Digitized by Google

*31. K. 30.

MENTEM ALIT ET EXCOLIT

K.K. HOFBIBLIOTHEK
OSTERR. NATIONALBIBLIOTHEK

*31.K.30

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM, ANNO MDCCXXVII. publicata.

Cum S. Cæſareæ Majeſtatis & Regis Pol. atque Electoris Saxoniæ Privilegiis.

LIPSIÆ,

Proſtant apud JOHAN. GROSSII Hæredes,
JOH. FRID. GLEDITSCHII B. FIL.
ET
JO. CHRISTIANUM MARTINI.

Literis BERNHARDI-CHRISTOPH. BREITKOPFII.

* 31. k. 30
46

Digitized by Google

K·K·HOF·BIBLIOTHEK·
WIEN

Digitized by Google

LECTORI BENEVOLO
SALUTEM!

Tradimus Tibi Volumen Actorum LIX, ſi Tomum Supplementorum IX, cujus octo tantum Sectiones adhuc impreſſæ ſunt, computemus. Tantum vero abeſt, ut ceteris præſtantia cedat, ut illa potius quodammodo dici poſſit ſuperare. Jucunde enim præter alia inde cognoſces tot optima Opera in Anglia, maximam partem ſubſcriptionis lege edita, adeoque inde a primo, quo in lucem prodeunt, tempore, non dicam extra Angliam, ſed in Anglia ipſa, inventu difficillima ac rariſſima. Nec ab ipſis inſtituti noſtri initiis tam felicibus nobis eſſe contigit, ut ex Luſitania novi libri ad nos perferrentur; quod hoc tamen anno factum eſſe patet, ut non diſſimulandum ſit, non tam libros amplius ex oris illis, quam recenſores hujus linguæ gnaros nos deſiderare. Interim ad Hiſtoriæ Litterariæ

Digitized by Google

insigne ornamentum spectat, quod Actorum Academiæ Historicæ Regiæ Lusitanicæ ab A. 1721 & 1725 recensum dedimus hoc anno satis amplum, ut alia nunc taceamus. Optandum jam nobis foret maxime, ut in Hispania pariter reperiatur, qui commercium nobiscum instituere aveat. Nec defuere etiam, quæ in Italia, Gallia, Belgio & Germania nostra prodiere, in quibus exstitere etiam, quæ non in omnibus tabernis prostant. Reperti quidem sunt inter novos, Belgii maxime, Litteratores, qui splendidas suas Autorum editiones, quas quotidie protrudunt in forma quarta, non satis subinde a nobis laudatas, scaphamque scapham appellatam, indigne tulerunt; & visi nobis sunt valde ridiculi Typographi nonnulli Belgæ, qui cum animadverterent, censuris nostris justis unum alterumve emptorum abstrerreri, a nobis datis literis rogarunt, ne librorum a se impressorum mentionem ullam faceremus in Actis nostris; qui nesciunt profecto, nos in illis condendis non id curare, quod typographorum, sed quod lectorum doctorum emptorumque potius interest. Quare si bonos & probe elucubratos produxerint Autores, non est, ut fugiant nostra elogia, sin parum præstiterint, præter externum ornatum, penes ipsos haud stabit, num sententiam nostram expromere, an tacere potius malimus. Si quis tamen se injuria a nobis provocatum crediderit, ei jus inculpatæ tutelæ minime denegabimus, parati quippe Actis inserere, si quid modeste reponendum habuerit, & vel moderaturi judicium nostrum, vel ejus rationem reddituri accuratius. Vale.

Digitized by Google

No. I.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Januariis Anno M DCC XXVII.

COLLECCAM DOS DOCUMENTOS, STATutos e memorias da Academia Real da Hiſtoria Portugueza.

h. e.

COLLECTIO DOCUMENTORUM, STATUtorum & Commentariorum Academiæ Regiæ Hiſtoricæ Luſitanicæ, inde ab A. 1721 ad 1725 compoſitorum, & juſſu Cenſorum Academiæ editorum; dedicata Auguſtiſſimo Regi & Protectori, & in ordinem redacta a Comite de VILLARMAJOR, Academiæ Secretario.

Tomi V.

Ulyſſipone occid. apud Paſcoal da Sylva, 1721--1725. fol. Alph. 33.

QVanquam plures Viri eruditiſſimi omnem curam cogitationemque ad antiqua hiſtoriæ monumenta perſcrutanda contulerint, ac nihil reliqui fecerint, quod ad univerſam in luce collocandam pertinebat, attamen ſuperante laborem rerum multitudine ac varietate, factum eſt, ut ex tenebris eruenda in quavis illius parte haud pauca ſuperſint. Igitur permagnam ab omnibus hiſtoriæ ſtudioſis gratiam inivit Illuſtriſſimus Comes *de Villarmajor* (quem primi hujus operis Voluminis titulus indicat, ſeu, ut in ceteris vocatur, *Emanuel Tellez de Sylva*, Marchio *de Alegrete*, quem eundem eſſe opinamur) qui, Academia, cui a ſecretis eſt, regiis

giis auſpiciis Ulyſſipone in hunc finem ſtabilita, id operam dedit, ut Hiſtoria Luſitana, multis adhuc obſcuritatibus involuta, magnisque defectibus laborans, ſincere ac integre literis mandetur. Quando illa ceperit initium, moneta in ejus memoriam cuſa & Regi ab Academia oblata declarat, cujus prima facies exhibet vultum Regis cum inſcript. JOHANNES V LUSITANORUM REX, altera vero Regem ſtantem, qui adgeniculantem (hactenus fere jacentem) Hiſtoriam manu allevat, cum lemmate: HISTORIA RESURGES; infra leguntur verba in compendium redacta ſequentia: *REGia ACADemia HISToriæ LUSITanæ INSTITuta VI IDus DECembris* M D CC XX. Membrorum hujus Academiæ numerus, ut ex ſtatutis patet, quibus de electione Academicorum, eorumque munere, directore, cenſoribus quatuor, ſecretario, miniſtris, Academiæ inſignibus & ſigillo agitur, ad quinquaginta aſſurgit, eorumque nomina peculiari hic indice comprehenduntur. Singulis aſſignatæ in Hiſtoria Eccleſiaſtica vel Civili, Latine vel Luſitanice ſcribenda, partes, ſub rubrica, *Diſtribucao dos Empregos Academicos* memorantur. Leges ipſis præſcriptæ, quæ in utraque concinnanda obſervari debent, & ſub titulo: *Syſtema da Hiſtoria Eccleſiaſtica & Secular de Portugal* referuntur, eo tendunt, ut in hiſtoria Eccleſiaſtica cujuslibet diœceſeos præſides, ſynodi & concilia, templa, monaſteria, Academiæ, Viri ſancti aut illuſtres, loca miraculis & reliquiis clara &c. duodecim capitibus ſigillatim deſcribantur, hiſtoria autem civilis variarum gentium dominationis, Romanorum, Gothorum, Maurorum, periodos, Regum Genealogiam, fata, res geſtas, bella, quæque his in Aſiæ, Africæ & Americæ regionibus parta fuerint, legationes & fœdera omniaque reliqua ad ſtatum regni politicum & militarem pertinentia enarret. Prima Luſitaniæ ſacræ, eaque maxima & clariſſima pars erit hiſtoria Eccleſiaſtica transmarina, Aſiatica, Africana & Americana, de qua *Roderici Coſtii*, cui illius ſcribendæ munus a Rege demandatum fuit, Epiſtola Latina ad Comitem Villarmayorium legi præ ceteris meretur. Atque huic fini obtinendo, Academici provinciales collecta ex totius regni tabulariis & excerpta ad Academiam mittere tenentur, vi mandati regii, quod hoc Tomo ſub titulo: *Memoria das noticias que ſe devem man-*

Digitized by Google

mandar dos Archivos do Reyno fuſe exponitur. Congreſſus & colloquia ſingulis quindecim diebus habenda ſunt, & ea, quæ Tomo I recenſentur primo loco, deliberationes ad ordinandam academiam ſpectantes, quæſtiones & dubia, de methodo hanc vel illam hiſtoriæ partem tractandi, difficultates in ſingularum illuſtratione removendas, propoſitiones de variis hiſtoriæ Eccleſiaſticæ & civilis capitibus, neceſſariis ad ea monimentis exquirendis aut jam collectis, vel alias diſquiſitiones generales & relationes de Academicorum inſtitutis continent. Sic, ut Eccleſiaſtica nunc fere prætermittamus, quæ maximam quidem operis partem implent, de Rege Duarte, de Ofura cum Ophir Salomonis collata, de Regis Sebaſtiani hiſtoria, de *Barboſæ Machado* Bibliotheca Luſitanica 5000 ſcriptoribus conſtante, de vita Sanchonis II & Alphonſi III, de Regis Emanuelis hiſtoria, de hiſtoricis dubiæ fidei in primi regis Luſitaniæ Henrici, item Johannis I & Johannis III vitis, de vitis Regum Sanchonis I & Alphonſi II, de inſcriptionibus quibusdam Romanis, L. Portio, C. Numiſio & Æſculapio dicatis, Salaciæ (*Alcacar do Sal*) & Santiaci (*Santiago de Caſſem*) repertis diſſeritur, ac de familia inter Romanos clara Portiorum, origine & antiquitate urbis *Santiago de Caſſem*, & *Andreæ Reſendii* fabula de arcu quodam triumphali in urbe *Caſtro Verde* vocata, diſquiritur, item de Goa, de nonnullis regni tabulariis, de concilio Braccarenſi, de nomine *Port a Port*, de Regis Sebaſtiani vita, de Regum Johannis I & Johannis III vitis, de fide & autoritate quorundam hiſtoricorum dubia viſa Academicis, ubi *Catalogus Autorum ſuppoſitorum* additur, & Beroſus Chaldæus, Megaſthenes Perſa, S. Athanaſius de Saragoſſa, Caledomius Epiſcopus Bragenſis in vita S. Petri, Gregorius Beticus in catalogo martyrum Hiſpaniæ, Lucius Flavius Dexter, Marcus Maximus, Braulio, Maximi continuator, Ludov. Brandus, Haubertus Hiſpalenſis, Liberatus, Aulus Halus, Servandus, Petrus Seguinus, Haleca, Julianus Perez, tanquam ſubdititii, familia ſubmoventur; cui obſervationi duodecim regulæ criticæ in hiſtoria eccleſiaſtica obſervandæ annectuntur. Præter colloquia Diſſertationes aliquot & Orationes huic tomo inſunt, & prima quidem Diſſ. cujus Autor *Don Luis de Lima* eſt, de novo quarundam vocum Latinarum

uſu in hiſtoria eccleſiaſtica & ſeculari permittendo ac licito agit, quam ſententiam *Hieronymus Godinius*, Nizenſis, in ſecunda, de novatis ſacrorum magiſtratuum nominibus, confirmat. Tertia, Autore *Emanuele Azevedo de Soares*, hiſtorico-juridica, poteſtatis Judæorum in mancipia Chriſtiana, ſub imperio Romanorum, limites deſignat, eosdemque *Alvarez de Coſta* ſequenti diſſertatione prolixius oſtendit. Ad Orationes pertinet I elogium ſocii cujusdam academici defuncti, *Julii de Mello de Caſtro*, quo ingenii ejus ad poeſin aptiſſima dexteritas, & fœcundiſſimæ imaginationis ad Lyricos verſus lingua Hiſpanica & Luſitanica pangendos vires, laudibus in cœlum tolluntur, ejusque poema *Romance heroico* dictum, ac opus *de vita Comitis Das Galveas*, proſa non minus eleganter ſcriptum, maxime prædicatur. II Panegyricus, quem Illuſtr. *Comes de Ericeira* in electionem ſummi Pontificis Innocentii XIII recitavit, doctus plane & venuſtus, quo antiquiſſimam ejus familiam & egregia merita ampliſſime viginti foliis percenſet. III Patris *Cajetani de Suſa* ſermo, quo ultimum primi hujus anni colloquium clauſit, eoque inſignium Academiæ formam decuſſatam, ac palmis duabus ornatam, in cujus medio veritas cubo innixa, cum inſcriptione: *OMNIA RESTITUET*, conſpicitur, diſertiſſime & magno eruditionis apparatu explicat, ac Regi, ceu Genio tutelari, Academiam ſubmiſſe commendat. Hactenus de Tomo I.

Tomo II inter alia de Rege Immanuele ac tribus ejus uxoribus, Iſabella, Maria, Eleonora, filiisque & filiabus, de Alphonſi I filio, D. Fruela, & D. Aurelio, Tributi cujusdam centum virginum annui, Regis Cordubenſis Abdorrahmani laſciviæ exponendarum fundatore, de origine vocis *Liſboa* Arabica, illius urbis antiquitate, variisque Latinis nominibus, de controverſia ob Inſulas Moluccas inter Regem Luſitaniæ & Caſtellæ orta, & Geographicis in ea difficultatibus, de nonnullis ad Hiſtoriam Regis Johannis I & Alphonſi II pertinentibus, de ordine inter militares principe, *d'Aviz*, de Hiſtoricis ſcriptoribus hæreticis caute legendis, & de trium primorum ſeculorum hiſtoria eccleſiaſtica ſecundum regulas criticas ſcribenda, de Rege Sebaſtiano, de vita Regis Sanchonis II, ejusque ſcriptoribus parum exactis,

Digitized by Google

actis, de difficultatibus hiſtoricis in vita Johannis II, de Rege Dionyſio, de adventu Tubalis in Hiſpaniam, de miniſtris Regis Duartis, de variis quæſtionibus ad Hiſtoriam & Geographiam Africæ, Æthiopiæ, Indiæ, Americæ Luſitanicæ ſpectantibus, in harum regionum expugnationis hiſtoria diſcutiendis, e.g. num credibiles ſint actiones militares Luſitanorum in his oris celebratæ? num juſtæ fuerint earum oppugnationes? num Græci, Romani, Carthaginenſes aut aliæ nationes per Oceanum Atlanticum in Indiam navigarint? num Reges, Bethlehemum profecti, ex Malabaria venerint? num S. Thomas in India & China prædicarit evangelium? quale fuerit regnum reginæ Candacis, cujus Eunuchum S. Philippus convertit? num America ſit inſula aut continens Europæ pars? quinam poſt diluvium illam inhabitarint? Tum porro agitur de Regibus, Sebaſtiano, Sanchone II, & Bermudo, qui, ut centum virginum tributo ſe liberaret, bellum intulit Saracenis, de Hiſpaniæ diœceſium per Conſtantinum M. facta diviſione, de Catalogo Chronologico-Hiſtorico-Genealogico-Critico Reginarum Luſitaniæ ſcribendo, deque hiſtoria Ordinum militarium componenda, de vitis Sanchonis I & Alphonſi II, de origine nominis Luſitaniæ, de Geographia Indiæ exactiori neceſſaria, de hiſtoria Petri I & Ferdinandi, de Regina Catharina & Regibus Sanchone II, Alphonſo III, Johanne I, II, III, IV, de Miranda, a Romanis Contia dicta, & hujus vocis etymologia aliisque ei homonymis civitatibus, de claris Luſitanis in hiſtoria Romana & Luſitanica, de diviſione Luſitaniæ tempore Romanorum. Accedit his relatio de inventis paſſim documentis in variis regni monaſteriis, quæ prolixius hic recenſentur. Inter Orationes, colloquiis inſertas, prima eſt Marchionis Allegretenſis, qua ſecundi hujus anni congreſſum auſpicatus eſt. II Elogium *Franciſci de Almeida*, Academici defuncti, qui ob linguarum, Latinæ, Gallicæ, Italicæ, Hiſpanicæ peritiam ſingularem, & inſignem eloquentiam, qua Reginas Luſitaniæ & alias ſummates Matronas deſcripſerat, deprædicatur. III Sermo, quo Regi ob exemptionem librorum Academiæ a cenſura ſupremi tribunalis, *Decambargo do Paco* dicti, gratiæ aguntur. IV & V Panegyrici duo in die natali Reginæ & Regis

recitati. VI. Concio, qua hujus anni colloquiis Marchio de Alegrete clauſulam imponens, circulo figurarum perfectiſſimo Academiam aſſimilat, cujus centrum Regem appellat, miro comparationum artificio uſus. Diſſertationes hæ ſunt: I Judicium de Petro Rege I, quem juſtum potius quam Crudelem vocandum, aſſeritur; II de adventu S. Jacobi in Hiſpaniam, qui pluribus argumentis probatur; III, de primo ſeu potius unico prædicatore Evangelii in Luſitania totaque Hiſpania, ubi de ſancto Jacobo fuſius diſputatur, & S. Paulum Hiſpaniæ Apoſtolum eſſe, ſolutis omnibus objectionibus, demonſtratur.

Tomo III, qui, æque ac quintus, in eo a ceteris differt, quod paginarum numerus, quem illi vel repetunt per ſingulos congreſſus, vel plane omittunt (uti nec congreſſus ſinguli numeris, nec charta alphabetis diſtinguitur) juſta ſerie acceſſit, agitur imprimis de Rege D. Ramiro p. 37, de vitis Regum Sanchonis I & II parum hactenus exactis p. 43, de hiſtoria Regis Johannis III p. 47, de examinandis ſcriptoribus vitæ Reginæ Iſabellæ, & Chronico Regis Dionyſii a Rui de Pina ſcripto p. 48, de fabula Geryonum & Herculis p. 51, de hiſtoria Inſulæ Melitæ p. 53, tum de vitis Regum Petri I & Ferdinandi p. 68, de Sanchonis II hiſtoria p. 81, & Johannis II p. 95, de hiſtoria Fœderum & pactorum regni Luſitaniæ colligenda, & ſingularibus quibusdam conventionibus, ſimul expoſitis, aliisque Fœderum ejusmodi collectionibus jam editis, p. 102, de Imhoffii hiſtoria Genealogica Regum Luſitaniæ, de qua judicium additur, p. 220, de bello inter Sanchonem I & Regem Legionis ejusque cauſis hucusque obſcuris, p. 235, de Geographia Luſitaniæ exactiori perficienda p. 258, de hiſtoria eccleſiaſtica Algarbiæ, & hujus nominis origine Arabica, p. 282, de antiquis Laconiæ, hodie *Lamego* dictæ, incolis p. 285, de erroribus ſcriptorum vitæ Sanchonis II p. 313, hiſtoria Alphonſi M. p. 330, Johannis II & Immanuelis p. 334, de primo Luſitaniæ Rege Henrico ejusque viſione in bello contra Mauros, quam *Ludovicus de Camoens*, Poetarum Luſitanicorum princeps, deſcripſit, & ex eo aliisque hiſtoricis illius miraculi veritas demonſtratur, p. 338, de Regis Dionyſii vita p. 335, de parte hiſtoriæ Fœderum, ad commercia & navigationem ſpectan-

ctantis, p. 349, de victoria in bello contra Mauros apud urbem Santeremum, novæ militiæ virtute parta, p. 356, & de expugnatione Ulyſſiponis, & regni ſede ibi conſtituta, p. 361. Inter Orationes ſunt ſingulares I Elogium Academici defuncti D. *Ferdinandi de Noronha* Comitis *de Moſunto.* II & III duæ in diem natalem Reginæ & Regis p. 265 & 319. III Marchionis de Valenca, qua ob Principis regii natales Academiæ congratulatur, & multorum Luſitaniæ Regum exemplis virtutum propoſitis, recens natum Principem ſimilem illis fore auguratur. IV Sermo Caetani in fine ultimi congreſſus dictus, quo Academiam cum Rhea magna matre comparat, & omnia quæ in hujus cultu & repræſentatione antiquitas obſervavit, ad illam ingenioſa aſſimilatione refert, imitatus, ut ipſe ait, Virgilium, qui Romam cum Berecynthia, fœcunda illa matre, Æn. VI v. 20 ſeqq. contulerat. Diſſertationes duæ ſunt, quarum prima foliis 106 conſtans, veritas primi concilii Braccarenſis, a Bernhardo de Brito detecti & in Parte ſecunda hiſtoriæ Luſitanicæ luci expoſiti, aſſeritur; altera vero exegetico - critica, folia 54 complectens, fabuloſum illud & ſuppoſitum eſſe probatur, ac in ejus principio monaſterii S. Mariæ de Alcobaca Bibliotheca, totius regni inſtructiſſima, laudatur, e cujus manuſcriptis Bernh. de Brito *Monarchiam Luſitanicam* & Concilium Braccarenſe deprompſit.

In *Tomo IV* memorari merentur: Oratio Marchionis de Abrantes, introitus loco in prima hujus anni ſeſſione pronuntiata, qua Hiſtoriæ leges explicans, ad induſtriam conſtantem Academicos hortatur; & Elogium funebre *Antonii Simoens*, cui hiſtoriæ eccleſiarum Evoræ & Leiriæ ſcriptio demandata fuerat, quam imperfectam reliquit, Viri præter rerum ſacrarum notitiam, haud vulgari Philoſophiæ & Matheſeos ſcientia clari. Singularia inde afferuntur de antiqua provinciæ Braccarenſis Geographia tempore Romanorum, Suevorum, Gothorum, de Aquis Flaviis Juliis, colonia Romana, & Aquis Læis, urbe hodie Læis dicta. Nec minus lectu dignus Index Manuſcriptorum Comitis de Vimieiro quadringentorum, quæ ad Hiſtoriam eccleſiaſticam & civilem ac Geographiam pertinent; ac ſequentibus colloquiis porro ſingula in medium proferuntur. De contradictionibus

inde

inde hiſtoricis in vita Sanchonis II tollendis agitur. Exponuntur & hic Luſitanorum in Aſia & Africa victoriæ tempore Regis Sebaſtiani, Sanchonis II res geſtæ, expugnatio Septæ ſub Johanne I. Oratio congreſſum hujus anni finiens, qua Academia cum figura quadrata, quatuor velut ſapientiæ columnis, electis quippe intra quatuor hos annos totidem directoribus prudentiſſimis, fulta, componitur, & intra hoc quadriennium horrida quatuor monſtra, ignorantiam, invidiam, pigritiam, diſcordiam, debellata eſſe ab Academicis, prædicatur.

In *Tomo V* de provincia veteri Turdetana, Algarbiæ parte, & ejus incolis ſingularia memorantur, ut & de Mauris ex Algarbia per Reges Sanchonem I & Alphonſum III ejectis. De inſcriptionum in regno Luſitaniæ repertarum collectione, deque erroribus vulgaribus in Hiſtoria, Genealogia & Chronologia Regum Luſitaniæ corrigendis conſilium aperitur. Origo nominis veteris *Amæa*, quo urbs *Portalegre* notatur, a Cerere fere derivatur; ubi & de Bocharti etymologiis Phœniciis nominum Luſitaniæ & Hiſpaniæ judicium fertur. Inſtituitur quoque recenſio duorum manuſcriptorum ex bibliotheca Comitis de Vimieiro, ad vitam Regis Emanuelis & Johannis III & Luſitaniæ Geographicam ac Politicam deſcriptionem ſpectantium; S. Jacobi Majoris iter in Hiſpaniam ex quingentis autoribus probatur. Agitur & de biographorum Johannis I & Alphonſi II contradictionibus & difficili eorum conciliatione, de Tabulis Geographicis exactioribus concinnandis, & meridiano inſulæ Ferri eligendo, de hiſtoria Luſitaniæ Regum genealogica in tres partes dividenda, deque manuſcriptis nonnullis bibliothecæ Comitis de Vimieiro, hiſtoriam & antiquitates Luſitaniæ & Hiſpaniæ continentibus. Præter Orationes in die natali Reginæ, Regis, & Principis regii habitas, notabilis eſt ultima, qua Comes de Ericeira conventum hujus anni obſignans, cum Sole Academiam magna eloquentia comparat. Ac quum ſingulis luſtris ſeu quolibet quinquennio finito, veteres Romani vota pro reipublicæ ſalute conceperint, hoc Academiæ luſtrum votis pro Rege, auguſtiſſimo illius Statore, nuncupatis claudit. Inter Catalogos præcipuus hic comparet, qui Pontifices, Cardinales, Archiepiſcopos, Epiſco-

ſcopos, natione Luſitanos, extra Luſitaniam his dignitatibus eminentes, recenſet, cum notitia topographica urbium & Eccleſiarum ordine alphabetico, ubi multa memorabilia geographica & hiſtorica, ſcriptoresque rari, ſe offerunt. Sic p. 261 Adrumetum, urbem in regno Tunis ſitam, vulgo Mahometta, Arabice *Mahammetta* vocari, obſervatur; p. 264 de duabus Amyclis agitur; p. 286 de urbe Geographis ignota *Cirindovi*; p. 327 de Sardica Thraciæ urbe, Turcis *Triaditza* dicta; p. 332 de Tiberiade urbe Palæſtinæ, hodie *Tabaria* nuncupata; p. 334 de Tiriſſa, Mœſiæ inferioris urbe, hodie *Ceriſey* dicta, &c. In ipſo vero Catalogo Luſitanorum illuſtrium ſcripta eorum paſſim annotantur, ut Roderici da Cunha p. 69, Ludovici de Cerqueira p. 101, Hieronymi Maſcarenhas p. 161, Hieronymi Pereiræ p. 165, Thomæ de Faria p. 275. Acceſſit etiam peculiaris Index ſcriptorum, ex quibus ille Catalogus hiſtoricus & geographicus deſumtus eſt, ut conſtet, quosnam Autor ignorarit, qui plures illi amplificando aut corrigendo idoneos ad ſuam notitiam perferri optat. Ceterum paſſim in univerſo opere Catalogi inſeruntur Archiep. & Epiſcoporum, aliaque afferuntur, quæ ad Hiſtoriam Eccl. Luſitaniæ, Ordinum item, imprimis Melitenſis, Inquiſitionis tribunal & ſimilia ſpectant; immo etiam alia, quæ Luſitaniam primario non concernunt, ut cum T. II de diſciplina Eccleſ. moderna, ejusque cum veteri conſenſu, item de antiquitate dogmatis transſubſtantiationis agitur, ut cetera omittamus.

L'ANFITEATRO FLAVIO.

hoc eſt,

AMPHITHEATRI FLAVII VULGO COLOSſei deſcriptio & deſignatio; Autore CAROLO FONTANA, Equite.

Hagæ Com. apud Iſaac. Vaillant, 1725, fol. ch. aug. Alph. II Tabb. æn. maj. 24.

ANtiquioris Architecturæ reliquiæ, quales in Italia & extra Italiam extant, non tantum oblectationi ſunt curioſis, qui pretium ex raritate æſtimare ſolent, & rerum in modernis non occurrentium conſpectu, tanquam novitatem in ipſa vetuſtate

quærentes, capiuntur: ſed ſolidioribus ingeniis ſerviunt ad lucem inferendam hiſtoriæ veteri, quatenus hæc ex circumſtantiis de locis & functionibus ad certa loca relatis diſtinctionem deſiderat. Architectis autem præcipuæ curæ eſt quicquid Romani ingenii magnitudinem in inveniendis & diſpenſandis harmonicis rationibus ſapit. Quo reſpectu quævis veterum ædificiorum ruinæ Archetypum artis Syſtema ipſo opere exprimere creduntur, quod præſtantiſſimi quivis in arte communi conſenſu ſequuntur. Quamobrem Nobiliſſimum Equitem *Carolum Fontanam* tam erudita & exacta deſcriptione Amphitheatri Flavii, qualem haud facile quisquam circa ullum antiquitatis veſtigium ſuppeditavit, plurimum adjumenti ad artis præſidia attuliſſe cenſebunt, quicunque inter judicioſam œconomiam & confuſam ἀλογίαν diſcernere didicerunt. Abſolvitur opus Libris quinque, quibus præmiſſa eſt generalis de Theatris & Amphitheatris introductio. In ea primum attingit originem Theatrorum apud Græcos; hujus ſtructuræ rationem deinceps in Anti-Rhodo Dionyſius excoluit. Hinc pervenit ad Romanos, occaſione & epocha ex Livio & Ovidio notis. In capite ſecundo Theatra & Amphitheatra diſtinguit ex figuris, quas Varro, Caſſiodorus, Iſidorus prodiderunt: Vitruvii doctrina in hoc negotio tanquam reliquis inſtructiore ſuppoſita. Tertio de materia & tectorio agit. Græcis Theatra antiquiſſimis temporibus ſtatim marmorea fuerunt, exceptis Athenienſium ligneis & mobilibus. Tegebantur velis ad pluvias & tempeſtates arcendas. Nam neque firmum neque perpetuum tectorium fuiſſe, probat trajectus liber columbarum & avicularum, quæ ex ritu in theatro dimittebantur. Velis ſucceſſit deinceps ſubinde tectorium ex ligno, uti cedrinum illud Athenienſium in Herode Philoſtrati, & in Theatris Corinthiorum ac Valerii Oſtienſis. Cæſar ſericum primus prætenſum voluit. Ex Lucretio, Propertio, Martiale colligitur, Lentulum Spintrium primum antennis vela applicuiſſe. Caput quartum diſquirit de uſu Scenæ. Caſſiodorus; *frons Theatri fuit ſeu locus actorum unde & in proſcenium prodibant hiſtriones acturi.* Iſidoro cum Orcheſtra confunditur. E ramis & frondibus primum, deinde e Tabulis pictis & ad variandum mo-

Digitized by Google

mobilibus. Tandem invaluit pro ludorum diverſitate, hoc eſt, Tragœdia, Comœdia, Satyra, curatior & exquiſitior ornatuum ratio. In quinto capite machinæ deſcribuntur, ſed ex illarum genere, quas Vitruvius Lib. V, c. 7. περιάκτους ſeu trigonos verſatiles vocat. Unde optandum eſſet, Clariſſimum Autorem, quid de altero genere ductilium ſentiat, quas Servius memorat in Virgilii Georgica, notante Perralto ad hunc Vitruvii locum, expoſuiſſe. Sexto capite agitur de vaſis æneis attemperatis ad conſonantias vocum, & per gradualia paſſim diſpoſitis, ut vox extenſa clarior redderetur. In ſeptimo capite de orcheſtra, ſedilibus modoque ſedendi in Theatro apud Romanos tractat. Orcheſtra locus erat inter caveam & ſcenam, ubi Comici & Tragici canere & mimi agere ſolebant. Senatores ſpectandi cauſa in orcheſtra ſedebant, poſt ipſos ordines equitum, deinde cives, tandem feminæ. Cæſar aſſedit in curuli; Tiberius & Sejanus in ſellis inauratis. Deinde per gradus ſedilia quoque alia fuerunt. Capite octavo circa ornatum Theatrorum notat, Claudium Pulchrum Scenam primum coloribus illuſtraſſe; C. & M. Antonios argento, Petrejum auro, Q. Catulum Ebeno. Caput nonum dedicationes & conſecrationes conſiderat juxta illud Valerii Maximi: *Ut Diis cultus & Hominibus oblectatio quæreretur*; Scenicos ludos Baccho, locum ipſum Veneri plerumque, rarius Dianæ, Apollini, Muſis ſacrum fuiſſe. Fundatores capite decimo excitans Quintum Curium primum ſtabile Theatrum Romæ exſtruxiſſe e Tertulliano probat, cum antea mobilia fuiſſent. Quidam Pompeji Theatrum pro illo ponunt. M. Scauri Theatrum primum ob luxum notatum capite undecimo deſcribit ex Plinio. Duodecimum refert, M. Curii duplex fuiſſe, utroque dimidio circa axem volubili, ut juncta Amphitheatrum efficerent. Caput decimum tertium inquirit in verum ſitum Theatri Pompeji, rationes ornatuum, & ſcenam ejusdem. Supra Caveam templum Veneris erat, gradualibus Theatri ſimul templo ſervientibus. Gellius templum victoriæ vocat. Reſtauratum a Tiberio, perficiente Calligula. Nero ambitioſa oſtentatione inauraſſe creditur die uno. Ultimum refecit Theodoricus, teſte Caſſiodoro, & indice lapide, invento A. 1691, ac aſſervato a Domino *Ciampini*.

Caput decimum quartum deſcribit Theatrum Marcelli, in quo M. Scaurus ædilis primus Hippopotamum & Crocodilum, ac oſſa monſtri Andromedei ex Judæa transvecta, Auguſtus Tigrim, inter novitates de more populo exhibendas propoſuerunt. Caput quintum decimum occupat Hiſtoria Theatri exſtructi a Balbo Gaditano, qui primus inter peregrinos triumphavit. Capite decimo ſexto enumerantur amphitheatra in Italia, Garlii in Campania, Puteoli, Capuæ, Albæ Latii, Oſtrocollæ Umbriæ, quorum vel rudera, vel veſtigia ſuperſunt : extra Italiam Polæ in Iſtria, Hiſpali in Iberia ; & in Gallia, loco non addito, quem tamen Burdegalam eſſe apparet. Pulcherrimum omnium Veronenſe, cujus prolixiorem deſcriptionem exhibet caput decimum ſeptimum.

Jam, quæ continentur in Libris duobus prioribus, ejusmodi ſunt, ut compendium vix admittant. Nam primo Libro habetur Ichnographia terrena omniumque Theatri planorum, complexa Sphæras omnes cum arcuum, pilarum, ambulacrorum, cuneorum, gradualium, præcinctionum, a Sphæra extrema usque ad podium regium, apparatu : ſic quidem, ut Sectiones murorum, quorum portiones adhuc extant, in vivo plenæ, reliquorum ex veſtigiis tantum innoteſcentium dilutiores exhibeantur. Accedunt orthographiæ exterioris Amphitheatri, qua ſeptentrionem & occaſum ſpectat, & Sectiones ſeu orthographiæ interiores ortui & ſeptentrioni obverſæ, nec non Tabula ſingularis exhibens planorum omnium ſectionem majori modulo expreſſam cum ornatuum projecturis. Sed hæc omnia ad ſtatum præſentem faciunt. Librum ſecundum incipit Ichnographia terrena reſtituta, quæ œconomiam totius Amphitheatri, qualis integri fuit & illibati, complectitur. Huic ſubjiciuntur Ichnographiæ reſtitutæ planorum quatuor terreno imminentium, & alia prætenſionis velorum. Singulis enumeratio partium & menſurarum accurata aliaque adjiciuntur, quæ percenſere, eſſet totum opus exſcribere. Excipit ſeptimo capite hujus libri inveſtigatio generalis harmonicæque conſtructionis pro Amphitheatri plano & elevatione, ex Ellipſi & Semicirculis derivata, & vel ſimplicitate ſua commendabilis ; octavo & nono, orthographia integri &

per

per verticem ſecti planis transeuntibus per axem utrumque extimæ Sphæræ; decimo diſpoſitio columnarum per ordines quatuor ſibi impoſitos in muro exteriore, usque ad ſummam coronidem, cum antennis; undecimo Sectio partis cum Scenographia applicationis velorum, figuris majore modulo expreſſis. Decimum tertium caput habet Scenographiam graduum a podio Regio, & decimum quartum illam Amphitheatri totius ſecti verticaliter juxta axem majorem, partesque omnes oculo in ipſa Cavea conſpicuas exponentis.

Tertius Liber pandit Hiſtoriam profanam Amphitheatri Flavii, & ſigillatim inquirit in ſitum, erectionem, dedicationem, reſtaurationes ſucceſſu temporis factas; partesque ſingulas excutit, ut Caveam, podium Regium, gradualia, ſedilia, vela prætenſa ſummæ coronidi, antra & carceres, cloacas & aquæ ductus cum Euripo; conſiderat porro capacitatem Amphitheatri, effectum vocis quoad ſonoram extenſionem & reverberationem, ſuffitus e croco accendi ſolitos ad aerem purgandum, Patronos quibus dedicatum, & feſta quæ in ipſo celebrari ſueverunt. Quartus hiſtoriam ſacram ſeu Martyrologium habet hujus loci, & mentionem facit SS. Ignatii, Euſtachii & Theoviſtæ, Tatianæ, Abdon & Sennen, Euphemiæ, Placidi, Zenonis & 1200 Martyrum, Sempronii, Olympii, Exuperiæ, Theoduli, 262 Martyrum, Geneſii, Dominicæ, Viti Modeſti & Creſcentiæ, Almachii, Marcelli & Euſebii, Reſtituti, Martinæ, Felicitatis, Mennæ, Johannis Pretenſis; qui omnes vel in ipſo Coloſſeo, vel in petra ſcelerata, quæ prope erat, periiſſe dicuntur. Hiſce omnibus ſubjungit Ideam templi Libro V, quod in Cavea Amphitheatri exſtruendum proponit ad renovandam celeberrimi locigloriam. Denique notamus, opus hoc ſplendidum non Hagæ re vera, ſed in Anglia ſubſcriptionis lege fuiſſe excuſum.

P. TERENTII COMOEDIÆ AD EXEMPLAR Faernianum a Petro Victorio editum A. M. D. LXV, ſummæ fide recenſitæ, Lectore ſemper monito, ubi a Faerno diſceditur. In hac inſuper editione verſuum genera diverſa diligenter indicata ſunt; quidquid vero in iis difficile aut im-

peditum, nova quadam methodo tam facile redditur, ut quivis ſtatim intelligat. Accedunt FAERNI emendationes integræ, & quæ alia erant in editione Victoriana, nec non DONATI quædam, cum Indice locupletiſſimo. Recenſuit, notisque auxit & Diſſertationem de Metris Comicis adjecit FRANCISCUS HARE, S.T.P. Decanus Wigornienſis & Regiæ Majeſtati a Sacris. Editio altera, auctior & emendatior.

Londini, ex Officina Jac. Tonſon & Jo. Watts, 1725, 4. Alph. 3, Plag. 3½.

VIr eruditiſſimus, *Franciſcus Hare*, qui in Epiſtola Dedicatoria ad Illuſtriſſimum Vice-Comitem *Townshend* abunde declaravit, quam bene noverit Terentium, omnibus ſubſidiis haud perfunctorie inſtructus ad novam hanc editionem adornandam acceſſit. Poſtquam enim ea omnia, quæ ad Fabulæ conſtitutionem, Mores, Sententias & Dictionem pertinent, ſedulo notaverat & plane imbiberat, primum quidem codices manu exaratos & vetuſtiſſimos impreſſorum circumſpicere cœpit: ſed cum ex reliquo numero editionem Faernianam præſtantiſſimam eſſe cerneret, eam ſumma fide denuo exprimi & cum eruditis communicari voluit, ita tamen, ut ex optimis interpretibus, ex MSS. & impreſſis non pauca adjiceret, emendaret, quæ partim Faerni diligentiam fugerant, partim iſte nimio amore libri Bembini abreptus admiſerat. Communem inde cum aliis multis tuliſſet laudem Cl. Editor, ſi vel maxime multa egregia in Terentium contuliſſet. Itaque longe majora & prorſus ſingularem medelam aggreſſus eſt. Terentium nempe numeris ſuis reſtituit; quam partem alii aut prorſus neglexerant, aut adeo infeliciter tractaverant, ut cum Publio noſtro melius actum foret, ſi & ipſi neglexiſſent. Noverat quidem, Celeberrimum Bentlejum idem conſilium agitaſſe, remque ipſam avide exſpectavit: ſed cum ob alia ejusdem negotia hanc ſpem decolaſſe crederet, ipſe onus ſubiit, & pertinaci induſtria artificium Comicorum verſuum inveſtigavit. Cujus laboris uberrimum fructum tuliſſe ſibi videtur.

Digitized by Google

detur. Primo enim qui metra Comica intelligit, majore cum voluptate verſus Terentianos leget, quam qui eorum ignarus eſt: æque ac iis, qui verſuum rationem perſpectam habent, longe ſuavius ſonat Virgilius, quam imperitis. Deinde hoc adjumento ipſos verſus facilius memoriæ imprimi poſſe putat, puerosque eo modo ad intellectum ſimul oratoriorum numerorum perduci. Denique, quod palmarium eſt, ex regula metrorum optime intelligitur, qui verſus ſani ſint, quique emendatione egeant, & quomodo corrupti integritati ſuæ reſtitui debeant. Et hoc unicum jam ſatis dignum tanti laboris pretium erat. Quo tamen ſemel omnia dilucide proponeret, neque opus eſſet eandem obſervationem ſæpius iterare, Diſſertationem eruditam & accuratam *de Metris Comicis* præmiſit, qua totum illud argumentum ita perſpicue pertractatur, ut non temere affirmaverit Cl. Autor, quemlibet qui eam attente perlegerit, impeditiſſima quæque Terentii loca inoffenſo pede penetraturum. Quod ut eo melius procederet, non modo genera verſuum in margine paſſim adnotavit, ſed & ictum aliasque ſingulares ſyllabarum quantitates & præcipuam verſus dimenſionem perquam diligenter notis quibusdam deſignavit. Si qua notatu digniora occurrunt, quæ inter legendum offendiculo eſſe poſſent, aut aliis interpretibus negotium faceſſiverunt, ea plerumque ſatis perſpicue evolvit & exponit. Id vel ex unica fabula Eunucho demonſtrabimus. Ibi in Prologo v. 7, verba vexatiſſima

Qui bene vertendo & easdem ſcribendo male
Ex Græcis bonis Latinas fecit non bonas

pluribus ita illuſtrat, ut *bene vertere* eum dicat, qui boni interpretis; ſed *bene ſcribere* eum, qui boni poetæ officio ſatisfaciat. Hunc ſane ſenſum ex pluribus Cl. Editoris verbis elicimus, & vix putamus eum propterea ita exagitandum eſſe, ut fecit Vir magnus, qui paucioribus verbis ſenſum iſtum verborum incluſit, dum ait: Bene vertere *eſt fideliter vertere, verbum verbo reddere ex Græco: id ipſum* bene vertere *eſt* male ſcribere *Latine.* Quod ſane eodem recidit: neque vero periti aliam facile ſententiam eruent, aut approbabunt. Deinde Act. III Sc. V v. 12 nota illa: *O feſtus dies hominis*, ubi quidam miras ſibi difficulta-

tes

tes finxerunt, alius autem commodum ſenſum inde erui poſſe, plane deſperaverat, non adeo male interpretatur: *O æque jucunde mihi ac feſtus dies*, quæ interpretatio non minus probabilis eſt, quam conjecturæ celeberrimi JCti, qui *o feſtus dies homini*, ſive *o feſtus dies ominis*, reponebat, faciliusque recipietur, quam quod doctiſſimus Criticus ſubſtituere jubebat: *O feſtus dies! O meus amicus!* qui iſta *o meus* degeneraſſe putat in *ominis*, & poſt in *hominis* mutat aeſſe. Aliquid tamen vitii contraxit expoſitio Act. IV Sc. IV v. 21, ubi jam Donatus errorem in Terentio notavit, qui Menandrum ſecutus, *ſenex Colore muſtellino* dixit, cum ille ſcripſerit, ἐρυθρὸς ἐστὶν γαλεώτης γέρων. Ibi nempe, cum Terentium ſuum ab omni errore liberare nititur, vitium potius verbis Menandri adſcribit, eaque levi mutatione ad ſententiam Terentii transducit. Senſus tamen nihilo minus laborat, neque plene eum juveris, niſi cum viro docto reponamus: *veternoſus ſenex, Colore ſtellionino;* quæ ſcriptura dudum aliis in mentem venit. Quæ ad Act. V Sc. VIII v. 44, de dictione *libenter vivere* ejusque vera connexione dicuntur, ſi maxime non omnibus numeris perfecta ſunt, oſtendunt certe, optime de ſuo ſcriptore mereri voluiſſe Cl. Editorem. Eodem pertinet, quod non raro male transpoſita nomina Perſonarum, ſuis quæque locis reſtituit, ut Act. II Sc. III v. 25, & alibi. Quæ vero a librariis aut correctoribus corrupta eſſe judicavit, ea vel ex libris, vel etiam ex conjectura perſanare tentat: ea tamen modeſtia, ut conjecturas ſuas rariſſime in contextum inferat. Sic in Prologi v. 5 pro *Exiſtimavit* ſcribendum cenſet:

— — *qui dictum in ſe inclementius*
Exiſtimabit eſſe,

jubente ita ſententia loci. Atque ita editum eſt in nupero Terentio Weſterhoviano: verum Celeberrimus Bentlejus prætulit *Exiſtimavit*. Act. I Sc. II v. 82, ubi contra metri rationem vulgatum eſt: *Egon id timeo?* ipſe corrigit, *Egon timeo?* ita tamen, ut bene viderit, legi etiam poſſe. *Ego id timeo?* quam lectionem unice veram eſſe probat Cl. Bentlejus: cujus generis conjecturam habes etiam ad Act. IV Sc. V v. 7. Ita Act. I Sc. II v. 110 refingit:

In

In hoc biduum Thais vale. TH. vale *mi Phædria*
Et tu. — —

ut nempe numeroſiorem, elegantiorem & affectuum pleniorem redderet orationem: quæ omnia deſideres in vulgata lectione, quæ verbum *vale*, ante illa *mi Phædria* omittit.

Cum autem exemplar Faernianum, ut emendatiſſimum, iterum evulgare conſtituerit, ab eo tamen probæ rationes recedendum eſſe docuerint; magna pars adnotationum in eo occupata eſt, ut hunc diſſenſum oſtendat atque tueatur. Hinc Act. I Sc. II v. 15, *anime mi*, mi *Phædria* rectiſſime cum libris aliquot ſcribit, ubi Faernus alterum *mi* omiſerat. Ibidem v. 37 hic quidem poſuerat *Docere, educare*, reclamante verſu; rectius Cl. Hare *Docere, educere*. Quod beneficium cum agnoſcat Celeb. Bentlejus, auget præterea & totum verſum ita concipit:

Docere, educere, ita uti ſi eſſet filia,

pro quo ceteri omnes, *ita ut ſi*. Act. II Sc. I v. 13 Faernus *Et perpeti* principio verſus ſcripſerat; Cl. Hare autem *Et* ad finem præcedentis rejicit. Act. II Sc. II v. 9 ille ex libro Bembino dederat, *ut ſpes nulla relliqua in te eſſet tibi*; noſter autem cum reliquis codd. *in te ſiat tibi* ſcripſit, idque *ſiet* cum verſus ratione pronuncietur *ſit*, ita etiam exarandum eſſe ſtatuit Bentleius: qualem medicinam etiam verſui 26 Act. III Sc. II attulit. Faernus Act. II Sc. II v. 32, Bembino MS. plus juſto addictus ſcribit: *Philoſophorum habent* diſciplinam *ex ipſis Vocabula*; Noſter rectius *diſciplinæ*: at Bentlejus *diſcipuli*, quod ne Gloſſa ſit τῦ *diſciplinæ*, valde veremur. Act. III Sc. IV v. 7 Faerniana habet: *Idque adeo viſam, ſi domĩſt*; Hariana verius: *Ibo ad eum, viſam, ſi domiſt*. Bentlejus tamen priorem lectionem tuetur. Hæc ſufficiant pro documento, quomodo Faernianum exemplar ſecutus ſit Cl. Editor. Unum addendum, quod ad minutias usque curioſus fuerit in talibus, ita ut admoneat ubi *cœli* ſcripſerit, pro Faerniano *cæli*. Et cum hic quidem fere ſemper *eiciunda*, *peri*, *abit* & reliqua hujuſcemodi, antiquo more & autoritate libri veteris, unico *i* ſcripſerit; ille contra lege metri admonitus, *ejiciunda* & reliqua ad eam formam paſſim revocavit. Tandem & aliorum Autorum, licet rarius, ratio habetur: ſed maxime Plauti, quem

in hac fabula pag. 91 emendat. Ejusdem novam editionem Præfatione haud certissime quidem promisit, promisit tamen. Quam ut publico commodo haud invideat, rogamus.

PUB. TERENTII AFRI COMOEDIÆ, PHÆDRI fabulæ Æsopiæ, PUBLII SYRI & aliorum Veterum Sententiæ; ex recensione & cum Notis RICH. BENTLEJI.

Cantabrigiæ, apud Corn. Crownfield; Londini, apud J. Knapton, R. Knaplock, P. Vaillant, Bibliopolas, 1726, 4, maj. Alph. 3 plag. 3.

QUod scripta hæc, nunquam antea junctim edita, in unum Volumen conjecerit Præstantissimus Criticorum R. Bentleius, ea potissimum causa fuit, quoniam simili in Senariis licentia sunt confecta, & quoniam Phædrus æque ac Publius Syrus hujusmodi mendis obsitus erat, quæ non nisi ea cura, quam Terentius postulabat, tolli poterant. Satis hoc est pro defensione novi consilii. Sed inde simul colligere licet, solam emendationem respexisse operam Celeberrimi Viri. Qui autem latos Commentarios, aut ejus generis adnotationes, quales in Horatium a manu eruditissima Cl. Editoris habemus, exspectarunt, eorum opinionem ex parte falsam esse videmus. Non adeo multis enim verbis, paucis etiam exemplis ratio emendationum redditur: Paullo latius tamen in Terentio, quam in ceteris, sese diffundit. Neque hoc adeo ægre ferent eruditi. Nam peritis Artis Criticæ ipsa exempla statim occurrunt, quibus emendationes Viri doctissimi, utpote ex regulis artis petitæ, latius confirmari possunt. Iis autem, qui alieni sunt ab his literis, aut leviter saltem tincti, sufficere potest autoritas tanti Viri, quem facile sibi persuadere possunt, plura in promtu habere, quæ sententiam ipsius tueantur. Eo certe animo has lucubrationes conscriptas esse verosimile sit, quando diffusam eruditionem & præclarissimum ingenium Bentleji nobiscum reputamus.

De singulis quædam in medium proferemus. Et TERENTIUM quidem quod spectat, eum, præterquam quod eximia

mia & perſpicua de Metris Terentianis Diſſertatione auctus eſt, ad exemplar Faerni diligenter exegit; cujus etiam obſervationes, una cum ſuis, textui ſubjecit. Cum ipſa editione Faerniana codices pervetuſtos comparavit, quotquot vel Cantabrigiæ, vel Londini nanciſci potuit. Contextum permultis locis caſtigavit, & accentuum intervallis, quod novum in hac editione repertum eſt, ornavit, adeoque rei metricæ ſtudioſis faciliorem reddidit. De emendationibus ut lector judicium ferre poſſit, quasdam memorabimus, nullo ſervato diſcrimine, libris vetuſtis, an εὐσχολίᾳ viri maximi debeantur? In Heautontimor. Prolog. v. 13 alii interpretes invidioſam laudem Comœdiæ ſenſerunt: quidam expoſitione, aut interpunctione emollire verba adniſi ſunt. Celeb. Bentlejus leviſſima, & omnino vera, mutatione *Si*, pro *Sed*, reſcribit, & omnes turbæ conticeſcunt. Eodem v. 18, 19 emendat in hunc modum:

— *id eſſe factum hic non negat,*
Neque ſe pigere, & deinde factum iri *autumat,*

pro quibus vulgatæ: *factum hic eſſe id non negat,*
Neque ſe id pigere, & deinde facturum *autumat,*

quod *facturum* haud valde inconcinnum, & fortaſſe non mutandum eſt. Act. I Sc. I v. 5 pro edito adhuc:

Quod ego in propinqua parte amicitiæ puto,

repræſentat:

Quod ego eſſe in aliqua parte amicitiæ puto,

de quo quid dici queat, facile apparet. Ibidem v. 45, nunc legimus:

Ejus filiam ille amare cœpit virginem;

olim erat: *amare cœpit perdite.* V. 73 habemus ab ingenio Cl. Bentleji:

Inde alii feſtinare, lectos ſternere,

cum vulgo legant: *Video alios feſtinare.* V. 91, ex conjectura J. Palmerii, cum quo eodem modo locum ſanarunt Turnebus, Lambinus, Muretus, Guyetus, refingit:

— — *qui opere ruſtico faciundo*
Facile ſumtum exſercirent *ſuum,*

nihil motus iis, quæ Vir primarius J. Fr. Gronovius pro defenſio-

ne lectionis receptæ, *sumtum exercerent suum*, attulit. V. 113 ita procedit:

Non convenit, qui illum ad laborem hinc pepulerim,
Nunc me ipsum fugere;

cum in vulgatis quod est, *ad laborem impulerim*, in leges metri, Faerni autem lectio, *ad laborem impellerim*, æque ac Antesignani *impullerim* in elegantiam Terentii peccet. Tot numero emendationes ex solo Prologo & prima Scena unius Fabulæ memorare potuimus: nec omnes quidem memoramus, &, quas transivimus, æque elegantes ac doctæ sunt. Passim videas conjecturas exquisitas & Bentlejo dignas prolatas, quæ in seriem operis non sunt receptæ. Nam v. 31 & 32 Prologi, qui impeditiores adhuc visi sunt, ita expedivit:

Qui nuper fecit seruo currenti in via
Dixisse populum, Cur insano seruiat?

Act. I Sc. I v. 70, 71, qui sic satis bene habebant, ita tamen, duobus vocabulis mutatis, prægnantiores facit:

Domum revertor mœstus atque animo fere
Conturbato *atque* inerti *præ ægritudine.*

Sic v. 116 & 117 pristinæ suæ elegantiæ restituere putavit refingendo:

— — *Sed ut diei tempus est,*
Tempus't monere *me hunc vicinum Phaniam*,

ubi vulgatæ: *Monere oportet me.* Sed ut Cl. Hario multa admonendi facultatem dederat Faernus; sic Celeb. Bentlejo multæ adnotationes natæ sunt ex iis, quæ Harius in Terentium contulit, a quo sæpissime divortium facit. Ejus emendationes huic videntur herbæ solstitiales, quæ paulisper fuere: interdum & paulo acerbius æmulum suum perstringit. Cujus rei exempla nihil attinet proferre. Neque multis enarrabimus, quomodo tum pag. 167, tum alibi curas a Cl. Hario in Plautum promissas traducat. Id tamen memoratu dignum est, quod Cl. Bentlejus non ita solis se mancipaverit emendationibus, ut non, ubi res postulat, etiam interpretatione autorem adjuvet. Immo non deterioris interpretis, quam Critici officio satisfeciisse, patet luculenter ex pag. 163, nota ad v. 7, aliisque locis compluribus. Denique, ne

quid

Digitized by Google

quid omittamus, Terentio ſuo *Oratiunculam* præmiſit, habitam *cum ſeptem in Theologia Doctores crearet* Bentlejus: quo conſilio, noſtrum non eſt divinare.

In repurgando PHÆDRO nullis plane ſcriptis codicibus, ſed ſolo ingenio & doctorum virorum notis adjutus eſt. Et ut negare minime poſſumus, Virum doctiſſimum ſæpe aliorum interpretum emendationes adoptaſſe; ita & illud affirmare tuto poſſumus, permulta eſſe, quæ ſoli Bentleio debeantur. De omnibus, quæ magnum ingenium tentavit, ut judicium noſtrum interponamus, nemo jure exigere poteſt: enumerabimus tamen quædam, ut exſpectationi ſatisfaciamus. Lib. I Fab. I v. 13 emendat:

Atque ita correptum mactat *injuſta nece*,

quoniam etiam Schefferus viderat, vulgatum *lacerat injuſte nece*, eſſe minus Latinum. Bentlejo *Mactat* placuit, grave verbum in tali re æque ac *Immolat*; qua de cauſa verſum ex Lib. IV Fab. V adſcripſit, ne porro Vir doctus cauſam ignoret. Fab. II v. 16 correcta lectio eſt: *Immerſæ limo cum laterent diutius*,

nempe *ranæ*; antiqua fuit: *Hoc merſum l. cum jaceret diutius*, de tigno miſſo intelligens. Fab. V v. 7 in mendo cubat, ſed nemo feliciter perſanavit. Egregie Cl. Bentleius:

Ego primam tollo nomine hoc, *quia* ſum *Leo*,

niſi quod paulo longius ab literarum veſtigiis recedat. Vulgo:

Ego primam tollo, nominor quia *Leo*,

ubi alii *nominor quoniam*, alii *quia rex Leo* reponunt, ut verſui conſulant. Fab. XIV princip. ita legit:

Malus cum ſutor inopia proterritus
Medicinam ignoto facere cœpiſſet loco,

quia vulgata vix Latina Viro doctiſſimo videbatur, quæ eſt: *inopia deperditus*. Fab. XXVI init. ita conſtituit:

Nulli nocendum: ſi quis vero læſerit
Mactandum *ſimili* vice *fabella* hæc *admonet*,

pro quo receptum erat:

Multandum *ſimili* jure *fabella admonet*.

Proſtat Epiſtola Critica, de qua mox dicemus, quæ omnes omnino emendationes Celeb. Bentleji & adnotationes in Phædrum examinat. Minatur etiam P. Burmannus V. C. novam Phædri editionem,

tionem, qua, nihil correctionibus Bentlejanis opus esse, se demonstraturum, amicis promisit. Quare mittamus hunc Libertum Augusti, & quæ restant in hoc Volumine evolvamus.

In PUBLII SYRI aliorumque *Sententiis* emaculandis usus est Vir eruditissimus quinque MSS. codicibus: quorum quatuor ex bibliothecis Cottoniana & Collegiis Trinitatis, Caji & Sidneji depromtos ipse consuluit; quinti, nempe Leidensis, excerpta transmiserunt Batavi. Sed cum in ceteris editionibus sententiæ plusquam octingentæ, in aliquot propemodum mille legantur; Bentlejus tantummodo 265 exhibet, quas nempe solas Publiani coloris esse existimavit. Has paucas tamen multis locis aliter, ac olim, prodire jussit. Sic v. 90 legit:

Despicere oportet, quidquid possis perdere,

propter numeros; & v. 113:

Feras facilia, ut difficilia perferas,

ubi simul codd. suorum scripturas repræsentavit. Quam operam forte lectores in aliis mimis desiderabunt. Certe de v. 110, quem cum Scaligero ita concipit:

Factum tacendo, crimen facias acrius,

nihil prorsus monet, cum in MS. Frisingensi ita sonet:

Ictum tacendo, cet.

Salmasium autem ad Lamprid. Commod. cap. VII ex vetustis schedis restituere novimus:

Factum crimen tacendo facias acrius,

præ quo longe magis placet Scaligeri & Bentleji aliorumque lectio.

EPISTOLA CRITICA AD ERUDITISSIMUM Virum H. B. S. E. I. in qua omnes doctissimi BENTLEJI in PHAEDRUM Notæ atque Emendationes expenduntur.

Londini, ex officina J. Tonson & Jo. Watts, 1726, 4. Plag. 19.

ERuditus hujus Epistolæ Autor, qui multum semper Phædro tribuit, ante aliquot annos in pueri usum Phædri versiculos

los in dipodias, accentibus ſupra poſitis, diſtinxerat, & de ejusmodi editione, qualem fere Cl. Bentlejus dedit, cœperat cogitare, cum ſubito eum nuncius de Bentlejana editione ſufflaminavit. Exſpectatum autem hoc Celeb. Viri opus cum in manus ſumſiſſet pro theſauro, quod ajunt, carbones accepiſſe dictitat, & longiſſime infra exſpectationem omnia cecidiſſe. Quæ & alia duriuſcula poſtquam initio Epiſtolæ commemoravit, ad examen notarum, ſed & ipſius Præfationis Bentlejanæ, ita ſe convertit, ut ne quidem unicam emendationem prætermittat, quam non contemnat, rejiciat, derideat, aut, ſi probabilis illa videatur, eandem ſibi dudum in mentem veniſſe, eandem olim oræ libri ſui appinxiſſe, & amicis communicaſſe, præ ſe ferat. Neque ibi ſubſtitit inclementia. Bentlejum Indices & Stephani Theſaurum exſcribere, objiciendum erat pag. 43; eundem ineptum eſſe, licet Doctorem Theologum, tractandis ſacris literis, pag. 45, in notis ad Ariſtophanem, Terentium & alibi inſignis plagii reum eſſe, pag. 50 ſqq. eum, licet totam vitam in re metrica cognoſcenda conſumſerit, in minus uſitatis carminum legibus nihil videre, pag. 76, in aliis etiam ad hanc rem ſpectantibus peccare pag. 101. Denique & vita atque alia ſtudia Viri de literis optime meriti, nec non muneri publico ſatisfaciendi ratio excutienda erat pag. 148 ſq. quaſi vero ſine his talibus Epiſtola *Critica* de emendationibus Phædri non fieret: & hoc demum eſſet peritiam in *humanioribus* literis approbare, ſi, quacumque in re poſſis, contra humanitatem pecces. Nobis certe propemodum oneri eſt ejusmodi ſcripta perlegere, eo magis, quod errata etiam quædam Viris magni nominis magnorumque meritorum condonanda eſſe exiſtimemus. Narramus tamen, Autorem hujus Epiſtolæ, qui cumque ille ſit, haud inutiles obſervationes hic illic inſperſiſſe, qualis eſt illa de confabulatione arborum pag. 10 ſq. de confuſione τῦ *quum* & *quoniam*, unde Plautum emendat, pag. 19, de loco Horatii pag. 36, & de locis duobus Tertulliani pag. 81 & 110. Ne de iis dicamus, quæ in Phaedro cum cura tentavit.

JOAN-

JOANNIS FRIDERICI SCHANNAT, Fuldiſcher Lehnhof, *ſive de Clientela Fuldenſi Beneficiaria Nobili & Equeſtri Tractatus Hiſtorico-Juridicus.*

Francof. ad Mœn. apud Jo. Benj. Andreæ & Henr. Hort, 1726, fol. Alph. 4, pl. 18, fig. æn. plurim. paſſim inſert.

COnſtat inter peritiores, Feudorum Longobardicorum & Germanicorum in plurimis diverſiſſimam eſſe naturam, hæc etiam pro varietate provinciarum mirifica inter ſe differre, conſuetudines Curiarum feudalium exiſtere infinitas, pacta conventionesque in negociis feudalibus initas eſſe innumeras, ut adeo a Juris Feudalis Conſulto Germano, præter peregrina Feudorum Jura, Juris Civilis Corpori annexa, etiam patria jura, noſtrarum Curiarum mores, & imprimis vetuſtæ chartæ & diplomata ſint indaganda & excutienda, quo nobiliſſimæ circa Beneficia Jurisprudentiæ facies lætior paulo & ſucci magis plena quotidie appareat. Debemus eo nomine multum Viris præſtantiſſimis, noſtra laude nihil indigentibus, quorum numero nuperrime magno artis noſtræ beneficio acceſſit Celeberrimus Schannatus, expoſita nobiliſſima Feudorum Germanicorum ſpecie, Fuldenſium puta, quæ penitius noſſe eo magis e re noſtra eſt, quo obſcurior fuit earum natura, & quo certius nunc conſtat, JCtos maximi nominis graviter hic impegiſſe.

Doctiſſimi libri partes ſunt tres: Clientela Fuldenſis Beneficiaria ipſa, Elenchus Clientum ſive Vaſallorum Eccleſiæ Fuldenſis, Codex denique probationum Clientelæ Fuldenſis Beneficiariæ. Clientelæ Fuldenſis Beneficiariæ partes iterum doctiſſimus Autor voluit eſſe duas, quarum prima in tria capita diviſa, primo de Feudorum Fuldenſium antiquitate & præſtantia, ſecundo de Natura, Juribus ac conſuetudine Feudorum Fuldenſium, tertio de variis Feudorum Fuldenſium ſpeciebus tradit. Scilicet
p. 2. ab octavo poſt C. N. ſeculo Vaſallorum Fuldenſium in antiquis tabulis occurrit mentio, ea vero hoc ipſo & ſequentibus ſeculis enata eſt beneficiorum copia, ut nihil ſit, quod in beneficium ab opulentiſſima illa Eccleſia datum non ſit, caſtra, terræ, prædia,

dia, villæ, oppida, Advocatiæ, Jurisdictiones, homines cenſuales, operæ, ſola, ſylvæ, montes, curiæ dominicales, piſcinæ, rivi piſcoſi, vectigalia, ædes, ſalinæ, hoſpitia, tabernæ, molendina, immo caveæ & furni, magna Abbatum in Vaſallos indulgentia, magna Vaſallorum in Abbates aliquando injuria. Natura Feudorum Fuldenſium eſt, ut ſint maſculina, *Mann-Leben*, quæ cum pactis p. 4.
& conventionibus ad hæredes maſculos devolverentur, feuda ma- 5.
ſculina hereditaria, *Erb-Mann-Leben*, appellata ſunt, ex quo
nomine, ut & ex notiſſima clauſula: *nach Fuldiſcher Leben Her-* 7.
kommen, Recht und Gewonheit, qui promiſcuam etiam feminarum in feudo Fuldenſi ſucceſſionem exſculpere velit, ut faciunt interpretes Fuldenſium rerum ignari, vehementer errabit. Ita excluſa eſt A. 1450 Eliſabetha Hanovia, Joannis ultimi Comitis Ziegenheimenſis ex ſorore Eliſabetha neptis, lite etiam graviſſima mota, & ceſſerunt feuda Ziegenheimenſium Fuldenſia expectativario Ludovico Landgravio Haſſiæ; huic autem, ut habent literæ, *und den nachkommenden Männlichen Leibs-Lehens-Erben*, addita nihilominus illa decantata clauſula, *als Fuldiſcher Leben-Recht und Herkommen iſt*; quæ ipſa, cum & inſerta legatur literis Clientelaribus Civitati Francofurtenſi, oppido Creutzburgenſi, tum & Commendatori ordinis S. Joannis Hieroſolymitani non ſemel conceſſis, in quibus feudis natura ſua nulla eſt feminarum ſucceſſio, non illud, quod nonnulli voluere, ſed hoc potiſſimum vult, ut cognitum ſit, Curiæ Fuldenſi fuiſſe jam olim, eſſeque etiamnum Jura propria ac ſingularia eaque vetuſtiſſima, quæ cum reliquis finitimarum aliarumque provinciarum juribus nolit permiſceri confundique. Quod ad Jura attinet, 9.
Vaſallus Fuldenſis alienat, ſed conſenſu Agnatorum, & Principis Abbatis, ſoluto ſimul laudemio, dimidio Imperiali in ſingulos centum Florenos; Princeps Abbas Vaſallum alienat libere etiam invitum, modo novus Dominus non ſit inferioris clypei. Vaſal- 10.
lus Fuldenſis uti alienat, ita oppignorat, utroque tamen caſu Domini directi conditionibus aliquando ſat duris ſibi proſpexerunt. Refutare etiam licet Vaſallo Fuldenſi feudum vel in Domini vel 11.
in tertii favorem, illo conſentiente, niſi huic juri renuntiaverit Vaſallus, *ewiglicher Mann*, quo facto, licet inde conſentiente

Domino feudum alienat, quoad perſonam tamen clientelari nexu obſtrictus remanet. Subinfeudare etiam Vaſallorum Fuldenſium eſt, quamvis merito Abbates, ſæpe expreſſis cautionibus in-
p. 12. terpoſitis, ſuo conſenſu id fieri voluerint. Dotem denique & dotalitium conſtituere permiſſum eſt in Feudo Fuldenſi conſenſu Dominorum Abbatum, quorum inſigni in hac re indulgentia tot feuda feminina enata ſunt, in quibus poſt obitum feminæ liberi ejus promiſcua ſucceſſione uſi ſunt, ut inde credulum vulgus, rerumque Fuldenſium imperiti Feuda Fuldenſia omnia eſſe promiſcuæ ſucceſſionis *Kunkellehen* ſibi perſuaſerint.

Ad ſpecies Feudorum Fuldenſium digredimur cum Autore
13. noſtro, qui ſollicite, quoad Feuda oblata primo loco explicanda, diſtinguit inter oblata Eccleſiæ Carolingicis temporibns bona, ea fere lege, ut ad *preces* offerentis ſub Beneficii modo, forte etiam alia re ſimul præſtita, ad vitæ tempus redderentur, qua pietate majorum inſigniter creverunt opes Eccleſiæ Fuldenſis; & inter Feuda oblata recentiorum temporum, ex tuitionis imprimis fiducia profecta, Eccleſiæ oneri potius futura quam emolumento; quorum hæc nunquam non perexiguo numero fuere in Curia Fuldenſi, ſuperſtitibus tantum duobus ejus naturæ Vaſallis, Duce Saxone, ratione Villarum Bettenhauſen & Seba, Feudi A. 1320 a Bertoldo Comite de Henneberg oblati, & Haſſiæ Landgravio, ratione Caſtri Sturmfeld a Godefrido Comite de Ziegenhayn 1353 oblati; illa vero, priſcæ fidelium oblationes, poſtquam depoſita feudi natura Eccleſiarum & Pauperum uſibus aliquandiu inſerviiſſent, neceſſitatibus ita exigentibus, feudorum iterum naturam, ſed omnino datorum, induerunt.

15. Inter Feuda data præcipua ſunt Feuda maſculina, ſecundum conſuetudinem Fuldenſem duplicis generis, maſculina ſimpliciter talia: *Mann-Lehen*, in linea deſcendente recta primi acquirentis unice perſiſtentia, & maſculina hereditaria, *Erb-Mann-Lehen*, ad lineam etiam transverſam agnatorum a primo acquirente ortorum gratioſe transeuntia, excluſis omnino feminis, quod
15. etiam in plurimis maſculinorum feudorum ſpeciebus ita fuit obſervatum, niſi quod aliquando feminæ cum maritis de eisdem feudis fuerint inveſtitæ, quo in caſu ſervitia exinde debita cenſeban-

febantur remiſſa, & poſt mariti obitum fructuum potiebantur, ad vitam duntaxat. Maſculinorum feudorum ſpecies ſunt Feudum Civitatis, Feudum Caſtri, Feudum Caſtrenſe, quale, *Erb-Burg-Lehen* nomine veniens, non ideo promiſcuæ ſucceſſionis cenſendum eſt, Feudum Keminatæ ſeu Ædificii, Feudum *Rite-Lehen*, cujus ſervitia in præſtatione equi inſtructi conſtitiſſe exiſtimat doctiſſimus Schannatus, Feudum *Schützen-Lehen*, cujus poſſeſſor balliſta & pharetra inſtructus in oppido cuſtodias agere, aut interdum etiam in hoſtem foras progredi tenebatur, Feudum Ligium, Feudum de Camera & de Moneta, Feudum Advocatiæ, Feudum Gaſtaldiæ ſeu Ambachtiæ, Feudum Jurisdictionis, Feudum Patronatus, Feudum Aulicum ſeu Palatii, Feudum Venatorum, Feudum Solii, *Stul-Lehn*, in quo Vaſallorum præcipuum munus adſtare ſolio Principis Abbatis, Feudum Aſſaturæ *Bradt-Lehen*, Feudum denique Stagii, quæ omnia exemplis Fuldenſibus firmata explicataque legere perquam jucundum videtur. p. 18. 20. 21. 22. 23.

Superſunt Feuda Feminina ſive promiſcua Fuldenſia, non quod natura iſtorum feudorum ejusmodi ſucceſſio contineatur, ſed quod Abbatum indulgentia, plerumque dotalitii, dotis vel legitimæ titulo, ad feminas tranſierint, & hodienum tranſeant. Quamvis, ſi Vaſallum cupido inceſſerit eam qualitatem inducere feudo, Domini & Agnatorum conſenſu opus fuerit, quod adeo non arriſit, ut ſæpiſſime pacto convenerit, feminis tam pro dotalitio quam pro dote aut legitima partem feudi clientelaris non deberi, ſed pretium illius ex juſto & æquo determinatum exſolvi. Ceterum ſi feminæ in ejusmodi feudo ſucceſſio obtingat, more Fuldenſi nec inæquale conjugium, nec vota monaſtica obſunt. 24. 26.

Caduca feuda Abbati aperiri, quis negaverit? quæ aliquando piis uſibus reſtituta, ſæpiſſime aliis iterum Vaſallis conceſſa. Modi autem, quibus Eccleſiæ Fuldenſis Feuda amittantur, ſunt potiſſimi: conſpiratio in necem Domini, publica proſcriptio, fundi feudalis inſcio aut invito Domino facta alienatio, neglectus inveſtituræ intra præſcriptum tempus, contumacia per contemptum vel alias ob cauſas coram Domino non comparentis, ſilentium, & quæcunque ex condicto ſub feudi privatione præ- 28.

ſtanda, inde a Vaſallo negligebantur, quæ omnia exemplis idoneis illuſtrantur.

Quod ad partem Clientelæ Fuldenſis alteram attinet, quatuor illa capitibus abſolvitur, quorum primo Vaſallorum Fuldenſium conditio olim varia, ſecundo vetus ac ſimul hodierna Vaſallos Fuldenſes inveſtiendi methodus, tum & plura circa eandem requiſita & obſervari ſolita, tertio quatuor præcipua ſervitiorum genera, quarto mutua inter Eccleſiam Fuldenſem & Vaſallos ſuos obligatio, graviaque ac frequentia damna & diſſidia
p. 31. exinde nata traduntur & explicantur. Vaſallorum Fuldenſium antiquiſſima mentio fit in veteri illa traditione Hrahonis ad A.
32. 796 facta, unde frequentior fidelium memoria eſt, eosque inter ſtrictiori aliquando vinculo obligati, etiam Miniſteriales Nobilium hominum propriorum ſpecies, ſed & Clerici Fuldenſium
34. feudorum minime incapaces. Inveſtiendi ritus fuit olim talis, ut Vaſallus ad Altare S. Martyris Bonifacii deduceretur, & ibi more clientum in manus Abbatis ſe commendaret, inſiſtens forte orbiculari ſaxo, quod hodienum pavimento eccleſiæ inſertum viſitur, ornatum quatuor manibus ex ære fuſis, in quatuor mundi plagas directis & in jurantis modum efformatis, quæ Vaſallum in medio ſtantem undecunque ſui muneris admonere videbantur. Hodie ibidem Vaſalli Principes in ipſius Principis Abbatis, ſolio magnifice inſidentis, manus debitum homagium præſtant, Comitibus vero & reliquis Equeſtris ordinis Vaſallis coram regimine Aulico comparendum eſt, ubi & erectis digitis fidelitatis & obſequii juramentum præſtant, iisdemque digitis ſummitatem ſceptri feudalis, quod Conſilii Aulici Præ-
35. ſes vel Vice-Præſes manu tenet, leviter tangunt. Quam enixe Vaſalli cujuscunque conditionis præſentiam exegerit clerus Fuldenſis, celeberrimus Autor multis oſtendit, cui nihil obeſt, quod Principum Abbatum indulgentiæ debetur, Principes ut & Comites Imperii Feuda ſua per Legatos paſſim ſuſcipere. Tem-
37. pus autem inveſtituræ impetrandæ eſt more veteri Teutonico
38. annus & dies, renovaturque ea, oblato dinumeramento, & ſi ſit condominium plurium, omnibus in caſibus feudum recognoſcunt

ſcunt omnes, Jure Senioratus, ſive Provaſallum eligendi, non niſi ex Principis Abbatis indulgentia competente.

Servitiorum Vaſalliticorum non fuit una ratio; ita Vaſalli Fuldenſes militaria in campis & expeditionibus debuerunt, cum Imperatori Romano in celebratiſſima Expeditione Romana, tum p. 41.
Principi Abbati ſuo, propriis ſumtibus; quod faſſus eſt Comes de Ziegenhaim Johannes: *Iſt daz wir in unſers Herren Dienſt von Fulde riden, daz ſolle wir tun uf unſir Koſt, Schadin und Frumen*, & firmant exceptiones ſpeciali aliquando conventione literis feudalibus inſertæ, quamvis negari nequeat, immutatam Seculo præſertim XIII rerum faciem, Vaſallosque novis ſtipendiis ad arma provocari, in prædæ ſocietatem admitti, indemnes ſervari, fuiſſe receptum. Diverſi ab his fuere Vaſalli ad ſervitia 44.
militaria Caſtrenſia deſtinati, nobiliſſimi quique & fortiſſimi caſtrorum ipſis concreditorum defenſores, intercedente tamen & hic magna pactorum varietate, quorum vi & poteſtate, vel perpetuo vel imminente exercitu, vel ipſi, vel per ſubſtitutum, caſtrum vel unum, vel plura, vel quodcunque elegerit Abbas, deſervire tenebantur. Omnium & ſingulorum Vaſallorum munus eſt, Judi- 45.
cio adeſſe Parium Curiæ rite a Domino evocatos, quod frequentius olim, nunc, Principis Abbatis regimine ſupremo Aulico, cui ex Reverendiſſimis Majoris Eccleſiæ Capitularibus, tituli Præpoſiti Curiæ vulgo *Lehnprobſt* ornatus, præſidere ſolet, cauſas feudales dirimente, rarius omnino, Vaſallis tamen ita volentibus, ſumtusque ſubminiſtrantibus, non denegandum, præſidente Domino, ſi cauſa inter Vaſallos vertatur, ſin Vaſallum inter & Dominum lis intercedat, Judice feudali conſtituto, paribus aſſidentibus, numero nunc majore nunc minore, nunquam tamen infra duodenarium aut certe ſeptenarium deſcendente. Sed & Curia- 49.
lia officia debuit Vaſallorum illud genus, qui *Hofdiener* appellantur, milites ſane omnes, ſed iidem in Curia ſervientes, pro quo ſervitio præter veſtem Aulicam, *Hofcleide Rock und Kappen*, ipſi & equi eorum Domini impenſis alebantur, juxta condi- 51.
ctum: *Futter, Koſt und Huflage*, ſive: *Futter, Brodt, Nayl und Iſen geben*. Mutuam eſſe fidelitatem Domini & Vaſalli, ſed quæ

Digitized by Google

antiquis temporibus valde gravis Eccleſiæ exſtitit, non eſt, ut multis dicamus.

Hæc de Clientela Fuldenſi Beneficiaria nobili. Hanc excipit, ut diximus, Elenchus Clientum ſeu Vaſallorum Fuldenſium duplex, alter Vaſallorum primi ordinis, Imperatorum, Ducum & Principum, Ducum Saxoniæ, Comitum Palatinorum, Landgraviorum Thuringiæ, Landgraviorum Haſſiæ, Comitum Principum Hennebergicorum, Principum Naſſoviorum, Comitum Löwenſteinio-Rupifortiorum, Marchionum, Comitum denique Beichlingenſium, Benthemenſium, Botenloubenſium, Caſtellanorum, Eberſteinenſium, Erpacenſium, Gleichenſteinenſium, Hanovienſium, Hardegkiorum, Hohenloicorum, Honſteinenſium, Iſenburgio-Budingenſium, Iſenburgio-Grenſawienſium, Katzenelnbogenſium, Kirchbergenſium, Löwenſteinio-Virneburgenſium, Mansfeldenſium, Niddanorum, Orlamundenſium, Oettingenſium, Reineckiorum, Rothenburgenſium, Schömbornenſium, Solmenſium, Stolbergenſium, Trudingenſium, Waldeckiorum, Wertheimenſium, Wiedenſium, Wildavienſium, Ziegenhaimenſium, junctis nonnullis Civitatibus Imperialibus & oppidis, veluti Francofurto ad Mœnum, Mülhuſa, Erfordia, Oppenheimio &c. alter Vaſallorum ſecundi ordinis ſeu Equeſtris dignitatis, Alphabetice & Chronologice digeſtus, quorum Indicum uterque affabre & ad leges Heraldicas inſculptis inſignibus exornatus, ſatis demonſtrat, quantæ dignitatis & amplitudinis Curia Fuldenſis Eccleſiæ Feudalis & fuerit omni tempore & adhuc ſit.

Tertio denique loco occurrit Codex Probationum Clientelæ Fuldenſis Beneficiariæ Nobilis & Equeſtris Theſaurus in uſum Jurisprudentiæ Clientelaris recluſus, & intelligentibus auro contra carus, monumentis DCXXXIII conſtans, monogrammatibus etiam & ſigillis vetuſtis æri cum cura inſculptis dives, quo nomine, uti & nos fatemur Celeberrimo Schannato obſtrictos, ita majorem in modum rogamus, ut quod in Clientelæ hujus perlectione notavimus, præter alia, quæ dubio procul molitur, Aulam Fuldenſem ſplendidiſſimam ſimili in luce quam proxime collocare non dedignetur.

THE

Digitized by Google

THE LIFE OF SIR THOMAS MORE.

i. e.

VITA THOMÆ MORI, EQU. ET SUPREMI Angliæ Cancellarii ſub Henrico VIII; Autore THOMA MORO, Thomæ abnepote.

Londini, 1726, 8.

Alph. 1 pl. 3.

IN vita Thomæ Mori, Viri & doctrina & fatis admodum illuſtris, deſcribenda plures uno eruditorum occupati fuerunt calami. Primus Guil. Rooper, ipſius gener, per ſedecim annos familiaritate ipſi conjunctiſſimus, ſoceri fata litteris conſignavit memoriamque publico ſcripto commendavit poſteris, quod Ox. 1716 vulgatum, in Actis A. 1718 p. 475 recenſuimus. Poſt hunc D. *Stapletonius* in erudito de tribus Thomis Commentario, Duaci 1588 & Colon. Agrip. 1599 edito, prolixe atque diligenter de ejus vita expoſuit. His duumviris tertius jam pridem acceſſit Mori abnepos, *Thomas Morus*, qui pietatis in atavum editurus argumentum, quantique ejus manes faceret, teſtaturus, fuſiori ſtilo illius vitam ſibi ſumſit enarrandam. Cum vero, ea vix ad umbilicum perducta preloque parata, Autor Romæ, quo ad Urbanum VIII miſſus fuerat, undecimo April. 1625 exſtinctus eſſet, alius fœtus poſthumi in lucem edendi curam ſuſcepit, ſub literis M. C. M. E. latens, Mariæque Reginæ inſcriptum, Londini 1627, 4 publici juris fecit. Prætermittimus *Hoddesdonium*, qui in ſua vita Mori nihil fere aliud præſtitit, quam quod ceteros ſupine exſcripſit. Abſolutiſſimum quidem eſt Noſtri opus, quod incomparabile vocat Ant. Woodius: jam pridem vero id adeo rarum inventuque difficile fuit, ut Fiddeſius, qui etiam Mori vitam molitus aliquando fuerat, operam in illo conſequendo perdiderit omnem. Inſignes itaque Viro erudito debemus grates, qui repetitam hanc editionem adornavit; in eo certe prima illa præſtantiorem, quod collatis invicem *Rooperi* atque *Stapletonii*, quin & ipſius *Hoddesdonii* ſcriptis, in notis ad paginæ calcem poſitis, ubi diverſa a Moro illi tradant, indicaverit; ut adeo, qui hunc librum poſſidet, facile carere poſſit reliquis. Luculen-

tam insuper præfationem præmisit Editor, in qua epitaphium, Autori sumtu Cleri Anglicani Romæ positum, ex Woodio repetit; varia etiam ex Burneto, Strypio, Weaveroque ad Morum spectantia transcribit.

p. 2. Natus est Thomas Morus Londini 1480, nobili genere; patre Joanne Moro equite, & judicum ordinis, qui regius confessus dicitur, membro, viro omnibus a morum integritate commendatissimo. Raræ admodum ingenii dotes in puero emicuerunt statim; qua re permotus parens, ut, quam primum per teneram ætatem liceret, primis imbueretur honestæ disciplinæ rudimentis, curam habuit. Tirocinio ita in ludo publico, qui ab Antonio nomen habet, posito, in ædes Cardinalis Joannis Mortoni, Archiepiscopi Cantuariensis, receptus, adeo viro huic suam industriam, memoriæ facultatem, judicii acumen, festivi etiam ingenii promtitudinem approbavit, ut vel ipse Præsul nullam in
9. illo formando poliendoque operam omitteret. Oxonium post aliquod tempus delatus, in Collegio Ædis Christi Philosophiæ totum se dedit, neque infeliciter. Hic Epigrammata, vix octodecim annos natus, composuit, a festivitate partim, partim a Latini sermonis puritate Beato Rhenano impense dilaudata; insignem etiam ex Luciani scriptis partem Latine reddidit. Primariam vero ejus operam sibi vindicabat legum Britannicarum patriique juris studium, in quo tantos brevi admodum tempore fecit
35. progressus, ut communi Londinensium suffragio, annum agens XXVIII, Syndicus civitatis constitueretur. In ista provincia postquam suam populo fidem aliquandiu probasset, Regi Henrico
39. VIII, commendatione Cardinalis Volsæi, innotuit, majoribus in aula muneribus admovendus. Licet autem renueret modeste Morus, in Galliam tamen atque Flandriam Legati titulo se mitti passus est, quo fere tempore *Utopiam* conscripsit, tanto plausu a tot gentibus exceptam, ut plurimæ in vernaculam sibi linguam
43. transferrent; *Richardi* etiam *III Historiam*, Anglice primum, mox & Latine Lovanii 1566 editam, composuit. Contigit interim, ut Rex Henricus VIII in aulam vocaret Morum, eique nequaquam ambienti, quin renitenti potius, ultro & Equitis aurati
47. dignitatem & Consiliarii ac Thesaurarii munus maxime honorifi-

Digitized by Google

rificum conferret. Et ſingulari quidem affectu Rex complecte-
batur Morum, eundemque continuo lateri ſuo adhærere cupie-
bat, quæ res tantam in Cardinale, antea Noſtri Patrono, invidiam
excitabat, ut nihil omitteret, quo Regem Moro redderet infen-
ſum. Enim vero accidit haud multo poſt, ut gratia principis
plane excideret ipſe Cardinalis, primariique regni Cancellarii p. 155.
munere privatus, non ſine veneni ſuſpicione, interiret, Morus
vero ipſius locum occuparet, quem quidem rebus in patriæ com-
modum præclare geſtis promeruiſſe viſus. Talem heic ſeſe
geſſit, ut fidem, animi integritatem omnesque tanto faſtigio
dignas virtutes Regi pariter ac civibus abunde probaret; adeo, 184.
ut, quum duobus annis cum dimidio præterlapſis, ultro ſeſe iſta
provincia iterum abdicaret, non niſi ægerrime, cum inſigni
tamen officiorum præſtitorum eaque publica commendatione,
a Rege fuerit dimiſſus. Varias quidem hujus abdicationis allegant
cauſas, & amorem vitæ tranquillioris ac ab omni aulæ ſtrepitu re- 190.
motæ obtendunt nonnulli, at illa certe primaria fuit, quod di-
vortium Henrici a Catharina conjuge factum minime pro-
baret. Interim deperibat Rex Annam Bolenam, eandemque 200.
clanculum, pauciſſimis conſciis, uxorem ducebat, poſt aliquot
menſes Reginam per edictum pronunciandam. Morus vero, ad
hæc nuptiarum coronationisque ſolemnia Regis nomine invi-
tatus, accedere recuſabat, ne applaudere facto videretur. Pri-
ma hæc res infauſti, qui poſtea illum manſit, vitæ exitus ſemi-
na dedit, Regisque in eum iram concitavit. Acceſſit Annæ in-
dignatio, variæque malevolorum delationes; quibus quum vix
ſe feliciter expediviſſet, publico legis mandato omnes ſubditi ju-
ramento obſtringi jubentur, ſe Pontificis Romani nullam in ſe 219.
autoritatem atque imperium agnoſcere, ſed Regem ſupremum,
uti in politicis, ita etiam eccleſiaſticis negotiis, judicem revere-
ri, & ſobolem omnem ex Anna naſcituram pro legitimis hære-
dibus habituros. Utrumque ita comparatum eſſe Moro vide- 224.
batur, ut illæſa conſcientia obſequi Regi haud poſſet. Conſtan-
ter itaque jurare renuit, neque in carcerem conjectus, mentem
mutavit; in quo quum ultra anni ſpatium exegiſſet, animum- 257.
que obfirmaſſet ſuum, judicii tandem ſupremi ſententia mortis

reus eſt declaratus. Hanc itaque in foro carnificis ſecuri percuſſus oppetiit, neque in extremo vitæ articulo (ut & aliunde ſatis conſtat) ingenii feſtivitate depoſita. Ceterum magno ſemper ab eruditorum ſui ævi principibus in pretio eſt habitus, Guil. Budæo, Eraſmo, Paulo Jovio, Card. Polo, Jo. Rivio, Cochlæo, Guil. Paradino, centumque aliis, quos & doctrina, qua pollebat, ſua, & literarum frequenti commercio amicos ſibi conciliavit. Exſtant plura ingenii ejus monumenta, quippe præter
307. ea, quæ ſupra memoravimus, polemica multa edidit, ſeparatim primum, poſtea junctim typis excuſa.

THE LIFE OF ERASMUS, MORE PARTICULARLY that part of it, which he ſpent in England.

i. e.

VITA ERASMI, EA PRÆCIPUE IPSIUS pars, quam in Anglia transegit; ubi ſimul refertur, quibus tum inter eruditos amicis uſus eſt; ſtatus itidem, qualis tum fuerit & Religionis & literarum in utraque Academia, Oxonienſi ſcilicet atque Cantabrigienſi, edocetur, addita Appendice, varia monumenta inedita complexa; Autore SAMUELE KNIGHT, *Th. D. & Præbendario Elienſi.*

Cantabrigiæ, apud Corn. Crownfield, J. Wyat, & rel. 1726, 8 maj. Alph. 1 pl. 12 Tabb. æn. 18.

QUi nuper, plaudentibus Eruditis, vitam *Joannis Coleti*, Angli doctiſſimi, de qua dicemus alio tempore, publicæ luci commiſit, Clar. Autor, telam, quam exorſus eſt, laudabili inſtituto continuaturus, jam & *Eraſmi Roterodami* vitam promit pari diligentia elaboratam. Scilicet quum animus ipſi ſit, memorabilem illam temporis periodum, qua duumviri iſti inter eruditos effulſerunt, nondum ſatis ab Hiſtoriæ patriæ conditoribus excultam, illuſtrare, memoriamque doctorum, quos Anglia tum habuit plures, ab oblivione vindicare, neminem certe habuit induſtria

ſtria ſua magis dignum Eraſmo, cujus quippe zelo, & in repurgandæ religionis negotio, & in felici literarum divinarum humanarumque inſtauratione, tantum debet Anglia, quantum vel ulli civium. Equidem non defuerunt, qui in deſcribenda tanti nominis atque meritorum Viri vita, præter ea quæ ipſe Eraſmus conſignavit literis, peculiarem operam inſumerent, *B. Rhenanus*, *P. Scriverius*, *Bateſius* aliique, & imprimis *Jo. Clericus*, cui inſtitutum de Viri fatis & vita ex epiſtolis ipſius concinnanda (quod & *Claudius Joly*, Canonicus Pariſienſis, aliquando habuit, Fabricium, qui de Cicerone idem fecit, imitaturus, morte vero impeditus exſequi haud potuit) feliciſſime ceſſit; at vero de illo, quod in Anglia transegit Eraſmus, vitæ ſpatio adeo illi non omnia habuerunt explorata, ut haud pauca dicenda adhuc reliquerint Noſtro, qui diſpoſitis non ſine labore in ordinem Chronologicum Eraſmi literis, adhibitisque quibusdam Viri hujus aliorumque coævorum ſchedis nondum publicatis, quarum verbis, vel ad cujusvis paginæ calcem poſitis, vel in appendicem rejectis, fidem a ſe dictis fecit, elegantem tanti Viri hiſtoriam luculento ſtilo concinnavit. Miſſis vero vel leviter ſaltim tactis, quæ extra Angliam ſcripſit fecitve Eraſmus, in hoc unice fere occupatur, ut, quæ in Britannia, quam tribus vicibus adiit, egerit, quos Patronos ibi, præceptores, amicos habuerit, quid incrementi ejus conſilio atque opera ceperint duæ Academiæ, quæ literarum, ſenſim tunc iterum ipſo auſpice efflorescentium, conditio, quæ religionis e Pontificio jugo eluctantis facies fuerit, deſcriberet, atque ſimul memoriam tot doctrina atque virtute inſignium Virorum, quorum vel nomina jam ipſis indigenis Anglis incognita eſſe cœperunt, inſtauraret. Non leve etiam decus operi conciliant figuræ æneæ ſeptendecim, nitidiſſime effictæ, atque ipſius Eraſmi, Henrici VIII, Catharinæ Reginæ aliorumque Virorum illuſtrium imagines, una cum aliorum monumentorum typis exhibentes, in quibus eminet p. 310 familiæ Thomæ Mori delineatio, ab Holbeinio facta & Eraſmo dono miſſa, de qua hic magnopere ſibi gratulatur in Epiſtola Latina ad Mori filiam Margaritam Roperam, quam Britanniæ ſuæ decus vocat. Appendix denique præter nonnullas Eraſmi epiſtolas integras

jam editas, præſtantiſſimorum quorundam αὐτογράφων nondum publicatorum farraginem complectitur. Ex his ne nihil è libro tam fœcundo afferamus, lubet hic deſcribere extremum ejus Teſtamentum, quod ita ſe habet: Deſiderius Eraſmus Roterodamus, *fretus diplomatibus Cæſaris, ſummi Pontificis ac magnifici Magiſtratus inclytæ civitatis Baſileenſis, hoc meo chirographo renovo ſupremam voluntatem meam, quam quocunque titulo firmam ac ratam haberi volo: irritum vero, ſi quid aliud teſtatus ſum. Principio certus, me nullum habere legitimum hæredem, præſtantiſſimum Virum* D. Bonifacium Amerbachium *omnium facultatum mearum hæredem inſtituo: Executores vero* Hieronymum Frobenium & Nicolaum Epiſcopium. *Bibliothecam meam jam quidem vendidi* D. Joanni a Laſco, *Polono, juxta ſyngraphum ſuper hoc contractu inter nos confectum: non tradentur tamen libri, niſi hæredi numeraverit ducentos florenos. Quodſi ille pactum remiſerit, aut me prior e vita exceſſerit, liberum eſto hæredi, de libris ſtatuere, quod velit.* D. Ludovico Bero *lego horologium aureum.* Beato Rhenano *cochleare aureum cum furcinula aurea.* M. Petro Vetereo *centum quinquaginta coronatos aureos: tantundem* Philippo Montano Lamberto, *Famulo, ſi mihi morienti adfuerit, ducentos florenos aureos, niſi ego vivus hanc ſummam ei numeravero.* D. Johanni Briſchio *lagenam argenteam.* D. Paulo Volſio *florenos aureos centum.* Sigismundo Telenio *ducatos centum & quinquaginta.* Joanni Eraſmio Frobenio *duos annulos, quorum alter non habet gemmam, alter habet gemmam ſubviridem, Gallis dictam* Turquoys. Hieronymo Frobenio *lego omnes veſtes meas, omnemque ſupellectilem meam, laneam, lineam, & ligneam: præterea poculum, quod habet inſignia Cardinalis Moguntini. Uxori ejus annulum, qui habet imaginem mulieris, in tergum reſpicientis.* Nicolao Epiſcopio *poculum cum operculo, quod in pede habet verſiculos inſculptos.* Juſtinæ, *uxori ejus, duos annulos, quorum alter habet adamantem, alter* Turquoys *minorem.* M. Everardo Goclenio *poculum argenteum, quod in ſummo habet imaginem* Fortunæ. *Si quis legatariorum interciderit, quod legatum erat, inhæredis arbitrio eſto. Hæres, præter ea, quæ per Syngraphum deſignavi, ſibi accipiet, quicquid ſuper-*

ſuperfuerit poculorum, aut annulorum, aut rerum ſimilium; ad hæc numiſmata, inſignia, & Luſitanos cruciator, Regis Poloniæ & Severini Boneri faciem exprimentia, aliaque his ſimilia. Præterea ducatos omnes duplices & quadruplices. Pecuniam apud Everardum Goclenium *depoſitam, illi in Brabantia diſpenſandam relinquet, quemadmodum ei mandavi. Siquid apud Erasmum Schetium erit reliquum, ab eo repetet, eamque pecuniam ac reliquam omnem, quæ ſuperfuerit, ſuo arbitrio & ex conſilio Exſecutorum diſtribuet in uſus pauperum ætate ac valetudine infirmorum, item in puellas nupturas, in adoleſcentes bonæ ſpei: breviter, quoscunque ſubſidio dignos judicaverit. Hanc extremam voluntatem meam, quo plenior ſit fides, propria manu deſcripſi, ac peculiare annuli mei ſigillum, Terminum, adfixi Baſileæ in ædibus* Hieronymi Frobenii, *duodecima die Februarii, anno a Natali Domini MDXXXVI.*

OBSERVATIO PARELII SINGULARIS facta die 28 Auguſti 1722 Germendorffii prope Berolinum a GEORG. WILH. WEGNERO, Paſtore ejus loci.

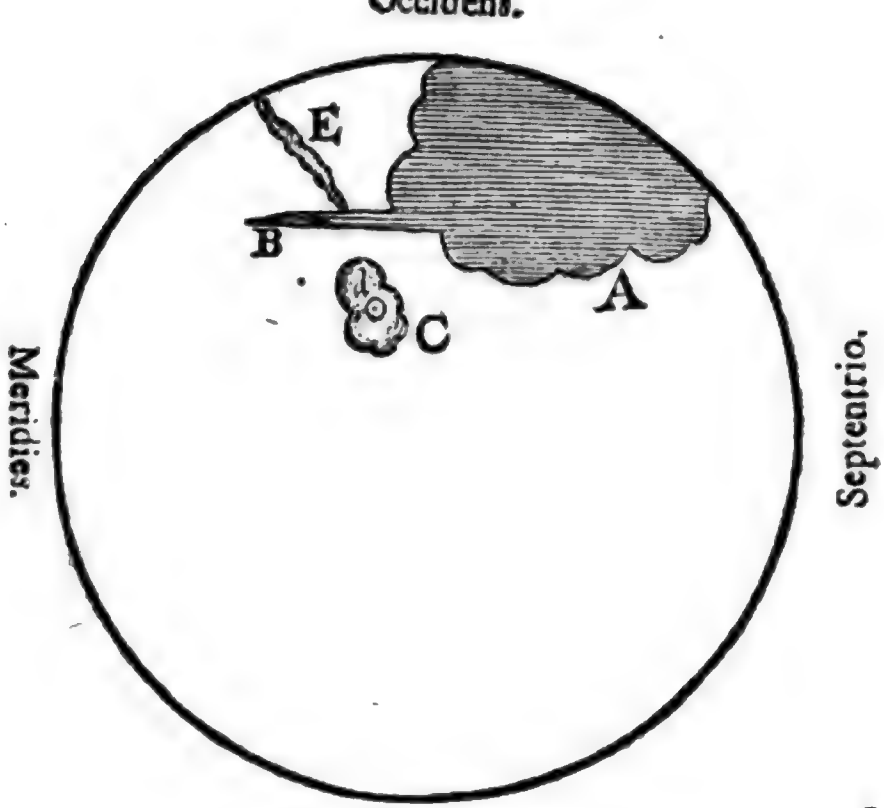

Lecta

LEcta nuper in Actis Eruditorum Cel. Verdrieſii duorum parheliorum obſervatio in mentem mihi revocavit phænomenon ſingulare, quod parelium etiam dixeris, quamvis a pareliis hactenus obſervatis plurimum differat.

Dies 28 Auguſti A. 1722 erat pro ratione temporis calidus, cœlum ſerenum & nubeculis quibusdam albidis interſperſum. Ventus flabat Borapeliotes. Hora circiter quinta veſpertina atra quædam nubes (quæ in figura lit. A ſignata eſt) ab occidente oriebatur, quæ ſe tamen magis ſeptentrionem quam auſtrum verſus extendebat, & auſtrum verſus in longam ſed tenuem lineam B deſinebat, quæ etiam atri erat coloris. Hæc atra nubes tandem Solem jam inclinantem obtegebat. In via eram, & ab oriente verſus occidentem domum properabam. Circa horam ſextam tertia fere poſt quintam quadrante prope tenuem lineam atræ nubis B conſpiciebatur alia nubes coloris albi C, quæ movebatur a Borea verſus Africum, dum atra nubes ſtare & quieſcere videbatur. In hac alba nube C imaginem Solis conſpiciebam, ipſo Sole ab atra nube tecto. Motus autem albæ nubis erat celerrimus, & antequam imago Solis in ea evaneſcebat, jam ultra atram lineam proceſſerat, & quidem ita, ut curſus ejus eſſet ſupra atram lineam; quod exinde facile colligebam, quia imago Solis in nube ab inferiori atra nube ſenſim tegebatur, & ſenſim iterum apparebat. Imago Solis D erat rotunda, ſed ipſum Solem magnitudine præter propter ſuperabat dimidia. Colorata erat inſtar iridis.

Circumferentia exterior rubrum colorem oſtendebat, quem flavus excipiebat, ceteri colores interiores haud facile dignoſcebantur, quamvis a flavo diſtincti erant. Nubes alba C, cujus figura equidem irregularis antea erat, ſicut in ſchemate deſcripta eſt, ſenſim ſe dilatabat verſus Boream & Africum & tenuior evadebat, donec formam lineæ cujusdam aliquam latitudinem habentis indueret, vid. lit. E. Pro mutatione nubeculæ imago etiam Solis mutabatur. Figura rotunda mutabatur in Ellipticam, cujus axis brevior ſemper magis magisque decreſcebat, longior autem augebatur, donec etiam in lineam deſinebat, quæ tamen ab ipſa nube per aliquales colores adhuc

huc diſtingui poterat. Nubecula alba in alias multas minores diſperſa, imago etiam Solis diſparuit, poſtquam phænomenon per horæ circiter quadrantem obſervaveram. Atra nubes A, quæ pluviam minari videbatur, circa veſperam demum etiam diſperſa eſt. Elevatio ejus maxima ſupra horizontem hora ſexta erat 20 grad. Circuli Horizontalis. Coronarum & arcuum, quæ alias conſpiciuntur, nulla mihi apparuere veſtigia, quamvis anxie quæſita: ſed & apparere non potuiſſe, deinceps facile colligebam, quia conditio aeris & circumſtantiarum id non ferebat.

ISTORIA DELL' ORRENDO TREMUOTO &c.

i. e.

HISTORIA HORRENDI TERRÆ MOTUS, qui accidit Panormi, d. 1 Sept. 1726, conſcripta a P. SALVATORE RUFFO, Panormitano, e Tertio Ordine S. Franciſci.

Panormi, ex officina Angeli Felicellæ & Ignatii Magri, 1726, 4. Plag. 3½.

ACcepimus nuper ab ipſo præſtantiſſimo Autore hoc ſchediaſma hiſtoricum, idemque, ut ſatisfieret voluntati optimi viri, atque iis, qui Italici ſermonis ignari legere ſuccinctam deſcriptionem triſtiſſimi caſus deſiderant, in Latinam vernaculamque linguam converſum edi a J. G. Gleditſchio curavimus. Bis illud in Italia impreſſum literatis viris æque ac nobilibus magnopere probatum eſt, non modo quia minutim omnia, quæ acciderunt, deſcripſit Autor, verum etiam quia candorem ejus in patefacienda veritate cuncti agnoverunt. Neque enim quicquam poſuit, niſi quod vel vidit atque annotavit ipſe, qui primis mox diebus totam urbem, non ſine improbo labore, perluſtravit, vel homines probæ notæque fidei teſtati ſunt. Sed audiamus ipſum:

"Panormus, inquit, Siciliæ metropolis, cum multa alia ab" hominum atque naturæ liberalitate nacta inſignia beneficia eſt," tum illud etiam ad hoc usque tempus habuit præclarum privile-" gium, uti in tot terræ tremoribus, quos afflixiſſe Siciliam me-"

moriæ

"moriæ proditum eſt, nullas ſit perpeſſa ædificiorum ruinas, nullas "civium clades : nam fabulam *Guevaræ* Auguſtinus *Invogos*, & "alii, ſatis confutarunt. Hanc placuit Divino Numini, cujus oc- "culta & juſta ſunt judicia, die prima Sept. hujus anni, graviſſimo "ac perniciosiſſimo terræ motu conquaſſare : quo adeo lacerata ac "deformata eſt pulcherrimæ urbis facies, ut non ſolum ingenia "clementiora, ſed ipſam crudelitatem, movere ad miſericordiam "poſſit. Quanquam illa quidem, una civium ſuorum voce, confi- "tetur, potentiſſimam Dei manum multo pœnæ abſynthio plus ta- "men olei miſericordiæ admiſcuiſſe.

"Dies erat nubilus, caliginoſus, & reſpirationi incommodus, "quem principium noctis ſequebatur, ſerenum illud quidem & "ſtellatum, ceterum ob crebras & validas circa horizontem ful- "gurationes multis terribile. Obſervatum eſt a navicula Gallica, "quæ tum quidem millia paſſuum fere XXX ab hac urbe aberat, "nec non ab aliis, in camporum planitie & ſtatione navium, acces- "ſiſſe a ſeptentrionibus, absque vento aut pluvia (quæ res jam "diu deſiderabantur) meteorum quoddam, ſive atram nubeculam, "ardentia & frequentiſſima fulgura, nec fulmina tamen, ejacu- "lantem, eamque paullo poſt in formam longæ trabis igneæ ex- "tenſam appropinquare ad horizontem montis *Galli*, qui monti "*Peregrino* vicinus eſt. Fremere tunc atque intumeſcere mare, "mons ipſe ſtrepitare, & puncto temporis amœniſſimum illum "tractum circumdans meteorum, cum horrendo fulgure diſplodi "atque in auras abire, prope arcem maritimam, ad portam *S. Geor-* "*gii*, quæ nunc *S. Roſaliæ* vocatur; ſtupeſcentibus & incredibili- "ter perterritis iis, qui rem e campo atque ſtatione navium ſpecta- "bant, incendiumque totius urbis verebantur. Sed & arcis ſive "Caſtelli Præfectum Regium, *Kinterrott*, timor inceſſit, ne con- "ditorio pulveris bellici adhæſiſſet ignis hujus meteori, quod de- "inceps in aquas marinas, prope molem parvam, immergi, non "totum fortaſſe, ſed ex parte viſum eſt.

"Atque hoc ipſo tempore, paulo ante quartam noctis ho- "ram, juxta horologium Italicum, totam concuſſit urbem & am- "pliſſimum ejus agrum terræ motus, qui oriri cum regulari qua- "dam agitatione, ſed & cum inuſitato ſtrepitu obſervatus eſt. Se-

cuti

enti ſunt quatuor multo urgentiores ac plane horribiliſſimi pul-“
ſus, de eo genere, quod *Inclinationis* vocabulo deſignant phyſici,“
mutante ſolo & modo ad dextram modo ad ſiniſtram jactato: Fi-“
nem denique fecit terribilis fremitus, & tremor quidam irregu-“
laris, cum repentino vento, qui a mari irruebat. Et motum qui-“
dem ejus generis fuiſſe, de quo diximus, multo certius deinceps“
ipſo oculorum ſenſu licuit dignoſcere. Nam cunctorum ædifi-“
ciorum, tum everſorum tum laceratorum, integra erant funda-“
menta, omnisque ruina a tectis, fornicibus, coronis, atque ſum-“
mis faſtigiis orta cernebatur.“

Dici non poteſt, quanto pavore perculſi ſint cives, quorum“
multi tantum non nudi e lectis ruentes, per gradus, per feneſtras,“
partim ſaltu, partim per ſcalas tumultuaria opera applicatas, ſe“
præcipitabant. Alii extra urbem apertos quærebant campos: Ple-“
rique cum nobiliores tum plebeji, ea ipſa nocte, tentoria vel caſu-“
las igneas ſibi præpropere extruebant, in XII urbis propugnacu-“
lis, atque paſſim in areis Regii palatii, templi cathedralis, Papyriti,“
Caſtelli ad mare, aliisque locis. Ab omnibus, cum gemitu atque“
ululatu, implorata divina clementia, atque invocatæ *D. Maria* &“
Roſalia, quæ ſunt duo aſyla amoresque pietatis Panormitanæ.“

Senſerunt hunc terræ motum etiam urbes *Mazara* & *Marſa-*“
la, ut literis ſignificatum eſt: ſenſit *Drepanum*, quo loco duo ſal-“
tim globi lapidei ex turri *D. Annuntiatæ PP. Carmelitanorum* de-“
jecti, pereunte milite Germano in arce *Columbariæ*, ſine alio da-“
mno. Senſit oppidum vicinum Archiepiſcopale, quod *Montis re-*“
galis nomen habet: ſenſerunt alia multa loca & caſtella, ad LX“
millia paſſuum a Panormo remota. Placuit Divino Numini o-“
mnem peſtem in hanc unam metropolim effundere. E monte“
Gallo ingens decidit ſaxum, ad mare usque, quod totum fremere“
atque intumeſcere viſum, piſcibus tanta copia aſcendentibus, ut“
navicularius quidam, ope exigui retis, paullo ante projecti, 750“
libras ceperit, qui magno labore periculum ſubmerſionis, propter“
validos concuſſus, evitavit. In iſthmo famoſæ molis, Geographis“
tantopere celebratæ, vorago aperta, cum aliis fiſſuris longis:“
idemque factum in propugnaculo urbis, quod vocatur *della Lan-*“
terna. Diſrupta paſſim taberna ſub nobili ponte, quo amnis *Ore-*“

"*thus*, ſive *Admirati*, transmittitur. In regione, quæ dicitur *de* "*Ciaculli*, ubi olivetis & vineis diſtinctus ager, omnis aqua magnæ "piſcinæ, in horto Principis *della Roccella*, foras ejecta. In *turri* "*longa* miles excubias agens interemtus. Arx ſuburbana regia "*Aſſiſii* (*Ziſam* vulgo dicunt) altiſſimum ædificium Saracenicum, "multis locis, in partibus camerisque ſuperioribus hiavit: & com- "plures ædes in agro Panormitano fiſſuras reparabiles paſſæ.

"Ego, *inquit Autor*, qui tum in cellula ſedebam cum duobus "religioſis, exiſtimavi in illa perturbatione, terræ motum, a princi- "pio ad finem, tanto temporis ſpatio duraſſe, quanto opus eſt ad "recitationem dimidii Pſalmi LI. Sed & alii, iique multi & graves "viri, qui paulo tranquillius rem obſervarunt, definiendum illud "tempus recitatione Symboli Apoſtolici arbitrati ſunt. Ceterum "ſine mora per gradus devolantes, cum LXXX aliis religioſis hu- "jus cœnobii *D. Mariæ a miſericordia*, quod etiam *D. Annæ* vocatur, "in aulam hortumque nos effudimus, ubi aliquandiu ſupplices at- "que attoniti commorati ſumus, timentes, ne XXIV columnæ, cum "IV pilis, quæ omnes e marmore cinereo conflatæ ædificium ſu- "ſtentant, novis concuſſibus ſubverterentur. Sed ad clamores & "lachrymas confluentis populi apertum templum. Apertæ etiam "omnes aliæ ædes ſacræ, præter duas, ad accipiendas ſacras con- "feſſiones.

Hæc Autor clariſſimus; qui deinceps ſingularem curam atque providentiam Prætoris, Senatus, ceterarumque principum perſo- narum, ad conſervandum ordinem in afflictiſſima civitate, expo- nit, fidelemque operam militum Germanorum deprædicat. De- ſcendit poſtea ad minutiorem damnorum enarrationem, quæ in ſingulis IV partibus ampliſſimæ urbis contigerunt: unde nobis qui- dem pauca delibanda.

In prima parte ſitum eſt palatium Regium. Hic, in camera *della Rachetta*, pars muri collapſa: conclave marmoreum frequen- tibus diſſectum rimis. In atrio turris S Nymphæ, ubi *Parlamentum* Regium congregari ſolet, medium diſruptum & loco motum lon- gum craſſumque ferrum, quod 3500 librarum æſtimatur. Etiam hoc loco, itemque in ſcalis & earum fornicibus, in ſolario at- que in ſuperioribus cameris, complures fiſſuræ. Omne damnum

hujus

hujus arcis ſarciri poteſt impenſis trium millium numorum, quos *Scudi* vocant. Jam in Cœnobiis *D. Eliſabethæ* & *D. Claræ*, in Xenodochio magno, atque in ædibus quibusdam vicinis, in templo Carmelitanorum majore, in Eccleſia Parochiali *D. Nicolai ab Albergaria*, non mediocres rimæ & ruinæ conſpiciuntur. In platea *de formaggi*, in longa via Germanorum, atque in foro, quod Sarracenice *Segebullarath*, hodie per ſyncopem *Ballarò* vocatur, pleræque domus trabibus ſuffultæ; quarundam gravius periclitantium pars ſuperior ultro deſtructa. Supra aream quæ dicitur *de Bologni*, dejecta e faſtigio palatii optimi Præſulis, jam diu defuncti, *D. Vincentii Hugonis*, ſtatua juſtitiæ: id quod variis ſermonibus variisque ingeniorum ſpeculationibus anſam dedit.

Pars altera urbis, juxta diviſionem Autoris noſtri magnificum templum cathedrale complectitur. Hoc ipſum & complura alia templa, cœnobia, collegia, atque ædificia privata, mire quaſſata & afflicta, partim etiam, cum multorum civium interitu, penitus everſa. Circa Papyrium duo viculi ſatis longi ruinis toti devaſtati. Relatum eſt ab iis, qui mortem effugerunt, clamore miſerorum, e domibus ſe proripientium, miſericordiamque & confeſſionem flagitantium, commotum pium ſacerdotem *Joſeph. Galeonium*, celeriter ad feneſtram ſe contuliſſe, ſed vix data abſolutione, præcipitem factum, una cum devota illa multitudine ruinis ſepultum eſſe. Ingenti numinis divini miſericordiæ attribuitur, quod publicarum meretricularum multæ & continuæ ædes, huic loco vicinæ, conſervatæ ſunt: nam meretrices illæ publicæ publicam egerunt pœnitentiam. In via *Pannaria*, *delle Api*, proximisque plateis atque viculis, totæ inſulæ domorum collapſæ, & magna hominum vis oppreſſa. Hic bonus quidam ſacerdos teſtatus eſt, inveniſſe ſe mulierem, cujus ſolum caput cum manu dextra e ruinis extiterit, quæ faciem pugno percutiens, altaque voce & multis lachrymis proteſtata, ſe non modo hanc mortem, ſed infernum meruiſſe, laudaverit Deum, a quo ita tractaretur, & mox confeſſa atque abſoluta exſpiraverit. Nec prætereundus eſt alius caſus, qui accidit in *Pannaria*. Erat in lecto cum ſuo amaſio pellex, quæ jam per XIX annos ejus ſe tradiderat libidinibus. Concutiuntur & labaſcunt ædes: mox ingens ſaxum caput infelicis hominis comminuit: tremere hinc mu-

Digitized by Google

lier, & periculum æternæ damnationis agnoſcens pœnitentiam agere, ſanctumque *Nicolaum Tolentinatem* invocare; nec fruſtra, Noſtro judice; nam explicuit ſe ex ruinis, templumque *S. Auguſtini* ingreſſa, multis lachrymis miraculum enarravit, atque reciſo capillo & in ædicula hujus ſancti ſuſpenſo, mores ſuos correxit.

In tertia urbis parte, ubi Senatorium aſſurgit palatium, & plures & multo magis deplorandæ contigerunt ruinæ. Ipſa ædes *Mariæ a miſericordia*, PP. tertii ordinis *S. Franciſci*, e quorum numero eſt Autor noſter, multis affecta damnis. Collapſæ ſunt domus contiguæ, quarum bona pars ad Conventum illum pertinet. Auxit terrorem repentinum incendium, in tectis, lignis & trabibus ædificiorum ſubverſorum, a facibus hominum, in removendis lapidibus extrahendisque corporibus occupatorum, exortum; quod tamen providentia duorum Senatorum in tempore reſtinxit. Maxima ſtrages edita in regione *de Lattarini*, ubi in tribus plateis pleræque ædes ſubverſæ, multique mortales vivi ſepulti. Accidit in aliqua domo hujus regionis, ut uxor *Antonini Palermi*, Joanna, pia mulier & puriſſimo conceptui divæ Virginis devota, ad primum terræ concuſſum in genua provoluta, miſericordiamque a Deo precata, præſentem opem immaculatæ Virginis, cui ſeſe commendaverat, experiretur. Collabente enim domo, e ruinis formatum circa ipſam tuguriolum, ubi incolumis ſpectavit filii familiæque necem, iisdemque multis lachrymis parentavit.

Reſtat quarta urbis pars, qua templum auguſtum *S. Dominici* & Caſtellum Regium ad mare comprehenditur. Hic non multo minor devaſtatio & clades; imprimis circa forum magnum, quod vocatur *della Boccaria*, in plateis *de Mezzani*, itemque in iis, quæ a pileorum, pannorum, rerum argentearum, gladiorum, & ciſtarum artificibus denominari ſolent. In area *S. Sebaſtiani* ex ædibus Principis *di Roccapalomba* factus lapidum acervus, ſub quo ſepulta Princeps mater, Domina *Damiana Galletti & Corvino*, cum duobus nepotibus; ſervato Principe filio. Ruinæ domus *Michaelis Mureti*, qui ipſe interitum effugit, bonum ſacerdotem oppreſſerunt, *Ignatium Staſſi*. Hic, cum primum terræ motus ſentiretur, relicto *Mureto*, avunculo ſuo ægroto, in aliud conclave ſe receperat, ubi flexis genibus, nudatum tergum flagro proſcindens, ante æſtumatiſſimam

mam imaginem immaculatæ Virginis preces effudit; repertus poſtea cum *breviario*, in quo Pſalmi pœnitentiæ evoluti. Ceterum illæſa in hac urbis parte ſubſtiterunt magnifica templa S. Dominici, S. Zitæ, S. Ignatii, & complures aliæ ædes cum ſacræ tum profanæ.

Quod ad numerum eorum attinet, qui paſſim in tota urbe partim occiſi, partim graviter vulnerati, eum ad homines circiter CCCC pertingere ſatis conſtat; quem mediocrem dixeris in civitate, quæ plusquam centena & vicena millia animarum complectitur. E tribus millibus clericorum, qui *ſeculares* vocantur, IV ſacerdotes perierunt; e CLXXXII illuſtribus principibusque perſonis una *Racalombæ* Princeps; e tot centenis Monialibus, in XXII Monaſteriis & XIV conſervatoriis, ſimiliterque e LII conventibus Monachorum, plane nemo. Damnum ædificiorum non niſi ter decies centenis millibus nummorum ſarciri poſſe judicatur.

Atque hæc fere ſunt, quæ ex ſchediaſmate doctiſſimi *Ruffi* huc transferenda judicavimus. Qui plura ſcire deſiderat, imprimis de ſolennibus iteratisque civium Panormitanorum Proceſſionibus, is ad ipſum Cl. Autoris ſcriptum ablegandus eſt.

SAMUELIS PUFENDORFFII DE OFFICIO hominis & civis Libri duo. Supplementis & Obſervationibus auxit & illuſtravit GERSCHOMUS CARMICHAEL, Philoſophiæ in Academia Glasguenſi Profeſſor.

Edimburgi, impenſis Joannis Paton, 1724, 12.

Alph. 1 plag. 14.

Richardus Steele, Eques Anglus, in epiſtola nuncupatoria ad Papam Clementem XI, *Notitiæ ſtatus Religionis Romano-Catholicæ* præmiſſa, in Scotorum Academiis ab omni penitiori veritatis indagatione religioſiſſime abſtineri tradit. Eſſe enim formulas comparatas, intra quas omne verum conſiſtat, & quarum terminos qui migrare velit, ſacrilegii reus ſit. Quod quidem de doctrina morum non ſatis explorate dici, hæc Pufendorffii editio fidem facit, qua Cl. Editor partim Supplementis, partim Obſervationibus ſuis perfectius præſtantiſſimæ diſciplinæ Syſtema molitus eſt. Quod inſtitutum, ut & ſubacti judicii & probitatis commendatione, qua ubivis viri boni ſpeciem Editor tuetur, laudabile eſt; ſic operæ pre-

tium fuerit primum de Supplementis, tum de Obſervationibus dicere ſingulatim.

Monuerat *Leibnitius*,*a*) vix eſſe, ut Pufendorffii libellus vice abſolutæ epitomes doctrinæ morum fungi poſſit, idque pluribus argumentis iverat evictum. Ab ejus ſententia ad populum provocaverat *Jo. Barbeyrac* V. Cl. *b*) cœperatque velle animadverſiones ejus omnes refellere. Non tulit id *Balthaſ. Branchu*, *c*) qui annis aliquot poſt arbitrium juvenis inter ſenes interponens, ingenti ſtudiorum fiducia illud in omnibus dedit ſecundum Leibnitium. Dum ita in diverſiſſima abeunt ferventia utriusque ſtudia, mediam viam Cl. Editor init, & quæ jure reprehendi videbantur, Supplementis emendare, reliqua verecundius excuſare inſtituit.

Quaternarius eſt numerus horum Supplementorum. *Primo* ſumma capita doctrinæ morum ex reverentia ſummi Numinis repetit. Obſervat enim, hanc quidem non ſcriptam, ſed natam nobiscum legem eſſe, ut unusquisque velit, ſibi bene eſſe, male non eſſe. Huic vero naturæ deſiderio perfectius ſatisfieri, ſummamque adeo beatitudinem, imprimis computatis rationibus vitæ futuræ, cujus ſpem indubiam juſtitia & providentia divina faciant, inveniri non poſſe, niſi homo voluntati Dei, cum in lege *poſitiva*, tum per rationem in lege *naturali* expoſitæ, amanter & reverenter obtemperet, Deoque

Compoſitum jus fasque animi ſanctoſque receſſus
Mentis & incoctum generoſo pectus honeſto

offerat. Hoc igitur Supplemento Cl. Editor ex ſententia Leibnitii hominum mores ad Dei nutum fingere ſatagit; aliter ac Pufendorffius, qui depreſſius intra forum humanum ſubſiſtens felicitatem omnem hujus vitæ ambitu æſtimaverat. Supplemento II Pufendorffii ſtudio ſocialitatis duo alia præcepta præmittit, quorum alterum ad cultum Dei, alterum ad uniuscujusque utilitatem aliis innoxiam pertinet. E quibus fontibus dein nova methodo *totius diſci-*

a) In epiſtola a Juſto Chriſtoph. Böhmero, Profeſſ. Helmſtadienſi, A. 1709 in Programmate Academico primum edita, dein editionibus officiorum, Groninganæ Pagenſtecheri, & aliis adjecta.

b) In appendice verſionis Gallicæ Officiorum Pufendorffii.

c) In Leibnitio vindicato, qui cum obſervatt. ejus ad Jus Romanum T. I prodiit Lugd. Batav. 1721.

disciplinæ moralis synopsin derivat in *appendice*. Qua in re proinde rursus Leibnitii sententiæ obsecundat, qua is pleraque Pufendorffii ex principio ejus non deduci dixerat. Supplementum III inscribitur *de officio hominis erga suam mentem*, eoque Cl. Editor ex Pufendorffii majori opere repetit officia ad culturam animi pertinentia. Quæ eo redeunt, dandam esse operam, ut mens sanis circa officia sententiis imbuatur, ut recte æstimare discat, quæ hominum appetitum stimulare solent, ut animi affectibus, amori, odio, invidiæ, metui, iræ, lætitiæ, spei, pro ratione imperet, denique ut honestam artem, pro sua quivis vitæ conditione, addiscat. Supplemento IV, quasi contractus ex æquitate & *præsumto* consensu repetuntur. Transimus ad Observationes. Iis & *Ethicæ & Juris Naturæ stricte sic dicti* præcepta Pufendorffiana; (utramque enim disciplinam officiis suis complexus est Pufendorffius, utramque rectissime jungi censet Cl. Editor) locupletantur, quod, ut in rem præsentem eamus, e sequentibus apparebit L. I c. II §. 12 n. 1. generales virtutis & vitii ideas sistens, illam definit, *habitum inclinantem ad obtemperandum legi Divinæ*; hanc *habitum inclinantem ad transgrediendum legem Divinum*. Observatque, justitiæ, quæ personæ tribuitur, definitionem, qua constans & perpetua voluntas dicitur, jus suum cuique tribuendi, si latius accipiatur, integram quidem virtutem complecti; nec prorsus tamen rejiciendam esse Cardinalium virtutum enumerationem. Quamvis enim reliquæ tres justitiæ hujus ambitu contineantur; singulas tamen esse quodammodo virtutes generales, & ad omnia officiorum genera usum suum extendere. Prudentia enim sedulo indagari ac mature dijudicari, quid ubivis Deo, nobismet & aliis debeamus: temperantia vero & fortitudine duo præcipua bene agendi impedimenta tolli, nimiam scilicet affectationem bonorum, & nimium terrorem malorum, ita ut illa doceat ἀπέχεσθαι, hæc ἀνέχεσθαι, quibus Philosophiæ morum summam contineri haud insipide docuerit Epictetus. Quam in rem præclare Cicero Offic. L. I c. 12: *Nemo justus esse potest, qui mortem, qui dolorem, qui exilium, qui egestatem timet, aut, qui ea quæ his sunt contraria æquitati anteponit.*

Ex Observationibus, quibus Pufendorffii Officia, quantum ad Jus Naturæ stricte sic dictum pertinet, auxit & illustravit eas repetimus, quibus Officia conjugum e Naturæ præceptis fere ad decus disciplinæ Christianæ ordinare tentat. Observat igitur L. II c. 2, non tantum, quod Pufendorffius ostendit, omnem vetitam libidinem, in diversum eundemve sexum ruentem, quasvis fœdas pollutiones, omnemve commixtionem extra matrimonium lege Naturæ damnari; sed & ab homine insuper lege socialitatis exigi, ut & naturalem conjunctionem ad humanæ societatis commoda attemperet: quod cum non tantum in eo vertatur, ut in immensum crescat hominum numerus; quam ut prolis nascentis cum corpore mens recte efformetur, quo personæ instructiores in scenam prodeant; non aliam esse honestam prolis generandæ rationem, quam quæ ad ejusdem idoneam educationem tendat. Proinde eos demum obstringi absoluta ineundi matrimonii

nil obligatione, qui hac facultate reipublicæ commodis inſerviendi gaudeant. Ut vero & mas & femina ſibi ſobolem quærere velle cenſeantur; ſic ut pater paterno affectu ſobolem amplecti poſſit, requiri, ut ſuam prolem eſſe noverit, quare illi ſoli uxor jungi debeat. Ideoque & ſimul ob communem curam educandæ prolis debere, qui corpora multo conjungunt, in eandem familiam concedere eosdemque Lares a primo inde congreſſu habere. Non minus vero naturalem æquitatem poſtulare, ut maritus unius non plurium uxorum conſuetudine utatur, præſertim cum propter æqualem circiter virorum ac feminarum numerum *polygamia ſimultanea* præ *monogamia* ad hominum genus multiplicandum nihil conferat; at contra iniquiſſime opprimat non modo *uxores*, quæ exigua conſortii parte jubeantur eſſe contentæ, ſed & *alios viros*, quorum plurimi iſta ratione uxoribus carere cogantur, & præcipue *natos*, quibus tanto numero ſollicite educandis unius, patris cura non ſufficiat; ut ex iſta licentia ἀςοργία patrum, ἀχαριςία liberorum, rixæ denique & adulteria uxorum non poſſint non propullulare. Porro arctam illam animorum non minus quam corporum conjunctionem non pati, ut vel ad tempus ineatur matrimonium, vel a conditionibus, quas præſtare ſupra ſortem humanitatis ſit, ſuſpendatur. Si qua procreatio & educatio ſobolis propter provectiorem unius vel utriusque conjugis ætatem ſperari nequeat, quousque id genus conjugiorum tolerari debeat, legum publicam curam eſſe, quo olim pertinuerit unum legis Juliæ & Papiæ caput: poſtulare tamen humanæ naturæ dignitatem & has conjunctiones ſumma ſanctitate velari. Ceterum conjugia inter adſcendentes & deſcendentes recte a Grotio & Pufendorffio e jure naturæ repeti, quia affectus & conſuetudo conjugalis cum reverentiæ pudore, quem parentibus & liberis cujuscunque gradus intercedere neceſſitudinis hujus ratio exigat, componi non poſſit. Prohibitionem nuptiarum vero, quibus conſanguinitate & affinitate junctis connubia interdicantur, ex lege poſitiva repetendam eſſe.

Solet Cl. Editor in obſervationibus inter veteres imprimis ad Ciceronem in Officiis provocare, exemplo H. Grotii, qui Ciceronis præclare dictis ſua tanquam luminibus diſtinguens ſatis oſtendit, quanti hanc penum Socraticæ ſapientiæ faceret, quam *Desbayes*, ſupremæ Curiæ Pariſienſis Advocatus, vir negotiorum civilium uſu clarus, legis naturæ *Evangelium* dicere veritus non eſt. 1) E recentioribus, *Noſter* præter acutiſſimi *Titii*, noſtratis, animadverſiones, imprimis *Jo. Barbeyrac* annotationibus, *Huberi* libro de jure civitatis & *Lockii* de imperio uſus eſt. Veteres quoque Juriſconſultos ſubinde ſententiam rogavit, autorque fuit Philoſophis, ut & ipſi Civili Prudentiæ operam darent. Quod ſi futurum eſt, parcent forſitan nimiæ diligentiæ, qua officia hominum in ſtatu naturali, ſeu ſi mavis in republica Solis juſto operoſius ordinaverunt, intelligentque, ſubtilia quidem ſatis ea eſſe, ſed ut aranearum texta nemini profutura. Ideo enim excogitata videntur, ne, quod Cicero de Rhetoribus Græcis dixit, ars exilis videretur.

1) Vide *Journal des Scavans T. XIII*, 1665.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Februarii Anno M DCC XXVII.

NICOLAI COMNENI PAPADOPOLI Hiſtoria Gymnaſii Patavini.

Tomi II.

Venetiis, apud Sebaſtianum Coleti, 1726, fol. Alph. 8.

QUi Gymnaſii Patavini, quo & doctorum & alumnorum, ſive numero, ſive fama illuſtrius haud novit univerſa Italia, hiſtoriam condiderunt, *Ant. Riccobonum* atque *Phil. Jac. Tomaſinum*, nondum omni ex parte operi, quod ſuſceperant, ſatisfeciſſe, pridem deprehenderunt eruditi. Ille enim etſi nitido & ſatis Latino ſtilo uſus ſit, levi nimis brachio argumentum, certe haud ſterile, pertractavit, hic vero prolixior quidem, ſed multa aliena immiſcet, conjecturis nimis indulget, plurima etiam non adeo idoneis firmata affert documentis. Accedit inſuper, quod, quum duumviri illi fatis longo abhinc tempore floruerint, de recentiſſima quidem Athenæi hujus facie, priſca illa longe auguſtiori, nihil dicere potuerint. Bono itaque omine factum, ut, qui ex ſplendidiſſimo Venetæ Reipublicæ Senatu Lycei curam habent, de continuanda Gymnaſii hiſtoria cogitarent ante annos aliquot, eoque *Nicol. Comneno Papadopolo* provinciam hanc deferrent autoritate publica, qui jam tum anno 1688 vergente e Collegio ac Gymnaſio Juſtinopolitano, cui præerat, ad Profeſſionem Juris Canonici Patavium evocatus & 400 flor. ſtipendium nactus eſt, quod paulatim ita auctum eſt, ut, illo ſubinde lautioribus admoto, & tanti, quem in elucubrando hoc ope-

Præf.

p. 154, 155, 156.

re ſuſcepit, laboris ratione habita, A. 1724 ad mille & quadrin-
p. 31. gentos flor. adſcenderit; ut taceamus, penes eundem ab A. 1708 ad 1710 & ab A. 1720 ad 1724 præſidium fuiſſe Collegii Juris Conſultorum. Enimvero Autor hic doctiſſimus opus hoc multiplex, varium ac elegans, quatuor fere annorum ſpatio, e publicis Tabulis Gymnaſiique actis & privatorum ſcriniis plurimis compoſuit. Qua in re ita verſatus eſt, ut a *Riccobono* atque *Tomaſino* recte, clare atque utiliter poſita, ceu apud ipſos legenda, omiſerit, ſecus vero tradita emendaverit, omiſſa ſuppleverit, confuſa in juſtum ordinem retulerit, & univerſam Gymnaſii hiſtoriam ad annum usque M DCC XXIV apte deduxerit. Dividitur opus Tomis II, quorum primus, tribus Libris conſtans,
T.I.L.I p. 2. juſtam ipſius Gymnaſii deſcriptionem exhibet. Primordia, quæ antiquiſſimis temporibus, magnifice quidem, ſed non ex vero, ponit Tomaſinus, Noſter declinante Seculo XIII circa annum MCCLX ſtatuit merito; quum ante illud tempus nec Præceptorum nec diſcipulorum ad urbem hanc confluentium veſtigium deprehendatur ullum. Tunc enim Goſaldum quendam Hiſpanum Juri æque ac Medicis artibus curandis præfectum fuiſſe, multaque cum fructu ſanxiſſe legitur: cujus poſt obitum bini ſemper Rectores, JCtorum unus, Artiſtarum alter, conſtituti ſunt. Hi quum eſſent rei, cui præerant, augendæ admodum ſtudioſi, factum eſt, ut parvo admodum tempore inſignia caperet
3. augmenta Gymnaſium, quæ ſub Patavinis poſt hæc Principibus magis indies creverunt; præſertim quum nova ſubinde largi-
4. rentur privilegia Romani Pontifices, novas indulgerent immunitates Carrarienſes. In ipſo ſeculi decimi quinti limine tantum
5. non ad interitum vergebant res Gymnaſii infauſto Patavinorum cum Venetis bello: quo tamen finito, & pace reddita, quum Vene-
6. torum imperio cives ſe permitterent, decus atque jura reddita ſunt Lyceo & confirmata, leges utiliſſimæ præſcriptæ, &, quum diſtarent antehac JCtorum & Artiſtarum ſcholæ, una ſedes unumque domicilium in foro publico conſtitutum; cui exſtruendo quum plane non ſufficeret fiſcus Gymnaſii, regia Veneti Senatus munificentia, magna opum vi oblata, neceſſitati oc-
9. currit ærarii. Ita inſigniter locupletatum & Profeſſorum ſtipendia

non

Digitized by Google

non pœnitendis adaucta ſunt acceſſionibus; cujus liberalitatis exempla illuſtria admodum Cap. VIII enarrantur. Origine ſic, incremento & ſplendore, quo ad hunc diem fulget, expoſito, de Collegiis Gymnaſii variis eorundemque fatis differit Autor Cl. Catalogum etiam illorum, qui ex Ducibus Venetis Gymnaſio præfecti fuerunt, texit; Triumviros item, Rectores, Cancellarios & Syndicos memorat, quorum meritis ac virtute ſtetit hactenus Gymnaſii gloria. Secundo Tomi primi Libro ordo ſtudiorum atque ratio, quotidiana itidem prælectionum penſa deſcribuntur; Syllabus pariter Profeſſorum, tum Juris ſcientiam, tum liberales artes tradentium, exhibetur, una cum eorundem oneribus, officiis, immunitatibus atque privilegiis. Progreditur poſt hæc Autor ab anno MDCLIII, ubi ſcilicet definit *Tomaſinus*, ad annum usque MDCCXXIV, & illorum, qui in Lyceo præclaro docentium functi ſunt munere, nomina, ſollicita temporis habita ratione, enarrat; prolixa omiſſorum antehac neglectorumque addita mantiſſa. Liber denique tertius elogia Profeſſorum nitido ſuccinctoque ſcriptionis genere complectitur; eorundemque vitam, famam atque præclara tum in univerſam litterarum rem, tum in Patavinum præcipue Gymnaſium merita deprædicat, ſcriptorum etiam, quæ quisque edidit, notitiam ſuppeditat. Potiſſima operis pars eſt hæc tractatio, una cum Tomo ſecundo, quo Gymnaſii alumni, qui ſive Jurium doctrinæ, ſive liberalibus diſciplinis ibidem operam dederunt, exteri pariter indigenæque, quique ſplendidis, queis poſtea admoti ſunt, muneribus celebre adepti fuerunt nomen, recenſentur. Enimvero inſignem plane illuſtrium diſcipulorum numerum oſtentat, in quibus Pontifices, Cardinales, Reges, Electores, belli Duces, Principes. Inter ceteros hic nominatur Guſtavus Adolfus, Suecorum Rex, quem jam regali diademate, ſed minorennem adhuc, fulgentem, Patavii, Comitis Sudermanniæ nomine adſcito, per integrum fere annum verſatum eſſe, ut Italicam linguam addiſceret; præterea vero virginem ibidem quandam monialem pulcerrimam deperiſſe, amplisque affeciſſe muneribus, in Germaniam eam, ſi annuiſſet, abducturum; Galilæi itidem publicis prælectionibus ſedulo interfuiſſe, ex Gymnaſii monumentis &

p. 11.

Tom. I Lib. II. p. 118. 120.

134.

149.

Tom. I Lib. III.

Tomus II.

288.

συγχρόνων testimoniis Noster probat. Inter ceteros vero Gymnasii alumnos, quorum magnum deinde inter eruditos nomen exstitit, memorat Hermol. Barbarum, Christ. Longolium, Ludovicum Areostum, Jo. Fr. Picum Comitem Mirandulanum, Petr. Bembum, Reginaldum Polum, Michaelem Hospitalium, Andr. Dudithium, Aug. Busbequium, Torquatum Tassum, M. Ant. de Domi-
p. 140. nis, Nic. Cl. Peirescium, Augustum Brunsuicensium Ducem, Principem litteratissimum, Bessarionem Card. Theod. Gazam, Georg. Trapezuntium, Hieronymum Savanarolam, Mich. Marullum, Jo. Lascarem, Bilib. Birckheimerum, Nic. Copernicum, M. Ant. Flaminium, Paull. Jovium, Jul. Cæs. Scaligerum, Petr. Martyrem, Onuphr. Panvinium, Paull. Manutium, Hier. Cardanum, Hier. Wolfium, Guil. Postellum, Bern. Telesium, Fr. Patricium, Joach. Camerarium, Jac. Arminium, Ant. Possevinum, Ernest. Sonerum. Andr. Schottum, Laur. Pignorium, Cyrillum Lucarem, Oliverium Cromwellium, Christian. Langium. Thomam & Erasmum Bartholinos, Wern. Rolfinkium, Alexandrum Maurocordatum, Jo. Nicolai, hodierni Vallachiæ Principis illustrissimi, parentem, Joannem Zamoscium, Petr. Jo. Resenium, & plures alios. Singulorum vitas atque merita pari, qua in Professoribus recensendis versatus est, industria ingeniique laude, sine ulla offensione, eorum etiam, a quorum sacris dissidet, describit Autor doctissimus, dignus profecto, cujus præstantissimum exemplum nostrates sequentes, Germaniæ Academiarum historias componant atque effingant, amplum haud dubie operæ suæ pretium laturi.

LIBER PONTIFICALIS SEU DE GESTIS Romanorum Pontificum, quem cum Codd. MSS. Vaticanis aliisque summo studio & labore collatum emendavit, supplevit JOANNES VIGNOLIUS, Bibliothecæ Vaticanæ Præfectus alter &c.

Romæ, typis Rocchi Bernabo, 1724, 4 maj.
Alph. 2 plag. 9 Tabb. æn. 2.

Anasta-

A Naſtaſii, Seculo a Chriſti nativitate nono Abbatis & Eccleſiæ Romanæ Bibliothecarii, Romanorum Pontificum Vitas, a B. Petro ad Nicolaum I, poſt M. Velſerum & C. A. Fabrottum denuo paucis abhinc annis Romæ cum plurium eruditorum notis vulgare cœpit *Franciſcus Blanchini*, in Sacello Apoſtolico Subdiaconus & Clementi XI ab honore ſacri Cubiculi, de cujus ſplendidiſſimæ editionis Tomo I in Actis A. 1719 p. 425 & de Tomo II (ceteri adhuc deſiderantur) A. 1725 p. 153 accurate egimus. Sed ecce novam nunc & emendatam, quamvis notis longe paucioribus inſtructam, producimus editionem operis Anaſtaſiani, quam ad Codices MSS. Vaticanos aliosque caſtigatam, cum variis lectionibus, animadverſionibus & novo rerum verborumque obſcuriorum Indice, ante biennium Romæ ſub *Libri Pontificalis de Geſtis Romanorum Pontificum* titulo, quo vulgo in Codicibus inſignitur, publicavit *Joannes Vignolius*, Bibliothecæ Vaticanæ Præfectus alter & a Cubiculo Benedicti, Pontificis hujus nominis XIII, hodie regnantis, cui & opus inſcripſit, Honorarius. Nec quisquam omiſſum Anaſtaſii nomen mirabitur: nam cum ægre ferret Blanchinianæ editionis typographus, eundem librum, in eadem urbe, tam facili ſumptu recudi, ere viſum eſt Noſtro, ut nec Autoris in titulo, nec editionis illius in præfatione ullam faceret mentionem. Nimirum Noſter, a ſuo munere haud alienum exiſtimavit, ex quo demandata ipſi fuit Apoſtolicæ Bibliothecæ cura, hunc imprimis laborem ſuſcipere, & ad purgandum ab antiquis erroribus, quibus illa Velſeri & Fabrotti exemplaria ſcatebant, Anaſtaſium accedere. Quod ut eo felicius exequeretur, cum Codicibus MSS. numero XIX, integris, quamvis non omnibus, qui in Bibliotheca Vaticana aſſervantur, quorumque Indicem Operi præmiſit, Pontificum Romanorum vitas ſtudioſe contulit, &, quæ prima ipſi cura fuit, ad eorum fidem & autoritatem textum ipſum caſtigare, a mendis purgare, ſupplere, ubi mutilus erat, &, quoad fieri potuit, priſtinæ integritati eundem reſtituere maluit, quam, ſervato textu corrupto & denuo typis mandato, indigeſtam variantium lectionum molem aut margini adſcribere, aut ad operis calcem rejicere, quod factum fuerat a Fabrotto. Princeps hic fuit &

primarius noſtri Autoris ſcopus, quamvis negari non poſſit, acceſſiſſe & huic Editioni varias ex Vaticanis Codicibus lectiones, quas tamen, quia non tantum apud Autorem valebant, quantum illæ, quarum beneficio textus emendatus apparet, in unaquaque pagina huic ſubjiciendas eſſe exiſtimavit. Inde factum, ut, qui in noviſſima hac Editione legitur, textus multum diverſus ſit ab illo Fabrotti &, qui ad hujus exemplum expreſſus eſt, Cl. Blanchini, cumque præterea Codicum MSS. longe plurium, quam uterque illorum viderat, auxilio adjutus ad emendanda hæc Eccleſiæ Romanæ monumenta acceſſerit Vignolius, multo etiam politiora, quam antea, publicam nunc illa lucem aſpicere, facile largimur. In hoc tamen non omnis verſatur labor, quem Libro Pontificali impendit Vir doctus, verum animadverſiones ſimul adjecit, breves quidem & ſuccinctas, quibus obſcuriora cum obſoletis vocibus explicantur, quæ ſub Romanorum illius ævi Pontificum regimine geſta fuerunt, illuſtrantur, vulgares quoque & receptæ opiniones, quæ non ſatis fundatæ ſunt, interdum refelluntur. Huc faciunt, quæ de Martyrum memoriis in vita Anacleti, de hymno triſagio, ſanctus, ſanctus, ſanctus, in Xyſti vita obſervata fuerunt Autori Cl. Sic, quando geſta Victoris animadverſionibus illuſtrat, non intactam prorſus reliquit controverſiam, quæ de Paſchate celebrando mira animorum acerbitate agitata, graviter per aliquot Seculorum decurſum exercuit orientis & occidentis Eccleſias; nec minus grata ſunt lectu, quæ de levatis Petri & Pauli, Apoſtolorum, e Catacumbis Romæ corporibus in vita Cornelii adverſus Pagium diſputat, cujus quoque rei hiſtoriam æri eleganter inciſam eodem loco repræſentavit pag. 49, ut reliqua taceamus, quæ pari utilitate ſeſe commendant. Interim ſilentio prætereundum non eſt, in ea eſſe opinione Virum Cl. non unius Anaſtaſii, ſed plurium pro tempore ſcriptorum opus eſſe hunc Librum Pontificalem; quam adeo cauſam præfert, quod fidem potius & autoritatem veterum Codicum MSS. quam recentiorum & inſequentium ſcriptorum opinionem ſequutus, nullius plane Autoris nomen operis titulo præfigi voluerit. Ceterum poſt vetuſtam Tabulam marmoream, Romanorum aliquot Pontificum dies natales exhiben-

bentem, quæ hic in ære conſpicitur, præmiſſi ſunt huic Editioni Catalogi IV, quorum primo Romanorum Pontificum a B. Petro usque ad Paſchalem II, ſecundo a Lando usque ad Gregorium VII, tertio a Petro usque ad Hadrianum IV, quarto ab Hadriano II ad Clementem usque III, nomina ex quibusdam Vaticanis Codicibus ordine ſuo leguntur. Acceſſere Index rerum & Gloſſarium verborum, quæ obſcuriora & minus uſitata occurrunt, ſubinde breviter illuſtrans.

THESAURUS JURIS ROMANI, CONTINENS rariora meliorum Interpretum Opuſcula: cum præfatione EVERARDI OTTONIS, JCti & Anteceſſoris.

Tomus II.

Lugduni Batavorum, apud Joannem van der Linden, jun. 1726, fol. chart. maj.

Alphab. 8 plag. 19.

SEdecim hoc faſce nobis porriguntur Opuſcula, quamvis nec raritate, nec dignitate inter ſe prorſus æqualia, pleraque tamen melioris notæ, & in lucem revocari digna. Suum cuique pretium ſtatuit doctiſſimus Otto in præfatione, qua & notitiam ſingulorum Autorum dedit, qualem invenire licuit, & quædam ad *Fornerianos*, *Nerianos* & *Heraldinos* libellos erudite notavit. Primo loco comparent *tres Selectionum libri Guil. Fornerii*, Anteceſſoris illius Aurelii, alias notis ſuis ad Caſſiodorum Senatorem & commentariis ad *tit. D. de verbor. ſignif.* clari. Ut ſemper Aureliis Anteceſſoribus vehementes fuerunt ſimultates cum Cujacio, ita nec Fornerius ab his intactus manſit, cumque ſubinde occulto nomine impugnaſſet Cujaciana, tandem rupta illius patientia integrum *caput 37 lib. IX Obſervationum* his Selectionum libris oppoſitum atque in eo acerbum ingenii Cujaciani luſum ferre coactus eſt. *Id ſane non probabat*, inquit Cujacius, *qui, hac dum ei recitaretur interpretatio, doctiſſimus vir, excandeſcens dicebat: Hoc, id eſt, Aſinus & molendinum: neque alter, qui: Hoc,*

Hoc, inclamabat, id eſt FORNACARIUS, qui obdormivit ad fornacem: quod reſpicit ad *l. 27 § 9 D. ad L. Aquil.* ubi Fornacarius quidam ſervus negligens obdormiviſſe ad fornacem proponitur, alludendo ad nomen *Fournierii*. Quoniam vero Cujacius quædam Selectionum capita, maxime priora, prætermiſit; nata hinc Ottoni noſtro in illa commentandi occaſio. Libro I cap. I Pomponium ſecum in ſpeciem pugnantem *l.uo §. 1 D. de verb. obl. & l. 33 D. de aur. & arg. leg.* Fornerius recte explicat per differentiam inter ſtipulationes & legata. Satis autem obſcure definit, in ſtipulatione uſum, in legatis mentem teſtatoris attendi debere. Potius in ſtipulatione reſpiciendum eſt ad proprietatem vocis & mentem ſtipulantis, verbis: *veſtem, quæcunque muliebris eſſet*, ſatis declaratam, in quam promiſſor conſenſiſſe videbatur. In legato ad ſingularem teſtatoris mentem, ex ejus conſuetudine æſtimandam, attendemus. Nam ſi veſtem muliebrem legavit, qui ipſe ſolitus erat uti veſte muliebri, quaſi virili, non videtur de ea ſenſiſſe, qua ipſe utebatur. Ad cap. 2, *quid ſit ædificiorum* ætates *examinare* in *l. 58 D. de leg. 1*, Fornerius ætates eorum vetuſtatem interpretatur, quod alias quidem cum veterum loquendi more, non tamen cum ſententia illius *l.* convenit. Quid ergo? viri boni arbitrio contineri videtur, ut ex genere tigni æſtimet, quam ætatem nova ædificia ab herede exſtructa ferre poſſint, ſumtusque bene an male ſint facti. Vid. Vitruvius *lib. II c. 8 & 31*, Plinius *H. N. XXXV c. 14*. Ad cap. 3, quod ad Jurisprudentiam ſymbolicam ſpectat, lux accenditur *l. 52 §. 10 D. de Obl. & Act.* docta obſervatione de nutu, annutu, renutu. Capite 4 Fornerius, manumiſſiones in Eccleſiis e templis & comitiis gentilium ad Chriſtianos eſſe traductas, exiſtimat, ideoque laudatur non ſolum Jac. Gothofredo, ſed & aliis eruditis, præſertim Ill. Spanhemio. Verum longe diverſam fuiſſe gentilium Romanorum & Græcorum in templis manumittendi rationem atque Chriſtianorum veterum, docet Everardus Otto, manumiſſionis eccleſiaſticæ originem repetens a dominis, qui vel ſuos liberaliter ſervientes propter baptiſmum ordinemve ſacrum ſuſcipiendum, vel *pro remedio animæ ſuæ*, ut habet ſolemnis formula, vel *religioſa mente, l. 2 C. de manum.*

in

Digitized by Google

in Eccleſ. eodem tempore palam vinculis ſervitutis liberarunt, quo illi a manu diaboli per lavacrum regenerationis dimittebantur. Certe feſtis diebus, maxime tempore Paſchatis, baptismus & manumiſſio ſunt celebrata, *l. 5 C. Th. de ſpectac. l. 8 C. de feriis.* Iidem quoque ritus manumiſſionis & baptiſmi : Merillius *Obſ. III cap. 3.* Altera manumiſſionis in Eccleſiis cauſa peti poteſt ex ſpecie jurisdictionis, quam ante Conſtantinum ſibi arrogarunt Epiſcopi, ut manumiſſiones coram ſe in Eccleſia factas etiam quaſi confirmarent. Sed revera qui ita manumiſſi, non erant meliores, quam quibus inter amicos libertas data, i. e. Latini Juniani, donec Conſtantinus illos, qui coram Epiſcopis a laicis manu eſſent miſſi, veram juſtamque libertatem & Romanam civitatem conſequi voluit, ut magis Epiſcoporum, quam templorum honori id dediſſe videatur. Neque, priusquam amplior & ad ſuperſtitionem auguſtus templis cultus adhiberetur, manumiſſiones templis alligatæ : ſed manumiſſiones coram Epiſcopo factæ, jam in Eccleſia fieri dictæ. *Epiſcopus in Eccleſia eſt, & Eccleſia in Epiſcopo :* Cyprian. *ep. 66.* Falſus item eſt Fornerius, quando cap. 11 matresfam. tempore Jurisconſultorum *Dominæ* dictas contendit, quod in ſui heredis locum venirent, ex Romuli inſtituto, ad Theodorici usque tempora ſervato. Sed Gellius & Boethius de coemtione, velut de re obſoleta loquuntur. Dominæ appellatio corruptis moribus & blanditiis adſcribenda. Cap. 12 docet ex *l. 239 §. 5 de V. S.* Decuriones dictos, quod initio, cum coloniæ ducerentur, decima pars conſilii publici cauſa conſcribi ſolita ſit. Ergo Romulus cum 2050 Fidenas mittebat, decuriones 250 ibi conſtituit, qui Romæ Patres & Senatores legit centum ? Quis hoc credat ? conf. Cic. *Agrar. II c. 35*, Tacit. *Hiſt. V, c. 14.* Probabile eſt maxime, decuriones a decuriis, in quas diſtributi erant, nomen tuliſſe. Caput Selectionum 13 refellit Cujacius *l. c.* improbans lectionem *t. D. ad municipalem*, ſc. legem, qua de in eo titulo tractetur. *Qua enim*, inquit, *de lege Municipali ? certa quadam, an de omnibus legibus municipiorum propriis & earum condendarum poteſtate ? Neutrum occurret.* Verum hic merito patrocinium præſtatur Fornerio. Multa ſit legis municipalis mentio in JCtorum fragmen-

tis, & ſimpliciter *lex* dicitur *l. 3 D. quod cujusque univ. nom.* Videntur intelligendæ eſſe cujusvis municipii leges antiquæ & jus proprium ſingularum civitatum, quod Romani victores municipiis claris, exemplo civitatum liberarum, relinquere & adjectis vel detractis quibusdam confirmare ſolebant. Sed in *tit. D. ad municip.* de ea lege agitur municipali, quæ Duumviris, Decurionibus, Ædilibus, muneribus, ceterisque rebus, ad adminiſtrationem civitatis pertinentibus, erat præſcripta aut confirmata. Exempla apud *Cic. II in Verr. c. 49 & lib. VI famil. ep. 18, l. un. C. ad L. Viſell. l. ult. C. de ſerv. reip. manum.* Et municipia quoque & coloniæ, ut res poſtularet, ad ſalutem ordinis & reip. nonnulla ſive lege, ſive decreto conſtituerunt, de quo tabulæ ſuperſtites teſtantur. Ecquid videtur de legis municipalis exemplo apud Ovidium *lib. IV Faſtor. v. 700?*

— — — *Nam vivere captam*
Nunc quoque lex *vulpem* Carſeolana *vetat.*

Hæc doctiſſimus Otto ad librum I Selectionum Guil. Fornerii obſervavit, in quibus ſubſiſtimus luculentis elegantioris ejus induſtriæ ſpecimninibus recenſendis defuncti. Jam indicabimus qui & quo ordine ſequantur in hoc choro meliorum interpretum libelli. Patrem excipit *Radulphus Fornerius*, laudum paternarum & muneris heres, nec eruditione, ingenio, copia rerum, judicio demum critico quicquam ei concedens. *Sex* ejus *libri rerum quotidianarum*, quorum quatuor priores tantum antea in paucorum bibliothecis, rariſſime omnes reperiebantur, hic integri comparent. Tertium locum *Joſephi Neritii*, in patrio Gymnaſio Peruſino Anteceſſoris, *libri duo Analectorum* occupant, antea a Gaudent. Roberto in *Miſcellanea erudita Italiæ Tom. IV* relati, in quibus præter ea, quæ ad jus pertinent, ceteros melioris ævi ſcriptores & Tacitum inprimis emendare & illuſtrare aggreſſus eſt. Succedunt 4 *Ferandi Adduenſis*, JC. Mediolanenſis, *Explicationum Libri duo*, & 5 *Ludov. Vitalis*, juris in Taurinenſi Gymnaſio Profeſſoris, *Variarum Lectionum Juris Civilis Libri duo.* 6, *Franciſci de Roye*, Galli, ad tres leges difficiliores *l. 51 D. de acq. rer. domin. l. un. C. de Athletis*, & *l. 4, D. de uſur. & fruct. ib.* diſſertationes minoris abollæ ſunt, & negligi potuiſſe merito

merito videntur, præsertim cum majorum gentium viri, Cujacius, P. Faber, Grotius jamjam leges illas in luce collocaverint. Sequuntur 7 *Christoph. Riccii*, JCti Dantiscani, *Vindiciarum Juris Præmissa, adversus Novatorum affanias & corruptelas*, & 9 *Francisci Marsii Gordonii*, Cadurcensis JCti, *Prætermissorum Juris civilis liber:* uterque legum receptas lectiones adversus correctiones defendunt, ille non sine jactantia & cum effusiore scribendi studio, quam ad rem pertineret; hic vero id agit, ut suppleat, quæ Roberto, Cujacii adversario defuissent. 10 *Valentini Guil. Færsteri*, Antecessoris Vitebergensis, *Observationum succisivarum Libri duo*, & 11 *ejusdem Interpres, sive de interpretatione Juris Libri duo.* Porro 12 *Desiderii Heraldi libri duo de rerum judicatarum autoritate, & observationum ac emendationum liber unus.* 13 *Hieron. Eleni*, Prof. Lovanienſis, *Diatribarum, sive Exercitationum ad Jus civile Libri tres:* primus continet de ratione studii Juris orationes tres; alter varias Juris quæstiones & antinomias tractat; tertius *titulum D. de reg. jur.* metro complectitur. Juveniles sunt istæ lucubrationes, pariterque qui sequuntur, 14 *Gilberti Regii*, Nosereni, *Ἐναντιοφανῶν juris civilis libri duo*, quibus leges maxime, quæ notabilem inter se repugnantiam habere Guil. Budæo visæ fuerant, satis feliciter conciliavit & rariora aliquot Judaica dicendi genera in jure ostendit. 15 Mediocris est *Nic. Sudorius*, cujus *Disputationum civilium liber* sequitur, in tractandis quæstionibus Juris civilis, inter quas tamen eminet disputatio ejus ad locum difficilem de peremtione instantiæ ad *l. 13 C. de Judiciis.* Agmen claudunt 16 *Joan. Mercerii*, in patria Biturigum Academia Antecessoris, *Opinionum Libri duo*, neque materia, neque elaboratione adeo præstantes & *conciliatore* ejus, ad Jacobum fil. scripto, multo inferiores.

DE VERA ÆTATE CAJI JURISCONSULTI, quem vulgo Titum Cajum nuncupant, & de scriptis ejus præcipuis ad justa tempora revocandis observationes

FRANCISCI CAROLI CONRADI, D.

Diu ſatis ignorata fuit Cajum, Inſtitutionum Autorem, ab aliis in jure Romano Caji prænomine, aut cognomine claris diſcernendi ratio. Ante renatas artis noſtræ meliores literas erant homines adeo cœci, ut Cn. Flavium illum Appii Claudii Cœci ſcribam, alii C. Livium Druſum, quem nominat Cicero *lib. V Tuſcul.* & Celſus in *l. 38 D. de act. emt.* cum ipſo confunderent: idque memorant Bern. Rutilius *in vit. JCtor. c. 39* & Aleander *præfat. ad Caji Inſtitutiones.* Quid? quod ipſe Anton. Auguſtinus *Emendat. & obſervat. lib. 1 cap. 5* non diſſimulat, ſibi aliquando probatum fuiſſe, C. Caſſium ſemper in jure noſtro Caji nomine intelligi, a quo Caſſianorum familia deſcendit, propterea, quod Javolenus in *l. 28 §. 1 D. de ſtatu lib.* Caji Caſſii libros, & in *l. 54 D. de condit. & demonſtr.* commentaria Caji, ac in *l. 78 D. de ſolutionib.* Caji libros citaret; quæ ſingula loca ſunt e libris quindecim Javoleni ex Caſſio ſcriptis. Poſtea vero cum intellexiſſet vir ſummus, a Cajo alibi Caſſium ipſum & Sabinum referri, illis quidem capitibus animadvertit Caſſium ſignificari, ceteris vero locis non item. At nihilominus turpiter ſe dedit Guid. Pancirolus, *de claris legum interpret. lib. 1 cap. 29*, dum non ſolum Cajo illi Caſſio Longino appellationem *Noſtri* a Pomponio & Juſtiniano uſurpatam applicuit, negligenter a ſe inſpectum Anton. Auguſtinum in rem ſuam citans, ſed & Cajum noſtrum eundem credidit cum alio Cajo Longino, de quo Pomponius in *l. 2 de O. J. §. 47: Nervæ ſucceſſit Proculus. Fuit eodem tempore & Nerva filius. Fuit & alius Longinus, ex Equeſtri quidem ordine, qui poſtea ad Prætoram usque pervenit.* Huic enim adſcripſit Pancirolus libros in Pandectis ſuperſtites & Inſtitutiones præſertim, ætatem etiam Caji noſtri attribuit. Imo & Longinum hunc Prætorem confudit cum C. Caſſio, illum ſcribens eſſe, qui citatur ab Ulpiano in *l. 4 D. de in jus voc.* Sed habuit Pancirolus ſimilis culpæ ſocios complures viros doctos: idque excitavit Ægid. Menagium, ut Cajum Caſſium, ſectæ autorem, & Cajum, ſcriptorem Inſtitutionum, ab invicem dignoſcendi rationem docte atque luculenter commonſtraret in *amœnit. jur. civ. cap. 43*, ubi tamen mirari convenit, poſterioris Caji prænomen Titi, cujus nullum uſpiam eſt veſtigium, & quod Bertrandus excogitaſſe videtur, ab elegantiſſimo Viro retentum eſſe. Cum itaque, quis fuerit Cajus noſter, adeo obſcurum olim eſſet, fieri non potuit aliter, quam, ut ætatem ejus definire conati, alii ipſum juſto antiquiorem, alii longe nimium recentiorem facerent. Illi erant, qui unum ex Servii auditoribus exiſtimabant, decepti falſa lectione *l. 2 §. 44 de O. J.* a quo errore non omnino liber eſt B. Rutilius *l. c.* utique Cajum

inter

Digitized by Google

inter Servii auditores connumeratum asserens. Idem committebant, qui Cajum Cassium minus recte noverant. Juniorem, quam par erat, finxere, qui Justiniano coætaneum & familiarem eaque causa *suum* ab Imperatore appellatum crediderunt, quo in numero sunt Anton. Vacca *ad proœm. Digest. §. 1*, & Hotomannus *ad §. 6 proœm. Inst.* qui prorsus ad Justiniani tempora Cajum referre eumque inter socios compilationis Juris pro certo ponere licere judicant, nisi libri rerum quotidianarum eidem attribuerentur. Donellus *ad l. 1 §. 4 D. de Verb. oblig. n. 11* neminem dubitare posse, existimat, quin Institutionum Cajanarum Autor fuerit Christianus, qualem tamen veterem Cajum non fuisse, compertum habeamus. Theodorus Marcilius vero in *dict. §. 6 proœm. Inst.* Diocletiani ævo Cajum alligat. Alii Theodosio, aut Arcadio imperante eum vixisse tradiderunt, seducti ab Epitome Institutionum, in qua barbara manus Aniani multa de suo & de recentiore etiam jure adjecit, quod nec sensit Hotomannus *Obs. libr. VIII cap. 4*, ubi Caji Institutiones Græce scriptas fuisse, opinatur. Illud vero indignum est, postquam Augustinus tam luculentis ostendisset argumentis, Cajum non multo tempore post Julianum fuisse, quo & Sextus Pomponius vixit, qui Cajum *suum* dixit, nec tamen sagacioribus illis viris errorem animo ejicere datum fuisse. Meliora viderunt, ab Augustino moniti, Cujacius, Jac. Rævardus, Jo. Bertrandus, Guil. Grotius, Hier. Aleander, Jac. Oiselius, Georg. Eberlinus, Ægid. Menagius, omnes ac singuli in eo convenientes, vixisse Cajum sub Hadriano & post ejus fata sub Antonino Pio: nec tamen inter se concordes, quibus temporibus cœperit vivere, quibus floruerit, & quousque vivendo pertigerit. Natum sub Hadriano non immerito crediderunt ipsi Cajo, de se scribenti *l. 7 D. de reb. dub. Et nostra quidem ætate Serapia Alexandrina mulier ad D. Hadrianum perducta est cum quinque liberis, quos uno fœtu enixa est.* Veruntamen Bertrandus adhuc dubitat, an intelligendus sit Æl. Hadrianus, ex consobrina Trajani natus, an vero Antoninus Pius, qui sæpe Hadriani nomine in jure nostro significatur, ut in *l. 37 D. de judic. junct. l. 5 ad L. Jul. de vi publ. l. 91, ad L. Falcid. junct. l. 93, eod. t. l. 58, §. 3, ad SC. Trebellian.* quam ejus hæsitationem supervacaneam ducit Grotius: satis enim constare ex collatione aliorum locorum, præsertim *l. 3 D. si pars hered.* Hadrianum illic designari, nisi omnium Imperatorum nomina perperam confundere velimus. Porro, cum Cujacius in *posteriorib. not. ad Inst. Just.* affirmat, Cajum fuisse Hadriani, sive Antonini Pii temporibus, id quidem non invitus admittit Aleander, dummodo non floruisse eum iis temporibus, nec tanquam Juris-

risconſultum fuiſſe cognitum, concedatur. Adoleſcentulum igitur putat, aut etiam puerum imperante Antonino vixiſſe, ſicut & ſub Hadriano. Sed hic alia iterum ſentiunt Oiſelius, qui ſub utroque Principe, Hadriano & Pio, Bertrandus & Grotius, qui ſub uno Pio maxime eum floruiſſe, volunt. Sub Marco floruiſſe Cajum accuratius dicendum videtur Pancirolo & Menagio. Denique ultra Philoſophi tempora & usque ad Antoninum Caracallam vivendo eum perveniſſe dixit Rævardus *Conjectan. lib. III cap. 19*, quod minime probatur Celeb. Schultingio, ad Ulpian. *Tit. VII.* Et nuper hoc nomine notatus fuit Rævardus doctiſſimo Everardo Ottoni in obſervationibus ad Anton. Auguſtini libr. *de propriis nominib. Pand.* ſubjectis *præfationi ad Tom. I Theſauri Juris Romani*. Mihi, quamvis & prima ſpecie nihil vero propius eſſe, quam Cajum ante Caracallæ tempus fato ceſſiſſe, & illa, quibus Rævardus utitur, juris noſtri loca, excepto uno, male de poſtremo hoc Antonino accipi, lubens fatear, tamen longiores vitæ metas Jurisconſulto huic fuiſſe atque pertigiſſe usque ſub ipſum Caracallæ imperium, pace Virorum Celeberrimorum, veriſimilius videtur. Quare nec uſu, neque amœnitate carituram exiſtimavi operam, quam in ætate vitaque Caji mei accuratius computanda, in libris etiam ejus, de quibus hoc fieri poteſt, ad juſta, quibus ſcripti ſinguli, tempora revocandis collocarem. Ac primo, ne forte grandius excreſcat ævum, poſſem illud Caji de tempore ſuo teſtimonium: *Et noſtra quidem ætate Serapia Alexandrina mulier ad D. Hadrianum perducta eſt*; facile aliter interpretari, ac vulgo ſolet, ut ſcilicet non ſe jam nato, verum illo ſeculo, (quo ſæpe ſenſu ætatem dici tralatitium eſt,) nec tam ſuo, quam aliorum adhuc ſuperſtitum tempore id, quod narrat, contigiſſe, autor ſit: non enim *mea*, ſed *noſtra* dixit *ætate*. Attamen cum temporum calculis recte ſubductis Cajus, etiamſi Hadriano Principe in lucem editus, potuerit Caracallam imperii gubernacula tenentem videre, nec ei opus fuerit ad hunc videndum fine vitæ longiſſimo, qualem ipſe deſcribit in *l. 56 D. de uſufr.* & in *l. 8. de uſu & uſufr. leg.* malim ſuperſedere iſta interpretatione, neque etiam cum Bertrando confugiam ad Hadriani cum Antonino Pio permutationem. Etſi enim huic haud parum ſuffragetur, quod Capitolinus *cap. 9* inter prodigia Antonini temporibus oblata refert, *quinque pueros uno mulieris partu editos*, procul dubio Serapiam illam Alexandrinam intelligens: facile tamen potuit anachroniſmus committi ab Hiſtorico memoria lapſo, ut Caſaubonus ad iſtum locum ſuſpicatur, tantoque facilius potuit uterque Princeps confundi, ſi extremis forſitan annis Hadriani prodigium illud

illud evenit. Certe, præter Cajum, oculatum habemus Autorem Lælium, qui, *ſe vidiſſe*, ſcribit, *in palatio mulierem liberam, quæ ab Alexandria perducta eſſet, ut Hadriano oſtenderetur, cum quinque liberis, ex quibus quatuor eodem tempore enixa diceretur, quintum poſt diem quadrageſimum*, ut refert Paulus in *l. 3 D. ſi pars hered. pet.* Quid? quod Salv. Julianus etiam, qui haudquaquam ſub Pio vixiſſe diu poteſt, eandem hiſtoriam adducens, *ſibi in Ægypto affirmatam eſſe* teſtatur, in *l. 36 D. de ſolut.* & vero ipſum ſub Hadriano probabile eſt in Ægypto commoratum, poſtea Romæ conſulatu & Prætura functum, ut ipſe memorat in *l. 5 D. de manum. vind.* & Præfectum Urbi fuiſſe, teſte Spartiano in Juliano Imp. Ponamus itaque pro certo, Cajum ſub Hadriano natum, & quidem haud multo ante exitum hujus Principis, quo ipſo tempore ſi famoſum illud prodigium extitiſſe credimus, ut conjectare ſinit lapſus Capitolini; potuit certe, hac ſua ætate factum dicere, quod ſe admodum puero & infantiæ proximo obtigerat. Et omnino rectius exiſtimavit Aleander, vixiſſe Cajum adhuc adoleſcentem ſub Pio, quam Bertrandus & Grotius ſub hoc Principe eum floruiſſe, quamvis excedente Antonino, qui per annos duos ac viginti & aliquot menſes imperio præfuit, non potuerit nondum ætatis eſſe paulo adultioris, forte ſeptem & viginti annorum. Ex illis vero, quorum ætas definiri poteſt, ſcriptis ejus nullum eſt, quod Pio adhuc vivo compoſitum vere dici poſſit, ut neſciam, unde ſub imperio Pii jam floruiſſe, aut *provectioris ætatis* fuiſſe viris doctis aſſeratur. Videamus de ſingulis libris, quorum tempora inveſtigare datur, qui ſunt libri Fideicommiſſorum, libri Inſtitutionum, ad LL. Juliam & Papiam Poppæam, de legatis ad Edictum Prætoris, liber ſingularis ad SC. Orphitianum, & libri ad Edictum provinciale. Libros II Fideicommiſſorum poſt obitum Antonini Pii ſcriptos evincunt *l. 90 D. de condit. & demonſtr.* quæ ex libro I deſumta eſt, & *l. 96 D. de leg. 3 l. 63 §. 5 D. ad SC. Trebellian.* quæ ſunt ex libro II, in quibus ſingulis Antoninum appellat Divum, quod nomen Imperatoribus vita functis & inter fictitios Deos, ut impia tulit ſuperſtitio, relatis demum competebat. Libri IV Inſtitutionum pariter mortuo Pio compoſiti fuerunt, ut clare probat *l. 1 §. 2 D. de his, qui ſui vel al. jur.* quæ eſt ex libro I, in qua per Divum Antoninum Aleander male intellexit Marcum, L. Veri fratrem, quoniam Divi Fratres conſtituerint, ne quis ſervum venderet, ut cum beſtiis pugnaret, *l. 42 D. de contr. emt.* Conſtitutio enim illa, quam Cajus in *d. l. 1* citat, diſerte adſcribitur Antonino Pio ab Ulpiano in *l. 2 D. de his qui ſui &c.* atque reperitur etiam in Moſaicarum & Romanarum le-

gum

gum collatione *tit. III de jure & ſævitia dominorum*, ubi inſuper alia eſt, qua major aſperitas dominorum in ſervos coercetur, ejusdem Imperatoris conſtitutio: vid. Schulting. *ad Caji Inſt. t. de jur. perſ. §. 2 n. b.* Ad leges Jul. & Pap. libris XV itidem poſt fata Pii commentatus eſt Cajus, alias Divum haudquaquam nominaturus in *l. 56 de legat. 2*, quæ eſt e libro XIV, & cujus forte non memor fuit Cl. Heineccius in doctiſſimo *ad L. Jul. & Pap. Popp. commentario, lib. I, cap. I, §. 4*, libros hos Caji ad eos commentarios referens, qui ſub Hadriano & Antonino Pio in iſtas leges prodiere. Libros III de legatis ad Edictum Prætoris imperante Marco editos perſuadet, quæ depromta eſt ex libro III, *l. 73 §. 1 D. de legat. 1*, ubi Cajus: *vicis legata perinde licere capere, atque civitatibus, Reſcripto* Imperatoris noſtri *ſignificatur.* Imperatorem noſtrum dici Antoninum Pium, quo ſuperſtite hæc ſcripta forent, exiſtimant vulgo: verum poſt Aleandrum docuit Schultingius, non alium, quam Marcum ibi deſignari. Manifeſtum hoc fit, ſi conſulas *l. 20 D. de reb. dub.* ubi Paulus tradit, Divi Marci temporibus permiſſum SCto eſſe, ut legaretur collegiis, & cuivis corpori, cui coire licet. At in *d. l. 73 de legat. 1* Cajus perhibet, Imperatoris ſui Reſcripto vicis legata perinde licere capere, atque civitatibus. Nimirum poſtquam SCto, autore Hadriano, tantum civitatibus jus datum erat capiendi legata, qua de re Ulpian. *Fragm. T. 24 §. 28 &* in *l. 121 D. de leg. 1*, ſub Marco demum id juris conceſſum fuit collegiis, ut apparet ex *d. l. 20 de reb. dub.* novo SCto, quod cum priore illo non debet confundi, ut monuit etiam Merillius *variant. ex Cujac. lib. II cap. 14.* Idem vero Imperator ſuo Reſcripto hoc jus etiam vicis contuliſſe veri admodum ſimiliter dicitur, cum ipſum & alio loco, ſtatim explicando, Cajus *Imperatorem noſtrum* certiſſime nominaverit, nec ſimili modo Pium ab eo *noſtrum* uſpiam appellatum affirmari queat. Conſentientem habeo Schultingium *ad Ulpian. Tit. 24. §. 28.* Enimvero liber ſingularis ad SCtum Orphitianum, ex quo eſt *l. 9 D. ad SCtum Tertyll. & Orphit.* ſacratiſſimum Principem *noſtrum* loquitur, cujus oratione cautum, *ut matris inteſtatæ hereditas ad liberos, tametſi in aliena poteſtate forent, pertineret.* Oiſelius in *præfat. ad Caji Inſtit.* non alium, quam Pium, vult intelligi. Verum cum Ulpianus *Tit. 36 §. 7* Antoninum & Commodum ejusdem SCti Autores citet, ſuffragante etiam Capitolino in Marco *cap. II*, eccui dubium eſſe poſſit, Antoninum Philoſophum, qui loco prior erat, a Cajo indigitari? Reſtant igitur libri ad Edictum provinciale XXXII, quorum ex libro XI eſt *l. 42 D. de donat. int. vir. & ux.* e libro XXX vero eſt *l. 31 D. de jurej.*

quæ

quæ duo loca, Caracalla demum imperante, a Cajo ſcripta reor. Etenim in *l. 42 D. de donat. int. V. & V.* hæc ſunt ejus verba: *Nuper ex indulgentia* Principis Antonini *recepta eſt alia cauſa donationis, quam dicimus* honoris cauſa: *ut ecce, ſi uxor viro laticlavii petendi gratia donet, vel ut equeſtris ordinis fiat, vel ludorum gratia.* Videtur Schultingio (*ad Ulpian. tit. VII §. 1*) Cajus hic intelligere non Caracallam, ſed Pium; ad illius enim tempora Cajum non perveniſſe, idemque placere G. Grotio *de vit. Jurisconſ. lib. II cap. 7.* At plura ſuppetunt argumenta pro Caracalla. Moribus receptum erat apud Romanos, inter virum & uxorem donationes ne valerent, *l. 1 D. d. t.* Hos mores confirmatos fuiſſe Oratione Imp. Antonini habita in Senatu ante exceſſum Divi Severi Patris ſui, Fulvio Æmiliano & Nummio Albino Coſſ. teſtatur Ulpianus in *l. 3 & l. 32, pr. D. d. t.* quibus indiciis nemo dubitet referri Caracallam. Eadem vero oratione ex *d. l. 32*, cognoſcimus Auguſtum extitiſſe autorem Senatui cenſendi, *ut aliquid laxaret ex juris rigore.* In his fuit, ut mulieri liceret *in hoc donare viro ſuo, quo is ab Imperatore lato clavo, vel equo publico, ſimilive honore honoretur*, ut ait Ulpian. *tit. VII, fr. 1*, adjiciens, hoc ex *Principalibus Conſtitutionibus* eſſe, per quas innuit Orationem illam Caracallæ, quæ & vocatur *Conſtitutio* generali appellatione placiti Principalis & utrique Principi, Severo & Antonino, adſcribitur in *l. 3 C. de donat. int. vir. & ux.* Et Licin. Rufinus, *lib. VI Regularum*, in *l. 41 D. eod. tit.* ejusdem *indulgentiæ Antonini* meminit, qua conſtitutum, ut ad proceſſus viri uxor ei donare poſſit. Hic vero JCtus ſub Alexandro præcipue floruit, uti conſtat ex *l. 4 D. quib. ad lib.* & probat Grotius *de vit. JCt. lib. II c. 12 §. 3.* Sub Pio fuiſſe non potuit, Antoninum tamen, tanquam adhuc vivum nominat: adeoque loquitur de Caracalla & hujus Oratione, quæ *laxavit juris rigorem.* En *indulgentiam Principis*, de qua Cajus & Rufinus! Inſpicienda nunc & *l. 31 D. de jurejur.* in qua obſervat Cajus, *interdum etiam poſt jusjurandum a judice exactum permitti* Conſtitutionibus Principum, *ex integro cauſam agere, ſi quis nova inſtrumenta ſe inveniſſe dicat, quibus nunc ſolis uſurus ſit: quodſi alias inter ipſos litigantes jurejurando transactum ſit negotium, non concedi eandem cauſam retractare.* Jam ſi adeamus *l. 1 C. de reb. cred. & jurej.* Reſcriptum invenimus Caracallæ, in hæc verba: *Cauſa jurejurando ex conſenſu utriusque partis, vel adverſario inferente, delato & præſtito, vel remiſſo deciſa: nec perjurii prætextu retractari poteſt.* Non dubito, Cajum in ſuperioribus illis reſpexiſſe ad Reſcriptum Antonini, niſi id pro ſuo & aliorum more etiam in ſententiam ſuam citavit,

ſed ejus mentionem forſitan amputavit gladius Triboniani, ſupervacuam exiſtimantis. Imo vero per Conſtitutiones Principales Cajum intelligere conjicio Reſcriptum Caracallæ *d. l. 1 C.* quod de utroque jurejurando locutum, verum partem de neceſſario jurejurando reſectam eſſe a Triboniano haud difficilius credam, ac, interpolatam eſſe hanc *l.* in fine ex *l. ult. C. ill. t.* verbis: *niſi ſpecialiter hoc lege receptum eſt*; certum eſt, demonſtrante Gerardo Noodt ad *t. D. de jurejur. pag. 288.* Et ſi Cajus ex oratione Caracallæ, quod oſtendi, ſcripſit lib. XI ad Edictum provinciale, nemo dubitabit, hæc, de quibus hactenus, libro XXX ſcripta eſſe ſub eodem Principe.

Ab exceſſu Hadriani ad imperium a Caracalla ſolo ſuſceptum anni intercedunt LXXII, ut proinde Cajus paulo ante obitum Hadriani natus potuerit nondum octuagenarius Caracallæ, mortuo Severo, rerum ſoli potito ſupereſſe, & ſeptuageſimum ætatis annum agens libros ad Edictum provinciale ſcribere cœpiſſe. Oratio enim Antonini habita eſt Fulvio Æmiliano & Nummio Albino Coſſ. h. e. anno ante exceſſum Severi quinto, imperii ejus decimo tertio. Cumque eam tanquam jus noviſſimum, & nuper conſtitutum alleget: *Nuper*, inquiens, *indulgentia Principis Antonini &c.* quid veritati propius, quam vel eo ipſo anno & mox poſt auditam eandem Orationem Cajum in perſcribendo libro XI ad Edictum provinc. occupatum fuiſſe. Neque mirum, quod ſolius meminit Antonini, quippe & oratio illa Caracallæ adſcribitur ab Ulpiano *l. 32 pr. de donat. int. V. & V.* & ſolum quoque nominat Antoninum Licin. Rufinus *l. 41, D. eod. t.* Denique nec fidem excedit, Reſcriptum Caracallæ in *l. 1 C. de reb. cred.* ab ipſo citari potuiſſe, quod datum altero imperii poſt Severi exitum anno, quo tempore Cajus fere ad finem perduxerit ex noſtra conjectura libros ſuos XXXII ad Edictum provinciale, verſatus jam tum in libro trigeſimo. Habuit profecto ætas illa, neſcio quomodo, aliquid præcipui, ut plerosque homines tulerit ad ſenectutem provectos majorem, etiam illos, quibus curarum, moleſtiarum & laborum gravitas maturius finem vitæ afferre debuiſſe videatur. Novimus Principes ejus ſeculi, exceptis Commodo & Did. Juliano, vel ſexagenarios, vel ſeptuagenariis propinquos regnaſſe, & Antoninum Pium ultra ſeptuageſimum quarto anno vita deceſſiſſe. Novimus decora ejusdem ævi Jureconſultos, Julianum, Pomponium, Marcellum, Papinianum ad extremam fere ſenectam perveniſſe. Et non ſine amœnitate meminerimus conſultoris illius ſenis, qui ad Pomponium hoc ævo ſcripſit: *nam ego diſcendi cupiditate, quam ſolam vivendi rationem optimam in octavum & ſeptuageſimum annum ætatis duxi, memor*

Digitized by Google

memor ſum ejus ſententiæ, qui dixiſſe fertur : Etſi alterum pedem in tumulo haberem, non pigeret aliquid addiſcere : quæ verba recitantur ex Pomponii libro VII epiſtolar. in *l. 20 D. de fideic. libert.* minus recte vulgo adſcripta Pompomo, aut Salv. Juliano, etiam ab ipſo Menagio, *amœnit. c. 24*, cum tamen jam olim Ant. Auguſtinus *Obſerv. & Emendat. lib. I c. 8*, (unde hauſit Grotius *de vitis JCt. lib. II, c. 5*,) lucnlentam Pomponii de jure reſpondentis & ſenis conſulentis verba a ſententia Juliani, quæ ibi proponitur, diſtinguendi rationem monſtraverit, quam egregie confirmat ſimilis fere contextus *l. ult. D. de minorib.* Quid ergo ? Evenit quoque Cajo noſtro ea felicitatis humanæ gloria, ut *manſerit ingenium ſeni, permanſerit etiam ſtudium & induſtria, ſenectutem agendi ſtipatam ſtudiis juventutis, & in qua non requiſierit juventutem. Sic olim L. Æmilii, ſic Tib. Coruncanii, ſic P. Craſſi, a quibus jura civibus præſcribebantur, usque ad extremum ſpiritum provecta eſt ſumma prudentia :* Cicero in Catone Maj. §. 27. 28.

CYCLUS METASYNCRITICUS; OR AN ESSAY on Chronical Diſeaſes.

i. e.

JOHANNIS WYNTERI, M. B. SOC. COLL. CHRIſti Cantabr. Tentamen circa Morbos Chronicos.

Londini, apud W. & J. Innys, & J. Leake, 1725, 8.
Plag. 18 dimidiat.

THeſſalus, Sectæ Methodicæ addictus, in multis morbis totam exiguorum meatuum ſtatum eſſe immutandum, cenſuit, naturalem eorum aperturam vel poſitionem vitiatam eſſe exiſtimans ; atque ex hac opinione fluxit metaſyncriſeos nomen, idem plane ſignificans, quod Græcis metaporopiſeos mutatio. Circulum hinc adhibebant Methodici metaſyncriticum chronicos morbos curaturi, & hellebori ope morbidam carnem fundebant & evacuabant, hinc per alterantia medicamenta, aquarum naturalium uſum, congruam diætam, exercitia commoda, & ſalubre clima novam ſanamque corpori reſtituere tentabant, & hanc metaſyncriſin Cœlius Aurelianus Recorporationem vocavit. Huncque Circulum reſumptivum ſeu metaſyncriticum ab orco revocare præſenti Tentamine, ſeptem capitibus circumſcripto, ſuſtinuit Clariſſ. Wynterus. Primum de morbis Cap. I.

Chronicis in genere agit, inque eorum originem inquirens, vel acutos ſequi, vel unum ab altero produci, vel hæreditarios, vel connatos, vel endemios eſſe pronuntiat, inter cauſas remotas luxuriam & deſidiam accuſat; eapropter vero diuturnos eos eſſe judicat, quia longo tempore curantur, quæ longo tempore fuere contracta vitia: natura jam debilitata parum auxilii afferre valet: continuatus remediorum uſus & legitimus ordo requiritur, quæ tamen vel ab ægro faſtidiuntur vel diutius uſurpata tanquam conſueta effectu tandem ſuo deſtituuntur; & quia ægri a rebus, quas malum fovere vel augere norunt, ægre abſtinent. Præſtaret igitur ex Autoris conſilio Aquas Minerales offerre, bonam diætam præſcribere, exercitationes corporis commendare, in ſalubriora mittere climata, atque fonticulis vel ſetaceis materiæ peccanti exitum parare; has enim res absque tædio & ſatietate eo citius admiſſuros fore ægrotos, quo certius ab aſſumendorum medicamentorum moleſtia liberos ſe videant. Quanquam autem Chymici ex Mineralibus eisque affinibus valida morbisque chronicis appropriata præparare norint medicamenta, majori tamen cum voluptate nec minori cum
Cap. II. ſucceſſu bibi dicit. Aquis Mineralibus quidem & alia medicamenta vel præmittenda vel adjungenda eſſe, non negat; putat tamen, illas his præferendas, imo ſubinde neceſſario ordinandas eſſe. Non deſunt equidem in Anglia fontes, qui aquas ferri, vel aluminis & vitrioli, vel ſulphuris, vel cretæ, lapidis calcarii & & calaminaris particulis ebrias reddunt, Bathenſes tamen & Briſtolenſes tantum ſub examen vocat Noſter, quales illæ ſulphureæ, hæ de creta, lapide calcario & calaminari portiones ſecum vehere dicuntur, earum differentiam inculcat, quo tempore, quove modo ſint bibendæ, determinat, morbosque nominat, in quibus ſint adeundæ. Tandem tria addit monita, ab iis obſervanda, qui Aquas Minerales hauriunt, ſcilicet 1) earum uſum quandoque ad 4, 5 vel 6 dies intermittendum, 2) evacuantia haud interponenda, & 3) earum poculum unum a cubitum ituCap. III. ris eſſe evacuandum. Quemadmodum autem morborum chronicorum cura non feliciter cedit, niſi commoda ſimul obſervetur diæta, ita parum carnium, plus lactis, lacticiniorumque aſ-

ſume-

ſumere jubet ægros, cum hæc in exili quantitate multum ſuppeditent nutrimenti, nec ventriculi oneri ſint. Provocat ad cancrum, phthiſin, & ulcera rebellia, in quibus morbis ſat gravibus diæta lactea ſingulari ſe commendat utilitate, imprimis ſi animalibus frutices herbæque morbis appropriatæ offerantur. Pro ægri temperamento, morborumque natura diverſa modo aſininum, modo equinum, modo caprinum ſeligi poſſe lac annuit, vaccinum tamen non minus ſalubre eſſe monet, modo paſcuis fruatur dulcibus, ſalubrem hauriat potum, & in collibus quærat alimenta vacca. Quamcunque utilitatem ægri a medicamentis repetunt, ea ab extra corpori accedit a motu, ubi corporis partes in ſe ipſas agunt, unde majus robur majoremque elaſticitatem recipiunt, modo ad laſſitudinem usque non protrahatur exercitatio; alimenta etiam, aquæ minerales hauſtæ & medicamenta aſſumta melius digeruntur, diſtribuuntur, & excernuntur. Cum autem duæ ſint claſſes exercitationum, quarum altera a ſanis validisque perſonis, ut ab athletis olim, pro augendo robore, altera pro recuperandis deperditis viribus ſuſcipitur; hac ultima diæteticam Medicinæ partem auxit Herodicus, Præceptor Hippocratis. Ad chronicos igitur morbos eradicandos corporis motum maximopere commendat Clariſſ. Wynterus, ad eos etiam, qui a mala partium conformatione ortum ducunt, nec ab alterantibus corrigi valent. Præ reliquis navigationem laudat & balneationem in aqua frigida. Illam, licet nunc in deſuetudinem abierit, proficuam pronuntiat, quod ſub ea corpus non tam ſe ipſum moveat, quam moveatur; poſt hanc vero corpus fricare & inungere jubet, ne ſpiritus adeo copioſe per poros diſſipentur. Quanta aeris ſit efficacia in ſanitate conſervanda, morbisque propellendis, unicuique notum eſt. Cum igitur ſani loca ſibi ſeligant pro vita ſuſtentanda, quorum aer ad ſiccitatem magis quam humiditatem vergit, nec frequentibus ſubjectus eſt mutationibus; multo magis valetudinariis mos hic venit tenendus. Anglia quidem de hoc beneficio gloriari haud poteſt, per quinque ſexve menſes hyemales ſubitaneis atmoſphæræ viciſſitudinibus expoſita; hinc ægris ſuadet Noſter, ut circa Septembris finem aliorſum ſe conferant in loca inter latitudines 35-40

Cap. IV.

Cap. V.

graduum ſita, utpote temperie magis æquali gaudentia. Cumque conterranei ſui Neapolin hactenus atque Montem Peſſulanum diverterint, tantum abeſt, ut hunc morem improbet, ut potius dictas civitates quibusvis in Hiſpania & Luſitania ſitis urbibus, ob morum elegantiam, qua Incolæ ſuperbiunt, vivendi converſandique modum ab Anglico haud multum alienum & Medicorum peritiam præferat. Quodſi vero cuidam Inſulam relinquere conceſſum non ſit, illis autor eſt, ut ſingulis diebus in hybernaculo plantis aromaticis conſito tali ſub caloris gradu per unam alteramque horam obambulent, qui motu corporis adjutus inſenſibilem transſpirationem augeat, ſudorem tamen
Cap. VI. non proliciat. Verum nec evacuantium remediorum obliviſcitur Clariſſ. Wynterus, quæ inter vomitoria & purgantia corpus præparant ad admittendas alterantium vires, Fonticuli vero & Setacea in morbis diuturnioribus diutius ſuam vim & efficaciam exerunt, niniam humorum quantitatem ſive revellendo, ſive intercipiendo imminuunt, quibuscunque ægris, etiam adnodum infirmis, conveniunt, & pro periti Medici judicio modo
Cap. VII. continuari, modo ſupprimi poſſunt. Sed arti non omnia deferenda ſunt in curandis morbis chronicis, naturæ etiam aliquod in eos competit jus; criticos enim ſæpe excitat hæc motus, quibus mederi intendit affectibus; ſed imperfecta haud raro iſta exiſtit criſis. Ad quam claſſem Noſter refert podagram, ſub qua poſt æſtum febrilem urina craſſa vel turbida cum ſedimento farinaceo ex corpore ejicitur, & vitalia ac præcipua organa ab aliis periculoſis liberantur inſultibus. Quoniam autem hoc modo non omnis materia peccans evacuatur, reſiduum ad maſſam ſanguineam remeat, novasque ſucceſſu temporis turbas concitat. Quibus in caſibus Autor diætam lacteam, lenem exercitationem, climatis mutationem & aquarum Bathenſium uſum, contra habitualem vero arthritidem Briſtolenſes commendat; & tantum abeſſe judicat, ut tales naturæ motus ſupprimendi, ut potius omnibus viribus æque ac hæmorrhoidales & menſtrui fluxus fovendi ac promovendi ſint. Appendicis loco huic tractatui addita ſunt experimenta, quæ Clariſſ. Wynterus cum aquis divi Vincentii adornavit.

TRIAS

TRIAS DISSERTATIONUM MEDICARUM, ad Diæteticam potiſſimum ſpectantium, in unum faſciculum collecta, Autore CHRISTIANO MICHAELE ADOLPHI, Phil. & Med. D. Facult. Med. Aſſeſſore, S. R. I. Natur. Curioſ. Collega, B. M. V. Collegii Collegiato, & Med. Practico.

Lipſiæ, apud hæredes Groſſianos, 1726, 4. Plag. 22.

EXhibuimus ſuperiore anno menſe Majo pag. 229 Clariſſ. Adolphi Diſputationes ad Chorographiam Medicam ſpectantes, ſequuntur nunc tres aliæ, quæ diæteticam Medicinæ partem potiſſimum concernunt, ſcil. I de ægrotantium Conclavi, II de Frictione, & III de Balneis particularibus; quarum primæ contenta nunc paucis enarrabimus. In conclavi ægri aeris potiſſimum rationem habendam eſſe, monet, hinc tradit, quomodo ille ſit temperandus, calefaciendus, refrigerandus, exſiccandus, humectandus, ſuffimigiis corrigendus; quomodo habitatio commoda tam reſpectu plagarum mundi, quam partium ædium ſeligenda; docet, quomodo conclavia ante introitum ægri mundanda, a ſordibus repurganda, a muſcis liberanda, illuminanda, a lunæ radiis defendenda, aulæis, periſtromatibus, ſpeculis, horologiis exornanda, quomodo lecti inſtruendi, obtegendi, mutandi, & ſpondæ adornandæ; quomodo ægri in lectis cubent, eos ſubinde relinquant, rebus gratis & confabulationibus oblectandi, ab ingratis arcendi ſint; qualium hominum animaliumque conſortio fruantur; qualia murmura, ſuſurros, & concentus muſicos admittant; quomodo adſtantes, miniſtrantes, & inviſentes amici, item & Medici ſe gerant; denique quomodo lectus & utenſilia, ſive ſuperaverit æger morbum, ſive morti in victimam ceſſerit, iterum ſint repurganda. Quæ omnia ita pertractat Noſter, ut rationes non ſolum ubivis luculentas afferat, ſed & tam veterum quam recentiorum teſtimoniis & exemplis roboret. Speciminis loco propria Autoris verba, quæ pag. 78 leguntur, de amicis ægrum inviſentibus adſcri-

ſcribere liceat. "Non poſſum non, dicit, nimiam illam, im-
"primis apud nos, ægrum viſitandi conſuetudinem atque aſſi-
"duitatem atro calculo notare, quando turmatim vel amicitiæ,
"officii, vel conſuetudinis ſpecie, vel placendi, vel hypocriſeos,
"vel ſpectandi ſaltem cauſa ſæpius & neſcio ob quas alias ra-
"tiones, fœmellæ maxime, eæque non raro ineptæ ac impru-
"dentes, atque loquaces advolant, & non vocatæ ſe ægris obtru-
"dunt, per horasque non paucas ibi ſubſiſtunt. Ægrumque tum
"corona ſpectata circumdatum & multiplicata cinctum ſerie
"ſpectabis. Blaterantium ibi, murmurantium, divagantium, &
"non raro ludentium univerſum conclave reboat ſtrepitu, ut
"intuentibus circa grabatos circumſidentium cohortem jam non
"ægrum ac moribundum, ſed ludos ſcenicos ſpectantis concio-
"nis, ac non ægrorum cubiculi ſed fori aleatorii præbeant ſpe-
"ciem. Tantum certe abeſt ab officio hoc, ut officio nihil magis
"poſſit eſſe contrarium, immodico ita officio nocere, aut ad mi-
"nimum moleſtare. Nemini enim officium ſuum debet eſſe da-
"mnoſum. Multæ profecto eæque graviores rationes phyſicæ
"æque ac morales, atque adeo theologicæ ſubſunt, quæ malum
"hunc morem abrogandum ſuadent. Æger tunc cogitur alio-
"rum jure vivere, quæ neceſſaria eſſent & morbo & naturæ, re-
"media præſcripta debito modo & tempore adhibere, alvum &
"veſicam excernere, & negligere, vana, aliena, ingrata, tædioſa,
"odioſa, moleſta, nocua, & pernitioſa vel invitus vel coactus, audi-
"re, videre & loqui, quo vires ſuas perdit æger, inquietior reddi-
"tur, morbus reſuſcitatur, exacerbatur, (imprimis cum in quàm-
"plurimis morbis, ut imprimis v. gr. in angina, ſputo cruento, &c.
"loquela plane eſſet interdicenda, & ſæpius vel reſpiratio paulo
"fortior noceat) in requie neceſſaria impeditur, animo perturba-
"tur, agitatur vel indignatur, aut ſuſpicax, meticuloſus, imo quan-
"doque deſperandus, variisque aliis modis inquietus redditur, a
"piis meditationibus diſtrahitur, avocatur, & quæ ſunt ejusmodi
"alia. Taceo, non ſolum conclave hominum frequentia calefieri
"halitibus, ſed & mutari & inquinari aerem, eumque craſſum red-
"di, a tam variis ex hac turba hominum adſtantium, adſidentium-
"que & incommodis ſæpe effluviis exhalantibus.

PHI-

Digitized by Google

PHILOSOPHIÆ NATURALIS PRINCIPIA Mathematica, Autore ISAACO NEWTONO, Eq. Aur. Editio tertia aucta & emendata.

Londini, apud Guil. & Joh. Innys, 1726, 4, chart. aug. Alph. 3 plag. 2.

DE nova hac editione operis ſine pari, quam curavit *Henricus Pemberton* M. D. Vir, ipſo *Newtone* judice, harum rerum peritiſſimus, ita præfatur Illuſtris Autor: *Nonnulla*, inquit, *in Libro ſecundo de reſiſtentia mediorum paulo fuſius explicantur quam antea, & adduntur experimenta nova de reſiſtentia gravium, quæ cadunt in aere. In Libro tertio argumentum, quo lunam in orbe ſuo per gravitatem retineri probatur, paulo fuſius exponitur, & novæ adduntur obſervationes de proportione diametrorum Jovis ad invicem a* D. Poundio *factæ. Adduntur etiam obſervationes aliquot Cometæ illius, qui anno 1680 apparuit, a* D. Kirchio *menſe Novembri in Germania habitæ, quæ nuper ad manus noſtras venerunt & quarum ope conſtat, quam prope orbes parabolici motibus Cometarum reſpondent. Et orbita Cometæ illius, computante* Hallejo, *paulo accuratius determinatur quam antea, idque in ellipſi. Et oſtenditur, Cometam in hac orbita elliptica per novem cœlorum ſigna non minus accurate curſum peregiſſe, quam ſolent planetæ in orbitis ellipticis per aſtronomiam definitis moveri. Orbis etiam Cometæ, qui anno 1723 apparuit, a* D. Bradlejo *Aſtronomiæ apud* Oxonienſes *Profeſſore computatus, adjicitur.* Quoniam ſingula, quæ a *Newtono* veniunt, attentionem eruditorum primi ordinis merentur; noſtrarum partium eſſe exiſtimavimus tertiæ quoque editionis memoriam conſervare in his Actis, utut de prima ſatis dictum ſit in Actis A. 1688 p. 304 ſeqq. & de ſecunda in Actis A. 1714 p. 131 & ſeqq. quæ in Batavia recuſa fuit una cum Viri ſummi Analyſi per quantitatum ſeries, fluxiones ac differentias, quam a *Guilielmo Joneſio* in lucem publicam protractam commendavimus in Actis A. 1712 p. 74 & ſeqq. Monet Vir perſpicaciſſimus, reſiſtentiam corporum ſphæricorum in fluidis oriri partim ex tenacitate, partim ex frictione, partim ex denſitate medii: illam, quæ oritur ex medii denſitate, eſſe

in duplicata ratione celeritatis, alteram, quæ oritur ex tenacitate fluidi, esse ut momentum temporis. Quamobrem cum ipse tantummodo prioris resistentiæ ex medii densitate ortæ rationem habuerit, aliis, quibus ulterius progredi libuerit ad motum corporum, quibus resistitur partim vi uniformi seu in ratione momentorum temporis, & partim in ratione duplicata velocitatis, immo ad motum quoque corporum, quibus resistitur partim uniformiter, partim in ratione velocitatis, & partim in ratione duplicata velocitatis, propositiones indicat, per quas aditum ad hanc speculationem patefecit, & quomodo iisdem sit utendum ad istum scopum, innuit. Experimenta nova de resistentia gravium, quæ cadunt in aere, A. 1719 mense Julio Cel. *Desaguliertius* cepit, formando vesicas porcorum in orbem sphæricum ope sphæræ ligneæ concavæ ambientis, quam madefactæ implere cogebantur inflando aerem, & arefactas demittendo ab altiore loco in templi S. Pauli turri rotunda fornicata, nempe ab altitudine pedum 272, globo plumbeo duarum circiter librarum Romanarum una demisso & aliis in suprema parte templi tempora tota cadendi, aliis in terra differentiam temporum inter casum globi plumbei & casum vesicæ penduloram ad dimidia minuta secunda oscillantium ope notantibus. Globus plumbeus cadebat tempore minutorum secundorum quatuor cum quadrante. Tempora, quibus vesicæ quinque post casum globi plumbei prima vice ceciderunt, erant $14\frac{3}{4}$, $12\frac{3}{4}$, $14\frac{5}{8}$, $17\frac{3}{4}$, $16\frac{7}{8}$ ser. sec. & secunda vice $14\frac{1}{2}$, $14\frac{1}{4}$, 14, 19 & $16\frac{3}{4}$. Tempora autem in summitate templi notata erant prima vice $19\frac{3}{8}$, $17\frac{1}{4}$, $18\frac{3}{4}$, $22\frac{1}{8}$ & $21\frac{5}{8}$, & secunda vice 19, $18\frac{5}{8}$, $18\frac{3}{8}$, 24 & $21\frac{1}{4}$ ser. sec. Vesicæ non semper recta cadebant, sed nonnunqnam volitabant & hinc inde oscillabantur inter cadendum. Cadebant autem rectius vesica secunda & quarta prima vice & prima ac tertia secunda vice. Vesica quinta rugosa erat & per rugas suas nonnihil retardabatur. Demonstrat autem Vir summus egregium horum experimentorum cum theoria sua consensum. Scholion istud, quod *Leibnitium* tangit & cujus in Actis anni 1714 p. 133 mentio fit, nunc omittitur & ejus loco aliud comparet, in quo Autor exhibet excerptum ex epistola d. 10 Dec. 1672

Digitized by Google

1672 ad *Collinium* data, quo eidem significavit, se habere methodum generalem, quæ se citra molestum ullum calculum extendat non modo ad ducendum tangentes ad quasvis curvas sive geometricas, sive mechanicas, vel quomodocunque rectas lineas aliasve curvas respicientes, verum etiam ad resolvendum alia abstrusiora problemata de curvitatibus, areis, longitudinibus, centris gravitatis curvarum &c. neque ad solas restringatur æquationes illas, quæ quantitatibus surdis sunt immunes, & se hanc methodum intertexuisse alteri isti, quæ æquationum exegesin instituit, reducendo eas ad series infinitas. Regulis sic dictis philosophandi quartam adjicit, qua præcipitur, in philosophia experimentali propositiones ex phænomenis per inductionem collectas, non obstantibus contrariis hypothesibus, pro veris aut accurate, aut quam proxime haberi debere, donec alia occurrerint phænomena, per quæ aut accuratiores reddantur, aut exceptionibus obnoxiæ, addita ratione, ne argumentum inductionis tollatur per hypotheses. Elongationes satellitum Jovis & diametrum ejus Cl. *Pound* per micrometra ita determinavit. Elongatio maxima heliocentrica satellitis quarti in mediocri Jovis a terra distantia est $8'\ 16''$ circiter; tertii $4'\ 42''$; secundi $2'\ 56\ 47''$; primi $1'\ 51''\ 6'''$. Diameter Jovis micrometro in telescopio 123 pedes longo sæpius capta semper minor prodiit quam $40''$, nunquam minor quam $38''$, sæpius $39''$. Eadem diameter per transitum primi Satellitis per corpus Jovis in ejus mediocri a terra distantia $37\frac{1}{8}$, per transitum tertii $37\frac{3}{8}$ sec. ex tempore, quo umbra primi per illud transiit, $37''$ circiter. Elongatio maxima Satellitis quarti Saturnini in telescopio *Hugeniano* 123 pedum prodiit semidiametrorum $8_{\frac{7}{10}}$; Saturni diameter erat ad diametrum annuli ut 3 ad 7 & diameter annuli d. 28 & 29 Maji 1719 erat $43''$, adeoque in mediocri Saturni a terra distantia diameter annuli $42''$, diameter Saturni $18''$. Monet, luce omni erratica rejecta, diametrum Saturni manere haud majorem quam $16''$. Pondera corporum in diversos planetas ex recentissimis observationibus aliter definit, quam in editione secunda, eadem nempe in superficiebus Solis, Jovis, Saturni ac terræ esse asserit ut 10000, 943, 529, 435: atque hinc aliæ quo-

que prodeunt denſitates planetarum, quam in editione altera. Oſtendit, ſi aſcendatur ad altitudinem milliarium ducentorum ſupra terram, aerem ibi rariorem fore quam ad ſuperficiem terræ in ratione 750000000000000 ad 1 circiter, atque hinc concludit, Jovem in medio ejusdem denſitatis tempore annorum 1000000 ex reſiſtentia medii non amittere motus ſui partem decimam centeſimam milleſimam. Ceterum non mirum, quod in ſequentibus quoque propoſitionibus mutationem ſubierint numeri, cum ex antecedentibus deducantur ſequentia. Motum vertiginis Lunæ ſtatuit dierum 27 hor. 7 43′, ac inde deducit librationem in longitudinem, libratione in latitudinem a latitudine Lunæ & inclinatione axis ejus ad planum eclipticæ. Monet, *Mercatorem* in Aſtronomia ſua initio anni 1676 edita hanc librationis lunaris theoriam expoſuiſſe ex literis, quas ad ipſum dederit Noſter. Rationes adducit, ob quas Satellites extimi Saturni atque Jovis ſimili motu circa axem ſuum revolvi videantur. Altitudinem terræ ad æquatorem nunc definit 19658600 pedum circiter & ad polos 19573000 pedum. *Poundus* teleſcopio 123 pedum & micrometro A. 1719 diametros Jovis ad invicem deprehendit d. 28 Jan. h. 6 ut 12 ad 11, d. 6 Mart. h. 7 ut $13\frac{3}{4}$ ad $12\frac{3}{4}$, d. 9 Mart. h. 7 ut $12\frac{2}{3}$ ad $11\frac{2}{3}$, d. 9 April. h. 9 ut $14\frac{1}{2}$ ad $13\frac{1}{2}$. Pondera quoque corporum in terræ regionibus diverſis una cum quantitate gradus unius in Meridiano nunc paulo aliter determinat. Motum nodorum *J. Machin* Aſtron. Prof. Gresham. & *Henr. Pemberton* M. D. ſeorſim invenere alia ratione, quam *Newtonus*. Chartas prioris Principiis ſuis inſeruit, concordes cum chartis alterius. Numeri in theoria Lunæ ſubinde quoque ſubierunt aliquam mutationem. Motus Cometæ annorum 1680 & 1681 a *Flamſtedio* obſervatus, ex obſervationibus *Flamſtedianis* correctus, ab *Hallejo* ſiſtitur. Mittimus ea, quæ jam ſupra ipſis *Newtoni* verbis commemoravimus. Ceterum hæc editio anterioribus palmam præripit, non modo ob nitorem typorum & figurarum, verum etiam quod præter novas acceſſiones cum contextus, tum figuræ paſſim expertæ fuerint limam. Præfigitur quoque eidem effigies elegans Senis venerandi & tam eminentibus in Remp. literariam meritis illuſtris. *J.*

JO. GOTTLOB HORNII, PULSNICENSIS, *Princeps Domus Saxonicæ* HENRICUS *cognomento* ILLUSTRIS *ex ſanctioribus tabulis curate deſcriptus.*

Francof. & Lipſiæ, ſumtibus Georg. Marci Knochii, 1726, 4. Alph. 2 pl. 6 Tab. æn. 1.

MIrifice iſto opere hiſtoriam Saxoniæ noſtræ ſimulque rem literariam & eccleſiaſticam illuſtrari, id quidem eſt quod primo loco Lectoribus noſtris ſignificandum putamus. Sed ne fruſtra hanc laudem illi tribuiſſe videamur, per ſumma rerum capita eundo ſigillatim annotabimus, quæ in eo contineantur. In Prolegomenis itaque ipſe Autor Clariſſ. inſtituti ſui rationem exponit, & primo quidem cauſam allegat, cur in hiſtoria me- p. 2.
dii ævi, etiam quoad vitas Principum, cumprimis Saxonicorum, ea adhuc ſuperſit difficultas, quam vix ſuperare eruditis hactenus licuerit. Illi ſane qui operam ſuam hac in re præſtiterunt, quo- 3.
rumque indicem deinde tradit Autor, compendiarium quidem ſed utilem, nondum ipſi ſqualorem ſeculorum illorum rudium deterſiſſe videntur. Quin imo ſupereſſe cenſet Principum no- 12.
ſtrorum plures adhuc, qui pro rebus ſuis vitisque illuſtrandis vel ſecundas vel plane novas flagitent eruditorum curas. Aliis igitur, præſertim popularibus ſuis, commendans Conradum Magnum, Ottonem Divitem, Theodoricos, Afflictum & Sapientem, Albertum Degenerem, Fridericos, Balbum, Gravem & Strenuum, Balthaſarem, Wilhelmos, Cœlitem, Divitem & Fortem, Fridericum Placidum, Jo. Georgium II & III, ipſe Henricum Illuſtrem præ ceteris celebrandum ſibi ſumſit. In quo argumento ita verſatur, ut quæ alii cum cura attigerunt breviter repetat, quæ perperam tradiderunt, emendet, nimis concisa uberius exponat, nec rebus ſimpliciter enarrandis, ſed cauſas etiam arcanas & conſequentia inde Sereniſſ. Domus Saxonicæ jura cognoſcendis ſit intentus. De ſtilo nil attinet monere, niſi quod puriorem minusve impeditum hiſtoria amet, quamvis ſtricte non requirat; quæ excuſatio Autoris facile eſt admittenda. Cete- 14.
rum integra tractatio in octo diſpeſcitur capita, quorum primo

Henrici profapia & nafcendi conditio exponitur, & ab initio
p. 17. ftatim inveterata illa exploditur opinio, quæ ftemma Principum Saxoniæ a Wittekindo M. deducit. Autor contra derivandum illud eſſe potius a *Buzici* cujusdam, Comitis ſeculo IX clari, tribu, una cum Celeberrimo Eccardo aliisque viris doctis tradit, ſpeciatim vero Henrici noſtri genus refert ad Theodoricum Buzicium, pro Comite Wettinenſi vulgo habitum, a quo ſeptima generatione deſcenderit iſte, natus ſcilicet anno decimo octavo ſeculi XIII. De parentibus ejus, Theodorico Afflicto, Comite de Vizenfels, & Juditha Thuringica, deque cauſis politicis matrimonii inter eosdem contracti quæ hic diſquiruntur, lectu maxime digna ſunt. Tum vero Cap. II de Henrici adoleſcentia agitur, in qua ex patris defuncti voluntate avunculi Ludovici Sancti Thuringiæ Landgravii tutelam ſubiit, matre quoque vidua ab hoc in ſocietatem tutelarem adſcita. Præcipue hic attendi meretur, qua ratione mox inter ſanctum fratrem & ſororem, dum hæc inconſulto iſto ad ſecunda vota tranſeat, capitale diſſidium, atque ex eo bellum inteſtinum enatum, vehementer afflixerit terras Henrici impuberis. In rebus deinde ab hoc Principe geſtis recenſendis prolixus eſt Autor Cap. III, quo nimirum bellicas Henrici expeditiones, præcipue Thuringicam, deſcribit. Nos exinde id præſertim annotamus, principia juris cujusdam, Saxoniæ in ditiones Auſtriacas competentis, ita hic enucleari, ut nondum penitus hoc exſpiraſſe videri poſſit, quamvis certi quid de eo affirmare non audeat Autor. Paulo apertius vero deinde juſtitiam cauſæ, qua Thuringiam extincto Hermanno Landgravio ſibi vindicabat Marchio noſter, defendit contra Siffridum Miſnenſem & ſcriptores quosdam chronicorum apud Leibnitium & Schannatum, Virum quoque aliquem magni nominis ex recentioribus. Id etiam ſatis luculenter demonſtrat, avunculi titulo principes olim non ſemper propinquæ cognationis ergo ſed quandoque ſaltem honoris cauſa ſe invicem compellaſſe. Dum porro Thuringiæ & Haſſiæ antea connexarum disjunctionem non niſi in benefica Henrici ceſſione Sophiæ Brabantinæ facta fundatam eſſe aſſerit, ſolicite confœderationem a confraternitate diſcernendo, verum fœderis fraterni
20. 25. 33. 37. 64. 69. 80. 92.

inter

inter Miſnenſem & Haſſiacam domum initi primordium deſignat. Caput deinde IV memorabilia Henrici merita in eccleſiam pandit, qualia ſcilicet pro conditione illorum temporum eſſe poterant, imo debebant. Unde generatim de iis indicaſſe ſufficiat, Henricum Marchionem tot largitionibus immenſis in Epiſcopos & univerſum ditionis ſuæ Clerum impenſe religioſum ſe probaſſe. Quæ vero ſpeciatim eccleſiæ vel monaſteria munificentiam ejus ſint experta, longa ſerie hic enarratur. Verum profuſa iſta liberalitate nihil aliud effecit, quam ut Clericorum faſtum provocaret & potentiam augeret, ipſi deinceps in exercitio juris principalis circa ſacra tanto magis obſtaculo futuram. Autor quidem ad reliquias aliquas hujus juris refert, quod Henricus ingenuitatem Epiſcopatus Miſnenſis reſtituit in integrum; ſed non magis hoc ex jure quodam circa ſacra relicto procedere videtur, quam ulla alia actio in gratiam potiſſimum & commodum ordinis eccleſiaſtici ſuſcepta. Id forte rectius hanc in rem allegaret, quod imago S. Mariæ, Freibergæ celebris & miraculis famoſa, propter improbitates & horrenda flagitia peregrinantium ad eandem patrata, Henrici juſſu ſummota fuit: niſi & hoc princeps non tam ſuo motu ſuaque autoritate quam Cleri ipſius petitione feciſſet. Atque ita etiam Caput V, quod de Henrici geſtis in Politia inſcribitur, rebus imprimis memorabilibus refertum eſt. In hoc nos dubia illa, quæ Autor de privilegio quodam, civitati Dreſdenſi conceſſo, nec niſi germanice extante, eruditis proponit, ſic ſatis expediri judicamus, ſi quis dicat, primo non ſequi, quod, quia reliqua, quæcunque diplomata hujus Marchionis hactenus in lucem prolata accepimus, idiomate Latino primitus conſignata apparent, ergo ne unicum quidem germanice conſignari potuerit. Deinde ſi potuit vel unicum aliquando germanico ſtilo conſcribi, mirum non eſt, huncce aliquanto cultiorem videri, quam verſiones reliquorum germanicas ad latinum expreſſas. Tertio denique cum Autor de Oſterlandiæ nomine dubia moveat, idemque infra Capite octavo §. X accuratius expendat, nihil obſtat, quo minus nomen iſtud etiam in documento originali germanico de Luſatia tanquam Marchia orientali potuerit uſurpari: præſertim, quod probe no-

p. 95 ſeq.

122.

coll. 141.

149.

tan-

tandum, cum verſiones quoque vetuſtiſſimæ diplomatum, eodem tempore, imo prius editorum, Marchiam hancce germanice reddant *Oſterlandt*. Ceterum inter Henrici in republica geſta præcipue volupe eſt legere, qua ratione Judæos, quibus tunc abundabant iſtius provinciæ, certis legibus adſtrinxerit & conſtitutionibus, quibus hodie alii quoque Principes cum fructu uti poſſent. Sequuntur Capite VI Henrici negotia domeſtica, & Capite VII mors cum ſepultura; quæ licet tanta deſcribantur induſtria, ut in rebus haud exigui momenti multum inde lucis affundatur hiſtoriæ Saxonicæ, nobis tamen iis immorari per brevitatis ſtudium non licet. Capite VIII Henrici elogia & reliquiæ explicantur, atque ad illa quidem refert Noſter cognomen Illuſtris, titulosque a provinciis ſumtos, ad has autem ſigilla, denarios bracteatos, & numiſmata alia, imprimis vero epiſtolas, edicta varia ac diplomata. Et horum quidem, poſt vitam Henrici expoſitam, codex peculiaris, alteram quaſi totius libri partem conſtituens, illuſtrationis gratia ſubjungitur. Sunt in hoc codice diplomata LXVI, junctis plerisque verſionibus antiquis germanicis; ad quæ colligenda, uti & ad totum opus perficiendum, ſubſidiariam operam contuliſſe Virum Illuſtrem, *Michaelem Henricum Gribnerum*, Conſiliarium Aulicum & Archivarium, nuper nobis feliciter redditum, tum ſumme Rev. *Valent. Ern. Læſcherum* & alios, in præfatione codici diplomatico præmiſſa gratus deprædicat Autor. Excipiunt tandem hunc codicem nonnulla ad hiſtoriam vitæ Henrici Illuſtris analecta; quæ non ſolum ſupplementorum ſed & emendationum vicem præſtant, iterata forte operis editione commodius ſuis locis inferenda. Forte etiam hujusmodi analecta porro colligere licebit Clariſſ. Autori, præſertim ex programmate recentiſſime ſcripto editoque ab Illuſtri, cujus modo mentionem fecimus, *Gribnero*. Is enim quemadmodum in eo retractationem aliquam & ulteriorem diſquiſitionem inſtituit de titulo Landgravii Thuringiæ & Comitis Palatini Saxoniæ in literis Henrici Illuſtris; ita totum hocce opus hiſtoricum, imprimis codicem diplomaticum, inſigniter illuſtrat & amplificat. Qua occaſione ſimul Lectores noſtri monendi ſunt, programma iſtud in Academia noſtra nuper

p. 158.
173.
225.
242.
277.
279.
359.

præ-

præmiſſum fuiſſe orationi in ſolenniſſima panegyri habitæ, qua Ill. Autor Profeſſionem Juris primariam cum Ordinarii múnere clementiſſime ſibi demandatam auſpicabatur. In his ſcilicet reliquisque muneribus ampliſſimis graviſſimisque magno Academiæ emolumento ſucceſſor datus eſt digniſſimus meritiſſimo Vitrico B. *Ludero Menckenio*, cujus vitam & elogium ſuperioris anni menſe Octobri expoſuimus.

ORIGINES HEBRÆÆ: THE ANTIQVITIES OF the Hebrew Republick.

i. e.

ANTIQUITATES REIPUBLICÆ HEBRAICÆ, Autore THOMA LEWIS, M. A.

Volumina IV.

Londini, apud Sam. Hudge & Joh. Hooke, 1724, 8. maj. Alph. 4 pl. 5.

NOvum hic habes compendium Antiquitatum Hebraicarum lingua Anglicana deſcriptum. Tale olim eadem lingua dederat *Thomas Godwinus* in *Moſe & Aarone*, qui libellus in Anglia iterum iterumque prelum exercuit, & *Latine* a Reizio, *Belgice* autem ab alio converſus in Germania & Belgio cum Editorum notis & obſervationibus ſæpius lucem adſpexit. Vide, ſi placet, S.R. *Jo. Chriſtoph. Wolfii* Biblioth. Hebræam Parte II p. 1085 ſq. Cave tamen, exiſtimes, *Lewiſium* noſtrum *Godwini* veſtigiis ita inſtitiſſe, ut non ulterius progrederetur. Inſcriptio operis ipſa ampliorem campum, quam quidem Godwinus calcavit, aperit, & enarratio totius tractationis manifeſtum faciet, Lewiſium eundem feliciter eſſe emerſum. Volumina I & II, continuis foliis comprehenſa, quatuor Libris abſolvuntur. Liber I capitibus IX conſtans ad Statum Reipublicæ Judaicæ externum pertinet, ubi cap. I origo, incrementa & inclinatio illius; cap. II conditio Terræ Sanctæ usque ad ſubjectionem Romano Imperio factam; cap. III diverſi Terræ Sanctæ incolæ, *Cananæi*, *Hebræi*, *Samaritani*, *Helleniſtæ*, *Proſelyti* & *Judæi*; cap. IV diverſæ re-

giminis formæ, *Patriarchalis* ſcilicet, *Judicialis*, *Monarchica* & *Sacerdotalis*; cap. V ſpeciatim Monarchica Imperii forma atque adeo Regum Hebræorum rationes; cap. VI civilia Hebræorum conſiſtoria & imprimis *Synedrium Magnum*; cap. VII Judiciorum civilium diverſi modi; cap. VIII & IX ſupplicia tum *capitalia* tum *non capitalia*, Judæis olim recepta, exponuntur. Hæc libri I capita Cl. Autor perſequitur usque ad pag. 87.

Liber II capitibus XXVI commentatur de Regimine *Eccleſiaſtico*, i. e. de *Sacerdotibus* tum *ſummis* tum inferioris ordinis, eorum unctione, inauguratione, officiis, claſſibus, juribus & reditibus, ex primitiis v. c. & decimis ſubnatis, præterea de Levitis, Nethinæis, Prophetis veris & falſis, divinatoribus & Necromantis, nec minus de Nazaræis & Rechabitis, usque ad cap. XIX p. 224. His usque ad caput XXVI p. 270 tractatio de Sectis Judæorum, Phariſæis, Scribis diverſisque eorum titulis, Sadducæis, Karæis, Eſſenis, Herodianis, Publicanis & Galilæis ſubjicitur.

Liber III locos cultui divino publico deſtinatos conſiderat capitibus X usque ad p. 349, puta Tabernaculum Moſaicum cum partibus ejus omnibus, columnam nubis & ignis, Proſevchas & Templum Salomonis.

Poſt hæc & capitibus & paginis una ſerie continuatis Vol. II & Lib. IV incipit, isque cap. XI p. 349 repræſentat eam Templi partem, quæ Sanctum Sanctorum appellatur, quemadmodum cap. XIII usque ad XX ſeu p. 422 Templum II delineatur. Nec omittuntur *Synagogæ*, earumque præfecti & miniſtri, quæve alia huc pertinent, v. c. preces publicæ, lectio Scripturæ Sacræ, ratio concionandi &c. cap. XXI & XXII usque ad p. 625.

Volumen III comprehenditur Libris IV. Horum I, qui reſpectu ſuperiorum quatuor librorum hic inſcribitur V, *idololatriam* inter Judæos quondam graſſatam deſcribit, quo pertinet cultus *Angelis*, *Soli*, *ſtellis* & *dæmonibus* præſtitus, conſecratio lucorum & imaginum, adoratio ænei ſerpentis, vituli aurei &c. usque ad p. 50, ſeu caput X. Hac occaſione Schiſma *Samaritanorum* cum ipſorum dogmatibus, Confeſſione fidei & Epiſtola a Samaritanis *Sichemitis* ad fidei ſocios per Huntingtonum

quon-

quondam in Angliam curata ediſſeritur usque ad p. 65. Deinde cap. XV p. 69 ſqq. in ſcenam producuntur idola Cananæorum, *Baal peor* & *Chemoſch*; cap. XVI Ammonitarum, *Milcom*, *Ciun* &c. tandemque cap. XXII p. 97 Judæi vindicantur a calumnia, qua *aſinum*, *æolos* & *Bacchum* adoraſſe a nonnullis feruntur.

Cum ex his ſatis pateat, Cl. Autorem non facile prætermittere momentum aliquod, quod quidem ad argumentum tractandum pertineat, ſuffecerit, ſi reliquorum librorum ſummam deſignemus.

Liber itaque VI totius operis poſt deſcriptionem urbis Hieroſolymitanæ ex Joſepho, Rabbinorumque & Præſidum populi in captivitate, leges Judæorum tum *forenſes* tum *cerimoniales* enarrat cap. LXIII usque ad p. 430. Atque hic agitur de legibus ad homicidas, fures, viduas, orphanos, pauperesque pertinentibus, nec minus de inſtitutis ritualibus ad animalia munda & immunda, mactationem, cibum potumque, conjugium item, concubinatum & divortium, educationem liberorum, ſervorum jura, diſciplinam militarem, ſepulturam, luctum, pondera & menſuras ac denique agriculturam relatis.

Volumen IV ſiſtit Libros VII & VIII. In VII Libr[illegible]apitibus XXXIII usque ad p. 185 artes & ſcientiæ ab Hebræis excultæ deſcribuntur. Inter has *Aſtronomia* primum locum occupat; eam excipit *Arithmetica*, *Geometria*, *Gnomonica*, *Medicina*, *Chirurgia*, *Botanica*, *Pictura*, *Architectura* &c. Mentio etiam ſit *mercaturæ* & commerciorum c. XV p. 76, navigationis Noachicæ cap. XVII & Ophiriticæ Salomonis cap. XVIII, hinc Poeſeos cap. XIX, & Muſices cap. XX, inſtrumentorum Muſicorum cap. XXI, artis ſcribendi cap. XXII, ſpeciatim illius, quæ ad Codicem Biblicum rite exarandum ſpectat. Porro cap. XXIV ſqq. de lingua Hebræorum, literisque & vocalibus, Maſora, Keri & Kethib, Cabbala, Academiis Judaicis & corpore Talmudico, ac tredecim articulis fidei Judaicæ diſſeritur.

Liber denique VIII capitibus LVII usque ad finem ſeu pag. 338 Canonem Biblicum ejusque hiſtoriam generatim exhibet, interque cetera Judæos a crimine corrupti textus Hebraici liberat cap. V, deinde vero ſigillatim libros Canonicos & Apocryphos enarrat.

Laudanda ſane eſt Cl. Autoris induſtria & dexteritas, quam in hoc argumento ita probavit, ut & inſtruat lectorem, & idonea ſuavique dicendi ratione delectet. Videtur tamen non tam ex fontibus, ſi *Scripturam ſacram*, *Talmud*, *Joſephum* & *Maimonidem*, ad quos interdum provocat, quam ex Chriſtianorum Scriptorum commentationibus antiquariis ſua hauſiſſe. Iſti vero ſunt, quos & ipſe in præfatione laudat, ex Anglis *Ainſworthus*, *Broughtonus*, *Godwinus*, *Kidderus*, *Lightfootus*, *Medus Outramus*, *Patrickius* in Commentariis Biblicis, *Prideaux* in Harmonia Hiſtoriæ Sacræ & profanæ, *Seldenus*, *Weemſius* & *Thorndikius*: ex ceteris *Bertramus*, *Braunius*, *Buxtorfius*, *Cunæus*, *Hoſpinianus*, *Leusdenius*, *Relandus* & *Schickardus*. Atque illi quidem ad perficiendum Autoris inſtitutum ſufficere poterant, utpote qui non tam id egiſſe videtur, ut argumentum hoc a multis tractatum denuo ſub accuratum examen revocaretur, quam ut illis, qui ſine intermiſtis longioribus & plerumque tædioſis diſquiſitionibus rem ipſam tenere cupiunt, conſuleretur.

R. P. BERNARDI PEZII, BENEDICTINI & Bibliothecarii Mellicenſis, Bibliotheca aſcetica antiquo-nova.

Tomus IX.

Ratisbonæ, ſumtibus J. C. Peezii, 1726, 8.

Alph. 1 pl. 21.

EN novum Pezianæ *Bibliothecæ aſceticæ* Tomum, quem haud dubie multi dolebunt eſſe ultimum, cum Clariſſimus Autor in Præfatione fateatur, pluribus Tomis ſufficientes ſibi ſupereſſe hujus argumenti libros. Sed nimirum alii docti labores eum avocant, iique gravioris momenti: quanquam nos non vetat ſperare, ſucceſſuros aliquando ipſius plus otii nacti opera Tomos plures. Hic quidem exhibet *Ruſini* cujusdam libros *de bono pacis* duos; *Engelberti*, Abbatis Admontenſis, librum *de ſtatu defunctorum*; *Franciſci* cujusdam librum *de monacho ad exemplum Chriſti crucifixo*; ejusdemque *Quæſtiones regulares de vita ſanctimonialium virginum*; *Gregorii de Sclavonia* librum *de tuenda virginis Deo conſecratæ ſanctimonia*; *Nicolai de Argentina* librum

brum *de discretione*; Anonymi Cartusiani *Dialogum de institutione & exercitiis cellæ*; *Matthiæ Mittneri* librum *de indivisibili & unice uno puncto instituti Cartusiani*; denique *Mabillonii breve scriptum de monasticorum studiorum ratione ad juvenes studiosos Congregationis suæ.* Hunc postremum libellum, inter *Opera posthuma* Mabillonii Parisiis A. 1724 editum, ideo se recudi curasse scribit Rev. Editor, quod ista Opera rarius in Germaniæ monasteriis reperiantur. Idem in Præfatione de ceteris quoque hujus Tomi scriptoribus, iis quidem, de quibus nondum dixerat in superiorum Tomorum Præfationibus, differit. Quanquam de *Rufino* nihil investigare potuit, nisi quod sæculo undecimo vixerit & Episcopus fuerit. De *Francisco* quoque suo illud unum docere potuit, quod ineunte sæculo decimo quinto fuerit monachus in Germania. Eodem temporis tractu docet etiam vixisse *Gregorium de Sclavonia*, & Ecclesiæ Turonensis fuisse Canonicum. De *Engelberto* commemorat, nuper Ratisbonæ prodiisse ejusdem 1) *de regimine Principum* libros septem, 2) librum *de summo bono hominis in hac vita*, 3) *Dialogum Concupiscentiæ & Rationis de iis, quæ veram homini felicitatem conferant & beatitudinem*, 4) libellum *de quæstione, utrum sapienti competat ducere uxorem.* Denique *Mittneri* mentionem faciens, refert, se propediem editurum esse *Mittneriana*, a doctissimo Cartusiano, Leopoldo Wydemanno, contexta studiosissime.

Ut ex hisce operibus non nihil depromamus, docet *Rufinus lib. I cap. 1*, in voce *Pax* latere mysterium Trinitatis. *Pax*, inquit, *declinatur quidem, sed in pluralitatem non deflectitur. Ita in Trinitate est & discretio personarum, & unius ejusdemque naturæ simplicitas. Sicut alia litera est P, alia A, alia X, quæ sunt una dictio, non resoluta in pluralem numerum, (non enim dicimus* Paces,) *sic & Deitas in tribus personis consistit, ut sit alia persona Pater, alia Filius, & alia Spiritus sanctus: qui tres non plures essentiæ, sed una essentia unusque Deus sunt. Capite secundo* exhibet species pacis octo, pacem Dei ad se, pacem Dei ad homines, pacem angelorum ad se, pacem angelorum ad homines, pacem Diaboli ad se, pacem Diaboli ad homines, pacem hominum ad se, pacem

hominum ad homines. Septem priores ſpecies libro perſequitur priore, ultimam libro poſteriore. *Libri ſecundi capite primo* pacem hominis ad hominem facit duplicem, pacem Ægypti, pacem Babyloniæ, pacem Jeruſalem. Primam vocat *malorum in unam pravitatem conſpirationem*, alteram *tam malorum, quam bonorum, ab externo bello privataque rixa tutam converſationem*; tertiam *Chriſtianæ Societatis fraternitatem*. Ad *Engelberti* librum quod attinet, excutiuntur ibi variæ Scholaſticorum quæſtiones de ſtatu defunctorum, e. g. an in damnatis remaneat affectus erga ſuos in mundo relictos? qualiter diſtincta ſint quatuor loca pœnarum, infernus, limbus infantum, purgatorium, & limbus Patrum? an purgatio in purgatorio fiat per ignem materialem? an evolari poſſit e purgatorio ante extremum judicium? an pœna purgatorii ſit maxima pœnarum temporalium? an in pœna purgatorii ſit minor certitudo de gloria, quam in hac vita? quorum miniſterio pœna purgatorii infligatur? ubi ſit locus purgatorii? pro quo poſſint & debeant fieri indulgentiæ? Veniamus ad *Franciſcum*, qui vitam monachorum comparat cum cruce illa, cui Salvator fuit affixus, & mirabilibus utitur alluſionibus. E. g. *crux clauſtralium* (ita differit cap. 3) *ex tribus lignis eſt, paupertate ſcilicet, caſtitate, & obedientia. Uti Chriſtus tribus clavis fuit perfoſſus, ſic & clauſtralis habet tres clavos, voluntarie aſſumtos. Primus eſt amor divinæ gloriæ, ſecundus eſt amor beneplaciti ejus, tertius eſt amor placendi ei.* Ad finem properantes e *Mabillonii* libello, undecim tantum paginas implente, hoc unum monitum libet excerpere, quo *p. 658* monachum juvenem jubet eas fugere *artes, quæ totum animum rapiunt, nec eum ad res ſpirituales aptum efficiunt, quales ſunt mathematicæ, quarum elementa quidem ſtudioſis proſunt, ſed, ſi ſemel bis immerſus fuerit animus, vix unquam ad ſpiritualia aſſurgere valebit.*

HUGO GROTIUS DE VERITATE RELIgionis Chriſtianæ. Editio noviſſima, quam ad fidem antiquiſſimorum codicum recenſuit, mendis ſollicite purgavit,

gavit, veterum teſtimoniiis accuratius pleniusque allegatis inſtruxit JO. CHRISTOPH. KOECHERUS.

Jenæ, apud E. C. Bailliar, 1726, 8.
Alph. 1 pl. 5.

HUGO GROTIUS DE VERITATE RELIgionis Chriſtianæ, Conringii, Henichii, Cypriani, Limborchii, Clerici, Stollii, Heumanni, Notis ac Animadverſionibus illuſtratus, opera ac ſtudio JO. CHRISTOPH. KOECHERI, qui & ipſe cogitationes ſuas hinc inde adſperſit.

Jenæ, apud E. C. Bailliar, 1727, 8.
Alph. 1 pl. 11½.

DUo hæc Volumina merito ſimul exhibemus. Ac prius quidem repræſentat clariſſimum illud & cum argumenti ſui gravitate ſanctitateque, tum elaborationis præſtantia, tum denique ipſius autoris ſui magnitudine in primis conſpicuum opus Grotianum *de religionis noſtræ veritate*. Cujus cum permultæ exſtent editiones, in confeſſo tamen fuit, nondum prodiiſſe editionem omnibus perfectam numeris, hoc eſt, quæ primo emendatiſſime deſcripta eſſet, deinde adjectos haberet veteribus autoribus ibi laudatis ſuos libros librorumque ſectiones, tum illuſtria Grotii argumenta ſubinde majori in luce collocaret, denique, quo carent omnes editiones, indicem haberet rerum memorabilium. Nævis his aureum hoc opus liberaturus Cl. Editor, incredibilem exhauſit laborem, tamque bene de Grotiano libro meritus eſt, ut nemo melius. Ad textum enim quod attinet, cum primas hujus libri editiones nactus eſſet, prætereaque emendationes ipſius Grotii manu editioni ſecundæ anni 1629 adſcriptas, (quod exemplar tenet bibliotheca illuſtris Uffenbachiana,) permulta ſuſtulit menda, ſimulque ea loca notavit, quæ nondum recte ſe habere exiſtimat. Hinc ſingula loca aliorum autorum a Grotio laudata ſingulari inquiſivit induſtria, per-

perpaucis ejus effugientibus diligentiam. Ipſe quoque ſuas annotationes a Grotianis rite diſtinctas ſubjecit, in quibus partim obſervat, ubi Grotius memoria ſua fretus falſos vel autores vel libros nominavit, partim loca quædam expendit, quamque parum valeant ad ſententiam confirmandam, docet. Hujus laboris ſocium adſcivit Cl. Facultatis Philoſ. in Acad. Jenenſi Adjunctum, Dan. Gottfr. Wernerum, qui idem præſtitit in evolvendis examinandisque Rabbinicis & Talmudicis teſtimoniis a Grotio prolatis.

Altero volumine Cl. Editor exhibet doctiſſimorum Virorum in Grotianum opus annotationes, tum jam editas, tum primum nunc in lucem prodeuntes. Scilicet excerpſit potiora ex Jo. Henichii, Ern. Sal. Cypriani, Jo. Clerici, & Chriſt. Aug. Heumanni ad hunc librum annotationibus, ſeparatim jam diverſis emiſſis temporibus. Tum e Phil. Limborchii Commentario in *Acta Apoſtolorum* A. 1711 edito repetit confutationem libri *Judæ Lumbroſo*, quo liber quintus Grotii oppugnatur, accuratiſſimam. Hinc Conringii nunquam editas in primum ſecundumque libros commentationes, e latebris ſuis ſingulari felicitate erutas, exhibuit integras. Denique novas ad Grotii opus annotationes, partim a Cl. Stollio, Prof. Jenenſi, partim a ſemet ipſo confectas, adjecit. Non libet nobis ex tam nobili theſauro, omnibus Theologorum bibliothecis inferendo, proferre ſpecimina. Unum ſufficiat, prima videlicet ad ſextum librum annotatio, qua docetur, in eo libro politicum quoddam artificium Grotii latere. Grotius ſcilicet, cum ederet hunc librum, verſabatur Lutetiæ, adeoque ei non licebat aperte infectari Papæas religionis Chriſtianæ corruptelas. Fecit id igitur tecte, dumque Muhammedanos petere videtur, Papæos graviſſimis ferit ictibus. Docet enim §. 1 clare, religionem Chriſtianam medio ævo ſummopere corruptam fuiſſe, & plerosque nævos Catholicæ religionis recenſet. §. 2 ſub titulo Muhammedanorum graviter notat Papæos, Scripturæ S. lectione plebem interdicentes. §. 7 ſub eodem titulo refutat Papæos religionem armis propagantes & felicitatem externam conſtituentes notam veræ religionis. §. 8 exagitat Pontificiorum leges Judaicas de diſcrimine ciborum. *VAL.*

VAL. ERN. LOESCHERI LITERATOR CELTA, seu de excolenda literatura Europæa, occidentali & septentrionali, consilium & conatus, curante JO. AUGUSTINO EGENOLF.

Lipsiæ, apud Jo. Christ. Martini, 1726, 8.
Plag. 8.

CUm jamdudum magnum sit Summe Rev. Lœscheri nomen non solum inter Theologiæ, sed etiam Philologiæ consultos, jure speramus, & hoc opusculum cupide exceptum iri, quod multis jam abhinc annis confectum in lucem nunc editur a Cl. Egenolfo. Præmisso scilicet sermone de utilitate & præstantia veteris literaturæ septentrionalis, nominatimque laudatis, qui jam feliciter elaborarunt in hoc studio, *Cap. V* exhibet figuras literarum Gothicarum, Runicarum, Anglo-Saxonicarum, &c. *Cap. VI* monumenta commemorat reliquias literaturæ Septentrionalis exhibentia & adhuc exstantia, inde ab Ulphilæ Evangeliis usque ad seculum XIV. *Cap. VII & VIII* cum Glossaria hujus literaturæ laudat, tum doctissimorum hominum huc pertinentes animadversiones. *Cap. IX* tres facit antiqui Septentrionis periodos, *antiquissimam*, a primo scilicet Celtarum ortu usque ad seculum Christianorum primum; *antiquam*, a seculi primi fine usque ad Carolina tempora; *mediam* denique, a Carolino seculo usque ad Auream Bullam. *Cap. X & XI* proposita sua de Europæarum gentium originibus sententia, itemque distinctione inter linguam Gallicam & Franco-Gallicam; *Cap. XII* & sequentibus exhibet Indices alphabeticos reliquiarum veteris linguæ Gallicæ, Cambro-Britannicæ, Germanicæ meridionalis, Illyricæ, Celtibericæ, Suevicæ, Burgundicæ, Vandalicæ, Herulicæ, Langobardicæ. *Cap. XXVI* & sequentibus differit de lingua Francica, Saxonica, Gothica, Scandicis, Helvetica, Suevica recentiore, Saxonica & superiore & inferiore, Frisica, Belgica, Danica, Svedica, Islandica sive Runica. *Cap. XXXV* exhibet per duas primas alphabeti literas Glossarium generale linguarum septentrionalium, præsertim Theotiscæ, Gothicæ, Saxonicæ, & Scandicæ. Ex ceteris alphabeti literis supplementi

inſtar aliquot priſca vocabula *Capite ultimo* repræſentat Cl. Egenolfus, adjecta *p. 104* inedita quadam *Eraſmi* Epiſtola ad *Julium Pflugium*, ex qua apparet, Lutherum omnino eſſe verum Autorem libelli *de nominibus Germanorum propriis*. Hoc unum lectores fortaſſe dolebunt, S. R. Autori per graviora & ſacratiora negotia non licuiſſe & fuſius & exactius tractare argumentum tam amœnum, ſed primas duntaxat duxiſſe lineas.

NUMMI BRITANNICI HISTORIA: OR AN Account of Engliſh Money &c.

i. e.

DISSERTATIO HISTORICA DE MONETA Anglicana inde a tempore Wilhelmi Conqueſtoris usque ad unionem Angliæ & Scotiæ ſub Jacobo I atque porro ad hæc usque tempora.

Londini, apud W. Meadows, 1726, 8.
Plag. 11 Tabb. æn. 4.

CUm nemo adhuc juſtum opus de monetæ Anglicæ per tot ſecula ratione & valore condere auſus fuerit, difficulter admodum ſe permoveri paſſus eſt Autor anonymus, ut, quæ propriis tantum uſibus deſtinaverat, in publicum ederet, ſperans interim, Collegium Antiquariorum Londinenſe nonnihil majoris ponderis hac in re proditurum. Miſſis vero vetuſtiſſimis nummis Britannicis & paucis obiter tantum de etymologia vocis *Sterling* annotatis, a Wilhelmo Conqueſtore, qui in
2–5. plerisque, quæ ad monetam ſpectant, anteceſſores ſuos, Reges,
6. Saxones ſecutus eſt, opus orditur, cujus nomen diverſo modo:
8. *Wilem*, *Willem*, *Willemu*, *Willemus*, item *Pillem*, *Pilemu*, *Pillemus*, exprimi notat. Henricum III primum ait obolos (*Half-*
15. *Pence*) & quadrantes (*Farthings*) cudiſſe, cum ante ipſum moris fuerit, nummos in duas vel quatuor partes ad publicos uſus diſſecare. Imprimis vero de exactiori moneta cudenda ſol-
16. licitus fuit Eduardus I, qui Maſſiliis & Florentia accerſivit artis peri-

Digitized by Google

peritos, & *tonſuram novæ monetæ ſub periculo vitæ & membrorum & amiſſione omnium terrarum & tenementorum fieri* prohibuit. Idem Rex primus titulum *Dominus Hyberniæ* in nummos recepit, quem & Eduardus II & in groſſis (*Groats*) Eduardus III admiſit, poſtea rurſus in argenteis omiſſum usque ad tempora Henrici VIII. Cum porro Eduardi I & II nummi ſibi ſint ſimillimi, hanc unam affert differentiæ notam, quod illi *Edw.* hi *Edwa*, *Edwar* &c. inſcripti ſint. Eduardus III primus omnium nummos ex auro, *Florentinos* & *Roſas nobiles* dictos, cudi curavit. In moneta ab Henrico V poſt victoriam ad Agincurtium partam in Gallia cuſa obſervatur titulus *Rex Angliæ & Hæres Franciæ.* Henricus VII primus poſt Henricum III numerum nomini in nummis adjecit, primusque inſignia Franciæ & Angliæ in illis repræſentavit; Henricus VIII vero, qui ut in reliquis, ita in nummorum quoque forma varius fuit, primus argenteos Coronatos (*Crown-Pieces*) quod alii falſo Eduardo VI tribuunt, dedit, ac Regis Hiberniæ nomen adſcivit. Obſervat quoque Noſter, in nummis quibusdam Regis hujus, tum Londini tum Eboraci cuſis, literas T. W. cum pileo cardinalitio ſpectari, quæ res inter capita accuſationis Wolſæi poſtea relata. Eduardus VI varias inſcriptiones, præter conſuetas, nummis intulit, ut: *Timor Domini eſt fons vitæ; Inimicos ejus induam confuſione; Scutum fidei protegit eum &c.* In Mariæ nummis legimus: *Philip. & Maria D. G. Ang. Fr. Neap. Pr. Hiſp.* mox poſt abdicatum Carolum V: *Philip. & Maria D. G. Rex & Regina*, & in magno Sigillo: *Rex & Regina Angl. Hiſpaniar. Franc. utriusque Siciliæ, Hieruſalem & Hib. Fidei Defenſor &c.* Draconem in nummis quibusdam Eliſabethæ additum fuiſſe ferunt in memoriam Franciſci Drake, qui primus orbem circumnavigavit. Jacobi I nummi, in quibus nomen M. Britanniæ primum comparet, varia inſcriptione decorantur, ut: *Quæ Deus conjungit, nemo ſeparet; Tuetur unita Deus; Henricus Roſas, Regna Jacobus; Faciam eos in gentem unam &c.* In Caroli I nummis præter illud vulgatum: *Chriſto auſpice regno*, alia etiam leguntur, ut: *Juſtitia thronum firmat; Cultores ſui Deus protegit; Florent concordia Regna; Salus Reip. ſuprema lex.*

p. 17. 18, 20. 22. 33. 45. 46. 49. 57. 58. 64. 68. 81 ſq. 91 ſq.

Digitized by Google

Virtuti fortuna comes ; Relig. pro leg. Ang. liber. pa. Hit præſum ut proſim; *Nemo me impune laceſſit* , cum carduo &c. Au-
P. 99. reos ſub hoc Rege cuſos rariores hodie eſſe, Autor obſervat, etſi eorum ſumma ad 1500000 libras adſcenderit ; quod inde factum putat, quod Angli in illa rerum perverſitate rebus ſuis conſulentes eos cum argento damno ſeptem pro Cent. permutarent, & vel extra Angliam mitterent, vel terræ conderent, in
106. qua adhuc latere plurimos minime dubitat. Inter nummos Cromwelli elegans & rarus eſt Coronatus, ipſius caput laureatum cum epigraphe: *Olivar. D. G. Rp. Ang. Sco. Hib. &c. Pro.* in averſa inſignia Regnorum, cum paterno illo, leone gradiente, & inſcr. *Pax quæritur bello 1658*, circumſcriptis verbis : *Hæc niſi perituras mihi adimat nemo*, repræſentans. A. 1652 in Nova An-
107. glia quoque monetam cuſam fuiſſe, cui inter alia inſcriptum: *Creſcite & multiplicamini* ; at qui exinde ibidem in lucem
117. prodiere, privata autoritate factos eſſe ; præterea A. 1653 indultum fuiſſe civitatibus & privatis nonnullis, ut nummulos (*Half-Pence & Farthings*) ſymbolo ac literis pro ſuo cujusque genio ornatos procuderent , anno demum 1672 revocatos, Au-
122. tor obſervat. Ceterum Carolum II primum Guineenſes integros & dimidios cudi curaſſe, aliunde quoque conſtat. Et
128. paucos latere arbitramur, quantam nummorum e tormentis bellicis obſoletis aliisque ſequioris metalli utenſilibus conflatorum vim Jacobus II, A. 1689 in Hiberniam delatus , pro argen-
131. teis obtruſerit Hibernis , quos bis cuſos eſſe, dimidii Coronati valore in valorem integri A. 1690 evecto, Autor ex utroque anno in eodem numme conſpicuo evincit. Denique nota-
136. mus cum Autore, ad præcipuas Wilhelmi III laudes pertinere, quod difficillimis temporibus, exigui quidem populi onere, monetam (quæ ita tonſuris depravata erat, ut dimidius Coronatus vix Denarii (*Shilling*) valorem retineret) refundi & ad veram ſubſtantiam, inſtitutis Londini & in aliis urbibus machinis monetariis, redigi juſſerit ; notatque Noſter, ab A. 1691 ad 1697 delatas ad monetarios fuiſſe octo myriades (*Millions*) cum quater centum millibus libr. Sterl. monetæ raſæ ac parum probæ.

HISTO-

Digitized by Google

HISTORIA REGNI BABYLONICI PER Cyrum everſi ex Geneſ. XI, 1–9, detecta vulgi fabula de confuſione linguarum in turri Babylonica. Demonſtravit HERMANNUS VON DER HARDT, Acad. Jul. Senior & Præpoſitus Mariæbergenſis.

Helmſtadii, typis P. D. Schnorrii, 1726, 8.

Plag. 9½.

NOvum hic orbi exhibet ingenii ſui luſum Autor celeberrimus, & paradoxis ſuis ſacri codicis interpretationibus adjicit inauditam adhuc opinionem, docens hoc libello, *Geneſeos* capitis undecimi initio, quo turris Babylonicæ conditorum confuſio linguarum traditur, nihil deſcribi aliud, quam regni Babylonici a Cyro everſi hiſtoriam. At, inquies, magno intervallo poſt Moſem vixit vicitque Cyrus. Facilis vero eſt Cl. Autori reſponſio. Scilicet non eſt Moſes librorum ſub ejus nomine exſtantium conditor, ſed alius quidam vir bonus. Antea vero, quam id pluribus exponit, libelli hujus initio diſſerit de ſententia ſua, qua ſtatuit, origines linguæ Hebraicæ e Græcia eſſe arceſſendas: quam ſententiam, hodie paradoxam & falſiſſimam viſam, confidit probatum iri tamen eruditæ poſteritati, cui propterea hoc opuſculum pie dedicatum voluit. Tam veram enim certamque eam eſſe ſententiam, ſibi perſuadet, ut p. 11.
eruditos jubeat a ſe poſcere, quamcunque velint, Hebraicam vocem e Græco derivandam, ſeque id ſine mora facturum ſpondeat. Reſpondet etiam ad ſcrupulos huic ſententiæ nuper injectos a Philologis quibusdam Bataviæ. Ut producamus aliquot ſagacitatis huius ſpecimina, *felicitas* eſſe ait ex Græco ἄλβος, *felix* ex ὄλβιος, & hanc *manifeſtam* judicat eſſe *originem*; *facile* & Hebraicum קַל ex ἔυκολον, *lingua* & לָשׁוֹן ex γλῶσσα, *cavillari* ex ἐρεσχολεῖν. Pari modo primam ſacri codicis vocem בְּרֵאשִׁית ait eſſe Græcum ἐπίπροσθεν, *prius, primum.* Sic סָפַר *ſcripſit* eſſe ait ex συγγράφω, כָּתַב *ſcripſit* ex κατάγραφω. Imo etiam ſe ſatisfacere jam poſſe credit doctis quibusdam viris, qui nu-

per diſputarunt de עָצוּר וְעָזוּב & מְשֻׁחָתִין בְּקִיר. Prius enim ait
p. 23. eſſe Græcum ἀσθενοῦντα ἐπὶ λέχους, *agrum in lecto*; poſterius eſſe Græcum ἄῤῥωστον καὶ σφαλερὸν, *imbecillem & vacillantem.*

Sed mittimus, quæ plura differit de Græca linguæ Hebraicæ origine, prætermiſſa quoque Cl. Autoris diſſertatione, quam interſerit, chronologica. Scilicet *Geneſ. XI* deſcribi hiſtoriam
80. Babylonis a Cyro captæ, *manifeſtum* eſſe judicat e mentione *laterum & bituminis*, quibus in exſtructione murorum urbis uſos eſſe Nebucadnezarem & Baliazarem, teſtes ſunt hiſtorici vete-
81. res. Hinc *elucere* ait, autorem hujus narrationis non eſſe Moſen, ſed eum vixiſſe ac ſcripſiſſe tempore captivitatis Babyloni-
86. cæ, & quidem ſub illius finem, idque dicit eſſe *ſole clarius*. Imo nominare nobis audet hujus narrationis ſcriptorem, nempe Joſuam, Cyri tempore Pontificem Judæorum maximum. Quo vero fato hæc narratio inſerta fuerit Geneſi Moſaicæ, ſi quæris, reſpondet, Edram, qui tanquam ſacer aliquis Tribonianus ex reliquiis ſcriptorum Eccleſiæ Judaicæ integrum corpus Biblicum congeſſerit, id non ſolum hic, ſed & alibi locorum feciſſe. Scilicet Geneſeos *Cap. 5, 6, 7, 8 & 9* exhiberi putat Chilkiæ Pontificis libellum, deſcribentis ſub imagine *diluvii* fata regni Judaici ſub imperio Joſiæ, cum Scythæ per Palæſtinam graſſarentur; & *Cap. 10* ejusdem Chilkiæ libellum genealogicum & hiſtoricum de gentibus per totum ferme orientem.

Jam videamus, quomodo Cl. Hardtius illum locum interpretetur, ut evadat hiſtoria captæ a Cyro Babylonis. En, Lector, interpretationem ejus, quam, ſi placet, cum ipſo textu
91. vel aliqua ejus verſione comparabis. Verſus primus: *Potentiſſimum & diuturnum erat Aſſyriacum illud a Nini regis tempore imperium, idem ſemper os regum illorum, iidem ſermones per tam longa ſecula, imperium diu immotum & inconcuſſum, iisdem viribus, armis, & imperandi legibus.* V. 2: *Tandem Aſſyriaci imperii ſedes, urbe Nino deleta, transferebatur Babylonem.* V. 3: *Ac Nebucadnezar eam urbem validiſſime muniebat, idque opus abſolvit rex Balſazar.* V. 4: *Hi duo reges ideo urbem munierunt, & turribus celſiſſimis inſtruxerunt, & magnificentiſſime exornarunt, ne a Cyro occuparetur hæc urbs atque imperium*

Digitized by Google

perium auferretur familiæ Nebucadnezaris. V. 5: *Constituerat autem Deus imperium Babylonicum dissolvere, & Cyro id tradere.* V. 6: *Videns igitur, duos illos reges Babylonicos in id incumbere, ut urbem munimentis redderent inexpugnabilem*, v. 7: *Confundam, inquit secum, & irritum reddam duorum istorum regum consilium, & exteri regis ditioni Babylonem subjiciam.* V. 8: *Atque ita dissipavit Deus Babylonicum imperium, Babyloniis a Cyro subjugatis.* V. 9: *Propter illam regni Babylonici eversionem a Cyro factam jure ea urbs nominatur Babylon, nomen scilicet & omen habens.* Hæc est Hardtiana interpretatio, quæ utrum inter fructus singularis sapientiæ, posteris admirationi futuros maximæ, an inter somnia doctorum hominum referenda sit, aliis judicandum relinquimus.

ΗΦΑΙΣΤΙΩΝΩΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΣ ΕΝΧΕΙΡΙδιον περὶ μέτρων καὶ ποιήματος.

hoc est,

HEPHÆSTIONIS ALEXANDRINI Enchiridion de metris & poemate, cum scholiis antiquis, & animadversionibus JOANNIS CORNELII DE PAUW.

Trajecti ad Rhenum, apud M. L. Charlois, 1726, 4.

Alph. 1 pl. 2.

HUnc librum summa raritate notabilem quin cupide excepturi sint Græcarum literarum cultores, non dubitamus. Differit de eo Celeb. Fabricius *Bibl. Græc. lib. V. c. 7 §. 10*, ejusque cum MSSta, tum typis excusa exemplaria commemorat, prætereaque §. 12 Indicem exhibet scriptorum in hoc Enchiridio laudatorum. Idem, scholiorum partem aliquam e Longini inedito περὶ μέτρων libro petitam esse, duce Hudsono observat *Bibl. Gr. l. IV c. 31 §. 12 n. 27 p. 445 & 448.* Noster Editor, cui non videre licuit Aldinam editionem, recudi curavit Turnebianam. Non autem duxit operæ pretium, adjicere versionem Latinam, doctis quippe non necessariam, indoctis futuram inutilem. Constat hoc *Enchiridion* viginti Capitibus, 1 de syllaba brevi, 2 de syllaba longa, 3 de syllaba communi, 4 de synecphonesi, 5 de pedibus, 6 de metris, 7 de genere Jambico, 8 de genere Trochaico, 9 de Dactylico, 10 de Æolico, 11 de Anapæstico, 12 de

12 de Choriambico, 13 de Antiſpaſtico, 14 & 15 de Jonico majore & minore, 16 de Pæonico, 17 de mixtura verſuum antipathetica, 18 de verſibus ἀσυναρτήτοις, 19 de genere Elegiaco, 20 de verſibus πολυσχηματίστοις. Accedunt libelluli ejusdem Hephæſtionis duo *de poemate*, & unus de *ſignis poetarum criticis*, *paragrapho* ſcilicet, *coronide*, & *aſteriſco*. Poſt *Scholia* ſequuntur doctiſſimæ Editoris animadverſiones *p. 99–188*, quibus is non ſolum obſcura loca dilucidat, verum etiam in erratis librariorum corrigendis ſtrenue exercet ingenium, ſeque adeo verſatiſſimum eſſe in Græcorum arte poetica, ſatis teſtatum facit. Nec raro docet, Bentlejum & Barneſium, magna illa Critici orbis decora, infelices fuiſſe in Græcorum emendatione Poetarum.

JUSTI LIPSII ORATIONES OCTO, JENÆ POTISſimum habitæ. Recenſuit & annotationibus inſtruxit JO. HENR. KROMAYERUS, Mag. ordinique Philoſ. Jen. Acad. adſcriptus.

Jenæ, apud H. C. Crœkerum, 1726, 8.

Pl. 11.

NOn immerito Orationes haſce recudendas curavit Cl. Editor, ſcriptas quippe non Lipſiano ſtylo, ſed Ciceroniano, adeoque, quæ legantur ab eloquentiæ ſtudioſis, digniſſimas. Primum quidem editæ fuerunt A. 1607, ſed tam raro occurrerunt, ut nec ii quidem, qui vitam & catalogum librorum Lipſii dedita opera exhibuerunt, *Miræus*, *Adamus*, *Zeumerus*, earum mentionem faciant. Cum vero minus emendate quondam ſint emiſſæ, ſecutus Cl. Editor exemplar a Cl. Heumanno pluribus locis correctum, etiam annotationes ſubjecit doctiſſimas, ſtyli potiſſimum puritati ac nitori inſervientes. Oratio *prima* eſt de obitu Joannis Guilielmi, Ducis Saxoniæ; *altera* A. 1572 præmiſſa publicæ interpretationi Taciti, *tertia* de ratione interpretandi Ciceronis, *quarta* de concordia, *quinta* pro defendendo Cicerone in criminibus ei objectis, *ſexta*, utrum a ſolo Cicerone petenda ſit eloquentia; *ſeptima*, an revera ſint Salluſtii & Ciceronis duæ illæ orationes adverſariæ; (quam Orationem nec a Cl. Fabricio quidem in Bibl. Lat. commemorari, docet in Præf. Cl. Editor:) *octava*, utrum Jurisprudentia, an Medicina plus boni hominibus attulerit.

Subnexæ ſunt quinque Lipſii Epiſtolæ, e quibus non ſolum diſcimus, qua occaſione Academiæ Jenenſis Profeſſor factus ſit Lipſius; quam multos inter Collegas ſuos habuerit invidos; quam honeſte, non, quod vulgo traditur, clam omnibus Jena exceſſerit; ſed etiam aliquot Statii poetæ locorum emendationes cognoſcimus. Nec ingratum fuerit, in ultima pagina indicem conſpicere librorum adhuc a Cl. Editore publicatorum.

)o( )o( )o(

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Martii Anno MDCC XXVII.

REMARKS ON SEVERAL PARTS OF EUROPE,

relating chiefly to the Hiſtory, Antiquities and Geography of thoſe Countries, through which the Author has traveld.

h. e.

JOANNIS BREVAL, EQU. ET NUPER SOCII Collegii Trinit. Cantabr. Obſervationes de variis Europæ partibus, Hiſtoriam maxime, Antiquitates & Geographiam regionum, per quas iter fecit, ſpectantes.

Volumina II.

Londini, apud Bernardum Lintot, 1726, fol.
Alph. 6 pl. 15 Tabb. æn. maj. 45.

QUo diutius exſpectari nequicquam hoc opus a curioſis paſſus eſt Autor in primis doctus, eo magis edito nunc fœtu elegantiſſimo ſe probavit eruditis omnibus, tarditatem gravitate abunde compenſans. Etſi vero re vera inter hodoeporicos referendus ſit hic liber, cui iter, quod Autor cum illuſtri Viro Georgio Vice-Comite Malpaſiæ, cui illum conſecravit, in Belgium, Galliam, Lotharingiam, Alſatiam, Germaniam, Sabaudiam, Tyrolium, Helvetiam, Italiam & Hiſpaniam inſtituit, materiam fertiliſſimam præbuit, noluit tamen Diarii ordinem ſequi, verum ſingulas provincias & præcipuas earum urbes ſigillatim conſiderat, antiquam pariter & recentiorem hiſtoriam & quæ paſſim memoratu digna, accurato judicio luſtrat, inſcriptio-

nes magno eruditionis apparatu explicat, ſtylo omnia luculento & jucundo connectit & notis ex optimis ſcriptoribus, vetuſtis imprimis, apte petitis illuſtrat: quibus cum & chartæ, typorum & figurarum præſtantia accedat, nihil ultra ad libri decus deſiderandum videtur. Jam ut aliqua hinc deguſtemus, nihil fere de Belgio Fœderato, de quo primo loco agit, vel ideo dicendum putamus, quod Autor hic ſecutus videtur librum alium, a ſe ſcriptum editumque (*Hiſtorical Account of Holland*)
Vol. I. ad quem ſæpe provocat, ſubinde Templium corrigens; illud
p. 14. tantum cum Autore obſervamus, in ea regione naturæ multum utique ab arte acceſſiſſe, adeo ut totum Belgium hortus dici queat; eoque hoc vitii contraxiſſe optimos quosque Pictores Belgas, Paulum Brill, Brughel, alios, ut naturam non æque libere ſequantur in picturis ſuis, ac Dominichine, Salvator Roſa, Pouſſini aliique, rudi & inconditæ Romanæ regioni, aut vallibus Apenninis ac Alpinis adſueti. Inde in Lotharingiam delatus
151. Noſter Metis in templi Cathedralis choro picturam Henrici II R. G. cum ſubſcriptione: HENRICUS SECUNDUS FRANCORUM REX GERMANICI ET SACRI IMPERII PROTECTOR, & in Abbatiæ S. Arnulphi Bibliotheca celebrem illum Codicem Annalium Metenſium, mille
155. fere, ut fertur, annorum, obſervavit, ac Romani aquæductus, milliari uno a Metis diſtantis, multo accuratiorem, quam Montfauconius, iconem dedit. Affert quoque aræ veteris ſub anno-
162. ſa quercu A. 1721 prope villam *Nouroi* in Lotharingia erutæ inſcriptionem, in qua ſingulare Herculis epitheton *Saxani* miratur. Eſt vero hæc:

I. O. M. ET HER-
CVLI SAXA
SACRVM
P. TALPIDIVS
CLEMENS
LEG. VIII AVG.
CVM MIL. LEG. EIVS
V. S. L. L. M.

Ita

Digitized by Google

Ita Alſatiæ quoque & Burgundiæ antiquitates diligenter excutit Autor, Lugdunenſium imprimis, ubi Taurobolium, anno demum 1704 erutum, erudite explicat. Hinc per Delphinatum & Allobroges delatus Genevam, Sponium refutat, qui ex veteri inſcriptione, quæ nunc in curia hujus urbis viſitur, Genevenſibus perſuaſerat, jus ipſis in Lacum Genevenſem ab ipſis Romanis conceſſum fuiſſe, probans quippe, vocem *Lacus*, a qua præcipuum in lapide argumentum petitur, ſæpe apud Latinos non niſi ciſternam capaciorem, in quam aqua ex aquæductibus effunditur, denotare; ut taceamus, quæ de voce VIANIS, in eadem Inſcriptione, quæ crucem fixerat tot Antiquariis, literis VI in numerum VI mutatis, repoſitaque adeo voce SEXTANIS, deque diſco argenteo 24½. unciarum in flumine Arve prope Genevam A. 1721 reperto, de quo Montfauconius quoque in Supplem. Antiqu. egit, ingenioſe diſſerit. Multas quoque Genevæ æque ac in Belgio ante reformationem ſtatuas exſtitiſſe, a tumultuante & innocuas Romanorum reliquias ab Idolis Pontificiorum diſtinguere neſcia plebe deſtructas, e tot pedum, quibus ſtatuæ ſuffulciebantur, reliquiis ibi adhuc exſtantibus colligit, docetque, Caroli M. ſtatuam ab ipſo ante cathedrale templum poſitam in tumultu A. 1535 hanc ſortem expertam, ita tamen ut parceretur aquilæ ſubjectæ, forte quod partem faceret inſignium urbis. Neviduni (*Nion*) quæ illi *Colonia Equeſtris*, Jovem marmoreum pro S. Auguſtino habitum, & titulum in veteri lapide *Præfecti arcendis latronibus*, alibi vix obvium, annotavit. Inter Aventici inſcriptiones eminet hæc:

238 - 241. Vol. II. p. 13. 16. 18. 32, 33. 34.

IVLIA APINVLA HIC IACEO
INFELICIS PATRIS INFELIX PRO
LES
DEAE AVENT. SACERDOS
EXORARE PATRIS NECEM NON
POTVI
MALE MORI IN FATIS ILLI ERAT
VIXI ANNOS XXIII.

39.

Obſervat vero Noſter, hanc *Juliam Apinulam* fuiſſe filiam *Julii Apini, in quem, ut concitorem belli Cæcinam animadvertiſſe*, teſtatur

ſtatur Tacitus Hiſt. Lib. I. Duces Zeringenſes, qui Burgundiam
p.65. transjuranam inde ab Henrici Nigri Imp. tempore rexerunt, hoc inter alia titulo uſos memorat: *Dux & Rector Burgundiæ Dei & Imperatorum Gratia.* Ceterum Autor inde per Sueviam, Bava-
97–129. riamque & Tirolium in Italiam pergens, Veronæ imprimis immoratur, miraturque doctiſſimi Comitis Scipionis Maffei induſtriam, qui tot Inſcriptiones vetuſtas in murorum Muſæi ambi-
102. tu curioſis oculis libere expoſuit, (qua de re diximus in Actis A. 1723 p. 231 ſq.) unde N ſter quoque non paucas Græcas pariter & Romanas hic repræſentavit, e quibus ultimam ceu breviorem deſcribimus:

129. GENIO
IVCVNDITATIS
MVSIS
FLORÆQ.
S.

132. Brixiam, hodieque ingeniorum mechanicorum præ ceteris omnibus Italiæ urbibus feracem, jam olim quoque manuariis artibus deditam fuiſſe, inde Autor probat, quod plurimi illic exſtent lapides, in quibus *Collegia Centonariorum, Fabrorum &c.*
133. memorantur. Inter MSpta in Ambroſiana Mediolani obvia, quæ ſecus ac Addiſonius longe præſtare picturis, quamvis præſlan-
134. tiſſimis, in eadem aſſervatis, cenſet, commendat *Joſephum* in phylira, Codici, qui Venetiis in Bibl. S. Marei aſſervatur, comparem, annorum, ut putatur, 1200; *Homeri* Iliada in membrana, 600 annorum, quo in Codice textus, nulla verſuum diſtinctione ſervata, exaratus deprehenditur; *Virgilium*, cum notis MS. Petrarchæ; *Sophoclem* in bombyce, literis aureis; ut & celebris
135. Pictoris *Leonardi Vinci* Lucubrationum Volumina XII MSS. quæ omnia poſſeſſor Galeas Anconatus, repudiatis, quæ pro unico Volumine obtulerat Rex Angliæ Jacobus I, aureis ter mille His-
138. ſpanicis, Bibliothecæ liberaliter intulit. Quanti hunc Vincium fecerit Franciſcus I, ex eo patet, quod moribundum inviſerit & ſub oculis ſuis viderit exſpirantem. Detectum & Mediolani an-
142. te paucos annos ſepulcrum Bernardi Regis Italiæ, cujus hæc Inſcriptio: *Bernardus civilitate mirabilis, ceterisque piis virtutibus*

Digitized by Google

bus inclytus, Rex hic requieſcit: regnavit Ann. IV Menſ. V: obiit XV Kal. Maji Indict. X Filius piæ memoriæ Pipini. Luſtrato inde Ticino & expoſita integra fere Longobardorum & Mediolanenſium hiſtoria, ad alias urbes, Parmam imprimis, divertit, ubi nummophylacii inſtructiſſimi mentionem faciens, ſedecim operis Pedruſio-Pioveniani, de quo ſuperiori anno diximus, Volumina proditura nuntiat, ſimulque notat, Peſcennii Nigri nummum, quo maxime glorientur Parmenſes, utique eſſe ſuppoſititium. p.206.

Dum de Bononia agit, Carolum V, ibidem coronatum, obſervat tantum non in ſummum vitæ diſcrimen incidiſſe: vix enim per baſternas ligneas, quæ ab ejus palatio ad templum S. Petronii, ubi coronandus erat, ducebant, incedens, templum attigerat, cum illa multitudine hominum gravatæ multorum exitio corruerent; qua re doloſum animum prodidiſſe Pontificem, veriſimile Noſtro videtur. 218.

De Lauretana æde notat, eam eodem fere loco poſitam, quo Tuſci olim Junoni templum magnificum exſtruxerant, & adducto Silii Italici verſu Lib. VIII: 228.

— — *Littoreæ fumant altaria Capræ,*

Lauretum eſſe veterum Picenorum *Capram Montanam*, docet.

Tolentinates civi ſuo Franciſco Philelpho, inter inſtauratores literarum haud ignobili, ſtatuam in ipſa Curia poſuiſſe, teſtatur, nec omittit ſtatuæ, C. Cornelio Tacito A. 1514 ab Interamnatibus poſitæ, inſcriptionem. 229. 233.

Dum obeliſci eximii, ab Auguſto ex Ægypto adducti, meminit, qui nunc quoque aliquot Romæ ædibus fundamenta miniſtrat; meminit obiter ſimilis fere obeliſci, qui adhuc Londini in platea Arundelliana terra ſepultus latet, & olim inter Comitis Arundellii monumenta fuit, quæ A. 1641 tempore rebellionis famoſiſſimæ incredibile damnum paſſa ſunt. 248.

Notatque præterea, æra, quæ in area Panthei, immenſo Agrippæ ſumtu exſtructi, olim abundabant, non modo altari majori in æde D. Petri, quod alii quoque annotarunt, verum & tormentis bellicis in caſtro S. Angeli materiam præbuiſſe. 250. 251.

Præcipue vero dolet, tot ſplendida antiquitatis monumenta, quibus flammæ ſub Nerone, Veſpaſiano & Commodo, quin & Gothi ipſi & Vandali pepercerant, per Nepotiſmum fuiſſe peſſundata, ut Coliſæum ſeu Coloſſeum illud, cujus lapides Paulus 267.

III Nepoti ſuo ad exſtruendum grandius Palatium Farneſium indulſit, ſimul obſervans, id imprimis ipſius Michaelis Angeli, magni ejus ævi artificis, ſed veterum gloriæ invidentis, ſuaſu
p. 269. factum eſſe. Nec tacendum, ſepulcrum Naſonum, veteris ævi picturis illuſtre, juſſu Clementis XI, quod latronibus eſſet præſidio, nec minus Pyramidem Ceſtii, eandem ob cauſam, deſtruc-
284. ta eſſe. De Bibliotheca Vaticana refert, eam jam multis ſeculis a Pontificibus colligi cœptam & in Lateranenſi Pontificum Palatio cuſtoditam, a Clemente V Avenionem, quo ſe ipſum receperat, translatam & poſt 120 demum annos, ſchiſmate deleto, a Martino V Romam iterum in Vaticanum palatium reductam, ut aliunde ita ex Ducis Urbinatis Bibliotheca inſignia incrementa
298. cepiſſe. Narrat etiam, ante triennium demum in ea parte collis Palatinæ, quæ ad Ducem Parmenſem ſpectat, partem thermarum Auguſti detectam fuiſſe ac poſtea ære corinthiaco, porphyrio aliisque pretioſis lapidibus nudatam ac deſtructam fuiſſe. Sed plura non tangimus, cum & Autor de his egerit haud dubie in deſcriptione Italiæ, quam ſubinde citat in opere, & acturus ſit in deſcriptione, quam parat, Romæ. Acceſſit appendicis loco de Luſitania & parte Andaluſiæ tractatio e tribus itinerum, quæ illic fecit, diariis deprompta, quæ maximam partem Antiquitates & Inſcriptiones illic obvias complectitur, hoc magis digna lectu, quo ſollicitius Hiſpani æque ac Luſitani exteros
331. ab his reliquiis arcere conſueverunt. Nec minor hic ubique fulget
334. Cl. Autoris eruditio, legique imprimis merentur, quæ de Hercule Gaditano habet, ubi ſimul fatetur, multas Gadibus ſtatuas veteres ab Anglis, qui Duce Eſſexio A. 1596 urbem hanc exſpoliarunt, deſtructas eſſe, quod theſauros opimos ſe ſub illis inven-
335. turos ſperarent. Unicam addimus inſcriptionem ibidem celebratam:

D. M. S.
SI LVBET LEGITO
HELIODORVS INSANVS CARTHAGINIENSIS AD EXTREMVM ORBIS SARCOFAGO TESTAMENTO ME HOC IVSSI CONDIER VT VIDEREM SI ME QVISQVAM INSANIOR AD ME VISENDVM VSQVE AD HAEC LOCA PENETRARET.

ITINE-

ITINERARIUM CURIOSUM: OR AN ACCOUNT of the Antiquities and remarkable Curioſitys in Nature and Art, obſervd in Travels thro' Great Brittan.

h. e.

RELATIO DE ANTIQUITATIBUS ET VAriis Curioſis ad Naturam & Artem ſpectantibus, in Itinere Britannico collectis a WILHELMO STUKELEY, M. D. CML. & SRS. Centuria I.

Londini, impenſis Autoris, 1724, fol.
Alph. 2 pl. 9 Tabb. æn. maj. 100.

B*Revalio* non incommode jungimus *Stukelejum*, patriarum imprimis antiquitatum ita gnarum, ut in elogiis poeticis, operi huic præmiſſis, alter Baxterus audiat. Equidem illos non per omnia ſibi ſimiles dixeris: ille enim variæ doctrinæ apparatum prodens, ad idoneos ubique ſcriptores provocat, hic de iis, quæ ipſi viſa & delineata ſunt, propria plerumque cogitata promit, non admodum ſollicitus, quid aliis viſum fuerit; ille figurarum numero, hic typorum, immo & ſermonis Anglicani elegantia cedit. Et primam quidem hanc figurarum Centuriam (quam plures aliæ, ſi eruditorum ope non plane deſtituatur Autor, ſequentur) *VII Itineribus*, quibus Romanorum imprimis in Anglia reliquias ſcrutatus eſt, Noſter illuſtravit. In *primo*, quod vocat *domeſticum*, patriam ſuam, Hollandiam, in Lincolnienſi provincia ſitam, perluſtrat, ſimulque initio prodit, ſe apud Societatem Antiquitatum Britannicarum, quæ ſub Præſidi- p. 3.
bus, Comitibus Hartfordiæ & Winchilſeæ, ac Vice-Præſidibus, Petro le Neve & Rogerio Gale, Londini floret, ab aliquo tempore Secretarii munere functum; cui adeo hoc opus conſecratum cupiat. Dum generatim obſervat, plagam Angliæ Auſtra- 4.
lem declivem ac fontibus affluentem, Septentrionalem vero altiorem ac rupibus conſitam, id certiſſimum indicium eſſe putat motus globi terraquei, eaque de re philoſophicam tractationem pollicetur. Quod vero ſpeciatim Hollandiam attinet, eam to- 14.
tam ante diluvium fuiſſe ſylveſtrem, ex eo probat, quod ubique

fere,

fere, tribus vel quatuor ſub terra pedibus, infinita arborum, quercuum imprimis, inſignis roboris ac firmitatis, copia deprehendatur. In *Itinere II*, quod vocat *Oxonienſe*, dum Eſſonii, p. 35. qui locus ad Comitem Pomfreti ſpectat, meminit, longum catalogum exhibet ſtatuarum aliarumque reliquiarum antiquitatis, quæ in horto hujus Comitis adhuc libero aeri expoſitæ ſpectantur, olim ad Arundellianam Collectionem ſpectantes. Miratur hic imprimis Ciceronem integrum cum ſudorio in dextra 73. & ſchedula in ſiniſtra, Archimedem cum Sphæra, Scipionem Africanum & Aſiaticum, Fabium Max. cunctatorem, Germanicum & uxorem Agrippinam, Hermapollinem, Jovem, Palladem Coloſſiformem. Quibus accedunt in ipſis Comitis ædibus paſſim diſpoſiti, Hercules, Cajus Marius, M. Antonius, Pindarus, Olympias, ſeu potius, ut Noſtro viſum, Lucretia, Paris inſignis antiquitatis, caput Apollinis ad Coloſſi formam, cujus truncum ajunt adhuc Londini ſub ædibus Arundellianis ſepultum. Quod ad ipſum Oxonium, ejus quidem Collegia nimis fugitivo oculo luſtrare videtur Autor, in deſcribendo quidem Marlborughii pala- 44. tio, quod Woodſtockii eſt, paulo prolixior. Succedit *III Iter* 49. *Cimbricum*, ubi Granthemum primo memorans, Celeb. If. Newtonum in publica illic ſchola ſub Wilh. Walkero p ma literarum rudimenta poſuiſſe, teſtatur. Buxtonæ thermas imprimis 53. commendat, a Medico quodam hac inſcriptione orna as:

Corpore debilior Grani ſe proluit undis;
Quærit aquas Aponi, quem febris atra necat;
Ut penitus renem purget cur Pſaulia tanti?
Vel quæ Lucinæ gaudia, Calderiæ?
Sola mihi Buxtona placet, Buxtona Britannis
Undæ Grani, Aponus, Pſaulia, Calderiæ.

54. Franciſcum Leyceſtrium memorat in prædio ſuo *Nethes Tabley*, quod in via Romana Mancunium inter & Devam interjacet, Bibliothecam inſtructiſſimam librorum, qui ad hiſtoriam Angliæ 55. ſpectant, cuſtodire. Pariter & Mancunii Bibliothecam commendat, cui augendæ deſtinata ſunt 116 annua librarum. Quer- 57. cum illam celebratam, in qua Carolus II Rex exul cum familiari ſuo Carloſio felici ſucceſſu ſe abſconderat, hodie cinctam

ctam refert muro, ejusque portæ adscriptam in marmore inscriptionem: *Felicissimam arborem, quam in asylum potentissimi Regis Caroli II Deus O. M. per quem Reges regnant, hic crescere voluit, tam in perpetuam rei tantæ memoriam, quam specimen firmæ in Reges fidei, muro cinctam posteris commendant Basilius & Jana Fitzherbert. Quercus amica Jovi.* In *Itinere Sabrino*, seu *IV*, Vigorniæ, quæ veteribus *Branovium* dicta, observat, sepulchro Arthuri, filii Henrici VII, capellam superstructam fuisse, quæ nunc Bibliothecæ satis instructæ, Manuscriptis imprimis, custodiendæ inservit; ibidemque narrat se vidisse hominem cetera admodum stupidum & insulsum, qui Biblia ita habuerit in numerato, ut quodcunque ex iis dictum proferenti illico librum, caput & versum, quo illud exstet, indicaret. *Iter V* merito vocat *Romanum*, quippe in eo Antonini iter quintum, per 500 milliaria Anglica excurrens, secutus, non vias modo veteres Romanas, militarem imprimis, hodie *Hermenstreet* (quæ vox a Germanico *Heer*, exercitus, derivatur) a *Cato Deciano* Procuratore factam, deprehendit, sed & in oppidis fere omnibus Romanorum vestigia detexit. Thorpiæ, quæ sedes est Francisci St. John, prope Petriburgum, partem reperit marmorum Arundellianorum, Liviam conjugem Augusti, forma Colossi, Dianam, Amphiona, Herculem Hydram necantem, miræ artis opus, busta Bassiani, Caracallæ &c. Colsterworthum, Lincolnienſis provinciæ oppidum, obiter notat de nativitate summi Viri Is. Newtoni merito gloriari. Singularis vero est Nostri observatio, quam de operibus affert in circulum fere, elevata terra, in aperto campo ductis & in multis illius provinciæ locis hodienum conspicuis, quæ vulgo *Julian's Bowes*, hoc est, ut ipse interpretatur, *Iuli Castra*, seu *munimenta* quæcunque, quæ ejecta terra tolluntur quibusdam etiam *Trojam* vocari, constet. Nimirum hæc loca ludicris certaminibus pedestribus & equestribus tum veterum Britonum, tum Romanorum temporibus fuisse destinata, certissime sibi persuadet, miraturque, utramque gentem eorum originem ex eodem fonte hausisse. Neque enim dubitat, Britones, quorum plerique e Thracia & Phrygia oriundi, ea secum attulisse in Britanniam, & Iulum, filium Æneæ, quem

p. 65. 76. 79. 80. 91. sq.

utique cum Juliano confundi existimat, ac Troiam pubem, eadem primum Italiæ intulisse, e Virgilio Æn. V docet, quocum & confert Claudianum de VI consul. Honorii v. 622. Sequioribus temporibus his certaminibus successisse torneamenta, quæ sub Elisabetha demum, singulari religionis zelo, cessaverint. Ceterum dum passim hic erutos nummos veteres commemo-
p. 114. rat, meminit etiam Britannici antiqui, ex electro facti & A. 1720 effossi, cujus concava equum Britannicum satis rudem exhibet, convexa vacua apparet. Pharum quoque in castro Dubriensi, quæ olim Romanis navigantibus facem præbuit, accurate depingit Tab. 46 & 47, totamque ejus structuram, ad Obelisci
122. Ægyptiaci modum compositam, expendit. *Iter VI, Dumnoniense* dictum, Autor non immerito (ut reliqua aliis) Illustriss. Comiti Pembrociæ inscripsit, quem, ad exemplum magni Arundellii,
128. Italiam in sedem suam Wiltonium transtuliisse testatur, quem locum Carvilium olim a Carvilio, Cæsari memorato, cujus tumulum, *Kingbarrow* hodie dictum, haud procul inde distare observat, appellatum fuisse autumat, de ipso quidem Wiltonio
132. dicturus potissimum in Itinere sequenti. Cum vero infinitam fere copiam monumentorum Celticorum in Vitugiana seu Wiltunensi provincia invenerit, de iis singulari opere, eidem Illustriss.
139. Comiti consecrando, se acturum pollicetur. Aquis Solis (*Bath*) observat, in vere, ubi fons præcipuus renovatur, propullulare simul cum aquis nuces minores (*Hazelnut*) singulari indicio providentiæ divinæ, qua factum, ut in magno diluvio ubique spargerentur aut relinquerentur semina regni vegetabilis. In
140. inscriptione Julii Vitalis, a Musgravio edita & a nobis A. 1713 p. 397 recensita, discedit ab Autore, notans, inter voces *Stipendiorum* & *Annor.* non legendum esse *IX* sed *VIX*, h. e. *vixit*,
155–168. Dum ad amphitheatrum vetus pertingit, quod trecentis a Dur-
Tab. I Fig. 1. novaria (*Dorchester*) pedibus distat, operose satis & ad artis Architectonicæ regulas omnes ejus partes, *arenam, curipum, podium, itinera* seu *vias, ascensus, pulpita* seu *tribunalia, cathedras, gradus, præcinctiones, aditus* seu *vomitoria, cuneos & porticus* describit, quæ apud ipsum Autorem legisse (neque enim in compendium mitti commode possunt) neminem pœnitebit.

In

Digitized by Google

TAB. I ad

Fig. 9.

Fig. 1.

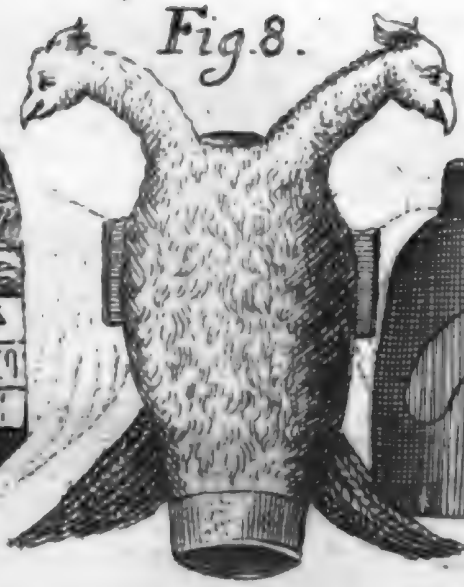

Fig. 8.

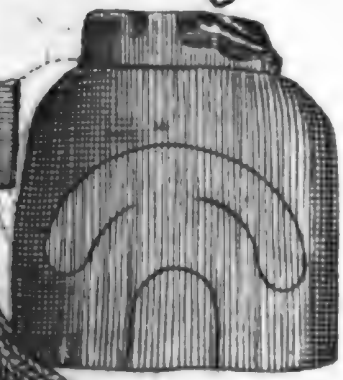

Fig. 11.

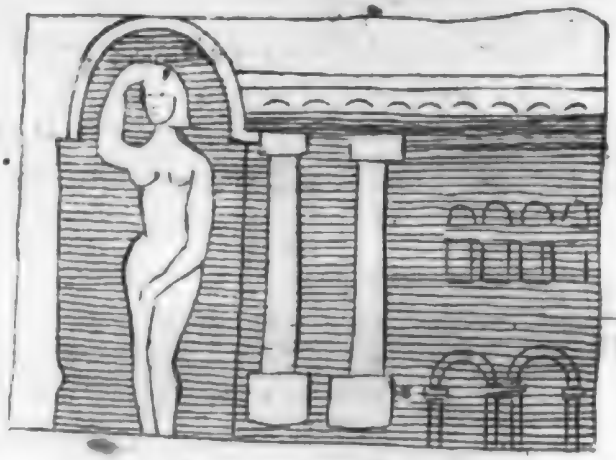

Fig. 3.

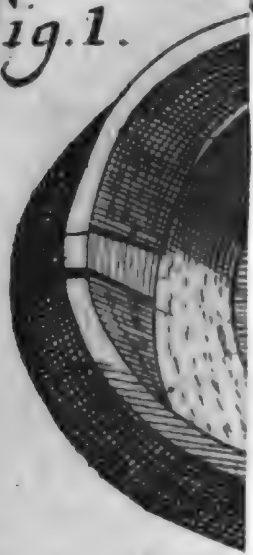

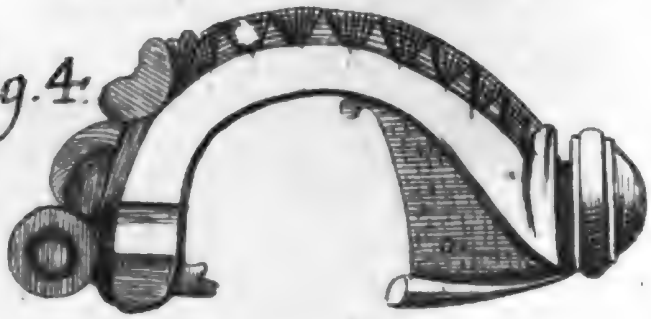

Fig. 4.

Fig. 6.

In *Itinere VII*, eodemque *Antonini Aug. VII*, inter alia litteras inſeruit Ambsburio d. 10 Maji 1724 ad Edmundum Hallejum a ſe datas, quibus ſingularem prodens Aſtronomiæ cognitionem, de magna illius anni Solis Eclipſi diligenter obſervata communicat. Wiltonium inde reverſus, longum Catalogum texit Pembrocianarum antiquitatum, in quibus Buſta 131 & Statuæ 35 numerantur. Et inter buſta quidem, ut ſolos Eruditos memoremus, eminent Homerus, qui CPli advectus inſignis eſt antiquitatis, Heſiodus, Sappho, Pythagoras, Anacharſis artis mirabilis, Socrates ſub Satyri forma, Plato adſpectu venerabilis, Ariſtoteles, Ariſtophanes, Apollonius Tyanæus, Marcus Modius, Medicus, Græcorum opus exquiſitum, Epicurus, Poſidonius, Sophocles, Aſpaſia, Cato Major, Cicero, Seneca, Perſius, T. Livius. Dum Portus Oſtii (*Portsmouth*) meminit, navium Angliæ bellicarum majorum a claſſe prima ad ſextam numerum A. 1724 ad 179 aſcendiſſe obſervat, quibus regendis ac tuendis, deſtinata fuere 55720 hominum; minores vero, igniariæ &c. numeratæ ſunt 53, adeo ut ſumma omnium navium fuerit tum 232; quam veriſimile eſt ab eo tempore auctam potius quam imminutam fuiſſe. Inſerta hic etiam legitur Diſſertatio admodum erudita Rogerii Gale, (qui Noſtri ſubinde in his itineribus comes fuit) qua Romana inſcriptio, A. 1724 demum effoſſa, explicatur & reſtituitur, adjunctis a noſtro quoque Autore obſervationibus curioſis de Claudia Rufina, quam imprimis e Martial. L. IV Epigr. 13 & L. XI Epigr. 54 illuſtrat. Ceterum Autor miram ubique antiquitatum Britannicarum notitiam prodit, ſubinde & Genealogias familiarum illuſtrium, ut p. 9 Bruniorum ſeu Bourniorum, p. 21 Moultoniorum, & p. 23 ſq. Craoniorum admiſcet, & imprimis diligenter obſervat, quibus in locis effoſſa fuerint vetera Romanorum numiſmata, quorum aliqua etiam producit & illuſtrat. Nimis tamen ſubinde brevis nonnullis videbitur; quod ii deſiderabunt imprimis, qui, quæ de ipſa urbe Regni principe, Londino, protulit, exſpectationi ſuæ non usquequaque reſpondere deprehenderint. Poſtremo notamus, librum hunc, etſi titulus præferat A. 1724, nuper admodum prodiiſſe, quod vel ex eo patet, quod ultimum mi-

p. 172-174. 177-180. 187. 188-192. 193.

nimum Iter plurimis figuris exornatum eodem demum anno fuit ab Autore inſtitutum, unde vix credibile, & deſcriptionem imprimi, & tot tabulas æneas parari eodem tempore potuiſſe.

ITINERARIUM SEPTENTRIONALE: OR A Journey thro' moſt of the Counties of Scotland and thoſe in the North of England.

hoc eſt,

ALEXANDRI GORDONI, A. M. ITINERA per plerosque Scotiæ & Angliæ Occidentalis Provincias ſuſcepta.

Londini, ſumptu Autoris, proſtat apud G. Strahan, W. & J. Innys & rel. 1726, fol.

Alph. 2 pl. 8 Tabb. æn. maj. 68.

MAgna cum laude *Stukelejum*, Amicum ſuum, æmulatur Cl. *Gordonus*, qui idem in Scotia, quod ille in Anglia præſtitit, hoc magis tamen commendandus, quo pauciores habuit inter cives ſuos, quos in Antiquitatum reconditarum ſtudio ſecure ſequeretur. Et cum ille Geographice procedat, quædam etiam more peregrinantium nimis perfunctorie luſtrans, Noſter id ſibi fere propoſitum habuit, ut rerum a Romanis ac poſtea a Danis in Scotia geſtarum ſeriem ſecutus, accurato ordine cuncta ex monumentis fide dignis paſſim detectis juſto eruditionis apparatu illuſtraret. Itaque duabus fere ſectionibus opus partitus, C. 1 de migratione Romanorum in partes meridionales Britanniæ usque ad Julii Agricolæ invaſionem Caledoniæ ſeu Scotiæ, C. 2 de ejusdem in ea geſtis usque ad Iſthmum ejus opera perfectum, & C. 4 usque ad ejus diſceſſum commentatur, quibus C. 3 ſingularem Diſſertationem de Sacello Romano, Scotis corrupte *Arthur's Oon* dicto, interſerit, quod inter alia Agricolæ vindicat ex inſcriptis literis I. A. M. P. M. P. T. hoc eſt, ut Noſter interpretatur; *Julius Agricola Magnæ Pietatis Monumentum Poſuit Templum*; hac occaſione ſimul

mul literas in Pharo Hollandiæ Anglicanæ, ſuperius memorato, conſpicuas C. C. P. F. ita explicans : *Cajus Caligula Pharum Fecit.* Hinc C. 5 progreſſus, res Romanas usque ad vallum Scoticum ſub Antonino Pio exſtructum deducit, hocque uberius C. 6 illuſtrato, C. 7 ad vallum ſub Septimio Severo & C. 8 ſub Hadriano & Severo procedit: ſigillatim vero de his vallis C. 9, & C. 10 de Antiquitatum Roman. reliquiis prope vallum Hadriani & Severi conſpicuis ediſſerit. C. 11 de pace inter Severum & Caledonios facta, horumque limitibus; & C. 12 de rebus Romanorum a morte Severi usque ad [illegible]orum exceſſum ſub Honorio, ſeu potius Theodoſio Juniore, agit, tum C. 13 Romanorum ſtationes in Scotia, arma, inſcriptiones, nummos in Muſæis paſſim, imprimis in Bibliotheca Advocatorum Edinburgi, obvios, conſiderat, tandemque C. 14 e præcedentibus evincit, Scotos nunquam prorſus a Romanis victos ac bello ſubactos fuiſſe. Altera Parte Noſter de irruptionibus Danorum in Scotiam & monumentis a Scotis in memoriam victoriarum contra Scotos partarum erectis, aliisque nonnullis, continuo ſermone diſquirit. Lubet vero quædam carptim delibare notatu digniora. Brigantes & Silures nequicquam in Scotia poni probat, eoque adverſus Robertum Sibbaldum contendit, Romanos ante Agricolam in Angliam minime perveniſſe. Lectionem Flori, ubi de Hadriano, *Scythicas pati pruinas*, prorſus rejicit, cum in Scythiam nunquam pervenerit Hadrianus, & legi jubet *Scoticas*, apte provocans ad illud Claudiani C. 16: P. 43. 48.

Ille Calidoniis poſuit qui caſtra pruinis.

Inter lapides vetuſtos, quos Autor vaſto numero, omiſſis tamen, quos Camdenus jam dederat, producit, exſtat quidam mediocris magnitudinis, qui Priapum ſeu penem repræſentat, cum ſubſcriptione: EX VOTO. In alio *Martem* obſervat *Deum ſanctum* dici, idemque epitheton tribui *Belutucadro*, quem Martem Scotorum putant. Vallum ſeu murum Severi non in Scotia, ſed in Anglia quærendum, adverſus plurimos non infimæ caveæ autores prolixe tuetur. Digna contemplatione eſt ſtatua juſta hominis forma ſatis eleganter in lapide 5½ pedum repræſentata, quæ hominem ſiſtit fere nudum, faſcia tantum, e lævo ad dextrum latus decurrente, inguina velatum, 56. 81. 86—93. 97. Tab. I. Fig. 2.

latum, corona murali caput cinctum, læva cornu copiæ tenentem, dextraque pateram ſuper ara tendentem, & caligulis more Romanorum indutum, quam, Netherbyæ haud procul a vallo Northumbriæ inventam, Hadriani eſſe, tum ex loci vicinitate, tum maxime e nummo Hadriani judicat, in cujus averſa eadem fere figura cernitur, hoc uno diverſa, quod in hoc caput galea
100. tectum eſt. Nec omittimus balneum Romanum in lapide mi-
Tab. I. Fig. 3. nori effictum, quod fœminam nudam in prima porticu, tum columnas ordinis dorici & porticus remotiores in prima & ſe-
101. cunda contabulatione monſtrat. Severum pacem cum Caledoniis iniiſſe, præter Xiphilinum & Spartianum, teſtis Noſtro eſt nummus prope Edimburgum effoſſus, cujus in converſa caput Severi, addito nomine: SEVERVS PIVS AUG. in averſa figura ſtolata apparet, lauream tenens, cum epigraphe: FVNDATOR PACIS. Exhibet quoque antiquitatum Rom.
Fig. 4, 5, 6, 7. reliquias alias, e quibus ſiſtimus fibulas duas in Fig. 4 & 5, ſtilum
117. Rom. in Fig. 6, una cum Theca graphiaria, in qua avis, ſeu, Noſtro judice, aquila conſpicitur, in Fig. 7, repertum in tumulo
118. Romano, quæ omnia ex ære mixto ſunt compoſita; tum & in Fig. 8 ex eodem ære aquilam duplicem, unius libræ, inferius concavam, ita ut ſtilo aptari poſſit, ſed alis temporis injuria orbatam, quæ cum Collegio Antiquitatum Londinenſi fuit oblata, plerique judicarunt, ſymbolum hoc duplicis Imperii Or. & Occid. ultimis fere Imperii temporibus, ſub Honorio circiter, ceu inſigne Magiſtratus, *Comiti Prætori* fuiſſe prælatum; quamvis alii cenſuerint, Germanas copias auxiliares ſub Eduardo II
119—134. aquilam hanc ſecum in Angliam attuliſſe. Quibus ſubjicit Noſter catalogum ſatis luculentum nummorum conſularium, qui maximam partem in Scotia effoſſi, in bibliotheca Advoc. Edimburgenſi adhuc aſſervantur. In altera Parte admodum ingenioſus eſt Autor in obeliſcis nonnullis, qui adhuc in Scotia exſtant, explicandis, quos ad Danorum tempora refert, eosque, qui arma virosque repræſentant, in memoriam cladium Danicarum erectos, ceteros, qui ſymbolis careut, ſepulcrales, & paucos illos, in quibus runæ comparent, a Danis haud dubie factos eſſe, cen-
169. ſet. Denique Noſter appendicis loco ſubjecit Duumvirorum erudito-

Digitized by Google

ditorum epiſtolas de modo ſepeliendi apud Britannos veteres, maxime Scotos; quas prolixe recenſere noſtrum non eſt. Id tantum notamus, cum eadem tumulorum omnium, ſive ex terra aggeſta, ſive ex lapidibus conglomeratis compoſitorum, forma ſit, & ritus cremandi corpora defunctorum a Græcis ad Britones non minus Calidoniosque & Danos, quam Romanos migraverit, cum religione demum pagana ſublatus, Romanos tumulos eo tantum a ceteris poſſe diſtingui, ſi in illis nummi Romani aut arma, ferrea tamen, non ærea, quæ milites, (ut amici nummos) muneris loco injicere tumulis conſueverint, condita ſimul deprehendantur. Nec invidemus eruditis capita 186.
viri ac fœminæ, lapidi, in Caſtri Edimburgenſis muro conſpi- TAB. I Fig. 9.
cuo, affabre admodum inciſa, in quibus docti Septimium Severum ejusque uxorem Liviam agnoſcere ſibi viſi ſunt. Ceterum ut in figuris ad vivum dilineandis ipſe Autor operam po- 188.
ſuit ſingularem, ita ſpem nunc facit integri conſpectus utriusque Valli Britanniæ, tum Hadriani & Severi in Cumbria & Northumbria, tum Antonini Pii in Scotia, largiſſimis tabulis æneis ita repræſentandi, ut ſimul ſtationes Romanorum veteres, inſcriptiones item vel in ipſis vallis vel in vicinia repertæ accurate exhibeantur, verbo, nihil omittatur, quod ad illa quocunque modo pertineat. Atque ita defuncti ſumus trium Itinerum, diverſa quidem ratione compoſitorum, ſed antiquitates egregie illuſtrantium, recenſione, quæ cum omnia ſubſcriptionis lege ſint edita, dubium non eſt, pauca admodum eorum exempla in Germaniam perventura.

PRÆLECTIONES ECCLESIASTICÆ TRIginta novem, olim habitæ in ſacello Collegii Emmanuelis apud Cantabrigienſes a JOANNE RICHARDSON, S. T. B.

Volumina II.

Londini, typis Guil. Bowyer, 1726, 8 maj.
Alph. 2.

Eſt

EST hoc opus posthumum Autoris, cujus *Vindiciæ Canonis N. T. contra Tolandum* magno fuerunt plausu exceptæ, quique statim primis Operis hujus verbis nos docet, sibi demandatum fuisse munus prælegendi Historiam Ecclesiasticam, seque id potissimum egisse, ut auditoribus suis explicaret præcipuas illius historiæ controversias. Quo successu id fecerit, age, illico videamus. Ex triginta novem *Prælectionibus*, quæ hoc opere continentur, prioribus viginti complentibus priorem Tomum, ceteris in posteriore exhibitis, *prima* agit *de genealogia Christi*. Hic duæ cum occurrant quæstiones, prior, quomodo genealogica descriptio Matthæi in concordiam redigi debeat cum altera Lucæ; posterior, quomodo ex utravis genealogia ostendi possit, JEsum ex semine Davidis ortum esse, cum ea non in Maria terminetur, sed in Josepho; prioris resolvendæ non aliam rationem putat rectam, quam Julii Africani illam, ab Eusebio *Hist. eccl. lib. 1 cap. 7* expositam. Hanc igitur postquam a Grotii objectionibus defendisset, ad alteram quæstionem delatus, prius eos refellit, qui putant, Judæis non licuisse uxorem ducere diversæ tribus, adeoque demonstrato Josephi ortu ex Davide simul demonstratam esse Davidicam originem Mariæ. Deinde statuit, manifestum esse, Spiritum S. ratione patris tantum, non matris, Christum ad stirpem Davidicam relatum voluisse. Cum enim JEsum pepererit sponsa Josephi, viri stirpis Davidicæ, merito eum dici Davide satum, si vel maxime Maria non fuisset ejusdem stirpis. *Si*, inquit, *ex disertis Scripturæ verbis, ille filius alicujus erat censendus, qui ex illius uxore primus post mortem nascebatur, etsi alium revera patrem habuerit; quanto magis is illam meretur appellationem, quem patri vivo, nullum præterea patrem in terris agnoscentem, ipsius conjux fuerat enixa? Prælectio secunda* est *de natali die Christi*. Primum hic eorum argumenta infirmat, qui eum asserunt mensi Septembri; hinc, vetustam traditionem de Decembri valere oportere, contendit. *III* disquirit, *an Christus ultimum suum Pascha eodem tempore cum Judæis celebrarit*. Excussis aliorum sententiis, cum Scaligero & Petavio statuit, Christum non eodem cum Judæis die, sed ipsum legitimo, Judæos irregulari die pascha immolasse.

Si

Si quæris, qui factum sit, ut Judæi Paschatis celebrandi tempus differrent in diem proximum, respondet cum Petavio, Judæos eo anno non fuisse concordes in designando novilunio (cujus dissensionis & causam aperit atque originem) adeoque alios uno die prius, alios uno die posterius Pascha celebrasse. *IV. Constitutiones Apostolicas esse suppositititias*, tribus probat argumentis, (1) quod eæ contineant multa absurda & impia, (2) quod Ecclesia eas non receperit in Scripturæ Canonem, (3) quod primitiva Ecclesia eas pro scripto Apostolico nunquam agnoverit. Refellit hinc eos, qui vel Clementem Romanum vel ipsos Apostolos statuunt earum autores. *V* negat, *Philonis Therapeutas Christianos fuisse*, idque acriter propugnantem Parkerum accurate refellit, manifestumque ex Philone esse censet, eos fuisse religione Judæos, & quandam Essenorum speciem. *VI* excutit notissimum illud & eruditorum calamis tritissimum *Josephi de Christo testimonium*. Prius hic sua profert argumenta, quibus efficere conatur, esse id spurium & suppositicium; deinde Huetii secus sentientis rationes erudite diluit. Utitur autem Noster pro sua sententia duobus argumentis, primo docens, Josephum non solum miracula Christi & Prophetarum de eo prædictiones ratas habere, quæ duo sint veri Messiæ χαρακτῆρες; verum etiam diserte scribere, *eum fuisse Messiam*. Ubi cum nonnulli laborent, ut ostendant, ista verba: *Hic erat ὁ χριστὸς*, a Judæo dici potuisse, admodum inepte id fieri, contendit. Deinde urget Origenis silentium, quem, *lib. 1 contra Celsum* ex Josepho illustrantem historiam Christianam, non putat omissurum fuisse hoc testimonium, si ea ætate in Josepho extitisset. *VII, VIII, IX & X de oraculis Sibyllinis* disputat, primo exponens, quæ tradiderunt veteres de Sibyllis & earum carminibus; deinde examinans octo, quos habemus, versuum Sibyllinorum libros; denique, quid de Sibyllarum de Messia vaticiniis sit sentiendum, edisserens. Putat autem, hos libros circa A. C. 144 a Christiano quopiam confectos esse, ostendens etiam hac occasione, quartam Virgilii eclogam injuste exponi de Christo, imo etiam confutans Sibyllistarum, quos vocat, argumenta. *XI & XII* quinque traditiones inveteratas sub 165 sq.

examen vocat, disquirens (1), an aliqua Sibyllarum Virginem de puram Imp. Augusto in aere ostenderit, (2) an idem Imperator, oraculum Delphicum consulens, responsum tulerit *de puero Hebræo*, eaque de causa aram exstruxerit *primogenito Dei*, (3) quantum fidei sit tribuendum narrationi Suidæ de Christo in sacerdotum ordinem cooptato, (4) an Simon Magus a Romanis ara cultus sit, ac tandem Petri precibus ab alto dejectus misere perierit, (5) an historia de legione fulminatrice vera sit. Harum tres priores in fabularum censum rejicit, posteriores duas defendit esse veras, excepto tamen illo, quod perhibetur de Petro. *XIII de Britannorum prima conversione* disputans, disjectis fabularum tenebris, docet, paucis post Christi resurrectionem annis in Britannia jacta fuisse Ecclesiæ fundamenta, sed, a quo id factum sit, ignorari. *XIV Secundam Britanniæ conversionem*, quæ Lucio regnante facta fertur, inter fabellas refert, simulque epistolam Eleutherii ad Lucium, quam exhibet, fictitiam esse, pronuntiat. *XV* differens *de Nicæni Concilii indictione, præsidibus, & confirmatione*, ostendit, id nec a Papa convocatum fuisse, nec gubernatum, nec confirmatum, ac simul convellit sophismata Romanensium, contrariam sententiam strenue tuentium. *XVI* docet, viginti duntaxat canonas a Nicænis patribus fuisse conditos atque editos, rationesque Pontificiorum, quibus majorem eorum numerum fuisse contendunt, evertit. *XVII* & *XVIII* ostendit contra Baronium, (1) Constantinum M. jam ante Sylvestri Pontificatum fuisse Christianum, (2) eum non fuisse leprosum, (3) non Romæ a Sylvestro, sed Nicomediæ ab alio sub vitæ finem baptizatum esse. *XIX* & *XX* Diploma ejusdem Imperatoris, quo Romam & occiduas provincias donasse dicitur Pontifici, fraudis reum peragit, simulque argumenta, quibus ad edictum illud defendendum utuntur Pontificii, diluit. *XXI*, *XXII* & *XXIII* disputat de indictione, præfidibus, & confirmatione Conciliorum, Constantinopolitani primi, Ephesini primi, Chalcedonensis, Constantinopolitani secundi ac tertii, simul refutans, quicquid objicitur fuæ sententiæ a Papicolis. Demonstrat scilicet, Papam Romanum per sex integra a nato Christo secula in Synodis *πρωτοδρίαν*

qui-

quidem una cum ceteris primarum ſedium Epiſcopis & ſuffragii prærogativam, ſed nullum nec in eos, nec in reliquam Eccleſiam, extra propriæ ditionis limites, imperium vel autoritatem, multo minus jus monarchicum habuiſſe. *XXIV* agit *de Anglorum & Saxonum converſione.* Scilicet Anglos & Saxones, qui ſeculo quinto in Britanniam advecti, ſecum attulerunt religionem ethnicam, vulgo tradunt ad Chriſtianam religionem perductos fuiſſe a Papa Gregorio per Auguſtinum monachum ejusque comites. Concedit hoc quidem Noſter, ſed obſervari ſimul jubet, jam ante id tempus Chriſtianæ religionis ſemina diſperſa fuiſſe in Anglia: Regem quippe illius temporis Ethelbertum jamdudum habuiſſe uxorem Chriſtianam, ejusque animum ſatis præparatum fuiſſe ad amplexandam eandem religionem: prætereaque multos jam Anglos ei religioni fuiſſe addictos: ut adeo Gregorio Papæ tantum laus debeatur conſummati operis. *XXV Pictorum Scotorumque originem* inveſtigat, negansque, Pictos ortu Scythas fuiſſe, contendit, eos fuiſſe veterum Britannorum progeniem, eamque in rem plurima producit argumenta. Ad Scotos quod attinet, eos docet a Scythis, Hiſpaniam primum, deinde Hiberniam, & inde Scotiam invadentibus, ducere originem. *XXVI de Caledoniorum, Pictorum, & Scotorum converſione* agens, rejectis fabulis docet, Caledonios veteres ineunte ſeculo quarto lucem Chriſtianæ religionis accepiſſe; recentiores vero Scotos ac Pictos quinto & ſexto ſeculo religionem amplexatos eſſe Chriſtianam. Refutat etiam veterem ſatis fabulam, qua traditur, S. Andreæ reliquias in Scotiam delatas, indeque oppidum Andreopolin nominatum fuiſſe. *XXVII converſionem Hibernorum* tractat. Cum ſcilicet alii S. Jacobo, alii Joſepho Arimathienſi, alii aliis eam adſcribant, Noſter ſtatuit, probabile eſſe, aliquem quidem ex Apoſtolis vel viris Apoſtolicis Hibernis prædicaſſe Evangelium, recte tamen & jure Patricium appellari *Hibernorum Apoſtolum*, quippe cum totam inſulam peragrarit & Chriſtianam fecerit, defunctus A. 491. Ceterum duas de eodem Patricio fabulas atro carbone notat, quarum prior tradit, eum geſtaſſe baculum, quo olim ipſe Chriſtus uſus ſit, ejusque ope multa patraſſe & grandia

miracula; altera, in hac insula esse purgatorium, eum edoctum esse divinitus. *XXVIII de Hispanorum conversione* verum traditurus, Marianæ argumenta, quibus S. Jacobum constituit Hispaniæ Apostolum, dilucide refellit singula, simulque docet, errare Hispanos, cum se Compostellæ habere credunt corpus illius Apostoli. *XXIX* & *XXX* prostratis plurimis de conversione Gallorum fabulis, illa maxime de Dionysio Areopagita, concludit, Gallos complures Christianos esse factos adulto seculo secundo: a quo vero vel a quibus doctoribus veram religionem acceperint, prorsus ignorari: deinde autem seculo tertio Dionysium quendam una cum aliis sancti operis sociis doctrinam Christianam latius diffudisse per Galliam. Francorum conversionem, quos Chlodovæo rege in Christi castra transisse, nemo nescit, tribus tantum verbis exponit. *XXXI* & *XXXII* præfatus de Romanorum Pontificum ambitione & impostoris, epistolas Decretales intentius considerat, easque statuit sub finem octavi vel initium noni seculi fuisse compositas publicatasque, & Romanos Pontifices aut primarios architectos, aut saltim maximos fautores habuisse propugnatoresque. Harum epistolarum *νοθείαν* postquam argumentis probavit clarissimis, perbrevem subjicit *historiam Juris Canonici*. *XXXIII* & *XXXIV de origine temporalis Pontificum dominii* agens, præcipua industria describit superbiam Gregorii VII, adjungens Cardinalium ordinis originem. *XXXV* & iis, quæ sequuntur, Prælectionibus omnibus, differit *de ortu & progressu veterum monachorum*; de eorum moribus & institutis; de origine Benedictinorum, & eorum vestimentis, tonsura, vitæ genere, precibus; de origine Camaldulensium, Cluniacensium, Grandimontensium, Vallis umbrosæ monachorum, Carthusianorum, Cistertiensium, Humiliatorum, Cœlestinorum, Montolivetensium, Hieronymitanorum, Augustinianorum, Præmonstratensium, Gilbertinorum & Brigidensium. Verum hoc indicasse sufficiat, ne nimium longa videatur hæc recensio. Illud addere liceat, nobis majorem in modum probari nervosam Autoris brevitatem & *ἀκρίβειαν*, ut doleamus, librum subscriptionis lege editum, in paucorum manus perventurum.

DE LA

Digitized by Google

DE LA MANIERE D'ENSEIGNER ET D'ETUdier les belles lettres par raport à l'esprit & au cœur.

i. e.

METHODUS DOCENDI ET DISCENDI literas elegantiores, habita ratione intellectus & voluntatis; Autore CAROLO ROLLINO, Rectore quondam & Professore Eloquentiæ emerito in Collegio Regio, ut & Academiæ Regiæ Inscriptionum & elegantiorum literarum Socio.

Tomi II.

Lutetiæ, apud Jac. Stephanum, 1726, 12 maj.

Alphab. 2.

AUtor libr[illegible]sane limati & bonæ frugis pleniſſimi, epiſtola dedicatoria, latine ſcripta ad *Ampliſſimum Rectorem & almam Univerſitatem Pariſienſem*, inſtituti ſui rationes luculenter exponit; ab ipſa Academia electum ſe commemorans, qui fundatam recens gratuitam juventutis in urbe Regia inſtitutionem LUDOVICO XV publica oratione gratularetur, juſſumque latius pleniusque tractare, quæ tum non niſi ſtrictim attingere licuerit. Ergo (verba hæc ſunt ipſius Autoris in compendium contracta) præcipuam hanc ſibi mentem fuiſſe ait, ſcripto conſignare uſurpatam jam diu in alma illa ſtudiorum parente docendi rationem, & ſincerum politioris literaturæ guſtum contra varias temporis vices & injurias illibatum tueri. Imprimis enim id agendum eſſe doctori juventutis, ut guſtus ille ſervetur incorruptus; ut eloquentia caſta virgo, Græcis Latinisque irrigata fontibus, & antiquo educata cultu, quo ætas LUDOVICI M. præſtantium ingeniorum ferax, repræſentarit fauſta Auguſti tempora, non unquam fuco & meretricio quocunque ornatu contaminetur; nec juvenes, recentis laſciviæ deliciis capti, pro ſolido ingenii fructu nitentes floſculos adament. Sequitur Diſſertatio exhibens prolegomena, ubi *pars prima* generatim agit

de commodis bonæ educationis, deque triplici inſtitutionis objecto, *ſcientia, moribus, religione.* Ad *primum* quod attinet, oſtenditur, ſtudia elegantiorum artium & ſcientiarum animos expolire & obeundis in republica muneribus idoneos reddere, efficereque, ut gentes literis excultæ, quales fuerint Athenienſes, & Romani, populos illiteratos multitudine virorum, pacis & belli artibus excellentium, longe vincant. Easdem enim intellectum elevare, extendere, acuere, accuratam de rebus quibusque judicandi facultatem conciliare, ad res gerendas homines inſtruere, & eximia alia commoda afferre. *Secundo* docetur, quod mores in inſtitutione ſcholaſtica neceſſario ſint formandi, & quomodo bonis exemplis ac præceptis antiquorum hanc in rem utendum, & communi corruptioni ac præjudiciis inveteratis obviam ſit eundum. *Tertio* demonſtrat Autor, religionis ſtudium ſumme neceſſarium eſſe, cum ſine eo ſcholæ Chriſtianorum a ſcholis paganorum nil differant; tum multa eximia e Quintiliano ſuo præcepta adducit, quomodo puer a teneris ad omnem morum honeſtatem ſit conformandus: deinde aſſerit, Academiæ Pariſienſis præcipuum finem eſſe, ut animi juvenum pietate imbuantur; idque ex ejusdem & Supremæ Curiæ ſancita lege de ſententiis quibusdam ſacræ Scripturæ quotidie in ſchola addiſcendis patere: denique in autoribus paganis quidquid religionem Chriſtianam reſpicit, imprimis notandum, immo omnia ad hanc referenda eſſe, monet. *Parte* prolegomenon *ſecunda*, eaque breviori, conſpectum totius operis exhibet. *Bonum guſtum*, de quo pluribus eleganter exponit, dicit judicium delicatum, velox, penetrans & exactum de omni pulchritudine, veritate, & accuratione idearum & enuntiationum in ſermone: regulas hujus judicii tradi poſſe, contra Quintilianum aſſerit: idque alias etiam artes, uti architecturam, graphicen, plaſticen, nec non mores publicos pervadere, & una cum his vel in barbariem vel ineptam luxuriem degenerare; quam in rem multa in notis adducit e *Seneca Epiſt. CXIV & CXV.* *Bonum* illum *guſtum*, quem & *naturale judicium ſtudiis excultum* vocat, principiis immutabilibus niti, in omnibus artibus ea, quæ ſunt maxime eſſentialia, ſeu quæ maxime ad rei naturam & genuinam indolem pertinent,

nent, reſpicere; & ex ſcriptis veterum hauriendum eſſe ait. Denique de conſilio operis, quod *tractatum de ſtudiis claſſicis* ſe inſcripturum fuiſſe, ſed amicorum admonitu titulum mutaſſe ait, ea fere, quæ in dedicatione jam dixerat, denuo exponit: uſitatam nempe in ſcholis Gallicis docendi rationem ſe deſcribere, atque adeo Magiſtris nondum uſu exercitatis viam præire. Annexa ſunt, privilegium Regium, & approbatio *Couturii* (Regiorum Lectorum Inſpectoris & Eloquentiæ Profeſſoris) qua collegæ ejusque libro hoc elogium tribuit: eſſe opus æque utile ſtudiis privatis & publicis, apparere in eo magnitudinem ingenii & eruditionis, zelumque viri, qui ultra XL annos in formandis bonis civibus, bonis magiſtratibus, & bonis oratoribus cum eccleſiaſticis, tum politicis, utiliter elaborarit. Jam pauca ex ipſo opere delibanda.

Tomi I Liber I, de cognitione linguarum, habet *capita III. Primo*, poſt brevem prælocutionem de neceſſitate & uſu ſtudii linguarum, Autor agit de ſtudio linguæ Gallicæ; quam a teneris excolendam commendat, ſequendumque hac in re exemplum Romanorum, & præceptum *Quintiliani lib. I cap. I.* Tum regulas fundamentales ipſo exercitio probe inculcandas, & creberrimis quæſtionibus attentionem excitandam, ait: orthographiam vero ad uſum accommodandam, quem penes arbitrium ſit & norma loquendi, & cui cedere ſæpe cogatur ratio: diſtinctioni autem vocum ita inſerviendum eſſe, ut aliter ſcribantur, quæ aliter pronuntiantur, e. g. *répondans*, *correſpondans*: ſiquidem literæ inventæ ſint ad notandos diverſos ſonos ore prolatos. In lectione librorum primo loco ponit regulam *Quintiliani lib. II cap. VI, optimos & ſtatim & ſemper eſſe legendos*; commendat Grammaticam *Abbatis Regnieri*, Obſervationes *Vaugelaſii*, *Bouhourſii*, *Cornelii*, *Menagii*, aliorum; & ob Gallicæ dictionis elegantiam, rerumque varietatem, & hiſtoriam patriæ literariam, *Peliſſonii Hiſtoriam Academiæ Gallicæ*, *Bozii Hiſtoriam Academiæ Inſcriptionum & elegantiorum literarum*, *Fontenellii Hiſtoriam Inſtaurationis Academiæ Scientiarum*; in Poeſi, *Racinii* & *Boilavii* ſcripta. In interpretatione & verſione inculcat regulam Ciceronis & Horatii, ne quis verbum verbo curet reddere, ſed ſententiam accurate

curate exprimere ſtudeat fidus interpres. Tum *Turrelii & Daceriæ* hanc in rem præcepta adducit, eaque, inſerta verſione Gallica epiſtolarum aliquot Plinii, illuſtrat, & diverſam utriusque linguæ indolem monſtrans, Gallicæ uniformem fere compoſitionis modum aliosque, ſi cum Latina conferatur, defectus candide fatetur. In exercendo ſtilo patrio præter fabularum, narrationum, epiſtolarum tirocinia, commendat ſelecta Autorum Latinorum Græcorumque loca, imprimis Taciti *vitam Agricolæ*, formando prudenti magiſtratui mire aptam, eamque provectioribus ſe proponere conſueviſſe ſcribit, ut elegantias omnes liberiori paraphraſi Gallice exprimere, ſuo Marte quædam addere, & optimis exemplis ſimile quid effingere conarentur. Methodum etiam ſuam in explicandis cum fructu autoribus exponit. *Capite II* ſtudii linguæ Græcæ utilitatem & neceſſitatem oſtendit: Franciſcum I condita bibliotheca & ſchola Regia, autore Budæo, in Gallia illud ſtabiliviſſe tradit: in docendo rationem eſſe habendam pronunciationis vocalium & diphthongorum, uſitatæ & diſtinctæ, evitato Jotacismo: item cavendum, ne ad accentus, cum ſint recentius inventum, & notas tantum præbeant elevandæ aut ſubmittendæ vocis, quantitas ſyllabarum efferatur, perdaturque ita ſuaviſſima linguæ harmonia: in legendis etiam codicibus manuſcriptis exercendos, ubi fieri poſſit, tirones; adhibendam Grammaticam brevem, perſpicuam, Gallice ſcriptam: abſtinendum a præpoſtera exercitiorum compoſitione, qua multi deterreantur; nec non ab adjunctarum verſionum uſu damnoſo, quo ignavia alatur. Tum quomodo in claſſe infima ſtudium Græcitatis ſit inchoandum, & per reliquas claſſes continuandum; quæ ſit ratio Atticiſmi h. e. nativa pulchritudine florentis, puri & concinni dicendi generis, quæ & reliquarum dialectorum indoles, eximie docet. *Cap. III* de ſtudio linguæ Latinæ recte tractando utiliſſima itidem præcepta affert: non ab exercitiorum ſtili anxia & difficili elaboratione, ſed ab explicatione & verſione Autorum, captui teneræ ætatis accommodatorum, initium faciendum; hiſtorias Biblicas eleganti ſtilo expreſſas, & loca Autorum ſelecta, qualia & exempli cauſa adducit, tironibus proponenda: non phraſes jejunas & inanes, ſed utiles ſententias & char-

chartæ & memoriæ esse inscribendas, & quæ sunt alia. Tum quinam singulis classibus conveniant Autores, quænam exercitia, quomodo in explicatione imprimis respicienda Syntaxis, verborum proprietas, ipsa elegans & delicata Latinitas, quomodo loci obscuri & difficiles tractandi, præclare docet. Denique de antiqua Latinam linguam pronunciandi & scribendi ratione, deque sermone Latino a tironibus in Schola haud præposterе exigendo agit.

Tomi I Liber II, de Poesi, habet capita duo. *Primo* exponit Autor de Poesi in genere, cujus originem ex ipsa natura hominum, & vehementi animorum commotione derivat, & quomodo ab antiqua puritate, humanis vitiis atque affectibus ad Deos translatis, degeneraverit, liquido ostendit. Porro Poetas profanos in Scholis Christianis, caute tamen, legi posse & debere; nomina autem inania Deorum gentilium carmen Poetæ Christiani, & imprimis carmen sacrum non ornare, sed inquinare, gravibus argumentis probatum it. *Capite II*, de Poesi speciatim, quam diversus sit gentium, quod ad hanc attinet, gustus: qui latina Poesis, ex accurata syllabarum quantitate & compositionis varietate sat suavis, rhythmum respuat, Gallica autem, illis suavitatibus destituta, ut habeat, quo mulceantur aures, eundem requirat: quænam sit utilitas, & quis modus optimus exercendæ in Scholis Poeseos: quomodo Poetas legere, & metrum, stilum, periphrases, repetitiones, narrationes, orationes considerare oporteat, exemplis Virgilianis monstrat: selecta denique Poetarum loca evolvenda, & librum, cui titulus: *Epigrammatum delectus*, in scholis legendum suadet. Accedit tractatio peculiaris de lectione Homeri, quam *Capite I* mirifice commendat, regulas sani de eo judicii contra acerbas criticorum quorundam censuras tradit, & loca exquisita excerpit. *Capite II*, quæ ex Homero disci possint, ad ritus & consuetudines, ad mores & vitæ civilis officia, & ad Deos denique, & religionem pertinentia, docet.

Tomus II exhibet operis *Librum III*, habentem *Capita III*, de Rhetorica. Hujus studium in præfatiuncula absolvi ait his tribus: primo ut discantur præcepta brevia & solida, ex ipsa animi & sermonis humani natura, & observato præstantissimorum

morum Oratorum uſu nata: tum ut legantur exempla plurima & optima: tertio, ut eadem imitatione ſolerti exprimantur. Lectionem illam neceſſariam teſtatur tempore Quintiliani omiſſam, præceptisque nimis prolixis & ſpinoſis, quibus & ipſe Fabius interdum ſit moleſtus, & declamationibus præpoſteris eloquentiam fuiſſe corruptam. Inde *Cap. I* monet, magiſtrum non tam exigere debere a tironibus verba præceptorum eloquentiæ, quam ſenſum & uſum monſtrare, indicatis etiam, & lectioni privatæ commendatis Ciceronis, & Quintiliani, nonnunquam & Longini locis ſelectis. *Cap. II* docet, quomodo cum viva voce, tum ſuppeditandis elaborationibus magiſtri, & proponendis exemplis optimorum autorum, qualia & e Cicerone, & Oratoribus Gallicis, *Flecherio*, *Maſcarono*, *Fontenellio* adducit, per gradus ad eloquentiam manu ſint ducendi tirones. *Cap. III*, in quinque Sectiones diviſo, & maximam libri partem conſtituente, *Sect. I*, de lectione & explicatione autorum, præcepta *Quintiliani Lib. 2 Cap. 5* & *Lib. IV Cap. 1* adducit; & explicat, quomodo artes & elegantiæ, tum & luxuries & vitia Oratoris diſcentibus ſint monſtranda, & in legendis optimis obſervandum illud *Senecæ: non multa, ſed multum.* Deinde de triplici dicendi genere agit. *Simplex* illud, perſpicuum, purum, naturali pulchritudine elegans, aptum ad docendum, haud facile eſſe oſtendit, cum artis ſit, celare artem. *Sublime* autem, vehemens, & vel gravi ſermonis copia, vel ponderoſa brevitate percellens, admirationi, & affectibus movendis, animisque, quo vult orator, abripiendis aptum, nobiles, graves, magnificas ideas & dictiones requirere, teſtimoniis Longini, & exemplis *Ciceronis*, ac *Demoſthenis*, tum & ſuorum, *Peliſſonii*, *Boſſueti*, *Flecherii* oſtendit. *Temperatum* denique, & modice ornatum dicendi genus, delectandis auditoribus, & per ipſam delectationem facilius perſuadendis aptum, eo quidem tendere, ut ratio convincatur, & animus moveatur; ſed tranſire quaſi per imaginationem, hujusque adeo ſermone, figuris & imaginibus abundante, uti; ſiquidem hæc rebus in ſenſum incurrentibus moveatur, percellaturque. In ipſo tamen illo ad oſtentationem & panegyrin compoſito orationis genere, delitiis aurium & ornamentis, prudenter &

cum

Digitized by Google

cum varietate temperatis, vitandum esse fastidium: eaque imprimis ornamenta adhibenda, quæ ad argumentum clarius explicandum maxime faciant; siquidem hæc, teste non solum Cicerone, sed & experientia, plurimum & dignitatis & venustatis habeant. Addit alias quasdam observationes de triplici genere eloquentiæ, easdemque uno alteroque exemplo e sermonibus *Racinii*, in Academia Regia habitis, illustrat. *Sectione II* de eo, quod imprimis in legendis aut explicandis autoribus observandum, disserit; præceptaque adeo e Cicerone & Quintiliano gravissima, exemplis domesticis æque ac Ciceronianis & Livianis declarata, de argumentis & probationibus, de cogitationum & imaginum vivida & eleganti repræsentatione, proponit; simul de antithetis, comparatis, alienatis, & aliis ad argutam dictionem facientibus, delibata e Plinii *Panegyrico*, nec non e Poetis exemplorum congerie, & allatis nonnullis *Bouhourfii* observationibus, agit; ac splendida quidem, sed inania sermonis lumina, adductis & examinatis Senecæ quibusdam locis, vitanda monet. Denique de vocum delectu, & compositione, de figuris, de cautelis oratoris, de affectibus, quæ maximi sunt momenti, prudentissime præcipit, & exemplorum copia illustrat. *Sect. III* de eloquentia civili & forensi agit, e Demosthene & Æschine quædam excerpta, & veterum de his judicia, tum & comparationem Ciceronis & Demosthenis exhibet; causas corruptæ apud Athenienses & Romanos eloquentiæ ex nimio orationem exornandi & infucandi studio derivat; qua ratione juvenes ad causas in foro agendas præparandi sint, exemplo jam laudatorum eloquentiæ Græcæ ac Romanæ principum docet: de moribus causarum patroni haud perfunctorie exponit, & in eo probitatem, lucri indecentis contemtum, in causis suscipiendis delectum, in agendis sapientiam & moderationem, prudentemque æmulationem, remota humili & jejuna invidia, requirit. *Sect. IV*, de eloquentia ecclesiastica, quænam sint oratoris sacri munera exponit: *primum* nempe, ut doceat, adeoque clare & perspicue verba faciat; quæ perspicuitas catecheticæ imprimis necessaria: *secundum*, ut delectet, atque ea propter ornate & eleganter dicat, evitatis duobus extremis,

tremis, ut ornamenta nimis ne quærat, & nimis ne contemnat: *tertium*, ut gravi sermonis efficacia moveat auditores. Præceptis exempla luculenta ex *Augustino, Cypriano, Chrysostomo* addit. Tum etiam de scientia oratori necessaria, de sacris literis, & patribus ecclesiæ studiose & rite legendis, agit, atque imprimis Chrysostomum & Augustinum commendat, illiusque homilias, & hujus sermones in vetus & novum Testamentum ad formandum bonum concionatorem fere sufficere, statuit. *Sect. V* de eloquentia Scripturæ S. agit, ejusque simplicitas quam mysteriis plena, quam grandis & sublimis, & speciosa sit, pulchritudine tamen non in verbis, sed rebus ipsis sita; quam mirificis descriptionibus, quam gravibus figuris, quam sublimibus, quam & dulcibus atque ad animum tenerrimis affectibus permovendum aptis illa locis abundet, quam belle characteres animorum exprimat, eleganter ostendit. Denique, coronidis loco, secundum regulas rhetoricas explicatum subjungit hymnum Mosis *Exodi XV*, cujus explicationis Autor est *Herssantius*, Professor quondam Eloquentiæ in Collegio Plessiaco inclitus, quo magistro Rollinus noster insigni cum fructu per triennium sese usum esse, supra *Lib. III C. 1*, Rhetoricam ejus manuscriptam laudans, commemoravit. Facile vero apparet, Idem fere hoc suo libro egisse Autorem, quod & *Quintiliani recensiti, & brevibus notis illustrati, recisis iis, qua subtiliora & minus necessaria visa sunt*, editione (quæ prodiit Lutetiæ 1715, 12, duobus Voluminibus) egit; nempe ut, vitatis novorum Rhetorum diverticulis, in antiquam & regiam eloquentiæ & solidioris eruditionis viam manu ducerentur juvenes. Ceterum spem aliquam nobis fecit de opere hoc duobus itidem Tomis continuando, quos harum rerum intelligentes cupide requisituros, minime dubitamus.

JO. JACOBI DE RAMPACH, EMINENT. ac Celsſ. Princip. & Archi-Ep. Salisburgensis Consiliarii Aulici, Palæstra S. R. G. Imperii Architribunalium tripartita.

Pars I.

Pars I.

Viennæ Auſtriæ, typis Jo. Bapt. Schilgen, Univerſ. Vienn. typogr. 1726, fol.

Alphab. 8 plag. 6.

PAlæſtra hæc ſupremorum in Imperio noſtro Tribunalium nihil aliud eſt, quam Commentarius perpetuus in Proceſſum Cameræ Imperialis Blumianum. Annotavit Noſter non ſolum ex ipſo Ordinationis Cameralis textu, verum & ex fontibus publici privatique juris, quo utimur in Germania, ex obſervantia quoque & praxi noviſſima utriusque Tribunalis. Subjecit res judicatas, cautelas practicas & obſervationes, ad docendum proceſſus Cameralis uſum & applicationem comparatas. Diligens eſt in hiſtorice evolvendis mutationibus, quæ circa partes proceſſus obtigere. Id præterea potiſſimum dat operam, ut inſtituta ſubinde ſuis locis Proceſſus Cameralis cum Proceſſu Judicii Aulici collatione, utriusque convenientiam, vel diſcrepantiam oſtendat. Quoniam vero Pars hæc prima operis, tribus Tomis prodituri, ultra tit. 27 Proceſſus Blumiani, qui eſt *de Auſtregis*, non pertingit; largior differentiarum in ſupremis Imperii judiciis obvenientium adhuc imminet meſſis. Jamque non primæ tantum partis appendicem, qualem, ut & indicem rerum verborumque ſingulis Tomis adjicere deſtinavit, ſed univerſum opus prelo paratum eſſe, affirmat Noſter. Deeſt ſaltem typographus, qui ſumptu ſuo exequatur cœpta, isque ut ſe propediem offerat Noſtro lautiſſimis conditionibus, ſerio optamus.

A NEW PRACTIC OF PHYSIC.

i. e.

PRAXIS MEDICA NOVA, AUTORE PETRO SHAW, M. D.

Londini, apud J. Osborn & T. Longmann, 1726, 8.

Alph. 2 plag. 15.

METhodi, quibus ſuo tempore excellentiſſimi Medici, ut Riverius, Sydenham &c. in curandis morbis uſi fuerunt, ti-

ronesque instruxerunt, in desuetudinem nunc penitus venerunt, postquam nostro seculo novæ indies Medicinæ factæ accessiones, veterum dogmata correcta, & inventa nova atque experimenta egregia collecta fuerunt. Quæ nova Medicinæ facies cum Lectoribus nondum sit repræsentata, prout veteres sui ævi Praxin exhibuerunt, operæ pretium duxit Clariss. *Shaw*, id quod adhuc desideratur ad artem perficiendam, præsenti Tractatu supplere. Frustra autem quis hic hypotheticas rationes aut phænomenorum explicationes expectaverit, cum non nisi materia scientiæ simplici planoque stylo exhibeatur. Duobus igitur Voluminibus singulos oculis exponit Autor Clariss. morbos, quorum suppeditata definitione vel descriptione, ut idea inde aliqualis affectus subnascatur, vulgares allegat causas, cum immediatam investigare, ultra captum generis humani, nec Practico scitu necessarium sit. Hanc historia morbi excipit, seu relatio symtomatum, cum quibus illi oriuntur, progrediuntur & terminantur; ex quibus accidentibus etiam derivatur prognosis, quæ, quid ægro sperandum, metuendumve sit, determinat. Therapia denique complectitur sub se partim diætam commodam, partim prudentem remediorum applicationem. Sub illa regimen legitimum sex rerum non-naturalium præscribitur, ut symptomata mitigentur, crisis promoveatur, & corpus ad desideratum medicamentorum effectum obtinendum præparetur. Hæc vero vel in genere, quid contra morbum agendum, vel in specie, quale remedii genus singulis symptomatibus & circumstantiis sit opponendum, docet. Atque hæc omnia juxta ductum recentium Practicorum ita explicat Noster, ut de summa operis hujus utilitate dubium superesse nullum valeat.

DE MEDICORUM APUD VETERES ROmanos degentium conditione Dissertatio; qua contra Viros Celeberr. Jac. Sponium & Rich. Meadium, M. D. D. Servilem eam fuisse, ostenditur, Autore CONGERS MIDDLETON, *S.T.P. Academiæ Cantabrigiensis Protobibliothecario.*

Canta-

Cantabrigiæ, apud Edmundum Jeffery, 1726, 4.

Plag. 4.

EA eſt artis Apollineæ hac noſtra ætate conditio, ut nec ipſa majus unquam perfectionis decus obtinuerit, neque ſuos unquam cultores majori ſplendore condecoraverit. Qui cum aliorum magis, quam æquo ferre poſſent animo, feriret, oculos, priora Romæ ſtabilitæ tempora, quibus proprium Medicinam ſervorum negotium fuiſſe aſſerunt, maxime idonea illis viſa ſunt, quibus elatos forte animos retunderent. Neque defuere tamen, qui argumenta illorum convellere, omnemque hanc procul a Medicis amovere maculam allaboraverunt Viri, præter alios multos, celeberrimi, Iſaacus Caſaubonus, Jac. Sponius & noviſſime Richardus Meadius, cujus Orationem in his Actis anni proxime præterlapſi p. 266 commemoravimus. Horum autoritati præſens Diſſertatio, multo antiquitatis apparatu referta, a Cl. *Middletonio* nominatim eſt oppoſita. Paucis itaque potiſſima argumenta, quibus de ſervili Medicorum apud Romanos degentium conditione ſententiam denuo ſtabilivit, quæve alteri parti oppoſuit, momenta commemorabimus. Primis urbis temporibus medendi artem a nullo Romanorum excultam, præter perpetuum autorum ſilentium, teſtimonio Plinii Lib. 29 C. 1 conſtat. Illud omnes fatentur, quod Græci, per quos omnes demum artes Romam translatæ ſunt, illam publice exercuerint. Quamvis vero Græculi nomen fatis jam apud Romanos vile habitum fuerit, attamen ne hos quidem ingenuos fuiſſe concedit Cl. Autor; ſed ut eo abjectior videatur Medicorum conditio, Græculorum ſervulos fuiſſe cenſet, qui, teſte Platone, Dominos conſectando aliqua medendi præcepta didicerint, exercuerint. Hos, poſtquam diu fatis dominis ſervierant, vel gratia eorum promerenda, vel pretio dato libertatem impetraſſe; & Medicinas ad vendendam publice operam ſuam conduxiſſe. Cæſarum tandem temporibus Græculos quosdam eſurientes, ingenuos quidem, ſed abjectæ tamen conditionis, Romam convolaſſe, quos omnes J. Cæſar, ut urbi bellis civilibus exhauſtæ frequentiam priſtinam redderet, civitate donaſſet. Hanc primam Medicis ad honorem viam eſſe patefactam; artem tamen ipſam a libera- p. 7.

p. 9. beralibus ſemper diſtinctam. Qua in re ad JCtorum autoritatem ex L. 4 de decret. & L. 1 Cod. de decret. decur. provocat; ubi liberalium ſtudiorum antiſtites, & qui medendi cura fungun-
11. tur, ſejuncti ſunt. Pariter ex Lib. 26 Princip. de oper. libert. ſervile quid elicere tentat. Dum ibidem inter alia "Medicus "libertus, quod multo plures ſibi *imperantes* habiturum puta-"ret, ſi liberti fui medicinam non facerent &c. legitur, Medi-co imperare a veteribus pro Medicum advocare dici ſolitum,
13. manifeſto ſervitutis indicio arbitratur. Caſaubonum, qui eo po-tiſſimum argumento in animadverſionibus ad Suetonium utitur, quod Medicus, cum J. Cæſare a prædonibus captus, a Plutarcho Cæſaris amicus appelletur, aliique multi majori gavifi fuerint Principum virorum familiaritate, quam quæ ſervis convenire videatur; meminiſſe jubet, quod amicorum cohortes in plures a magnatibus gradus ſegregari conſueverint, teſtibus Seneca & Lampridio; qui tantæ Alexandrum Severum moderationis fuiſſe ſcribit, ut amicos non ſolum primi & ſecundi loci, ſed etiam inferioris, ægrotantes viſeret. Servos vero inter inferiorum or-dinum amicos numerari ſolitos, vel ipſius Ciceronis, qui Tiro-nem ſuum in oculis ferebat, patere teſtimonio confidit. Sponi-um qui majori apparatu multisque inſcriptionibus Medicos in libertatem aſſerere conatus eſt, idem paſſum eſſe monet, quod omnes qui certis addicti ſententiis antiquitatis pervolvunt mo-numenta; ut quicquid ulla ratione ad ſtabiliendam hypotheſin facere videtur, corradant, reliqua omnia ſupprimant. Videbi-
17. mus, qua ratione allatas ab eo inſcriptiones perſtringat Autor. De prima, quam ita Sponius expreſſit:

M. LATINIVS
MEDICVS
OCVLARIVS.

e Malvaſiæ Marmor. Felſin. literas M.L. poſt Latinii nomen, liber-tinæ conditionis notas, a Sponio detractas, evincit. Secunda a Spo-nio ita exhibetur:

M. ALLIVS PAMPHILVS
MEDICVS.

In

Digitized by Google

In qua tamen Juſtus Fontaninus in Antiquitatibus Hortæ ſublata interpunctionis ad prænomen diſtinguendum notula Mallius legendum duxit: unde Noſter illum e ſervorum grege necdum civitate donatum fuiſſe contendit, quod prænomine, quo omnes utebantur cives, deſtitueretur. Tertiæ inſcriptionis explicationem, tanquam penitus puerilem ridet Middletonius: dum enim in ea de Calpurnio Aſclepiade memoratur, quod ſeptem a Trajano civitates impetraverit, inepte a Sponio in Gallicum ſermonem transferente, aſſeri monet, quod, liberalitate non facile fingenda, ſeptem urbium dominatum a Trajano Imperatore obtinuerit. Quin potius genuinum ejus ſenſum eſſe cenſet; hunc Aſclepiadem e gente Calpurnia manumiſſum & præter Romanæ ſex aliarum civitatum jura ab Imperatore obtinuiſſe. Neque p. 19.
ad Sextumviratum Auguſtalem, Charmi Medico tributum, quem ingenuis ſolum & nobilibus deferri Sponius exiſtimavit, aditum libertis præcluſum fuiſſe arbitratur, quin potius illis collatum atque ære ſæpius redemtum, ſequenti ex Mercurialis Var. lectionibus L. 3 inſcriptione docet:

P. DECIMVS, P. L. EROS
MERVLA, MEDICVS
CLINICVS, CHIRVRGVS
OCVLARIVS, VI. VIR
HIC PRO LIBERTATE: DEDIT, H. S. I,ꝏ
HIC PRO SEVIRATV IN REMP.
DEDIT, H. S. ꝏ. ꝏ.

Ad Meadii Orationem confutandam dum accedit Cl. Autor, præter alia argumenta, ipſi cum Sponio communia, potiſſimum 21.
illud refellit, quod anguem, Deæ Salutis ſymbolum, in nummo quodam Rubriæ familiæ conſpicuum, ſignum florentis in ea familia Medicinæ laudis eſſe contendat. Cum aliæ etiam gentes, Junia ſc. & Acilia, ipſam Deæ Salutis imaginem in nummis expreſſam habeant, non Medicinæ, ſed publici negotii cauſa; Junia quidem, ob templum a Junio Bubulco, quod Conſul voverat, Dictatore dedicatum. Quin imo ipſos Imperatores eandem Salutis effigiem ſuis inſculpſiſſe nummis commemorat, luculento ſatis teſtimonio, quod ad memoriam potius publici cu-

jusdam & ad posteritatem insignis facti quam Medicæ artis indicium idem nummus pertineat. His fere argumentis ad servitutem priscos revocare Medicos allaboravit Cl. Autor, jamque si in libertatem asserendi denuo sunt, viro opus erit, qui pari argumentorum robore, dictionis vi atque elegantia eidem respondeat. Quin imo relatum legimus, in Anglia jamdum ab Anonymo, qui sub literis P. W. M. D. latere voluit, breves notas in præsentem Dissertationem prodiisse, quæ tamen utrum a partibus Nostri stent, an eidem sint oppositæ, cum ad nos nondum perlatæ sint, non licet asserere.

THE PHILOSOPHICAL WORKS OF THE HOnourabe Robert Boyle &c.

i. e.

ROBERTI BOYLEI OPERA PHILOSOPHICA in Compendium redacta, per generalia capita Physicæ, Staticæ, Pnevmaticæ, Historiæ naturalis, Chymiæ & Medicinæ dispositа ac notis illustrata; Autore PETRO SHAW, M. D.

Volumina III.

Londini, apud W. & J. Innys, J. Osborn, atque T. Logmann, 1725, 4.

Alph. 12 plag. 12 Tabb. æn. 21.

ILlustris *Boylei* præclara in scientiam naturalem merita nemo ignorat & varia ejus monumenta in his Actis fuere recensita. Scripta ejus, quibus historia & scientia naturalis illustratur, successive prodiere, pleraque tamen ante natalem horum Actorum. Cl. *Shaw* omnium catalogum exhibet, in quo præter titulum annus primæ editionis una cum loco impressionis annotatur & iteratæ editiones indicantur. Cum is contineat notitiam ad historiam literariam apprime spectantem, eum huc transferre nulli dubitamus. Prodiere itaque *Experimenta physico-mechanica de elatere & gravitate aeris*, Londini 1661 in 4, recusa ibidem 1682:

Digitized by Google

1682: *Chymiſta Scepticus*, Oxonii eodem anno 8, recuſus 1680: *Tentamina phyſica*, Londini 1662, 4, recuſa 1669: *Hiſtoria colorum*, ibidem 1663, 8, recuſa 1664: *Utilitas Philoſophiæ mechanicæ*, Oxonii 1663, 4, recuſa 1671: *Hiſtoria frigoris*, Londini 1665, 4, recuſa 1683: *Paradoxa hydroſtatica*, Oxonii 1666, 8, recuſa 1676: *Origo formarum & qualitatum*, Oxonii 1666, 8, recuſa 1667: *Qualitates Coſmicæ*, Oxonii 1670, 8, recuſæ 1671: *Admiranda rarefactio aeris*, Londini 1670, 4: *Origo & virtutes gemmarum*, Londini 1672, 8: *Relatio inter flammam & aerem*, ibidem 1672, 8: *Effluvia*, ibid. 1673, 8: *Salſedo maris*, Oxonii 1674, 8: *Occultæ qualitates aeris*, Londini 1674, 8: *Excellentia & principia hypotheſeos mechanicæ*, ibid. 1674, 8: *Conſiderationes reſurrectionis*, ibid. 1675, 8: *Particulares qualitates*, ibid. 1676, 8: *Noctiluca aerea*, ibid. 1680, 8: *Noctiluca glacialis*, 1680; *Res ſupra rationem*, 1681; *Hiſtoria naturalis ſanguinis*, 1684; *Poroſitas Corporum*, 1684; *Hiſtoria naturalis aquarum mineralium*, 1684; *Remedia ſpecifica*, 1685; *Summa veneratio Deo debita* 1685; *Motus languidus*, 1685 & 1694; *Notio naturæ*, 1685; *Cauſæ finales*, 1688; *Medicina hydroſtatica*, 1690; *Chriſtianus Virtuoſus*, 1690; *Experimenta & Obſervationes phyſicæ*, 1691, Londini 8: *Hiſtoria naturalis aeris*, ibidem 1692, 4, tandemque Experimenta medica, Londini 1718, 8. Tractatibus iſtis ſæpius adjecti ſunt alii de argumentis peculiaribus ac præterea varia ſchediaſmata leguntur in Transactionibus Anglicanis. Rationes jam commemoravimus in Actis A. 1701 p. 186 & *Supplem. Tom. VI* p. 493, cur Cl. *Boulton* opera iſta *Boyleana* in compendium redegerit: quod inſtitutum etſi laudandum viſum fuerit eruditis, æqui tamen harum rerum judices nimiam reprehendunt brevitatem, ita ut compendium ſit revera diſpendium. Huic igitur defectui ut mederetur Cl. *Shaw*, opera Philoſophi alia ratione in compendium redegit & ſecundum capita generalia diſpoſuit, ut cum compendio nullum conjunctum eſſet diſpendium. Omnem enim librorum *Boyleanorum* ſubſtantiam perſpicue proponit, non reſciſſis niſi ſuperfluis. Omiſit nimirum, quæ ad argumentum, quod tractat Autor, non referuntur & verba ubique contraxit, quantum perſpicuitas patitur, ſtylumque hinc

inde emendavit. Eo autem ordine ſingula diſpoſuit, ut primum locum occupent, quæ inſtar introductionis ad cetera conſiderari debent, eaque præcedant, quibus ſequentia illuſtrantur. Volumini itaque primo præmittitur diſcurſus præliminaris ex variis operibus *Boylei* compilatus de ſtudio Philoſophiæ naturalis, qui ſit inſtar præfationis ad omnia Philoſophi opera. Primo in eodem loco comparet Tractatus de utilitate Philoſophiæ experimentalis, in tres partes diviſus, quarum prima exponit ea, quæ menti; ſecunda ea, quæ Medicinæ; tertia denique quæ vitæ humanæ a ſtudio Philoſophiæ naturalis accedit. Commendavimus eundem in Actis A. 1692 p. 493. Sequuntur deinde ſub Phyſicorum titulo, quæ ad Phyſicam generalem ſpectant. Diſſeritur de excellentia & principiis Philoſophiæ Mechanicæ, quæ inde commendantur, quod ſint clara & intelligibilia, antiqua, primaria & ſimplicia, materia ſcilicet atque motus, uſusque longe ampliſſimi. Explicatur origo formarum & qualitatum: quæ diſſertatio in novem ſectiones diviſa ſervit loco introductionis in Philoſophiam Mechanicam. Subjicitur experimentum fundamentale in nitro inſtitutum, unde multa deducuntur, quibus qualitatum doctrina illuſtratur, veluti de cauſa caloris & frigoris, ſoni, colorum, odorum, ſaporum, inflammabilitatis, fluiditatis & firmitatis, volatilitatis & fixitatis &c. Agitur deinde duabus ſectionibus de origine fluiditatis & firmitatis & duabus aliis de origine & productione volatilitatis atque fixitatis. Deſcribuntur experimenta de figura ſuperficiei fluidorum. Stabiliuntur atmoſphæræ corporum conſiſtentium per effluvia continuo emiſſa. Declarantur tribus ſectionibus natura, proprietates atque effectus effluviorum & duobus aliis corporum poroſitas expenditur. Inquiritur in motum inteſtinum partium ſolidorum. Exhibentur conſiderationes ſtatus naturalis & præternaturalis corporum atque obſervationes de effectibus languidi & inobſervati motus, de quibus diximus in Actis A. 1687 p. 68. Exponitur duabus ſectionibus productio mechanica magnetiſmi & una productio electricitatis. Inquiritur in cauſas mechanicas præcipitationis & duabus ſectionibus in originem corroſivitatis & corroſibilitatis; duabus vero aliis in productionem

Digitized by Google

nem mechanicam ſaporum atque odorum; nec non adhuc duabus aliis in mechanicam originem caloris atque frigoris. Indicavimus iſta in Actis A. 1692 p. 493. Colophonem denique imponunt experimenta & obſervationes circa frigus in uſum hiſtoriæ experimentalis frigoris, de quibus vide Supplem. horum Actorum Tom. I p 137.

In ſecundo Volumine ſub Phyſicorum titulo adhuc comparent Experimenta & Obſervationes de coloribus per tres ſectiones diſtributæ; diſquiſitio in notionem vulgarem naturæ, quam recenſuimus in Actis A. 1687 p. 190; diſquiſitio alia de finalibus rerum naturalium cauſis, de qua plura vide in Actis A. 1688 p. 490; conſideratio rerum, quæ ſphæram rationis tranſcendunt; reſponſio ad difficultates circa reſurrectionem mortuorum; tractatus de Chriſtiano virtuoſo, ubi oſtenditur, quomodo philoſophia experimentalis ad religionem manu ducat, & alter de ſumma veneratione Deo debita. Sub Staticorum nomine ſequuntur Paradoxa hydroſtatica experimentis probata & illuſtrata; hydroſtatica ad mineralia & materiam medicam applicata, quam in Actis A. 1691 p. 485, 511 delineavimus; diſcurſus hydroſtaticus, in quo ad objectiones *Henrici Mori* aliorumque reſpondetur, contra explicationem experimentorum quorundam particularium allatas; deſcriptio libellæ hydroſtaticæ ad examinandam fluidorum & ſolidorum gravitatem ſpecificam, Hygroſcopium ſtaticum cum obſervationibus circa humiditatem corporum & experimenta de ponderabilitate flammæ. Sub nomine tandem Pnevmaticorum ſiſtuntur experimenta phyſico-mechanica de elatere & effectibus aeris eo ordine propoſita, quo a *Boyleo* fuere deſcripta, numero 348. Experimenta iſta contra *Franciſci Lini* objectiones defenduntur, additis animadverſionibus in *Hobbeſii* problemata de vacuo. Et ultimo loco exhibetur diſquiſitio de cauſa attractionis per ſuctionem.

Volumen tertium Hiſtoriæ naturali, Chymiæ atque Medicinæ deſtinatur. Ad Hiſtoriam naturalem referuntur capita generalia hiſtoriæ naturalis alicujus regionis, quorum mentionem fecimus in Actis A. 1693 p. 255; hiſtoria generalis aeris, quam enarravimus ibidem p. 300; ſuſpiciones de quibusdam latentibus qualitatibus aeris; diſquiſitio de origine & virtute gem-

marum duobus ſectionibus inſtituta; obſervationes de adamante in tenebris lucente aliisque phoſphoris naturalibus; Noctiluca aerea & glacialis in Actis A. 1682 p. 54 & 394 relata, una cum aliis phoſphoris artificialibus; experimenta & obſervationes circa ſalſedinem maris & obſervationes aliæ de temperatura regionum ſubterranearum & ſubmarinarum. Ad Chymiam referuntur: Chymiſta Scepticus, experimenta & obſervationes de producibilitate principiorum Chymicorum ſex ſectionibus comprehenſa, diſſertatio de imperfectione doctrinæ Chymicæ de qualitatibus in duas ſectiones diſtributa. Ad Medicinam denique referuntur apparatus ad hiſtoriam naturalem ſanguinis, in Actis A. 1684 p. 434, in ſcenam productus, apparatus ad hiſtoriam naturalem aquarum mineralium, laudatus in Actis A. 1685 p. 587, tractatus de cauſis ſalubritatis & inſalubritatis aeris, tractatus alius de ſpecificorum remediorum cum corpuſculari philoſophia concordia, recenſitus in Actis A. 1686 p 373; obſervationes quædam viſum vitiatum concernentes, de quibus in Actis A. 1688 p. 490, & denique collectio remediorum maximam partem ſimplicium, quam repræſentavimus in Actis A. 1694 p. 377. Sub finem Voluminis tertii comparet index generalis locupletiſſimus in omnia tria volumina: ſingulis vero voluminibus præfigitur index contentorum ſpecialis, in quo indicantur argumenta rerum in ſingulis tractatibus pertractatarum.

Notæ, quas adjecit Cl. Editor, ſunt paucæ, ſed ſelectæ, deſumtæ potiſſimum ex ſcriptis *Newtoni*, Commentariis Academiæ Regiæ Scientiarum Pariſinæ & Transactionibus Anglicanis. Nos inde pauca delibabimus. Ad diſcurſum præliminarem reprehendit nonnullos conterraneos ſuos, qui parum philoſophice effectus rerum naturalium, veluti gravitatem, in voluntatem Numinis immediate reſolvunt, reclamante praxi *Newtoni* atque *Boylei*, quorum ille mechanicam gravitatis explicationem dedit. Ad tractatum de utilitate Philoſophiæ experimentalis commendat *Whiſtoni* explicationem rationalem creationis, quam dedit in nova Theoria Telluris, ubi ſupponit, per creationem in hiſtoria Moſaica intelligi formationem Telluris ex rudi & indigeſta mole, cujus rudimenta fuerint atmoſphæra alicujus cometæ. Deſcribit experimenta *Freindii*, quibus oſtendere ſatagit

muta-

Digitized by Google

mutationem, quam varia medicamenta ſanguini inducant, in *Emmenolog.* p. 167, 171, 180, 183. Commendat ejusdem Prælectiones Chymicas ob operationum Chymicarum rationes bene explicatas. De venenis ex *Meadii* tractatu de hoc argumento conſcripto varia excerpit. Ex Transactionibus Anglicanis adducit modum fructus arborum atque flores per integrum annum conſervandi in arena, cujus tribus libris admiſcentur boli armeniaci duæ & ſalis petræ una. Notionem Mechanicæ optime dediſſe *Newtonum* in præfatione ad opus præclarum Principiorum, de quo nuper diximus, & *Wolfium* optime explicaſſe notionem Philoſophiæ mechanicæ atque Philoſophi mechanici, cujus ex ipſius Elementis Mechanicæ verba adducit. Recenſet *Whiſtoni* propoſitum inveniendi longitudinem maris ope acus inclinatoriæ, & *Halleji* campanam urinatoriam, in Transact. Anglic. num. 349 & 368 deſcriptam, laudat. Commendat *Hombergii* methodum extrahendi majorem quantitatem olei eſſentialis ex plantis, quam vulgo fieri ſolet, & praxin poliendi ac parandi vitra optica omnis generis, a *Wolfio* in Elementis Matheſeos univerſæ traditam. Citat ex *Newtoni* Principiis, quod ſonus propagetur intervallo unius ſecundi circiter 1142 pedes, & notat, quod juxta *Hallejum* gravia prope tellurem cadant 16 pedes & digitum unum intra ſecundum temporis ſcrupulum, & quod *Hombergius* vi caloris argentum in aurum converterit. Ad tractatus phyſicos inter alia commendat *Newtoni* explicationem cryſtalliſationis; *Woodwardi* experimenta circa vegetationem; *Newtoni* explicationem ſolutionis ſalium in aqua, præcipitationis, fluiditatis & firmitatis, fixitatis & volatilitatis; ejusdem demonſtrationem poroſitatis; *Jacobi Keilii* Medicinam Staticam Britannicam; leges motus traditas a *Walliſio*, *Wrenno*, *Hugenio*, *Varignonio*, *Bernoullio*, *Keilio*, *Newtono*; ſpeculum cauſticum *Villetanum*; *Stephani Gray* & *Hauksbeji* experimenta ſingularia de electricitate; *Hombergii* experimentum de glacie, æſtate celerius in vacuo, quam in aere liquata; *Gauteronis* obſervationem de evaporatione aquæ majore ſæviente frigore, quam in aere temperato; *Newtoni* inventa prorſus ſingularia de lumine atque coloribus. Deſcribit præparationem cœrulei Boruſſici;

theo-

theoriam colorum juxta principia *Newtoniana*; ſapientiam Dei in locandis planetis circa Solem, ab eodem demonſtratam; uſum Cometarum ab eodem in apricum productum; convertibilitatem mutuam lucis in corpora craſſa & corporum craſſorum in lucem ab eodem aſſertam; actualem infinitatem univerſi ab *Hallejo* probatam; *Jurini* methodum obſervationes meteorologicas inſtituendi; *Muſchenbrækii* experimenta de materia ſubtili; *Newtoni* theoriam de igne & flamma, & argumenta ſtabiliendi vacuum. *Pembertoni* explicationem motus muſculorum ceteris hypotheſibus omnibus præfert. Varia paſſim adducit *Houkſbeji* experimenta & ejus explicationem phoſphori materialis probat. Ad ſcripta Chymica *Hombergii* experimenta varia ex Commentariis Academiæ Regiæ Scientiarum notat; ad Medica vero *Freindii* & *Jurini* nonnulla.

JOANNIS CHRISTOPHORI HARENBERGI R. G. Obſervationes quædam Phyſicæ de Generatione lapidum figuratorum.

§. I.

SI varietatem lapidum intuemur, merito admiramur vaſtiſſimum Dei conditoris intellectum ac ſapientiam, nam numerum fere omnem ſuperant & nunquam non ſignis ſat evidentibus inter ſeſe differunt, adeo ut ob imminutionem in tantillas & tam innumerabiles particulas, quæ tamen prima ipſorum elementa nondum conſtituunt, totidem quaſi mundos & pulcritudinis divinæ luculentiſſima veſtigia præbeant. Ante ætatem noſtram eruditi de quibusvis lapidibus non adeo fuere ſoliciti. Tandem vero Scheuchzeri, Roſini, Brüggemanni, Schröteri aliique prima Lithologias lineamenta duxerunt. De eo inter omnes conſtat, lapides alios eſſe informes, alios formam vel exprimentes vel æmulantes. Informes illi, exceptis ſilice & maximis aeri expoſitis petris, hodieque ex maſſa argilloſa, limoſave pultiformi, adjuvante aqua & lento igne concreſcunt, eorumque geneſin induſtria humana in fabricandis tegulis æmulatur. Lapis ſpecularis, *Marienglas*, *Frauenеis*, de quo Lipſius ac Harduinus dubitant, an hodie notus ſit, noſtra quoque ætate creſcit & lento calore plenius lucidiusque elaboratur intra terræ cavernas. Eſt in vicinia mea pagus *Erichshauſen*, circiter mille paſſus ad meridiem diſtans, infra quem

quem in colle quodam fodina lapidis ſpecularis reperitur. Reperi ipſemet inibi lapides ſpeculares albos & repercuſſu lucis ſplendidos, in tenuiſſimas laminas fiſſiles, atque omnino ei deſcriptioni reſpondentes, quam Strabo, Plinius, Matthias Sylvaticus, Seneca, Olearius aliique tradiderunt. Præcipue memoratu dignum mihi viſum eſt, quod in cavernæ remotiſſimo receſſu materiam illam ſpecularem tam tenuem, furvi coloris, deprehendi, ut compreſſu digitorum dividere ac friare eam potuerim. Ad ora collis valida bipenni lapidum quorundam moles curavi exſcindendas, eosque, qui introrſum poſiti erant, minus lucentes magisque furvos eſſe animadverti. Anno tandem interjecto eodem redii, & eosdem furvos, ſigno a me notatos, candicantes & ſplendidos vidi. Ubi vero ex materia illa, quæ friari poterat, partem in conclavi tepido poſui, eam ſenſim dureſcere & colorem illum minus furvum induere obſervavi, ut adeo de generatione lapidum ſpecularium nullum ſupereſſe dubium videatur. Ad pagum comitatus Winzenburgenſis *Memerhauſen*, qui hinc (a *Gandersheim*) 4000 paſſus ad occaſum ſitus eſt, præclari inveniuntur lapides ſpeculares, collisque eis obſitus ſatis eſt magnus. Jam diu eſt, quum Vir generoſus *de König* gypſum inde format, id ipſum affirmans, lapidem illum ſenſim generari. In lapide, unde calcem coquunt, eandem fieri formationem ac indurationem, ſatis in propatulo eſt. Nam ſunt putei & fontes, qui reddunt aquas, in quibus igne excoctis inferius particulæ cinericeæ ac albicantes ſubſidunt, quæ invicem impoſitæ & copioſius aggregatæ in conclavi tepido ſenſim in grumos concreſcunt, quibus multum calcis, parum nitri ineſt. Vidi inter Walkenridum ad Nordhuſam & oppidulum *die Saxe*, haud procul a ruderibus arcis priſcæ *Sachſenſtein*, multos fornices minores ac majores, continenter ſibi appoſitos, ex lapide calcis arcuatos, qui ibi frequentiſſimus eſt. Siquid ego judicando adſequi valeo, igni ſubterraneo ac terræ motu fornices illi in ſublime expulſi ſunt, ita ut alicubi fornix in ſublimi medius disruptus appareat, alibi vero alter ſemicirculus in humum relapſus ſit. Niſi lapides illi effectum iſtum adjuviſſent, alibi quoque in viciniæ ſolo alius naturæ idem caſus appareret, id quod tamen ſecus apparet. Quare indubie lapides illi largiter humectati, condenſatione aeris ignem illis inſitum nimis coarctante, ignem excitarunt quendam ſubterraneum, unde elater aeris auctus cruſtam ſuperiorem levavit ac disrupit, ſolumque ipſum, mutuo fulcro & obſtaculo renitente, in fornicum modum conſtitiſſe videtur. Incolæ vocant *Zwerchlöcher, antra nanorum*, uti quidem explicant. Mihi tamen fit veriſi-

verisimile, subesse æquivocationem, siquidem Germanis *Zwverch* seu *Zwverg* notat & *nanum* & *transversum*.

§. II. De lapidum figuratorum generatione dicturus, nil, nisi quod ipse vidi, teneo & examinavi, proferam, tanta quidem fide, quanta a quoquam expeti potest. Nec dubito, fore multos, qui & eadem & plura in posterum observaturi sint, ne dicam, fortassis esse nonnullos, qui hisce consentanea dudum deprehenderunt. Nam multæ mortalium observationes pereunt, ob vilitatem observatoris, qui sua pro more litteratis consueto cum aliis communicare non potest, vel ipse ea negligit, quæ observavit, quia inde nullam utilitatem redundantem perspicit. At quum nulla veritas est inutilis in sese, siquidem Deus ejus fons est & origo, lithologia usu suo non est privanda. Is usus huc usque plerisque visus est esse palmarius, qnod ita copiosissimis documentis universalitatem & veritatem diluvii Noachitici comprobare possent. At nisi e divinioribus litteris illam veritatem antea habuissent cognitam, nunquam ex figuratis lapidibus *unicam*, & *universalem* eluvionem terræ collegissent. Nam qui commentitias exustiones & eluviones Stoicorum, theoriam quorundam Astronomorum Anglicorum de tellure, vel sententiam de diluvio non universali amplectuntur, illi demonstrationem illam pro solida reputare nequeunt. Ego quidem, quin diluvium Noachiticum fuerit universale, nullus dubito. At præterea nullas alias particulares eluviones, terrarum disruptiones, abrasiones, & alluviones exstitisse, infitiari non audeo. Viget diluvium Noachiticum sua veritate, licet nulla præterea ex lapidibus terræ accesserit comprobatio. Nam non est committendum, ut ex eis, quæ in utramque partem disputari queunt, vel longe seeus, ac fingitur, sese habent, firma pro veritate divina petantur præsidia. Mihi certe nunquam probabile visum est, omnes figuratos lapides esse diluvii Noachitici reliquias, licet me nunquam viris doctissimis æquiparaverim, sed tenuiter satis de mea imbecillitate sentiam. Nam verisimile mihi apparuit, sapientiam Dei præcipue ex mutationibus terræ, exsplendescere, qui optime humanam fragilitatem habet cognitam, intime gnarus, quotidiana, licet maxima & potentissima, nisi nova scenæ varietas accesserit, existant, sensim in animis hominum evilescere. Eandem sapientiam divinam in variis scenæ variegandæ adminiculis supra terram tantum non quotidie deprehendimus. Humanum genus quotidie novas recipit proles, & recens nati defunctorum supplent vicem. In animalium, arborum & fruticum genere, immo in ipsa maris abysso, patercam Deus voluit

nego-

Digitized by Google

negotioſam & ad varietates & novitates tendentem. Undenam igitur in ipſo regno minerali exularent generationes & formationes novæ, in ipſis lapidibus figuratis? Quis enim ignorat, margaritas, ſpongiam, & lapidem ſpongiæ ac alia hodieque generari? Appuli igitur animum ad lapides figuratos, ac in multis, quod ita eſſe ſuſpicabar, generationem hodieque ſolitam ſatis ſuperque obſervavi.

§. III. Præcipue id mihi curæ fuit, ut ejusmodi ſigna animo præciperem, quæ nonniſi generationem illam deſignare poterant. Quare ita mecum ſtatui, illud omne generari, quod in matrice ſua informe adhuc, puſillum, molliſſimum & facile in quasvis particulas dividuum deprehenditur, cinctum in vicinia ejusdem generis lapidibus cujusque magnitudinis, aliis aliqua parte nondum ſatis evolutis, aliis ad perfectiorem ſpeciem, quamvis molles adhuc & conteri non neſcii eidem ſint, pergentibus, ſat induratis & cohærentibus. Certius illud ipſum fore putavi, ſi minimos ejusmodi lapillos ſuæ matrici adhuc incluſos in loco natali vel alibi poſitos obſervarem grandeſcere ſenſim, ac pleniorem longitudinem ac craſſitudinem induere. Hoc enim judicium *intuitivo* par eſſe ſuccurrebat. Tertium facile prævidi, me ægre tam fortunatum fore, ut multos ejusmodi lapides in matrice ſua inſertos & puellos vel puſiones adhuc teneros animadverterem: judicavi igitur, ineſſe aliquid poſſe figuræ, unde eluceret, an lapidis ejusmodi, an terræ circumſtantis durities fuiſſet prior. Quidquid igitur fuit ante diluvium Noachiticum corpus durum, oſſeum, corneum & firmiter compactum, illud ipſum a circumſtante ſolo limoſo ac molli nequiit diſtorqueri, dimidiari, imminui vel in figuram anomalam componi. At contra, ubi trochitæ, conchitæ, trochlitæ aliique in terra molliori latent, ſimulque ſunt diſtorti, heic vel illic a figura ſua dejecti, mutilati, fractique, adeo ut ipſi terræ circumſtanti figuram cavitatis omnino impreſſiſſe ſentiantur, omnino tum innoteſcit, corpus lapidis ipſum continere ejus viciſſitudinis rationem. Quartum addidi ſignum, videlicet inde depromtum, ut obſervare intenderem, an lapis lapidem ita tranſiret & perforaret, ut nonniſi ita creviſſe intelligeretur. Erat animus ad lapidum diſſolutionem ac abraſiones ex attritu ſolitas obſervare, &, ubi de generatione conſtaret, in ſtamina prima ac ſemina eorum inquirere.

§. IV. Cornuum Ammonis heic circa Gandeſiam mira eſt copia, at non unius generis. Species ad minimum triginta intra biennium collegi, pluresque ſupereſſe nondum mihi viſas, haud invitus credo. Ex una tamen certæ ſpeciei geneſi proventus re-

liquorum & origo pateſcit. Incidi igitur, ab alio monitus rei ipſius ejusque ſtudii imperito, in rivum, qui ab ortu Solis ad occaſum ſeptentrionalem e monte ſatis alto citra præfecturam *Winzenburg*, ad 4000 admodum paſſus a me diſtantem, per varios anfractus labitur. Unda ejus cornua Ammonis, belemnitas, cochlitas, elaitas (*Olivenſteine*,) lignum petrificatum & lapides rotunde longos pertuſos propellit. Examinavi eam ipſam, cum fere exſiccatus eſſet amnis æſtivo tempore, ad lancem pharmaceuticam & cubum ex lamellis metallicis compoſitum, gravioremque deprehendi, quam fluentes alias aquas. Cauſſa gravitatis indubie variat pro multitudine aquarum, ſiquidem ferri particulæ inſunt aquæ, qua ideo fabri ferrarii pro durando ferro libentius utuntur. Inveni inibi globos terreos ſatis duros, qui, lapidibus aliis confracti, ferri venas oſtenderunt. Cornua quoque Ammonis recens ibi nata plerumque in cruſta extima ſplendent in modum orichalci, at materia illa eis tam tenuis inhæret, ut facillime poſſit abradi, nec in majoribus durioribusque cornibus deprehendatur. Reperi in undis ipſis partem ligni, quæ ſecuris impulſu ex arbore decidit, uti aſpectus cuivis facile prodit, ſatis gravem, in qua pori expleti ſunt materia ejusmodi ſplendente ferrea, in ſignum ſatis certum, gravitatem illam & cum lapide ſimilitudinem ortam eſſe ex particulis ſucci cujusdam Martialis ac ferrei. Cum hinc & inde ripam, gurgitem, vada, arenas pertentarem, in ripa & alicubi in ipſo aquæ fundo inveni maſſam molliorem, cæruleam, ac pinguem, horizontaliter multo magis fiſſilem, ubi aliquanto tenacior ac lentior erat, quam ad verticem ac perpendiculum. Inibi inveni mirificam ſegetem illorum cornuum cujusque ætatis & molis. Nonnulla nonniſi curatiſſimo obtutu vel appoſito microſcopio videri poterant. Omnia in molli ſolo ſunt mire mollia, & ſua ſponte ſæpius in multa fragmina conlabuntur. Extrinſecus albicant, isque color ſignum eſt, cornu adeſſe minutiſſimum, ſi præter albicans ejusmodi punctum nil videris. In maſſa digitum longa & lata ſæpius triginta cornua minima inſunt. Inveni ibidem maſſam duram ſubrubicundam vix digito æquantem, minorisque craſſitiei, in qua quatuordecim matrices cornuum ejusmodi & ultra decem cornua eminent, ac indubie alia incluſa tenentur. Eminet in eadem maſſa conchites cæruleus valde exiguus, ſatis tamen conſpicuus, adhærens reliquis figuris. Sunt mihi etiam cornua, quorum alterum per alterius medium vel partem transadactum eſt, manifeſtiſſimo indicio, cornua illa generari. Selegi eadem mente locum in ripa, eumque probe pertentavi, diametros ſingulorum cornuum exiguorum deter-

terminatas inſcripſi ſecundum ordinem ſitus chartæ, ac deinde eum poſt trimeſtre ſpatium reviſens diametros inveni majores, ut quisque animadvertere idem poſſet. Minima quoque ac molliſſima cornua aperui, ac in non uno, ſed multis obſervavi eandem ſoli cœruleam ac pinguem materiam, qua ripa conſtat, quibus illa ſcindendi veſtigia deerant, ſimulque animadvertere erat pronum, cornua, quo magis ad centrum in arctum coeant, nondum eſſe facta & expleta, ſi fuerint minima, ideoque ad centrum abeſſe gyri figuram & curatiorem evolutionem. Quo vero majora ſunt illa cornua, eo elaboratiora ad centrum apparent. Sunt multa maxime exigua, in quibus partes illæ centro contiguæ adhuc deſunt. Maſſæ partem ſatis magnam aliquando afferendam curavi, eamque incluſi vitro arctæ cervicis obturato, immiſta aquæ Martiæ particula, ex ratione paullo ante allata, uti incrementum coram intuerer. Nec illa ſpes me vano ſucceſſu eluſit, ſed ita contigit eventus, uti illum antea ſuſpicatus eram, & quidem intra quatuor menſes. Operæ quoque pretium illud addidiſſe fuerit, aquam nive ſoluta exuberantem ripam pulſare multasque dimovere cornuum particulas a reliquo corpore, ſiquidem pleraque in ſua matrice conſtituta tam ſunt mollia & diſſipationi prona, ut ægre aliquod retineas integrum. Hæc eſt cauſa, cur multa cornuum vulgo inveniantur fragmenta. Mirabile viſu eſt, *ſenes* horum lapidum juncturas ſenſim arcuatas laxare, uti ſpinam dorſi & inde divergentes utrinque coſtas facile pervidere poſſis. Multa quoque cornua guttis pluvialibus excavata & partim laxata teneo. Multa heic quoque in agris & fodinis terræ profundiſſimis inveniuntur, quæ multis olim revolutionibus fuere admodum lævigata, licet ſint duriſſima. Malim heic corollarium meum diſſimulare, quam ea proferre, quæ nonnullis non probantur. Præſtat enim alicubi ſilere quam ſuperſtitioni anſam criminandi præbere. Sufficit in præſens, generationem & interitum cornuum Ammonis ſatis fuiſſe evictam. Poſthac plenius in ſtamen & ſemen ipſum inquiram, ubi beneficio valentiorum microſcopii exquiſitiſſimi uſu fuero inſtructus. Gradus incrementi & compoſitionis rationem magna ex parte jam perquiſivi, ſed ea quidem longiora & pluribus obſervationibus elimanda ſunt.

§. V. Ea vero cornua, quæ circa Gandeſiam inveniuntur, præcipue juxta cœnobium Brunshauſen, pagos Gremsheim & Alten Gandersheim ſunt triplo majora, coloris plerumque candidi, nullis punctulis in lateribus conſpicua eminentibus, qualia in multis Winzenburgenſibus, non tamen omnibus, deprehendo: nulli ſ ramentis ferreis in extimo inſignia: nec tam elatis

& arctis ſtriis eximia. Facile igitur patet, longe aliam horum eſſe ſedem, quam tamen, ſtudioſiſſime ſciſcitatus, detegere non potui. Inducor etiam facile, ut ſuſpicer, quia cornua illa albicantia maxima per multa heic milliaria ſparſim inveniuntur eluvionem quandam majorem in cauſa ejus diſperſionis eſſe ponendam, ſiquidem abraſiones antea dictæ idem ſatis oſtendunt. Proxime cornua omnia, quæ collegit SERENISSIMA ABBATISSA, PRINCEPS MEA CLEMENTISSIMA, & quæ ipſemet in promtu habeo, in certas claſſes referam.

§. VI. In eisdem aquis Winzenburgenſibus inveni concham inter cornua enatam, uti facile patet, nam alias quoque, quæ facile ſtilo in partes ſubtiliſſimas ſolvuntur ex eodem ſolo pingui fiſſili cæruleo reperi. Eſt locus ad Hildeſiam dictus pagus Monachorum, ſeu potius *Monachorum campus*, haud procul a Pontificio Hanoveranæ jurisdictionis cœnobio *Marienrode*, ubi ſolum eſt ex limo flavo & arenis mixtis concoloribus compoſitum. Inibi inveniuntur pulcherrimæ conchæ & ſtriatæ & læves, ſimplices & quoque duarum valvarum, quaſi concha conchæ coitus cauſa inſideret. Habeo nonnullas illarum, in quibus concha concham ſecat & per mediam tranſit, aliasque, quibus obſtans lapillus plenius incrementum & viam evolutionis denegavit, ut inde plane appareant irregulares. Aliquas ſolvi ſpiritu acriori in ſolum illud flavum, unde conſtant, certiſſimo indicio, conchas illas fuiſſe natas ex illo ſolo. Idem claro obtutu in lævibus conchis patet cuivis. Ad cœnobium Brunshauſen in lapidicinis obviæ ſunt ſimiles, ſed cinericii & albentis coloris pro ſimilitudine ſoli, quarum multæ ob impedimentum ſaxi appoſiti ſunt admodum irregulares & ſtriis vel extremitatibus alicubi coarctatis. Molles igitur fuerunt, nec tam duræ, ut lapis oppoſitus, ſimulque, eas fuiſſe generatas, apparet. Os in minimis illis conchis pars prima eſt, quæ clare apparet, ceteræ vero partes alicubi apparent imperfectæ, mutilæ & mancæ. Caput igitur ibi eſt punctum ſaliens, uti in cornibus Ammonis pars extrema.

§. VII. Ita quoque ſtellæ marinæ ad ripas fluvii Leinæ procreſcunt, uti ex eisdem indiciis colligo. Cochlitæ vero in buxi inferiori puncto creſcere incipiunt. Partem limi flavi in examen hujus rei curate perſpexi, & in eo, qualis ad Gandeſiam obvius eſt, multos cochlitas deprehendi cujusque magnitudinis trium generum, exiguis nudum oculum fugientibus. Nonniſi in limi parte extima & Solis calori expoſita proveniunt. Quare partem in eo loco exteriorem removi, ubi cochlitæ nulli apparebant, & elapſis

elapſis duobus menſibus punctula alba prodierunt, quæ ſenſim facta ſunt majora. Alios cochlitas cinericii coloris, ubi adhuc erant molles, reſolvi in ſoli, quod eos habet, particulas & colorem. Cochleæ ſane vivæ domicilium ſibi non formant, ſed ejus involutio in ovi teſta jam latet, in qua ea pars, quæ dein aperitur, ſenſim in excluſione concidit, extremitas vero quædam ſenſim apparet pro fundo ac centro domicilii, quod quotannis duabus ſtriis ex lento humore cutis beſtiæ confirmato prolongatur, uti ſuperiori æſtate obſervavi. Sapientia Dei clariorem omnino in nobis ſpargeret lucem, ſi in his protrahendis & obſervandis eſſemus diligentiores.

§. VIII. Belemnitæ & elaitæ creſcunt quoque in aqua Winzenburgenſi illa ex eodem cœruleo ſolo, eosque tam molles deprehendi in ejus ripa, ut præter figuram nil intereſſet. Belemnitæ Brunshuſani non ſunt cœrulei, ſed gilvi ex furvo & ſplendido aliquid trahentes. Sunt mihi, in quibus novus & junior in medio jacet belemnita, ut inde facile colligam, belemnitam alterum generari in altero. Alicubi confricti odorem exhalant & contuſi præbentur vaccis contra morbum, quem vocant *den Alp*, unde etiam *Alpſteine* dicuntur. Si Brunshuſanis applicatur lingua, tum retinetur & adſtringitur, contuſi vero præcipitantis ſunt virtutis, uti in aceto inde mitigato obſervavi. Sunt qui contuſum pulverem febri medicari aſſerunt, quia ſcilicet acorem præcipitant lentum, ſed ejus rei experimentum haud feci.

§. IX. Trochitæ ſuperſunt, quorum in lapicidinis Brunshuſanis mira ſcatet copia. Novam plane de eis theoriam teneo. Nam lilia lapidea tria invenimus, affabre ſtructa, quorum figuram proxime dabo, quorum extremitates exeunt ſuperiori ex parte in trochitas & additas adſtringentes claviculas acutas pro ſolo perforando. Inventionem primi & tertii debemus *VIRO ILLUSTRI, JOANNI ANTONIO KROL DE FREYEN*, quæ mihi anſam ſuppeditavit audacter quærendi, & feliciter illam intortam & alicubi coarctatam inveniendi. Roſinus in Tr. de *Stella marina* vocat *roſam*, quam lilium voco, videturque omnino receptaculum ejus & inſidentes aculeos non animadvertiſſe. In multis trochitis eadem acumina deprehendi. Calore Solis vel terræ accedente trochitæ illi ſolvuntur in confinio rotarum, ſed, ſi fuerint molles, frangi nequeunt, ut rotæ ſeparentur, tam arcte dentes inſerti compaginationi. Multa ſane eorum ſunt genera. Aliquot obſervavi dentes ſolviſſe, ex

ea

ea parte, qua radii Solis inciderant, parte oppoſita firmiter concluſa. Unde vero illa lilia naſcantur, rimari ob paucitatem & duritiem nondum potui. Unum tamen eorum mire a lapide circumſtanti preſſum eſt & in irregularitatem abiit, ut facile arbitrer, olim ea fuiſſe mollia ac diſſipationi non cedentia. Sunt mihi complures lapides figurati, ſed, quia illorum generationem ipſe nec obſervavi nec fingere audeo, de eis heic tacere non inſulſum erit. Id tamen dicendum eſt, in lapidum exteriorum cruſtis enatas eſſe lineas atras, ob pluviam incidentem, quæ arbuſta & arbores repræſentant. Sed omnia ibi pendent a caſu, quem luſum naturæ vocare poſſumus, qui in cauſa eſt, ut radii hoc alioque modo repercutiantur & inde color ille ater prodeat. Spero tamen fore, ut in hæc quoque ſenſim arcana, Optice in ſubſidium vocata, penetrem. Poſt hac dabo plura, ubi animadvertero, alios quoque obſervationes ſuas eſſe addituros & lithologiam adjuturos. Heic enim multa a cujusque patria & domicilio vel itineribus dependent.

DE VETERI LAPIDE PORPHYRIO, NOTIS Hieroglyphicis decorato.

EXhibemus Tibi, Lector, porphyrium lapidem duriſſimum, eadem, qua conſtat, forma repræſentatum, qui nunc in manibus eſt Viri illuſtris, *Caſparis Sigismundi a Berbisdorff*, Domini in Kunheyde & Rückertswalda, Potentiſſimo Regi Poloniæ & Electori Saxoniæ a Conſiliis Provocationum, & Canonici Numbergenſis. In ejus altera facie, quæ plana, inſculptæ ſunt difficili labore notæ hieroglyphicæ, quas eruditis Antiquariis evolvendas proponimus, in altera, quæ convexa, nihil comparet præter circulos ex ingenio forte additos, ejusdem tamen cum notis illis antiquitatis. Nos de eo nihil addimus, niſi quod notamus, lapidem hunc ante paucos annos in Miſnia noſtra, prope ipſam urbem Miſenam, ſub muro veteris monaſterii in pago Seidliz, cavitati cuidam inſertum, probeque conſervatum, fuiſſe inventum. Quodſi quis paulo ſagacior ejus explicationem nobiscum communicaverit, eam Actis noſtris quam primum inſerere haud gravabimur.

TAB. I. Fig. 10. 11.

)(o)(

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Aprilis Anno MDCCXXVII.

JOANNIS SCHILTERI, JCTI OLIM ARgentorat. Theſaurus Antiquitatum Teutonicarum, Eccleſ. Civilium, Litterar. Tomus I. Poſt ſedulas B. Schilteri curas Otfridum ad vetuſtiſſ. Codd. MS. caſtigavit emendavitque, Willeramum & Keronem plane ineditum, novos e MSC. dedit, notas & aliorum & ſuas plurimas addidit JO. GEORG. SCHERZIUS, D. Pand. & Juris Publ. in Univ. Argent. P. P. Præfationem generalem præmiſit JOANNES FRICKIUS, S. T. P.

Ulmæ, ſumptibus Danielis Bartholomæi, 1727, fol. Alph. 10 pl. 16 Tabb. æn. 3.

QUod diu, ut in lucem protrahatur, ardentiſſimis votis expetiverunt Eruditi, prodire tandem nuper cœpit Opus *Schilterianum*, poſthumum quidem, at dudum ab Autore prelo prorſus paratum. Non eſt, ut longo ordine hic commemoremus alios, qui de veteri lingua Teutonica ſolliciti origines ejus accurate evolverunt, ut e Germanis Joach. Vadianus, Ge. Schobingerus, Juſt. Ge. Schottelius, Goldaſtus, Freherus, Lambecius, Morhoſius, & noſtro tempore Dider. von Stade, Jo. Diecmannus, Jo. Ge. Eckartus; e Belgis Bonav. Vulcanius, Merula, Scriverius; e Suecis Rudbeckius & Verelius; e Danis Wormius; e Gallis Car. du Freſne, Baluzius, Mabillonius; ex Anglis, qui Anglo-Saxonicam linguam excuſſerunt, Franc. Junius, Ge. Hickeſius & longe plures, quos nomina-

vimus in Actis A. 1706 M. Martio p. 97. Nemo certe ſuperavit induſtriam B. *Schilteri*, qui multorum annorum labore Theſaurum hunc veterum Scriptorum Teutonicorum, notis ſuis illuſtratum, ut & Gloſſarium longe utiliſſimum, quod adhuc exſpectamus (tribus enim Tomis opus conſtabit) collegit, & quamvis, Autore 1705 d. 14 Maji vivis erepto, de illius editione ferme deſperatum eſſet, accidit tamen ſingulari Reip. literariæ commodo, ut opus præſtantiſſimum cum reliqua B. Viri ſupellectile libraria in manus pervenerit Viri Cl. *Jo. Chriſtophori Simonis*, Argentinenſis, nunc Syndici liberæ Civitatis Imp. Campodunenſis. Is, cum operam ſuam obtuliſſet dexterrimus Bibliopola, *Bartholomæus*, non modo non invidit Theſaurum hunc eruditis, verum & alia, quæ adjungi poſſent, e Bibliotheca Sangallenſi liberaliter ſuppeditavit. Nec dignior profecto inveniri poterat, qui librum recenſeret, Viro in his litteris exercitatiſſimo, *Jo. Ge. Scherzio*, JCto & Polyhiſtore Argentinenſi celeberrimo, qui id dedit operam, ut non modo Schilteriana omnia accurate examinarentur, verum & novis iisque doctiſſimis notis paſſim illuſtrarentur. Cui acceſſit denique S. R. *Frickius*, Collega quondam noſter ſolertiſſimus, qui ut Præfationem admodum luculentam & eruditam præmiſit, ita præcipuam impreſſionis curam habuiſſe videtur. Non immorabimur nunc S. Litterarum verſionibus Germanicis aliis vetuſtis, quales Caroli M. aut Ludovici Pii tempore factas tradunt, hactenus deperditas; nec de Ulphilæ Epiſcopi Gothi Bibliis, ſeculo IV e Græca, ut veriſimile, in Gothicam linguam, quæ ejusdem cum Theotiſca originis cenſetur, translatis dicemus, e quibus IV Evangelia, quæ ſola ſuperſunt, accurate ac nitide Dordraci 1665 ediderunt Junius & Mareſhallus.

Ad ea pergimus, Biblica præſertim, Opera, quæ primo hoc Theſauri Tomo ejusque Parte I continentur, in quibus primum merito locum occupant *Otfridi*, Wizamburgenſis ſeu Weiſſenburgenſis in Alſatia Monachi Ordinis Bened. libri poetici Evangeliorum, ipſi Regi Ludovico Germanico inſcripti, quos, ab Achille Priminio Gaſſaro accurate deſcriptos & partim illuſtratos, Flacius Illyricus edidit Baſileæ 1571; de quo quidem opere valde erraruntUſſerius & Whartonus, a Cl. Frickio in præf. emendati,

Dupi-

Digitized by Google

Dupinius vero, editum fuiſſe, plane ignoravit. Hanc ergo editionem B. Schilterus, cum alia præſidia deeſſent, ſolam ſecutus, &, ut erat maxime corrupta, ex ingenio emendare conatus eſt, præterea librum totum, ſacris præcipue horis, ita Latine vertit, ut Germani potius idiomatis, quam elegantiæ ſermonis Latini rationem habuerit, & ubi res poſtulabat, notas adjecit eruditas, præfationemque præmiſit, in qua de hiſtoriis ſacris carmine expoſitis, num juſtum conſtituant poema? acute inter alia diſputat. At ingens nunc demum operi pretium addidit Celeb. Scherzius, qui & a D. Jo. Phil. Schmidio, Argentinenſi, Conſiliario quondam Leinienſi, Codicis Vindobon. Cæſarei, cujus ſpecimen dederat Lambecius, apographum integrum, cum ejusdem Schmidii animadverſionibus ineditis ad obſervationes Lambecianas, & a Friderico Roſtgaard emendationes, e vetuſtiſſimo Codice Palatino-Vaticano Romæ deſcriptas, ſingulari felicitate obtinuit; nactus & ipſum illud MS. quod Typographis inſerviebat, cum Flaciana editio imprimeretur, quodque nunc exſtat in inſtructiſſima Illuſtris Raymundi Krafft a Delmenſingen, Reip. Ulmenſis Conſularis, Bibliotheca, nec inſuper habens Dieterici a Stade Specimen ex Otfridi Evangeliis, Stadæ 1708 proditum. Unde adeo non textus modo, verum & notæ Schilterianæ corrigi oportune potuerunt. Sequitur hæc Evangelia *II.* Pſalterium Davidis, ex Latina quadam verſione veteri (certe non Vulgata) a *Notkero*, tertio Abbate S. Galli, quem *Labeonem* a latioribus labiis dixerunt, A. 1022 mortuo, in linguam vernaculam traductum & paraphraſi illuſtratum, quod ex avtographo Bibliothecæ Sangallenſis deſcriptum jam olim, & ab illuſtri Simone de Loubere (qui olim Regia legatione Gallica ad R. Siamenſem defunctus, præter aulæ negotia literas maximopere promovit, eoque in utramque Academiam, Pariſienſem Regiam, & Inſcriptionum receptus, nunc octogenario major Toloſæ, in patria, inter libros vivit; conf. Act. Er. 1692 p. 479) B. Schiltero communicatum, & ab hoc egregie illuſtratum, una cum Notkeri verſionibus Canticorum *Eſaiæ*, cap. XII, *Ezechiæ*, *Eſ.* XXXVIII, *Annæ*, 1 *Sam.* II, *Moſis*, *Exod.* XV, *Habacuc* c. I, *Deuteronomii* c. LII, *Zachariæ* & S. *Mariæ*, *Luc.* I, Symboli item Apoſt. Orat. Domin. &

Fidei S. Athanaſii, nunc primum in lucem prodit. Cum vero Lambecius ex forma literarum Codicis Ambroſiani, quem Oeniponte repertum ipſe intulit Bibliothecæ Vindobonenſi, tum ex Trithemii teſtimonio, Pſalterium hoc ipſi Otfrido vindicare auſus ſit, dignus Monaſterii S. Galli, cui Notkerus præfuit, Capitularis, S. Theol. Profeſſor & Bibliothecarius, *Bernardus Franckius*, operæ pretium duxit, ut opus ſingulari & erudita Diſſertatione critico - hiſtorica, quæ libro merito integra hic præmiſſa fuit, Notkero ſuo vindicaret. Cujus præcipua argumenta, ut alia taceamus, eo redeunt, ut probetur, e Trithemio nondum patere, eum de hoc ipſo Pſalterio locutum, judicium vero Lambecii de ætate Codicis ſui eſſe lubricum, & imprimis Germanismum & ſtylum longe alium in Otfridiano opere ac in noſtro deprehendi, quod orationis Dominicæ, ab utroque exhibitæ, exemplo ad oculum patet. Proximus Notkero uti ætate, ita & loco eſt *III. Willeramus*, Eberſpergenſis in Bavaria, non Merſeburgenſis, ut Trithemius, errore nominum confinium inductus, monaſterii inter primos Abbas, anno, ut creditur, 1085 defunctus, qui duplicem dedit Paraphraſin Cantici Canticorum, Henrico IV Imp. olim oblatam, Latinam alteram poeticam nec inelegantem, alteram Theotiſcam in proſa. Hæc etſi jam olim a Paulo Merula, infeliciis quidem, typis Raphelengii 1598, iterumque Wormatiæ, apud Vœgelinum 1631, e Codice Bibliothecæ Palatinæ, opera Marquardi Freheri, ſed absque paraphraſi Latina, prodierit, quam poſtremam editionem ſequi conſtituerat B. Schilterus, qui & ex ipſo Eberſpergenſi monaſterio, Cl. Velſero curante, eleganter in membranis deſcriptum Codicem nactus fuerat; Cl. Scherzius tamen, cum non neſciret, Codices duos vetuſtiſſimos, alterum in Vindobonenſi Bibliotheca, alterum in Rhedigeriana Vratislaviæ exſtare, omnem movit lapidem, ut utriusque apographum accuratum nanciſceretur. Et quamvis ſpes eum, quam egregiam habuit, quantum ad illud, adhuc eum fefellerit, obtinuit tamen haud difficulter Vratislavienſe, prorſus ad Codicem MS. depictum, curante Viro de re litteraria optime merente, Gottlob Kranzio, Bibliothecario, Rectore ac Profeſſore Vratislavienſi celeberrimo, cui eo nomine hoc plus debebit Reſp. litteraria, quod dignum

gnum Codicem præ ceteris duxit Cl. Scherzius, quem in hac editione ſequeretur, non plane contemtis quidem variis lectionibus, apud Merulam, Vœgelinum,& imprimis Eckartum in Hiſtoria ſtudii Etymol. C. XIV obviis, additisque inſuper non ſuis modo & Schilteri, verum & Pancratii Caſtricomii & Franc. Junii obſervationibus, ſeorſim Amſtel. 1655 editis.

Sequuntur Parte II opera quædam breviora, ſcilicet *IV. Iſidori*, Hiſpalenſis Archi-Epiſc. qui cum maxime floruerit initio ſeculi VI, ratione alterius Iſidori, centum fere ante annos clari, Junior vocatur, de Nativitate Domini &c. Fragmentum, e libro illius contra nequitiam Judæorum in Francicam linguam vetuſtiſſimam duobus, ut nonnullis viſum, ſeculis ante Otfridum ab anonymo translatum, cum ipſo Iſidori textu Latino. Hoc inſigne antiquitatis monumentum cum a Jo. Phil. Palthenio Tatiani Harmoniæ additum, & notis ad linguæ notitiam plurimis inſtructum, adhuc in omnium ſit manibus, ſolum quidem, quod Schilterus reliquerat, exemplum hic ſequi Editores noſtri ſatis habuerunt. *V. Keronis*, Monachi Sangallenſis, qui circa A. 720 floruit, Translatio Theotiſca Regulæ S. Benedicti, e vetuſtiſſima & fere coæva, aut avtographa, ejusdem monaſterii membrana nunc primum ab Editoribus, longe ſpem a ſe antea factam ſuperantibus, in lucem protracta. Nam ex quo Goldaſtus rerum Alemann. Tomo I P. I p. 69 ex eadem Keronis verſione Gloſſas Theotiſcas, juxta ordinem alphabeticum vocum Latinarum digeſtas, publicavit, multi, fruſtra quidem hactenus, optarunt, textum ipſum Theotiſcum connexum in lucem protrahi. Cum vero laudatus ſupra Rev. P. Bern. Franckius intellexiſſet, in defectu antiquioris illius translationis, recentiorem quandam, quæ forte in manus Schilteri inciderat, in hoc Theſauro comparituram, non gravatus eſt ultro offerre Codicis illius, adhuc in Monaſterii ſui Bibliotheca extantis, cujus ætatem ipſe Mabillonius, cum inſpiceret, ad annos nongentos retulit, Vet. Anal. Tomo IV in fine n. 8, apographum, tanto ſtudio deſcriptum, ut, in textu imprimis Latino, cui ſuperſcripta eſt verſio illa, etiam errores retinerentur, & in verſione abbreviaturæ ſeu ſigla. Qua quidem nimia ſcrupuloſitate cum vix conſultum eruditis putaret Cl. Frickius, in textu, jam

centies impreſſo, ſecutus potius eſt quoad orthographiam editionem, quam Lucas Holſtenius ad Codicem veterem Vaticanum, A. 800 ſcriptum, vulgavit Romæ 1661, & ex hac pariter aliaque Einſidelenſi in forma minori, quam editores ad XXX Codices exactam affirmant, varias lectiones cuivis paginæ adjecit: Cl. Scherzius vero, ſublatis e verſione ſiglis, integrâ vocabula Teutonica reſtituit; ex. gr. pro *dr* der, pro *f* fon, fona, pro *lichemu*, thruhtinlichemo, pro *gun* tagun. Succedunt breviora opuſcula duo, *VI.* Index Evangeliorum Dominicalium & Feſtivalium apud Anglo-Saxones, & *VII.* Calendarium vetus Alemannicum, quæ Schiltero debemus, æque ac *VIII.* Monumenta quædam Catechetica Teutonum, Alemannica, Francica, Saxonica, Gothica, Yslandica &c. Agmen claudit *IX.* Poetæ Teutonici incerti, quem Conſ. Scherzius ad ſeculum XII refert, Rhythmus de S. Annone Archi-Epiſc. Colon. quem, e veteri membrana Bibliothecæ Rhedigerianæ Uratislav. Dantiſci 1639 a Martino Opitio cum egregiis notis editum, dignum exiſtimaverat Schilterus, quem cum verſione ſua Latina & notis recuderet, quibus nunc quoque Scherzianæ quædam acceſſere. Ceterum ſpeciminibus afferendis hoc lubentius abſtinemus, quod jam ſatis excurrit hæc libri recenſio, nihil interim dubitantes, vel ex his, quæ diximus, conſtare, quanta cum cura omnia in hoc Tomo fuerint expedita, unde facilis erit conjectura, non minus curate proditura tum ea, quæ Tomus II exhibebit, tum imprimis Gloſſarium Schilterianum, Tomo III exhibendum, quæ omnia intra unius anni ſpatium ſe daturum, pollicetur Typographus ſolertiſſimus.

ADRIANI A CATTENBURCH, S. S. THEOlogiæ inter Remonſtrantes Profeſſoris, Spicilegium Theologiæ Chriſtianæ PHILIPPI A LIMBORCH, S. S. Theologiæ inter Remonſtrantes Profeſſoris celeberrimi: variis Diſſertationibus Hiſtorico-Eccleſiaſticis, multisque ad praxin pietatis promovendam pertinentibus refertum.

Amſte-

Amſtelodami, apud Balthaſarum Lakemann, 1726, fol. Alph. 12 plag. 12.

EX quo inter illos, qui in Belgio Remonſtrantium nomen præ ſe ferunt, celebris ſectæ hujus Autor, Simon Epiſcopius contulit ſe ad Inſtitutiones Theologicas conſcribendas, exemplum ejus Stephanus Curcellæus & Philippus a Limborch ſecuti ſunt, atque in eo collocandam eſſe operam cenſuerunt, ut univerſa Theologiæ Chriſtianæ, cum fidei, tum vitæ capita juſto ordine traderentur. Summam *Theologiæ Chriſtianæ* Limborchii indicavimus in Actis 1686 p. 515, cumque nova illius editio prodiret 1715, illius quoque in Actis 1715 p. 524 mentionem fecimus, atque imprimis, quæ acceſſit, relationem hiſtoricam de origine & progreſſu controverſiarum in Fœderato Belgio de prædeſtinatione enarravimus. In opere hoc cum Clariſſimus Autor noſter multa omiſſa eſſe obſervaverit, quæ omnino a divinioris doctrinæ cultoribus ſint cognoſcenda, conſilium cepit Spicilegium hoc conſcribendi. Nec infeliciter labore, quem ſuſcepit, defunctus eſt. Ea, quæ Limborchius vel plane non attigit, vel breviter perſtrinxit, copioſius eſt proſecutus. In parte, quæ doctrinas fidei continet, diſtincte atque uberius diſſeruit de Dei ſanctitate ac benignitate, ſimulque quæſtionem de origine boni & mali expendit, aliaque argumenta de animi immortalitate ejusque facultatibus, de horrore Chriſti, paſſionibus atque deſcenſu ad inferos, diligenter illuſtravit. Idem præſtitit in doctrina morum chriſtianorum, in qua de lege naturæ, conſcientia variisque vitiorum noxarumque, ac virtutum generibus; ſpeciatim de jurejurando, Sabbato, divortiis atque aliis vitæ Chriſtianæ partibus multa propoſuit, quæ a Limborchio ſunt prætermiſſa. Cum hac divinioris doctrinæ ſcientia conjunxit eruditionem elegantiorem, multaque ex veterum ſcriptorum Græcorum Latinorumque, Poetarum imprimis, monumentis attulit, quibus argumenta ſua modo illuſtravit, modo confirmavit. Verum dignitas Spicilegii hujus poſtulat, ut quæ illius ſint momenta ac capita, diſtincte ac ſpeciatim referamus.

Libro igitur I de *Scriptura ſacra*, præmiſſa doctrina de exiſtentia Dei, diſputat de libris canonicis & apocryphis, ac de autoritate

ritate Codicis ſacri, deque integritate librorum ſacrorum, punctatione Codicis Hebraici, de Keri & Ketib, deque Maſora, de quibus Criticæ ſacræ argumentis eruditorum diverſas ſententias ſtudioſe collegit. De libris novi Fœderis addit, quod omnia genera variantium lectionum illorum referri poſſint ad quatuor claſſes, cum aliæ præ ſe habeant additionem vel unius paucarumve vocum, vel integrarum ſententiarum, quæ in receptis vel vulgaribus codicibus non reperiantur: aliæ ſignificent, aliquid eſſe omittendum, & quidem vel ſingulas pluresve voces, vel integras ſententias, quibus id genus accedat, quod ex mutatione ac metatheſi enatum videatur. Hinc diſquirit, num notæ ſpirituum & accentuum ad integritatem novi Teſtamenti pertineant? & fatetur quidem, quod voces earumque ſignificationes dubiæ reddantur, ſi accentus ac ſpiritus deſint, graviores tamen adducit rationes pro negativa. Neque minus diligenter collecta ſunt, quæ de verſionibus, Vulgata, Græca ſeptuaginta Interpretum, Aquilæ, Symmachi, Theodotionis aliorumque; de Syriaca, Arabica, Perſica, Targumim diſſerit, præcipue in gratiam eorum, qui litteris Philologiæ ſacræ dant operam. In capite, quo de norma interpretandi Scripturam exponit, Romanenſibus opponit multa teſtimonia Patrum, ex quibus pateat, quod ipſi nunquam interpretationibus ſuis vim normæ cujusdam tribuerint, quos multa erronea admiſiſſe, variis exemplis demonſtrat. Denique quæ a publicis Codicis divini interpretibus vel vitanda, vel obſervanda ſint, regulis diſtincte ac perſpicue tradit.

Libro II de *Deo & operibus divinis*, fuſe tractat cap. VI de præſcientia futurorum contingentium. Utque oſtendat, quomodo illa libertati humanæ nullam vim inferat, ponit, quod voluntas, non ſcientia Dei proprie ſit cauſſa rerum, atque addit, ſi divinæ ſcientiæ attribuendæ eſſent operationes, quin Deus autor ſtatuatur peccati omniumque ſcelerum, quæ videt & prævidet, nullo modo negari poſſe. Hiſtoriam inde controverſiæ inter Jeſuitas & Dominicanos de auxiliis & ſcientia media agitatæ breviter refert e Borulli tractatu de *divina ſcientia futurorum contingentium, præcipue media*, edito Lugduni 1656. Capite VIII de benignitate Dei, in eo imprimis eſt, ut oſtendat, quod mala homi-

hominum atque aliarum rerum conditarum bonitati divinæ nihil detrahant. Conſiderat triplex malorum genus, imperfectionis, phyſicum & morale. Contra malum imperfectionis vindicat hanc benignitatem his rationibus: 1) quod cum omnia autorem ſuum agnoſcere debeant, eo ipſo non poſſint non eſſe imperfecta, quoniam abſolute perfectum ſit a ſe ipſo; 2) quod univerſum conſtet ex diverſis partibus, quæ non æqualem poſſint habere perfectionem, cum totum partibus ſuis perfectius eſſe liqueat; 3) quo magis aliquid diſtet a nihilo, eo magis ſit perfectum & poſſit etiam aliquatenus dici, proprius accedere ad divinas perfectiones: verum cum, quam prope aliquid Deum perfectionibus contingat, aut quibus perfectionum gradibus queat gaudere, nobis ſit ignotum, 4) multa nobis inutilia, immo noxia videri, quamvis non exiguum præbeant uſum; 5) recte obſervat, quod abſentia perfectionum & commodorum, quibus nonnullæ res præ aliis gaudeant, admodum improprie dicatur malum imperfectionis, cum omnia, quæ Deus condidit, in ſuo genere ſint perfecta. Similes vindicias benignitatis divinæ adverſus ea, quæ propter mala phyſica & moralia objiciuntur, ſcripſit. Hiſce atque aliis attributis divinis expoſitis, progreditur capite XVI ad doctrinam de Trinitate. Addidit hic duas diſſertationes ex hiſtoria eccleſiaſtica. Altera agit de *ſententiis hæreticorum de Filio*, in qua diſſerit cum de antiquioribus hæreticis, qui veritates cœleſtes de Filio Dei oppugnarunt, de Sabellio, Paulo Samoſateno, Photino, Arianis eorumque ſectis, quas diſtincte recenſet, additque hiſtoriam contentionis inter Græcos & Latinos, de vocibus *hypoſtaſis* & *perſonæ*; de Apollinari, Neſtorio, Eutychianis atque illorum familiis, Felice & Elypando; tum recentioribus, Socino quippe atque aſſeclis illius. Altera vero diſſertatione diſputat de *controverſiis & hæreſibus, quæ ſpectant Spiritum S.* eosque, qui doctrinam de Spiritu S. impugnarunt, ad tres claſſes revocat. Alii enim ipſius divinitatem negant, alii perſonalem diſtinctionem confundunt, quibus illi accedunt, qui de perſonali illius proprietate erronea tuentur. Inter alia refert controverſiam agitatam inter Græcos & Latinos de proceſſione: num Spiritus S. etiam a Filio procedat, an vero a ſolo Patre? quamvis in hiſce

argumentis hiſtoricis brevitatem ſit ſectatus. In ipſa hac doctrina de Trinitate, capitibus ſequentibus explicanda, eum ordinem dicendorum ſibi præſcripſit, ut primum veritatem illius confirmet, deinde ab illis, quæ Unitarii objiciunt, defendat, tum diſputet, num iſta cognita fuerit paganis hominibus absque revelatione? id quod merito negat. In articulo de creatione, quem Cap. XIX ſeqq. perſequitur, ubi tractat de angelis, celebrem ſententiam *Balthaſaris Bekkeri* recenſet atque examinat, idem, quod alii jam obſervarunt, confirmans, niti ſententiam ejus falſa definitione Carteſiana ſpiritus, quod eſſentia ejus ſola cogitatione abſolvatur, ex qua fecerit concluſionem, ſpiritum non poſſe agere in corpus, id quod quam falſum ſit, demonſtrat, atque inter alia ad commercium inter corpus & animam provocat. Imprimis vero copioſus eſt in doctrina de providentia Dei explicanda.

Sequitur Liber III de *redemtione*, in quo eum dicendorum ordinem cum Limborchio ſuo ſervavit, ut expoſitis doctrinis de peccato, lege Moſis ejusque inefficacia, tranſeat ad articulum de Chriſto ejusque perſona, duplici ſtatu, atque officio triplici. Antequam vero a Moſe ad Chriſtum ſe convertat, diſſerit de Joanne Baptiſta. Negat, patrem ejus Zachariam fuiſſe ſummum ſacerdotem, iis de cauſis, quod Lucas nullam muneris hujus mentionem fecerit; in indice ſummorum pontificum a Joſepho compoſito nullum Zachariæ nomen reperiatur; nec altare ſuffitus collocatum ſit in ſancto ſanctorum, ſed extra ejus velum. Putat, quod *ἀκρίδες*, cibus Joannis, ſignificent veras locuſtas, atque veterum teſtimonia adducit, ex quibus conſtet, quod uſus locuſtarum inter cibos variarum nationum extiterit, additque, quod caput rei hujus ſit, in lege Moſis recenſeri locuſtas inter animalia munda, quibus veſci licitum, *Levitic.* II, 21, 22. Ex illis, quæ in doctrina de Chriſto copioſe dixit, attingamus ſententiam ejus de *deſcenſu Chriſti ad inferos*. Primum obſervat, quod articulus hic primis ſeculis non extiterit in ſymbolo Apoſtolico, poſthac occaſione hæreſeos Apollinarii, Epiſcopi Laodicenſis, poſt medium ſeculi quarti inſertus. Deinde diſputat de ſenſu hujus articuli, ac refutat opinionem Romanenſium de locis ſubterraneis, ſpeciatim

ciatim ſcholaſticorum, qui negant in hoc deſcenſu motum localem, item Calvinianorum, qui deſcenſum hunc metaphorice explicant & per iſtum inferni cruciatus, quos Chriſtus ſuſtinuerit, intelligunt, cui opinioni in ipſa eccleſia Anglicana multi, quos Noſter recenſet, ſe oppoſuerunt. Tum ad ea, quæ ipſe de hoc momento ſentiat, exponenda accedit. Minus probat interpretationem Limborchii, qui per deſcenſum ad inferos intelligit ſtatum mortuorum, ea præcipue de cauſa, quod inter has duas propoſitiones ſymboli Apoſtolici: *Sepultus eſt*: & *deſcendit ad inferos*, hoc modo nulla fere eſſet diſtinctio. Cum principem locum Scripturæ de hoc articulo extare credat *Pſalm.* XVI, 10 & *Actor.* II, 27, *non derelinques animam in inferno*, multa præmittit de ſignificationibus vocum ἅδης & שְׁאוֹל tandemque hanc opinionem proponit, quod deſcenſus Chriſti ad inferos ſignificet, quod anima ejus intraverit commune receptaculum animarum, idque utrumque & piorum & impiorum, ut itaque ſymboli Apoſtolici autores hanc confeſſionem exegiſſe videantur, quod, ſicut corpus Domini in loco defunctorum fuerit, ſepulcro conditum, ita etiam anima ejus tranſierit in locum animabus deſtinatum poſt obitum, ut hoc modo appareat, eum omnino ſubiiſſe mortem. Verba autem 1 *Petri* III, 10, quæ ex communi noſtrorum Theologorum ſententia omnino de deſcenſu Chriſti ad inferos, tum iſta ex *Pſalm.* XVI, 10, quæ de ſtatu mortis, in quo Chriſtus verſatus eſt, agunt, Noſter ita explicat: Chriſtum eo ipſo ſpiritu, quo redierit ad vitam, ut olim per Prophetas, ſic per Noachum ejus ſeculi hominibus prædicaſſe; verum ſicut pauciſſimi admoverint aures, ideo propter pertinaciam carceri traditi ad diem judicii, & octo tantum, id eſt, pauciſſimi evaſerint; ita pauci tantum futuri ſint ſervandi per baptiſmum, cum plerique doctrinam illius adſpernentur ſeque in perniciem præcipitent.

Liber IV de *præceptis novi Fœderis* maximam fere partem totius operis in ſe continet. Cum enim obſervaverit Cl. Autor, in libris theologicis, quæ doctrinæ Remonſtrantium capita tradunt, etiam in *Limborchii Theologia Chriſtiana*, multa deſiderari, quæ ad Theologiam moralem pertinent, in id præcipue eniſus eſt, ut hanc redderet perfectiorem. Primo loco diſſerere inſtituit

de lege naturali, conſcientia, bonis operibus, peccato ejusque variis ſpeciebus ac cauſis, de fide, reſipiſcentia ac confeſſione peccatorum coram Deo. In deſcribendo peccato in Spiritum S. accedit quidem ad ſententiam Limborchii, quod blaſphemia in Spiritum S. id peccatum deſignare videatur, quo opera miraculoſa a Servatore noſtro virtute Spiritus S. patrata adſcribantur diabolo, quamvis illi, qui eam blaſphemiam protulerint, perſuaſi eſſent, non poſſe talia, niſi virtute divina fieri; putat tamen, alia inſuper peccata in Spiritum S. committi: ex.gr. ſi quis fidem clare a Spiritu S. dictatam rejiciat; mundum hunc eſſe opus diaboli, ut veteres hæretici Marcionitæ & Manichæi fecerint, pronuntiet; fidem chriſtianam convellat & ejiciat. Secundo loco tractat de virtutibus ac vitiis, quæ ſpectant ad officia erga Deum, alios & nos ipſos. Ubi exponit de oratione Dominica, uſum illius multis argumentis adverſus eos, qui iſtum proſcribere voluerunt, vindicat, quæſtionem autem, num orationis hujus formula ex Judæorum precibus ſit compoſita? haud definit, nec illam, num Chriſtus formulam hanc bis dictaverit, *Matth.* VI, toti concioni, & *Luc.* II, ſolis Apoſtolis, an vero ſemel tantum? Producit autem egregia teſtimonia, ex quibus patet, quod veteres Chriſtiani hanc precandi formulam maximi fecerint, quamvis & aliis precum formulis ad exempla Chriſti atque Apoſtolorum ſint uſi; quod monet contra ſectam Bogomilorum. Argumentum de jurejurando fuſe pertractat, atque ad multas quæſtiones reſpondet. Memorat loca Patrum, qui exiſtimarunt, Chriſtianis haud licitum eſſe, jurejurando ſe obſtringere atque verba Servatoris *Matth.* cap. V, 33 ſeqq. explicat, quæ minime uſum jurisjurandi plane vetant. Quod cum probaverit, recenſet requiſita illorum, qui ad hunc actum religioſum rite ſuſcipiendum accedere volunt; ritus, qui heic obſervantur, explicat, omniaque alia momenta, quæ ad eum, per quem jurare quis debet, ad ipſas res, de quibus juratur, & obligationem juramenti pertinent, diligenter perſequitur. Tertio loco tractat de præceptis Chriſti ceremonialibus, ut putat, de baptiſmo quippe & ſacra cœna, in quo poſteriori ſacramento novi Teſtamenti explicando cum verſatur, inſtituit hiſtoricam narrationem de *transſubſtantione*, aliosque errores & abuſus Romanenſium refutat. Abſo-

Digitized by Google

Abſoluto hoc libro IV, finis ipſi operi imponitur, quod ne juſti voluminis molem excederet, ea, quæ ad Librum quintum, ſextum & ſeptimum *Theologiæ Chriſtianæ* Limborchii addi poterant, jam prætermittere atque ad appendicem deinceps edendam reſervare voluit. Quodſi eas opiniones, quas pro ſectæ ſtudio, cui addictus eſt, quæve a doctrina veræ religionis noſtræ diſcedunt, excipiamus, multa omnino ſingulari diligentia tradidit, quæ varia eruditione ſunt conſpicua & capita divinioris ſcientiæ egregie illuſtrant.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΛΟΓΓΙΝΟΥ ΠΕΡΙ ΥΨΟΥΣ
ὑπόμνημα.

i. e.

DIONYSII LONGINI DE SUBLIMITATE Commentarius, quem nova Verſione donavit, perpetuis Notis illuſtravit, plurimisque in locis partim autoritate optimorum MSSptorum, partim conjectura emendavit, additis etiam omnibus ejusdem Autoris Fragmentis, ZACHARIAS PEARCE, A. M. Regiæ Majeſtati a Sacris Domeſticis &c.

Londini, ex officina Jac. Tonſon & Jo. Watts, 1724, 4 max. Alph. 1 plag. 8½.

POſt præclaram illam *Jac. Tollii*, duasque alias *Cl. Hudſoni* editiones aureoli hujus libelli, operæ pretium ſe facturum putavit *Cl. Pearce*, ſi & ipſe eundem Autorem nova veſte indutum prodire juberet. Sed ut opus ſuum eruditis approbaret, de iis ſubſidiis ante omnia fuit ſollicitus, quibus inſtructus aut emendare, aut ſingulariter illuſtrare Longinum poſſet. Itaque non modo editionem principem Franciſci Robortelli, quæ longe fidelius, quam poſtea Manutiana, manum Autoris repræſentat, & diſcrepantes lectiones ex Vaticanis tribus MSS. collectas atque Tollianæ editioni ſubjunctas, nec non MS. Elienſis varietates, ab Cl. Hudſono vulgatas, omnesque editiones diligenter conſuluit; ſed & ſibi comparavit Conr. Sam. Schurtzfleiſchii τῦ μακαρίτυ

animadverſiones in Longinum, utiles quidem, inquit Cl. Pearce, tum ob doctrinam, quam ſæpiſſime oſtentant, tum ob variantes lectiones, quas ille e MS. Ambroſiano exſcripſit. Sed potiſſimum codicem Pariſienſem, præſtantiſſimum omnium & a Tollio valde negligenter habitum, conſulendum eſſe putavit. Quare Græco cuidam homini docto & in his rebus multum verſato negotium dedit, ut eum cum editis compararet & lectionum diverſitates exſcriberet. Specimen etiam ſcripturæ hujus codicis æri inciſum Præfationi inſeruit, & omnium ejus foliorum initia & fines adjecit. Ex his ſubſidiis paſſim emendavit contextum, vulgata Manutii lectione ſingulis paginis ſubjecta, rationes autem emendationum, quia artis Criticæ imperitis moleſtæ eſſe potuiſſent, in finem libri rejecit. Ita Sect. IX pag. 28 pro Manutiana lectione: Ὁ δὲ ὑπερμεγεθύνες τὰ δαιμόνια, ex MSS. reposuit: Ὅ δὲ πῶς μεγεθύνες τὰ δαιμόνια; & mox in verbis Homeri: ὑψηχέες ἵπποι, cum etiam Tollius contra MSS. & Homeri editiones expreſſiſſet: ὑψαύχενες ἵπποι. Sect. XV init. ex MSS. edidit: ἕτω γῆν εἰδωλοποιίας αὐτὰς ἔνιοι λέγεσι, cum vulgatæ editiones verba ἕτω γῆν omittant, & Tollius, qui veterum codicum lectionem noverat, nihil mutandum cenſuiſſet. Et eſt ſane recepta lectio paullulum elegantior; ſed cum illam alteram MSS. optimi & princeps editio agnoſcant, recte Cl. Pearce eam prætulit. Maximam autem textus repurgandi copiam habuit, ubi Longinus aliorum autorum verba in medium protulit. Manutius enim ea omnia ad editiones autorum exegerat, & ita apud Longinum verba legenda dederat, uti ex. gr. apud Herodotum & Thucydidem leguntur, cum tamen noſter Dionyſius ſive ex memoria, ſive ex aliis codicibus eadem verba paullo aliter ſcripſerit. Quæ porro ipſi emendanda videbantur, MSptorum autem autoritate carebant, ea inter vulgatas lectiones ſingulis paginis ſubjecit. In quem locum etiam Sect. X redegit eam lectionem in Carmine Sapphus, quam tamen Tollius in contextu exhibuit, nempe:

Φαίνεταί μοι κῆνος ἴσος θεῖσιν
Ἔμμεν ἤ μὴν, κ τ λ

in contextu ſcribit, inter varias autem lectiones ponit: Fortes Ἔμμεν'

Ἔμμεν' ὠνὴρ. Sed, ut diximus, Ἔμμεν' ὠνὴρ jam edidit Tollius, qui ita in veteri codice esse testatur. Præterea illustrem Spanhemium ad Callimachi Hymnum in Lav. Pallad. v. 54 videmus eandem lectionem ex codice Vossii approbare: & cum MSS. Vaticani habeant: Ἐμμένον ἥρως τις, MSS. autem Parisiensis, Ambrosianus & Ellensis: Ἐμμένων ἥρως τις, luculenter apparet, librariorum vitio syllabas disruptas esse, quæ ita in locum suum veniunt, si legamus: Ἔμμεν' ὠνὴρ, ὅς τις. Deinde novam Versionem addidit Cl. Editor, quæ sane melius Græco textui respondet, quam Tolliana, & quilibet, vel mediocriter Græce doctus, ex ea longe melius, quam ex Tolliana Græca intelliget. Denique præter Fragmenta studiosius collecta & notulis quibusdam ornata, accedit Commentariolus in Longinum, res potissimum & præcepta sublimitatis Græcis Latinisque exemplis illustrans, & singulis paginis contextus statim subjectus. Quem ut passim utilem deprehendimus, ita etiam vulgaria multa, & omnibus dudum nota tradit: quæ res, nisi ex singulari quodam & nobis ignoto consilio provenit, non magno decori erit libro, charta alioquin & typis haud vulgariter superbienti, sed & pretio non modico venienti.

VALERII MAXIMI LIBRI IX FACTORUM Dictorumque memorabilium, cum notis integris H.L. Glareani, St. Pighii, J. Lipsii, C. Coleri & J. Vorstii, nec non selectis aliorum observationibus. Quibus accedunt Emendationes inedite C. Barthii, Fr. Guyeti & M. Gudii, item Note & Observationes perpetue JAC. PERIZONII, ut & A. Schultingii Exercitatio ad Valer. Max. lib. VII cap. VII de Testamentis rescissis. Ad plurimorum MSS. fidem opus recensuit & Notas adjecit ABRAHAMUS TORRENIUS.

Leidæ, apud Sam. Luchtmanns, 1726, 4.

Alph. 6 plag. 5.

IAmdudum elegantioris litteraturæ studiosi ea, quæ Celeb. *Jac. Perizonius* in Valerium Maximum quondam meditatus est, votis

votis omnibus expetierunt: haud ignari ſcilicet, ab exactiſſimo judicio viri eruditiſſimi nil niſi elaboratiſſima & elegantiſſima proficiſci poſſe. Sed ipſe quidem morte præventus votis illis ſatisfacere non potuit: id tamen egit, quod literarum amante homine dignum erat, & curas ſuas omnes teſtamento in Bibliothecam Lugduno-Batavam transferri juſſit, ut aliquando per virum idoneum inde in lucem protraherentur. Evenit itaque, ut Cl. Torrenium, Gymnaſii Leidenſis Rectorem, ſedulo in lectione Valerii verſatum, cum alii, tum maxime Celeb. P. Burmannus aptum judicaret, qui Perizonii obſervationes & ſubſidia ad emaculandum ſcriptorem, a librariis & editoribus fœde corruptum, ita tractaret, ut inde res litteraria aliquid emolumenti caperet. Horum igitur judiciis & monitis magis magisque accenſus Cl. Torrenius opus aggreſſus eſt, & primum quidem Perizoniana omnia adhibuit. Collegerat autem Vir doctiſſimus non modo notas ad emendationem Valerii, ſed & varia ex multis MSS. excerpta, tam per ſe, quam per alios deſcripta: in quibus etiam discrepantes lectiones ex viginti amplius MSS. ab Illuſtri Marq. Gudio olim collectæ, item Tollii aliorumque ſimiles curæ, nec non emendationes aliquot Caſp. Barthii, quas inſeruerat B. Fellerus noſter excerptis diverſis ſcripturis MS. Lipſienſis. His omnibus adjecit ipſe Cl. Editor MSS. octo Bibliothecæ publicæ Leidenſis, ex quibus quatuor aliquando Voſſii fuerunt, duos Codd. Trajectinos, quorum variantes ſubminiſtravit Celeb. Drackenborchius, &, præter editiones vetuſtas, virorum doctorum obſervationes & adnotationes in ſuum ſcriptorem. Tot atque tantis ſubſidiis inſtructus magnum quid & pereximium animo concipere poterat: & qui ab eo magnifica multa ſibi promiſerunt, omni certe ſpe ut excidant, impoſſibile eſt. Nam Perizonii obſervationes omnes eruditæ ſunt & elaboratæ, modo hiſtoriam, modo antiquos mores, ſæpiſſime latinitatem haud vulgariter illuſtrant. Et quanquam ultimam Autoris optimi manum non ſunt expertæ, a qua fortaſſe multa decoris & elegantiæ augmenta cepiſſent; tamen vel ſic abblandiuntur mirum in modum, &, ſi pauciſſimas excipias, ſine dubio omne punctum ferant. Quædam gratiores eſſent & ad uſum lectoris magis accommodatæ, ſi Cl. Editori ipſa verba

Digitized by Google

verba Autorum, quos Perizonius, ut in talibus fieri ſolet, nomine tantum, libris & capitibus citaverat, adſcribere placuiſſet. De obſervationibus Torrenii, cum pleræque ſint vulgares, & ab aliis dudum in medium prolatæ, nullas hic memorare neceſſe eſt; etſi alioquin Virum hunc ſtudii laude neutiquam fraudandum cenſeamus. Laudamus etiam, quod Pighii errores, qui id egerat, ut Valerius Maximus nunquam erraſſe videretur, feliciter detexit, & ex vetuſtis libris paſſim emendavit. Neque culpamus, Vorſtium interdum eſſe in ordinem coactum; quanquam inquirere nolimus, an jure Lexicon Fabri toties ipſi impingatur. Hoc ſane novimus, omnes qui eum librum novis augmentis ornarunt, & Vorſtium, & alios notarum ſcriptores ſedulo exſcripſiſſe: cumque ceteri hoc fere diſſimulaverint, nuperus tamen Editor hoc præ ſe ferre non erubuit: adeo per alios ſapiunt iſti homines. Eundem reprehendit aliquoties Editor, quod nimis ſupine Colerum, Pighium inſpexerit, autoresque ex eorum indicio in notas ſuas tranſtulerit, quos tamen ipſe evolvere ſit dedignatus. Peſſimum profecto factum! At quid dicemus de Torrenio, qui ad lib. IX cap. II n. 1 ex ſchedis Perizonii adſcripſit Senecam lib. III de Ira cap. XVIII. Sed vix eſt, ut credamus inſpexiſſe. Lipſius enim ad eum locum corrigit Valerium Maximum, & pro verbis *M. Mario prætore*, reponit *M. Mario prætorio*. Quæ emendatio, utut ſupervacua eſſet, digna tamen erat, quæ in tali editione memoraretur. Ad Lib. VIII cap. VII n. 4 ex Diogene Laertio, ad quem Valerium reſpicere notaverat Menagius, refert, quod is, autore Herodoto, tradiderit, Democriti patrem Xerxi Regi epulum præbuiſſe, cum Valerius narret, *Xerxis exercitui epulum ex facili dediſſe*. Noſter ex Bælii Lexico adnotat, immane quantum differre, Xerxem ſolum, & tantum ejus exercitum epulis excipere, atque ita litem non componit, ſed aut in dubio relinquit, aut in Valerii relationem inclinat. Cur non inſpexit Rittershuſium ad Guntheri lib. IX Ligur. v. 461, ubi ex vet. Codice apud Valerium reponit: *ut pater ejus* Xerxi epulum dare *ex facili potuerit*, & impoſſibile judicat, tanto exercitui, qui decies centenis millibus militum conſtitiſſe fertur, epulum dare? Ille autem, ſi controverſiam non tollit, tamen quia ad vet. codicem provocat, memo-

randus erat. Ad lib. V cap. IX n. 3, ubi autor *filio aliquantum tetriore* ſcripſerat, pro quo vulgo dicunt *aliquanto tetriore*, nihil adnotat, niſi: *vide Cl. Burmannum ad Valer. Flacc. lib. I v. 741*, nimirum Burmannus juſſerat eo loco videre Vorſtium ad hæc Valerii Maximi verba, ſed Flaccus nihil commune habet cum Maximo, niſi quod dicat *quantumque propinquat*, & loca Ovidii, quæ Burmannus addidit, ad Flaccum quidem, non vero exacte ad Maximum faciunt. Meliore jure Cl. Burmanni notam ad Quintilian. lib. XI cap. II pag. 787 adſcribere potuiſſet, ubi Fabius *multum difficilior*, ut Valerius M. *aliquantum tetrior* dixit. Et cur tam timide de *exuviis* ad lib. I cap. I n. 16 pronunciat, cum id omne omittere potuiſſet? *Exuviae* non modo apud Virgilium VIII Eclog. v. 91 & alibi aliquoties hoc ſenſu reperire potuiſſet, ſed etiam apud Statium VI Theb. v. 67, ubi ita:

Arma etiam & veterum exuvias *circumdat avorum,*

& clarius, pro veſtimento, Serenus Sammonicus cap. XXXIII:

Quondam etiam nimio præceps urina fluento
Irrigat exuvias, *obſcænoque inficit imbri.*

nec non Marcianus Capella lib. II pag. 27: *verum illa* exuvias *filiæ ornaturque detulerat, quis induta Deorum ſociari cœtibus non paveret*: omittimus Lucanum, Ammianum & alios; nam obſervationes Torrenii augere non propoſitum eſt.

T. LUCRETII CARI DE RERUM NATURA Libri VI, cum Notis integris Dionyſii Lambini, Ob. Gifanii, Tan. Fabri, Thom. Creechii, & Selectis Jo. Baptiſtæ Pii, aliorumque, curante SIGEBERTO HAVERCAMPO, qui & ſuas & ABRAHAMI PREIGERI Annotationes adjecit. Accedunt Interpretatio Thomæ Creechii, variæ lectiones ex notulis Jſ. Voſſii, atque ex plus quam viginti quinque Codd. tum impreſſ. tum MSS. ut & complures, iique locupletiſſimi Indices. Cum Figuris artificioſiſſimis atque venuſtiſſimis.

Lugduni Bat. apud Janſſonios van der Aa, 1725, 4. Alphab. 9 Tabb. æn. 7.

VIx eſt, quod de nova hac Lucretii editione dicere poſſimus, præ-

præter id, quod ipſe index jam perſpicue ſatis promittit. Eam ob cauſam initio nobiſcum conſtitueramus, ſilentio eum librum præterire: eo magis, quod per nominum ſubſcriptionem, ut vocant, prodiit, numerusque exemplorum impreſſorum vix ad 820 aſſurgit, quæ, ut ajunt, inter ſubſcribentes jam ſunt diviſa. Hoc nempe pacto judicium noſtrum non tantum, quantum alias, in commune proderit, & bonis viris, quibus conſulere debebamus, ſero jam operam noſtram exhibemus. Sedit tandem, vel ob hiſtoriam hujus editionis, quem diximus, indicem veluti commentariolo quodam illuſtrare, quo illa, quæ ita præciſe poſita minus intelliguntur, lectori noſtro manifeſta magis, magisque in aperto ſint. Primum Lambini, Gifanii, Fabri & Creechii notæ integræ promittuntur, & in præfatione iterum teſtatur Cl. Havercampus, ſe nihil reſecuiſſe, cum alii, qui hoc facerent, titulo ſæpe lectori imponere ſolerent. Et, ſi dicendum quod res eſt, hæc primaria dos eſt hujus editionis, quod doctiſſimorum illorum virorum notas junctim nunc legere licet. Sunt etiam, quantum nobis conſtat, integræ & minime mutilatæ notæ: nam nihil huic laudi officere credimus, quod ſemel atque iterum duorum nomina uni obſervationi adſcripta ſunt, quia uterque idem dixit. Deinde ſelectas Jo. Baptiſtæ Pii aliorumque annotationes additas eſſe legimus. Pii obſervationes aliquot neque doctrina, neque elegantia deſtituuntur, & cum Commentarius ejus in paucorum manibus ſit, non inutilem operam præſtitit Cl. Editor, cum obſervationes ex eo ſelegit, & publico uſui denuo expoſuit. *Ex Pii notis*, inquit, *ſelegimus, quæ mereri videbantur, ut legerentur, quæve non a Lambino aliisve uberius poſtea & melius diſpoſita erant.* Quæ poſteriora verba cum legeremus, mirari ſubiit, cur ipſi Editores aliquoties adſcripſerint eadem illa, quæ jam alii in obſervationibus ſuis expreſſerant. Certe ad lib. I v. 251, ubi jam Faber notaverat, Virgilii verſus ex lib. II Georg. eo referenda eſſe, non modo Havercampus poſtea eos verſus appingit, ſed & ſingulari nota & eadem pagina eosdem adlevit Preigerus. Ad lib. autem VI v 1204, ubi Lambinus bene multis exemplis demonſtraverat, *exierat* eſſe evitaverat & evaſerat, Havercampus, veluti novam rem docturus, inde & ipſe obſerva-

tionem conſtruit, exemplumque ex Lucretio addit, quod Lambinus pridem ad lib. V v. 1229, quo ipſe hoc loco lectorem ablegat, ſubjecerat. Illud ALIORUMQUE deſignat autores in Face Artium Gruteriana, Turnebi Adverſaria, Rutgerſii varias lectiones, Gronovii obſervationes & Voſſii ſcripta Grammatica: ex his enim fontibus reliquæ notæ derivatæ ſunt. Quaſi vero hi ſoli eſſent, qui aliquid in Lucretium contulerunt, undeque nova editio inſigniter augeri potuit. Sed omittimus tot præclara ingenia, quæ variis locis Lucretium emendarunt: dolemus tamen, nullam illuſtris Heinſii, omnium poetarum Æſculapii, rationem eſſe habitam. Feciſſet hoc Preigerus, otium ſibi factum vidiſſet lib. I v. 724, ubi vatem maximum infeliciter tentat, quem longe meliore ratione emendare aggreſſus eſt ille Heinſius ad Silii lib. VII v. 355. Sed ne illos quidem, quos dignos judicarunt in diverſas has annotationes conjici, ſatis diligenter conſultos eſſe deprehendimus. Et cujus judicii, aut diligentiæ eſt ad lib. I v. 1021 de ſuo corrigere autorem, poſtea vero ad lib. V v. 420 Gronovii emendationem ejusdem verſus proferre, eique aſſentiri? Sequitur in titulo: *Curante Sigeb. Havercampo, qui & ſuas, & Abr. Preigeri annotationes adjecit*, de qua tamen parte ſilere ſatius eſſet. Nam in medium proferre, quod Havercampus lib. VI v. 793 vulgatam lectionem:

Dejicere ut pronos qui morbus ſæpe ſuevit

ita emendaverit:

Cum cinere ut prunas κονιορτὸς mittere ſuevit,

non valde commodum arbitramur. Illuſtrationes etiam adſtrictiores ſunt, ex. gr. ubi lib. V v. 204

Et mare, quod late terrarum diſtinet *oras*,

unico Livii loco ex lib. I cap. 15, *ne quid meam vobiscum pacem diſtineat*, ornatur: cum tamen in promtu ſint elegantioribus non modo Livii alia loca ex lib. IV cap. 59 & lib. V cap. 20, ſed etiam Prudentius lib. II in Symmach. v. 597:

Omnibus in terris, quas diſtinet *Occidualis*
Oceanus.

atque alii. In quem cenſum referas Preigeri notam ad lib. V v. 467, qua, illuſtraturus verba: *ſubtexunt nubila cælum*, ita inquit:

„Ele-

Digitized by Google

„Eleganter: cujus contrarium vidimus ad v. 268 hujus libri apud „Statium tribui auroræ & ortui Solis, *cælum* nempe *retexere*. Hæc ille, negligens prorſus Senec. Phœniſſ. v. 422:

— — *vel atra* nube ſubtexens diem
Stymphalis.

& ea, quæ Heinſius ad Claudian. II in Eutrop. v. 451 in hanc ſignificationem congeſſit, quæque ex aliis ſcriptoribus multum augeri potuiſſent. Attulere tamen & Editores novas interpretationes. Notum eſt, quomodo intelligant eruditi lib. I v. 62:

Nec bene promeritis capitur nec tangitur ira,

h. e. Deus neque delectatur, neque *iraſcitur*, vel, uti Cicero idem expreſſit, neque gratia, neque *ira tenetur*: ad quam formam Seneca Conſ. ad Marc. cap. XIX: *non* invidia *felicitatis alienæ* tangitur: & Autor de vita contemplativa, qui Proſper Aquitanicus vulgo habetur, lib. I cap. XII: tangitur deſideriis *carnalibus*, *nec conſentit*: quomodo idem ſcripſit lib. II cap. XVIII, ſi quidem fides habenda veterrimis membranis quadrata littera ſcriptis: *non amittendæ vitæ* timor tangebat *de immortalitate ſecurum*, ut alios omittamus. Sed Havercampus intelligit *iram* hominum, quam Deus nihil curat, qua non *commovetur*: idque probare nititur ex Tertulliani Apologet. cap. XL his verbis: *Invidia cælum tundimus, Deum tangimus*, ſed vix cuiquam perſuadebit. Apud Tertullianum autem ſi putavit *invidiam* ita accipi, ut ſtatuit, *iram* apud Lucretium eſſe capiendam, eos omnes diſſentientes habebit, qui Tertullianum ſedulo legerunt. Videas modo, lector, Afrum illum de Jejuniis cap. XVI; de Fuga in perſec. cap. X extremo; de Pudicitia cap. XXII, & aliis locis, & videbis ſingularem hujus vocabuli uſum, de quo latius hic diſſerere non eſt neceſſe. Et hæc quidem de notis Havercampi & Preigeri. Sed monendum præterea, præmitti huic Lucretio etiam „Epiſtolam Abr. Preigeri ad „Virum Clariſſimum Sigeb. Havercampum, Contubernalem „quondam ſuum dulciſſimum, nunc in celeberrima patriæ Aca„demia, quæ Lugd. Bat. eſt, Profeſſorem Hiſtoriarum, Eloquen„tiæ & Linguæ Græcæ digniſſimum," qua non modo de elegantia Poetæ, ſed etiam de variis emendationibus corruptionumque cauſis Preigerus diſſerit. Supereſt ut de his, quæ præterea acceſſe-

runt, pauca dicamus. Cl. Creechii *Interpretatio* ſingulis paginis textui continuo ſubjicitur. Inter eam & Notas ponuntur *Variæ lectiones*, ex diverſis editionibus, & MSS. Bodleiano, Gottorpiano, 2 Heinſianis excerptis, duobus Voſſianis, aliisque editioni Veronenſi adſcriptis deſumtæ. Habemus & nos varias lectiones Fragmenti illius Gottorpiani, ex quibus hoc didicimus, non ſumma diligentia diſcrepantes eas ſcripturas congeſtas eſſe. Quod tamen de ſolo Gottorpiano ut dici poſſit, vehementer optamus. Inter varios *Indices* ſunt etiam *Conjectanea Gifanii* in Lucretium, quæ eruditis ſemper in pretio fuere; nunc autem non paginis, ſed libris poetæ & librorum verſibus reſpondent, & præterea autorum veterum loca paullo diligentius, numeris librorum, capitum & verſuum appoſitis, citata ſiſtunt. *Figuræ* iſtæ *venuſtiſſimæ* non partem aliquam antiquitatis, aut ſingulares obſervationes illuſtrant, quarum rerum cauſa olim a viris doctiſſimis libris inſerebantur; ſed, in ornamentum & pretium novæ editionis, ſingulis libris Lucretii præfixæ & ad argumenta cujusque libri paullulum accommodatæ ſunt.

Philoſophiſches LEXICON.

hoc eſt:

LEXICON PHILOSOPHICUM, IN QUO omnium Philoſophiæ diſciplinarum termini resque ipſæ explicantur; controverſiæ Philoſophorum veterum & recentiorum recenſentur, ſcriptaque de ſingulis argumentis memorantur, editum a JO. GEORGIO WALCHIO, S. Theologiæ Doctore & Profeſſore in Academia Jenenſi.

Lipſiæ, ſumtu Jo. Friderici Gleditſchii B. Filii, 1726, 8 max. Alph. 4 pl. 12.

VArii fuerunt, qui Lexicis Philoſophicis conſcribendis operam dederunt, quamvis omnium fere ea ſit ratio, ut pro conditione, quam Philoſophia nunc præ ſe habet, exiguam afferant utilitatem. Etenim aut ſolos terminos, qui Philoſophorum ſunt pro-

Digitized by Google

proprii, explicant; aut inſerviunt tantum ſapientiæ Ariſtotelicæ & ſcholaſticæ intelligendæ. Aliud plane operis hujus inſtitutum eſt, quod ipſe Cl. Autor, Collega noſter honoratiſſimus, in Præfatione copioſe exponit, ſimul alios horum Lexicorum autores recenſens. Complectitur omnes Philoſophiæ diſciplinas, Logicam, Metaphyſicam, Theologiam naturalem, Phyſicam, Pnevmaticam, Ethicam, Jurisprudentiam naturalem & Politicam, quarum omnia argumenta pro ratione Lexici ſecundum litterarum ordinem ſunt explicata atque illuſtrata. Primum omnes termini, quos Philoſophi uſurpant, ita ſunt expoſiti, ut quisque eorum ſignificandi vim capere facili negotio poſſit, præſertim cum perſpicua exempla acceſſerint. Plerosque horum terminorum Latina lingua, qua in uſu ſunt, retinuit, quod, ſi novas voces lingua Germanica adhibere voluiſſet, ex illis obſcuritas exorta fuiſſet. Verum minima pars operis hujus pertinet ad hoſce terminos. Porro enim ipſas res omniaque argumenta, de quibus Philoſophi differunt, perſequitur Cl. Autor, eo ſervato dicendorum ordine, ut non ſolum ipſe momenta quævis clare ac diſtincte ſit interpretatus, atque argumenta addiderit, rite cognitionis veri & falſi diſcrimen obſervans, quo iſta modo ſit certa, modo probabilis, modo poſſibilis; verum etiam doctrinarum hiſtorias accurate memoraverit. Pertinet ad has, quando diſſentientium opiniones diligenter collegit: controverſiasque Philoſophorum & vetuſtioris & recentioris ævi tanto ſtudio recenſuit, ut nulla fere fuerit diſceptatio, cujus heic non facta ſit mentio ac ratio expoſita. Quod ad recentiores attinet, provocamus ad controverſias Bælii de origine mali; Thomaſii de crimine magiæ; aliorum de polygamia, concubinatu, divortio; de libertate hominis, easque, quarum occaſionem dederunt Leibnitius & Wolfius. Et has quidem diligenter memoravit, ita, ut quamvis a placitis hujus Philoſophiæ ipſe diſcedat, ubique tamen modeſtiam ſectetur, ac, quæ Philoſophi eclectici munus poſtulat, obſervet. Ubi in explanandis rerum naturalium cauſis verſatur, experimenta quoque attingit, atque inſtrumenta, quæ illorum cauſa adhibentur, deſcribit. Equidem in ſingulis doctrinæ philoſophicæ partibus explicandis non mediocrem operam collocavit;

præ

præ reliquis tamen Jurisprudentia naturalis maximo ſtudio eſt tradita. Ut illis quoque ſatisfaceret, quibus adhuc Philoſophia Ariſtotelica placet, hujus pariter dogmata, quæ cum ad Logicam, tum ad Phyſicam aliasque diſciplinas pertinent, propoſuit. Non eſt neceſſe, ut ſpecimina quædam recenſeamus. Quisque enim ex illis, quæ generatim diximus, facile intelligere poteſt, qualis libri hujus ſit ratio, quidque in eo quærere debeat. Quare id tantum addimus, quod Autor de omnibus materiis ſcriptores idoneos adjecerit, cumque hac occaſione magnum apparatum ad Bibliothecam Philoſophicam collegerit, eam a ſe Latina lingua conſcriptam, in præfatione, exſpectari jubet.

PHILOSOPHICAL EXPERIMENTS AND Obſervations &c.

hoc eſt,

EXPERIMENTA ET OBSERVATA PHILOſophica Viri inter eruditos quondam eminentis, D. ROBERTI HOOKE, S. R. S. & Geom. Prof. Gresham. aliorumque Virorum eruditorum primi ordinis, qui illo tempore floruere, edita a GUILIELMO DERHAM, S. R. S.

Londini, apud W. & J. Innys, 1726, 8, chart. aug. Alph. 1 pl. 3 Tabb. æn. 4 c. fig. textui inſertis.

SCripta Viri celeberrimi *Roberti Hookii*, quæ ipſe luci publicæ expoſuerat, enarravimus in Actis A. 1707 p. 150, & poſthuma a *Richardo Wallero* publicata prolixe recenſuimus ibidem p. 150 & ſeqq. Promittebat idem *Wallerus* adhuc alia fragmenta, inventa & experimenta Viri egregii; ſed fatis concedens ſtare promiſſis non poterat. *Wallero* mortuo ſchedæ *Hookianæ* pervenere in manus Viri de Rep. literaria optime meriti, *Guilielmi Derham*, qui, ut de eadem bene mereri pergeret, ea inde ſelegit & ſecundum annorum ordinem digeſta publici juris fecit, quæ ad ſcientiæ phyſicæ ac mathematicæ incrementa inſerviunt, interſperſis hinc inde aliis virorum præclarorum obſervationibus

ac

ac inventis. Noſtrum eſt notatu non indigna excerpere, quæ rerum naturalium curioſis grata judicamus.

Inventionem barometri *Hookius* vindicat *Boyleo*, qui in eam incidit A. 1658 vel 1659, ſuadente *Wrennio* inquiſiturus, num Luna premat atmoſphæram noſtram & ea mediante aquas marinas juxta hypotheſin *Carteſii*. Experimentum *Torricellii* A. 1643 Florentiæ inſtitutum a *Merſenno* A. 1644 & *Paſcalio* A. 1646 & 1648 in Gallia cum ſucceſſu fuiſſe repetitum: *Ottonem* vero *de Guericke*, cui A. 1654 a *Valeriano M.* Ratisbonæ id fuerit communicatum, idem poſtea ſibi arrogaſſe & *experimentum Magdeburgicum* inde fuiſſe appellatum, autor eſt *Derhamus*. Obſervationes horologii oſcillatorii marinas A. 1662 inſtituit *Kingkardinus*, motumque agitatione navis turbari aliquantiſper, deprehendit. *Robertus* vero *Holmes* illius ope longitudinem maris rectius determinavit quam ſocii in aliis navibus, qui methodo communi utebantur, etſi huic negotio non exacte ſatisfaceret. *Hookius* d. 3 Dec. A. 1662 ponderavit aerem, uſus globis hermetice ſigillatis, ex quibus vi caloris eundem expulerat. Eodem anno d. 24 & 31 Dec. illuſtri Societati Regiæ exhibitum fuit experimentum determinandi preſſionem, quam ſuſtinet medium a corpore in eodem vel aſcendente, vel deſcendente, quod a *Leibnitio* ad ſolvendum phænomena barometri commendatum in Actis A. 1711 p. 11 deſcripſimus. Recenſentur, quæ judice *Hookio* in *Grænlandia* & *Islandia* ſint obſervanda & quænam circa reſiſtentiam aeris in motu corporum ſint examinanda. *Hookius* A. 1663 inquiſivit in refractionem in glacie atque cryſtallo. Deprehendit autem refractionem in glacie minorem, quam in aqua, & in cryſtallo majorem, quam in vitro. Deſcribit idem regulas generales in experimentando obſervandas. Ex variorum literis phænomena varia recenſentur, veluti quod in bronchiis pulmonum ovium & in arteria aſpera bovis magna graminis quantitas fuerit reperta; quod in terræ motu per 32 dies atque noctes continuato ſolum cum 3000 domibus & inhabitatoribus fuerit ſubmerſum, ejusque loco lacus profundus comparuerit, & ex lacu piſcibus pleno piſces omnes in continentem fuerint excuſſi, lacu hoc evaneſcente, quamprimum ad diſtantiam milliaris Anglici

alter oriretur; quod ova reperta fuerint loco vitelli inclusa albumini aliorum ovorum &c. *Hookius* describit anemoscopium suum & vas prismaticum triangulare, ad dimetiendam quantitatem aquæ pluvialis commodum. Recensentur quædam observationes immersionum Satellitis primi *Jovialis* a *Toinardo* A. 1679 & 1680 factæ. Describuntur grandinis figuræ singulares A. 1680 mense Majo ab *Hookio* observatæ; animalcula minutissima in aqua a *Leuwenhœkio* deprehensa; casus singularis hominis muti periodice loquentis nempe nonnisi ab hora 12 meridiana usque ad primam, *Grewio* a *Keiselio* communicatus; structura crinis a *Leuwenhœkio* detecta & ejusdem observationes microscopicæ de alvi fæcibus, de fibris musculorum, duræ matris, cerebri, medullæ spinalis, & *moxa* herba; vermes millepedibus similes in stomacho repertæ; *Molyneusii* observata anatomica in vespertilione dissecto, in quo penitus mortuo cor ultra horæ spatium systolen atque diastolen peregit; *Hookii* experimenta varia, veluti de metallis in aliis ejusdem speciei liquefactis natantibus, de condensatione aeris ope aquæ, de pressione aquæ in tubis, de gravitate specifica aquæ & Mercurii, quam determinavit ut 1:15, de expansione metallorum liquefactorum, de pressione partium aquæ ab aqua, de elasticitate aeris, de pondere aquæ & ejus calore ac frigore per omnem profunditatem eodem, de singulari molendini vi ventorum agitandi genere, de impediendo lapsu ponderum rupto fune, de gravibus exactissime ponderandis, de pondere fluidorum accurate determinando, de magnetismo terebris chalybeis absque magnete conciliato, de duritie ac tenacitate glaciei, de dilatatione aquæ congelatæ, de gravitate specifica glaciei, quam facit respectu aquæ ut 8 ad 7, de ejusdem phænomenis & causa expansionis. Reperies ibi porro *Hookii* methodum verba quædam exiguo temporis spatio per maximam distantiam alteri communicandi. Commendantur ad hunc usum telescopium & loca eminentia tanto intervallo in directum a se invicem dissita, quantum istud requirit. Peculiares vero in locum literarum substituit characteres ex intervallo facile distinguendos. Invenies quoque ejusdem discursum de curru a vento agitando, sed qui in primariis deficit, cum Cl. Editor inter MSC. Autoris,

quæ

quæ huc ſpectant, reperire non potuerit. Extant ibidem experimenta *Hookiana* & obſervationes in uſum barometri perficiendi. Gravitas ſpecifica aquæ ad Mercurium determinatur ut 1 ad 15, ſpiritus vini ad eundem ut 1 ad 17, olei terebinthinæ ut 1 ad $17\frac{1}{4}$. Si ſpiritus vini fuerit 51, oleum terebinthinæ erit 52, aqua communis 60. Exhibentur varii modi conficiendi phoſphorum, phoſphorum ſcilicet Bononienſem, phoſphorum liquidum ex cineribus clavellatis & ſpiritu urinæ, phoſphoros metallorum, phoſphorum *Brandii* ex urina & phoſphoros *Balduini*. Monet *Derhamus*, Cel. *Slarium* jam longo ante A. 1677 intervallo Societati Regiæ exhibuiſſe phoſphorum quendam. Subjicitur *Balduini* modus efficiendi germinationem metalli, & *Feburii* atque *Evelyni* modus præparandi electuarium, quod *Orvietani* nomine venit, una cum artificiis aliis utilibus & curioſis ab *Hookio* collectis. *Joannes Caſwellus*, Profeſſor *Savilianus* in Academia Oxonienſi, A. 1686 coram Societate Regia legit diſcurſum de umbra retrograda in ſciateriis ſub zona torrida, qui hic integer inſeritur. *Hookius* facili via invenire docet lineam meridianam; experimento probat, oleum vitrioli aquæ permixtum minus augere volumen quam pro ratione quantitatis affuſæ, quod ab *Hawkesbejo* iteratum legitur in Transactionibus Anglicanis A. 1711 num. 331; plantam deſcribit, quæ a Luſitanis *bangue* appellatur & ex India in Europam afferri ſolet; obſervationes de gemmis communicat; varia inſtrumenta ſiſtit ad fundum maris explorandum; de teleſcopiis & microſcopiis eorumque inventoribus diſſerit, & microſcopium reflectens exhibet, quale in Transactionibus

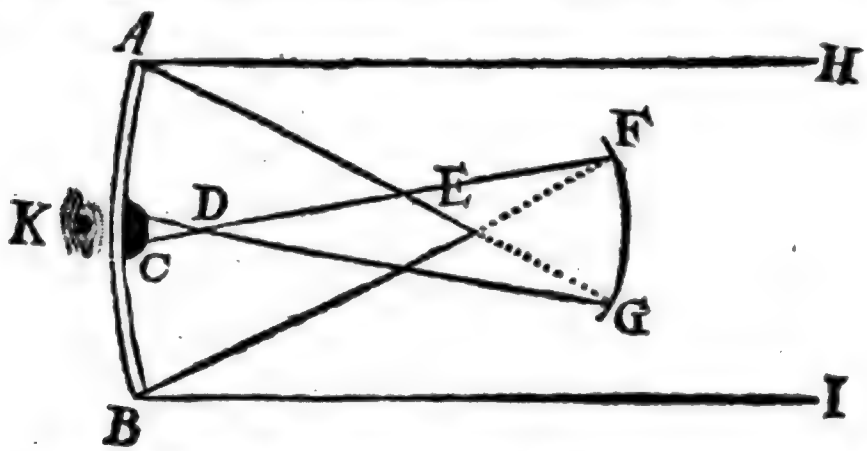

Anglicanis dedit *Caſſegrenius* num. 83. Eſt ſcilicet AB ſpeculum

concavum, cujus focus in E ; & FG alterum ſpeculum concavum minus, reflectens radios in focum alterum D, in quo oculus K ope lenticulæ C videt objectum. His additur hiſtoria typographiæ Oxonienſis a *Walliſio* conſcripta; obſervatio non una de lacu ingente in Suecia A. 1688 ab anonymo facta, *Walleri* animadverſio in diſcurſum *Hookii* de microſcopiis. Machinam aſportatoriam, qua facili negotio ingens terræ quantitas ex uno loco in alium deportari poteſt, a *Roberto Southwell* viſam, A. 1692 cum Societate Regia communicavit *Hookius*. Reperies porro ibidem ſchediaſma de quantitate auri in fluvio *Gambay* incerti autoris; experimenta & obſervationes de ferro ignito ab *Hookio* A. 1694 Societati Regiæ exhibita; ejusdem recenſionem diſcurſus *Philippi de la Hire* de frigore; inſtrumentum ad delineandum objecta, quod eſt Camera quædam obſcura portatilis ita parata, ut in parte poſtica locus ſit capiti atque manibus, ceteris corporis partibus extra eam conſtitutis; modum dimetiendi altitudines & diſtantias in mari; obſervationes *Greavei* in Ægypto factas, quæ obliquitatem Eclipticæ ad A. 1639 exhibent 23°, 30′, 15″, declinationem acus magneticæ a meridiano *Alexandrino* occidentem verſus 5° 45′ ad A. 1638 menſe Decembri, & altitudinem poli *Alexandrini* 31° 10′, vel 31° 5′, vel 31° 3′. *Hookius* oſtendit, quomodo diviſiones barometri augmentari queant, & quasdam de nautilo conjecturas prodit atque obſervationes. Tres idem de ambra diſcurſus reliquit, quibus ejus hiſtoriam complexus. *Lowthorpius* jam d. 14 Febr. 1699 in refractionem aeris inquiſivit. *Stephanus Gray* A. 1699 Cantuariæ ſub latitudine 51° 15′ obſervavit initium eclipſis h. 8 12′, obſervationem maximam, quæ fuit 10½ digitorum, h. 9 24′ & finem h. 10 42′. *Wallerus* quasdam animadverſiones conſcripſit in hiſtoricam *Philippi de la Hire* obſervationem de vitris cauſticis veterum, quæ legitur in Commentariis Academiæ ſcientiarum Pariſinæ A. 1708. Concedit, veteribus cognitas eſſe, quod ſphæræ ſint cauſtica vitra; ſed negat, ipſis innotuiſſe lentes cauſticas. Recenſet idem Tractatum *Dominici Miſtichelli* impreſſum Romæ A. 1709 de apoplexia. Colophonis denique loco *Hookius* quædam inventa Anglis vindicat, quæ a *Caſſino* in Tractatu

ctatu de origine & progreſſu Aſtronomiæ tributa fuerant Gallis, aut minimum ſociis Academiæ ſcientiarum, veluti horologium oſcillatorium ope cycloidis perfectum, quod ante erectam Academiam jam notum fuerit in Anglia, primum autem in Batavia jam A. 1659 fuerit inventum; lentium teleſcopium absque tubo uſum a ſe inventum; menſuram univerſalem ope penduli obtinendam a *Chriſtophoro Wrenno* indicatam, detecta a ſe cauſa, cur non eadem eſſe poſſit per orbem univerſum &c. Multum conqueritur de Academia Regia ſcientiarum, quod inventa Societatis Regiæ Angl. ſibi arroget, ac ægre fert, quod *Caſſinus* Academiam ſcientiarum primam Societatem Regiam præ dicet, cum tamen ejus natalem anteverterit Societas Regia Londinenſis.

OPERE MEDICO-PRATICHE ET FILOSOPHIche di Giuſeppe Volpini.

i. e.

JOSEPHI VULPINI, PROFESSORIS PHIloſophiæ & Medicinæ, Opera Medico-Practica & Philoſophica.

Parmæ, apud hæredes Pauli Monti, 1726, 4.
Alphab. 1 plag. 8.

SEx continent Tractatus opera hæc, quorum I agit de vermibus ordinariis in corpore humano, de morbis ab eis productis & modo iisdem medendi. Vermes humanos a putredine oriri, vel ex ovulis muſcarum deglutitis aut cum aere allatis excludi, fuſius probat Autor Clariſſ. negans, per traducem eos a parentibus liberis communicari. Uſum eis attribuit, ut abſumant ſuperfluas chyli particulas, agitatione ſua motum inteſtinorum periſtalticum excitent, & vilem noſtram conditionem ante oculos ponendo ſpirituum ſuperbiam ſupprimant. Inter noxas, quas producunt, nominat febrem putridam vel malignam, diarrhœam, dyſenteriam, colicam, convulſiones, epilepſiam, cephalalgiam, paralyſin, ſyncopen, ſingultum, vomitum cibi, vel materiæ feculentæ aut peregrinæ. Oriri vero hæc ſymptomata aſſerit vel

a vermibus ut talibus, id eſt, ab eorum irritatione & roſione; vel a vermibus cum materia peccante, acida, ſalſa, amara, phlegmatica, putrida, quæ inſtar fermenti ſanguini vel ſucco nerveo effluvia communicat, combinatis; vel ab eorum glutinoſa viſciditate in glandulas ſe inſinuante, membranis adhærente & vaſa obſtruente. Quoniam autem dicta mala etiam absque vermium progenie aliquem invadere poſſunt, cautiſſimum in iis curandis & in vera morborum cauſa inveſtiganda ſolertem eſſe jubet Medicum. In vermium igitur negotio ſequentes commendat indicationes: 1) ut agitationes & inquietudines vermium ſiſtantur, 2) ut iidem enecentur & educantur, 3) ut ſucci vitioſi corrigantur, 4) ſymptomata mitigentur, & 5) ut primæ viæ a reliquiis verminoſis purgentur. Præ reliquis pro necandis & educendis vermibus ſequentes commendat pilulas, quæ recipiunt Aloes lucidæ drachm. unam cum ſemiſſe, Flor. Sulph. Mercur. d. ana 2 ſcrup. ſem. Santon. drachm. ſemiſſ. His fuſius deductis quinque quæſtiones circa idem argumentum reſolvit, ſcilicet, 1) annon venæſectio in curandis vermibus locum inveniat? 2) quo jure ſaccharum, mel, & ſimilia inter anthelmintica numerari valeant, cum tamen vermes chylo, lacte, aliisque ſuccis dulcibus & temperatis delectentur? 3) cur non omnes homines æquali vermium progenie ſcateant? 4) quomodo vermes in quavis corporis parte nidulari queant, cum tamen nullæ dentur viæ, per quas illuc meare poſſint? & 5) cur in principio morborum, maxime gravium, lumbrici ſoli, nec ulli alii rei admiſti, rubri, vel copioſi & vivi ejecti malum præbeant prognoſticum, ſecus in declinatione? Quemadmodum autem Autor Clariſſ. in omnibus ductum Valliſnerii, cujus placita in Actis Supplem. Tom. V Sect. VII pag. 279, expoſuimus, ſequitur, ita defendit eundem contra Vercelloni inſultus, qui in Tract. de Glandulis œſophagi & vermibus, quem in Actis Supplem. Tom. VI Sect. VI p. 262 excerptum dedimus, ovula vermium ab extra adduci exiſtimans, illius theoriam, qua per traducem propagari lumbricos ſtatuerat, evertere conatus eſt. Poſtquam igitur Clariſſ. Vulpinus de Cura vermium abunde diſſeruit, pergit in *Tr. II* de præſervatione a morbis ex vermium

pro-

progenie metuendis agere. Et quemadmodum pleraque remedia præſervatoria ex bono vivendi regimine deſumuntur, ita hac occaſione regulas diæteticas explicaturus, pro fundamento ponit verba Averrhois in Paraph. in Lib. de Republ. Platon. Tract. I pag. 342, quæ ſic ſe habent: "Civium alimenta, ſi modo, ſi" ordine, ſi tempore, ſi genere temperata ſint, eodemque modo" exercitatio; conſentaneum eſt, ita inſtitutos non habere opus" tot Medicis, quot hac tempeſtate noſtra & retro actis etiam" temporibus uſi ſumus." Notum autem eſt, quod infantilis ætas præ alia verminationi ſit expoſita, hinc anſam arripit diſſerendi in genere de requiſitis bonarum nutricum, de modo nutriendi infantes tam lactentes quam ablactatos; inde progreditur ad exponendum uſum & effectum vini, ad commodum explicandum calide vel frigide bibendi, modumque ſuppeditandum, quo ebrietas vel præcaveri vel arceri queat. In *Tr. III* illorum examinat opinionem, qui ſtatuunt, vermes ſpermaticos eſſe principium generationis animalium. Quos cum Leeuwenhœckius & Hartſœckerus primi detexerint, hosque ſecutus ſit Dalechampius cum ſuis aſſeclis, ea cum differentia, quod priores, manere vermiculos in utero, ibique nutriri & augeri, poſteriores vero per tubas Fallopianas ad ovaria deferri, & ovulum ingredi crediderint; utrorumque rationes fideliter recenſet atque ſolide refutat Noſter. De quibus aliquid dicere eo magis dubitamus, quo pluribus vicibus hoc de argumento in his Actis jam locuti ſumus. Sic & in *Tr. IV* reſpondet objectionibus, quas D. Dominicus Maria Taravazzus contra ſyſtema ovorum in animalibus viviparis moverat. In *Tr. V* Obſervationes quasdam communicat & ſpecifica allegat, quæ partim a Medicis, ex. gr. Mortono, Mayerne, Boyle, &c. commendata; partim a ſe inventa, magni uſus in morbis eſſe reperit. Sic pag. 193 folia viridia juglandum ad abſumendum lac puerperarum, p. 194 battituram ferri ad cachexiam a menſium ſuppreſſione ortam, p. 199 Electuarium & Pilulas ad præcavendam phthiſin poſt hæmoptyſin, quæ recipiunt Rob. paſſul. cum Aqu. farfar. extr. unc. 3 ſem. papav. alb. unc. i. cum ſemiſſ. ceruſſ. antim. unc. i. colchot. vitriol. dulcif. drachm. i. ſemiſſ. ſyr. dialth. Fern. & ſcabioſ. ana q. ſ.

q. ſ. pag. 200 ſequentes pilulas ad omnes hæmorrhagias, potiſſimum ad ulcera veſicæ, renum & aliarum partium internarum cum ſanguinis fluxu combinata, quæ parantur ex vitriol. dulcif. ſexies cum phlegmate vitriol. vel aqua ſperm. ran. irrorati & exſiccati, G. Arab. ceræ albæ ana unc. ſemis, & balſ. Peruv. drachm. 1, etiam atque etiam commendat. In *Tr. ultimo* de vero uſu feroque abuſu veſicatoriorum commentatur. Quæ cum parentur ex cantharidibus, ſinapi, euphorbio, &c. adeoque ſale volatili alcalico conſtent, in omnibus morbis, in quibus acidum vel viſcidum peccat, & fluida tardius moventur, conducere, & quoniam urinam ſimul pellunt, in abundantia ſeri & lymphæ apprime valere dicuntur. Alias in particularibus quibusdam affectibus adhibentur, non tam ut humores p. n. verſus habitum alliciantur, & extra corpus proſcribantur, quam ut, dum ſalia eorum volatilia intimius penetrant, particulas noxias verſus renes pellant, obſtructiones reſerent, fluidorum motum accelerent, molecularum inutilium contactum deſtruant, iisque novum ſitum, aliamque diſpoſitionem juxta rationes mechanicas concilient. Ob has cauſas, imo & revellendi & ſpiritus excitandi gratia proſunt in febribus malignis, petechialibus, cum lethargo conjunctis, in lymphaticis diuturnioribus, ac pertinacibus, in intermittentibus pertinacibus, in gravioribus capitis doloribus, imprimis hemicrania, in melancholia & imaginatione depravata, apoplexia, catalepſi, vertigine, epilepſia, in malo iſchiadico aliisque doloribus arthriticis, rheumatiſmo, inflammationibus partium internarum cum febre. Damnantur vero in morbis, ubi particulæ alcalico-ſalinæ, imprimis volatiles, & ſulphureo-volatiles abundant; ut in oculorum fluxionibus, in ardore & incontinentia urinæ, inflammatione & ulcere veſicæ, in menſibus imminentibus vel profluentibus, ac lepra. Exulent quoque in ſubjectis gracilioribus, ſiccis, calidioribus, ſpiritibus mobilibus gaudentibus, & ad hecticam inclinantibus. Ratione temporis non applicentur niſi præmiſſis univerſalibus, & quando alia benigniora remedia fruſtra fuerunt adhibita. Ratione loci non admoveantur parti inflammatæ, debilitatæ, emaciatæ, vel fluxioni cuidam obnoxiæ.

JOH.

Digitized by Google

JOH. MATTHIÆ HASII, MATH. PROF. P. Witteberg. Programmata bina, de Eclipſibus Solis & Lunæ binis anni 1726, junctim edita cum ſchematibus.

Wittebergæ, apud viduam Gerdeſiam, 1727, 4.
Plag. 3½ Tabb. æn. 2.

CL. Autor, Collega noſter honoratiſſimus, qui A. 1715 eclipſis Solaris illius anni illuſtrationem variis Schematibus, Orthographicis, Stereographicis polaribus univerſalibus, Stereographicis particularibus, itemque profilicis dederat, recenſitam a nobis in Suppl. Tom. VII Sect. I, eclipſes etiam, Solarem atque Lunarem, præteriti anni binis ſchematibus explicare conatus eſt. Obſervat, ſchemata eclipſium Solarium vel terreſtrium projectionibus Stereographicis polaribus exhibitarum jam eſſe ſatis frequentia, cum magno numero imprimis in elegantiſſimis Ephemeridibus Manfredianis occurrant. Quoniam tamen habent hoc incommodum, ut ægre integrum hemiſphærium illuminatum exhibere valeant, ea de cauſa, & ut modum exhiberet, quo concinnius ejusmodi eclipſes propius æquatorem contingentes (ad quarum repræſentationem deformationem telluris nauticam in mappa reducta adhiberi minus juſtum ipſi videtur) exhiberi poſſint & ut ſimul ſpeculationem de repræſentationibus harum eclipſium nova aliqua acceſſione perficeret, Eclipſin Solarem, quæ ſuperiori anno d. 25 Septembr. contigit, mappa & projectione ſtereographica æquatoria, & gradus longitudinis 280 in æquatore, qui per medium mappæ tranſit, comprehendente exhibuit. In qua vero ob ſpatii anguſtias duæ potiſſimum phaſes initii & finis, nempe deliquii terreſtris & regionum omnium, quæ illo tempore diem habuerunt vel in hemiſphærio illuminato conſtitutæ fuerunt, comparent. Modum deſcribendi ejusmodi ſchema ex prædeſcripto ſchemate orthographico vel & inſuper ſtereographico polari notum ſupponit. Præterea vero ut modum hunc projectionis, nempe ſtereographicum æquatoreum, eo magis commendaret, Eclipſin quoque Lunæ, quæ 11 Octobr. ejusdem anni contigit, ſcilicet phaſes, quibus terra per eandem affecta fuit, ſimili ſchemate ex-

preſſit. Quale nunquam antea publicatum integrum, in quo adeo hic pariter hemiſphærium nocturnum (cum parte diurni) ſive omnes regiones, quibus ſucceſſive eclipſis Lunæ hæc viſibilis exiſtit, exhibentur, tresque ſpeciatim phaſes initii, medii & finis eclipſeos exprimuntur. Ubi quidem ſimul (propter latitudinem Lunæ, quamvis parvulam) tamen hemiſphærium nocturnum ab illo hemiſphærio, quod Lunam videt, quamvis ab altero modicum ſaltem differente, diſtinctum apparet.

Potiora momenta calculi harum eclipſium, ſecundum tabulas Hireanas adminiſtrati, adjunguntur; cœlum vero in neutra eclipſium favens obſervationi fuiſſe monetur.

OBSERVATIONES ASTRONOMICÆ, A DN. DE LA CROYERE, Cl. ejusque fratre, DE L'ISLE, in Ruſſiam tendentibus, ut & a Cl. KIRCHIO, in Obſervatorio Regio Berolinenſi A. 1726 inſtitutæ, a DE L'ISLE deſcriptæ, & nuper Petropoli ad Collectores Actor. Erud. transmiſſæ.

JAn. XVI 1726, $7^h\ 24'\ 13''$ veſp. notata fuit emerſio tertii ſatellitis Jovis teloſcopio pedum 15 objectivo Campani: cœlum ſerenum, ſed nihilominus Jovis diſcus non tam bene terminatus apparuit, quam ſolet. Teleſcopium pedum XXVI emerſionem anticipavit $5''$, oculari minus diſtincte refringente imaginem objectivi.

Jan. XVIII, $9^h\ 5'\ 56''$ veſp. Mars incipit ad Lunaris diſci partem obſcuram emergere, teleſcopio 6–7 pedum, ut deprehendit frater *de la Croyere*; quamvis Luna trans nebulam cerneretur, obſervatio tamen exacta eſt, utpote inſtanti temporis facta. Eram tunc occupatus teleſcopio 15 pedum Campani collocando. Poſt initium emerſionis a fratre obſervatum vidi $6''$ vel $7''$, Martis diſcum totum retectum a Lunari $9^h\ 6'\ 2''$ vel $3''$.

Altitudines meridianæ ſuperioris limbi Solis quadrante 18 pollicum radii.

17 Jan.

Digitized by Google

17 Jan. 17° 4′ 30″.
20 — 17 41 30.
21 — 17 55 15.

Obſervationes correctæ, errore quadrantis circiter 4′, ſuppeditarunt fere altitudinem poli 52° 32′½ in obſervatorio Berolinenſi, adhibitis declinationibus Solis, quæ extant in tabulis D. *de la Hire.*

Unpartheyiſcher Bericht vom Vorrecht der Erſtgebohrnen in illuſtren Familien.

i. e.

SINCERA INSTRUCTIO DE JURE PRIMOGENITORUM in illuſtribus familiis. Editio ſecunda.

Gothæ, apud Joh. Andr. Reyherum, 1727, 8.

Plag. 7.

AUtor hujus ſcripti eſt Vir ſumme reverendus, D. *Erneſtus Salomon Cyprianus:* cujus ut reliqui libri, quibus rem eccleſiaſticam & litterariam ornavit, juſſu *Sereniſſimi Ducis Saxo-Gothani, FRIDERICI II,* prodierunt, ex quo munus Conſiliarii Eccleſiaſtici & Conſiſtorialis ab ipſo ſibi delatum, & cum inſigni totius Eccleſiæ Evangelicæ emolumento adhuc geſtum, ſuſcepit; ita hic quoque, eodem *Sereniſſimo Principe* ita jubente, jam ante aliquot annos conſcriptus, & hoc anno recuſus eſt, continetque defenſionem juris, quo illuſtrium familiarum ſplendor conſervatur, ſolidis & perſpicuis rationibus inſtructam. Cap. I. Jura primogenitorum legi naturæ & internæ ſocietatis civilis compagi omnino congruunt. Naturali enim omnium hominum æqualitate ſublata, inſtitutaque civilis vitæ conſociatione, cujus finis eſt bonum publicum, privatæ cujusque utilitati, ubi contentio oritur, ſimpliciter anteponendum: neceſſarium utique eſt, & juri naturali, ſinique ſocietatum civilium conveniens, ut excluſa diviſionum licentia, vires & conjunctæ maneant, & unius arbitrio ſubſint, qui non alius, quam natu major eſſe debet, cui nemo fratrum poſt genitorum excuſate ſemet opponere, aut jus divinum & avita

teſtamenta obtendere poteſt. C. II. Jus primogenitorum ab omnibus populis agnoſcitur & approbatur: cujus rei naturalis ratio eſt, quia vires conjunctæ in agendo & ſuſtinendo plus pollent, quam diſſipatæ; unde omnes gentes non ſolum unius fratris imperium præſtantius putant eo, quod multis capitibus laborat, ſed & æquum exiſtimant, ut primogenitus imperio potiatur, quod Ariſtotelis, Herodoti, Juſtini & aliorum teſtimoniis oſtenditur. C. III. Idem jus ſacrarum quoque literarum teſtimonia comprobant. Inter loca huc ſpectantia a S. R. Autore refertur etiam ille, qui extat *Gen.* IV, 7, idque ex mente cum aliorum quorundam Interpretum, tum imprimis Heideggeri, cujus verba ex hiſtoria Patriarcharum To. I Exercit. 1 §. 18 p. 22 hic in notis ſubjecta leguntur. Ita autem ille: *Habelem fuiſſe ſervum fratris ſui Caini primogeniti, oſtendunt verba Dei ad Cainum, qui dedignatione Dei, ſacrificium ejus averſantis, perculſus timuerat, ne excidiſſet ſua in fratrem poteſtate. Deus autem illi poteſtatem in Habelem confirmat his verbis: Ad te appetitus ejus, & tu illi dominaberis.* C. IV. Adjiciuntur antea dictis plures cauſæ, quare natu minores primogeniti fortunam non debeant iniquo animo ferre. Mens generoſa ſalutem & conſervationem patriæ, Curtii, Deciorum, Codri, Philenorum, aliorumque egregiorum civium exemplo tanti æſtimat, ut ea privatam ſuam utilitatem nunquam non præponderari velit: nec privatæ vitæ commoditatem, inanem gloriam, luxumque finem bonorum conſtituit. Primogenituræ dignitas naturali, divino & gentium jure, prætereaque aurea bulla & confirmationibus Cæſarum ita juvatur, ut vana futura ſit ſine viribus ira adverſus eam aliquid molientium. C. V. Etiam poſt geniti principes, licet imperio careant, poſſunt tamen bene beateque vivere. Primam viam Principibus ineundam, ſi voluerint eſſe felices, oſtendit exploratiſſima illa, licet fere ignota veritas, veram felicitatem non in magnifico apparatu, vitæque cultu externo cum omnium rerum copia conſiſtere, ſed in animo cujusque eſſe quærendam. Secundo loco ejusmodi Principes rebus ſuis conſulere poſſunt, ſi detractis ſumtibus cupiditatis rem parſimonia retineant: porro ſi rebus belli cum prudentiæ & fortitudinis laude gerendis mature ſe idoneos reddiderint; vel etiam

in

Digitized by Google

in toga magnis Regibus, aliisque imperantibus opera & consilio præsto fuerint: quo & pertinent felices nuptiæ, minime autem veræ religionis desertio. C. VI. Jus primogenituræ in domo Saxonica non est novum, quippe quod in utraque linea jam olim usurpatum fuit, cum Ducis Alberti & Electoris Johannis testamentis esset confirmatum.

JO. PETRI DE LUDEWIG, JCTI, FRIDERICIANÆ Cancellarii, Reliquiæ MSptorum omnis ævi Diplomatum & Monumentorum ineditorum.

Tomus IIX.

Francofurti & Lipsiæ, 1727, 8 maj.

Alph. 2 pl. 5 Tabb. æn. 7.

POst splendidam Dedicationem Illustriss. *Frid. Ernesto* S. R. I. Baroni ab & in *Cuipbausen*, Potentiss. Regis Poruss. in sanctiori Curia Administro Status, inscriptam, singularem huic Tomo, pro more suo, Præfationem præmisit Ill. Editor, in qua multum initio præfatus de Dynastia sua Bendorffio, de cujus acquisitione, quæ paulum retardavit editionem Tomi hujus, ipsi impense gratulamur, de libris hic contentis uberius differit. Hanc solam nunc perlustrare sufficerit, maxime cum nullas monumentis hic publicatis, prout in ceteris quidem Tomis fieri suevit, notas subjectas deprehendamus. Primo loco exhibetur *Sigismundi Meisterlini*, qui circa finem seculi XV primum ad D. Sebaldum Noribergæ, ac deinde in cœnobio Grundlachiensi Antistes fuit, *Noribergensis civitatis historia*, ad A. 1470 producta, quem Autorem, mercede quippe conductam, parum æquum fuisse Burggravils aliisque, probe observat Noster, varia ab eo tradita accurate in Præf. confutans. Qua occasione etiam Jo. Mülleri Chronica Norib. adhuc inedita, tum & alia monumenta & diplomata MSS. quæ maximam partem ipse possidet, prolixe recenset. Sequuntur inde II *Monumenta quædam geneal. & historica*, e Bibliotheca Illustriss. *Ludovici Ottonis* nob. Domi-

Domini *de Plotho*, Regi Poruſſiæ a Conſiliis ſanctioribus & rel. Noſtro conceſſa, quæ quatuor Sectionibus partitus eſt Noſter, quarum prima de Welpone Bavariæ Duce, & ſecunda de Saxoniæ originibus agit, tertia Catalogum Miſniæ Marchionum & Landgraviorum Thuringiæ, ſeu, ut corrupte legitur in Codice, *Katal. Lantgravii Thuringiæ & Archi-Epiſcoporum Miſnenſium*, quarta Chronicon & Genealogiam Miſniæ Marchionum complectitur. Enimvero, ut prima Sectio *hiſtoriolam etiam ab aliis incantatam*, & ſecunda *nænias plures & narrationes vulgares* continet, ut ipſe Cl. Editor fatetur, quæ adeo hanc Collectionem deformant potius quam ornant; ita Vir Conſ. poſtremis Sectionibus edendis ſuperſedere utique potuiſſet, quæ nihil quippe ſunt aliud quam excerpta ex Annalibus Vetero-Cellenſibus (quorum verba ipſa, ſed ſæpe corrupta, exhibent) a Celeb. B. G. *Struvio* primum tum Jenæ 1720, 8, una cum Chronico Terræ Miſnenſis inedito, ſeorſim vulgatis, tum ejusdem Collectaneis MSS. ſeu Actis Litter. Tomo II inſertis: quos & jam pridem dignos cenſuit *Menckenius* noſter, quos & cum Chronico Montis Sereni, quocum ſæpe conveniunt, & duabus ejus verſionibus vetuſtis vernaculis, adhuc ineditis, altera e Schurzfleiſchiana, altera ex Imhofiana Bibl. diligentiſſime collatos, *Scriptoribus* ſuis *rerum German. præcipue Saxon. Miſn. & Thuring. Tomo II*, qui ſub prælo eſt, a p. 377 ad 416 inferret. Quas adeo editiones quicunque cum *Ludewigiana* hac conferet, vix duo in iſta deprehendet loca, exigui quidem momenti, quæ ab Epitomatore hic addita, in illis non exſtant, contra appendicem de Friderico Strenuo & plurima loca alia in illis obvia hic deſiderabit; præterea animadvertet, in hac, ſive deſcriptoris, ſive Codicis ipſius vitio, innumera fere ita depravata eſſe, ut niſi illas editiones adhibeas, œdipo lectore opus ſit. Quod ne gratis dixiſſe videamur, pauciſſimas e multis guſtus cauſa afferemus lectiones Codicis hujus corruptiſſimas, adjunctis melioribus ex edit. *Menckeniana*.

Ludew. p. 186 lin. 21 *nata in Eysbenbtlda* matre, *Menck.* p. 379 l. 32 *natam ex Suenbilda matre*; *Lud.* p. 188 l. 8 juxta *Salum* promiſſum, *Menck.* p. 380 l. 15 juxta *ſtilum* prom. *Lud.* p. 191 l. 1 Odo pugnax Marchio *lateris Rex illis tergo* vertit, *Menck.* p. 381 l. 37

l. 37 Odo - *laceris vexillis terga* vertit ; *Lud.* p. 244 l. 14 antequam *trademtum in caſtro preſentarent* ; *Menck.* p. 409 l. 18 antequam *tradimentum bi qui in caſtro erant perſentirent* ; *Lud.* p. 245 l. 26 filiam *Etii* Ducis, *Menck.* p. 409 fil. *Ottonis tertii* Ducis ; *Lud.* p. 246 l. 29 cæcitatis *obtervia*, *Menck.* p. 418 l. 28. cæc. *obtalmia*, &c.

Ceterum cum occaſione Plothoniani hujus Codicis Ill. Editor etiam meminerit Codicis Chronici Montis Sereni, in eadem Bibliotheca exſtantis, quem ſe editurum pollicetur in rerum Magdeburgenſium voluminibus, quæ proxime daturus eſt prælo ; nolumus eum latere, dudum Illuſtriſſimum Domin. de Plotho, Mœcenatem ſummum (qui & *Monumenta* illa Menckenio pro ſumma, qua pollet, in literas & literatos propenſione obtulit, quibus tamen ſe carere poſſe facile intellexit) varias Lectiones ſui Codicis Chronici Montis Ser. eidem liberaliter transmiſiſſe, quas pariter cum collationibus verſionum vernacularum, ſupra memoratarum, Scriptor. ſuorum Tomo II inſeruit a p. 165 ad 312. Sed ut ad libri noſtri contenta revertamur, ſuccedit III. *Havelbergenſium Epiſcoporum Catalogus* ab A. 946 ad 1600, figillis Epiſcoporum, minori quidem forma æri inciſis, exornatus ; cujus autorem ſe ignorare Noſter fatetur. Enimvero exſtat idem liber, A. 1697 vernacula ab Autore, qui nomen appoſuit, *Joachimo Conrado Stein*, Senatore & Secretario Vitſtochienſi exaratus, in Bibliotheca *Menckenii* noſtri, quem ſe debere Illuſtri Hoffmanno, Francofurtenſis ad Viadrum Academiæ ornamento, gratus profitetur : nec verbo hic ab illo Codice differt, niſi quod textus vernaculus Autoris brevis, diplomatibus quippe maximam libri partem occupantibus, Latine translatus eſt (quod toties addita ab Interprete verba vernacula docent, ubi de ſenſu exprimendo dubitat, ut cum verbis *juriſdictione*, *immunitatibus collegiisque* per parentheſin *Gulden und Gewercke*, & voci *ulnas* addit *Klaffter*) &, quæ Menckeniano Codici adjecta ſunt ab Autore de victoria Suecorum ad Vitſtochium A. 1636 parta, cujus in ipſo libro mentionem obiter fecerat, in Ludewigiano prætermiſſa ſunt. Nec Præfatio huic acceſſit, e qua diſcimus, Steinium non ſolum Henricum Haveckendahlium, (*Haventhalium* Noſter falſo

ſo vocat in Præf.) verum & veterem Codicem vernaculum, initio ſeculi XVI ſcriptum, ſecutum eſſe, ipſoque Archivo Curiæ uſum. Ceterum ſubjunxit Editor huic Catalogo *Hiſtoriam ſanguinis Chriſti in Wilsnack*, aliunde deſcriptam, quam nos quidem parum moramur. Denique IV *Lamberti Ardenſis Hiſtoria Comitum Ardenſium & Guisnenſium* ab A. 800 ad 1200 exhibetur e Codice, quem Noſter e Bibliotheca Nic. Joſephi Foucault ſibi comparavit; quam nunc tandem integram prodire gaudebunt, qui excerpta libri, plurima quidem & ſatis prolixa, apud Andr. Ducheſnium in probationibus ad librum *Hiſtoire Geneal. des Maiſons de Guines, d'Ardres, de Gand & de Coucy*, Par. 1631 editum, quem Noſter ſe ad manum non habere profeſſus eſt, perluſtrarunt. Acceſſit etiam Præfationi duplex Ill. Editoris Appendicula de duobus nummis aureis, altero Ludovici IV Imp. præter morem ejus ævi diademate clauſo ornati, in quo dum aquilam bicipitem obſervat, ſententiam paradoxam de hac aquila ex Brandenburgicis nummis depromta iterum tuetur; altero Ludovici XII Gall. R. ſatis noto, cum inſcr. *Perdam Babylonis nomen:* ſed de his, maxime cum neuter *νοθείας* careat ſignis, & de ultimo uberius egerit Chriſtianus Sigism. Liebe, hodie Seren. Duci Saxo-Gothano a nummophylacio, in peculiari Diſſertatione contra Harduinum Lipſ. 1717, 8, edita, dicere ſupersedemus. Atque ita ultimam huic Collectioni manum impoſuiſſe videtur Autor, ne ſcilicet nimium excreſceret, novam tamen mox, ut non obſcure innuit, ſub novo titulo telam auſpicaturus, quod inſtitutum ut pari felicitate exſequatur Vir ſummus, toto pectore optamus.

METHODUS CONTRACTA HISTORIÆ ſive triplex Schema &c. labore P. ANSELMI DESING, Ord. S. Benedicti, Congregat. exemptæ Bavar. SS. Angelor. Cuſtod. Monaſterii Ensdorff in Palatinatu Superiore.

Ambergæ, typis Jo. Ge. Koch, 1725, fol. oblongo.

Alph. 1 pl. 4.

Hiſto-

Digitized by Google

Hiſtoriæ tum ſcribendæ tum legendæ methodum non inelegantem nobis dedit Rev. Autor in Tabulis ita diſpoſitis, ut alterum quodque latus vacuum relictum ſit, forte ut Lector in illo annotare poſſit, quæ ex re ipſi viſa fuerint; quamvis & ipſe ſpem faciat, ſe ſingulari opere deinceps omnia exemplis uberius illuſtraturum, eaque additurum, quæ ab aliis monita obſervaverit, ſi modo iſta non diſplicitura lectoribus cognoverit. Et tribus quidem Schematibus omnia complectitur, quorum primo natura hiſtoriæ, materia nempe & forma, tum & propria, locus, tempus, finis expenduntur; ſecundo ſtudium hiſtoriæ conſideratur, quæque requirantur ab hiſtorico vel ab eodem obſervanda ſint in ſcribenda hiſtoria; tertio praxis hiſtoriæ tum antiquæ tum novæ, ſacræ & profanæ, omnium Imperiorum & Regnorum, ita traditur, ut adhibito imprimis Catalogo Langleto-Menckeniano hiſtorico, cum ſimilibus libellis collato, Autores præſtantiſſimos eorumque editiones optimas commendet; quibus poſtremo etiam Hiſtoriæ Litterariæ & Naturalis ſcriptores præcipui ſubjiciuntur. Nihil addimus, memores moniti, quod ultimo loco ſubjecit Autor, ne quis temere arbitretur, qui vel Latinitatis, vel rerum non ſit peritus, & ſi utriusque peritus ſit, ut cunctanter tamen pronuntiet & lente. Ceterum majus illud opus, cujus ſpem facit, plura forte nobis recenſenda ſuppeditabit.

NOVA LITTERARIA.

GEneva nuntiatur, *Antonii Pagi* Criticæ in Annales Baronii editionem alteram, variis locis, quæ minus accurata agnoverat Autor, emendatam, auctamque ejusdem Autoris Diſſertatione hypatica de Conſulibus Cæſareis, quæ ad opus illud illuſtrandum pertinet; tum & *Franciſci Pagi* Breviarii geſtorum Pontificum Tomum IV, proximis nundinis Francofurtanis, e typographia *Gabrielis de Tournes* & Filii proditurum. Nec ignorare Lectores noſtros volumus, eosdem Typographos libros omnes Latinos, qui Lugduni in Gallia apud Aniſſon & Paſuel & Pariſiis apud Rigaud impreſſi ſunt, non exiguo numero, ſibi comparaſſe, quorum præcipui in iisdem nundinis in ipſorum officina Francofurti proſtabunt.

Celebres Venetorum Typographi, Jo. Bapt. Albrizzi & Sebastianus Coleti, de splendido opere subscriptionis lege imprimendo programma emiserunt. Nimirum cum nova Collectio Conciliorum Harduini multis suspecta, Labbeana vero & Cossartiana adhuc maximo sit in pretio, hanc integram, ne erroribus quidem Autorum (qui tamen in margine indicabuntur) mutatis, recudere parant XX Voluminibus, ita quidem, ut non modo Baluzianum Supplementum, verum & ea, quæ Harduinus, Holstenius, Mabillonius, Aguirre, Dacherius, Martene, Lambecius, Pez, Bessin aliique singularia habent, ad argumentum hoc spectantia, addant, non neglecturi etiam, si quid inediti conferre ad operis ornamentum velint eruditi; quibus denique Indices Labbeani, pro modo augmenti, quod accedet, instructiores, & ex Harduino Index Geographicus Episcopatuum accedent. Imprimetur opus typis elegantissimis, quingentis exemplis, quorum 250 in charta maxima, totidemque in mediocri, pura tamen & eleganti, comparebunt. Prodibunt vero bini simul Tomi, quatuor mensium intervallo, pro quibus, chartæ majori impressis, prænumerandæ sunt, identidem acceptis & redditis chirographis, 60 libræ Venetæ; & primi quidem Tomi II, hoc ipso Mense typis subjiciendi, lucem adspicient sub anni hujus finem, totum vero opus tribus cum dimidio annis integrum prostabit. Ceterum cum huic collectioni etiam Aguirrii Concilia Hispaniæ, Bessini Rotomagensia, ipsaque Harduini Gallica destinata sint, miramur utique, nullam haberi rationem Anglicorum ab Henr. Spelmanno Lond. 1639 editorum. Quare hac occasione ignorare nolumus Editores nostros, in Bibliotheca Menckenii nostri, ut ex nova ejus editione p. 661 patet, exstare Codicem operis Spelmanniani præstantissimum, qui manu, ut verisimile, ipsius Autoris e MSpto Regio aliisque innumeris fere locis emendatus est, versione quoque nova monumentorum e lingua Anglica in margine addita, quam editoribus, si ex re ipsis visum fuerit, non invidebit.

Florentiæ haud ita pridem prodierunt *Thomæ Dempsteri Antiquitates Hetruscæ*, cura *Thomæ Coke*, Equitis Angli, duobus Tomis

mis in Folio ex ipſo MSpto Dempſteri, quod Cokius ſibi comparavit, nitide excuſæ: adjecit huic Operi appendicis loco *Philippus Buonarottus* Explicationes & conjecturas ſuper ea, quæ a Dempſtero dicta ſunt, quibus ingens libro decus accedit. Proſtat vero opus octodecim fere thaleris. Cl. *Ant. Maria Salvinius* edidit ibidem ſuperiori anno in 4 Satyras *Perſii*, in metrum Hetruſcum a ſe translatas; eandemque operam adhibuit vertendo *Oppiano*, qui & ipſe lucem jam adſpexit. Præterea in eo eſt, ut *Iſ. Caſauboni* librum de Satirica Græcorum poeſi & Romanorum Satyra cum notis ſuis recudat. Noviſſime etiam ibidem editæ: *Inſcriptiones antiquæ Græcæ & Romanæ, quæ in Hetruriæ civitatibus extant, collectæ ab* Anton. Franciſco Gorio, *una cum Notis* A. M. Salvinii, in *fol.* Sunt vero, qui integrum hoc opus Salvinio deberi cenſent, certe dubitandum non eſt, quod ſua opera laborem Gorii multum promoverit Salvinius, cum ille, exigna alioquin eruditionis laude conſpicuus, ſingulari cognationis vinculo huic junctus perhibeatur. Sub ejusdem *Gorii* nomine nuper in æs inciſum eſt *Sepulchrum Liviæ*, cujus antiqua rudera ante aliquot annos in publico loco Florentiæ inventa novimus. Inſignita eſt hujus monumenti effigies ab Autore ſingulis Inſcriptionibus, quas ipſi monumento inciſas animadverterant harum rerum periti, additæque ei ſunt, Italico idiomate, a duobus Abbatibus, *Salvinio* & *Andreino*, Obſervationes perelegantes, ipſamque rei antiquitatem ex hiſtoriarum monumentis erudite eruentes. Ejusdem monumenti depingendi & explicandi curam olim Romæ in ſe ſuſceperat Cl. *Bianchinus*, & adhuc ſpes ſupereſt, fore, ut brevi laborem ſuum ad finem perducat. Neque tacendum, Florentiæ *Alexandrum Politum*, quem conſtat multis abhinc annis deſideratiſſimæ *Euſtathii* editioni inſudaſſe, nunc quidem rem eo perduxiſſe, ut maximam ejusdem partem jam typis abſolutam habeat, ſpemque eruditis faciat de feſtinando hujus editionis negotio. Multum ſibi de labore iſto promittunt, quibus ad palatum fuere, quæ jam ante ſpeciminis loco ex Euſtathio publicavit, a Joſ. Georgio duabus Politi

liti & Ubaldi Migronii Orationibus, pro solenni instauratione studiorum, addita, *Flor.* 1723, 4. Decem vero Tomis in folio continebitur hic Scholiastes, curabitque Cl. Editor, ne in chartarum typorumque venustate habeant Eruditi, quod desiderent. Rem omnem ita aggressus est, ut 1) Textum ipsum Eustathii ex præstantissima, quæ Romæ prodiit, editione fideliter depromat, Basileensi tamen editione non plane abstineat, sed eandem, ubi opus sit, in subsidium vocet, & cum Romana conferat; 2) versionem ejusdem, a se, quantum potuit, accurate confectam, adjiciat; 3) Observationes & Explicationes locorum intellectu admodum difficilium, quarum non exiguam copiam congessit, laudatus modo *Salvinius* Appendicis instar annectat, & 4) textum Homeri, prout per ipsam scholiorum molem licebit, cujusvis paginæ initio præmittat. Ibidem sub prelo sudant *Gassendi* Opera omnia, quorum raritate, & ingenti pretio, quo hactenus constabant, excitatus eruditus quidam Italus, nunc novam eorundem editionem parat. Novis etiam typis magnum Vocabularium seu Lexicon *della Crusca*, hactenus raro obvium, plenius atque auctius, quam olim fuerat, proxime in scenam prodibit. Hoc ipso vero anno 1727 Clar. *Michaellus*, Botanicus Florentinus, illic in lucem emisit: *Nova genera Plantarum secundum methodum Tournefortianam*, in fol. quem librum Autor centum figuris æri nitidissime incisis adornari curavit. Imprimitur & hic: *Orbis sacer & profanus*, 5 Voll. in fol. Autore *Orlando*, Lectore Pisano, quo libro id egit Autor, ut, quæ fuerit antiquis temporibus tum aliarum rerum, tum provinciarum maxime conditio, solerter excuteret. Denique conficiendo Bibliothecæ Laurentianæ exacto Catalogo opera impenditur, qui cum ad umbilicum perductus erit, ad Anglos transmittetur, ut suis eum typis curent imprimi, nisi forte jamjam res eo pervenerit, ut prelo subjectus sit. Hujus rei negotium eo sollicitius in se susceperunt Florentini, quo magis manca ac mutila cognoverunt ea, quæ de hac Bibliotheca a Celeb. Fabricio in Appendice Lambecii dicta fuerant. Ephemerides literariæ Italicæ, *Giornale dei Giornali* dictæ, quæ

auto-

Digitized by Google

autorem habent *Cataneum*, virum egregium & perpolitum, VI partibus in 4 jam abſolvuntur, & publice Venetiis proſtant. Cardinalis *Carpegnæ* librum, cui titulus: *Oſſervationi ſopra alcuni Medaglioni*, omnibus antiquitatum amatoribus magni æſtimatum, egregiisque figuris æri inciſis ornatum, *Buanorottus* nuper nitidis typis in folio recudi curavit. Prodiit item haud ita pridem Venetiis liber de Monetis Papalibus in genere, in quo varias variorum Pontificum monetas tam recenſitas quam explicatas exhibet Autor anonymus. Doctiſſimus *Juſtus Fontaninus* edidit nuper librum, quem inſcripſit: *di Santa Columba, Vergine Sacra della Citta d'Aquileja, in Tempo del Pontefice San Leone Magno, e d'Attila, Re degli Unni, Commentario, ſcritto da Monſignore* Giuſto Fontanini, *Arciveſcovo d'Ancira, in Roma* 1726, qui liber quamvis autorem Pontificium non diſſimulet, cum religioſum ſanctorum & reliquiarum cultum videatur acriter defendere, ideo tamen lectorum omnium meretur admirationem, quod in ultima Antiquitatum illius temporis, de quo ipſi ſermo eſt, viſcera penetrat, & hiſtoriæ curioſis non parum lucis affundit. Ejusdem liber *Eloquenza Italiana*, qui docet, Italico ſermone apte & ornate dicere, & cujus parti alteri appendicis inſtar adjecta ſunt ſcripta Italorum quorundam, qui patrii ſermonis ſtudioſiſſimi fuerunt, recuſus nuper admodum eſt, cura Anonymi cujusdam, qui tamen tantum abeſt, ut hoc ipſo rem gratam Fontanino fecerit, ut potius ſupra dicto libro, *di Santa Columba*, annexa ſit a Fontanino Epiſtola ad Lectores quosvis, qua novæ hujus editionis incomtum negotium, quantum potuit, perſtrinxit, juſſitque eos expectare accuratiorem hujus libri ſua opera evulgandam editionem, cui pleniorem longe quam olim fuerat, Italorum Oratorum catalogum adjungere conſtituerit. Superiore anno Romæ Italico ſermone evulgatus eſt liber, cui titulus: *Luigi Nono il Santo, Vita e Maſſime a i Principi*, di D. Gabriele di Maria Valenzicela, *Barnabita*, *in Roma* 1726, fol. II Partibus. Singulare iſte liber hoc habet, quod præmiſſa ei ſit ad Regem Hiſpaniarum, Philippum V, Dedicatio, Latino, Hiſpanico, Italico, & Gallico ſermone expreſſa, quæ cum quar-

tam libri integri partem conficiat, primo ſtatim obtutu æqui rerum æſtimatores a lectione ipſius libri abſterrentur.

Lugduni Batavorum Luchtmannus ſeparatim recudit Epiſtolam Criticam antea in Britannia adverſus Phædrum Bentleji, autore, ut ferunt, *Hearto* publicatam, qua fere omnes Bentleji emendationes impugnantur. *Lucanum Oudendorpii* ibidem jam ſub prelo ſudare ajunt, nec diu deſiderabuntur a Wetſteniis *Terentius* & *Phædrus Bentleji*. *Everhardus Otto* totus eſt in edenda Jurisprudentia ſua ſymbolica, & *Merillii* Synopticis Tabulis Inſtitutionum. *Drakenborchius* ſtrenue pergit in explicando *Livio*, ſed cum nimiam fere curam ei adhibeat, verendum eſt, ne tardius Typographis tradatur. *Carolus Andreas Dukerus*, cujus in ſcriptores priſci ævi ſatis conſtant merita, novam jam molitur editionem *Thucydidis*, cum editis H. Stephani & Hudſoni ac MSptis Joſephi Waſſe Notis; cui imprimendo jam etiam primæ manus admotæ ſunt. Huic Editioni pauca ab ipſo Dukero accedent, præter varias Lectiones e MSptis, Obſervationes item & Conjecturas doctorum Virorum; fallenturque adeo, qui dedita opera illuſtratum hic Thucydidem quæſiverint. Habuit idem Dukerus in animo dare novam Editionem Grammaticorum Græcorum, Ammonii *περὶ ὁμοίων καὶ διαφόρων λέξεων*, Phrynichi, Th. Magiſtri, Mœris & Erotiani; ſed poſtquam ex amicis intellexit, ejusdem rei curam ſuſcepiſſe in Gallia Salierium, qui in Boivinii locum ſuffectus eſt, & Sorinum, abjecit horum editionem fere omnem, niſi quod Ammonium, de quo illi parum cogitant, ſeparatim olim edere conſtituerit. Lugdunenſes novorum quotidianorum Ephemerides ſignificarunt, Trajecti ad Rhenum brevi proditurum *Horapollinem*, cum *Merceri*, *Hæſchelii*, *Cauſſini*, & J. C. *de Paw*, ejusdem, qui nuper Hephæſtionem & Diatriben de Alea Veterum edidit, Notis. *Havercampum* ferunt cogitare de edendo *Cynegetico Grotii*, & *Eutropio*, cui famæ an credendum ſit, in poſterum patebit. Editum nuper eſt Auctarium Carminum *Broukhuſii*, quo continentur virulentiſſima ejus in Jac. Gronovium, Perizonium, Jenſium, Havercampum, & alios Epigrammata. Pauciſſima hujus libelli

Digitized by Google

belli exempla impreſſa ſunt, & inter cultores nominis ac memoriæ Broukhuſianæ diſtributa. Prodiit etiam Amſtelodami nova Editio Carminum *Sannazarii*, in 8, cum *Ulamingi* & *Broukhuſii* notis. Idemque *Ulamingus* edidit nuperrime *Propertium*, cum ejusdem Broukhuſii annotationibus multo auctioribus. *Waesbergii* brevi publicabunt *Labitti* Indicem legum, cura *Abr. Wielingii* Gymnaſii Amſtelod. Conrectoris, jam pene ad umbilicum perductum. Wetſtenii novam editionem *Itinerarii Antonini* cum Commentar. Suritæ & ineditis Altingii parant, ejusque adornandæ negotium dederunt *van der Welp*, tertiæ, vel quartæ Claſſis Scholarum Amſtelodami præfecto. *Verburgius* occupatur in vertenda in ſermonem Belgicum *Metamorphoſi Ovidii*, quam cum pulcherrimis figuris æneis Latine, Gallice, & Belgice daturi ſunt Wetſtenii. Habetur etiam magna pars vitæ Hug. Grotii Latine in fol. impreſſa, & a *Gaſp. Brandt* conſcripta, cui partem, quæ deſideratur, addet *Cattenburgius*, Theologiæ inter Remonſtrantes apud Amſtelodamenſes Profeſſor. *Gaſp. Burmannus*, Petri filius, Senator Urbis Trajectinæ, propediem editurus eſt in 4 Analecta quædam hactenus recondita, quæ ad vitam Hadriani VI Papæ, Trajectini, ſpectant, idemque id operam dabit, ut medii ævi monumenta alia e latebris protrahat, claros etiam Ultrajectenſes in lucem producturus, niſi publici officii gravitate ab his ſtudiis paulatim abſtrahatur. *Henr. Brencmannus*, cui jam olim Florentini *Xenophontem Epheſium*, cum in Italia verſaretur, edendum obtulerant, ſed qui tum typographum invenire non poterat, nunc, poſtquam libellus in Anglia prodiit, inſano quidem pretio proſtans, eundem Lugduni Bat. apud *Luchtmanns* recudere, eique *Charitonii Aphrodiſii* Erotica, ſi a Florentinis obtineri poſſint, addere conſtituit. Præterea indicandum eſt eruditis, Typographum Lugdunenſem, *Johannem van der Linden*, Jun. cui modo debemus Theſaurum Juris exquiſitiſſimum, in eo nunc eſſe, ut Cujacii Opera ſubſcriptionis lege, exemplis quidem 700, recudat hoc titulo: Jac. Cujacii, *JC. præſtantiſſimi, Opera omnia in X Tomos diſtributa, quibus continentur tam Priora, ſive quæ ipſe ſuperſtes edi curavit; quam Poſte-*

Posteriora, sive quæ post obitum ejus edita sunt, vel nunc primum prodeunt. Opera & cura Caroli Annibalis Fabroti, *JC. Editio nova ceteris omnibus, quæ ante prodierunt, emendatior & adscriptis legum numeris aliorumque Autorum suppletis testimoniis auctior.* Jo. Gottl. Heineccius, *JC. & Antecessor, Præfationem præmisit.* Subscripturi nomina ante finem M. Aprilis apud præcipuos Orbis literati Bibliopolas profiteri possunt. Pretium in charta maxima ascendet ad 120, Floren. Holl. in ordinaria vero, quæ satis splendida, ad 83⅓ Flor. qui carptim solventur, nempe ubi quis nomen dedit, 13 fl. acceptis Tomis I & II 15, totidemque Tomis III & IV, it. V & VI, acceptis T. VII & VIII, 12 fl. 15 stiv. & completo opere, totidem. Lugduni Batavorum *Abrahamus Gronovius*, postquam *Cl. Æliani* variam Historiam prelo submisit in 4, jam etiam eadem forma ejusdem de natura Animalium Libros XVII, ad MS. Mediceum nunc primum recognitos & castigitos, cum vers. Lat. P. Gillii & C. Gesneri, innumeris locis emendata, & emendationibus Dan. Wilh. Trilleri nostri, notisque Gesneri & ipsius Gronovii, publicare constituit subscriptionis lege, quam cum lente hactenus processisse accipiamus, ei adhuc locum esse haud dubitamus, etsi Calendis Januarii hujus anni fuerit finienda.

Prodiit nuperrime Actorum Erud. Supplement. Tomi IX Sectio V, qua exhibentur: 1) *Clementis XI* Pont. Max. Bullarium, Romæ 1723, fol. 2) Pietro Giannone *del Historia civile del Regno di Napoli*, Tomus I, Neap. 1723, 4. 3) *Histoire Generalogique des Tatars* d' Abulgasi-Bajadur-Chan, Lugd. Batav. 1726, 12. 4) *The Life of John Colet*, by Sam. Knight, Lond. 1724, 8. 5) Sebastiano Melli *l'Arte Medico-Chirurgica, esaminata da suoi principi*, Venet. 1721, 8. 6) *Jo. Bapt. Paitoni* Vindiciæ contra Epistolas Petri Blanchi, Faventiæ 1724, 4. 7) *Jo. Rizetti* Ludorum Scientia, sive Artis conjectandi elementa ad alias applicata; & 8) Elogium *Jo. Christophori Wichmannshausen*, Prof. Linguarum Or. in Acad. Vitemb.

Pag. 77 lin. 25 l. Coclitem *& l. 30* sed per causas.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Maji Anno MDCCXXVII.

CLEMENTIS UNDECIMI PONT. MAX. Epiſtolæ ac Brevia Selectiora.

Tomi II.

Romæ, ex Typographia Rev. Cameræ Apoſtolicæ, 1724, fol. Alph. 18 cum fig. æn. minor. multis.

EMinentiſſimi Tituli S. Clementis Presbyteri Cardinalis *Annibalis Albani*, R. E. Camerarii, pietatem in Patrum *Clementem XI* Pontificem Romanum eſſe prorſus ſingularem & inſignem, nemo facile negaverit, qui illius Pontificis, ſane inter ſuos eximii, cum Orationes Conſiſtoriales, Tomo VIII Supplem. Sect. III p. 97 memoratas, homiliasque in Evangelia, in Acta noſtra anni 1723 menſe Auguſto p. 329 relata, tum & Bullarium, nuperrime Supplem. Tomo IX Sect. V recenſitum, & has, in quibus nunc enarrandis verſamur, Epiſtolas & Brevia Selectiora inſpexerit, & hos Clementini ingenii fœtus poſtumos a gratiſſimo ex Fratre Nepote ſplendide & magnifice editos eſſe, inde cognoverit. Rerum in orbe terrarum hoc ſeculo geſtarum non ignari ſimul, nobis tacentibus, animadvertent, hanc Clementinarum Epiſtolarum Collectionem Patribus Eccleſiæ Romanæ Purpuratis, ab ipſo Clemente XI in Cardinalium Collegium cooptatis, ab Eminentiſſimo Collega dicatam, magni eſſe faciendam, majoris omnino pretii futurum, ſi nihil Brevium Epiſtolarumque omittere, & literas, quibus reſpondit Pontifex, aut quibus Pontifici eſt reſponſum, addere & inſerere Eminentiſſimo Editori, aut libuiſſet, aut licuiſſet. Hoc poſterius factum non eſt, niſi duobus in locis, Tomo I p. 579, inſerto Reſpon-

ſponſo Regio, & Tomo II p. 213, adjecto Joannis Wilhelmi Electoris Palatini in cauſa receſſus Religionis in Palatinatu initi reſponſo; cujus equidem rei cauſas aliis inquirendas relinquimus: quod vero ad illud prius attinet, videamus, quæ in præfatione ingenue dicuntur, his verbis: *Verum ne hanc quidem ipſam collectionem, ut adornata fuerat, integram prelo committere licuit: cum multa eaque forſan luculentius exarata Brevia, tum etiam Epiſtolas non paucas graves, & fortes, ne cujusquam offenſionem aut invidiam ſubiremus, e medio tollere, alia inſuper Brevia & Epiſtolas politicis concedere rationibus oportuerit.* Simus interea hoc Catone contenti, & quidquid edere licuit libuitve, inſpiciamus. Sunt autem Epiſtolæ & Brevia quam plurima, quod vel ipſa libri moles ſatis indicat, ſecundum temporis ordinem in duos Tomos digeſta, quorum alter annos Pontificatus Clementini priores decem, alter poſteriores numero totidem complectitur. Sermone ſunt conſcripta plurima Latino, gravi, maximamque partem puro & eleganti, qualem in Orationibus Conſiſtorialibus olim deprehendimus, quamvis & multa lingua, quæ Clementi XI fuit vernacula, exarata Latinis ſint interſperſa. Cuilibet Epiſtolæ luculentum argumentum eſt præfixum, horumque argumentorum, ut & rerum memorabilium indices utrique Tomo ſunt adjecti, in altero quidem illorum Indicum nominibus eorum, ad quos datæ ſunt Epiſtolæ & Brevia, ſecundum elementorum ſeriem ordinatis. In charta etiam typisque ſplendori aliquid eſt datum, & ut S. Petri, Clementisque undecimi, literas exarantium, imagines æri inciſas, aliaque ornamenta taceamus, frontem Epiſtolarum uniuscujusque anni figuræ affabre æri inciſæ excellens aliquod Pontificis facinus exhibentes, lemmatibusque magnificis & argutis e S. Scriptura depromtis veluti animatæ, condecorant.

Hæc de Opere dicta ſunto in univerſum; ſpecimen dare, difficilius videtur, rectiusque facturi ſunt illi, quibus egregium librum oculis uſurpare licebit, ſi ipſi volumina curioſa volvent manu, &, quodcunque dignum notatu invenient, in rem ſuam vertent. Interea in gratiam eorum, qui iſto fructu carere habent neceſſe, hæc notabimus. Tom. I p. 1 fatetur Pontifex, Imperatoris

toris Leopoldi ſuffragio per Cardinales Lambergium, Mediceum, & Grimanum, Lambergiumque Legatum ſe ad ſummam in Eccleſia Romana dignitatem eſſe evectum: mox oblitus hujus beneficii, oblato Imperatori ſuo in graviſſima controverſia Hiſpanica arbitrio p. 12, Ludovico Francorum Regi p. 14 indicat, ea ſe initurum eſſe conſilia, quæ ad reddendam ab exterorum militum incurſu immunem Italiam expedire magis arbitrabitur. Sed quam retulit Pontifex Imperatori optimo gratiam, eam retulit Pontifici Philippus Hiſpaniarum Rex, de qua re Tom. II p. 149, graviſſime conqueritur. P. 91 Univerſitatem Lovanienſem, ne ullius viſitationem, niſi quæ ab Apoſtolica ſede proficiſcatur, admittat, quod iſti ſedi immediate ſubjecta ſit, cohortatur; p. 111 Apamienſem Epiſcopum multas ærumnas perpeſſum collaudat, & ut in cœpto ſtrenue pergat, graviter admonet, quale vero illud? ut Regi Regaliæ jus in eo Epiſcopatu competens vindicanti porro adverſetur & obnitatur. Quam Pontifici Articulus IV Pacis Riswicenſis curæ cordique fuerit, docent ea, quæ p. 133 ſeqq. leguntur. Jus eſt Imperatori primariarum precum, quod vocant; eo ſe demiſit temporum acerbitate Cæſarum Majeſtas; ſed & hoc jus precarium eſſe, & Pontificis beneficium, vult Romanæ Eccleſiæ Præſul: vide Tomo I de Preciſta Hildeſienſi p. 308, Auguſtano p. 408, Monaſterienſi p. 549 & 562, Baſileenſi p. 603, Tom. II de Argentinenſi p. 17, Thorenſi p. 44, Wormatienſi p. 75. Ruſſorum Czaro Petro cum Clementi XI fuiſſe literarum commercium, ex duabus Epiſtolis colligitur, quarum altera A. 1707 d. 18 Octobr. gratias agit Pontifex, quod per Boriſium Kurakinum ſibi ſignificaverit, liberum fore Religioni Catholico-Romanæ in ditionibus ampliſſimis exercitium, & Miſſionariis ad Sinas reliquumque Orientem per easdem abituris tranſitum, Tomo I p. 406; altera A. 1717 12 Maji idem per eundem Kurakinum ſibi promiſſum grata mente deprædicat, & in fidem rei diploma aliquod ſibi mitti contendit, Tomo II p. 612. Voluit Imperator, ut Canonici Eccleſiarum Hildeſienſis, Ratisponenſis, Colonienſis, & Leodienſis, Vicarium Generalem Cæſari gratum, Imperio non ſuſpectum, e Gremio, ut ajunt, ſuo eligerent; ſed illi non obſecuti ſunt voluntati Cæſaris, & non obſequentes collaudavit Pontifex, &, ut

non obſequerentur impoſterum, ſtrenue cohortatus eſt T. I p. 477, 485. Ad Pontificem hodiernum, iſta tempeſtate Vincentium Mariam Epiſcopum Tuſculanum Cardinalem Urſinum, Archi-Epiſcopum Beneventanum, exſtant Epiſtolæ IV, Tomo I una p. 512, reliquæ Tomo II p. 477, 530 & 705. Sed & ad Succeſſorem Michaelem Angelum Presbyterum Cardinalem de Comitibus, a Legatione Portugallica ad Auximanum Pontificatum evocatum, eſt una Tom. I p. 551.

Tomo II p. 48 Pontifex juſtiſſima Glorioſiſſimæ memoriæ Joſephi Imperatoris pro vindicandis Imperii in Italia Juribus ſuſcepta conſilia reſcindi atque inverti vult, ut ejus animæ hac ratione conſultum ſit; de novi autem Imperatoris Electione, quæ Eminentiſſimis Sereniſſimisque S. R. I. Electoribus longæva conſuetudine commendata, parum aut nihil ad Romanum Epiſcopum ſpectare videtur, valde ſollicitus, p. 55 ſeqq. non modo Electorum, ſuam in ſacris autoritatem agnoſcentium, unumquemque literis fatigat, ſed Colonienſi etiam Bavaroque rem iſtam commendat, &, quæ ad Bavarum ſunt verba, *ut eam deliberationem ſua ſententia ſuoque ſuffragio promovere velit*, hortatur, ac ſi graviſſimæ in iſtos Electores latæ ſententiæ fulgura fuiſſent e pelvi; viciſſim Acatholicorum, ut loqui amat, Principum Electorum Jus in dubium vocare non veretur, & absque populi Germanici ſuffragio creatus arbiter, omnes Electionis Cæſareæ defectus ſupplet. Sunt ipſa Pontificis p. 62 verba: *Quamvis igitur inter Electores forſan* (immo certo certius) *interveniret Acatholici, ac etiam alias legitimo jure eligendi minime ſuffulti*, (qui vero illi, ſi diceſſeris ab Acatholicis, an Colonienſis Bavarusque, ſi ſpreta Imperiali ſententia Electores eosdem admittere maluiſſent: ſed ad eos ut legitimo jure ſuffultos dudum dederat literas) *electioni tamen eandem vim, firmitatem & robur eſſe volumus, ac ſi ab habentibus legitimum eligendi jus, & ipſis quidem Catholicis, recte atque ordine facta fuiſſet: Nos enim hos defectus omni efficaciori ac validiori ratione, qua poſſimus, plane ſupplemus.* Quanta ſit autoritas primi inter Polonicos Pontifices Præſulis, Gneſnenſis Archi-Epiſcopi, quanta poteſtas, latere poteſt neminem, ſed ille cum exiſtimaret, ſibi hunc honorem a Nuncio Apoſtolico

Rolico deberi, ut primus inviſat, eoque nomine copioſiſſime ad Pontificem reſcripſiſſet, omnis reſponſi loco hæc habet p. 133. *Sed*, iis non obſtantibus, *adhuc decere & æquum eſſe arbitramur, ut Fraternitas Tua ipſi Nuntio primæ viſitationis honorem omnino tribuat, nec Tuæ dignitati quidquam eo officio detractum iri exiſtimamus, cum in ejus perſona Nos ipſos & Apoſtolicam ſedem, quam ille repræſentat, reſpicere Tibique proponere debeas.* Ita ſtat pro ratione voluntas, aut ſi verbis iſtis rationem ineſſe credas, eadem ſui momento adverſus Reges & Imperatores eſt valitura.

Patris communis & univerſalis Eccleſiæ Chriſtianæ Paſtoris nomen affectare Præſulem Romanum, in vulgus notum eſt, quid autem ex his Epiſtolis eo referri poſſimus, non facile invenimus, niſi literas quibus liberiores Ducis Mantuani mores T. I p. 40, atque iterum Prælati cujusdam *ανονύμου* reprobum cum femina quadam commercium lenibus admodum verbis caſtigat; totus potius in eo eſt, ut Reges & Principes, ſcriptis non ad ipſos modo, ſed ad conjuges, liberos, vicinos, cardinales, miniſtros, confeſſionarios Epiſtolis de ſua ſuorumque autoritate, dignitate, opibus fortunisque conſervandis, augendis, reſtituendis obtundat; famoſiſſimam illam: *Unigenitus Dei Filius* Conſtitutionem obtrudat & inculcet; Epiſcopos atque Clericos ad vindicandam libertatem immunitatemque Eccleſiaſticam incitet, ſegnes impellat, audaces firmet, mala ideo paſſos ſoletur, obedientes Poteſtatibus ſecularibus increpet, negligentes præveniat; nunc levia nonnulla Laicis Principibus non ſine multa ſuæ benevolentiæ prædicatione concedat, nunc alia majora, aut ſaltim eadem iterum, nullo niſi Canonum, in quos tamen immenſum jus ſe habere, ait & reapſe exercet, autoritatis obtentu neget. Ita Tomo I p. 160 Petro Portugalliæ Regi diſpenſationem in primo affinitatis gradu, pro Illuſtribus ſine dubio perſonis, negat, quam olim ipſe ab Apoſtolica ſede in cauſa valde dubia promtiſſime impetraverat. Nec absque ſtupore utique legimus Tomo II p. 207 ad Antonium Ulricum Ducem Brunſvicenſem & Luneburgenſem ſequentia: *Ceterum qui votis Tuis, quantum nobis licet, ſatisfacere omni tempore vehementer cupimus, non niſi ægro animo audire potui-*

mus, facultatem ſub utraque ſpecie communicandi rurſus a te poſtulari: *Nos enim in re tam gravi diſcedendum nobis non eſſe ducimus ab exemplo ſanctiſſimi Pontificis Pii V, Prædeceſſoris noſtri, qui in ea ſemper ſententia fuit, ut ejusmodi facultas nemini concederetur. — — Quamobrem — — te hortamur, ut ab ejusmodi deſiderio, quo plus æquo incenſus videris, diſcedere omnino velis, animæque tuæ hoc qualecunque ſolatium libenter ſacrifices atque ſubjicias Catholicæ Eccleſiæ Legibus ac Inſtitutis, quæ antiquiſſimum atque ſanctiſſimum hunc ritum, ut Laici atque etiam Clerici non conficientes, ſub Panis tantummodo ſpecie communicent, ſolvi atque immutari minime patiuntur, qua in re novum etiam Pietati Tuæ meriti incrementum accedet, cum in divinis literis ſcriptum ſit: Melior eſt obœdientia quam victimæ, & auſcultare magis quam offerre adipem arietum. Animadvertere præterea debes, quod ubi expetita facultas a nobis Tibi concederetur, non tamen adeo occulte ea uti poſſis, ut rumor & fama, quæ Principum Virorum acta ſemper rimatur & nunciat, ad multos facile non manaret: qui deinde factum potius quam mentem tuam expendentes, obloqui poſſent, ideo te ſub utraque ſpecie communicare, quod perſuaſum adhuc Tibi ſit, integrum Chriſtum ſub una panis ſpecie nequaquam ſumi. Id autem primum Catholicis magno ſcandalo eſſet, deinde hæreticis occaſionem præberet opinandi, quod ea in re cum ipſis etiamnum ſentires, ac demum eos, qui relicta hæreſi Orthodoxam fidem amplexi ſunt vel de cætero amplectentur, alliceret ad retinendam falſam, damnatamque opinionem, quod ſumtio utriusque ſpeciei univerſis Chriſti fidelibus neceſſaria ſit ad ſalutem.* Maluimus ipſa Pontificis verba adſcribere, ut cum enixa Principis prudentiſſimi doctiſſimique voluntas, tum exiguum ſane negantis rationum robur eo luculentius certiusque intelligatur. Vigilantiſſimum fuiſſe Pontificem, & finium regni ſui propagandarum ſtudioſiſſimum, loca docent infinita, quamvis magnificas aliquando ſpes, ut Tom. I p. 498, de Eberhardo Ludovico Duce Wurtembergico, ſeu, ut communiſſimo exteris σφάλματε & hic audit, Witebergenſi, & T. II p. 104, de Czarowizia conceptas, in caſſum iviſſe concidiſſeque videamus. Unum magnopere commovit

vit animos noſtros, quod tam aperta ſententiæ Romanenſium hic ſe prodant veſtigia, qua ſacroſancta fidei datæ jura, æternumque ac immutabile Pactorum conventorum robur, quod gentes a religione omni atque humanitate fere averſæ tamen ex ea lege, quæ apud omnes gentes peræque cuſtoditur, ſibi non violandum eſſe, norunt & ſtatuunt, a primo Chriſtianitatis Epiſcopo nullius eſſe autoritatis omnique carere obligatione, primaque quavis occaſione impune fallendum infringendumque eſſe pronuntiatur, niſi Eccleſiæ Romanæ incrementum utilitatemque iſta pacta contineant. Ita Tom. I p. 358 Pax Weſtphaliæ *damnoſa illa Chriſtianæ Reipublicæ & omni bello deterior* audit, quam, quotquot ſunt, qui communi patriæ bene cupiunt, trium Religionum maximi, medioxumi, infimi libertatis ſacræ & profanæ palladium venerantur. A. 1711 Joannes Conradus Epiſcopus Baſileenſis cum nobiliſſimo Pago Helvetiorum Bernenſi tranſegit, at Pontifex noſter T. II p. 140, poſt vehementem Epiſcopi ejusdemque S. R. I. Principis objurgationem *ea omnia* pronuntiat *nulla & invalida, nullius roboris aut momenti, neque Epiſcopum aut alium quempiam ad illorum ſeu cujuslibet illorum, etiamſi ratificata & juramento firmata ſint, obſervantiam teneri.* De Altranſtadienſibus Pactionibus, ſacra Sileſiorum anchora, ad quam Chriſti in illis regionibus Navicula ſub benigniſſimo Auguſtiſſimi Imperatoris Caroli VI Imperio portum tenet, Pontificis noſtri Tom. II p. 179 hæc horrifica eſt ſententia: *Majeſtati Tuæ* (eidem puta glorioſiſſimo Cæſari Carolo VI) *per præſentes denuntiamus, ac inſimul tradita nobis ab omnipotente Deo autoritate declaramus, prænarratas dicti Tractatus Altranſtadenſis pactiones, cæteraque in eo contenta, quæ Catholicæ fidei, divino cultui, animarum ſaluti, Eccleſiæque autoritati, jurisdictioni, libertati ac juribus quibuscunque quomodolibet officiunt, — — cum omnibus & ſingulis inde ſecutis & quandocunque ſecuturis, ipſo jure nulla, irrita, invalida, injuſta, reprobata, inania, viribusque & effectu penitus ac omnino vacua ab ipſo initio fuiſſe, & eſſe, ac perpetuo fore, neminemque ad illorum ſeu cujuslibet illorum, etiamſi pluries ratificata, ac juramento vallata ſint, obſervantiam teneri* &c. &c. Ejusdem fere naturæ ſunt, quæ de Receſſu Pala-

Palatino Tom. II p. 217, 284 & 735 leguntur. A. 1718 Pax Helvetiæ reddita eſt, per ea, quæ inter Tigurinos Bernenſesque & Joſephum de Rodulphis Abbatem Monaſterii S. Galli Ordinis S. Benedicti convenere, de quibus cum Abbas ad Pontificem retuliſſet, Clemens XI Tom. II p. 678 hæc reſcripſit Abbati: *Easdem itaque Literas* (in quibus ſe in ſimili forma Brevis de omni illa Pacificatione opportune ſtatuiſſe dixerat) *ad perpetuam rei memoriam in Archivio Monaſterii prædicti cuſtodiri curabis, ac interim, juxta illarum tenorem pro comperto habeas, Te Succeſſoresque Tuos ad ea, quæ in prædicta infauſta Tractatione conventa fuerunt, obſervanda, perinde ac ſi nunquam conventa fuiſſent, nullo modo teneri.* Aderant ad manus plura, & quæ non minus mirari poterat Lector; verum hæc illi in ipſo opere evolvenda relinquimus.

DE VITA ET REBUS GESTIS NONNI Alvareſii Pyreriæ, Luſitaniæ Comitis-Stabilis, Libri II; Autore ANTONIO RODERICIO COSTIO, Regiæ Academiæ Socio.

Oliſipone Occidentali, apud Paſchalem a Sylva, Regis ac Regiæ Academiæ Typographum, 1723, fol.

Alph. 2 plag. 9 fig. æn. 2.

SI quis eſt populus, inquit Noſter in ipſo Operis ſui exordio, *cui citra ambitionem queri liceat de inopia ſcriptorum, eum profecto Luſitanum eſſe, minime dubitandum; ejus quippe res geſtæ memoria ceteroqui digniſſimæ a tam paucis melioris notæ ſcriptoribus memoratæ ſunt, ut haud dubie dicendum ſit, quemadmodum plerasque nationes armis vicit, haud ſecus omnes hac etiam infelicitate ſuperaſſe.* Nos nobis tantum non ſumimus, ut Luſitano Viro ſupellectilis, quæ domi eſt, gnariſſimo temere obloquamur; nulli tamen dubitamus, Regiam illam Academiam, cujus Noſter Socius eſt peregregius, ſub Auguſtiſſimi literarumque amantiſſimi Principis ſanctis auſpiciis vires & robur capientem, propediem effecturam, ut illarum querelarum lætus & ſubitus ſit finis; maxime cum gens Luſitana eo ad

Hiſto-

Hiſtoricam vim ſit ingenio, ut jam nunc, ſi minus multitudine, præſtantia tamen cum multis non infeliciter contendere poſſit. Quis quæſo magno illi *Oſorio* excellentibus de vita Emanuelis Regis Commentariis partam gloriam unquam reddidit dubiam? Quantum poſt fata Joannes II Rex maximus Illuſtriſſimo ſcriptori *Emanueli Telleſio Sylvio Marchioni Alegretenſi* debeat, nemſnem hiſtoriarum ſtudioſum latere poteſt; &, ſi Triumviratum cupis, noſtrum hunc *Antonium Rodericum Coſtium* adjicias, ſcriptorem ut eloquentiſſimum ita prudentiſſimum; qui, dum conquiritur materia & conficiuntur commentarii Hiſtoriæ Sacræ Transmarinæ, cujus ſcribendæ provincia Noſtro Illuſtriſſimæ Academiæ placito data eſt, ut aliquo modo interea Academiæ inſtituto ſatisfaciat, nec in communi omnium Academicorum labore ceſſare ac deſidere videatur, Nonni Alvareſii Pyreriæ res geſtas primoribus Luſitanorum adoleſcentibus exempli cauſa dicatas, (rem levem exiſtimes, quod non eſt,) Latinis literis nitidiſſime conſignatas edidit. Libri II ſunt ſplendide etiam impreſſi, niſi quod aliquoties correctorum majorem induſtriam deſiderare poſſis, adjecta duplici Nonni imagine, altera, ut Comes Stabilis bella ciere fuit ſolitus, altera, ut Deo ſacratus Monachi ſpecie pietatem coluit, quæ, utpote artifici Picarti manu effictæ, non leve decus edito operi conciliare videntur. Sed ſatius eſt, ut nos, quod liber ante triennium quidem excuſus in Germania tamen noſtra ſit futurus rariſſimus, Nonni quandam imaginem ex pulcerrima Coſtii noſtri tabula exiguis lineis deſcriptam ſiſtamus.

Nonnus natus eſt anno Domini CIↃ CCCL X, patre Alvaro Gonſalio Pyreria, Viro magno, Equitibus Rhodienſibus pro Magiſtro, qui genus ad regium Gothorum ſanguinem referebat, & matre Irene Gonſalvia Carvaliele, femina haud obſcuris natalibus, quæ paſſa per aliquod tempus ab Alvaro ſtupri conſuetudinem, tam poſtea caſte vitam inſtituit, ut inter Beatricis, Ferdinandi Regis filiæ, cubicularias ſit allecta. Annum agebat Nonnus quartum decimum, cum, orto inter Ferdinandum Luſitanum Henricumque Bæticum bello, hoſtem patris juſſu intrepide cauteque explorando mereretur, ut puer adhuc a Regina Eleonora ſolemni ritu armis indueretur. p. 6.

p. 10. retur. Patris etiam voluntate factum est, ut matrimonium, a quo natura abhorrebat, cum femina primaria & divite, Eleonora Albina, iniret anno ætatis septimo decimo, ex qua liberos suscepit, duos virilis stirpis statim amissos, tertiam sequioris sexus, Beatricem, Joannis nothi notho filio Alphonso, Ducum Brigantinorum hodiernorumque adeo Regum progenitori, in matrimo-
13. nium postmodum collocatam. Quamprimum licuit per ætatem, fidelem Nonnus operam Regi in bello Bætico præstitit, Olisiponem urbem, quam classis Bætica premebat, sub Fratris sui
17. imperio defendit; & cum audisset instare prœlium, invito fratre erupit, viamque sibi cum comitibus per milites ad urbis portam excubias agentes & fratris jussu Nonnum exire prohibentes, stricto ferro faciens, ad castra regia pertendit, magna virtute sed incassum; non enim prœlium sed pax secuta est, pacemque
26. Ferdinandi Regis morbus & mors. Cognitissima sunt ea, quæ mortem Regis insecuta sunt, quomodo Regina Vidua rerum summæ fuerit præposita, quanta apud eandem & quam suspecta gratia floruerit Anderius Comes, quid ausus sit facinoris Joannes Avisiensium Magister, Nonno imprimis instigante, ita ut dici possit, Lusitaniam, occiso Anderio, pulsa Regina, suam libertatem duobus adolescentibus debere.

Sectatus est Nonnus Joannis Avisiensis, quem sua factio Defensorem regni constituerat, partes suo consilio, cum fratres ejus, imprimis Alvarus Rhodiensium Magister, Reginam Bæticosque
30. colerent. Audita Anderii nece, mox advolavit Olisiponem, &, ut arx dederetur, partim ostensa vi, partim verborum lenociniis
35. effecit; adventante Bæticorum rege, ut urbi de cibariis prospiceretur, negotium datum est Nonno, quod non absque periculo nec
43. sine laude bellica curavit; deerat Transtaganæ Dux impiger & acer, qua in causa Comiti Alvaro Pirio Castrensi prælatus Nonnus summa diligentia administravit provinciam, suos sæpe dubios confirmavit, hostilium urbium alias tentavit, alias partibus
53. adjecit suis, apud Fronteriam etiam cum fratre Alvaro conflixit, & exiguis cum copiis longe majorem hostium vim propulit fugavitque, capta mox nova Arrucitana, Alecretaque in partes traducta. Omnis spes Olisiponensibus erat reposita in classe, quæ

Por-

Portucale parabatur, quod opus ut urgeret Nonnus, jussu Joannis cum comitibus eo ire cœpit; sed quod hujus rei nuncium præmiserat, Gondissalvus, qui isti curæ hactenus intentus, noluit illius expeditionis gloriam cum Nonno communicare, & nondum satis similite armisque instructus, tamen ante e portu solvit, quam Nonnus adesse potuisset, quod ubi hic accepit, in provinciam reversus est. In itinere ad Scalabim hostium manum fudit; mox Castanedium intra Pacis Augustæ mœnia se recipere compulit; ad Odivorum rivulum suis, quod fame vigiliisque per biduum essent vexati, dilabentibus, aliquid damni accepit. Mox ut urbi obsessæ opem ferret, & Palmellam & Almadam ad Tagi ripam expugnavit, auditoque, Regem Bæticum, quod pestilentia exercitum fere pessumdedisset, solvisse obsidionem, ipse una navicula per mediam hostilem classem Olisiponem trajecit, eo consilio, ut, persequendum esse Regem Bæticum, Joanni persuaderet, quod cum ei per reliquos Consiliarios, tutiora ancipitibus præferentes, non licuisset, ad Transtaganos suos remeavit. Ibi Portellam cepit, Villam vissosam bis frustra tentavit, (fuit enim fere impatiens moræ in obsidendis urbibus) tulit tamen suppetias Joanni, Turres veteres obsidenti, quamvis & hæc obsidio urbe non capta iterum soluta sit. Imminebat autem res major, Comitia regni a Defensore Conimbricam indicta, quæ quod celebraverint Civitates, quod Regem maluerint, quam externam dominationem aut paucorum potentiam, quod denique plurimi, in unum Joannem consenserint, Nonni potissimum fuit opus, cui novus Rex collato Comitis Stabilis honore, qui proximus est a Regio fastigio gradus, promeritam retulit gratiam, militari summæ potestati etiam aulæ superaddita præfectura. Post tantam rem confectam alia læta accidere novo Regi multa virtute Nonni, capta sunt Neivæ castellum & Viana urbs, Cerveriani & Monsanenses in verba Joannis jurarunt; quod & Bracharenses fecerunt, arce etiam a Bæticis recepta; paulo post Nonnus junctis cum Rege copiis Pontilimæum oppidum vi cepit. Hic primi Libri finis est.

p. 56. 59. 61. 65. 69. 74. 81. 90.

Instabat Rex Bæticus cum validissimo exercitu Olisiponem regni caput gravissima obsidione iterum cincturus; quod mali 97.

Digitized by Google

genus experti Olisiponenses omni modo detrectabant; adstipulabatur Nonnus, quod pugnas fortes, quam lenta illa obsidia mallet; alii contrariam sententiam tenebant, ut vel Nonno adversarentur; dubia mens Regi & ad tutiora & lentiora fere proclivior; quod ubi animadvertit Nonnus, cum iis quos adduxerat, solus perrexit in hostem. Joannes vel isto animi ardore pene divino excitatus, vel pudore compulsus, vel metu, ne tantum ducem cum fortissimis temere perire sineret, commotus, Nonnum secutus est. Castra iterum juncta sunt ad Thomarum, pugnatumque cum Bæticis ad Aliubarotam A. CIↃ CCC LXXXV.
p. 110. Mira res: a septem hominum millibus magnam partem inermibus, bellique expertibus, triginta armatorum millia, in quibus Bæticæ juventutis & nobilitatis flos erat, superata & concisa sunt. Joannes Bæticus a paucis stipatus fuga se Scalabim recepit, mox cimba ad classem suam delatus, Prætoria nave conscensa, propere Hispalim profectus est. Ita Nonnus sua virtute felicique audacia
114. Joannis recens regnum firmavit, Comitis Aurenensis dignitate eo nomine ornatus. Redux ad Transtaganos suos, col-
121. lectis copiis fines hostium ingressus, Extremaduræque Bæticæ agros longe lateque depopulatus, hostibus etiam ad Vallem Viridem fusis fugatisque, incolumis & cum præda insigni ad Helvios reversus est. Interea Joannes Rex Aquas Flavias obsedit, quo cum & Nonnus cum expedita manu venisset, urbs dedita
132. est, & Nonno a Rege in præmium reportatæ apud Extremaduranos victoriæ attributa. Rebus ita Joannis magis quam ante firmatis, de disciplina sollicitus Nonnus e sua legione scorta feminasque omnes expulit, quod licet ægerrime ferrent viri militares, persuasit tamen Nonnus Regi, qui idem in exercitu, quod
134. ille in legione sua, edixit. Regi videbantur res Lusitanæ ita convaluisse, ut ultro Bæticas urbes oppugnatum ire posset; & tentata est Coriæ urbis obsidio, sed absque fructu, forte quod Nonnus, in quem fortuna fere inclinare videbatur, eo bellum gerendi
141. genere non delectaretur. Ea tempestate Dux Lancastrius Joannes ad litus Calaicum appulit, cum quo, ut expediebat, Joannes Lusitanus & consilia, & fœdus, & castra junxit, &, ut firmiora essent novæ amicitiæ jura, Britanni Ducis filiam natu majorem

jorem Philippam sibi conjugem pepigit. Castra mota sunt, ob- p. 147.
sessum Beneventum, sed re iterum infecta inde discessum est. Paulo post Nonnus evocatus est Bracharam ad Regni Comitia, ubi, dum Nobilium majora & excellentiora jura appetentium causam, sed frustra, apud Regem prudentissimum agit, nuntius affertur de uxoris morte, quam constantissime tulit; cum vero 152.
ad novas easque nobilissimas conditiones in aula urgeretur, naturæ obsecutus abnuit, & ut ingratos sermones eviraret, propere in Transtaganam suam se recepit, oblata statim rem bene gerendi nova occasione. Viticariam diripuerant hostes & prædam omnem ad novum Fraxineti oppidum avexerant; Nonnus cum pauciſſimis insecutus, in oppidum irrupit, hostes, præter paucos in arcem confugientes, cecidit, omnemque prædam non exiguam numero recepit. Rex Joannes expugnavit Melgassum, & Nonno comite Campum majorem, & post bimestres inducias absque fructu elapsas Tudem urbem, quibus damnis fractus Bæticus tandem in sex annorum inducias serio consensit.

Bello ita prorsus aut saltim in longum tempus confecto, Non- 159
nus nobiles viros, omnesque illos, qui secum bello egregiam operam navaverant, convocavit, collaudatisque ingentem pecuniæ vim, quam ex prædivitis uxoris dote attributisque sibi a Rege vectigalibus & oppidis, in omni vita decenti parsimonia usus, confecerat, quin & præcipuis amicorum ipsa illa oppida & reditus distribuit, qua regia largitione & sui admirationem apud plerosque auxit, & obtrectatoribus novam criminandi occasionem objecit. Rex de Nonni fide plane securus, alium rei modum adhibere statuit, & exsequi cœpit, quæ dudum mente agitaverat restituendæ Regiæ potestatis gratia. Scilicet convocatis Nobilitatis principibus & Præfectis, postulavit, ut vectigalia publica oppidaque sibi pretio redimere liceat, alia immodice donata sponte sibi restituerentur; simul ut ne cui præter Regem milites oppidanosve in sua verba adactos habere liceret. Cum ea re Nonnus unus omnium maxime peti videretur, & a reliqua etiam nobilitate, ut cui Rex & optime cuperet, & plurimum deberet, communis causæ patronus deligeretur, gravi & composita oratione multum agendo, suadendo hortandoque cum Rege collocutus est,

quem tamen, ſui conſilii certum, a propoſito dimovere non potuit. Quod cum perſpiceret, inſalutato Rege in ſuam præfecturam ſe recepit, convocatisque contubernalibus bellorumque ſociis Stremotium, profectionem e regno, in qua cum dignitate amplius vivere non poſſet, Rege nihil læſo, ſuaſit; quod conſilium cum omnes, uno excepto, comprobarent, diſtributis lautiſſimis viaticis iter parare juſſit, adornavitque ſerio ipſe. Rex de his rebus certior factus, valde commotus eſt, quod tanto Viro carere non poſſet, ſimul quod vereretur, ne maximorum beneficiorum a Nonno acceptorum parum memor haberetur; quare primum Pontificis Conimbricenſis, ſodalium principem, mox Magiſtrum Equitum Aviſienſium ad Nonnum miſit, & cum nec hic quidpiam proficeret, Pontificem Eborenſem, magnæ autoritatis virum, qui tandem effecit, ut Nonnus certos homines ad Regem mitteret, quorum interventu ita tandem transactum eſt, ut & Rex & Nonnus nonnihil de ſua ſententia decederent. Regi ſuum jus ſervatum eſt illibatum: Nonnus oppida & vectigales agros, amicis donatos, invitus licet, recepit: Rex fidem interpoſuit ſuam, egregiam illorum in bello præſtitam operam a ſe remuneratum iri: Nonnus oppida ad libitum Regis accepta dimiſit, donata in perpetuum illibata retinuit. Hoc exemplum alios imitari oportuit, quo ipſo tamen multorum e Nobilitate animi ſunt alienati, qui, coorto poſt induciarum finem cum Bæticis bello, ad hos defecerunt, & Dionyſii, Petri Regis Filii, regnum a Joanne armis repetentis, caſtra ſecuti ſunt. Sed hanc, quam diximus, a Dionyſio excitatam belli tempeſtatem ſui nominis autoritate Nonnus profligavit. Recruduit bellum, ſed cum nec Bæticis in Luſitania, nec Luſitanis in Bætica, imprimis ad Alcantaram, res ſuccederent, utrosque ſerio belli piguit. Joannes Rex Bæticus dudum obierat, obierat & Henricus Filius: cum Joanne adeo impubere Henrici Filio induciæ factæ ſunt in decennium A. CIↃ CCCCVII, eædemque, annitente imprimis Catharina Bæticæ Regina, Philippæ Luſitanæ Sorore, in pacem A. CIↃ CↃ XII converſæ.

p. 165.

177. Pacatis in Europa rebus, Joannes magno animo de expeditione in Africam ſuſcipienda cogitare cœpit, de qua quæ fuerit Nonni ſententia, non conſtat. Comitatus tamen eſt Regem, cum

tribus

tribus filiis in Africam tendentem, capta eſt Septa M.CCCCXV, Non- p. 183.
no bellicorum operum ultimum, cum annum ætatis ageret quinquageſimum quintum. Septem inde annos privatus vixit, rebus domeſticis & perficiendo ſumtuoſiſſimo templo Deiparæ Carmelitanæ in urbe Oliſipone intentus; quo perfecto, illud Inſtituti Carmelitani ſodalibus, & ſe ipſum eidem ſodalitati tradidit, in qua per integrum decennium ſanctiſſime vixit mendicantis ſpecie, donec IV Idus Majis A. M. CCCCXXXII diem extremum placidiſſime obiret.

Qui hæc a nobis exſangui ſermone tradita, apud eloquentiſſimum Coſtium autem prudentiſſime explicata & conſignata, leget, facile fatebitur, Nonnum fuiſſe Virum omnino magnum, multis & excellentibus virtutibus conſpicuum, & cum omnibus illis, quos vetuſtior ſolet celebrare ætas, componendum; licet indomitam illam virtutem, fontemque illius minus limpidum, fabularum, res heroum ultra fidem humanam tradentium, lectionem non æque laudaverimus. Sed affuit fortuna cœptis & experientia militaris ætasque confirmatior iſtos impetus ignesque coercuiſſe videtur. Unum ſupereſt quod moneamus, excidiſſe prudentiſſimo Viro, ubi de Comitum dignitate differit, ſequentia: *Vulgato vero nomine* (Comitis) *& Gentilibus omnibus in Germania* 116.
& in Italia communicato, quorum plerisque opes deerant, quibus ſe honeſte tolerarent, nedum ſplendorem tuerentur, cœpit apud eas gentes illuſtriſſimum Comitis vocabulum, ut ſunt res humanæ, obſoleſcere. Non ita tamen apud Hiſpanos præcipueque apud Luſitanos, ſemper enim apud ipſos magnum quid & excellens præferebat. Nemo eſt inter nos rerum patriarum tam imperitus, qui (ut Italiam ſeponamus) neſciat, Comitis nomen in noſtro Imperio non Illuſtriſſimum modo, ſed ejus dignationis eſſe, quæ proxime ad Principis Imperii majeſtatem accedit; ipſosque Comites iis juribus eſſe conſpicuos, ea autoritate præditos, ut non habeant, in quo aliarum gentium omnium Comitibus concedere debeant. Quare nec opus videbatur iſtud moneri, niſi exiſtimaſſemus, fieri poſſe, ut hæc Oliſipone, & ab ipſo Illuſtri noſtro Scriptore forte fortuna legerentur; quod ſi contingat, ut finiſtrum illam de Comitibus Imperii Germanici imminutoque in noſtris regionibus Comitum honore

honore opinionem ſibi eripi a nobis patiatur, quam decentiſſime rogamus. Petimus etiam a doctis Luſitanis vel Hiſpanis, ut, ſi quid in lucem produxerint eximium, de quo Reip. Litterariæ conſtare interſit, id Viro S. R. *Dominico Capaſſo*, e S. J. Ulliſpone credant, qui pro incredibili literarum propagandarum ſtudio recte ad nos omnia curabit.

RERUM ITALICARUM SCRIPTORES AB A. D ad MD. LUDOV. ANT. MURATORIUS collegit, ordinavit & Præfationibus auxit.

Tomus VIII.

Mediolani, ex typogr. Societ. Palatinæ, 1726, fol. Alph. 6 pl. 21.

POſtquam de Tomo ſeptimo diximus nuper in Supplementis, jam de octavo dicendum. Fulget vero hic Tomus in fronte ſplendida Dedicatione ad modernum Inſubriæ Moderatorem, *Wirricum Phil. Laurentium* S. R. I. Comitem & Dom. de & in *Daun, Theani* Principem &c. in quo Fabii patientiam & Scipionis impetum prædicat Cl. Argelatus, cui Dedicationes omnes nomine Sociorum Palatinorum conſcriptæ debentur. Sed pergimus ad ſcripta hic contenta, in quibus exſtat *I Gerardi Mauriſii*, civis & judicis Vicentini, *Hiſtoria de rebus geſtis Eccelini de Romano* ab A. 1183 ad 1237, jam antea cum Albertino Muſſato a Felice Oſio, ſeu potius (illo jam A. 1631 defuncto) a Dominico Molino Venetiis 1636, iterumque a Leibnitio Script. rer. Brunſv. T. II edita, de qua bene monet Noſter, non ideo pro ſuſpecta habendam, quod Autor in rebus Eccelini, quem conſtat crudelem admodum, maxime in Patavinos, exſtitiſſe, enarrandis ea tantum tradat, quæ in ejus laudem vergunt, cum nondum pervenerit ad ea tempora, quibus virtutis ſemina abjecit. Succedunt *II Antonii Godi*, Nobilis Vicent. ejusdem fere methodi & argumenti *Chronica*, ab A. 1194 ad 1260; ut & *III Nicolai Smeregi*, Notarii Vicent. *Chronicon*, illis affine, ab A. 1200 ad 1279, cum Anonymi continuatione ab A. 1279 ad 1312; tum *IV* Anonymi *vita Ricciardi Comitis*

Comitii S. Bonifacii, cui multum cum Eccelinis fuit negotii; *V Laurentii de Monacis Ezerinus III; VI Rolandini Patavini de factis in Marchia Tarvisina Libri XII* ab A. 1180 ad 1260, cum nominibus Episcoporum & Magistratuum Patavinorum; quæ omnia ex Osiana illa Editione descripta sunt, ita tamen ut multa rectius atque auctius edita compareant. Certe & *Godum* & *Smeregum* Cl. Saxius cum MSptis Ambrosianæ suæ conferre ac plurimis locis emendare gravatus non est, qui & de Godio singularia in præfatione collegit; idemque Codices suppeditavit *Rolandini*, a Cl. Argelato collatos, quibus accessit Estensis, subinde, maxime in libris duobus postremis, longe locupletior & a ceteris diversæ multis in locis lectionis, quam diligenter adhibuit Muratorius, qui & inter alia, exemplo hujus Autoris, cujus si primæ syllabæ e libris XII colligantur, hæc emergunt: *Chronica Rolandini facta Paduæ*, observat, sæpius in usu fuisse veteribus, nomen suum Libris inserere per acrostichos, ut si forte e fronte operis excideret, illud ex ipso opere colligere possent Lectores. Sequitur *VII Chronica parva Ferrariensis*, ab origine Ferrariæ ad A. 1264, quæ nunc primum prodit e Codice Ferrariensi, autore Anonymo, Gibellinis partibus addictissimo, eoque Principibus Atestinis parum æquo. *VIII Historia de rebus gestis Friderici II Imp. & filiorum* ab A. 1210 ad 1258, cum *Supplemento* ab A. 1258 ad 1265, ab Ughello primum Italiæ S. Tomo IX, iterumque ex illo A. 1723 a Cl. Eccardo Tomo I Historicorum medii ævi, & eodem anno a Carusio Bibl. Sic. Tomo II, lacunis quibusdam e Messanensi Codice suppletis, edita. Obtigit vero ea felicitas Cl. Muratorio, ut & *Historiæ* & *Supplementi* autorum nomina detegeret, illam quippe vindicans *Nicolao de Jamsilla*, Gibellinorum partibus dedito, inscriptione Codicis, quem Illustriss. D. Vincentio de Miro debet, confirmatus, hoc vero compilatori ex *Saba Malaspina*, Guelphis addicto, cujus Chron. de rebus Siculis integrum paulo infra dedit, quamvis & hic addere excerpta illa non dubitavit, quod paucula subinde interspersa essent, aliunde petita. *IX Parisii de Cereta Chronicon Veronense* ab A. 1117 ad 1278, quo vita excessisse videtur, ab aliis ad A. 1375 continuatum, quod unicum ex vetustis de rebus Veronen-

ſium, e Codice Eſtenſi nunc protraxit Editor. *X Monachi Patavini Chronicon* de rebus geſtis in Lombardia præcipue & Marchia Tarviſina ab A. 1207 ad A. 1270, primo ab Urſtiſio inter ſcriptores rerum Germ. atque inde ab Oſio cum illa Muſſati hiſtoria editum, & nunc cum Codice Ambroſiano a Cl. Argelato diligenter collatum. Benedictini Ordinis monachum in monaſterio S. Juſtinæ Patavino exſtitiſſe autorem, facile patet; & hanc forte cauſam putat Noſter, quod nomen non expreſſerit, cum hujus ordinis Monachis non paucis in more poſitum ſit, propterea quod humilitati ſtuderent, in libris a ſe compoſitis ſuum reticere nomen. *XI Hiſtoria Sicula ab ingreſſu Normannorum in Apuliam usque ad A. 1282*, autore *Anonymo*, quem *Vaticanum* Noſter vocat, quod & a Caruſio ex Vaticano Codice primum edita Bibl. Sic. Tomo II, & nunc cum alio Vaticano collata prodit. *XII Sallæ* ſive *Sabæ Malaſpinæ*, gravis ſcriptoris, *rerum Sicularum Libri VI* ab A. 1250 ad 1276, a Steph. Baluzio Miſcell. T. VI inſerti, quibus jam Raynaldus cum fructu uſus, qui nomen tamen Autoris, a Baluzio demum detectum, ignoravit. *XIII Ricordani Malaſpini Hiſtoria Florentina* ab initiis urbis ad A. 1281 Italice ſcripta, cum continuatione *Jachetti*, ex Franciſco fratre Ricordani nepotis, ad A. 1286, pariter Italice. Etenim primum hunc vocat Noſter, qui Hiſtoriam Italica lingua ſcripſerit, quam quidem laudem in Tomo præcedenti, ut monuimus, vindicaverat Spinello. Et prodiit antea liber ille Florentiæ 1568, iterumque 1718, 4, in qua utraque editione omiſſa eſſe ea obſervat Cl. Muratorius, quæ Autor ad A. 1274 notavit, nempe Thomam Aquinatem eo anno, *dum Lugdunum ſe conferret ad Concilium, ut deſtrueret ordinem Carmelitarum*, in Monaſterio Foſſæ Novæ defunctum: forte quod iſta pietati viri præjudicio viderentur, id quod tamen minime metuendum Noſter operoſe demonſtrat. Excipit hæc *XIV Synodus provincialis* A. 1287 habita Mediolani, cum Conſtitutionibus Guifredi Legati Apoſtolici, quæ in nulla hactenus Conciliorum Collectione obvia, e Codice Ambroſiano deſcripſit Muratorius. Tandem exhibetur *XV* Anonymi Regienſis, qui circa A. 1288 vixit, *Memoriale* ſeu Chronicon *Poteſtatum Regienſium* ab A. 1154 ad 1290, prætermiſſis, quæ de rebus inde a N. C. ad

A. 1154

A. 1154 præmiserat, quippe Eruditis parum profuturis; additis vero ex eodem Codice Estensi *versibus Merlini*, opere ridiculo, & *Syllabis Abbatum S. Prosperi & Episcoporum Regiensium.*

GRATIANI DECRETORUM LIBRI V, Secundum Gregorianos Decretalium libros titulosque distincti per JOANNEM A TURRECREMATA, Ord. Prædicat. S. R. E. Episcop. Card. Sabinum. Nunc primum prodeunt ex Codice Bibliothecæ Barberinæ, cum præfatione, scholiis & indicibus, cura JUSTI FONTANINI, Archi-Episc. Ancyrani.

Volumina II.

Romæ, typis & sumtibus Hieron. Mainardi, 1726, fol.

Alph. 13 pl. 9.

REviviscit ad posteritatem, auspiciis Benedicti XIII Pont. Max. opera Celeb. Fontanini, diligens Gratiani Decretorum interpres & novus Architectus, Joannes a Turrecremata, Hispanus, ex Magistro Sacri Palatii inter purpuratos Patres ab Eugenio IV cooptatus. Maximo olim pretio habiti operosi ejus in Decreta commentarii, quos, dum Romæ Gratianum ab anno 1449 inde ad viginti quinque annos publice interpretaretur, edidit, prius Nicolao V P. M. oblatos, postea Calixto III inscriptos, & qui in V volumina distincti, sed VI tomis comprehensi, primum Lugduni apud Jo. de Jonvelle A. 1519, deln Jo. Bœrii notis summariisque locupletati, ibidem A. 1555 IV tomis ex officina Blasii Guidonis prodiere. Ante vero quam commentarios hos appararet, (non post editos illos, quod Doctiss. Fontanino videtur,) conatu novo, labore improbo, totum Decretorum ædificium ab se resolutum, ad formam & ordinem librorum ac titulorum in Decretalibus Gregorii IX servatum, ex integro egessit & Nicolao V dedicavit. *Cupienti mihi*, inquit, *Pontifex Maxime, ex studiorum meorum laboribus aliquid offerre ac dedicare Sanctitati Tuæ, obtulit se liber Decretorum, nuper a me ex confusione quadam & tu-*

multuaria rerum congerie, non ſine magna, ut exiſtimo, lectoris utilitate, redactus in ordinem. Nam etſi is liber variis ſacrorum Conciliorum canonibus, Pontificum decretis, ſanctorum Patrum regulis ac Imperatorum legibus refertiſſimus ſit, ut non modo utilis Eccleſiæ Dei, ſed pene neceſſarius videri poſſit, noſtra tamen ſententia, ordine minus recto contextus, plurima incompoſita, locisque incongruis continens: quæ inordinatio plurimos a ſtudio ac lectione ſui deterret ac retrahit. Cumque Gratianus luculentiorem & libris Decretalium convenientem ordinem induere aliter non poſſet, quam ſi rubricæ adderentur, ac ſubinde immutarentur, & capitula ſecarentur bene multa, quibus integris ob diverſa, quæ complectuntur, ſub uno titulo apte locus haud foret; utrumque ſolertiſſime præſtitit Turrecremata. *Paleas* vero & inter eas quoque *c. 14*, *Conſtantinus*, *diſt. 96* prorſus omiſit, manifeſto indicio, nullius exſtitiſſe illo tempore valoris & autoritatis, neque Gratiano fuiſſe adſcriptas. Ceterum perfecit hoc opus adhuc Cardinalis S. Xyſti, *vexantibus ipſum*, ut ait, *undique agrotationibus ſuis*, dicavit & obtulit Pontifici Cardinalis jam factus S. Mariæ trans Tiberim. Haud abs re credimus, eum in publica Decretorum interpretatione hoc ipſo opere uſum eſſe, quod poſt fata laborioſiſſimi ſenis (octuagenarius enim ſub Paulo II A. 1468 deceſſit,) manibus excidere & in bibliothecis deliteſcere cœpit. Ejus exemplar chartaceum, in forma folii ſcriptum, ſervat bibliotheca Barbarina, jam a Nic. Antonio commendatum in Bibliotheca Hiſpana veteri *libro X c. 5 §. 525*. Codex, *Turris aurea Decretorum*, a librario, ut videtur, inſcriptus fuit poſt Turrecrematam ad Epiſcopatum Sabinum e titulo S. Mariæ trans Tiberim evectum. Cujus codicis notitia olim perlata ad Vincentium Mariam Urſinum, in utroque ordine, Prædicatorum & S. R. E. Cardinalium, Turrecrematæ collegam & fratrem, jam Benedictum XIII P. M. cupido ejus animum inceſſit Barberinum exemplar in uſus juris canonici ſtudioſorum, præcipue interclerum ſedi Beneventanæ, cui præerat, ſubjectum, publicandi. Doctiſſimo Fontanini recognoſcendi & typis excudendi codicis, annuente Eminent. Card. Franciſco Barberino juniore, deſcripti, data eſt ſolicitudo, quam per ſedecim menſes geſſit, ita, ut ſingulorum

Digitized by Google

lorum canonum citationes probas a ſpuriis diſcerneret ac ad priſtinos fontes, ubi licuit, ſecundum præſtantiores editiones recenſeret, ad editionem vero Romanam pariter omnes exigeret, & commoditatis ergo partitionem ac numeros vulgatæ editionis Gratiani ad oram ſingulorum canonum adnotaret. Adjecit brevia perſæpe poſt ſingulos canones ſcholia, quæ de ſuſpectis monent, perperam in dubium vocata, non raro adductis autoribus, tuentur. *Pithœorum curæ*, ait, *multa nobis ſubminiſtrarunt. Ex iis non ſine criſi ſelegimus, quæ ad rem noſtram facere videbantur, ſcriptorum, unde teſtimonia proferuntur, expreſſis ætatibus atque epochis certioribus, locorum etiam nominibus, ubi opera, quæ laudantur, conſcripta & quo interdum miſſa.* Quinque Indices appoſiti, primus librorum, titulorum, rubricarum & canonum, alter canonum tantum, principiis eorum ordine literario ita recenſitis, ut & huic & reliquis editionibus accommodetur, tertius rerum, quartus hiſtoricus, poſtremus Geographicus & Hiſtoricus. Neque vulgare addit ornamentum docta Editoris diſſertatio præmiſſa de collectionibus canonum, præſertim illa Gratiani, de autoritatis decretorum cauſis & progreſſibus, de emendatione Gratiani autoritate Pontificum ſuſcepta, de Turrecrematæ demum opera in Gratianum collata. Multum ſibi obſtrinxit Celeb. Fontaninus juris canonici ſtudioſos, quod non in bibliothecarum canonicarum decus ſolum, ſed in commodiorem etiam Decretorum cum Decretalibus collationem, & in uſum accuratæ & præſtantioris Decretorum editionis, hoc opus apparaverit.

SEX. AURELII PROPERTII ELEGIARUM libri IV, ad fidem veterum membranarum curis ſecundis JANI BROUCKHUSII ſedulo caſtigati. Accedunt terni Indices, quorum primus omnes voces Propertianas complectitur.

Amſtelædami, apud Wetſtenios, 1727, 4.

Alph. 3 plag. 10.

DE Obſervationibus Viri elegantiſſimi *Jani Brouckhuſii* in Sex. Aur. Propertium, cum earum prima editio in lucem prodiiſſet, in his Actis A. 1702 M. Jul. p. 296 ſq. diſſeruimus. Eam ob cauſam, & quod non modo Propertius, ſed etiam Tibullus, ab eodem ingenio eadem ratione ornatus, diu eruditorum manibus verſatus eſt, otium nobis factum videmus inſtitutum præclariſſimi viri pluribus proponendi. Notum eſt omnibus, quod non minus ex recentioribus, quam vetuſtis autoribus exempla poeticæ elegantiæ collegerit: quod varii generis obſervationes in unum corpus redegerit: quod denique paullo audacius receptas lectiones repudiaverit, novasque in contextum admiſerit. Igitur de *ſecundis* tantummodo *curis* dicemus. Debemus eas V. Clar. *P. Vlamingio*, qui Codicem Propertii ex auctione ſupellectilis literariæ David. Hoogſtratani ſibi comparavit, cui Cl. *Brouckhuſius* ea augmenta adeo nitide adſcripſerat, ut facile appareret, iterandæ editioni deſtinata eſſe. Ea, cum Wetſtenii expeterent, publicæ utilitati haud negavit. Et cum ad manum haberet obſervationes fratris ſui in hunc Poetam & alia quædam, nihil tamen, niſi *Brouckhuſiana* dedit, eaque per ſe libro, quod vel ex numero plagularum patet, ſingulari augmento fuerunt. Quanquam, nemine monente, quilibet ſecum conſtituet, longe uberiores futuras fuiſſe has *δευτέρας φροντίδας*, ſi ipſi *Brouckhuſio* hanc editionem curare licuiſſet. Id, quod ex prima ſtatim pagina patet, ubi duo additamenta inſeruntur. Alterum hoc eſt: *Super nominibus Poetæ noſtri ſuaviter nugatur Joannes Goropius in Vertumno pag. 30.* Alterum hujuscemodi: *Antimachi Lyde. Parrhaſius Epiſt. pag. 199.* De priore nihil addimus: at poſterius additamentum nunquam ita nude, ut erat *Brouckhuſius* diſertiſſimus, adjeciſſet. Ad Lib. I Eleg. 1 princip. duæ notæ ex Barthii Animadverſionibus in Statium acceſſerunt, prior, quod *Cynthia* Propertiana nupta fuerit, quod ad Lib. II Eleg. VI v. 1 pluribus docet *Brouckhuſius*; poſterior, quod Propertius primus homoioteleuta ejus generis, cujus eſt: *ſuis . . . . ocellis* in Elegiam invexerit. Ibidem ad v. 4 obſervatio de corporibus hoſtium devictorum conculcatis a victoribus augetur teſtimonio Valer. Flacci, & deinde accedunt autores, Barthius in Adverſ. lib. III cap. 14.

Longe-

Longepierre *ſur la ſeconde Idylle de Bion* p. 50, l'Arioſto XXII *del Furioſo*, 66, & teſtimonium S.S. ex Joſua X, 22 ſeqq. Ad v. 8 nova comparet annotatio, quæ hæc eſt: ADVERSOS) Seneca Troad. v. 28: *Teſtor deorum numen adverſum mihi.* Quæ itidem contra morem primi editoris eſt concepta. At quantivis pretii eſt annotatio ad v. 13: PERCUSSUS VULNERE RAMI) *nervi* malebat Helnſius in notis nondum editis. Recte. Ovidius II Art. Amat. 191:

Senſit & Hylæi contentum ſaucius arcum:
Sed tamen hoc arcu notior alter erat.

Notæ ſuper v. 20 nunc ſubjungitur: *v. Douza ſchediaſm. ſuccid. pro Tibullo p. 62.* Vſ. 21 nova obſervatione ornatur. Citavit enim Valla *Vos agedum . . . convertite*, pro *En agedum.* Eum in libros omnes peccare docet Autor, & exemplis Ciceronis & Valerii Flacci confirmat, *agedum* & *age* cum Plurali numero conjungi: quod in Indicem etiam Annotationum recte relatum eſt. Notæ ad v. 24 inſeritur exemplum ex ipſo Propertio: Verſui 26 nudus locus ex Seneca adſcriptus eſt: quomodo v. 8 ornatum nunc demum eſſe, modo diximus. Atque hæ ſunt acceſſiones Notarum in Elegiam I. Non quidem tam larga augmenta omnibus locis animadvertimus: paſſim tamen ſimilia, aut etiam majora conſpicere licet. Ad Lib. II Eleg. XXIV v. 12 Ciceronis autoritas frequentior eſt, quam olim. Circa quam obſervationem utinam erudito Autori videre licuiſſet, quæ poſtea monuit Jac. Gronovius ad Minucium Felicem! fortaſſe, iſto fremente, plura loca in rem præſentem advocaſſet. Sic ad lib. III Eleg. II v. 28 Senecæ, Naſonis & præterea Areoſti Itali autoritate antiqua obſervatio de verbo *pendere* in locis exſtructis aut altis deſcribendis corroboratur, & Goralli, qui nonnulla ex hac obſervatione ſublegerat, impudentia caſtigatur, verbis adeo mordentibus, ut facile agnoſcas ab ingenio Brouckhuſii omnia profecta eſſe. Ita ad ejusdem libri Eleg. IX v. 53 tres acceſſiones deprehendimus, ubi nempe additur Solinus, Montfaucon & Vigneul-Marville. Quo loco, ut & aliis aliquot, id ſimul obſervamus, ſi Autor ipſe hanc editionem procuraſſet, eum imagines antiquas, ut in Tibullo factum, fuiſſe additurum. Interim etiam ſine his lenociniis Proper-

pertius hicce gratus erit eruditis atque acceptus, eo magis, quod nitidiſſima & facile atramentum admittente charta, quam hodie in multis Batavorum libris deſiderari videas, ſit expreſſus, & ſatis emendate deſcriptus. Monent præterea bibliopolæ, proſtare apud ſe non modo Tibullum eadem ratione illuſtratum, & *Brouckhuſii* ipſius Poemata eademforma impreſſa, ſed brevi ſeſe etiam daturos *Catullum* ejusdem generis annotationibus ornatum.

M. TULLII CICERONIS ACADEMICA. Recenſuit, Variorum Notis ſuas immiſcuit, & Hadr. Turnebi, Petrique Fabri Commentarios adjunxit JOANNES DAVISIUS, Coll. Regin. Cantabr. Præſes.

Cantabrigiæ, ſumptibus Corn. Crownfield, 1725, 8. Alph. 1.

QUi jam tot præclaris ingenii monumentis ſuam eruditis operam probavit Cl. *Daviſius*, in eo omnium maxime de litteraria re bene mereri videtur, quod tantam expoliendis Ciceronis Philoſophicis curam impendere ſatagat; quippe quæ & pro argumenti difficultate, & nata inde librariorum corruptione, tanti viri manus auxiliatrices vel imprimis deſiderabant. In qua provincia ornanda quam felici ſucceſſu provectus fuerit, alibi Acta noſtra docuere. Reſtare jam videbantur ad pertexendam, quam exorſus eſt Vir Cl. telam, quæ exhibemus, Ciceronis Academica. Ita enim reſtituere inſcriptionem, ex Nonii, Marciani Capellæ, & duorum MSptorum autoritate, Noſtro placuit, cum vulgo ſub Academicarum quæſtionum titulo circumferantur. Textui Tulliano Victorii, Camerarii, Manutii, Lambini, & Urſini integras notas, ſeorſim antea editas, nec non Franc. Guyeti ſtricturas ex ora editionis Gruterianæ, Pariſiis in Jeſuitarum Bibliotheca aſſervatæ, deſcriptas ſubjicit. His ſuas animadverſiones immiſcet, quibus tum hiſtoriam & dogmata Philoſophorum, adhibitis antiquorum monumentis, explicat, tum textum ſuæ integritati reſtituit, duodecim MSptorum copia, & ſuo ingenio abunde adjutus. Ad calcem textus in Acad. primum Hadr. Turnebi

nebi integer Commentarius ex Commelini editione 1597 expreſſus exhibetur, in quo, cum poſthumus fœtus ſit, autoris limam Noſter deſiderat. Hunc excipiunt Petri Fabri in utrumque Academicum obſervationes, olim Pariſiis 1611, jam vero Noſtri cura correctius editæ; quæ nimiam in vulgata lectione tuenda ſollicitudinem prodere Cl. Daviſio videntur. Qua occaſione quorundam eruditorum errorem refellit, qui hunc Petrum Fabrum, Arvernum, in Collegio Rupellenſi Hebraicæ linguæ Doctorem, circa A. 1615 mortuum, cum Agoniſticῶν autore, qui Toloſonus, Senatus patrii Præſes, deceſſit A. 1600, confuderunt, patria adeo, muneribus, & ingenii monumentis facile a ſe invicem diſtinguendos. Agmen claudunt addenda, quorum majorem melioremque partem Amico cuidam, cujus nomen reticet, deberi, non ſine ejus præconio fatetur. Nos, Cl. Daviſio, ejusque Amico, ingenii ubertate Noſtri ſimillimo, quid debeatur, ut comprobemus, aliquot emendationes exhibebimus, unde de reliquarum indole facile lectori judicium erit. L. I C. I: *Atque illum complexi, ut mos amicorum eſt, ſatis cum longo intervallo ad ſuam villam reduximus:* Noſter ſine Codd. adjumento legit, *ut mos amicorum eſt* SE VISENTIUM LONGO INTERVALLO, hæc verba interpunctione a ſubſequentibus divellens, quod longo intervallo Varronem ad villam reducere non licebat, qua ſe paullum abfuiſſe, cum eum ad ſe venientem viderint, ſuperiori commate Cicero dixerat. Idcirco *intervallum*, non loci diſtantiam ſed temporis ſpatium, quod interceſſerat, ex quo ſe non viſerant, hic interpretatur. Circa finem ejusdem cap. *& id ſtudium, totaque ea res longe ceteris & ſtudiis & artibus antecedat:* in addendis cum Amico ſuo opinatur, ſermonem recte non procedere, niſi pro *artibus*, *rebus*, reſtituatur. C. II: *Nihil apta interrogatione concludunt:* Amicus in add. *argumentatione* reponit, cum Interrogatio nihil unquam concludat. C. IX: *Poſt argumentis, & quaſi rerum notis ducibus utebantur ad probandum*, ſola verborum μεταθέσει eleganter refingit Noſter, *& rerum notis, quaſi ducibus, utebantur*, ut Cic. Fin. l. V c. XXV rerum notas dicit. In add. Amicus ingenioſe conjicit, *quaſi rerum nodis*, cum argumenta ſint quaſi nodi, quibus concluſio connectitur. C. XIII: *Ut contra omnium ſententias dies jam plerosque deduceret,*

Noſtro hiare oratio videtur, quamvis deducere dies idem ſignificare ac abſumere, concedat. Hinc Lambini conjecturæ ſubſcribens pro *deduceret* legit *diceret* ; & cum *dies plerique* eum quoque offendant, *dies etiam totos diceret*, ſubſtituit. In add. ab Amici conjectura non alienus eſt, qui legit : *ut contra omnium ſententias diebus alternis diceret* ; quæ, quamvis ſequentibus apte ſatis conveniant, ex recepta tamen lectione vix exſculpuntur. L. II C. XV : *Cum animi inaniter moveantur eodem modo rebus iis, quæ nullæ ſint, ut iis, quæ ſint :* voci *inaniter* litem movet Noſter, *frequenter*, reſcribens, cum ſane iis, quæ ſunt, haut *inaniter*, ſed *vere* moveamur ; quamvis Chimærarum imagines interdum æque vividas concipiamus. C.XXII : *Et ut ii, qui ſub nube Solem non ferunt, item ille, cum æſtuaret, veterum ut Mænianorum, ſic Academicorum umbram ſecutus eſt* : abſonum eſt, eos, qui ſub nube Solem non ferunt, umbram ſectari, cum apricari potius cupiant. Hinc Noſter cum Joanne Clerico reponit ; *qui ſine nube Solem non ferunt*. Aliam, ſed minus nativam conjecturam in add. exhibet : *qui, ſudum dum eſt, Solem non ferunt :* facilior eſt Amici divinatio : *qui ſubinde ſolem non ferunt*. C.XXV : *Maneant illa omnia : Lacerat iſta cauſa; veraces ſuos eſſe ſenſus dicit*. Lacero huic & corrupto loco Noſter ita medetur : *blaterat iſte tamen, & veraces ſuos eſſe ſenſus dicit*. C.XXVI : *Sed ut minuam controverſiam; videte, quæſo, quam in parvolis ſitis*. Noſter paullo durius : *quam parum diſſentiatis*, in add. ſelicius : *quam parva lis ſit*. Hæc Daviſianæ operæ experimenta ad guſtum ſufficiant. Nos exantlatum Cl. Autori laborem, quem Ciceronis Philoſophicis adhuc non ſine eruditorum plauſu impendit, gratulamur.

CATALOGUS PLANTARUM HORTI PISANI, Autore MICHAELE ANGELO TILLI, in Piſano Athenæo Simplicium Lectore, & Horti Cuſtode.

Florentiæ, apud Tartinium & Franchium, 1723, fol. Alph. 2 pl. 4 Tabb. æn. 52.

Hor-

Digitized by Google

Fig. 2.

HOrtum Medicum Pisanum, cujus hic Catalogum exhibemus, condidit A. 1595, ut ex inscriptione ejus discimus, Ferdinandus Medices M. Dux Etruriæ, primosque illi cultores Lucam Ghinium, ejusque magni inter Botanicos nominis discipulum Andream Cæsalpinum constituit, cujus laudes Cl. Autor in præfatione potissimum commemorat, simulque proxime appendicem plantarum synonymarum Cæsalpiniano operi adjungendam exspectare jubet, cui Petrus Ant. Micheli, omnes in nativis locis a Cæsalpino indicatis sollicite perquirens, manum admovit. Plantæ in ipso opere neque ad certas classes sunt revocatæ, neque descriptiones earum adjectæ, sed sola duntaxat nomina maxime recepta una cum usitatioribus autorum synonymis secundum alphabeti seriem collocata, brevibus subinde scholiis subjectis, comparent. E quibus nonnulla notatu digna annotabimus.

Tab. 3 Agaricum squamosum fœtidum superna limbi parte ramosa supra Balenæ ossa adhuc pinguedine referta natum exhibet. Scilicet cum A. 1713 immanis belua per mare Tyrrhenum excurrens in Plumbini ac Populoniæ maritimis interierit, ossaque ejus jussu Ducis Pisas essent translata, ea ad expurgandas carnis & sanguinis sordes in horto terra tegi curaverat, atque super eadem præter expectationem autumnali tempore triginta circiter fungi & ipsi fœtentes tanquam inter se proliferi sunt enati. TAB. I. Fig. 1. p. 4.

Inter aurantia aliquod Hierichuntium cortice tenuiore, medulla dulci, rubente & veluti sanguinea, tanquam rarissimum commemorat. 21.

Cinaræ speciebus plantam Tunetanam acaulon, ab incolis Tasga dictam, in aridiori utplurimum solo reperiundam, flore magno, suaviter olente, angustis foliis non spinosis annectit, eandemque forte unam ex cinaris orientalibus moschatis Tournefortii cor. 31 esse, suspicatur. 41.

De cranio quoque humano crusta lapidea tenuissima æqualiter circumdato, quod inter rariora musei Pisani asservatur, mentionem injicit. 48.

Multi tanquam singulare prorsus admirati sunt coralloidem supra illud enatam, quos inter Mangetum in Biblioth. Museum Kircherianum, Donzellum Theatr. Pharmac. Museum Cospianum nominatim recenset. At vero Autori non tam coralloidis excrescentia mira videtur, cum

corallii matrix fruticoſa facile cum quocunque corpore ſolido queat concreſcere, ſed illud potius tanquam rarum annotat, quod petreſcens illa materia totum undiquaque cranium circumdederit, quæ dein ſuper ſynciput aliquantulum excreſcens, tandem
p. 64. in coralloidem ſuperemineat. Fungum typhoidem Liburnenſem deſcribit, eundemque ſimili cum Melitenſi virtute in cohibendis humoribus e corpore manantibus gaudere, experimentis hunc in finem inſtitutis compertum eſſe teſtatur. Qua occaſione Bocconium notat, qui duplicem facit fungum typhoidem, alterum absque fibris, alterum fibris donatum ligneis; cum tamen neutrum fibris gaudere inſtituto accuratius examine deprehenderit. Quæ vero Bocconio illuſerint, radicum, quas fungus circumdederat, fuiſſe fibras, quales etiam in hoc Liburnenſi detexerit, utque eo rectius de tota controverſia lectori conſtet, ejusdem & radici adhærentis & utrorumque a ſe invicem ſeparatorum
Tab. II. figuram Tab. 25 exhibet. Graminum occaſione catalogum eorum
Fig. 2. locupletem a D. Micheli ſibi æque ac multis aliis Botanicis cum
p. 69-76. feminibus communicatum inſerit, in quo tum locorum natalium notitia tum variæ annotationes & ſynonyma eorum adjecta
97. ſunt. Inter rariora Muſei Piſani, quæ ad regnum vegetabile ſpectant, non ultimum concedit locum ligno pretioſiſſimo, quod cum æquali ſæpe auri pondere permutatum eſt, quod Lignum Aloes ſeu Xylaloe, ſeu Agallochum Indicum, Agallochum Arabiæ officinarum præſtantia longe ſuperans, dicit, & cum Agallocho præſtantiſſimo C. Bauhin. Pin. 393 idem eſſe cenſet: deſcribit vero illud tanquam lignum durum, grave, pingue, ſapore amaricante, cum quadam acrimonia aromatica, ſuaviſſimum ſpirans odorem, inſignique proceritate conſpicuum, quod ultimum inter prima præſtantiæ ſigna in ipſo ſolo natali referri, referunt rerum naturalium ſcriptores. Annexa eſt ſub finem Julii Pontederæ, Botanici Patavini, Epiſtola, in qua de nonnullis ſtirpibus ſuam explicat ſententiam. Cum Lapathum & Acetoſam nonniſi ſapore differre crediderint Botanici ad unum omnes, his eas ſejungit ſignis. „Illæ quatuor foliis oblongis inſtructæ, quas natura in „fructiferam & ſterilem diſtinctas creavit, Acetoſæ nomine in„dicentur. Quæ vero folia ſubrotunda gignentes, flores & ſta-

„mina

„mina apicesque ut Lapatha ferunt, quis prohibet Lapathis adji-„cere ac Lapatha nuncupare?„ De ulva itidem, ad quod genus referenda sit, quærenti Tillio, ad cyperoides pertinere, respondet. In hoc enim ab Anguillara & a Casparo Bauhino se discedere fatetur, quibus typha veterum ulva esse traditur, cum ulvam palustrem typham aquaticam fuisse, ex autorum, quos allegat, locis pateat; ulvamque potius eandem cum carice esse, ex usu non minus domestico communi, quam promiscuo harum vocum apud Virgilium usu colligit.

DELL'USO E DELL'ABUSO DELLE BEVANDE e bagnature calde o fredde.

i. e.

ANTONII VALLISNERI, PROF. PUBL. PRIMARII Medicinæ Theoreticæ Patavii, & Medici Cameræ Sacr. Cæs. Cathol. Majest. Epistola de Usu & Abusu Balneorum & Potuum frigidorum vel calidorum.

Mutinæ, typis Antonii Capponi, 1725, 4.

Alphab. 1 pl. 1.

SEx præterlapsi sunt anni, cum Clariss. *Johannis Baptistæ Davini* de Potu Vini Calidi Dissertatio latine scripta in publicum produceretur, cujus nunc nova conspicitur Editio, quæ tamen, si verum fateri liceat, eadem cum priori est, novo saltem pallio induta & Epistola, quam jam præ manibus habemus, Cl. *Vallisnerii* locupletata. De Davini Dissertatione ut aliquid dicamus, non attinet, a nobis in Actis A. 1721 Mens. Martio pag. 124 satis laudata; de Vallisnerii vero Epistola pauca nunc commemorabimus. Diversæ sunt Autorum sententiæ circa potulentorum & balneorum usum, aliis frigida, calida aliis commendantibus, utrisque juxta suam hypothesin illis mediantibus valetudinem conservaturis & adversam profligaturis. Quibus suum interpositurus judicium Clariss. Vallisnerius primo loco illorum evolvit argumenta, qui frigide, imo frigidissime bibere sanitati

proficuum esse perhibuerunt. Quorum promachus cum fuerit Nicolaus Monardus, Hispalensis Medicus, qui in Tractatu de Nive ejusque efficacia, a Carolo Clusio latinitate donato, aquam frigidam, imo nive & glacie refrigeratam etiam atque etiam commendavit: rationes ejus singulas examinat Noster, easque refutat. Nec tamen negat, dari casus, ubi potus frigidus non solum utilis sed & necessarius judicandus sit, quando scilicet fibræ partium solidarum per diuturnas molestias & calorem vehementiorem ita fuerint relaxatæ, ut tensionem naturalem ac virtutem energeticam amiserint. Et licet potus frigidus ad apoplexiam, paralysin, asthma, malum hypochondriacum, colicam, tympanitidem, vigilias nimias, chylosin læsam, ardores, venena calida & corrosiva, ad præoccupanda mala ex sale & sulphure exaltato metuenda, & ad phrenitidem potissimum laudetur; nullus tamen asserere dubitat, tutius & absque ullius periculi metu efficaciorem effectum in hisce morbis præstituram esse aquam calidam, siquidem in primis viis suam potissimum vim frigidam aquam exerere existimat, per membranarum & nervorum continuitatem interioribus visceribus communicandam, ad massam sanguineam vero delatam sicque tepefactam, nonnisi humiditate sua præstare, quicquid ab ea præstari creditur. Totus igitur in eo est, ut potus calidi, vini potissimum, summam utilitatem deprædicet. Quodsi enim pars resinosa bilis a viscido & tenaci humore ligata & in actione sua propter sal alcali fixum & volatile depressum impedita fuerit, vinum calidum egregiam præstat operam, digestionem juvando, acidum infringendo, & secretionem chyli a fœcibus promovendo. Mediante enim spiritu suo oleoso volatili (bili analogo) per calorem actuato in ventriculo non solum vim suam exerit, sed & profundius penetrat, & bilem quam maxime, non solum quantitatem ejus augendo, sed & principia exaltando, actuat. Observavit siquidem Clar. Vallisnerius, calculos vesicæ felleæ, quæ nihil aliud sunt, quam resinosa & salino-terrestris pars bilis, a nullo spiritu melius quam a vino, terebinthina & similibus dissolvi. Idem etiam statuendum esse putat, si reliqui humores primarum viarum in glandulis, loculis, alveolis suis hæreant, & saporem peregrinum contraxerint, aut si reliquias

cibo-

ciborum salsaginosorum vel acidorum in ventriculi cavitate fuerint collectæ ; sitim etiam sistere pronuntiat vinum calidum, quatenus salivæ portas hactenus obstructas aperit, & subito ad sanguinem pergens lymphæ defectui succurrit. Et cum magna insit vis aquæ calidæ herbis confortantibus infusæ, multo præsentiorem sperandum credit effectum a vino calido, vi corroborante prædito. Et licet objiciatur, Protoplastos aquam, eamque frigidam hausisse, adeoque potum hunc hominibus pariter atque cæteris animalibus maxime naturalem & universalem extitisse ; putat tamen, tum temporis mundum in statu juvenili, naturam robustam, cibumque simplicem assumtum fuisse, cum e contrario ille jam ætate prematur senili, natura labefactata sit, & terræ incolæ ciborum varietate & compositione delectentur. Negat autem, frigidum potum reliquis animalibus præ calido esse amicum ; siquidem pecora aquas thermales æque ac aquam frigidam hauriant, & animalia carnivora, terrestria pariter ac volatilia, sanguinem calidum & fumantem avide assumant. Et cum juxta diæteticas regulas cibi calidi deglutiendi veniant, cur potus calidus sit interdicendus, penetrare haud potest. Gustu etiam, addit, potus calidi saporem melius dignosci posse, quam frigidi, torporem & stuporem inducentis. Non enim credendum esse, frigus calorem stomachi concentrare, & concoctionem promovere ; cum calidi innati, humidi radicalis & antiperistaseos nomina sint vana, calor primaria chylificationis causa haud existat, & frigus caloris gradum potius imminuat. Concedit quidem, Septentrionales populos ob clima frigidius robustiores esse, aliam tamen putat actionem esse frigoris habitum ambientis, ac interiora subeuntis. Sanum igitur corpus conservaturum illum esse pronuntiat, qui mane infusa Theæ, salviæ vel melissæ cum aromatibus dulcibus & saccharo imprægnata sorbillet, prandii vero tempore vinum calidum hauriat ; siquidem calidus potus fibras roboret, humores superfluos & noxios dissipet, ac glutinosos resolvat, frigido vero primus horum effectuum saltem competat. Sed ad balnea calida & frigida nunc progredimur, quorum illa his pariter præfert. Quanquam enim Hippocrates & Avicenna aquæ frigidæ usum externum commendaverint,

rint, morem tamen hunc nobis haud imitandum esse inculcat; siquidem aqua in climate eorum tepida potius, in nostro frigida magis existat; metuendum etiam esse, ne si forsan aqua frigida in convulsionibus, cephalalgia, catarrhis, aliquid juvaminis afferat, reliquis sui qualitatibus noxam inducat. Inde etiam esse, quod veteres ægros ex balneo frigido egressos oleo fricari jusserint, donec cutis incalesceret, ut scilicet eo ipso periculae frigore expectanda arceantur. Concludit tandem, cum potus & usus externus aquæ frigidæ sua habeat commoda, suaque incommoda, generalem aliquam regulam circa hanc Diætetices partem præscribi haud posse, suam potius facit sententiam Celsi: *Ego*, inquientis, *experimentis quemcunque in se credere debere, existimo, calida potius an frigida utatur.* De cetero methodum, qua utuntur Medici quidam Neapolitani circa aquæ frigidæ usum describit.

Der aufrichtige ASTRONOMUS.

hoc est:

ASTRONOMUS INGENUUS, DOCENS VA-ria ad doctrinam Sphæricam, motum Cometarum & observationes Astronomicas spectantia &c. Autore JOANNE LEONHARDO ROSTIO, Societ. Reg. Pruss. Sodali.

Norimbergæ, apud Petrum Conradum Monath, 1727, 4. Alph. 2 pl. 2 Tabb. æn. 14.

CL. Autor, rerum Astronomicarum peritissimus, A. 1718 edidit *Manuale Astronomicum*, in quo, præmissa versione Germanica Tractatus Astronomi eminentis *Dominici Cassini* de ortu & progressu Astronomiæ, problemata primi mobilis exemplis veris illustravit, observationibus usus observatoris celeberrimi, *Wurtzelbaueri*; instrumenta præterea Astronomica eorumque usum in observandis stellarum culminationibus, altitudinibus, distantiis, azimuthis, amplitudinibus ortivis & occiduis, maculis Solaribus, Mercurio in Sole, eclipsibus utriusque luminaris atque satelli-

tellitum Jovis, occultationibus fixarum & planetarum a Luna factis, tranſitu Lunæ prope planetas & fixas, ortu & occaſu ſiderum, Cometis, ſtellis novis aliisque phænomenis cœleſtibus deſcribit; modum quoque computandi beneficio ephemeridum occultationes planetarum & fixarum a Luna & hujus tranſitum prope planetas atque fixas ſub dato meridiano, nec non beneficio Tabularum *Caſſinianarum* reformatarum eclipſes primi Satellitis Jovis edocet, tandemque uſum obſervationum aſtronomicarum in Aſtronomia, Geographia & arte navigandi monſtrat. Quoniam vero poſtea plurima ſeſe obtulerunt, quæ de iisdem argumentis non ſine fructu adjici poterant, Supplementum Manualis Aſtronomici edere conſtituit, cui Autoris deſiderio ſatisfacturus *Aſtronomi ingenui* nomen impoſuit.

Primo itaque loco problemata quædam primi mobilis per Trigonometriam ſphæricam ſolvit & exemplis veris illuſtrat, ac in *Manuali* tradita hinc inde emendat atque perficit. Concernunt illa potiſſimum ortum & occaſum verum atque apparentem Solis & planetarum, nec non horum ortum & occaſum heliacum, durationem apparitionis & culminationem, initium & finem crepuſculorum, altitudines & profunditates Solis atque fixarum una cum Azimutho, conjunctionem planetarum cum fixis ſecundum aſcenſionem rectam atque appulſum ad parallelam datæ fixæ, & alia his agnata. Progreditur inde Cl. Autor ad Cometas: ubi, poſtquam problemata *Jo. Regiomontani* a *Tychone* atque *Hevelio* ad Cometas ſui temporis applicata de determinanda longitudine & latitudine ex diſtantiis a fixis obſervatis, declinatione & aſcenſione recta, motu diurno, interſectione æquatoris & eclipticæ ab orbita facta exemplis illuſtravit, methodum *Caſſinianam* declarat prædicendi loca Cometæ ad futuros dies tribus locis per obſervationem datis, quam ſub titulo: *Theoria motus Cometæ anni 1664* publici juris factam *Gaudentius Robertus* Miſcellaneis ſuis Phyſico-Mathematicis inſeruit & *David Gregorius* in Elementis Aſtronomiæ Phyſicæ & Geometricæ expoſuit, R. P. *Nicaſius Grammaticus* in Exercitatione de Cometa A. 1723, Ingolſtadii 1724 edita, illuſtravit. Supponitur in ea methodo cum *Keplero* in libellis de Cometis trajectoria linea recta: theoriam

vero veram, quæ orbitis parabolicis nititur, hac vice ſeponit. Tricis calculi expeditis, in eorum gratiam, qui illius tædia devorare vel non poſſunt, vel nolunt, absque calculo per geometricas conſtructiones ope cujusdam ſcalæ in 1000 vel 10000 partes diviſæ factas problematis de Cometis ſatisfacere docet. Affert deinde problemata varia miſcellanea, quæ in obſervationibus Aſtronomicis uſum habere poſſunt, v. gr. de motu horologii ex obſervationibus Solis atque fixarum rectificando, de vera Lunæ altitudine ad datum tempus determinanda una cum angulo, ſub quo circulus verticalis orbitam Lunarem ſecat, de azimutho Solis atque ſtellarum, de diametro Solis apparente ex tranſitu ejus per meridianum elicienda, de poſitione macularum in diſco Solari, de phaſi Lunæ ad datum tempus delineanda, de linea Solis meridiana per altitudinem Solis unicam quovis anni tempore inveniendа. His abſolutis eclipſes Satellitis primi Jovis tum juxta Tabulas *Caſſinianas* correctas, tum juxta accuratiores *Jacobi Pound*, Angli, in Transact. Anglic. num. 361 publicatas, ſola additione computare docet. Totus deinde eſt in illuſtranda nobiliſſima Aſtronomiæ practicæ parte, quæ de eclipſibus luminarium agit. R. P. *Nicaſius Grammaticus* A. 1720 Friburgi Diſſertationem publici juris fecit, in qua propoſuit methodum absque calculo ope regulæ & circini eclipſes Lunares hujus ſeculi usque ad A. 1750 geometrica conſtructione repræſentandi, ut earum phænomena tam accurate innoteſcant, quam tædioſo calculo tabularum theoricarum ſubſidio determinantur. Eam igitur dignam judicavit Cl. *Roſtius*, quam ad captum tyronum perſpicuam traderet. Subjecit præterea methodum aliam eclipſes lunares per geometricam in plano conſtructionem absque calculo repræſentandi una cum calculo earundem eclipſium trigonometrico. Ut igitur methodi mechanicæ hujus, quam vocat, præſtantia appareat, momenta calculi pro eclipſibus Lunaribus A. 1722 per eam determinat & cum iisdem per trigonometriam erutis confert, ubi differentia plerumque nonniſi pauciſſimorum ſecundorum deprehenditur. Solvit deinde alia problemata ad eclipſes Lunares ſpectantia, ſcilicet quomodo loca telluris determinanda, in quibus eclipſis conſpicua erit non minus per calculum, quam ope globi terreſtris

&

& quomodo exploretur, num eclipſis Lunaris in dato quodam loco ſit conſpicua futura. Ab eclipſibus Lunaribus ad Solares tranſit. Hic denuo primo loco eclipſes Solares hujus ſeculi usque ad A. 1750 absque calculo per projectionem orthographicam determinare docet, quomodo generaliter in ſuperficie Telluris ſint apparituræ. Eidem ſubnectit methodum aliam faciliorem, ſed quam cum acribia calculi trigonometrici contendi non poſſe, ultro fatetur. Sequuntur problemata alia ad doctrinam eclipſium Solarium illuſtrandam neceſſaria, ſcilicet quomodo in eclipſi Solari longitudo & latitudo viæ centri umbræ in milliaribus Germanicis determinetur; quomodo eclipſes Solares ab A. 1721 usque ad A. 1750 ſpeciali delineatione pro dato loco absque calculo trigonometrico exhibeantur; quomodo in diſco Telluris ſitus dati loci pro quolibet temporis momento dato & ſitus centri penumbræ determinetur; quomodo eclipſis Solis in camera obſcura accurate obſervanda. Explicat quoque methodum uberius, quam *Keillius* in Introductione ad veram Aſtronomiam propoſuit, eclipſes Solis computandi absque tædioſo calculo parallactico. Docet modum obſervandi eclipſes per micrometra & ex chorda defectus & partibus lucidis obſervatis phaſes delineandi. Quamobrem cum *Philippus de la Hire* imperfectam dederit in Tabulis Aſtronomicis micrometri ſui deſcriptionem, a Cl. *Doppelmeyero* verſioni Germanicæ Tractatus *Bionis* de inſtrumentis Mathematicis inſertam; frater vero Autoris *Joannes Carolus Roſtius*, Aſtronomus clarus, viderit micrometrum *Labirianum*, quod Cl. *de l'Iſle* ſecum Petropolin attulit, cum per Germaniam iter faceret, ſibique artis mechanicæ peritiſſimus ſimile conſtruxerit, ipſe accuratam dedit ejusdem deſcriptionem. Ultimo demum loco phaſes Veneris delineare & diametrum planetæ in Sole viſi vel a Luna tecti per calculum trigonometricum determinare docet.

PHILIPPI DAVIDIS SCHROEDELII, S. S. Theol. & Phil. Prof. Ord. Quæſtiones & Reſponſiones de exiſtentia & virtutibus Dei, in gratiam quorundam Auditorum ſuorum adornatæ.

Hanoviæ, typis Joannis Georgii Winsheimeri, 1726. 4.
Alph. 1 plag. 1½.

COmpendium hoc Theologiæ Naturalis methodo erotematica atque facili, ſtylo ſimpliciſſimo & perſpicuo conſcriptum, ut argumenta maxime ardua & intricata lectoris patientiam non fatigent. Præmiſſis prolegomenis de Theologiæ & religionis naturalis definitione, autoritate, utilitate, principio cognoſcendi, ad exiſtentiam Dei demonſtrandam primo loco ſeſe convertit. Etſi enim concedat, omnes homines opinionem habere de Dei exiſtentia; philoſophi tamen eſſe agnoſcit, ut in cauſas ant, ſi mavis, rationes inquirat, cur omnes eam habeant; voluntati divinæ id conforme judicat, quod Deus per multa opera ſeſe nobis manifeſtare voluerit; immo idem neceſſarium eſſe exiſtimat, quod ſubinde inveniantur athei, contra quos robuſtiſſimis pro exiſtentia Dei argumentis opus ſit, quodque ipſimet convicti eſſe debeamus de veritate, quæ fundamentum omnium ſcientiarum, æternæ felicitatis omnisque ad eam ducentis revelationis. Quamobrem cum dubitatio *Carteſiana* de re nondum ſatis clara ideo admitti debeat, ut conquiſitis argumentis opinio in ſcientiam vertatur, Deoque ipſi placeat, ut de exiſtentia ejus convicti ſimus per argumenta certiſſima; de quibusdam argumentis pro exiſtentia Dei afferri ſolitis dubitari poſſe ultro largitur, nec ſollicitam argumenta colligendi curam acerbe exagitandam eſſe pronunciat. Urget ipſe primo loco argumentum *Carteſii* de idea Dei, quam eſſe innatam eamque veram adſtruit: hoc enim admiſſo, neceſſario ſequi, Deum exiſtere, non modo quod ipſa illa idea exiſtentiam neceſſariam contineat, verum etiam quod verus & realis cauſæ effectus exiſtere non poſſit, niſi ejus quoque cauſa exiſtat. Secundo exiſtentiam Dei probat ex intuitu mentis & facultatum ejus. Quamobrem de natura & facultatibus quoque mentis huic inſtituto proficua docet. Voluntatem ad bona per intellectum propoſita deſideranda immutabiliter determinatam agnoſcit, ſeu generaliter ad bonum eſſe determinatum, propria uniuscujusque conſcientia patere defendit, & exinde hominis dependentiam & contingentem exiſtentiam deducere nititur. Imprimis autem ex unione mentis cum corpore exiſtentiam Numinis elucere exiſtimat.

Digitized by Google

mat. Disputat hic contra Cel. *Clericum* & ejus sequaces, qui attributa mentis & corporis eidem subjecto inesse posse defendunt, nec animam in ipso somno actu cogitare concedunt, propterea quod confusarum perceptionum, cessante actu reflexo, non sit sibi conscia. Negat, corpori competere potentiam naturalem commovendi mentem; negat, mentem naturaliter motus in corpore producere posse. Utriusque substantiæ operationes ob naturarum immutabilitatem in conjunctione immutabiles permanere, neque adeo conjunctionem mentis cum corpore collocari posse nisi in mutua relatione inter corpus ac mentem & utriusque actiones, ut existentibus in mente talibus cogitationibus, desideriis voluntatisque decretis, tales & tales in corpore oriantur motus; vicissim positis his illisve corporis motibus, oriantur in mente respondentes eis cogitationes. Cum neutra pars hominis admirabilem huncce consensum instituere potuerit, neutra in hoc fœdere sui juris sit; Dei voluntate harmoniam hanc institutam infert. Cum sic delabatur ad harmoniam præstabilitam *Leibnitianam*, suum de hoc invento, quod a nonnullis pro divino, ab aliis pro *Spinozismo* aut saltem gradu ad illum haberi ait, judicium interpositurus monet, hanc sibi supereſſe difficultatem, cum in isto systemate unaquæque substantiarum independenter ab altera agat, quod suum est, quomodo nosse queamus, corpus nostrum existere re ipsa extra ideam ejus, si non sit mutua operatio partium invicem, aut quomodo sciamus, alios homines mente re ipsa præditos, si corpus easdem actiones exercere posset sine mentis auxilio; *certissimum* tamen *esse* profitetur, *quod mens non substantialiter influat in corpus, nec corpus in mentem; sed fiant actiones & passiones reciprocæ, sola interposita Dei voluntate, cujus velle sit efficere: sive ergo hæc unio, quæ sit intercedente voluntate divina, physica vocetur, sive metaphysica, sibi perinde esse.* Ceterum cum *Leibnitium*, tum *Wolfium* a *Spinozismo* quam longissime abesse, his argumentis probat, quod 1) uterque corpus & mentem consideret ut substantias a se invicem distinctas & diversissimas, 2) actionum corporis & mentis duplicem seriem statuat, 3) mentes & corpora substantias a Deo diversas affirmet, 4) Deo intellectum & ideas mundorum possibilium infinitorum

& liberam unum ex iis eligendi, qui produceretur, optionem tribuat, nec non 5) libertatem, qua ex infinitis rerum ordinibus poſſibilibus hunc ut optimum elegerit & ad demonſtrandas omnes virtutes ſuas accommodatiſſimum: cum e contrario *Spinoza* 1) unicam duntaxat fingat ſubſtantiam, 2) unicam ſaltem admittat rerum ſeriem ſimul natura exiſtentem, non ſolo tempore, 3) mentes & corpora habeat pro modificationibus ſubſtantiæ divinæ; 4) unicam duntaxat ſomniet rerum poſſibilium & futurarum catenam, ita ut alius mundus per ipſum Deum eſſe nequiverit, quam qui ex infinitis cauſarum ſucceſſionibus & bruta fatalitate fluxit, Deoque 5) auferat omnem libertatem. Quod poſito ſemel Dei decreto liberrimo, actionum mentis & corporis eventus neceſſarii (*hypothetice* ſcilicet) admittantur; omnes Theologos Reformatos ipſe Theologus Reformatus, quod verum ſit, fateri obſervat: perinde vero eſſe, ſive actiones certæ evadant per harmoniam, ſive per influxum phyſicum. Sufficere, quod cum *Wolfius*, tum *Leibnitius* fateatur, actiones fieri libere & imputari poſſe: quod impudenter neget *Spinoza*. Quomodo libertas voluntatis humanæ, illa ſcilicet *indifferentia*, cum decreto Dei immutabili conſiſtere queat, id hactenus neque per harmoniam, neque per influxum phyſicum ſe explicatum vidiſſe. Monet tandem, ſe non perſpicere, quomodo *Leibnitio* atque *Wolfio* imputari queat ſubordinatio cauſarum contingentium in infinitum, qui Deum credunt eſſe cauſam liberam, primam & independentem. Provocat ad *Leibnitii* Theodicæam & *Wolfii* ſcripta varia, præſertim ad Commentationem de differentia nexus rerum ſapientis & fatalis neceſſitatis. Omnia in mundo ita eſſe concatenata, ut ratione eventus ſint maxime neceſſaria, ab eo negari non poſſe, qui præſcientiam æternam eamque infallibilem in Deo agnoſcat. Originem vero idearum, quibus res in organa ſenſoria agentes repræſentantur, nec vi corporum ſpeciem ſui menti imprimentium, nec vi in objecto & organo ſimul exiſtenti, nec facultati mentis ejusmodi viſionem efficiendi, nec effluviis ex objectis egredientibus; ſed cum *Carteſio* ſoli Deo autori tribuit, cujus voluntate nexus ille inter operationes mentis & corporis ſubſiſtat. A mente digreditur ad contemplationem ſtructuræ hujus mundi

se inde argumentum pro existentia Numinis confirmanda petit, cujus excellentissimas virtutes eadem palam loquitur. Finit tandem hanc de existentia Dei pertractationem quæstione, num dentur athei theoretici? Eam se alibi satis superque probasse ait, nunc unico *Spinozæ* exemplo confirmat. Inter attributa Dei primo loco ponit, quod sit spiritus seu substantia cogitans: qua data occasione urget, quam periculosa & pernicioſa sit ea sententia, quæ cogitationes mentis vel corporeas facit, vel saltem cogitationis subjectum corporeum esse posse ponit, cum inde via proclivis sit ad errores circa essentiam Dei abominabiles. Ex eo, quod Deus sit mera cogitatio, infert invisibilitatem, impalpabilitatem, ineffigiabilitatem & immobilitatem, atque *Spinozæ* errores perstringit. Infert porro ex eo, quod sit spiritus, vitam Dei, nempe perpetuam actuositatem ex interno principio: ubi quoque de vita mentium agit ejusque a vita Dei differentiam delineat. Sed hic quoque errores *Spinozæ* confutat. Operationes Dei vitales sese exerunt per intellectum & voluntatem. Noster igitur, postquam evicit, Deo intellectum esse tribuendum, objecta ejus considerat, quæ sunt Deus ipse & res omnes, quæ realitatem quandam extra eum involvunt. Derivat rerum possibilium omnium cognitionem in Deo ab idea potentiæ suæ, quæ cum ipsi naturalis sit, illam quoque Deo naturalem esse debere, contra *Poiretum* concludit, a liberrimo & indifferentissimo Dei beneplacito ideas rerum in Deo derivantem. Etsi autem hac ratione rerum essentias seu ideas, ab intellectu divino divelli nescias, æternas & immutabiles esse debere ultro confiteatur; in æternum tamen fieri non posse judicat, ut *fatum* ideo *Stoicum* ex eorum sententia extundatur, qui omnium rerum possibilium ideas Deo naturales statuunt: sufficere enim agnoscit ad arcendum illud, si liberrimum & indifferens in Deo decretum agnoscant, quo ex infinitis illis possibilibus quædam selegit, & in statum simplicis futuritionis tandemque subjectivæ existentiæ seu actualitatis transtulit. Omnes difficultates, quas *Poiretus* nectit, ex falsis suppositis nasci, quod ideas rerum possibilium confideret tanquam a Deo diversas & essentiæ ipsius aliunde supervenientes, atque possibilitatem conceperit tanquam attributum rerum extra Deum. Suppositis

iſtis gratuitis ſublatis, cum ſponte ſua ruant omnia *Poireti* argumenta, ea nullus dubitat Noſter, exemplo *Pungeleri*, Theologi *Herbornenſis* celeberrimi (quem data opera *Poiretum* confutaſſe & contrariam eſſentiis arbitrariis ſententiam de ideis rerum omnium Deo naturalibus antecedenter ad decretum in intellectu divino concipiendis ſolide adſtruxiſſe, commemoravimus Supplem. T. V Sect. XI p. 497 & ſqq.) *ſtraminea & ſiculnea* appellare, ex quibus argui poſſit, quam fuerit *Poireti* cerebrum *placitis imperioſis* fœcundum. Notandum vero, Cl. Autorem ideam potentiæ divinæ talem concipere, quæ omnium poſſibilium ideas una comprehendat: unde concludit, Deum non poſſe ſe cognoſcere tanquam potentiſſimum, niſi *neceſſario* cognoſceret res omnes per potentiam poſſibiles. Inter argumenta, quibus futurorum omnium cognitionem Deo vindicat, provocat etiam ad nexum inter omnes res hujus mundi, quo unum ſemper pendet ab altero & quidem maxima ſæpe a minimis, cum a minimis haud raro circumſtantiis pullulent fata Eccleſiæ & ingentium regnorum mundi. Multum deinde diſputat contra ſcientiam mediam *Jeſuitarum* & contra *Socinianos*, omniſcientiam Dei negantes. Diſputat etiam contra *Limborchium*, præſcientiam ex ſcientiæ divinæ altitudine repetentem. Dum vero addit: *Nonne multo ſapientius naturæque Dei convenientius eſt ſtatuere, ipſum ab æterno*, per ſimplicem intelligentiam, *infinitos rerum ordines, nexus & concatenationes infinitas poſſibiles vidiſſe, in quibus ipſi non ſolum bona, ſed etiam mala obverſata fuere; deinde vero per liberam voluntatis determinationem unam ex illis, virtutibus ſuis omnibus demonſtrandis accommodatiſſimam elegiſſe, quam ex ſtatu poſſibilitatis in ſtatum futuritionis transferre decreverit, & quidem ea ratione, ut nonnulla ſaltem permittere*, ſcilicet mala, *nonnulla vero ipſe efficere, ut omnia* naturaliter & moraliter bona, *voluerit?* ecquis non videt, quod electionem mundi optimi attributis divinis dignam nec libertati adverſam ſtatuat? Ubi de ſapientia Dei agit, inter alias rationes, cur Deus ſancte permiſerit malum, hanc etiam allegat, quod per opus gratiæ multo ſe perfectius, elegantius & glorioſius exprimit, quam ſi in ſolo naturæ opere ſubſtitiſſet. Ab intellectu Dei ad ejus voluntatem digreditur. Poſt-

quam

quam igitur oſtendit, Deo competere voluntatem, & ejus ab humana differentiam expoſuit, controverſiam expendit, quæ de libertate voluntatis divinæ inter *Wittichium* atque *Roellium* interceſſit. Ille ſcilicet *libertatem ſpontaneitatis*; hic *libertatem indifferentiæ* quoad res creatas defendit. Dicitur autem *libertas ſpontaneitatis*, qua quis agit ob certas & evidentes rationes, ut nullam quidem coactionem externam ſentiat, tales tamen rationes objectas habeat, quæ determinationem voluntatis ratione eventus neceſſariam faciunt: *libertas* vero *indifferentiæ*, ubi vel nullæ rationes, vel ab utraque oppoſitorum parte æquales ſunt, quæ non magis in hanc, quam in aliam partem trahunt, adeoque *determinationem* ipſam prorſus *arbitrariam* reddunt. Utriusque partis argumentis in medium prolatis, neutri victoriam concedit, cum uterque non invenerit, quod quæſiverit. Conſultius ipſe judicat, ſi quis & *ſpontaneitatis*, & *indifferentiæ* libertatem Deo ſimul tribuat, nempe quicquid in utraque perfectionis eſt, ut voluntas quidem divina motiva habeat, nulla tamen re indigeat. Potentiam Dei duplici modo conſiderat, *antecedenter* nimirum & *conſequenter* ad decretum. Priori reſpectu *abſoluta* dicitur, poſteriori *limitata* vel *ordinata*. Illius objectum ſunt ea omnia, quorum Deus naturaliter ideas habet; hujus vero nonniſi ea, quæ decreto divino ex ſtatu poſſibilitatis in ſtatum futuritionis deducta. Quoniam igitur libertas Dei circa res creatas in eo ſolum conſiſtit, quod quasdam ex iis pro arbitrio ex ſtatu poſſibilitatis in ſtatum futuritionis & actualitatis traducere potuerit; hinc conceptu facillimum judicat, quomodo Deus res, rerumque modos & accidentia aliter per decretum ordinare non potuerit, quam qualiter in immutabili poſſibilitatis idea ipſi obverſata fuere. Monet hinc, reſpectu idearum rerum poſſibilium *impoſſibile* dici, quicquid contradictionem involvit; reſpectu vero decreti divini *impoſſibilia* dici merito, quæ eodem non continentur, & poſſibilia appellari nonniſi ea, quæ vel olim extitere, vel exiſtunt, vel extitura ſunt, quemadmodum factum a *Wolfio* in Coſmologia. Etſi autem Deus decreto ſuo res omnes futuras certo & immutabili cuidam orbi incluſerit, non tamen ideo neganda eſſe miracula, probat, quod eadem quoque ſapiente Dei decreto una

ſint determinata, quando & ubi ea Deus patrare velit. Quæ porro doctiſſimus Autor de Dei ſimplicitate, infinitate, incomprehenſibilitate, beatitate, unitate, exiſtentia neceſſaria, æternitate, primitate, independentia, omnipræſentia, immenſitate, poteſtate, ſanctitate, juſtitia, veracitate, bonitate atque gloria tradit; de iis ut ſpecialiora in medium proferamus, opus non eſſe judicamus.

JO. SALOM. BRUNNQUELL, D. CURIÆ Prov. Saxon. commun. Advoc. ordinar. Hiſtoria Juris Romano-Germanici, in uſum auditorii adornata.

Jenæ, apud Jo. Frid. Ritterum, 1727, 8.
Alph. 1 pl. 20.

STrenuos in Germania noſtra hiſtoriæ & antiquitatum Juris Romani patriique cultores tulit felix illa meliorum literarum cum ſtudio legum conjunctio, quæ noſtra ætate unanimi cordatiorum ſuffragio verum & præſtantem efficit Jurisconſultum. Tamque numeroſa humanioris Jurisprudentiæ monumenta & ſpecimina, quæ vel hoc ſeculo prodiere, & quorum complura in Actis noſtris extant, ſatis comprobant, eſſe noſtratium ingenia, rectis inſtructa præſidiis, acria ſatis aptaque non ad examinanda ſolum atque perpolienda aliorum inventa, ſed ad inveniendum quoque & eruendum, quicquid elegantiorum obſervationum antiquitas recondit. Quo vero ſtudio in Academiis hodie tractetur hiſtoria Juris, documento ſunt, quæ inde ab aliquot annis ediderunt viri docti, eam vel ex inſtituto explicantia, vel partem ejus aliquam, aut argumentum nobilius illuſtrantia ſcripta. Præter Ill. Hofmanni hiſtoriam juris, in uſum auditorum editam, nondum tamen habuimus concinnum aliquod compendium, quod cum prælectionibus Academicis ſubjici, tum juris cultorum induſtriæ privatæ inſervire poſſet; quale nuper dedit doctiſſimus *Brunnquellius*, ſubnatum ſibi in ſcholis, quas cum plauſu aperuit juvenibus ad ſolidiorem Jurisprudentiam adſpirantibus. His ut, quænam ſint genuina legitimæ ſcientiæ ſubſidia, luculenter mon-

monſtraret, diſſertationem de linguarum, philoſophiæ, antiquitatum, & hiſtoriarum ſtudio cum Jurisprudentia jungendo, præmiſit, docta & accurata Autorum ad has literas pertinentium cognitione apprime commendabilem. Ipſam hiſtoriæ juris Romano - Germanici delineationem quatuor diſtinxit partibus. In prima parte hiſtoriam Juris Romani ante Juſtinianum executus, ſingulis capitibus egit de Legibus Regiis, de ſtatu Legum Romanarum poſt ejectos Reges, & ſub Decemviris, de conditione Legum XII Tabularum, de interpretatione prudentum & diſputatione fori, de Jurisprudentia formularia, de Legibus atque Plebiſcitis, de Prætoribus & Ædilibus horumque Edictis, de ſtatu Legum Romanarum ſub Auguſto ejusque ſucceſſoribus ad Hadrianum usque, in primis de Lege Regia & Senatusconſultis, de Jureconſultis eorumque reſponſis, de ſtatu Legum Romanarum ſub Hadriano & de Edicto perpetuo, de Conſtitutionibus Principum, de collectionibus Conſtitutionum Imperialium, in primis de Codice Gregoriano & Hermogeniano, de Codice Theodoſiano, nec non Theodoſii & ſubſequentium Imperatorum Novellis, de fatis denique Jurisprudentiæ Ante - Juſtinianeæ, in primis Codicis Theodoſiani. In ſecunda parte hiſtoriam juris Juſtinianei, librorumque ad jus illud pertinentium, paulo exactius conſideratam, quam vulgo fieri ſolet, recenſet. Dixit proinde de Imp. Juſtiniano, ejusque in componendo Juris Corpore adjutore Triboniano, de Codice Juſtinianeo, de Digeſtis ſeu Pandectis, de illis, quæ præter meritum & merito in Digeſtorum libris reprehendi ſolent, de Pandectarum editionibus, de editione Pandectarum Florentina & MSpto Florentino, de Inſtitutionibus Juſtinianeis, de Imp. Juſtiniani L Deciſionibus, de Codice repetitæ prælectionis, de Authenticis, Novellis Juſtiniani, variis harum verſionibus & editionibus, aliisque Imp. Juſtiniani Conſtitutionibus, de præcipuis Corporis Juris Juſtinianei editionibus. Tertiam partem in duo diviſit membra, quorum primum Juris Juſtinianei fata in Oriente exponit, & de verſione Juris Juſtin. in linguam Græcam, Theophili paraphraſi Inſtitutionum ejusque variis editionibus, de Conſtitutionibus Imperatorum Orientis ad Baſilium usque Macedonem, de hujus & filiorum Conſtantini ac

Leonis Conſtitutionibus, nec non libris Baſilikῶν, variisque illorum editionibus, Novellis Leonis Imp. earumque in foris noſtris autoritate, de gloſſis, ſcholiis, commentariis & compendiis in Baſilica conſcriptis, de Conſtitutionibus ſubſequentium Imperatorum ad everſum usque a Turcis Orientale Imperium, de neceſſaria conjunctione Juris Græci cum Juris Juſtinianei ſtudio, tractat; alterum membrum juris Juſtinianei fata & viciſſitudines in Occidente fiſtit, & quidem primum ante tempora Lotharii II Imperatoris; dein veras reſtaurati illius juris in ſcholis Italiæ occaſiones atque cauſas aperit; inde differit de ſchola Irneriana ſeu de doctoribus juris civilis ab Irnerio ad Accurſium usque, deque illorum ſectis & controverſiis, de Legiſtis & Decretiſtis, de Franc. Accurſio, Gloſſæ collectore & ordinatore, deque gloſſæ autoritate & gloſſatis juris corporibus, de ſchola Accurſiana, Bartolina, Cujaciana, ſive doctoribus, qui elegantiores literas cum ſtudio juris civilis conjunxerunt, de ſchola JCtorum Ramiſtica: tandem quo tempore, ex qua cauſa, quomodo & in quantum Jus Juſtinianeum in foris Germaniæ receptum ſit, ſolide monſtrat, & uſum pariter atque dignitatem illius juris contra diſſentientes & obtrectatores defendit. In quarta parte Legum Germanicarum tam publicarum, quam privatarum ſeries & hiſtoria a primis Reip. Germanicæ initiis ad noſtra usque tempora enarratur. Hinc ſecundum diſtinctas juris Germanici periodos explicatur conditio Legum Germanicarum ante ſeculum V, & poſt illud ad ſeculum usque IX, recenſentur Leges Regum Francorum, Capitularia dictæ, Leges Germanicæ a ſeculo X usque ad famoſas Speculi Saxonici & Suevici collectiones; inſertum eſt caput de jure Germanorum manuario, von Fauſt- und Kolben-Rechte, tum vero Speculi Saxonici & Suevici compoſitio, nævi, autoritas & editiones, item jura civitatum Germaniæ ſtatutaria, vulgo Stadt-Recht, Willkühr, jura ſtatuum Imperii provincialia, Landes-Ordnungen und Conſtitutionen, exacte indicantur, & brevi tractatione de Receſſibus Imperii libro finis impoſitus eſt. Singula hujus operis capita eleganti ordine quamvis partem hiſtoriæ utriusque juris poſitionibus brevibus delineatam ſiſtunt, indicatis fontibus, unde hauſtæ ſint, & autoribus, a quibus Noſter profecit: & fontium

qui-

quidem autorumque notitia textui ſubjecta eſt, inſperſis hinc inde haud poſtremæ notæ obſervationibus. Uſus eſt Vir doctiſſimus magna diligentia in conſulendis florentiſſimorum noſtri ævi JCtorum commentariis & obſervationibus: ceterum ſe ad exemplum optimorum hiſtoriæ juridicæ ſcriptorum, qua tractandi methodum, compoſuit ubique, aliis prætermiſſa, aut levi digito ſaltem tacta, ſtudioſe collegit & ad modum compendii elaboravit, controverſias attigit & diſſenſiones, judicium tulit modeſte, autorum vero & librorum, etiam rariorum, notitiam copioſe accurateque ſuppeditavit. Eadem vero methodo conſcriptam juris Canonici atque Eccleſiaſtici hiſtoriam, ac præterea Jurisprudentiam criminalem breve tempus expectare nos jubet.

CHRIST. GODOFR. HOFFMANNI, S. R. BOR. Maj. Conſil. intimi & Facult. Jur. in Academia Viadrina Ordinarii, Hiſtoria Juris Romano-Juſtinianei.

Volumen II.

Lipſiæ, apud hæredes Jo. Groſſii, 1726, 4.

Alph. 3 pl 7.

POſtquam de inſtituto Ill. Autoris primum Volumen (cujus proxime novam editionem, paſſim emendatam & Juris publici Romani delineatione auctam, pollicetur) recenſentes, diximus in Actis A. 1719 M. Sept. p. 381, par eſt, ut alterius quoque Voluminis, duabus Partibus diviſi, nonnullam mentionem faciamus. Exhibetur vero hic primo in priori Parte loco *Collectio Legum Regiarum & Fragmenta Juris Papiniani*, ubi id egit Noſter, ut primo Legem cujusque Regis, deinde Autores idoneos, qui ad legem illam provocant, mox ſententiam legis & denique uſum ejus in jure poſteriori oſtendat, eo imprimis fine, ut Juris recentioris origo ex veteri luculenter pateat. Cum vero & multa Romani petierint e legibus Græcorum, hinc ſecundo loco *Leges Atticæ* e Sam. Petito, & *Lacedæmoniorum* e Nic. Cragio petuntur, quibus Ill. Autor ſuccinctam nec inelegantem *Legum Græcarum, imprimis Atticarum*, *Hiſtoriam* præmiſit. Subjecit his tertio

Fragmenta XII Tabularum, quæ poſt tot alios, quos eleganter recenſet, ex reſtitutione Jac. Gothofredi, notis illuſtravit, quibus Legum ſenſus verborumque illis contentorum ſignificatio inveſtigatur, atque cum jure Attico confertur, uſusque, quem hæ leges in Jurisprudentia recentiori habent, oſtenditur; perſuaſus quippe, in hac vix ullum aliquod inſigne momentum occurrere, quod non ex fœcundiſſimo XII Tabularum fonte queat derivari. Atque his ſubjecit ordinem harum Legum, tum e *Lud. Charondæ*, tum e *Franc. Hotomanni*, *Theodori* item *Manilii* & *Fulvii Urſini* recenſione. Denique quarto dedit *Fragmenta Edicti perpetui* in Corpore Juris Juſtinianei diſperſa, & ex *Guil. Ranchini* collectione, adjectis aliorum obſervationibus, recuſa & emendata; quibus etiam ſeriem librorum Edicti perpetui, prout illam Jacobus Gothofredus concinnavit, addidit. In altera hujus Voluminis Parte duo opuſcula exhibet Ill. Editor, quæ rariora hactenus, certe non facile hiſtoriæ Juris cupidis parabilia, ac lectu utiliſſima cenſuit, nempe *Caroli Breti Ordinem perantiquum Judiciorum Civilium eorumque ſolennia*, Pariſ. 1604 iterumque a Cl. Salengre in Theſauro Antiqu. Rom. qui tamen ob molem ab omnibus comparari non poteſt, editum: qua occaſione ſimul de aliis ſcriptoribus, qui Hiſtoriam fori Romani expoſuerunt, docte præfatur; & *Renati Bottereau Hadrianum Legislatorem*, Pictavii 1661 vulgatum. Ceterum ſpem aliquam facit continuandæ pluribus Voluminibus hujus Juris Hiſtoriæ, quibus ſimiles libellos non ubivis obvios, qui ad materiam hanc ſpectant, addere conſtituit, quo rem Lectoribus admodum gratam facturum Virum optimum, minime dubitamus.

LA CRITICA D'OGGIDI O SIA L'ABUSO DELla Critica odierna.

i. e.

DE ABUSU CRITICÆ HODIERNÆ DISſertatio, Autore JACOBO LADERCHIO, Congregationis Oratorii Romanæ ſacerdote.

Romæ, apud Hieron. Mainardum, 1726, 4.

Plag. 15.

Sæpius

SÆpius jam in Actis noſtris de *Jac. Laderchio*, variis ingenii monumentis inter eruditos claro, facta eſt mentio: ita ipſius *vitam S. Petri Damiani* A. 1703 p. 482, *diſſertationem hiſtoricam de ſacris Baſilicis SS. Martyrum Marcellini Presbyteri & Petri Exorciſtæ de Urbe*, A. 1706 p. 281; *Acta* denique *paſſionis SS. Creſcii & Sociorum Martyrum aſſerta & illuſtrata*, A. 1709 p. 97 recenſuimus. Nunc aliud nobis ejusdem Viri *de hodiernæ Critices abuſu* exhibetur meletema, quod jam inde A. 1710 ab Autore compoſitum, a variis in privatos uſus deſcriptum, eruditorum manibus Neapoli, Mediolani, Bononiæ atque alibi circumlatum eſt, & a multis avide perlectum. Movit hæc res *Hieronymum Mainardum*, typographum Romanum, ut, quod Neapoli ſibi transmiſſum acceperat, Schediaſmatis exemplum prelo ſuo ſubmiſſum in vulgus edere inſtitueret, non exiguum, quod ſperabat, lectoribus beneficium facturus.

Placuit vero Clariſſ. *Laderchio* integram ſcriptionis ſuæ telam quadraginta paragraphis definire, & quid ſibi de plurimorum ſeculi noſtri Criticorum audacia videatur, ediſſerere. Equidem id ſibi minime eſſe animi ſubinde inculcat, ut omne plane Critices exercitium ſublatum velit; quin probare ſe ait & commendare vehementer Critices ſobriæ ac modeſtæ uſum, illius ſcilicet, quæ genuinum a ſpurio, verum a falſo ſagaciter diſcernendo priſtinum veritati honorem, priſtinam lucem reſtituat, & corrigat circumſpecte, quod vel temporum injuria, vel hominum malitia, vel incuria amanuenſium corruptum, interpolatum depravatumque ſit. Gravem etiam illis dicam ſcribit, qui eximio judicii defectu laborantes, inconſulto animo omnem plane Criticam contemnunt floccique faciunt, dignosque judicat, qui ſtupiditatis, credulitatis ſupinæque ſuæ ignorantiæ pœnas dent. At enimvero cum largus admodum ævo noſtro proventus ſit eruditorum, qui, ubi Criticos agunt, aureum illud: *ne quid nimis*, neutiquam, uti par erat, in oculis habent; quin potius, de aliorum ſcriptis, ſententiis, rebusve geſtis judicandi modeſte libertate in peſſimi exempli licentiam converſa, quoties ipſis fuerit viſum, ſtatuendi, corrigendi quidvis, vel rejiciendi penitus aut in dubium vocandi minimum, poteſtatem ſibi arripiunt, quem abuſum

p. 11. 5. 8. 9.

abuſum utique graviter reprehendendum duxit. Hanc autem inſtituti ſe rationem conſtituiſſe ſibi affirmat, ut de eo magis ſollicitus ſit, ut lectoribus ſuis genuinam Critices, qualis quidem noſtris temporibus exerceri utplurimum conſuevit, faciem repræſentet,
p. 5. & quantum *in modo*, quantum *in tempore*, quantum etiam *in perſonis*, quod *nimium* eſt, plerumque committi ſoleat, oſtendat; quam ut morem hunc data opera impugnet, & quæ in cauſæ ſuæ defenſionem obtendi communiter conſueverunt a Criticis, operoſe di-
3. 36. luat: cum majorem hæc res induſtriam, diffuſamque magis eruditionem poſtularet, & ipſe perſuaſus eſſet, non opus fore ut multa adverſus rem dicantur, a qua probatus quisque facile abhorreret. Interim tamen hoc ſibi commodi atque emolumenti hac ex tractatione promittit Cl. *Laderchius*, ut, qui quid rei ſit Critica, quibusve illa cancellis contineatur, ignorarunt hactenus, edoceantur, mediumque tenere, ſi volunt, condiſcant, ne in alterutram extremarum partium prolapſi, aliud ſemper ſtatuant de illa quam ſtatuere debebant, & vel cane pejus & angue ipſam averſentur, vel Palladium literatæ civitatis exiſtiment, quo ſublato, peſſima quæque fata literis imminerent. Abuteremur certe Lectorum otio, ſi plura ex hoc libro decerpta exhibere inſtitueremus. Cum enim non niſi trita & ab aliis vel centies dicta heic proponantur, merito nos labore hoc ſuperſedere poſſe credidimus: id tantum notandum duximus, eodem quo *Laderchius* anno, ſcilicet 1710, operi huic elaborando inſudavit, prodiiſſe etiam Pariſiis R. P. *Laubruſſelii* eruditam *de abuſu Critices in Theologia* commentationem; quam, elegantius quippe conſcriptam, libentius forſitan evolvent, qui inſtrui in hoc eruditionis capite deſiderabunt. Tacendum quippe nobis haud eſt, nimium fuiſſe Autorem noſtrum in conglomerandis Eccleſiæ Patrum, Ciceronis etiam interdum atque Senecæ, allegationibus, quæ dimidiam, vel ultra, ſcriptionis partem efficiunt, tantoque majori lectoris tædio utraque lingua appoſitæ leguntur, quanto minus ille ſæpiſſime, licet omnem ingenii nervum intendat, divinare poteſt, cur factæ eædem fuerint. Et bene admodum habet, quod ipſe ſive Autor, ſive Editor peculiari præfatione monendum hac de re Lectorem eſſe cenſuerit.

):(o):(

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Junii Anno MDCCXXVII.

WESTMONASTERIUM, OR THE HISTORY and Antiquities of the Abbey-Church of St. Peters Weſtminſter.

h. e.

HISTORIA ET ANTIQUITATES ABBAtiæ & Templi S. Petri Weſtmonaſterienſis; Autore JOHANNE DART. Acceſſit ejusdem Autoris Poema de Abbatia Weſtmonaſterii.

Tomi II.

Londini, apud Jac. Cole, ſculptorem, Joſ. Smith & alios Typogr. fol.

Alph. 3 pl. 18 Tabb. æn. maj. 136.

OPus ſiſtimus ſplendidum & jucundum, quod Principi Waliæ GEORGIO AUGUSTO conſecratum, quamvis annum impreſſionis nuſpiam additum habeat, primum tamen ejus Tomum, cui alter mox ſucceſſit, abhinc fere biennio prodiiſſe conſtat. Uti vero cuncta, quæ ad templum Weſtmonaſterienſe pertinent, antiquitates, capellæ, Epitaphia imprimis, quæ A. 1723 ſive integra ſive paſſim exeſa exſtabant, ſumma arte ad vivum delineata & æri inſculpta hic exhibentur, quæ facile omnium oculos allicere poſſunt; ita nec Cl. Autor, qui & aliis ſcriptis, poeticis maxime, amatoriis, dramatibus inclaruit, ulli labori pepercit, ut & hiſtoriam Abbatiæ, in qua jam olim *Sulgardus*, *Mat-*

Matthæus West, *Sporley* aliique laborarunt, elucubratissimam daret, consultis imprimis monumentis ineditis Harlejanis; & lapidum sepulcralium inscriptiones, quas *Henr. Keepe* & *Camdenus* admodum imperfectas dederant, integras promeret & ex
p. I. XLII. historia civili & literaria eleganter illustraret. Præmisit Operi Poema heroicum, quo Abbatiæ faciem eleganter expressit, inter alia fata Mariæ Stuartæ, illic sepultæ, graviter deplorans, & Elisabethæ Reginæ minime parcens, libertatemque Anglicæ gentis passim extollens. Opus III Libris dividitur, quorum duo priores primi, tertius una cum Vitis Abbatum Westmonaster. secundi Tomi Partem priorem constituunt, epitaphiis utrique Tomo ex æquo Parte II subjectis. Libro I de fundatione templi *C. I*ª de ejus instauratione prima sub Eduardo Confessore *C. II*, & de altera sub Henrico III *C. III*; Libro II de reliquiis illic custoditis *C. I*, de Capellis & Altaribus vetustis *C. II*, de missarum solemnibus & anniversariis *C. III*, de veteri consuetudine piscatorum offerendi Ecclesiæ salmonem *C. IV*, (quod caput legi imprimis meretur,) de oblationibus (*Shrine*) S. Eduardo factis *C. V*, quibus conspectus architecturæ templi modernæ annectitur; Libro III de actis vetustis Ecclesiam concernentibus *C. I*, de coronis Regum & coronationibus in illa celebratis *C. II*, de Sanctuario ibidem olim constituto *C. III*, de moderno Ecclesiæ statu *C. IV* differitur. His subjunguntur, ut diximus, Vitæ Abbatum inde ab *Orbritho*, qui primus A. 604 ad Abbatiam pervenit, usque ad *Franciscum Atterbury*, qui hodie eidem magna cum laude præest. Cum vero singula recensere nimis prolixum futurum sit, rem non ingratam nos facturos arbitramur historiæ litterariæ cupidis, si, ne specimen desit, eruditorum virorum dies annosque emortuales, qui in Dictionario Eruditorum Menckeniano, quod omnium hodie instructissimum est, vel omissi vel secus annotati sunt, ex ipsis eorum epitaphiis, certissimis quippe documentis, depromptos, hoc loco indicemus, eo quidem ordine, quo a Cl. Autore nostro exhibentur. Nimirum *Edmun-*
T. I. p. 75. *dus Spencer*, Poeta Anglus, natus A. 1510, obiit 1598. *Wilhel-*
76. *mus Shadwell*, Regum Wilhelmi III & Mariæ Poeta & Histori-
79. cus, decessit 1692 d. 20 Nov. anno æt. 55. *Samuel Butler*, qui rebelli-

Digitized by Google

bellium ſui temporis hypocriſin poemate ludicro, *Hudibras* inſcripto, graphice depinxit, natus 1612, mortuus eſt 1680, epitaphium demum nactus 1721. *Matthæus Prior*, Poeta, rebus gravioribus a Wilhelmo III & Anna Regina adhibitus, dum ſui temporis hiſtoriam moliretur, rebus mortalibus ereptus eſt d. 18 Sept. 1721. *Johannes Philips*, qui in Epicis, Georgicis & Lyricis multum præſtitit, n. 1676 d. 30 Dec. e vivis exceſſit 1708 d. 15 Febr. *Galfridus Chaucer*, pater Poetarum Angl. cujus vitam prolixiorem Noſter nuperæ ejus Operum editioni præmiſit, natus Londini A. 1328, denatus eſt Oct. 25 A. 1400. *Johanni Dryden* monumentum ad latus Coulæi, illius Pindari, Horatii & Virgilii Anglici (prout in epitaphio vocatur) anno 1720 poni juſſit Jo. Sheffields, Dux Buckinghamienſis, cum buſto ejus & paucis verbis: *I. Dryden, natus 1632, mortuus Maji 1 1700.* *Thomas Sprat*, pater, Epiſcopus Roffenſis, cujus ſunt eximia in linguam Anglicam merita, d. 20 Maj. 1713, anno æt. 77, & filius ejusdem nominis, Patris æmulus, d. 10 Maj. 1720 anno æt. 41 deceſſerunt. *Carolus* Comes *Montague*, Marchio de *Halifax*, qui inter eruditos & Mœcenates Angliæ noſtro tempore primus exſtitit, vitam finivit d. 19 Maj. 1715 anno æt. 54. *Joſephus Addiſon*, de cujus operibus, nuper editis, & vita iis præmiſſa, dicemus alio tempore, ſepultus eſt in hoc templo d. 26 Jun. 1719. *Johannes Spotswood* Archi-Ep. S. Andreæ in Scotia, qui hiſtoriam Scotiæ omnium optime deſcripſit, diem obiit 1640 Londini, quo ſe receperat ob motus Scoticos. *Robertus Stapylton*, qui Dramata & verſionem poeticam Juvenalis edidit, d. 11 Jul. 1669, & qui ei proximus tumulo, *Wilhelmus Outram*, Theologus incomparabilis, Scripturis & Patribus plane immerſus, d. 23 Aug 1679, anno æt. 54, exſpirarunt. *Antonius Horneck*, S. Theol. Profeſſor Regius, libris aſceticis clarus, vivere deſiit prid. Cal. Febr. 1696 æt. 56. *Thomas Knipe*, S. Th. D. in promovenda pietate pariter ac eruditione indefeſſus, 8 Id. Aug. 1711 æt. 73, *Henr. Wharton*, Autor Angliæ Sacræ, cujus vitam Noſter prolixius exponit, d. 5 Mart. 1694 æt. 31, & *Guil. Sanderſon*, qui vitas Mariæ Scoticæ, Jacobi I & Caroli I Regum Angliæ ſcripſit, d. Jul. 15, 1676 nonagenarius, mundo valedixerunt. *Guil. Johnſoni*, S. T. P. d. 4

Conf. T. II. p. 61. 83. 86. 90. 144. 147. Conf. T. II. p. XLIII. 175. T. II. 54. 57 ſq. 62. 79. 95. 125.

Mart. 1666 æt. 57 defuncti Epitaphio adduntur verba: *Imagi-*
p. 126. *nem cujus ſi velis, illius librum conſule. Aphara Behn*, quæ Dramatibus & poematibus aliis inclaruit, e vita exceſſit d. 16 Apr.
133. 1689. *Richardus Gouland*, primus Collegii Weſtmonaſt. Bibliothecarius, qui & lectiſſimos libros Bibliothecæ legavit, vitam finivit d. 10 Nov. 1659. Ceterum adduntur ultimo Cromwellius, Ireton, Bradſhaw & reliqui infandæ rebellionis autores, qui in hoc templo olim ſepulti, ſed poſt reſtitutionem Caroli II effoſſi, aliisque in locis minus honoratis, vel infamibus, iterum defoſſi,
144. ſunt, e quibus in noſtrum cenſum pertinent *Wilhelmus Twiſſe*, D. Th. ſtrenuus diſputator A. 1641 in Arminiana controverſia, de-
145. functus A. 1645, & *Thomas May*, Lucani interpres & variorum carminum Autor, qui a Carolo I, cujus pariter ac regiæ conjugis gratia fruebatur, ad rebelles tranſiens, & ab his Hiſtoriographi munere donatus, obiit A. 1650.

MEMORIE CONCERNENTI LA CITTA DI Urbino, dedicate alla S. R. M. GIACOMO III Rè della Gran Bretagna.

h. e.

COMMENTARII AD HISTORIAM CIVITATIS Urbinatis ſpectantes, JACOBO III R. M. B. inſcripti.

Romæ, apud Jo. Mar. Salvioni, Typogr. Vatic. 1724, fol. Alph. 1 Tabb. æn. 148.

PAucæ admodum ſunt Italiæ urbes, reliquis vel Principum gloria, vel civium toga ſagoque illuſtrium litterisve ac vitæ integritate celebrium virorum fama, vel ædificiorum, divitiarumque ſplendore præſtantes, quarum non typis publicis vulgata exſtet hiſtoria, memoriæque poſterorum ſit commendata. Eſt inter has Ducatus Urbinatis metropolis, ejusdem cum provincia nominis, Principali olim, jam Epiſcopali ſede nobilis, quæ, duobus licet abhinc, quæ præterlapſa ſunt, ſeculis, uno vel altero gaviſa fuerit civium, qui hoc præſtiterit patriæ pietatis atque officii, ut data quavis occaſione urbem illam vel publicis

quo-

quoque ſcriptis celebraret; perfectam tamen numerisque ſuis abſolutam ſui hiſtoriam, qua tot aliæ ſuperbiunt civitates, hactenus deſideravit. Movit hæc res *Clementem XI*, Pontificem Eccleſiæ Romanæ maximum, cum Urbinati is adhuc Epiſcopus præeſſet cœtui, ut ſollicito, quo quippe in patriam ferebatur, ſtudio illorum, qui de ipſius rebus ac laudibus ſcripſerunt, Commentarios conquireret, luci aliquando publicæ tradendos. Æri ſimul is eleganter incidi curavit operum anaglyphorum, machinarum militarium, antiquarum pariter atque recentiorum, inſtrumentorum itidem varii generis mechanicorum, quæ Principis palatium magnifice ornant, typos. Enimvero & Pontificalis faſtigii negotia, & mors deinceps impedimento fuerunt Clementi, quo minus deſtinata efficeret. Ipſius itaque neceſſarius ac civis Card. ANNIBAL de Sto Clemente manum operi adjecit, curamque publicandorum, quos diximus, Commentariorum ſuſcepit. Conſtitutum autem ipſi eſt quatuor diſtinctis Tomis ſyntagma illud ſcriptorum comprehendere, quorum primus, nunc editus, illos complectatur, qui vel generalem aliquam urbis notitiam ſuppeditant, vel de ſitu atque ſtructura commentati ſunt civitatis: ſecundus vitas Principum continebit, qui ſedem ibi aliquando fixerunt: tertius eos commendabit cives, quos vel res pace belloque fortiter ac præclare geſtæ, vel vitæ innocenter actæ exemplum, vel litterarum ſtudia a reliquo populi grege diſtinxerunt: quartus denique opera eorundem ipſa referet, quibus nomen illi ſuum memoriæ perpetuitati addixerunt: copioſum etiam, coronidis loco, illorum indicem exhibebit, qui extra urbem nati, fortunarum ibi ſuarum ſedem conſtituerunt, ſuaque arte vel ingenio, æquali cum civibus ardore, famam civitatis amplificare allaborarunt.

Prima hæc eſt, quam manibus tenemus, operis pars, Jacobo III a Collectore dicata, qui paullo ante quam prelo illud liberaretur, per menſes aliquot Urbini in Palatio Apoſtolico fuit commoratus. Dedicationem præfatio ſequitur, cujus præcipua, quæ inſtituti rationem declarant, momenta modo excerpta dedimus. Ipſi poſt hæc variorum Commentarii legentium oculis ſiſtuntur. Agmen ducit inter hos *Bernardini Baldi*, Abbatis p. 1.

Guaſtallenſis, Urbinatis, Encomium patriæ, nativa eloquentia conſcriptum, & coram Principe Franciſco II ultimo Urbini duce, ſeculo decimo ſexto ad finem jam vergente, publice recitatum. Sequitur ejusdem Autoris deſcriptio Palatii Ducalis, a Friderico Principe (cujus vitam peculiari quodam ſcripto daturum ſe p. 40 pollicetur) ad omnem, quæ concipi poteſt, magnificentiam exſtructi, ad Card. de Aragona A. 1587 data, & ſeptemdecim capitibus plenam illius ideam complexa. Tertium occupat locum *Franciſci Bianchini*, Veronenſis, Benedicti XIII & qui illum anteceſſerunt, Pontificum duorum Camerarii, *Spiegazione delle Scolture contenute nelle LXXII Tauole di marmo, e baſſi rilievi collocati nel baſamento eſteriore del palazzo di Urbino.* Latino primum idiomate concepta fuit hæc anaglyphorum marmoreorum deſcriptio, plurium machinarum bellicarum ſive antiquioris ſive recentioris ævi, aliorumque id genus inſtrumentorum imagines exhibentium, ſed Collectoris hujus ſyntagmatis precibus in Italicum ſermonem ab ipſo autore translata eſt. Varia heic, quæ & antiquitatibus lucem commodent eximiam, & Architecturæ civilis ac militaris æſtimatoribus jucunda & utilia ſint obſervatu, reperias licet. Acceſſit denique ejusdem Bianchini *Notizie e Pruove della Corografia del Ducato di Urbino, e della Longitudine e Latitudine Geografica della città medeſima*, &c. ſpecimen Geographiæ Italiæ, quam pridem is meditatur, abſolutioris elegantiſſimum. In eo determinat altitudinem poli Urbinatis ope gnomonis palmorum Roman. 151 unc. $4\frac{48}{60}$ ex obſervationibus ſolaribus 43° 48′ 32″ ex Lucida Lyræ 43 48 34; ut intra 2″ de latitudine conſtet. Longitudinem ex angulis poſitionum ad meridianum Urbinatem captis, & ſuo tempore cum omnibus huc pertinentibus proditurus, elicit talem, ut Romano $6\frac{1}{2}$ mill. Italicis orientalior ſit, cujus poſitionem alibi declarabit; deinde ex obſervationibus Eclipſium Lunæ & Satellitum Jovis intra 50″ temp. verſus orientem a Romano diſtantiam Urbinatis confirmat.

RELAZIONE DELLA STATUA EQUESTRE di Carlo Magno.

h. e.

h. e.

RELATIO DE STATUA EQUESTRI CAROLO M. in porticu Vaticani posita; accedunt carmina quædam Etrusca.

Senis, apud Franciscum Quinza, 1725, fol.

Plag. 12, cum figura statuæ æneæ.

Posuerat Alexander VII P. M. glorioſæ Conſtantini M. Imperatoris memoriæ ſtatuam marmoream, eandemque in porticu templi Vaticani ad dextrum latus collocari juſſerat. Hinc Clemens XI, uti erat in hujus generis delitias animo propenſiſſimo, ſociam Imperatoris imagini ad lævam portæ partem Caroli M. ſtatuam equeſtrem poni voluit, ſculptorique artis ſuæ callentiſſimo Auguſtino Cornacchini illius effingendæ provinciam demandavit. Perfecta autem illa demum eſt anno MDCCXXV ſub Benedicto XIII & hac epigraphe: p. 2.

CAROLO MAGNO
ECCLESIÆ ROMANÆ VINDICI
ANNO IUB. M. DCC. XXV.

characteribus æneis deauratis inſignita. Nummus etiam cuſus eſt hanc in rem, ex omni metallorum genere, cujus altera facies Benedicti Pontificis imaginem, altera ſtatuæ typum refert. Summa hæc eſt relationis, vix ſex paginas implentis. Addita vero ſunt a typographo variorum Academiarum Italiæ ſociorum epigrammata quadraginta, Pontificum partim, Clementis & Benedicti, partim *Violantæ Beatricis* Hetruriæ Principis, quæ prima ſcilicet ſtatuam hanc perfectam & abſolutam conſpexit, honoribus atque laudibus, Italæ gentis more dicata; quæ & ab autorum ingenio & typorum nitore atque elegantia lectoribus ſe commendant.

PUBLII OVIDII NASONIS OPERA OMNIA, cum integris JAC. MICYLLI, HERCULIS CIOFANI & DAN. HEINSII Notis, & NIC. HEINSII curis

curis ſecundis, & aliorum in ſingulas Partes, partim integris, partim excerptis, Adnotationibus, cura & ſtudio PETRI BURMANNI, qui & ſuas in omne opus notas adjecit.

Volumina IV.

Amſtelodami, apud Wetſtenios & Waesbergios, 1727, 4. Alphab. 23.

TAnta fuit apud meliorem partem eruditorum viſendi *Ovidii Burmanniani* exſpectatio, ut ſolo nuncio, tandem aliquando hoc opus clauſtra, quibus tam diu coercitum eſt, perrupiſſe; lætitiam communem & publicas gratulationes nos excitaturos eſſe confidamus. Non opus eſt addere, ſatisfactum eſſe tantæ exſpectationi. Qui enim Burmannum norunt, quique in aliis ejusdem monumentis viderunt, quam ſæpe ad has in Ovidium adnotationes lectorem remittat, erudita omnia & elaborata non poſſunt non animo & opinione præcipere. Inaniſſima illa obtrectatorum natio, qui nihil, niſi quod ipſi fecerunt, rectum putant, quorumque mens nugis, aut invidia obſeſſa, tenebrisque oppleta veram litterarum majeſtatem non recipit, adſpiciat, &, niſi plane periit pudor, erubeſcat. Gaudeant amici, & litterarum cultores, arripiant theſaurum, in quo pleræque omnes elegantioris litteraturæ obſervationes, & quidquid in ſecretiori doctrina eſt admirabile, non tam reconditum, quam diligentia Celeb. Burmanni communi uſui eſt expoſitum. Batavi ſingulatim colant ac obſervent venerandum hoc caput, quod ſolum fere, cum duobus aut tribus aliis, & dignitatem litterarum, & gloriam, qua olim iſte terrarum tractus ad ſidera ſeſe extulit, tuetur. Sed & nos familiarem lætandi cauſam habemus. Non pauci enim, qui adhuc inde ad nos perlati ſunt libri per quorundam non optimæ notæ pædagogorum, pæne dixerim, ineptias adeo corrupti fuerunt, ut Hercules tertium decimum laborem ſibi veniſſe putare potuiſſet, ſi ex eorum adnotatiunculis aliquid dignum hac charta & lectoris patientia in medium proferendum eſſet. In hoc vero Ovidio tot egregia ſingulis paginis nobis occurrunt, ut nullo negotio, nulloque habito ſelectu,

plu-

plurimas obſervationes, emendationes, illuſtrationes lectori afferre poſſemus, quibus de opera ab Cel. Burmanno optime collocata convincatur. Verum res poſtulat, ut per partes enumeremus, quid nova hæc editio contineat: deinde pauca eruditionis Burmannianæ ſpecimina dabimus: tandem, quid lector in hoc opere, ſine ulla doctiſſimi editoris culpa, deſiderare poſſit, ſubjungemus. Primum quidem in univerſum opus habemus integras notas *Jacobi Micylli*, *Herculis Ciofani*, *Dan. & Nicolai Heinſiorum*. Et Micylli quidem adnotationum in ſolam Ibin excerpta, ob nimiam Commentatorum copiam, in reliqua opera integræ, ut diximus, exhibentur: Nicolai autem Heinſii ex curis ejus ſecundis minimum tertia parte auctiores apparent. Deprehendet autem lector, virum illuſtrem hæc obſervationum augmenta non modo ex vetuſtioribus, ſed etiam recentioris ævi ſcriptoribus, v. gr. Gunthero, aliisque depromſiſſe, &, qui mos ejus erat, ſæpe membranarum, non editionum lectiones repræſentaſſe beneque multos autores obiter emendaſſe. Ex aliorum autem commentariis acceſſere ad *Epiſtolas Heroidum* Jo. Baptiſtæ Egnatii adnotationes; ad *libros Amorum* & ad *Medicamina Faciei* ſelectæ ex commentario Dominici Marii Nigrini; ad *Halieuticon* Conradi Geſneri Scholia, qui hoc poema illuſtravit in libellis tribus novis de piſcibus & aquatilibus, ſive in progymnaſmatibus in hiſtoriam aquaticûm; adduntur etiam, quæ Janus Vlitius in Venatione novantiqua ad hoc ſcriptum attulerat. In *Epicedion Druſi Cæſaris* non omiſſa ſunt, quæ Pithœus, Scaliger & Lindenbrogius notarunt. *Nux Elegia*, præter alias, Georgii Fabricii notis illuſtratur; ſed *Sabini Epiſtolæ* nullo novo augmento, nec reperiebantur digna, honoratæ ſunt. Hæc de primo Tomo. Tomus ſecundus complectitur libros *Metamorphoſeon*, illique, præter communes illas obſervationes, Jacobi Conſtantii Fanenſis & Henr. Lor. Glareani integras notas, ſelectas autem Raphaelis Regii, Pontani aliorumque additas habent. Deinde non modo *Series Compendioſa Metamorphoſeon* ex Guilielmi Canteri novis lectionibus, quam & in Heinſiana editione legimus, præmittitur; ſed etiam ſingulis Fabulis *Argumenta Lactantii*, notis Munckeri & aliis quibusdam illuſtrata, præfixa ſunt: & fini in-

tegræ *Jo. Guilielmi Capoferrei Animadverſiones* adjiciuntur. In tertio Tomo ad libros *Faſtorum* non magnam rationem habuit Cl. Editor Fanenſis & P. Marſi, ſed integram Car. Neapolis Anaptyxin ceteris obſervationibus inſeruit. Ad libros *Triſtium* nihil ſingulare ceteris obſervationibus eſt adjectum: ſed ad libros *Epiſtolarum ex Ponto* acceſſiſſe videmus quasdam obſervationes Georgii Fabricii, & Autoris Electorum Etonenſium, qui ſelecta quædam Ovidii poemata, in uſum Scholæ Etonenſis in Anglia, eruditis adnotationibus illuſtravit. Et cum hæ curæ paullo ſeriua in manus Celeb. Editoris pervenerint, his quidem Epiſtolis ſtatim ſubjungi potuerunt, reliquæ vero in Addenda conjectæ ſunt. In quarto Tomo primo occurrit *Ibis*, cui multorum aliorum notæ, & integer commentarius Dionyſii Salvagnii Boeſſii ſubjungitur. Sequuntur pauca quædam fragmenta Ovidii: deinde *Appendix*, in qua primum *Vita Ovidii* a variis autoribus conſcripta legitur, ſed omnium optime per *Joannem Maſſon* ordine Chronologico digeſta: cui ſubnectitur ejusdem Maſſonii *Diſſertatio de antiquo Veidii Pollionis Nummo*, quem viri docti Ovidio Naſoni adſcripſerant. Mox excipiunt *Dedicationes* & *Præfationes* eruditorum, qui Naſonem ediderunt, & *Teſtimonia* atque *Judicia* veterum. Poſtea Addenda & Emendanda locum habent. Agmen claudunt Indices, tam rerum in adnotationibus expoſitarum autorumque ibidem emendatorum aut vindicatorum, quam omnium, aut potiſſimarum locutionum Ovidii, quem poſtremum *H. Dreux* confecit, & longe meliorem illo a Maittairio confecto judicat Celeb. Burmannus. De opera Celeb. Editoris hoc teſtamur, quod non modo omnia iſta eleganter diſponi & ordinari curaverit, ſed etiam, præter memoratas obſervationes, paſſim *Naugerii*, *Merulæ*, *Bersmanni* aliorumque, & ineditas adhuc *Jani Douzæ* & *Petri Francii* notas ſubjecerit. Deinde judicium ſuum de his omnibus interpoſuit, neque tantum de illis, qui ex inſtituto in Ovidium ſcripſerunt, ſed etiam qui obiter in aliis autoribus illuſtrandis, aut aliud agendo Naſonem tentarunt, citarunt aut illuſtrarunt. Quo loco omittere non debemus, illa etiam, quæ in his Actis A. 1717 & alibi in Ovidio tentaverunt viri docti, probe ab Celeb. Editore expenſa & docte plerumque con-

Digitized by Google

confutata esse. In contextu Poetæ secutus est quidem editionem Heinsianam A. 1668, sed ita secutus est, ut libere ab Heinsio recedat, veteremque lectionem præferat, ubicumque ille nimia novandi libidine abstractus est. In notis ipsis pluribus sæpe exemplis, pro diffusa sua eruditione, rationem reddit lectionis suæ, dubia confirmat, obscura illustrat, aut conjecturas suas de locis dubie sanis profert, aut etiam obiter, quod in aliis suis operibus paullo rarius fecit, varios autores emendat, atque adeo in omnem partem officio boni Critici satisfecit. Sic ad 1 statim Epist. Heroid. v. 3 pro vulgato:

Troja jacet certe *Danais invisa puellis*,

ex sola conjectura melius putat, si legatur:

Troja jacet per te *Danais i. p.*

& v. 9 ex duobus MSS.

— — Spatiosas *fallere* noctes,

pro *spatiosam noctem*, moxque ad v. 24 demonstrat, quando Poetæ singulari numero, pro plurali, utantur. Deinde ad v. 25 ritum, quo ob felicem reditum & victoriam ubique altaria disponebant & diis sacrificabant, illustrat. Ad v. 28 de *fatis majoribus & minoribus*, de *fatis victis & victricibus* erudite & copiose egit. Ad v. 41 repetitionem illam *nimium nimiumque oblite* illustrat, & v. 42, melius Heinsio, *tangere castra* interpretatur. V. 75 elegantem provocabuli *qui* usum cum aliis agnoscit, & illustrat. V. 86, ubi bene de verbo *frangere*, mallet Criticus:

— *& vires temperat* inde *suas*,

Vulgo: *ipse suas*; Heinsius: *ira suas*; Francius:

— *&* voces *temperat ipse suas.*

V. 104 *curam* accipit, pro eo, qui curam gerit, & v. 111, *Est mihi, sitque*, illud *sitque* explicat *sitque diu*. Ad v. 114 de verbo *sustinere* proba habet. Hæc & plura ad unam eamque breviorem Epistolam. Similiter se gessit in reliquis. Lib. 1, Amor. Eleg. III v. 8 legit:

— si *nostri sanguinis autor eques*,

ubi male Heinsius ediderat: nec *nostri s. autor eques*. Ovidius enim ex equestri stirpe erat. Ad lib. II Amor. II v. 29 ostendit, quid sit *versare domum*, eum Heinsius frigidiuscule, *servatque*

domum, pro *verſatque* reponere tentaſſet. Ad lib. II Art. Amat. v. 81 obſervationem Heinſii, quod ſæpe verbum plurale præmittatur, cui ſubjungantur duo nomina ſingularia, inſigniter auxit. In Remed. Amor. v. 593 verbum *referre* vindicat. In Elegiam de morte Druſi per imperitiam nuperi Editoris plures egregiæ obſervationes ſubnatæ ſunt Celeb. Burmanno, quæ illis, qui genuinum verborum ſenſum amant, & ad interiora penetrare cupiunt, non poterunt non eſſe gratiſſimæ. Sed neque aliis locis Clerici peccata impunita omiſit, ut ad lib. II Triſt. v. 507; Remed. Amor. v. 383, & alibi. Ad Metamorph. lib. II, v. 220, cum in uno MS. reperiſſet:

Ardet in immenſum geminatis viribus *Aetne*,

pro vulgato: *ignibus Ætna*, elegantius illud τῷ πάνυ viſum, quam quod ab librario proficiſceretur, quia apud Ovidium & de Ætna, & de igne *vires* ſæpius dicuntur. Ad lib. VII Metam. v. 90 recte Regium reprehendit, qui *ſummiſſa voce* acceperat pro *ſuppreſſa*, oſtenditque *ſummiſſa* eſſe hic ſupplici: verſu autem 129 *effecta*, pro *perfecta*, probe tuetur. Sed finis non eſſet, ſi animo noſtro obſequi vellemus, & eas in medium ex Burmanni obſervationibus proferre, quæ eruditionis ejus ſingularis ſunt egregia ſpecimina. Pauca ſufficiant, eaque, uti diximus, ſine delectu ex tanto theſauro deſcripta. Reſtat, ut de his, quæ lector in hac editione deſiderare poſſet, quædam dicamus, quæ vero omnia illis, quorum ſumtibus liber exſcriptus eſt, tribuenda eſſe, res ipſa docet. Primum enim eorum rixis, & deinde voluntate, permotus breviſſimam tantummodo Præfationem præmiſit Celeb. Editor, cum longiſſimam haberet paratam, quam vero iſti homines publici juris fieri noluerunt, quia in ſe quædam durius viderent dicta. Et qui ingenium Burmanni norunt, aut Præfationem ejus eruditiſſimam in Valerium Flaccum legerunt, ii profecto hunc defectum ægerrimo animo ferent, ſi inde conjecturam capere volent. Ita ſane multi lectores, ut alia taceamus, ignorabunt, quos MSS. Codices ipſe Burmannus contulerit, & quid de earum fide & ætate ſit ſtatuendum: ignorabunt etiam multa de Hubertino, Aarone Battaleo aliisque autoribus, quorum notæ & emendationes paſſim proferuntur. Deinde nec typis, nec char-

Digitized by Google

chartæ ea cura eſt adhibita, quam olim Batavi in libris ſuis deſiderari non patiebantur; præſertim Tomis poſterioribus. Sed, quod vix timere quisquam potuiſſet, operarum ſphalmata tanto numero occurrunt, ut non modo ſenſum ridicule ſæpe pervertant, ſed tædium legentibus & odium creent. Pædagogus enim Amſtelodamenſis, cui operarum emendatio permiſſa fuit, tam ſomnolenter & ſtupide officio ſuo functus eſt, ut Celeb. Editor ne monere quidem debuiſſet, alius hanc provinciam fuiſſe & Amſtelædami opus excuſum eſſe, cum & tirones hoc facile deprehenſuri ſint. Ea fortaſſe cauſa fuit, cur Burmannus ſecundas curas, & quæ alia in Præfatione monenda fuerint, occaſione magis favente, ſeſe cum eruditis communicaturum promiſerit. Fatetur etiam, de quibusdam locis ſeſe nunc aliter cenſere: quamobrem ea, quæ dubia nobis viſa ſunt, memorare merito ſuperſedimus. Sufficit, Celeb. Burmannum vel ſic monumentum exſtruxiſſe ære perennius, & de re litteraria optime eſſe promeritum. Nos longum & tædii plenum laborem ipſi exantlatum gratulamur, exſpectantes interim avide non modo quæ de Ovidio promiſit, ſed & Phædrum, Catalecta Pithœi, Claudianum, hunc quidem curis tertiis Heinſii, omnes novis ipſius ornatos, quosque partim affectos habere Virum diligentiſſimum, fama ad nos pertulit.

THE WORKS OF WALTER MOYLE.

h. e.

GUALTERI MOYLII, BAKA-CORNUBIENSIS, Armigeri, Opera poſthuma.

Volumina II.

Londini, apud J. Darby, A. Bettesworth, &c. 1726, 8.

Alph. 2 pl. 7.

QUod Lucianus in Hæreſibus de Phidia ſtatuario narrat, eum inſpecto leonis duntaxat ungue, quantus eſſet totus leo, perpendiſſe, totumque ex indicio unguis effinxiſſe; idem facile continget æquo ingeniorum æſtimatori, quicunque hæc Moy-

lii opera perluſtraverit. Pauca ea ſunt & miſcellanea; ſed quæ Autorem non minore animi virtute, quam vegeto ingenio & acri judicio præditum, tum plurimarum rerum ſcientia & varia lectione ornatum produnt. Vir probus optimusque civis, antiquitatum tam Græcarum quam Romanarum maxime peritus, tum etiam artis Criticæ, Hiſtoriæ, Chronologiæ, rei numismaticæ, Politices, Phyſices & Botanices gnariſſimus ubivis Moylius apparet, ut merito doleamus, hoc reipublicæ literariæ lumen in ipſa meridie ætatis, cum vix annum 49 impleſſet, d. 9 Junii 1721 occidiſſe. Sed opus, quod præ manibus habemus, recenſere aggrediamur.

In *Volumine I*, poſt epiſtolam dedicatoriam, quæ Joſepho Moylio, Autoris fratri, ab Editore, *Thoma Sergeant*, inſcripta eſt, poſtque tabulam contentorum utriusque Voluminis, conſpicitur elegans Diſcurſus politicus, *de Imperio Romano;* quo eruditionis & civilis prudentiæ ſpecimine Autor imprimis cauſas internas, cur Imperium Romanum, a ſtatu Monarchico limitato in Ariſtocratiam, ab hac in gubernationem popularem, & hinc in tyrannidem delabi oportuerit, inveſtigat & demonſtrat. Sequitur Autoris pia ac morata *Oratio*, qua glorioſiſſimæ quondam Annæ Reginæ de excitanda virtute, ſupprimendis vero vitiis, impietate & malis moribus, *Proclamationem*, ſummis judicibus juratis (*the Grand-Jury*) Leſcardiæ, A. 1706 aperuit & commendavit. Porro continentur hoc Volumine ſedecim Epiſtolæ varii argumenti, ad Guilielmum Musgravium a Moylio datæ, quarum *prima* & *ſecunda* inſcriptionem quandam Balneis (*at the Bath*) inventam, quæ *Julii Vitalis Fabricienſis* cujusdam epitaphium eſt, explicat & a mendis lapidicidæ reſtituit. *Tertia* & *quarta* Cippum in Coraubia, prope oppidum *Fowey*, in medio agro ſtantem, cum hac inſcriptione: *Ceruſius hic jacet Cunomori filius*, graphice deſcribit. Epiſtola *quinta*, cum duabus ſequentibus, columnam ſepulcralem in parochia Maddernenſi humi jacentem, cui hæc verba inſculpta ſunt: RIOLOBRANCVNOVAL-FIL-depingit. *Octava* maniam illam epidemicam, circa A. 1713, per ſeditioſas *Sacheverelii* prædicationes in Angliam invectam, cum morbo Abderitarum, cujus Lucianus

memi-

meminit in exordio Regularum ſcribendi hiſtoriam, & cum poſſeſſione dæmonica, quæ omnem populum Ægypti quondam exagitavit, ſi Victori Tunetenſi fides habenda, facete comparat. In epiſtola *nona & decima* lis erudita Musgravium inter & Cuperum orta, *de materia Aquilarum Romanarum*, an ſcilicet ex ſolido auro vel argento conflatæ, an vero his metallis tantum obductæ fuerint, expenditur: & quidem in epiſtola nona Autor noſter contra Cuperum demonſtrat, vocabulum *aureus* non ſemper apud antiquos ſcriptores ſignificare rem quandam ex auro puto puro confectam, eumque in finem adducit diſtichon *Ovidii* de arte amandi l. 3:

Aurea quæ pendent ornato ſigna theatro,
Inſpice quam tenuis bractea ligna tegat.

In decima autem epiſtola non tam minutas Aquilas, ut intra baltei latebras a ſignifero geri potuerint, ceu *Florus* lib. 4 c. 12 referre videtur, ſed ingenti mole conſpicuas fuiſſe, ex ſcriptis nummisque veterum docte evincit. Huic epiſtolæ adjunguntur notæ quædam in *Getam Britannicum* Musgravii, qui hanc diſſertationem, priusquam in publicum ederet, cum Moylio communicaverat. Eædem notæ continuantur per epiſtolam *undecimam*, ubi ſtatuas illuſtrium virorum, licet publica autoritate deſtrui juſſas, non raro tamen ſervatas & reſtauratas eſſe, exemplis Saturnini, Caſſii, Bruti, Pompeji, Syllæ, Neronis aliorumque probatur. Duæ epiſtolæ ſequentes, *duodecima* ſcilicet & *decima tertia*, iterum quasdam inſcriptiones antiquas in Cornwallia obvias repræſentant. Epiſtola *decima quarta*, veneratione & affectu in GEORGIUM Regum optimum plena, de rebellione Preſtonienſi agit, quam A. 1715 Jacobitæ excitaverant. *Decima quinta* in Musgravii *Belgium Britannicum*, *ultima* vero in Haymii *Theſaurum Britannicum* ſive collectionem numismatum veterum, Britanniam concernentium, obſervationes exhibent, quæ de Autoris notitia haud vulgari antiquitatum reique numismaticæ abunde teſtantur. Sequitur in eodem Volumine Diſſertatio epiſtolica ad Dn. K—— *de vera ætate Philopatridos*, Dialogi, vulgo Luciano attributi, quem nec Luciani eſſe, nec ſub Neronis, nec Trajani, nec Antonini, nec Severi, ſed ſub Diocletia-

cletiani imperio, & quidem anno Chriſti 302 conſcriptum, contra Marcilium, Micyllum, Bullium & Dodwellum docte, & niſi omnia nos fallunt, ſolide Autor comprobat. Juncta eſt huic diſ-
p. 312. ſertationi alia Dodwelli de eodem argumento, ſententiæ quidem diverſæ, dum hunc Dialogum ſub Gallieno A.C. 261 compoſitum eſſe ſtatuit, eruditione autem & profundis meditationibus Moyliana minime inferior. Sed & hanc Noſter modeſte
367. examinat, & ſolita eruditione refutat. Corollidis loco huic volumini primo additur faſciculus Epiſtolarum ad familiares, quibus diverſa argumenta tractantur, præſertim ad hiſtoriam naturalem ſpectantia, e. g. de Aurora boreali, de Meteoro quodam inſueto, quod M. Mart. 1718 in aere viſum & auditum eſt, de ave quadam marina, vulgo *Petrel* vocata, de nonnullis avibus & plantis rarioribus, quæ in Anglia, præſertim vero in Cornwalliæ provincia, inveniuntur. Tandem, ne dubitemus, quin Autor noſter in hiſtoriæ Eccleſiaſticæ adyta quoque penetraverit, elegantiſſima ejus Epiſtola ad Neylorium, *de origine Fanorum vel templorum inter Chriſtianos*, ſuadet. Atque hæc de Volumine primo ſufficiant.

Volumine II duo tantum Tractatus continentur, quorum alter animadverſiones quasdam in *Humphridi Prideaux Connexionem V. & N. Teſtamenti* exhibet, alter de *Legione fulminatrice* agit. Prior ſex epiſtolis Autoris & quatuor Pridæi (liceat ita nomen inflectere) reſponſionibus conficitur. Pridæus Part. I L. I, *omne rerum commercium*, inquit, *quod regiones mundi occidentales, ab eo tempore* (quo Ptolemæi prævalebant in Ægypto) *cum Perſia, India & Arabia, cumque oris occidentalibus Africæ, habebant, per mare rubrum & os Nili unice gerebatur.* Huic ſen-
3. tentiæ Moylius in Epiſtola prima contradicit, non tantum quod Strabo, a Pridæo citatus, addit: ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ſed quia Appianus, Marcellinus, Plinius & Tacitus contrarium quoque referunt. Verum Pridæus ſe *de commercio maritimo* ſolum, non de terreſtri, loqui reſpondet. In Epiſtola ſecunda ea, quæ Pridæus P. I L. 4 *de Zoroaſtre* narrat, Moylius impugnare aggreditur, illumque, vel diu ante regnum Darii Hiſtaſpis vixiſſe, vel duos Zoroaſtres fuiſſe, tanto rationum & autoritatum cumulo demon-

monſtrat, ut Pridæus, poſtquam diu repugnaverat, tandem ſe in Autoris noſtri ſententiam non ire, ſed rapi, jamque credere fateatur cum Plinio Lib. XXX C. I, duos fuiſſe Zoroaſtres, alterum fundatorem ſectæ Magicæ, reformatorem alterum, hunc-que ultimum eſſe Perſarum *Zerdusht*, & tempore Darii Hyſtaspis floruiſſe. Inter multa alia Pridæus P. I Lib. V in *Joſepho* & hoc reprehendit, quod Artaxerxem Longimanum pro penultimo Perſarum Rege habuerit, qua occaſione & reprobat emendationem Iſaaci Voſſii, qui in Joſephi Antiqu. Lib. XI C. VII pro: τῦ λαῦ Ἀρταξέρξυ, legendum eſſe putat: τῦ ἄλλυ Ἀρταξέρξυ. Moylius vero in *Epiſtola* hujus tractatus *tertia*, ſepoſita p. 22. Voſſii lectione, locum Joſephi nihilominus mendoſum, & στρατηγὸς τῦ λαῦ Ἀρταξέρξυ, non Græcam, ſed barbaram phraſin, & Joſephi elegantia indignam, exiſtimat: legendum ergo credit: Βαγώσης ὁ στρατηγὸς τῦ Ὤχυ Ἀρταξέρξυ. *Bagoſes* autem ipſi eſt Bagoas, famigeratiſſimus Artaxerxis Ochi amicus. Hanc correctionem ſibi in mentem veniſſe confitetur, cum in Scaligeri Συναγωγῇ ἱστοριῶν p. 379 legeret: στρατηγὸς τῦ Ἀχυ &c. quæ lectio, neſcio in quo MSto a Scaligero reperta, ſenſu caret, unius autem literulæ mutatione convertitur in στρατηγὸς τῦ Ὤχυ. Ad hæc Pridæus nihil reſpondet; fortaſſe, quia in *Connex. V. & N. T. l. c.* jam dixerat, verba Joſephi nec de Mnemone, nec de Ocho Artaxerxe commode poſſe intelligi. In 26. *Epiſt. quarta* Autor celebrem illam narrationem de Alexandri M. *itinere Hieroſolymitano*, quam Pridæus P. I L. VII multa verborum gravitate profert, una cum duplici ſomnio Alexandri & Jadduæ, explodit & inter *ſacras fabulas* numerat. Pridæus quidem 64. Plinii autoritate ſe tueri contendit: at in *Epiſt. ſexta* Moylius 65. fortius adhuc inſiſtit, & neque Plinium adventum Alexandri in urbe Hieroſolyma affirmare, neque Alexandrum in ullam regionem Judææ, ſtricte ſic dictæ, unquam veniſſe, compluribus argumentis probat. Tandem in P. II Connex. L. VII, *edit. prima*, Pridæus dixerat, *Octaviani poſteritatem nunquam imperaſſe*: ſed Moylius, Agrippinam filiam Juliæ, filiæ Auguſti, 76. fuiſſe matrem *Caligulæ* & Agrippinæ, matris *Neronis*, adeoque Caligulam neptis Auguſti filium, Neronem vero neptis ejus ne-

Digitized by Google

potem fuiſſe monet. Hunc errorem in ſequentibus editionibus
p. 77. correctum eſſe putamus; Pridæus certe in literis ad Moylium, quæ hunc tractatum claudunt, ſenilis capitis ſui vitio ſe erraſſe ingenue fatetur. Sed & in eo erravit optimus ſenex, quod ſe iſtam hiemem pervivere non poſſe, confidenter hic aſſerit, cum tamen tredecim annis poſt adhuc ſuperſtes fuerit. Obiter enim notamus, ex hac Pridæi epiſtola, quam d. 6 Sept. 1711 exaravit, veram ejus ætatem poſſe cognoſci. Namque ſcribit, ſe tunc annum vitæ ſuæ ſeptuageſimum finiiſſe: igitur cum d. 13 Nov. 1724 ex hac vita excederet, 83 annos, 3 menſes, 7 dies natus fuit. Tra-
81. ctatus hujus Voluminis ſecundus, ad Dn. K——, per quem & hic, & ſupra Vol. I p. 285 *Kingium* intelligi, ex Epiſtola quarta Moylii ad Musgravium ſuſpicamur, narrationem illam Euſebii Hiſt. Eccl. V, 5, *de Legione* Marci Antonini Pii, quam in bello contra Quados ſuis precibus tempeſtatem & fulgura in hoſtes concitaſſe, atque hinc *fulmineæ* vel *fulminatricis* nomen retuliſſe perhibent, examinat. Rem totam quinque articulis Autor noſter conficit, quorum argumenta tantum dabimus. Art. I. *In Antonini exercitu non fuiſſe integram Legionem Chriſtianorum, imo vero paucos vel nullos plane Chriſtianos ſub hoc Imperatore militaſſe.* Art. II. *Legionem fulminatricem nomen hoc non accepiſſe ab iſto miraculo.* Art. III. *Antoninum nunquam hoc miraculum precibus Chriſtianorum tribuiſſe.* Art. IV. *Poſt hoc miraculum Antoninum nunquam publicaſſe ullum edictum in favorem Chriſtianorum; ſed potius gravi perſecutione eos vexaſſe.* Art. V. *Liberationem exercitus Romani, quantumlibet veriſſimam, non fuiſſe miraculum.* Singula hæc argumenta doctiſſime ab Autore pertractantur, ſingulis pari eruditione a Kingio reſpondetur, reſponſiones iſtæ a Noſtro discutiuntur, diſcuſſæ a Kingio defenduntur, defenſæ a Moylio denuo impugnantur, ita ut nihil docta hac diſceptatione poſſit eſſe lectu jucundius.

OF THE THUNDERING LEGION.

h. e.

TRACTATUS DE LEGIONE FULMINA-

trice,

trice, ſive de miraculoſa liberatione exercitus Marci Antonini per preces Chriſtianorum; nec non de Alexandro M. ſummo Pontifici Judæorum obviam eunte; occaſione operum Moylii nuperrime editorum conſcriptus a GUILIELMO WHISTONO, *M. A. Mathematum quondam in univerſitate Cantabrigienſi Profeſſore.*

Londini, apud J. Senex, W. Innys J. Osborn &c. 1726, 8. Plag. 8½.

QUaſi non ſatis de *Legione fulminatrice* Moylium inter & Kingium diſputatum eſſet, poſt pugnam pugnatam Whiſtonus quoque in arenam deſcendit, & clypeo & gladio inſtructus.

Præmittit ſcilicet complura teſtimonia & monumenta veterum ad hanc rem ſpectantia, ſicuti 1) Marci Antonini Imperatoris *Epiſtolam* ad S. P. Q. R. ex Juſtini Martyris Apologia in fine; 2) *Nummum* eodem anno, quo hoc miraculum contigit cuſum, caput Antonini laurea cinctum cum epigraphe: MARCUS. ANTONINUS. AUG. facie altera autem Mercurium, qui dextra calicem, ſiniſtra virgam tenet, repræſentantem, cum lemmate: RELIG. AUG. 3) *Apollinarii* teſtimonium ex Euſebio & Nicephoro; 4) *Columnam* ſtriatam in honorem Antonini erectam, res geſtas hujus Imperatoris, interque eas hoc miraculum referentem; 5) hiſtoriam martyrii Apollonii ſub Commodo, ex *Euſeb. Hiſt. Eccl. V, 21*; 6) *Tertulliani* teſtimonium *Apolog.* §. 5, 40 & *ad Sap.* §. 4; 7) *Dionis*, hiſtorici, narrationem ex Xiphilini Lib. LXXI; 8) teſtimonium *Lampridii* in *Heliogab.* §. 9; 9) teſtimonium *Julii Capitolini* in *vit. Aurel.* §. 24; 10) *Euſebii* teſtimonium in Chronico ex verſione Hieronymi, nec non ejusdem Euſebii teſtimonium in *Eccl. Hiſt. V, 5*; 11) *Gregorii Nyſſeni* teſtimonium in oratione ad 40 Martyres *Op. Vol. III p. 505, 506*; 12) teſtimonium *Themiſtii* in oratione ad Imp. Theodoſium *ap. Valeſ. Not. in loc. Euſeb.* 13) *Claudiani* teſtimonium in *VI Conſulat. Honorii*; 14) *Oroſii* teſtimonium Hiſt. VII, 15; 15) teſtimonium *Suidæ* in *Arnuphis & Julianus*; 16) teſtimonium *Xiphilini* in *Lib. 71 Dionis*; 17) teſtimonium *Zonaræ*,

naræ, Annal. in Marc. 18) Denique *Nicephori Callisti* testimonium, *Hist. Eccl. IV*, 12.

Hac testium nube Whistonus, uti credit, satis munitus, historiam secundum genium suum adornat, & pro veritate hujus miraculi, quod plagis Ægypti Exod. IX, 23, 24, ac pluviæ Eliæ, 1 Reg. XVIII, 41, 46 æquiparat, cum Moylio, jam vita defuncto, conflictat. Hac ergo causa, tantis utrinque patronis, usque ad *quadruplicas* deducta, nunc jam licebit judicibus Reip. literariæ competentibus, discessione facta dinumeratisque sententiis, quæ pars major videatur, pronunciare.

Ut vero Alexandrum M. Hierosolymas perveniisse & summum Judæorum Pontificem ibi salutasse probet, eadem fere methodo Autor noster procedit. Primo enim adducit celebratam illam relationem *Josephi Antiq. Lib. XI*, 8 suis parenthesibus & interpolationibus ornatam; tum *Origenem* contra Celsum V p. 265; porro *Eusebii Chronicon* secundum versionem Hieronymi; tandem quoque Judæorum Talmud, Josephum *Ben Gorion* & recentiores *Rabbinos* in partes suas vocat, neque Alexandri M. vitæ scriptores, *Curtium*, *Diodorum*, *Arrianum* & *Plutarchum*, qui hujus rei nullam mentionem faciunt, adeoque nec contradicunt, prætermittit. Ex hisce testimoniis, tum etiam ex fide Judæorum erga Alexandrum, ex Alexandri clementia versus Judæos, ex more Pontificum Judæorum monstrandi Regibus ethnicis (e. g. Cyro, 2 Chron. XXXVI, 23) vaticinia Scripturæ S. ex more itidem Alexandri Diis peregrinis sacrificandi, tandem etiam ex crudelitate Samaritarum in Andromachum, *Curt. Lib. IV*, 8, conventum Alexandri & Jadduæ verum, nec somnia utriusque ficta esse, concludit, Moyliumque & omnes, qui istam Josephi narrationem *sacris fabulis* annumerant, vel Judæos illius temporis hujuscemodi fabulis addictos fuisse ajunt, *stultitiæ*, *credulitatis* & *enthusiasmi* arguit: quam bilem, per imputationem *Quixotismi*, Moylius Cl. Autori in nares conciviisse videtur. *Vid. Op. Moylii Vol. I p. 371, 374.*

JO. LAUR. MOSHEMII, ABBATIS VALL.

Mar.

Digitized by Google

Mar. S. Theol. D. & P. P. Ord. Inſtitutiones Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ N. T.

Francof. & Lipſiæ, ex offic. Meyeriæ, 1726, 8.

Alph. 2.

QUam acri ſtudio noſtra ætate excûlta ſit Hiſtoria Eccleſiaſtica, vel ex eo patet, quod integrum magnæ molis opus habemus *Sagittario-Schmidianum*, quo Scriptorum hujus hiſtoriæ rite digeſtus exhibetur catalogus. In hoc vero pelagus cum inconſultum ſit immittere tirones hujus diſciplinæ, omnino rudimenta quædam ipſis proponenda ſunt ac primæ quaſi lineæ, integrumque eſſe debet uniculque ejus profeſſori, eam ſequi methodum, quam ipſe judicaverit optimam. Jure igitur Summe Rev. Autor in *Præf.* contendit, non ſibi verti oportere vitio, quod novam concinnarit Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ epitomen. Imo vero ſtudioſa juventus multum ei debere cenſenda eſt, quod ex optimis hujus generis ſcriptoribus diſertiſſimum confecit Breviarium. Nos ea, quæ eruditis etiam cognitu jucunda fore credimus, hinc excerpturi, generatim primo obſervamus, tam nervoſe, argute ac nitide conſcriptam hic in compendio eſſe hiſtoriam eccleſiæ, ut doctiores quoque cum voluptate remenſuri videantur hoc duce campum iſtius hiſtoriæ: prætereaque de hæreſium originibus probabiles afferri conjecturas, de ſcriptoribus cujusque ſeculi eccleſiaſticis plerisque breve addi judicium, denique de ritibus ſacris critice non minus, quam hiſtorice agi. Ut ſingularia nonnulla attingamus argumenta, *p. 33* ſtatuit, narrationem Euſebii de Abgari & Chriſti mutuis literis veram eſſe, illas vero, quas profert Euſebius epiſtolas, eſſe ſuppoſititias. *P. 66 ſq.* dirimit controverſiam inter clariſſimos viros agitatam de jure epiſcopali, cenſens, Apoſtolorum certe quidem tempore Epiſcopos fuiſſe ſuperiores Presbyteris, ſed hinc non ſequi, hoc eſſe juris divini ac perpetui. *P. 74* de diſciplina arcani ita judicat, eam ex prudentiæ lege in ipſis eccleſiæ initiis jam locum habuiſſe, ſed diverſam fuiſſe a tertii ſequentiumque ſeculorum diſciplina arcani, exacta quippe ad normam myſteriorum ethnicorum. *P. 82 ſqq.* ſyſtema exhibet errorum Gnoſticorum, quos

non ex Platonis philoſophia, ſed ex dogmatibus orientalium derivandos cenſet. *P. 110 ſqq.* de legione fulminatrice diſſerens, tandem concludit, ſibi nec negandum videri, miraculoſam fuiſſe hanc pluviam, neque conſidenter affirmandum. *P. 309* dubitat de veritate narrationis, quæ perhibet, quosdam in perſecutione Africana ſeculi quinti exciſis linguis locutos eſſe : ac recordamur, nos quoque in his *Actis A. 1714 p. 338 ſq.* eam repudiaſſe. *P. 356* narrat, ſe poſſidere Aprigii Pacenſis, ſeculi ſexti ſcriptoris, MS. commentarium in Apocalypſin, quem periiſſe adhuc creditum eſt. Sed addit, nil bonæ frugis in eo ineſſe, meritoque eum carere luce publica. *P. 470* hiſtoriam de Joanna Papiſſa relinquit in medio.

Ceterum quatuor in Libros diviſit hoc opus Celeb. Autor, *primo* progreſſus ab ortu noſtræ religionis ad Conſtantinum M. *ſecundo* ad Carolum M. *tertio* ad Lutherum. *Quartum*, quippe tironibus maxime neceſſarium, brevi ſubſecuturum eſſe, ſperamus. Ipſe in Præfatione pollicetur, ſe editis acceſſionibus ſuis ad Spanhemii *Introductionem in Hiſt. eccl.* quæ jam ſub prelo eſſe dicuntur, quartum quoque librum illum exhibiturum. Ultimo loco ut methodum Noſtri indicemus, hiſtoriam ſingulorum ſeculorum diſpeſcit in externam & internam, priore loco cum proſpera, tum adverſa eccleſiæ fata perſequens, poſteriore deſcribens primo ſtatum eruditionis, hinc hiſtoriam doctorum, tum hiſtoriam doctrinæ, poſt hiſtoriam hæreſium, denique hiſtoriam rituum. Illud dolemus, tam pulchrum corpus tot tantosque habere nævos typographicos, ut ne Præfationi quidem verus ſubſcriptus ſit annus. Ac vix criticum acumen ſuffecerit ad menda quædam tollenda, ut cum *p. 667* occurrunt *purioritæ*, & *p. 475 Rhetiani.*

PETRI FRIDERICI ARPE, JCTI, FERIÆ æſtivales, ſive de Scriptorum ſuorum hiſtoria Liber ſingularis.

Hamburgi, impenſis J. C. Kiſneri, 1726, 8.
Alph. 1 pl. 7½.

Cl. Au-

Digitized by

CL. Autor, præmissa ad *Præsidium & dulce decus suum* Dedicatione, in qua rationes exponit, quibus permotus de scriptis ipse suis librum edat; ordine recenset libros a se cum editos, tum edendos, variaque inspergit lectu haud injucunda, simul indicans, etiam editos a se libros magnis auctibus amplificatos futura editione comtiores esse prodituros locupletioresque. Omnium primum nomine suo non satis clare expresso A. 1711 Guelferbyti edidit *Epistolarum Decadem sive Brevem delineationem Musei scriptorum de divinatione, majoris operis prodromum*; eodemque anno *Pyrrhonismi historici argumentum*; ac sequenti *Theatrum fati seu notitiam scriptorum de providentia, fortuna, & fato*, Roterod. 1712 Quæ tria scripta non solum Clericus in *Bibliotheca* sua selecta T. XXIV p. 451 sqq. commemoravit, sed nos quoque in his *Actis* A. 1711 p. 235 sq. & A. 1712 p. 526. Hinc A. 1717 edidit librum *de prodigiosis naturæ & artis operibus, Talismanes & amuleta dictis*, quem tamen dolet mendis typographicis turpiter deformatum esse. Summaria suo quæque capiti præfixa hic repetit subinde auctiora. Nos brevissima recensione defuncti sumus eodem anno p. 79 sq. Pari modo deinceps recognoscit modo memoratum *Theatrum fati:* progressus hinc ad *ἀνονύμως* editam & a nobis non sine *ἐπιχείσει* commemoratam A. 1713 p. 173 sq. pro *Jul. Cæs. Vanino Apologiam*; denique producens suum *de Jure Pontificali utriusque Romæ* libellum, itemque librum *de jure laicorum, præcipue Germanorum, in promovendo religionis negotio.* Horum postremorum scriptorum hunc se narrat cepisse fructum, ut in Acad. Kilon. Professor Juris publici & patrii constitueretur. Sed *jam*, inquit, elapso lustro, *urgentibus Academiæ fatis, cum viris optimis, collegis carissimis, alia ineunda est vitæ ratio.* Venimus *P. II* ad libros edendos, inter quos primo loco sistitur *Hierophantes sive de hierologia & hierographia sive variis occulta animi sensa tegendi & detegendi modis.* Apparet ex hujus operis recensione, Cl. Autorem diligenter acturum de fabularum & ænigmatum scriptoribus, de literis hieroglyphicis, de symbolis & ænigmatibus, de notis sive siglis librariorum, de steganographia, similibusque argumentis. Sequitur supplementum operis Naudæani percelebris,

p. 42.

Conf. p. 45.

Digitized by Google

bris, inſcriptum a Cl. noſtro Autore *Apologia pro viris illuſtribus de magia falſo poſtulatis*: quorum hic exhibentur cumulate nomina. Recenſet hinc *Bibliographiam* ſuam *phyſiologicam*, quale opus adhuc deſideravit Reſp. literaria; itemque duos *Fortuitorum* libros, quorum priore *de rebus ſcitu dignis*, poſteriore *de codicibus MSS. bibliothecæ ſuæ* diſſeret. Scilicet *lib. I cap. I* aget de harmonia philoſophiæ myſticæ, antiquæ & novæ; *Cap. II* de lite & amicitia, firmiſſimo univerſi vinculo; *Cap. III* de illiciis amoris & erotomania; *Cap. IV* de cenſura libidinis in libris, ſtatuis, numiſmatibus & picturis; *Cap. V* de mutatione hominum in beſtias, tam phyſica, quam morali; *Cap. VI* de ſuperſtitione, maximo veritatis impedimento; *Cap. VII* de numero mundorum; *Cap. VIII* de ſomniis vigilantium; *Cap. IX* continebit Sermones convivales; *Cap. X* inſcriptum erit Ariſtarchus literarius; *Cap. XI* aget de bibliothecarum ſacris pignoribus; *Cap. XII* de locuſtis Apocalypticis ſive de calumniatoribus. *Libro ſecundo* ſequentes recenſebuntur MSS. libri: 1 Fr. Benzonis de rebus ad hiſtoriam Henrici IV Imp. pertinentibus libri ſeptem: 2 Trithemii Clavis omnium rerum abſtruſarum: 3 Pelagii Eremitæ libri duo pro anacriſeos operatione cum ſancto numine, & libri tres de prænotionibus hypnoticis: 4 Abrahami Wormatienſis. Judæi, liber de vero veteris Magiæ uſu: 5 Theophr. Paracelſi libri novem Magiæ: 6 Jo. Bodini Colloquium de rerum ſublimium arcanis: 7 Godofredi Vallæ liber de arte nihil credendi: 8 Frid. Wilh. Stoſſii Apologia pro ſua Concordia rationis & fidei: 9 Corn. Duplicii Scepperi Epiſtolæ: 10 Olai Rudbeckii Apologia Atlantices: 11 Hamiltonii liber in aureas ſententias Horatii: 12 Borboniana. Hactenus Pars hujus operis ſecunda. *Tertia* Cl. Autor recenſet ſuum *Pyrrhonem*, hoc eſt, opus *de hiſtoricorum veterum dubia & incerta fide* pluribus capitibus, quorum hic argumenta repræſentat copioſe, acturum. Denique *quarta Parte* commemorat Juridica ſua opera edenda. Primum inter ea locum tenet *Hiſtoria Juris Cimbrici*; ſecundum *Inſtitutiones Juris Cimbrici*; tertium *Codex Juris Cimbrici repetitæ prælectionis*, & hic quidem aliquot impleturus Volumina. Primi ex his operis, *Hiſtoriæ* ſcilicet *Juris Cimbrici*, hic ſtatim Compendi-

pendium exhibet Cl. Autor ſatis ſuculentum, quippe a p. 197 procedens ad p. 406, adeoque ad finem totius hujus operis. Apparet, Cl. Autorem totum eſſe addictum literis curioſis, adeoque non dubitamus, eos, quos modo promiſit orbi, libros eximio applauſu exceptum iri.

JOHANNIS DANIELIS SCHOEPFLINI, Hiſt. & Eloq. in Acad. Argent. Prof. Publ. de ſacris Galliæ Regum in Orientem expeditionibus Commentatio hiſtorica.

Argentorati, apud J. R. Dulſeckerum, 1726, 4. Plag. 10.

UTriusque ſui muneris ratione habita Cl. Autor & eloquentiæ & hiſtoricæ diligentiæ ſpecimen hic edere conſtituit, idque tam feliciter exſecutus eſt, ut & accuratus & diſertus hiſtoricus jure maximo ſit dicendus. Quatuor capitibus totum Opus abſolvitur, quorum *primo*, præmiſſa cauſa ſacrorum bellorum, quæ *cruciatas expeditiones* vocant, Godefridi Bullionii res geſtas perſequitur; *altero* Ludovici VII Galliæ Regis expeditionem ad tuendum novum regnum Hieroſolymitanum ſuſceptam deſcribit; *tertio* Philippi Auguſti Regis facta in Oriente & fata exponit; *quarto* Ludovici Sancti hiſtoriæ eam partem, quæ huc pertinet, exhibet. Singula, quæ narrat, in imo cujusque paginæ margine affirmat præcipuorum ſcriptorum teſtimoniis. Noſtrum eſt, omiſſis notioribus excerpere ex nitido hoc libello ſingularia. *Cap. I* obſervat, cum ſacræ illius expeditionis primum conſilium captum fuerit in regno Francorum, cumque ducum militumque maxima pars Franci eſſent, hinc eveniſſe, ut Chriſtiani Europæi omnes in Oriente vocati ſint & adhuc vocentur *Franci*. Judicat etiam, Latinos ſcriptores in deſcribendo Imp. Alexio affectui ſuo indulgere: non eſſe quidem eum prorſus abſolvendum a perfidiæ crimine, ſed nec reticenda eſſe, quæ Alexium vehementer irritarint, cruciatorum militum flagitia. *Pag. 13* eorum refellit errorem, qui Godefridum Bullionium perhibent præfuiſſe toti cruciatorum exercitui & ſum-

mum geſſiſſe imperium. *P. 15* ſuſpicatur, fabulam de lancea tum reperta, qua Chriſti latus apertum, ideo effictam fuiſſe, ut labantes militum animi revocarentur ad fortitudinem : nec male pium hunc dolum inventoribus ſucceſſiſſe. *C. II p. 40 ſq.* pro falſa fabula habet, quod recentiores hiſtorici communiter tradunt dê Ludovico VII Rege, fuiſſe ſcilicet illum in reditu in patriam a Græcis in mari captum, ac paulo poſt a Siciliæ Regis legato, illud mare forte pervagante, liberatum : ſilentibus enim τοῖς συγχρόνοις a ſolo id referri Roberto Montenſi, Sigeberti continuatore, integro fere poſt ſeculo. *Cap. III p.* 47 Fridericum Barbaroſſam ſcribit in quodam Ciliciæ fluvio, in quem lavandi refrigerandique ſui cauſa deſcenderit, vel certe ex morbo inde contracto periiſſe. *P. 53* Saladinum cenſet maximorum heroum numero accenſendum eſſe. *Cap. IV p. 61* ſuſpectus ipſi & fabulis commixtus videtur Tartaricæ gentis in caſtra Chriſti hoc tempore tranſitus, narratus licet a pluribus. Denique *p. 74, 75, 76* rationibus rite ſubductis judicium fert de expeditionibus hiſce cruciatis accuratiſſime collectum, & omnia eorum puncta laturum, qui horum hiſtoriam temporum cognitam habent ac perſpectam.

JO. ALBERTI FABRICII, SS. THEOL. D. ET Prof. Publ. Delectus argumentorum & Syllabus Scriptorum, qui veritatem Religionis Chriſtianæ lucubrationibus ſuis aſſeruerunt : præmiſſa ſunt EUSEBII CÆSARIENSIS Prooemium & Capita priora Demonſtrationis Evangelicæ, hactenus deſiderata.

Hamburgi, ſumtu Theod. Chriſtoph. Felginer, 1725, 4. Alph. 4 pl. 6.

POſtquam multis modis de litteris immortaliter meritus eſt Celeb. *Fabricius*, rurſus novo eoque duplici eadem opera beneficio, non literatum modo, verum Chriſtianum in univerſum orbem, ſibi obſtrinxit. Nam & per tot ſecula deſiderata Euſebianæ demonſtrationis Capita priora cum Proœmio & paucis in fine operis, primus tandem e Celſiſſimi Valachiæ Principis

cipis MAUROCORDATI Bibliotheca, obſtetricantibus *Joanne Scarlati*, Archicamerario & cognato ejusdem, & *Stephano Bergliro*, Græce pariter & Latine protraxit in lucem; & Scriptores pari opera plurimos qui religionis Chriſtianæ veritatem contra Atheos, Epicureos, Deiſtas ſeu Naturaliſtas, Idololatras, Judæos & Muhammedanos (Socinianos & hujus furfuris alios parcius tangit) aſſeruerunt, eorumque argumenta, eximio eruditionis apparatu collegit, ea paulo fuſius deducens, quorum primas lineas duxerat Bibl. Græcæ Volumine VII, adeo ut noſtrum opus Tomi illius vel Commentarius vel Supplementum dici queat. Et ut *Euſebium* lectoribus relinquamus; L omnino Capitibus argumentum ſuum complexus eſt Cl. *Fabricius*, quæ vel ſtrictim commemorare lubet. Ubi eos recenſet *C. I*, qui de ſcriptoribus pro veritate Chriſtiana commentati ſunt, commendat *Houttevillium*, cujus Diſſert. Hiſt. Critica Gallice prodiit Pariſ. 1722, 4, & imprimis *Henricum Ludolphum Benthemium*, eximiis ſcriptis inclytum, ſed A. 1723 d. 9 Jul. vivis ereptum, qui de ſimili materia librum vernaculum reliquit, nuperrime, ut hic ſpes facta, editum. *C. II*, quo de Patribus, qui hanc rem aggreſſi ſunt, agit, inter alia nuntiat, editionis *Montfauconii* operum Chryſoſtomi jam quatuor Tomos, I & II 1718, III & IV 1721, Pariſiis prodiiſſe. Subjungit & de ſcriptis Græcis Judæorum & Ethnicorum, veritati Chriſtianæ ſuffragantibus, appendices, ut & *C. III & IV* ſcripta Græca & Latina deperdita. Quibus ſuccedunt *C. V* Scriptores Latini veteres, qui ad noſtram ætatem pervenerunt, iisque docte percenſitis & nonnullis inde in rem ſuam delibatis, Autor ad argumenta contra Atheos convertitur, & commendatis iis, qui maxime neceſſarium religionis ſtudium docuerunt; *C. VI* argumentum producit ab eo quod eſt tutius; *C. VII* a rerum natura, motu & finibus, quæ autorem optimum demonſtrant, adductis ſcriptoribus, qui eo ex profeſſo uſi ſunt; *C. VIII*, quod admodum lectu dignum, a conſenſu omnium gentium, & quod athei theoretici nunquam exſtiterint, qua occaſione eos producit, qui veterum gentilium de Deo ſententias propoſuerunt; *C. IX* ab eo, quod ſine religione conſiſtere Reſpublica non poſſit, additis iis qui contra Machiavelliſtas

p. 31. 32 *ſq.*

93.

de Principe pio &c. ſcripſere ; *C. X* ab idea Dei Carteſiana, & alia argumenta Metaphyſica, de quibus, num ſint alicujus ponderis, inter Autores, Noſtro memoratos, diſputatur ; denique *C. XI* argumentum a pugna & inconſtantia ipſorum Atheorum petitum, ubi ſimul, Atheismum neutiquam tolerabiliorem ſuperſtitione, probat. Hinc ad Scripturæ aſſiduam lectionem provocans, *C. XII* Scriptores alios, qui contra Atheos aliquid commentati ſunt, ordine Chronologico, quo in lucem prodiere, recenſet, *C. XIII* contra Spinoſam de mundo æterno, allegatis, qui origines mundi Moſaicas excuſſerunt, *C. XIV* contra Epicurum, de vita hominis ſine religione haud ſuavi & Epicureis pœnis coercendis, *C. XV* de origine mali & ſcriptis huc facientibus, Bælianis imprimis, Leibnitianis & Wolfianis, & *C. XVI* de libertate contra fati, Aſtrologici imprimis, neceſſitatem & vitæ terminum, autoribus idoneis, & controverſiis etiam Janſenii ac Malebranchii memoratis, diſputat. *C. XVII* de divina providentia & cur bonis viris mala fiant, diſquirit, & inter Scriptores de Julio Cæſare Vanino etiam agit, quemadmodum *C. XVIII* de animorum humanorum immortalitate ſcriptorum Græcorum & Latinorum veterum, Judæorum item & Chriſtianorum recentiorum magnam nubem producit, quibus accedunt ſcriptores de origine animæ, contra animorum præexiſtentiam, contra Metempſychoſeos fabulam, & de natura animæ & conjunctione cum corpore. Subjunguntur nonnulla *C. XIX* de divina juſtitia & pœnis ; hinc *C. XX* Theologiæ naturalis ſcriptores, ut & de cognitione naturali, ſive ideis, quas vocant, innatis, *C. XXI* ſcriptores contra Ethnicos & Idololatras, *C. XXII* contra Naturaliſtas & Deiſtas, *C. XXIII* contra Scepticismum, Indifferentismum & Libertiniſmum, producit, & *C. XXIV* de concordia rationis & fidei conſcriptum eſt. Tum *C. XXV* ſcriptores de neceſſitate revelationis, *C. XXVI* de veritate & divina autoritate Scripturæ S. *C. XXVII* de Canone ejus & integritate, *C. XXVIII* de V. T. in Novo allegato ac Prophetiarum ſenſu, *C. XXIX* de Harmonia S. Scriptorum, *C. XXX* de veritate religionis Chriſtianæ, *C. XXXI* adverſus Judæos, vaticinia Prophetarum de Chriſto detorquentes, *C. XXXII* de teſtimoniis Ethnicorum religioni naturali, Judaicæ & Chriſtianæ ſuf-

Digitized by Google

ſuffragantium, *C. XXXIII* de factis veritati fidem facientibus, *C. XXXIV* de felicitate, quam religio Chriſti præſtat hominibus, *C. XXXV* de religionis hujus præ ceteris omnibus excellentia, *C. XXXVI* de cauſis incredulitatis & impietatis, ſpeciatim inter Chriſtianos. Ad calumnias adverſus Chriſtianos & blaſphemias in Chriſtum *C. XXXVII* progreſſus, *C. XXXVIII*, vitam impiam multorum Chriſtianorum & diſſidia non poſſe veritati religionis officere, licet Judæis Ethnicisque ſint ſcandalo, Muhamediſmo portam aperuerint, & jam diu fuerint in mora, quo minus totus, qua patet, orbis Chriſtianus factus ſit, *C. XXXIX*, non indignam rem eſſe Deo, hominem induere, *C. XL*, Chriſtum tempore idoneo natum eſſe, *C. XLI*, ſalutem in Chriſto noſtram pulcherrimum eſſe miſericordiæ, ſapientiæ & juſtitiæ divinæ ſpecimen, *C. XLII*, non iniqua eſſe, quæ a Chriſtianis officia exiguntur, & jus naturale cum præceptis Chriſti probe conſpirare, optimorum Autorum teſtimoniis probat, & *C. XLIII* de Chriſti miraculis, *C. XLIV* de ejus reſurrectione, *C. XLV* de reſurrectione mortuorum, *C. XLVI* de fine mundi & extremo judicio, *C. XLVII* de præmiorum pœnarumque æternitate, *C. XLVIII* de Angelis & Dæmonibus, *C. LXIX* de propagatione Chriſtianiſmi, denique *C. L* de ſcriptoribus contra Mahumedanos diſſerit. Quibus omnibus acceſſit duplex Appendix, 1 de ſalute ſperanda vel non ſperanda gentium a Chriſto alienarum, 2 de gravioribus ſuppliciis manentibus Chriſtianos, qui malitioſa impietate ſua conculcare, quo redemti ſunt, ſanguinem & nomen Chriſti blaſphemare ſcelerata vita ſua non dubitant. Habes hic Bibliothecæ Theologicæ ſpecimen exquiſitum, cui præter ſcriptorum titulos, & judicia de illis, paſſim etiam prolixa Autorum loca & propria meditata inſeruit. Optandum vero eſſet, ut adduci ſe patiatur Celeb. Autor, ut integram Bibliothecam Theol. ſimili methodo edat, cui ſcribendæ neminem tanto Viro aptiorem futurum, nobis perſuademus.

PHILOSOPHICAL TRANSACTIONS &c.

h. e.

TRANSACTIONES PHILOSOPHICÆ, IN

quibus referantur molimina, ſtudia & labores Virorum ingenioſorum noſtri temporis in variis orbis partibus. Volum. XXXI, pro annis 1720, 1721.

Londini, apud W. & J. Innys, 1723, 4.

Alph. 1 pl. 13. Tabb. æn. 9.

TRanſactiones Philoſophicæ, quæ a Secretariis illuſtriſſimæ Societatis Regiæ Londinenſis editæ huc usque fuere, natalem ſuum habuere ante Acta noſtra. Cum A. 1705 Cl. *Lowthorpius* viginti & unum volumina, quæ usque ad annum 1700 prodierant, in compendium miſiſſet & in iis contenta per generalia capita diſpoſuiſſet; tria operis præclari ac utiliſſimi Volumina recenſuimus *Supplem. Tom. IV* p. 290, 362, 494, ut conſtaret lectori, quænam in 21 iſtis voluminibus *Tranſactionum Anglicanarum* ſint quærenda. Similiter cum A. 1721 Cl. *Mottius*, opus *Lowthorpianum* continuaturus, duobus Voluminibus in ordinem digeſta comprehenderet, quæ novem voluminibus ab A. 1700 usque 1720 editis continebantur; eadem quoque in *Actis A.* 1723 *p.* 89, 242 enarravimus, ut non minus conſtaret lectori, quænam imprimis in iſtis voluminibus quærere debeat. Quoniam igitur hiſtoria litteraria nobis curæ cordique eſt, ad quam haud exiguum momentum conferunt *Tranſactiones Anglicanæ*; ſingula in poſterum Volumina eodem inſtituto commemorare decrevimus, quo Hiſtoriam & Commentarios Academiæ Regiæ Scientiarum perluſtrare hactenus ſuevimus. Initium itaque in præſenti facimus a Volumine trigeſimo primo, propterea quod trigeſimum ultimum eorum fuit, quæ compendio ſuo complexus eſt *Mottius*. Non integra Volumina ſimul in lucem prodeunt; ſed potius partes ſigillatim publici juris fiunt, in volumina colligendæ, quam primum molem conſtituere judicantur. Numerantur partes a prima origine usque ad præſens tempus continuo ordine, atque ideo Volumen trigeſimum primum, quod hic iſtimus, incipit a *Numero* 364.

Numerus hic 364 pro menſibus Januario, Februario, Martio & Aprili A. 1720 datus primo omnium loco exhibet aliquot animadverſiones *Halleji* in *Caſſini* junioris tentamen parallaxin

&

& magnitudinem *Sirii* per obſervationem determinandi, propoſitum in Commentariis Academiæ Regiæ Scientiarum A.1717, quemadmodum indicavimus in Actis A. 1721 p. 192. *Caſſinus* diametrum *Sirii* ſtatuit 5 vel 6 ſecundorum: *Hallejus* dubitat, quod tanta eſſe poſſit, cum *Aldebaran* & *Spica Virginis* in occultatione a Luna facta in inſtanti diſpareant & emergant, utut earum diameter ſuppoſita obſervatione *Caſſiniana* tanquam vera quatuor circiter ſecundorum eſſe debeat, quam ne unius quidem ſecundi eſſe aliunde certum ſit. Inquirere igitur eum jubet, annon ſenſibilis magnitudo apparens ſit fallacia optica a nimis contracta vitri objectivi apertura profecta. Differentiam declinationis maximam per totum annum *Caſſinus* deprehendere ſibi viſus eſt ſex ſecundorum, quam radio trium pedum, quo is uſus, dirimi haud poſſe oſtendit *Hallejus*, quod ſubtenſa 6 ſecundorum non ſit niſi $\frac{1}{1000}$ unius digiti. Denique ex *Hauksbeji* experimentis coram Societate Regia iteratis oſtendit, quod ob variationem denſitatis aeris refractio variari poſſit 7 circiter aut 8 ſecundis, quæ variatio tota parallaxi 6 ſecundorum major. Suadet igitur, ut obſervationem in Lucida Lyræ inſtituat *Caſſinus*. Glandulas externas maxillares & alias ſalivales una cum inſertionibus vaſorum lymphaticorum in venas accurate deſcribit *Richardus Hale*, propterea quod Autores illas vel plane omittunt, vel de iisdem veritati minime conſentanea tradunt. *Emanuel Timonius*, qui per multos annos *Conſtantinopoli* Medicinam fecit, de peſte *Conſtantinopolitana* commentatur, quam ad amuſſim reſpondere monet peſti *Noviomagenſi* annorum 1636 & 1637 a *Dicmerbræckio* deſcriptæ. Carnem porcinam in peſte præſentaneum venenum eſſe, & nil magis ad eam diſponere quam animi pathemata, mœrorem præſertim intenſum ac terrorem inopinatum. Commendat ſuffumigia ex baccis juniperi, pice, ſulphure diu noctuque continuanda, odoramenta ex aceto, oleum ſuccini naribus illitum, vinum moderate ſumtum, hilaritatem animi, bonam victus rationem, pro præſervatione: damnat vero phlebotomiam & ſcarificationem in infectis, quibus prodeſſe ait vomitoria levia, non fortia, cum purgantia ſtatim enecent. Solam ſpem ſupereſſe in ſudore bezoardicis promovendo

vendo & ſummum remedium haberi oleum naphthæ ſeu petroleum albicans ad duas usque drachmas epotum in vehiculo ad libitum. *Philippus Percival* d. 12 Januarii A. 1720 *Dublini* phænomenon quoddam luminoſum obſervavit, auroræ boreali non abſimile. Varias ſucceſſive induit figuras & cum per amplum ſpatium extenderetur, lumen in colores iridis degeneravit; contractum vero rurſus in lumen rediit. *Hallejus* infinitudinem ſphæræ fixarum probat, quia alias ſtellæ in extima ſuperficie in eas, quæ centro ſunt propiores, motu accelerato ruerent, ut tandem omnia corpora mundi totalia coaleſcerent, cum contra in ſpatio infinito ſubſiſtere poſſit æquilibrium fixa qualibet a viribus contrariis attracta. Addit alia, quæ ex hac hypotheſi conſequuntur, quod Sol ſit fixarum una, de numero, ordine & lumine fixarum. *Paulus Dudley* deſcribit modum parandi ſacharum ex ſucco aceris. *Patricius Blair* ſingularem deſcribit caſum, quo juvenis quidam Scotus 15 annos natus a tertia Februarii 1716 usque ad d. 9 Jun. 1719 aliquoties incidit in febrim, omni autem tempore ſive æger, ſive ſanus ab omni prorſus cibo ac potu abſtinuit, nec per omne illud tempus vel alvi fæces depoſuit, vel urinam emiſit. Idem contendit, virtutes plantarum beneficio ſtructuræ externæ detegi poſſe, cum ſimilis ſtructura ſit indicium ejusdem virtutis. Commendat quoque infuſionem in menſtruo conveniente, quemadmodum Senna particulas ſalinas aquæ, ſalappa reſinam ſpiritui vino, utraque vero hac ratione vim purgativam menſtruo communicat. Tandem *Colini Mac Laurin* Geometria organica recenſetur, de qua nos diximus in Actis A. 1722 p. 323.

Num. 365 pro menſibus Majo, Junio, Julio & Auguſto A. 1720 *Deverel* chirurgus caſum ſingularem deſcribit, quem pro fractura patellæ communiter falſo haberi contendit. *Wilhelmus Becket* in antiquitatem luis venereæ inquirit, & probat, jam aliquot ſeculis ante in Anglia talem morbum fuiſſe familiarem, quam illa lues in oras Europæas delata fertur. E. gr. ex MSC. *Thomæ Gaſcoigne* adducit hæc inter alia verba: *Novi ego — — qui hæc ſcripſi & collegi, diverſos viros, qui mortui fuerunt ex putrefactione membrorum ſuorum genitalium & corporis ſui; quæ corruptio*

ruptio & putrefactio, ut ipſi dixerunt, cauſata fuit per exercitium copulæ carnalis cum mulieribus. Nominat ex iis *J. de Gount*, Ducem, qui magnus fornicator fuerit & *Richardo* II Regi Angliæ ægrum inviſenti putrefactionem oſtenderit, atque *Willum* quendam, ſibi notum, qui A. 1430 hac lue extinctus. Citat quoque remedia *Joannis Gadisden*, Medici celebris, qui circa annum 1340 floruit, ex *Roſa*, quam vocat, *Anglica*, ubi, poſtquam de infectione ex coitu leproſæ vel leproſi verba fecit, jubet virgam ſtatim a coitu lavari cum aqua mixta aceto, vel urina propria, ut membrum ab omni corruptione ſervet, qui a muliere de immunditie ſuſpecta recedit. Fœminis commendat decoctum in vino ex plantagine & roſis ſtatim a coitu hauriendum, ne inficiantur. De eodem contagio ex coitu contracto adducit teſtimonia *Gilberti Anglici* & *Bartholomæi Glanvile*, qui circa A. 1360 floruere. *Rogerius Cotes* d. 6 Mart. 1716 obſervavit auroram borealem, de qua plurima dicta ſunt a nobis in Actis A. 1716 p. 357 & ſeqq. *Joannes Quinus* in operationes medicamentorum inquirit, imprimis purgantium. *Steigerthalius* duos caſus Chirurgicos extraordinarios communicat. *Deſagulierius* experimento vacuum diſſeminatum probare conatur, quod deprehendit eandem quantitatem Mercurii in aqua calida calefacti majorem gradum caloris thermometro communicare, quam aquæ eodem modo calefactæ. Denique *Michelotti* Tractatus de contagio boum anni 1711 recenſetur.

Num. 366, pro quatuor poſtremis menſibus, primo loco occurrit hiſtoria portionis inteſtini coli ex vulnere per 14 annos propendentis, ab *Abrahamo Vatero* communicata. Succedunt *Leeuwenhœkii* obſervationes de oſſibus & perioſteo, quibus evincitur, oſſa maximam partem componi ex minutiſſimis vaſculis a ſpongioſa ſubſtantia ortum trahentibus & per ſubſtantiam corticalem perioſteum ingredientibus, ac inde tandem ulterius in corpus continuatis. Hic autem vaſculis iſtis aſſignatur uſus, quod fluidum oleoſum ex oſſibus ad ſingulas corporis partes, ipſas digitorum extremitates vehant. Obſervationem *Ruyſchianam* de ſpina bifida novo exemplo confirmat *Ruttyus*. Obſervationes duas hortenſes communicat *Henricus Cane* de mutatione coloris

in uvis & Jeſſamino. *Stephanus Grayus* experimenta quædam electrica deſcribit. Detexit electricitatem in pennis avium, pilis animalium, filis ſericeis, linteis, lana, charta, cute, ligno, membrana pergamena, quæ per affrictum calefacta non modo a digitis fuere attracta, verum etiam ipſamet materias alias leves attraxerunt. Quodſi ad ignem calefiant, antequam affrictu incaleſcant, non modo vim attractivam fortiorem ſortiuntur, verum etiam ad affrictum digitorum inſtar tubi vitrei vacui & hermetice ſigillati lumen emittunt. *Wilhelmus Becket* in epiſtola ad *Hallejum* hiſtoriam de antiquitate luis venereæ ab objectionibus nonnullis vindicat. *Deſaguliervius* experimento accurate inſtituto determinat rationem libræ Pariſienſis ad Londinenſem ut 576 ad 476, nempe uncia Pariſina 576 granorum eſt æqualis granis Londinenſibus 476. *Hallejus* monet nonnulla de methodo obſervandi differentias aſcenſionum rectarum & declinationum mediantibus crinibus ſeu filis in foco teleſcopii ſeſe mutuo interſecantibus. Hac methodo *Poundius* & ejus nepos *Bradlejus* in oppoſitione Solis & Martis, præſente *Hallejo*, parallaxin Solis determinarunt, quod non ſit major 12, nec minor 9 ſcrupulis ſecundis. *Patricius* uſum ſcalæ ampliatæ in barometris commendat in dimetiendis altitudinibus. Utitur eum in finem tubo in parte ſuperiori graciliori, in inferiori autem ampliori absque vaſculo. Pars ſuperior ad inferiorem inclinatur. Etenim cum per tubum exigui orificii ſeu luminis Mercurius non effluat, qui ponderi atmoſphæræ æquilibratur, pondere atmoſphæræ aucto in partem graciliorem truditur, ut columna longior evadat, eadem ſemper exiſtente Mercurii quantitate. Longitudo tubi inflexi eſt quinque circiter pedum. *Wilhelmus Sanderſonius* A. 1720 in mari Baltico obſervavit declinationem acus magneticæ ſub latitudine boreali 58° 58′ verſus occaſum 14° 53′, ſub latitudine 58° 21′ vero 14° 56′, differentia longitudinum locorum exiſtente 1° 50′. Obſervatio prior facta menſe Junio, poſterior Julio. Menſe vero Octobri ſub latitudine 56° *Bornholmiæ* eandem deprehendit 14° 44′. *Derhamus* obſervationem deſcribit a *Robio* ſibi communicatam de ingente quantitate ſalis alcali ex ligno quercino putredine infecto extracti. Id ſingulare notatur,

quod

quod, dum lignum combureretur, ſal in maſſas duras, candidas & perſpicuas conflueret. Cetera quæ Partem II hujus Vol. atque adeo Acta A. 1721 ſpectant, vide in Supplem. Tom. IX Sect. VI p. 255.

DESIDERATA MEDICA, AUTORE D. JOHANNE HERMANNO FURSTENAU, Medicinæ Profeſſore Ordinario in Academia Rintelenſi.

Lipſiæ, apud Johannis Friderici Gleditſchii B. Filium, 1727, 8. Alph. I plag. 10½.

QUæ in ſcientiis in genere deſiderantur, poſt *Henricum Cornelium Agrippam*, *Franciſcus Baro de Verulamio*, Anglus quidam, nomine *Waſſe*, & alius inſuper in Mercurii Francofurtenſis P. IV monuerunt; in arte vero ſalutari, præter laudatum *Verulamium*, *Georgius Hieronymus Velſchius* primus & ſolus exſtat, qui deſiderata Medicinæ per ſumma veluti capita in *Somno Vindiciani* indigitavit, quem imitatus eſt *Johannes Daniel Major* in *Genio Errante*. Poſtquam etiam noſtro ævo non defuerunt Medici eruditi, & de incremento artis ſolliciti, qui deſiderata Medica paſſim & quaſi aliud agendo recenſent, ingemiſcunt, & medelam optant, *Thomas*, puta, *Sydenhamius*, *Georgius Baglivius*, *Bernardinus Ramazzini*, & *Bartholomæus de Moor*, ac Clariſſ. *Furſtenau* a Præceptoribus ſuis, quos in Academiis Saxonicis audivit, varia in variis artis partibus occurrere deſiderata, in quibus poſterorum induſtria ſemet poſſit debeatque exercere, comperit, incitamento hæc ipſi fuerunt, primamque ſuppeditarunt occaſionem, deſiderata Medica paulo accuratius inveſtigandi. Inde factum, ut annō ſeculi hujus nono deſiderata Anatomico-Phyſiologica publice & pro Licentia ſummos in arte ſalutari honores adipiſcendi in Academia Halenſi ad diſceptandum propoſuerit. Secuta ſunt A. 1712 deſiderata Pathologico-Semiotica, quæ Diſſertationis forma Epiſtolaris ad Theodorum Janſonium ab Almeloveen, & A. 1720 deſiderata Practica, quæ ad Godofridum Thomaſium, Medicum Norimbergenſem primarium, exaravit. A Sereniſſimo Haſſorum Principe hinc ad munus Profeſſorium obeundum Rintelium vocatus, anno poſt in Actu ſolenni Doctorali

rali desiderata Physico - Chymica exposuit, & sequenti anno desiderata Chirurgica Dissertatione publica & solenni comprehensa vulgavit. Quæ vero circa Materiam Medicam occurrunt desiderata, A. 1724 oratione, qua magistratum Academicum auspicatus est, enarravit, demumque anno sequenti desideratis suis, habita de desideratis Medico - Forensibus Oratione, colophonem imposuit; prout Autor in Præfatione Epistolari, ad Celeb. Collegam nostrum inde a multis annis plane indefessum, D. Mich. Ernest. Ettmullerum Prof. Publ. testatur. Has igitur schedas in unum fasciculum collegit Clariss. Furstenau, ut uno obtutu paterent Lectorum oculis, & IX Partes exhibuit, quarum I desiderata Anatomico · Physiologica, II Pathologica, III Semiotica, IV Practica, V in Materia Medica, VI Physico - Chymica, VII Chirurgica & IIX Medico - Forensia exhibet, quibus addita est IX de docta Medicorum Ignorantia. Et cum priora desiderata, sub Dissertationum aut Epistolarum forma divulgata, vel ex hoc capite se commendaverint, quod Historiam Literariam variis in capitibus simul exhibeant, & in omnium jam versentur manibus, de illis plura addere non attinet, de ultima solummodo monemus, quod agat illa de docta ignorantia Medicorum tam in genere, quam quoad τὸ θεῖον in morbis & causam proximam, pulsus ad mentem medicorum Sinensium contrectationem, uroscopiam promiscuam, panaceas, speciatim adversus senectutis vitia, visus hebetudinem, & mortem, quibus adjecti sunt scriptores de docta ignorantia. Et quemadmodum Clariss. Autor in omnibus hisce desideratis summorum in arte virorum verbis potius quam suis usus est, ne scilicet sibi occinatur: tu, quod nescis, & in desideratorum serie collocas, aliis forsan te doctioribus dudum cognitum atque perspectum est; ita & hanc Partem claudit verbis Lactantii: *Alii putarunt, sciri posse omnia, hi sapientes utique non fuerunt; alii nihil, neque hi sapientes fuerunt; illi, quia plus homini dederunt, hi, quia minus. Utrisque in utramque partem modus defuit. Ubi ergo sapientia est? ut neque omnia te scire putes, quod Dei est, neque omnia nescire, quod pecudis; est enim aliquid medium, quod sit hominis, scilicet scientia cum ignorantia conjuncta & temperata.*

THEO-

THEODORI CRUGERI ORIGINES LUSATIÆ, historiam Geronis primi Luſatiæ inferioris Marchionis complexæ. Faſciculus primus.

Lipſiæ & Lubenæ, apud Georg. Voss, 1726, 4.
Alph. 1 pl. 5 & fig. æn. 1.

SOlertiam ſuam in diſquirendis hiſtoriarum antiquarum monumentis jam probavit Vir Clariſſ. Lycei Luccavienſis Rector, per Stricturas, quas vocat, diſquiſitionis Hiſtorico-moralis, quinquennio abhinc Wittebergæ evulgatas, de martyriis falſis, præſertim atheis pſeudomartyribus, contra Petrum Bælium aliosque. Cujus etiam ſchediasmatis continuationem, ſi quidem exſpectare velint Eruditi, per certas claſſes inſtituendam, imprimis autem atheorum pſeudomartyrium, juſto aliquo volumine pro evincenda religionis Chriſtianæ veritate conſignandum, in ſe recepit. Hæc itaque quemadmodum hiſtoriam eccleſiaſticam maxime illuſtrabunt, ita deſcriptio Luſatiæ, pluribus libris perſequenda, hiſtoriæ politicæ amplificandæ cumprimis inſerviet. Certe liber iſte primus, qui jam prodiit, memorabilia non ſolum Luſatiæ ſed & Germaniæ totius continet, rebusque obſcuriſſimis ſeculi poſt Chriſtum natum decimi lucem aliquam affundit. Ab hoc nimirum ſeculo orditur Autor rerum Luſaticarum hiſtoriam, in eoque gentis ſuæ originem exquirit, quatenus Germanici primum facta eſt juris. Ita vero in argumento ſuo pertractando & nunc verſatus eſt, & poſtea verſabitur, ut per ſingula ſecula Luſatiæ Principes & res ab iis domi militiæque geſtas enumeret primo, deinde in reliqua gentis memorabilia, ſacra præſertim & literaria excurrat, ſimulque ſcriptores rerum Luſaticarum omnes juſta ſerie recenſeat. In quibus tamen cum pauci fide digni ipſi videantur reperiri, & plenaria adhuc deſideretur Luſatiæ, præſertim inferioris, hiſtoria; hac potiſſimum cauſa induci ſe paſſum eſſe tradit ad lacunam iſtam Germanicæ hiſtoriæ tandem ſupplendam. In primo igitur hocce faſciculo vitam magni illius Geronis, Marchionum Luſatiæ omnium primi, exponit, ſecutus quidem in ea colligenda non *Poppenrodii* fidem dubiam, nec *Hroswithæ* fœminæ fidem poeticam, ſed autoritatem potius ſcriptorum

coævorum, *Vitichindi* Corbejenſis, *Ditmari*, cujus tamen Chronicon ab illuſtri Leibnitio nondum penitus emendatum reſtitutumve arbitratur, & *Odilonis*, Abbatis illius Cluniacenſis ſeculo X celebratiſſimi. Veritatis ſcilicet adeo tenacem ſe profitetur, ut nihil pro certo aſſumat, niſi quod diplomatibus authenticis, qualia magno numero per totum opus in notis afferuntur, teſtimoniisque ſcriptorum æqualium poſſit confirmari; rogans hiſtoriarum amantes, ut, ſi quæ diplomata & cujuscunque generis documenta rerum Luſaticarum poſſideant, benevole ſecum communicare velint. Cap. I de ortu & fatis Geronis, antequam Marchionis titulum adipiſceretur, agitur. Hic in patria, natalibus, proſapia &
p. 5. parentibus Geronis deſignandis, cum certi quid ex hiſtoriarum monumentis colligere non liceret, conjecturis indulgere neceſſum habuit Autor. Id autem pro certo habet, eum rerum in
9. militia fortiter feliciterque geſtarum gloria tanto magis floruiſ-
11. ſe, quanto majorem gratiam Ottonis M. Imp. demeruerit, a quo nova dignitate auctus dicitur Marchionis Luſatiæ, cap. II diligentius explicata. Cum vero Gero antea Comes fuerit, Autor
16. oportunam hic nactus eſt occaſionem de Comitibus, quo modo, quove ordine & officio ſeculo IX & X in Germania originem ceperint, diſſerendi. Uti vero in dubium vocat adverſus Schurzfleiſchium & Meibomium (quo jure alii viderint) an Marchio-
25. natus Germaniæ plures, uti re ipſa quidem, ita etiam nomine ſint conſtituti ab Henrico Aucupe; ita Goldaſtum recte erroris arguit, quando ab eodem leges illas tredecim ludis equeſtribus impoſitas arceſſit. Id etiam recte aſſeritur, non ab Henrico, ſed
27. ab Ottone I Luſatiam, tanquam Marchionatum novum, regendam accepiſſe Geronem. Num vero idem Burggravius Magdeburgi-
34. cus dicendus ſit, integro capite III diſputat Noſter, tandemque in negativam concedit. Atque hinc ad ea, quæ præcipue ſibi expendenda ſumſit, tranſit Autor, enumerans cap. IV res a Gerone, poſtquam obtinuerat jam Luſatiæ inferioris Marchionatum, geſtas,
58. ſane maximas & præclariſſimas. Ita v. g. una aliquando nocte trucidaſſe triginta Slavorum Duces, eorundemque exſtirpatione
61. Germaniæ fines per Marchiam Brandenburgicam multum ampliaſſe; funeſtum illud & atrociſſimum bellum, quod patrem in-

ter

ter & filium, Ottonem M. & Ludolfum, gerebatur, cujusque cau-
ſa & eventus accurate hic deſcribitur, ſua potiſſimum virtute p. 64.
compoſuiſſe; omnem quoque Poloniam, Mieſcone duce bis acie
victo, tributariam Germaniæ reddidiſſe, docetur. Jamque equi- 83.
dem per multa luſtra Luſatis Marchionis nomine præfuerat, cum 98.
denuo rebelles expertus, acerrimo conflictu, qui graphice hic
depingitur, & victoria maxime cruenta de illis reportata Luſati- 101.
am tandem in provinciæ formam redegit, ſervitute tum quoque 106.
illa Slavis ſuperinducta, quæ vel hodie in iſto terrarum tractu ſu-
pereſt. Sequuntur tandem cap. V Geronis fata ſuprema, quibus
priusquam defungeretur, ætate ingraveſcente, cœnobium Ge- 110.
renrodenſe, quod hodie ditionis Anhaltinæ eſt, in quo etiam ſe-
pultus jacet, fundavit & nurum ſuam, tum viduam, primam illi
præfecit Abbatiſſam. Romam quoque antea eo conſilio profectus
eſt, unde redux factus a monachis Sangallenſibus in tranſitu ſocius
& frater pro pecunia numerata cooptatur, *in remedium* ſcilicet
animæ; quæ formula frequens erat iſtis temporibus, quibus
avaritia clericorum late graſſabatur, prout hic ex Joachimo Va- 114.
diano, apud Goldaſtum, annotatur. Cujus viri integerrimi, qui
Conſulis apud Sangallenſes ſeculo XVI officio functus, ſcripta
quævis tum hiſtorica tum exegetica, quibus imprimis Scripturæ
ſacræ Geographia illuſtratur, ut tandem in lucem protrahantur,
merito optamus. Sed ut & cetera Noſtri capita ſtrictim per-
cenſeamus, cap. VI de inſignibus Luſatiæ ante ſeculum X uſita-
tis, ſingulatim num Gero jam rubicundi bovis inſigni uſus ſit,
diſquiritur; ubi jucunda ſimul ſit digreſſio de gryphe alite 134.
ejusque in ſignum a gentibus pluribus adhibiti hieroglyphica
ratione. Nec utile magis quam jucundum caput VII, inſcriptum 143.
de originibus Luſaticis proprie ita dictis, videlicet de nomine,
gente & incolis, titulis, limitibus, urbibus, ſitu & habitu Luſatiæ
inferioris ſeculo X. Antagoniſtam hic ſe præbuit Autor celeber- 152 & 175.
rimo *Jo. Hubnero* & Illuſtri *Jo. Petro de Ludewig*, quo jure, ipſi
viderint. Nobis interim mire placent, quæ de duplici Marchia 180.
orientali, in titulis Principum Saxonicorum veteris ævi nominata,
& de utriusque diſcrimine afferuntur, conſenſu quoque magni
Leibnitii probata, quas demonſtrationes verius quam conjectu-

Digitized by Google

ras dixeris, ad ea quæ ſuperiori Menſe Febr. p. 79 & 80 obſervavimus, referendas. Ceterum ut ſuperſedere poſſet Cl. Autor nonnullis hic denuo recoquendis, provocavit ad beati anteceſſoris ſui, *Godofredi Hechtii*, Viri quondam doctiſſimi, binas diſſertationes de gente & Ducatu Geronis, easque cum Supplemento & notis ſuis ſub finem hujus operis annectere voluit quidem, ſed propter impedimentum aliquod non potuit, unde eas Faſciculo ſecundo Originum Luſaticarum reſervavit.

POLYCARPI LYSERI, JUR. MED. ET PHIL. Doctoris, Poeſeos P. P. in Acad. Helmſtadienſi, Commentatio de Contraſigillis medii ævi, juſto operi de re Diplomatica Germanorum præmiſſa.

Helmſtadii, literis Seb. Bucholtzii, 1726, 4.
Pl. 5½.

p. 3. CUm Opus Mabillonianum Francicas cumprimis res reſpiciat, in Germania vero uſus diplomatum ſatis pateſcat, penitior utique artis diplomaticæ cognitio utilis habenda eſt. Multas vero in hac re lacunas explendas ſupereſſe, hæc de Contraſigillis tractatio luculenter docet. Sigilla plurimum diplomati-
6. bus robur adjiciunt, digna, de quibus *Joh. Mich. Heineccius* peculiari libro ageret, quamvis, judice Cl. Autore noſtro, in multis a vero tramite abſcedat, in plurimis jejunus nimis & mancus ſit. Eandem auctoritatem habent Contraſigilla, quæ raritate ſua præ-
7. cipue commendantur. Contraſigillum vero eſt, quod averſæ ſigilli principalioris majoris aut ordinarii faciei imprimitur. In his ſunt, quæ perpetuum contraſignandi uſum habent, nec alia ratione uſurpantur; ſunt & quæ non niſi ob magnitudinem diverſam imprimi ſueverunt, ſeorſim non raro adhibita, & plerumque *Secretorum* nomine notata. Alia itaque ex re ipſa & per ſe, alia ex accidenti & uſu Contraſigilla ſunt. Per ſe talibus accenſentur I illa averſæ faciei impreſſa ſigilla, quæ Contraſigilli nomen in ipſo ſigillo habent expreſſum. Exempia
9. plura ex Oliv. Vredii Sigilli Comitum Flandriæ proferuntur. II. Quæ ſine prævio majori alio ſigillo adhiberi non potuiſſent, nexum

nexum itaque cum primario habent expreſſum, ita ut continuatio alterius dici debeant. Sic in majori ſigillo apud Vredium: *Sigillum Philippi Comitis Flandrie;* in minori vero: *& Viromandie.* III Sigilla averſa, qualia ſunt Bullæ plumbeæ Pontificum Romanorum. Qua occaſione tria plumbata ſigilla Epiſcopi vel potius Concilii alicujus Halberſtadienſis cum contraſigillis producuntur. IV quæ nullum quidem cum primario ſigillo nexum habent, ſeorſim tamen adhiberi nequeunt: quale producitur Volradi Epiſc. Halberſtadienſis, cum triplici contraſigillo ſingulis lilliis ornato. Altera claſſis Contraſigillorum ab uſu conſtituitur. Hinc V ſequuntur ea, quæ etiam extra Contraſigillationem adhibita fuerunt, inque his ſigillatim occurrunt *Sigilla minora;* VI *Secreta;* VII quæ fere eandem faciem aut epigraphen ſiſtunt, quam primarium habet. Hic producitur Sigillum Rudolfi Ep. Halberſt. quod cum Contraſigillo ſuo ipſi membranæ impreſſum erat. VIII quæ prorſus ad verum & primarium ſigillum non pertinent, ſed alius cujusdam, cujus ne quidem inter teſtes mentio fit, ſigillum exhibent. Appendicis loco additur Contraſigillum, quod ad nullam præcedentium claſſium referri poteſt. Eſt enim Contraſigilli Contraſigillum, cujus raritas vel ideo ſatis eſt conſpicua, quod annum æræ Chriſtianæ exhibeat, quem alias ſigilla medii ævi ignorant.

p. 10. 16. 19. 20. 30. 35. 39.

Figuræ Sigillorum & Contraſigillorum æri inciſæ & ſuo loco inſertæ variæ adſunt, & integra quoque diplomata, quæ vero Lectoribus parvo admodum erunt uſui, quia nomina perſonarum & locorum omiſſa ſunt. Sub finem Autor Cl. promittit *Uſum Hiſtoriæ Medii ævi in dijudicandis & decidendis controverſiis fori,* & aliud opus, quo *Advocatiæ,* cujus ſæpius in Diplomatibus mentio fit, natura fere obſcura & ignota evolvetur.

42.

AMOENITATES LITTERARIÆ, QUIBUS variæ Obſervationes, ſcripta item quædam anecdota & rariora opuſcula exhibentur.

Tomus VI.

Francof. & Lipſiæ, apud Dan. Bartholomæi, 1727, 8.
Plag. 20.

TOties jam de hoc laudabili inſtituto *Cl. Schelhornii* diximus, ut jam modo ſimplici enarratione eorum, quæ *Tomo* hoc *ſexto* contineantur, defungi poſſimus. I leguntur *Analecta ad hiſtoriam Confeſſionis Tetrapolitanæ*, in quibus ſimul haud pauca Reformationis Eccleſiæ Memmingenſis hiſtoriam concernentia exhibentur. Siſtit nempe eccleſiæ patriæ faciem a primis repurgatorum in ea ſacrorum initiis ad exhibitam usque confeſſionem; confeſſionis fata deſcribit, ejusdem hiſtoriam litterariam adjicit, inſperſis paſſim eximiis documentis, quæ ex publico tabulario Memmingenſi cum Cl. Autore communicata ſunt. II ſequitur *Appendix, ſiſtens quædam documenta ad ſuperiorem commentationem pertinentia*, eaque omnia ex autographis deſcripta ſunt, ſi excipias libellum ſupplicem a legatis Argentin. Norimberg. Conſtant. Ulmenſ. &c. Cæſari oblatum, qui littera G. inſignitur. In his primum eſt, & littera A notatur *Vibani Regii Conſilium* & Reſponſum de colloquio Memmingæ ſub Magiſtratus auſpiciis a D. Chriſt. Schappelero A. 1525 cum Pontificiis habito. B. *Jo. Eccii ad Senatum Memmingenſem Epiſtola*, cum de Miſſa abroganda conſilia agitaret. C. altera *Eccii epiſtola* ejusdem argumenti. D. *Rationes, ob quas Jo. Kellerus*, Memmingenſis aliarumque civitatum ad fœderis Suevici conventum legatus, *a conſeſſu repudiatus fuit*, ex ipſo confœderatorum decreto deſcriptæ. E. *Excerpta ex Apologia civitatis Memmingenſis* ad fœderis Suevici ſocios poſt repudiatum a conſeſſu Kellerum miſſa. F. *D. Martini Lutheri littera* ad magiſtratum Memmingenſem ſcriptæ, cum rumor ad eum perlatus fuiſſet, prorſus ibi locorum Euchariſtiæ uſum ſublatum eſſe. G. *Libellus ſupplex* Cæſari in Comitiis Auguſtanis A. 1530 exhibitus a civitatum Proteſtantium legatis. H. *Ulrici Zwinglii* ad Senatum Memmingenſem litteræ. Hæc documenta III excipit *Diſcipuli de Temporibus monitum de præjudicio Hermeneutico*, accuratiorem Apocalypſeos explicationem etiamnum impediente. IV *Notitia rariſſimæ verſionis Germanicæ libri Pſalmorum* a D. Ottmaro Nachtigallo ſive Luſcinio confectæ, exhibita a *Jacobo Bruckero*. V *de ejusdem Luſcinii Latina Pſalterii Verſione*

ne æque rara, *aliisque ſcriptis* Commentatiuncula, quam Cl. Schelhornius ſtudio illo Bruckeri ſui excitatus, concinnavit. VI Specimen *Supplementorum Ge. Hier. Welſchii* ad bibliothecam Geſnero-Simlero-Friſianam, quod Specimen Cl. Editor ex Supplementorum exemplo deſcripſit, quod ſervat M. Georgius Ruprechtus, verbi divini in Eccleſia Auguſtana miniſter. VII *Julii Cæſaris Scaligeri Epiſtolæ nonnullæ*, ex MSto bibliothecæ Zach. Conradi ab Uffenbach. VIII *Epiſtolæ quædam ineditæ Henrici & Hadriani Valeſiorum* ad Jo. Alb. Portnerum, Camerarium quondam & Proto-Scholarcham Reip. Ratisbonenſis, quas communicavit cum Cl. Editore S. R. D. Guſt. Georg. Zeltnerus, & ſunt illæ non modo facundiſſimæ, ſed & multa eruditione refertiſſimæ. IX *Epiſtolæ quædam ineditæ* Theologi de Chriſti eccleſia meritiſſimi, *B. D. Phil. Jac. Speneri*, ad Jo. Schilterum, JCtum & Polyhiſtorem quondam Argentoratenſem celeberrimum, deſumtæ ex bibliotheca D. Jo. Chriſt. Simonis, JCti & Syndici Campidonenſis. X *Elogium Thomæ Lanſii*, Autore B. Theophilo Spizelio, quod inter reliquias MSStorum bibliothecæ Spizelianæ, cum aliis in poſterum vulgandas, a Cl. Editore inventum, forſan Autor inſerere voluit Corpori vitarum ſelectarum, ſeu Theatro Litteratorum univerſali. XI. Ejusdem *Elogium J. B. Schuppii*. XII. Ejusdem *Elogium Hartmanni Creidii*. XIII. Agmen claudunt *varii generis Obſervationes*, Autore Cl. Schelhornio, quibus tam alibi dicta auget atque illuſtrat, quam nova quædam in medium profert memorabilia.

ULYSSES LITERARIUS, SIVE ORATIO DE ſingularibus & novis quibusdam ex orbe literato, JOACH. NEGELINI, Æd. D. Mar. Antiſtitis. Additur CASP. DORNAVII Ulyſſes Scholaſticus, cum CASP. HOFMANNI Oratione de barbarie imminente.

Norimbergæ, ex officina Endteriana, 1726, 8.

Plag. 18.

QUantum per breve Orationis inauguralis ſpatium licuit, hſc Max. Rev. Autor luſtratis animo literati orbis regionibus præcipua refert, quæ memoratu laudatuque digna ipſi occurrerunt. Hodiernam igitur Græciæ faciem miſeratus, in Italia fervere literarum ſtudia jucunde obſervat, in Gallia literatas Academias perpetua ſcientiarum incrementa polliceri gaudet, in Hiſpania frigentes Muſas vitam nuper recepiſſe in vicina Luſitania, ipſo Rege in earum ſalutem intento, commemorat: in Britannia beatiſſimam eſſe omnis generis diſciplinarum ſedem; in Belgio ſummos literatores certatim augere commoda literatæ reip. Nec Daniam Sueciamque carere laude eruditionis, imo Ruſſiam auſpice Petro ſuo caput efferre cœpiſſe inter regiones literarum ſtudiis claras: denique Germaniam noſtram animadvertit nulli Europæ parti cedere gloria ingeniorum omni literarum genere excultiſſimorum. Hæc poſtquam ornatiſſime ediſſeruit, oculis lectorum ſubjicit duas *Dornavii* diſſertationes *de erroribus ſcholarum trivialium:* quarum, quippe jam olim editarum, argumenta paucis enarrabimus. Exponuntur ſcilicet hic non tam errores, quam cauſæ corruptarum ſcholarum. Et Oratione quidem *prima* graviter reprehendit Dornavius magiſtratus eos, qui ſcholarum curam in poſtremis habent, iisque Caroli M. exemplum proponit, Principis Scholaſticæ rei curioſiſſimi. Hinc, quod pietatis cultura in ſcholis vulgo negligitur, inter maximos earum nævos refert. Tum incongruum exiſtimat, quod pueri tribus quatuorve continuis horis ſedere cogantur in ſubſelliis, ſuadetque, ut ſingulis horis acroamaticis ſuccedat hora otioſa ad prævertendum tædium. Nec illud non in vitio ponit, quod nobilium plebejorumque liberi iisdem inſtituuntur modis. Maxime in eo errari ſtatuit, quod nec diſcentibus tribuantur præmia, nec ſatis docti præficiantur ſcholis magiſtri, nec iis, ſi forte ſint electi, digni honores tribuantur dignaque ſalaria. Hæc poſtquam ſine ulla diſſimulatione metuque offenſionis ornate perſecutus eſt, *ſecunda* Oratione vitia virtutesque docentium ſigillatim deſcribit, tantumque ſcholaſticæ ſapientiæ oſtendit, ut laudandus ſit Cl. Negellinus, qui hoc par Orationum reduxerit in lucem, dignarum profecto, quæ non perfunctorie legantur a ſcho-

Digitized by Google

ſcholarum ſive magiſtris ſive curatoribus. Nec *Hoffmanni* Oratio, quæ ultimum locum tenet, nova luce indigna eſt: quanquam ejus recenſione ſuperſedemus brevitatis ſtudio.

HISTORIA MANUSCRIPTA PRIMORUM quadraginta ſex Patriarcharum Alexandrinorum, e lingua Coptica in Arabicam verſa.

UT inter reliquas Eccleſias Orientales, cum ob antiquitatem, tum ob doctiſſimos, qui ei præfuerunt, Patres, Alexandrina caput maxime effert, ita hiſtoriam illius paulo accuratius noſſe, permultum refert. Etiamſi enim variis jam monimentis tradita, virorumque & linguarum peritia, & omnis doctrinæ cultu excellentium, *Seldeni*, *Pocokii*, *Vanslebii*, *Renaudotii*, opera, dudum explicata fuerit, attamen ad ſtatum illius plene ac perfecte cognoſcendum, haud pauca ſuperſunt. Quam ob rem, poſteaquam Illuſtris Dominus *ab Uffenbach*, pro mirabili ſuo in literis juvandis provehendisque ſtudio, Codicem Arabicum eo pertinentem, ultro nobiſcum communicavit, de eo publice nonnulla diſſerere, operæ pretium eſt. Scilicet Codex ille, quem ex Bibliotheca *Salomonis van Til*, clariſſimi apud Batavos olim Profeſſoris, poſſeſſor celeberrimus emit, ut ex illius Catalogo p. 154 n. 16 patet, trecentis quinquaginta foliis, in forma paulo minore quarta, conſtans, ſimplici nec adeo eleganti charactere exaratus eſt, ductu literarum pingui & craſſo, linearumque interſtitio ſatis amplo, at cum punctis diacriticis literæ ubique fere careant, lectorem acutum, attentum, ac linguæ Arabicæ valde gnarum ejusque notitia haud leviter tinctum requirit. Autor nec initio nec fine libri nominatur, ſectam vero ſi ſcire velis, eum Monophyſitam, ſeu ut Arabes hiſtorici appellant صاحب الطبيعة واحدة i. e. *unius naturæ in Chriſto aſſertorem*, fuiſſe videtur, quia Dioſcorum, in Synodo Chalcedonenſi, ob conſenſum cum Eutyche, damnatum, ſanctis in vita ejus accenſet, aliter ac hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Orientalis Scriptores facere ſolent, qui illum & Eutychem, ac Jacobum Baradæum hujus aſſeclam, non قديس ſanctum, ſed مخالف *hæreticum*, كافر *abnegantem* ملعون *maledictum* vocare conſueverunt. Titulus autem in fronte

libri rubro colore notatus hic eſt : *Liber ſanctorum Patriarcharum, quæ prima pars eſt, continens quadraginta ſex Patriarchas.* Et foliis aliquot interjectis, eas ex Patris Macarii, ubi fixa Jacobitarum cathedra fuit, aliisque Thebaidos monaſteriis collectas, & quasdam a Diacono quodam Michaele filio Nadiri ex Coptica lingua in Arabicam verſas eſſe, dicitur, ac in ultima pagina, ſcriptionem ejus die Sabbathi, decimo quarto Menſis Meſchri A. DCCCCLXXX æræ martyrum, ſeu Diocletiani, abſolutam eſſe annotatur. Series autem Patriarcharum non a Marco Evangeliſta, Eccleſiæ Alexandrinæ fundatore, incipit, cujus vitam ſe alio commentario deſcripſiſſe Autor perhibet, quæque ab *Saido Ebn Batrik* ſeu ut poſt promotionem ad Cathedram Patriarchalem appellatus fuit, *Anba Eutychio* in *Annalibus* ſub titulo نظم الجوهر *Nodhm algiaubar*, i. e. *Contextionis gemmarum* ſcriptis p. 329 ſeqq. memoratur. Secundus igitur eorum eſt Anianus, Batricidi Hananias dictus. III Melius, Elmakino Abilianus, Batricidi Philetius. IV Cardanus Elmakino Gordianus, Eutychio Gordius. V Abrimius ſeu Primus, in Nicephoro Scaligeri Priamus. VI Juſtus. VII Ammonius ſeu Eumenes. VIII Marcianus. IX Cladanus, Eutychio Clarius, niſi forſan Rhe pro Dal poſito legendum Cladius, Celadion. X Agribius ſeu Agrippas. XI Julianus. XII Demetrius. XIII Heraclas & Jeraclas. XIV Dionyſius. XV Maximus. XVI Theonas, Eutychio Neron. XVII Petrus, ubi textus mutilus eſt. XIX Alexander. XX Athanaſius ubi textus etiam mancus eſt, ſed poſt Sectionem 46 infra Sectiones occurrunt hic inſerendæ. XXIII Theophilus. XXIV Cyrillus. XXV Dioſcorus. XXVI Timotheus. XXVII Petrus. XXVIII Athanaſius Junior. XXIX Johannes. XXX Johannes Solitarius. XXXI Dioſcorus Junior. XXXII Timotheus. XXXIII Theodoſius. XXXIV Petrus. XXXV. Damianus. XXXVI Anaſtaſius. XXXVII Andronicus. XXXVIII Benjaminus. XXXIX Agathas. XL Johannes Samnudenſis. XLI Iſaacus. XLII Simeon. XLIII Alexander. XLIV Cosmas. XLV Theodorus. XLVI Chajilus. Et primæ quidem horum Patriarcharum Vitæ breviores, ceteræ autem prolixæ ſunt, ac merito optamus, ut qui neceſſarios ſumtus ad præſtantiſſimi hujus libri ſolam verſionem elargiri velint, liberaliter ſeſe offerant, aut per modum ſubſcriptionis ea promoveri queat.

NOVA

NOVA LITTERARIA.

QUi tot Scriptis hiſtoricis fide digniſſimis jam dudum immortalem famam meritus eſt, Celeb. *de Vertot*, novam ſuper Hiſtoriam Equitum Melitenſium Gallice IV Voluminibus in 4 vulgavit. Quam cum relegiſſet, non parum miratus eſt, Typographos id ſibi ſumere auſos, ut aliqua deleverint, plura corruperint aut ad extollendos imprimis quorundam, qui meritis clarere non poterant, natales, addiderint. Is ergo a vili iſta adulatione magnopere abhorrens, e re ſua putavit, ut ſe minime ſuam agnoſcere hanc editionem, in Diario Trevoltienſi Menſe nupero Februario publice profiteretur. Enimvero cum Autores hujus Diarii, a Typographis, ut videtur, conducti, proteſtationem illam Vertoti e plerisque exemplis rurſus poſtea exemerint, & ſuperiore Menſe Majo ejusdem Diarii palam teſtati fuerint, ſe neſcire, quo pacto eadem in M. Februarium irrepſerit, Autorem potius probare editionem & in fide Typographorum nihil deſiderare, aſſeverantes; vel per nos mature innoteſcere Orbi erudito voluit Cl. Autor, ſe adhuc ferio editionem illam deteſtari, & in eo eſſe, ut novam eamque genuinam propediem procudat. Ceterum doctiſſimus *Camuſat* in Diodoro Siculo, quem cum variis MSSptis contulit, eoque lacunas non unas ſupplevit, plura etiam ſubſidia ab eruditis aliis ſibi promittens; & Abbas *Capperonerius* in Rhetoribus Latinis, tum editis tum hactenus ineditis, vulgandis occupantur.

Duisburgi S. R. *Daniel Gerdeſius*, S. Theol. D. & Eccleſiaſtes quondam Wageringanus, poſtquam anno ſuperiori Profeſſionis Theol. munus ibi Oratione *de docta in Theologia ignorantia* auſpicatus eſt, nuper die X Martii *de Particulari Judicio animarum a corpore ſeparatarum* edidit diſputationem, publice ſub ejus præſidio defenſam, ubi & multa in genere de ſtatu animarum a corpore ſeparatarum adverſus Socinianos aliosque Pſychopannychitas traduntur, Patrumque ſex priorum imprimis ſeculorum ſententiæ inter ſe conferuntur, & Rev. Doctoris Angli, *Guil. Sherlocki*, de judicio particulari ſententia propius ad examen revocatur, atque argumenta ipſius adverſus

hoc

hoc judicium excutiuntur & refutantur, variaque Scripturæ loca, imprimis vero Eccleſiaſt. XII, 9 & Eccleſ. III, 21 explicantur. Ejusdem *Gerdeſii* Tractatus, ſub titulo *Veſperarum Vadenſium, ſive diatribarum Theologico - Philologicarum DE HYPERBOLIS EX SCRIPTURA SACRA ELIMINANDIS* &c. propediem edetur Trajecti ad Rhenum. 4.

Apud nos Mauritius Georgius Weidmannus, qui nuper nobis *Kehvenbülleri Annales Ferdinandeos* integros incredibili ſumptu dedit, nuper *Corpus Scriptorum de Auguſtiſſima Bibliotheca Vindobonenſi*, juſſu & auſpiciis CAROLI VI Imp. edendum, prelo ſubmiſit, quo ea continebuntur, quæ *Zellerus, Tengnagelius, Lambecius* & *Neſſelius* de hac Bibliotheca edita dedere, immani hactenus pretio vendita. Imprimetur hoc Corpus V Tomis, ſubſcriptionis lege, ab indigenis usque ad finem hujus anni, ab exteris vero ad finem Julii anni ſequentis admittendæ. Conſtabit vero opus in charta ordinaria 24 Imperialibus, cujus ſummæ pars una tempore ſubſcriptionis, altera editis tribus prioribus, tertia abſoluto opere numerabitur; chartæ regiæ altero tanto, mediæ parte tertia majus erit pretium. Spem quoque facit idem Weidmannus, ſe opere abſoluto (abſolvi vero poſſe ſperat vergente Anno MDCCXXVIII) ea quæ plurimis Voluminibus operi adjecit nuperus Bibliothecarius, *Jo. Bened. Gentilot ab Engelsbrunn*, pariter typis commiſſurum.

Proſtat Actor. Er. Supplem. Tomi IX Sectio VI, qua continentur ſequentia: 1 Lud. Ant. Muratorii *Rer. Ital. Scriptores, Tomus VII;* 2 Leonh. Bohneri *Inſtitutiones Catechetica;* Caſp. Brantii *vita Jac. Arminii, it. Ejusd. ed. altera, per* J.L. Moshemium; 3 Sam. Frid. Lauterbach *Hiſtoria Ariano - Sociniſmi in Polonia;* 4 Jo.Bapt. Mazini *Mechanices morborum Pars I & II;* 5 *Tranſactiones Philoſophicæ, ſeu Recenſio Partis II Vol. XXXI;* 6 Jo.Bernoulli *Continuatio materiæ de Trajectoriis præcipuis, imprimis de Pantogonia &c.* 7 Petri Zornii *Bibl. Antiquaria & exegetica in Script. S. Tomi I Pars IV - X.* Nuntiamus quoque proxime & ante quam M. Julius prodire poſſit, comparituram Supplem. Sectionem VII.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Julii Anno MDCCXXVII.

DANUBIUS PANNONICO-MYSICUS, Obſervationibus Geographicis, Aſtronomicis, Hydrographicis, Hiſtoricis, Phyſicis, perluſtratus, & in SEX TOMOS digeſtus, ab ALOYSIO FERD. COM. MARSILI, Socio Regiarum Societatum Pariſienſis, Londinenſis, Monſpelienſis.

Hagæ Com. apud P. Goſſe, R. Chr. Alberts, P. de Hondt.
Amſtelod. apud Herm. Vytwerf & Franc. Changuion.
Ex Typographia & Iconographia Rutg. Chriſt. Alberts, 1726.
In forma maxima, conſt. 407 foliis & 288 tabb. æneis majoribus.

OPus hoc loco exhibemus oppido magnificum atque excellens, cujus quidem Prodromum jam in Act. A. 1701 p. 84 recenſuimus; & quamvis ab Illuſtriſſ. Autore, propter adverſa fata, quibus jam diu conflictatus & tantum non oppreſſus eſt, prorſus ex voto perfici atque expoliri minime potuerit, tot tamen ac tam egregias res complectitur, ut univerſo orbi litterato rem factam gratiſſimam eſſe nihil dubitemus, quod tandem eo ſe adduci paſſus eſt Vir ſummus, ut illud e pulvere ac tenebris, in quibus plusquam viginti annos jacuit, extractum publicæ nunc luci exponeret. Cum jam alia ſingularis ejus ingenii & incredibilis ſolertiæ monumenta, quæ maximo cum applauſu ab eruditis ſunt excepta, in Actis noſtris recenſuerimus, longiori in præſentia proœmio facile ſuperſedere, ſtatimque nos accingere ad tradendam laudatiſſimi operis œconomiam licet. Diſtributum illud eſt in *Tomos ſex*; quorum primus *tribus Parti-*

bus absolvitur, Geographica, Astronomica, & Hydrographica. In *parte Geographica* primo quidem Tabulæ sive Mappæ viginti occurrunt; quarum una totum Danubium, cum fluviis, qui in eum se exonerant, complectitur: alia partem integram hujus amnis sistit, quæ inter montem Cætium sive *Kalenberg*, paullo supra Viennam, & inter Jantram fluvium, infra Nicopolim in Bulgaria, interjacet (hanc enim sibi potissimum illustrandam sumsit Excellentissimus Comes noster:) reliquæ eandem partem, in minores tractus divisam quam distinctissime exhibent. Succincta deinde addita est totius Hungariæ, ejusque originis, provinciarum, limitum, & regiminis descriptio, cum Topographia Danubii, in qua de Danubii etymo, de Cætio monte, de regionibus & locis cum insignioribus tum etiam minus insignibus, circa partem hujus fluvii commemoratam sitis, de nationibus denique & insulis, in tractu isto reperiundis, accurate disseritur. In *Parte Astronomica* observationes nonnullæ extant altitudinis fixarum & Solis meridianæ, Satellitum Jovis, Mercurii solem transeuntis, & phasium lunarium. Quas cum in lucem proferre Comes illustrissimus identidem dubitasset, inter castrorum quippe strepitus & militaria incommoda peractas, celeberrimus tamen *Cassinus* Senior, a quo se habitum loco filii commemorat, ipsi constanter autor fuit, eas ut haudquaquam aboleret, sed, etiamsi Danubiale opus typis non committeretur, separatim ederet, cum, quod nunquam constet, habitas in Pannonia fuisse hujusmodi observationes, tum, quod a militie, rebus omnibus ad earum perfectionem necessariis destituto, tantum expectari nequeat, quantum ab aliis majori commoditate gaudentibus. Rem non ingratam lectoribus nos facturos arbitramur, si ipsas observationes circa altitudines stellarum meridianas exhibeamus.

Et *VIENNÆ* quidem, die 17 April. A. 1696, cœlo sereno, observata est altitudo meridiana *Lucidæ in dorso Leonis* (Bayero δ) 63 gr. 58 min. *caudæ Leonis* (Bayero θ) $48^{\circ}, 4'$: die 20 ejusdem mensis, aere sereno sed flatibus irrequieto, altitudo merid. *Lucidæ in dorso* Ω $63^{\circ}, 59'$, *caudæ* Ω $58^{\circ}, 4'$: eodem die altitudo merid. minima stellæ *Polaris* (Bayero α) $45^{\circ}, 53'$: die 21, cœlo puro,

ro, flante Zephyro, altitudo merid. *Lucidæ in dorſo* ♌ 63°, 58′, *caudæ* ♌ 58°, 6′, *Polaris* 45′, 53′.

BUDÆ, die 27 Maji ejusdem anni, aere diſperſis hinc inde nubeculis maculato, reperta altitudo merid. *ſpicæ virginis* (Bayero α) 33°, 2′; *Arcturi* (Bayero *Bootis* α) 36°, 26′; ſtellæ *Polaris* 45°, 6′. Ibidem, d. 27 Aug. anni commemorati, cœlo ſereniſſimo, altitudo merid. *ultimæ in cauda ſerpentis* (Bayero θ) fuit 46°, 29′; *Lucidæ in cauda Aquilæ* (Bayero ζ) 56°, 4′; *Lucidæ in ſcapulis Aquilæ* (Bayero α) 50°, 43′. Die 28 ejusdem menſis, cœlo iterum ſereno, *ult. in cauda ſerp.* 46°, 28′; *Lucida in cauda aquilæ* 56°, 5′. Die 29, aere etiamnum ſereno, *ult. in cauda ſerp.* 46°, 29′; *Lucid. in cauda Aqu.* 56°, 0′; *Lucid. in ſcap. Aqu.* 50°, 44′.

BAIÆ, die 2 Jun. cœlo admodum ſereno, fuit altitudo merid. *Arcturi* 64°, 40′; *Lancis libræ Auſtr.* (Bayero α) 29°, 9′; *Humeri Urſæ min.* (Bayero β) 60°, 44′. Die 6 ejusdem menſis, cœlo ſereno, fuit altitudo mer. *Arcturi* 64°, 38′; *Lancis libræ Auſtr.* 29°, 6′; *Humeri Urſæ min.* 60°, 45′.

Ad *CONFLUENTES DANUBIUM ET DRAVUM*, d. 12 Jun. aere defæcatiſſimo, inventa fuit alt. merid. *Arcturi* 65°, 13′; *Humeri Urſæ min.* 60°, 11′; *manus ſiniſtræ Ophiuchi Bor.* (Bayero *Serpentarii* δ) 41°, 35′; *Lucidæ in collo ſerpentis* (Bayero α) 51°, 50′. Die 13 ejusdem menſis, aere ventoſo & pluvioſis nubibus inquinato, fuit alt. merid. *humeri Urſæ min.* 60°, 9′; *Lucid. in collo ſerp.* 51°, 49′. Die denique 14, cœlo nubibus maximam partem obvoluto, fuit alt. mer. *Arcturi* 65°, 13′.

SEGEDINI, d. 15 Jun. ejusdem anni, cœlo ſereniſſimo, deprehenſa fuit altitudo merid. *capitis Herculis* (Bayero α) 58°, 31′; *capitis Ophiuchi*, (Bayero *Serpentarii* α) 56°, 36′; *cordis Scorpii* (Bayero α) 18°, 7′. Die 4 Jul. cœlo itidem ſereniſſimo, altitudo *capitis Herc.* 58°, 26′; *capitis Ophiuchi* 56°, 34′. die 9 ejusdem menſis, cœlo ſereno, flante Circio, altitudo *cordis* ♏ 18°, 9′; *capitis Hercul.* 58°, 31′; *cap. Ophiuchi* 56°, 38′. Die 11, cœlo puriſſimo, flante Circio, *cap. Herc.* 58°, 33′; *cap. Ophiuchi* 56°, 34′. Die 12, cœlo puriſſimo, ſilentibus ventis, *cap. Oph.* 56°, 36′. Denique d. 13,

cœlo pulcherrimo, ſpirante leniter Nothapeliote, *cap. Herc.* 58°, 33′; *cap. Oph.* 56, 35′.

In *Caſtris*, prope *TITUL*, in angulo conſluxus Danubii & Tibiſci citeriori poſitis, d. 18 Jul. cœlo ſereno, obſervata eſt altitudo merid. *capitis Herc.* 59°, 27′; *capitis Ophiuchi* 57°, 29′. Die 20, aere ex heſterna pluvia impuritatis aliquid fovente, *cap. Herc.* 59°, 31′; *cap. Oph.* 57°, 32′; *manus Ophiuchi Auſtr.* (Bayero μ) 35°, 1′. Die 21, cœlo ſereniſſimo, *cap. Herc.* 59°, 27′; *cap. Oph.* 57°, 31′; *Serpentis caudæ penult.* (Bayero η) 41°, 46′.

SOLNOCI, d. 9 Aug. cœlo ſereno, inventa fuit alt. mer. *Lucidæ in cauda aquilæ* 56°, 19′. Die 10, nubibus undique diſperſis, alt. mer. ejusdem ſtellæ iterum fuit 56°, 19′. Die 11, nubibus poſt imbrem largiſſimum relictis, altitudo ejusdem ſtellæ denuo reperta fuit 56°, 19′; *Lucid. in ſcap. Aquilæ* 50°, 58′.

AGRIÆ ſive *Erlæ*, d. 18 Aug. cœlo nubiloſo, altitudo *ultimæ in cauda ſerp.* definita fuit 45°, 56′; *Lucid. in cauda Aquilæ* 55°, 28′; *ſtellæ in extremitate alæ aquilæ ſiniſtræ* (Bayero δ) 44°, 39′. Die 19, aere nubibus non plane vacuo, flante valide zephyro, *ult. in cauda ſerp.* 45°, 53′; *Lucid. in cauda aquilæ* 55°, 30′. Die 20, aere puro, *ult. in cauda ſerp.* 45°, 53′; *Lucid. in cauda aquilæ* 55°, 28′.

Ex collatione harum obſervationum, aſſumtis fixarum declinationibus ex Hevelio, ſupputavit Ill. Auror *latitudinem* ſive *Elevationem Poli VIENNÆ* 48°, 14′; *BUDÆ* 47°, 29′; *BAJÆ* 46°, 10′; ad *CONFL. DANUB. & DRAV.* 45°, 36′; *SEGEDINI* 46°, 16′; in *Caſtris* 54°, 20′; *SOLNOCI* 47°, 9′; *AGRIÆ* 48°, 0′.

Obſer-

Obſervatas altitudines merid. Solis ſequens oſtendit Tabula:

Nomina locorum.	Menſes & dies.	Alt. merid. Gr.	min.	Nomina locorum.	Menſes & dies.	Alt. merid. Gr.	min.
	1696, Maji 10	59.	42	SEGEDINI.	1696, Jul. 4	66.	23
	15	60.	54		5	66.	27
	16	61.	6		13	65.	27
VIENNÆ	1697, Febr. 7	26.	46		19	65.	26
	23	32.	21	IN CASTRIS.	2	65.	13
	28	34.	14		21	65.	0
	Martii 1	34.	36		22	64.	47
BATÆ.	1696, Jun. 3	66.	18		25	64.	10
	13	67.	42		Aug. 10	58.	10
AD CONFLUX.	14	67.	44	SOLNOCI.	11	57.	48
	23	67.	10		12	57.	31
	24	67.	9		13	57.	14
SEGEDINI.	25	67.	8	AGRIÆ.	20	54.	11
	26	67.	4		21	53.	52
	27	67.	0	BUDÆ.	28	52.	0
	29	66.	54		29	51.	39

Situm ſatellitum Jovis & diſtantias eorundem a Jove, quas diverſis in loeis iterum ac ſæpius obſervavit, & Schematiſmis etiam expreſſit Autor, itemque phaſes Lunares, quoad marginem potiſſimum, quo tunc creſcebat vel decreſcebat Luna, eleganter depictas, ne longi ſimus, prætereundas arbitramur. Obſervatio vero Mercurii Solem transeuntis, quam Viennæ, 1697, die 3 Novemb. ſt. n. mane, cœlo ſereno, habuit Illuſtr. Comes noſter, quamque jam alibi in peculiari deſcriptione latius expoſitam brevi ſaltim tabula hoc loco & ſchemate exhibet, omittenda non videtur. Ea eſt hujusmodi: TAB. III. Fig. 1.

Series Obſervationum.	Altitudo Solis, ſubtracta refractione juxta Ricciolum.		Tempora ex altitudinibus ſupputata.			Intervalla Temporum.		Diſtantiæ ☿ a limbo ☉, in partibus, quarum radius eſt 10000.
	Gr.	Min.	Hor.	Min.	Sec.	Min.	Sec.	
1	8	49	8	12.	24			3070
						8–36		
2	9	58	8	21.	0			2625
						9–8		
3	11	11	8	30.	8			2300
						9–20		
4	12	23	8	39.	28			1850
						6–32		
5	13	11	8	46.	0			1550
						5–30		
6	13	50	8	51.	20			1350
						5–20		
7	14	26	8	56.	40			1100
						7–40		
8	15	22	9	4.	20			700
						2–20		
9	15	39	9	6.	40			550
						12–16		
10	17	0	9	18.	56			Exitus.

Igitur

ex conſequentia tabulæ:

	Hor.	Min.	Sec.
1 Mercurius ſuperatis vaporibus notanter in oculos incurrens in Sole morabatur, - - - - -	1.	6.	32
acto autem calculo ab ortu Solis, - -	2.	8.	53
2 Tota in diſco ſolari mora erat - -	4.	44.	26
3 Egreſſus vero totàlis contingebat - -	9.	18.	56

Et quidem

4 Circa gradum peripheriæ 77, numerando a Nadir.

Memi-

Meminit quidem Ill. Autor, in præfatione huic Parti præmiſſa, tabulæ declinationum quatuor diverſarum acuum magneticarum, in diverſis locis obſervatarum, quam addere in fine hujus ipſius Partis voluiſſe videtur; ſed ea deeſt. Neque etiam ſatis nobis conſtat, an inter obſervationes hactenus commemoratas illæ omnes comprehendantur, quas ſtatim poſt jacturam Belgradi, A. 1690, ſe aggredi conſtituiſſe aſſerit, miſſo ea re exercitato in his ſtudiis Juvene, *Jo. Mullero*, cum Quadrante Aſtronomico orichalceo (cujus radius erat 2½ ped. Noric.) in loca varia inſigniora, ut ibi fixarum altitudines meridianas dimetiretur. Sed nunc quidem ad *Partem tertiam*, ſive *Hydrographicam*, nobis progrediendum eſt.

Hic primum locum occupat Mappa Potamographica, in qua fluvii ac fluvioli nominatiores fere omnes, qui in Monarchia Hungariæ ad Danubium, ſive immediate ſive mediate, confluunt, lacus item ac paludes, idea generali repræſentantur. In hac mappa, quatuor lineis rectis, a montibus auſtralibus ad ſeptentrionales transverſim ductis, totidem reſpondent in ſequenti tabula ſectiones ſive *Profila* integrarum regionum, quibus oſtenditur, quanta depreſſione Danubius aliique inſigniores quidam fluvii, reſpectu unius lineæ horizontalis terrarumque & montium circumjacentium, alveo ſuo decurrant. Addita etiam eſt tabula ſynoptica fluviorum, qui a monte Cætio ad Jantram fl. in Danubium illabuntur, cum provinciis & locis oſtiorum atque originum, itemque magnitudine eorundem. Sequitur de alveo Danubii, de diverſis ejus ſolis ac ripis, nec non de variis ſecundum latitudinem hujus & aliorum majorum fluminum ſectionibus; porro de diverſis horizontibus in ſuperficie aquarum Danubii, de conſtitutione paludum Danubialium, harumque cum paludibus Tibiſci ſubterranea communicatione; denique de variis motibus, incrementis, decrementis, vorticibus, qualitatibus & miſturis aquarum Danubii, de fontibus ad metalliſodinas, & iis quæ ſulphureo-venenatæ creduntur, deque aquis thermalibus & balneorum circa Budam. Exempli gratia hoc loco tabulam exhibemus, varias declivitates ſuperficiei Danubii, inter oppidum *Columbaz* & *Banul* Inf. repræſentantem, ac duabus potiſſimum conſtantem paribus; TAB. III.

tibus; quarum altera, ſive ſuperior, oſtendit, quomodo aqua a tribus cataractis ſuſtentata & de iisdem præcipitata, in majorem ſemper, reſpectu lineæ horizontalis A A, declivitatem delabatur; altera, ſive inferior, ipſum Danubium, cum flexibus ejus naturalibus, & claudentes ac coarctantes eum montes; lineæ vero B B B, cataractarum in Danubio loca demonſtrant. Ubi notandum, hanc noſtram tabulam ex pluribus tabulis Illuſtr. Autoris contractam eſſe, ſcilicet ut uno obtutu aſpici poſſint, quæ circa hæc Danubii loca imprimis notatu digna videntur.

TAB. III. Fig. 2. Exprimendam etiam curavimus, in adjecta figura ſecunda, ſectionem aliquam Danubii, tempore depreſſionis aquarum, ut conſtitutio paludum intelligi exinde queat. In hac figura litterarum adjectarum ſequens eſt explicatio:

A. Horizon Danubii in magna excreſcentia.

B. Elevatio ambarum riparum, nempe unius penes vivum decurſus fluminis, alterius habentis paludem quæ eam ſeparat a Danubio.

C. Altitudo aquarum Danubii, tempore ipſarum depreſſionis.

D. Arundines paluſtres in ſolo, quod primum exſiccatur.

E. Foramina cancrorum. F. Terra nigra fœtida.

G. Terra cretacea mollis, per quam transeunt aquæ ad Danubium, per lacrimationes &

H. Canales, dictos *Foch*.

I. Notandum eſt pari modo eas lacrimationes fieri per planities, ad replendas paludes in iis exiſtentes.

L. Terra cœrulea humida, per quam tranſit alter

M. Canalis major, qui defluit a lacu N.

Si aqua Danubii decreſceret plus quam ſit altitudo C, denuo alter canalis *Foch* fieret, & ſic usque ad finem profunditatis lacus, magnaque copia piſcium periret, cum univerſali aeris infectione. Ceterum hujusmodi paludes, quippe ſatis amplæ, profundæ & frequentes, in cauſa ſunt, tum ut illuvies Danubii in provinciis inferioribus non ſtatim perſentiſci queant, (replendæ enim antea ſunt paludes;) tum ut amnis iſte non adeo ſubitum aquarum decrementum patiatur, deficientibus nivibus ac pluviis; reſtituunt enim, quod abſtulerant aquarum, paludes.

Jam

Digitized by Google

Jam quod attinet ad velocitatem Danubii, ea variis locis, in ſuperficie, in medio, & prope fundum, examinata eſt, idque ope quadrantis, in extremitate navis collocati & aquæ imminentis, ex cujus centro funem cum bolide demiſſum a vario undarum impetu varie propelli atque inclinari neceſſe fuit. Deprehenſum autem eſt hac ratione, tam quoad profunditatem, *undas, quo viciniores ſint fundo, eo agi velocius*, quam quoad diverſas ſtationes (quibus, eadem fluminis latitudine, eædem obſervationes repetitæ ſunt) *aquas, quo litoribus ſint propiores, eo tardiori motu, citatiſſimo autem in media fluminis latitudine, defluere:* id quod clarius patet ex ipſis tabulis harum obſervationum, quæ in *Tomo ſexto* reperiuntur.

Ex iis, quæ circa incrementum & decrementum Danubii experiri licuit, concludit Autor, *fontes ordinarium quoddam alimentum, ſive per circulationes Oceani, ſive aliunde per vias ſubterraneas, de grandi illa maſſa elementi aquæ habere, illasque reſervationes nivium ac pluviarum, quæ per occultos meatus inter ſaxa montium decurrant, alimentum illud augere potius quam dare.*

Et hactenus de *primo Tomo* magni hujus operis. *Altero* de Antiquitatibus Romanorum, in Pannonia, Dacia, Miſia, & imprimis ad ripas Danubii, ſatis frequentibus copioſe atque eruditiſſime tractatur. Harum Antiquitatum pleræque, judicio Illuſtr. Autoris noſtri, de Romanorum olim prudentia, tam in debellandis hoſtibus, & imperii ſui limitibus proferendis, quam his ipſis, circumſpecta admodum & ſollicita muniminum diſpoſitione, contra illos defendendis, clariſſime teſtantur. *Is*, inquit, *cui militiæ artibus inſtructo de his judicium ferre fas eſt, haud fieri poteſt quin hæc videns demiretur ſummopere. Nec aſſerere refugiam, Cæſareos exercitus in iis habere quod addiſcant, quod imitentur. Nec enim in hac parte Antiquitatem ita rudem ac ſimplicem exiſtimemus, quin utplurimum non modo ad eum, ad quem ſeculi noſtri prudentia extollitur, apicem pervenerit, ſed etiam frequenter altius aſſurrexerit, & huic quodammodo facem prætulerit. Propria id nos docuit experientia, quandoquidem haud raro evenit, ut curæ noſtræ faciendum aliquid ex-*

truendumque commissum fuerit, quodidem a Romanis olim fuisse præstitum, fidem vestigia faciebant. Hæc Noster; qui deinceps, ut antiquitates illas recte a se Romanis adscribi doceat, id partim ex adjunctis inscriptionibus, partim ex conditis in illis locis numismatibus Romanis, ex ipso etiam ordine & constructione operum, aliisque argumentis demonstrat. Divisus autem est hic *Tomus* in *Partes duas;* quarum altera Antiquitates militares, altera miscellaneas complectitur. In priori Fortalitia, Valla, Aggeres, Castrametationes, & alia quæ huc referri possunt; in posteriori Inscriptiones, monumenta, ornamenta, lateres hieroglyphicis inscriptos, Metas, Scapos columnarum, & horum similia, reperire licet. Priorem partem ita rursus divisit Illustr. Autor, ut primo, ad modum itinerarii, ea commemoret, quæ ad utramque ripam Danubii existunt, ipsique proxime adjacent; deinde mediterranea, quæ in continenti longius distant, tum cis Danubium tum etiam ultra. Inter hæc primas merentur, agger ille altissimus longissimusque, qui a Danubio ad Tibiscum ultra sex milliaria integra excurrens, angulum ab utriusque fluminis confluxu factum includit, *die Rœmer-Schantz* a militibus Cæsareis vulgo appellatus; & celeberrimæ Trajani pontis ruinæ, quæ secundum omnes circumstantias depictæ, & luculenta descriptione illustratæ exhibentur; nec non vestigia pontis lignei, a Constantino, multa milliaria infra pontem Trajani, constructi. Ultimum inter has antiquitates locum occupant diversa genera viárum, per descriptas provincias olim stratarum; de quibus, tum quod ad formam, tum etiam quod ad materiam pertinet, erudite ab Illustr. Autore disseritur.

Pergimus ad *Tomum tertium Mineralogicum*, qui *octo Partes* habet. In *prima* de arenis, maxime Danubialibus, quæ partim pro limatura lapidum, partim etiam pro petrificationis quibusdam inchoamentis habentur, de variis earum generibus, de magnitudine cum naturali tum per microscopium visa, de figura, colore, sapore, & proportione ad commixtum lutum; deinde de ipsis quoque lapidibus, tam nobilioribus & quasi pretiosis, quam minus nobilibus atque arenosis, in hoc fluvio & prope illum obviis, deque eorum forma, duritie, & anatomia, exponitur.

tur. In *altera* tabulæ mineralographicæ ac metallographicæ, fodinas fere omnes Hungariæ, variasque earum sectiones luculentissime exhibentes, cum succinctis descriptionibus afferuntur. *Pars tertia* de organica montium structura, de cortice terreo, superpositis stratis, interstitiisque cum glutine illo humido atque arenoso, (dicto *Klufft*) nec non de venis & lineis metallicis, harumque rerum situ & figura tractat. *Pars quarta*, quæ est de mineralibus mediis, tribus sectionibus absolvitur. Harum una de sale fossili communi agit; ubi sub finem annexa est descriptio aquæ salsæ amaræ, quæ scaturit in Transilvania, ad pedes collium vitibus refertorum. Neque vero salsedo & amaritudo hujus aquæ tantum affert admirationis, quantum alia ejus proprietas, ardendi, igne admoto. Hi mirabiles fontes sunt in sede Saxona, aut districtu *Megyes*, inter utrumque fluvium *Cocul* majorem & minorem. Distant 1½ hora a territorio *Bastra*, suntque principium rivuli fluentis per vallem. Solum collium & vallium vitibus & frumentis fertile; collibus textura de marmore, nec sine Gypso: aqua nuncupatur a Saxonibus *Saltz-Wasser*, a Wallachis *aqua ardens*. Fons constat duobus receptaculis, majore & minore, per quæ exit aqua, quæ cursu 400 passuum immiscetur duobus aliis rivulis, qui scaturiunt a vivo silice. Receptaculum majus habet diametrum palmorum 3½, & sua majori profunditate 6 palmos æquat: minus & diametro & profunditate palmos 1½ æquat. Minori unum, majori duo sunt orificia, per quæ sine interruptione fit ebullitio, quæ perpendiculariter a fundo ad superficiem, cum stridore ascendit. Aqua limpida & tactu frigida est, sed nihil obstante universali gelu non erat conglaciata per tota receptacula, sed confluens deinde in rivulum succubuit vi glaciei. Dimidia hujus aquæ amphora, post evaporationem, in fundo vasis deposuit sal crassum amarum, quod projectum in accensos carbones nequaquam arsit. Affuso spiritu vitrioli nihil fermentationis observatum; per oleum Tartari vero exigua quædam detecta fuit conturbatio in aqua, unde orta est præcipitatio coloris albi: ex quo colligere licuit, acido potius quam alcalico accedere. Parvam facem e palea composuit Illustr. Comes noster, qua accensa & superficiei fontis impo-

impoſita, poſt aliquot momenta plures elevatæ fuerunt flammæ, æquantes longitudine digitum & crepitantes ad inſtar pulveris projecti in accenſos carbones: poſt 4 aut 5 alias vibrationes evanuerunt & paullo poſt in conſpectum rediere. In minori receptaculo experimentum promtius & facilius fuit, dum fax aquæ admota, atque etiam palmo uno cum dimidio diſtans, in cauſa fuit, ut ſurgerent deſcriptæ flammæ, quæ ſpatio 60 pulſus vibrationum perſtiterunt, & admota rurſus face pariter aſſurrexerunt. Experimenta hæc molitus fuit Autor menſe Januario, magno frigore & multa nive rigente; qui cum tractaret facem paleæ, decidieretque forte in terram modica palea accenſa, continuo flamma ſurrexit & elevata fuit ultra digitum unum cum dimidio, perſtititque 120 vibrationibus. Quo loco, remota diligenter nive, novum perexiguum in ſolo receptaculum detectum eſt. Quod cum ad latitudinem duarum unciarum per quadratum eſſet productum, ita ut aqua cum impetu ebulliens atque effluens appareret, tum igne rurſus admoto, flamma quidem exorta, ſed non diutius quam 40 vibrationibus perſtitit. Quo experimento intellectum eſt, latitudinem receptaculi contrariam eſſe vi flammæ. Ceterum aqua, tempore deſcriptarum flammarum, nec augetur nec imminuitur, nec mutat naturalem frigoris gradum, nec colorem; niſi quod interdum ſpuma prope effluxum obſervata fuit, præſertim in majori receptaculo, cum ignis admoveretur. Flamma in aqua coloris eſt ſimilis colori paleæ, & naturæ conſiſtentis, quandoquidem & ipſa accendit alia corpora, quæ ei admoventur. Denique aqua extracta e ſuo receptaculo confeſtim ardendi virtute deſtituitur. Deſcriptionem fontis non diſſimilis, in Polonia reperti, vide in Actis noſtris A. 1684 Menſ. Jul. p. 326. Sectio altera *Partis* hujus *quartæ* de corporibus agit petrefactis, atque imprimis de radicibus arborum prope ripas fluminis *Unnæ* in Croatia; quas radices cruſta lapidea, ex granulis conſtante nonnihil mollibus, albis ac friabilibus, obductas ferme omnes, quin & ipſas arbores penitus aridas, fractisque earum nonnullis, ſubſtantiam ligneam abſumtam notavit Autor, relicto duntaxat pulvere in tubulis petrificatis: id quod ex eo fieri arbitratur, quod undæ hujus fluminis, quantumvis aſpectu limpi-

Digitized by Google

limpidæ, multas minutiores arenulas, a ſaxis mollioribus, per quæ fluant, abraſas, ad arbores illas earumque radices & poros continuo deferre conſueverint. Omiſſa ſectione tertia de vitriolo, ad *quintam* hujus Tomi *Partem* progredimur, quæ rurſus in Sectiones quatuor diviſa eſt. In prima tractatur de lapidibus minus pretioſis majoribus mollibusque, Gypſo, Amiantho, Talco; in altera de minoribus ac duris, Magnete, lapide Lazuli, Aetite, Saponario; in tertia de lapide pretioſo majore, Cryſtallo, qui nihil eſſe aliud docetur, quam ramificatio ſeu propagatio duriſſimi ſilicis *Quartz*, cujus puriores ac tenuiores partes, ubi interius in ipſo ſilice aliquid vacui ſortitæ ſint, ibi tanquam in proprio nido concreſcere, atque adeo in anguloſas illas & acuminatas cryſtallos ſeſe explicare ſoleant, ſicut in adjecto ſchemate oſtenſum eſt, TAB. III. ubi AAA exteriorem rudioremque ſilicis corticem deſignat, Fig. 3. BBB interiorem ac magis candicantem, intra quem dum vacuum, ſive ſpatium aliquod CCC nanciſcitur ſilex, ibi vegetat cryſtallus, in anguloſos apices DDD deſinens, quam comitantur nonnunquam & ambiunt, tanquam tenerioris muſci filamenta, fibræ purioris argenti EEE. In *quarta* denique ſectione de lapidibus pretioſis minoribus, ſive gemmis, de Granato, Hyacintho, Turcoide, Opalo, diſſerit Illuſtr. Autor; quos quidem lapides, perinde ut cryſtallos, ex ſilice *Quartz* oriri, atque inde aquarum alluvionibus, vel etiam aliter divelli, coloribus autem diverſis ab halitibus cinnabaris, vitrioli, & forſan auripigmenti, imbui exiſtimat. *Pars ſexta* ſectiones habet duas: quarum altera eſt de metallis veris atque perfectis, auro & argento; altera de imperfectis, ære ſive cupro & ferro. Aurum non modo in fodinis, ſed & extra eas in fluminibus inter arenas, & annulorum ſpecie circa arbuſta & culmos triticeos, imo in acinis uvarum aliquando reperitur. De cupro notabile eſt, quod ferrum in illud transmutari videtur, ope aquæ, a magiſtris fodinarum *Ciment* nuncupatæ. Scaturit hæc aqua a certis fontibus, originem & curſum per cuprifodinas *Gerrn-Grund* vel *Neuſol* habentibus. Purum ineſt vitriolum, ex quo alias notum, totam fere ſuam ſubſtantiam trahere cuprum. Colligi in fodinis aqua illa magno ſtudio in receptacula quædam aſſervatoria ſolet, non alio fine, niſi ut laminæ ferreæ

reæ ipſis immerſæ haud quidem patiantur ridendam illam vulgo creditam transmutationem unius metalli in alterum, puta ferri in cuprum, ſed ut ferri ſaltim auxilio (quod eſt cupri veluti magnes) habeatur ſegregatio particularum cuprearum, una cum aquis defluentium, & quæ facile ibi cum ferro ſocietatem ineunt ipſique affiguntur. Porro in hac naturæ operatione ſequentia obſervavit Illuſtr. Autor: laminæ ferreæ rubra aut lutea pellicula operiuntur, quæ 3, 4, vel etiam plurium hebdomadum ſpatio conſolidatur, conſtans granulis ſubrotundis, & figuram illius ferri quod inveſtit aſſumens; idcirco ſolent identidem artifices ferrum figuratum illi aquæ immergere ad curioſorum oblectamentum. Perfecta dicti corticis conſolidatio non fit, donec ferrum fuerit penitus conſumtum; etenim aqua iſta, inſtar aquæ regiæ, permeat ferri fibras, & ferrum penitus ſolvit: qua fermentatione ſeu ſolutione durante, incaſſum ſolida coagulatio expectatur: durat vero ea longius vel brevius, juxta majorem minoremve ferri diſſolvendi craſſitiem; nec lamina craſſitiem unius digiti æquans minus quam 6 vel 8 hebdomadas requirit. Porro obſervatum eſt, tacta illa cuticula, cum adhuc ferrum cum aquis iſtis fermenteſceret, eam ſtatim diſſiluiſſe, inſtar pulveris diſperſam, totumque opus perturbatum fuiſſe. Affuſo fluido alcalico ſuborta fermentatio in aqua; qua durante, quædam fruſtula concreverunt, & ſe ad fundum præcipitarunt: verum aqua ipſa, poſt demiſſum ſedimentum, alba evaſit, cujus etiam moles plus aut minus intumeſcebat, prout plus vel minus aciditatis ſortiebatur. Denique nec artificialem hujus humoris compoſitionem pertentare intermiſit Illuſtr. Comes. Aquam quippe ſimplicem in vaſe vitreo cum ferro ſociavit, & cum vitriolo e fodinis extracto, ubi aqua *cimenti* defluit: quo facto obſervavit, floccos ſeu metallicam lanuginem ferro adhæſiſſe, quoad analogiam atque effectus omnes antea expreſſos ſimilem. Aquarum hujuſce generis copia fluit etiam intra viſcera fodinarum *Deſelmnitz*, in Sepuſienſi Comitatu, quæ ferro affuſæ ſimiliter particulas cupreas deponunt: imo ibi major aquarum ubertas, viribus tamen minus potentium: id quod Autor tribuit negligentiæ tegendi locum illum, ubi eſt receptaculum aſſervatorium pro ferro immergendo, quandoquidem ſpi-

Digitized by Google

ſpirituoſiores Vitrioli particulæ aquis immiſtæ, uberius ac facilius evolant. Hinc quod in Newſoll tribus quatuorve hebdomadis, id hic loci non niſi trimeſtri ſpatio perficitur. De cetero nec iſtud prætermittendum, quod, ubi ferri aliqua pars non fuerit aquis illis obtecta, tunc cortex puri vitrioli, albi coloris, eam ſuperius involvere obſervatur, quia ſcilicet tenuiſſimi ac defæcatiores halitus vitriolici copioſe per ambientem aerem eo loco diſſeminati, dum in partem ferri aquis non obtectam impingunt, facile illi adhærent, & ſimul in formam cruſtæ colliguntur.

Pars ſeptima hujus Tomi de metallis agit improprie ſic dictis ſive ſpuriis, de Biſmuto ſeu Marchaſita argentea, Antimonio, & Minio ſeu Cinnabari nativa; de Mercurio item & plumbo, quod quidem in Hungaria invenitur, ſed propter mineræ paupertatem non effoditur. *Parte* denique *poſtrema* de ſeminio ac generatione metallorum ad hunc fere modum philoſophatur Excellentiſſimus Comes Marſili: Halitus, inquit, ſeu metallici ſpiritus, in montibus non tam facile perviis irretiti ſiſtuntur, in metallum progreſſu temporis coagulandi; quod fit auxiliante humore, argilloſæ terræ inſito, & magna ex parte communicato a pluviis, nec non ab aere vaporoſo, poros terræ *Klufft* jugiter ſubeunte: quo ſane humore, ope hujusmodi terræ aliquatenus præparato, indeque in lapides montium, retinentes metallicum ſpiritum, ſe inſinuante, tandem halitus ac ſpiritus illi ita digeruntur atque coagulantur, ut metallum ipſum reſultet. Et paullo poſt, quod vero halitus, inquit, ſeu metallicus ſpiritus in metallum denique digeratur, hoc valde comprobat aurum, metallorum omnium puriſſimum; ſiquidem hoc vel in puncta ſeu granula, vel in ſtrata, ibi ſolum ordinaria naturæ lege coagulari cernimus, ubi duriſſimus habitat lapis, metallorum foſſoribus *Quarz* appellatus; quoniam inſignis volatilitas partium tenuiſſimarum, ad compagem auri neceſſariarum, ſatis retineri ac denſari non potuiſſet, niſi denſiſſimo hujusmodi ſilice terram iſtam, *Klufft* dictam, circumambiente, & ita ſpiritui metallico apta vincula injiciente. Confirmationem dictis ſuggerit mons Juniperinus, prope civitatem *Alt-Sol*, ubi aurum non intra montem, ſed ſupra terram, circa triticeos culmos atque arbuſta interdum coagulatur in craſſiuſcula fila-

filamenta, ſpiralis aut parum abſimilis figuræ; idque ob defectum, (ut Autor judicat) duriorum lapidum montem ipſum componentium, cum mons tantummodo lapidibus conſtet arenoſis maximeque poroſis, quemadmodum diſcere licuit ex fodina ab incolis aperta, ſpe inveniendi ingentes auri theſauros, qui radix eſſent aureorum corpuſculorum ſupra terram ſe elevantium; veruntamen ſpe infeliciter fruſtrati non niſi purum vitriolum cum ferri fruſtulis ac talco invenerunt. Ceterum veriſimile putat Vir illuſtriſſimus, in ipſo aere, ſuperficiem hujus montis ambiente, licet nullum ibi ſit *Quarz*, ſpiritus metallicos ſiſtens, latere tamen aliquid, quod idem efficere valeat. Id autem quale ſit, aliis inquirendum relinquit.

Nunc ad *quartum* & *quintum Tomum* hujus operis progrediendum eſſet, ubi piſces atque aves, in aquis Danubii, & circa eas, viventes ſiſtuntur. Sed ne longi ſimus, lectores qui his rebus delectantur, ad ipſum incomparabilem Autorem ablegare, ſtatimque ad *poſtremum Tomum* accedere conſtituimus. Comprehenduntur eo obſervationes miſcellaneæ, quæ partim circa priora magis illuſtranda, partim etiam circa res plane novas verſantur; quarum ſingulas ſi fuſius tractaſſet Excellentiſſimus Comes noſter, quod ipſe quidem tot curis negotiisque vetantibus facere non potuit, compluribus adhuc Tomis augendum opus fuiſſet. Et primo quidem loco de veris Danubii fontibus diſquirit, quos perperam vulgo in *Doneſchinga* arce, paullo infra *Villingen*, aſſignari docet; quippe multo altius, prope *Brukelrein*, in ſummitate montis *Abnobæ*, nunc *Schvvartz-Wald* dicti, a ſe ipſo repertos. Ceterum præter tabulas, quibus hanc rem luculenter ante oculos ponit, etiam aliam adjecit mappam, qua *Æni* fluminis origo, ſimul cum duplici illa Danubii origine (falſa ſcilicet ſeu Doneſchingiana, & vera) exhibetur, ut ex utriusque comparatione cuilibet proclive ſit judicare, *annon forte Ænus, qui ſatis longum decurſus ſui ſpatium emenſus, tandem Danubio, æquali circiter cum hoc aquarum copia auctus, miſcetur, fontes vero multo altiores habet* (nempe in excelſo illo Helvetiæ monte *Septimo*) *jure magis naturali pro ipſo Danubio reputari poſſit*; ut adeo ſummitas montium totius Europæ maxima, omnes etiam maxi-

maximos Europæ fluvios emitteret. Sequuntur Obſervationes quædam Anatomicæ, in Aquila potiſſimum, Onocrotalo, Huſone & Lutra factæ, tabulisque æneis accurate atque elegantiſſime expreſſæ. Porro experimenta afferuntur, quibus velocitas Danubii ad pontem Petrowaradini, itemque velocitas Tibiſci ad pagum *Sabbia* atque ad pontem *Betz*, ope Quadrantis, de quo ſupra dictum, explorata fuit. In majori profunditate Danubii, quæ loco commemorato 7 orgyas æquavit, deprehenſa eſt velocitas ſuperior 12, media 26, inferior 30 graduum; unde colligitur, tanti fluminis velocitatem paullo minus triplo majorem eſſe in inferiori quam ſuperiori parte. In Tibiſco, ad pontem *Betz*, ubi major profunditas ſex orgyas æquavit, velocitas inferior ſuperiorem ſexies ſuperare inventa eſt. Poſthæc de varietate aquarum fluentium, ſtagnantium, putealium, mineralium, glacialium, pluvialium, thermalium, quæ multoties Danubio immiſcentur, ea ratione agit Illuſtr. Autor noſter, ut primo quidem experimenta ipſa compluribus tabulis exhibeat, ac deinde annotationes quasdam & concluſiones ſubnectat. In tabulis experimentorum, præter loca & tempora habitarum obſervationum, colores, ſapores, odores, fermentationes, mutationesque poſt decoctionem, evaporationem ac deſtillationem, itemque pondera iſtarum aquarum quam curioſiſſime definit. Ex obſervationibus circa aquas fluviatiles factas colligit:

1. Nullam eſſe pejorem aqua Tibiſci circa Segedinum, in ripa Septentrionali, utpote quæ odorem valde terreum reddebat, & ſaporem viroſum, obſcurique erat coloris: contra nullam meliorem eſſe aqua fluminis Maruſii, circa *Makort*, in ripa quoque Septentrionali, utpote coloris clari columbini, nullius odoris, ſaporis optimi:

2. Advertit, aquas ripæ Septentrionalis (excepta illa Maruſii circa *Makort*) eſſe impuriores ac deteriores meridionalibus. Meridionales autem & ſeptentrionales nuncupantur aquæ fluviorum, reſpectu Danubii.

3. Annotat, nullas aquarum illarum, tam ripæ meridionalis quam Borealis fermentationem feciſſe, affuſo ipſis vel Alkali Tartari vel Acido Vitrioli, exceptis ſolum aquis ipſius Danubii circa

Viennam & Briam; quarum illa, ſaporis pinguiter amari, cum acido vitrioli viſa eſt excitare parvulos globulos, hæc, ſaporis itidem pinguiter amari & terrei, cum Alkali Tartari excitavit quid ſimile albidæ nubi.

4. Obſervat, nullum dictarum aquarum ſedimentum, evaporato humore, paſſum eſſe accenſionem, ob inopiam fortaſſe particularum ſulphurearum, vel quia hæ nimis a terreſtribus obrutæ.

Ex præmiſſis circa aquas puteales experimentis concludit:

1. Eas, utpote omnes coloris clari, nullius odoris, ſaporis vero dulcis, longe meliores eſſe ac defæcatiores, quam vel aquas fluviatiles vel ſtagnantes ad ripas Danubii.

2. Obſervat, nullam iſtarum aquarum, affuſo acido vitrioli, paſſam fuiſſe fermentationem ſenſibilem, at vero omnes, affuſo Alkali Tartari, excitaſſe nubeculas albas, ad fundum deſcendentes, quod indicare videtur, particulas ſalium acidorum teneriores, ſeu ſpirituum hujus generis, deliteſcentes in ipſis.

3. Annotat, ſedimentum hujusmodi aquarum, poſt evaporationem, nullam ſenſibilem flammam concipere, at fumare tamen, ſtridere, & pinguedinem ex ſe præbere. Quoad ſaporem vero, tametſi aqua putei ad Arborem viridem Budæ ſit dulciſſima, & dulcis etiam ad molendinum Bajæ, nihilominus prioris ſedimentum ſaporem habet valde nitroſum, poſterioris autem ſapor quoque nitroſus eſt, ſed non adeo intenſus.

Ex obſervationibus circa aquam nivalem, ad ripas Danubii habitis, colligit:

1. Eam habere ſaporem acrem, linguam mordicantem (ſedimento erat ſapor cinerum) forſan a particulis nitro-ſalinis excitatum, quæ prius coagulationem nivis genuerunt.

2. Tam ipſam aquam, quam ejus ſedimentum odorem nullum præbere; quod reſundi poſſit in particularum ſulphurearum defectum; quamvis ſedimentum ſuſciperet accenſionem ſine ſumo, forſan quia non niſi particulas ſalino-nitroſas ſuggerebat.

3. Aquam illam, affuſo ſive Alkali Tartari, ſive Acido Vitrioli, nullam excitaſſe fermentationem.

Circa aquam glacialem Danubii obſervat, eam in multis quidem

Digitized by Google

dem convenire cum aqua nivali, ceterum diſcrepare tum ſapore, qui in aqua glaciali terreus Alkalicus vel amaricans fuit, tum quoad ſedimentum, quod tentata accenſione fumum ex ſe ſtatim dedit, odoremque vini habuit. Porro ut aqua nivalis levior aqua pluvia, ſic glacialis levior aquis omnibus reperta eſt.

Poſt obſervationes hactenus commemoratas ſequitur catalogus ſatis copioſus plantarum, quæ circa Danubium, in nemoribus, inſulis, collibus, aliisque finitimis locis ſponte proveniunt, quasque, pro temporum ac graviorum munerum conditione, obſervare potuit Illuſtr. noſter Marſilius. Hunc catalogum excipit brevis tractatio de Quadrupedibus ad ripas Danubii. Proximæ ſunt obſervationes habitæ cum Barometris & Thermometris. Ubi primo quidem tabulæ exhibentur, quæ qualitatum aeris variationes, a menſe Decembr. 1696 ad Auguſtum 1697, quam luculentiſſime repræſentant; ac deinde annotationes quædam ſubjiciuntur, minime profecto negligendæ: exempli cauſa, quod Mercurius in barometro meridionali, tota hyeme, & magna veris parte, nempe a menſe Decemb. ad d. 8 Maji, ſemper altior, contra ſub finem veris, & æſtatis progreſſu, ſemper depreſſior fuit, quam in barometro ſeptentrionali; quod, non quidem ſemper, at ſæpius tamen accidit, ut Mercurius in uno atque eodem barometro plures attingeret gradus ante, quam poſt meridiem; quod identidem evenit, ut, creſcentibus ante meridiem, & decreſcentibus poſt meridiem graduum particulis, in barometro meridionali, eodem die in barometro ſeptentrionali, plane contrario modo, particulæ iſtæ ante meridiem decreſcerent, & ereſcerent poſt meridiem; quod barometrum ſingulis diebus, licet inter ſe aeris conditione ſimilibus, hoc eſt, quibus ſingulis Sol ſplendebat, vel cœlum erat nubilum, vel ningebat &c. quod, inquam, barometrum, diebus illis ſimilibus, ſimilem altitudinem graduum minime ſervavit; quod interdum cœlo ſereno altitudo barometri major fuit quam nubilo, & cadente nive, interdum plane contra; quod cum frigore intenſiſſimo ac remiſſo non ſemper conjuncta fuit diverſa altitudo Mercurii in barometro; quod in Thermometro orientali altitudo graduum ſemper major fuit quam in occidentali, habita in utroque eadem hora obſervatione; quod in thermometro me-

ridionali, a die 23 Jan. ad diem 23 Martii, conſtanter altitudo graduum major obſervata fuit quam in ſeptentrionali, cum poſtea contrarium uſu veniret, atque altitudo illa major reperiretur in thermometro ſeptentrionali quam meridionali; quod frigus intenſiſſimum nec pendere a peculiari vento, nec abſolute ab ullo vento compertum eſt, quanquam flante Africo fere ſemper in aere aut nullum frigus aut exiguum fuit; quod neque ſerenitas aut nubes, nec calor ipſe in aere ambiente connexionem ſervavit cum particulari vento, imo nec abſolute cum vento; ut alias hujus generis annotationes nunc prætereamus.

Sed & judicium nonnunquam ſuum interponit Excellentiſſimus Autor noſter, de cauſis obſervationum commemoratarum. Verbi gratia, de contraria exceſſuum altitudinis permutatione in Barometro meridionali ac ſeptentrionali, ad hunc modum ſententiam ſuam exponit: Cuinam cauſæ, inquit, ſit tribuenda iſta mutatio, mihi non videtur tam promtum ſtatuere, niſi forſan variationi ortus Solis, in diurnis circumlationibus, quæ ſcilicet hyeme & poſt veris initia fiunt propius plagam meridionalem; unde hæc magis forſan a Sole alteratur, tuncque major eſt altitudo in Barometro meridionali, reſpectu ſeptentrionalis; at vero appropinquante veris fine, & ſuccedente æſtivo tempore, tunc Solis exortus, diurna circulatione, fiunt magis prope plagam Borealem; unde hæc magis forſan a Sole alteratur, tuncque major evadit altitudo in ſeptentrionali Barometro, reſpectu Meridionalis. Verumtamen admodum hæſitanter ſint dicta; oportet enim animadvertere, an cetera bene conſentiant.

Poſtremus in egregio hoc opere locus tributus eſt inſectis; quorum alia ſunt terreſtria, quæ ad ripas Danubii & Tibiſci reperiuntur, alia circa aquas vagantia, alia denique in ipſis aquis degentia. Horum omnium variæ ſpecies oculis exhibentur; nonnulla etiam, prout per microſcopia apparuerunt, ſunt delineata. Atque ex his univerſis ſatis ſuperque conſtare arbitramur, quanta induſtria, eruditione, atque ingenio, quanto etiam ad poſteritatem fructu, Illuſtriſſ. Autor res propoſitas pertractaverit.

Schau-

Digitized by Google

Schau-Platz der Brücken und Brücken-Baues ꝛc.

hoc eſt,

THEATRUM PONTIFICIALE, AUTORE JACOBO LEUPOLDO, Mathematico & Mechanico, Conſiliario Pot. Regis Poloniar. & Elector. Saxon. diverſarum Societatum Regiarum Membro.

Lipſiæ, ſumtibus Autoris, 1726, fol.

Alph. 1 pl. 21 Tabb. æn. 57.

AUtor induſtrius & ingenioſus, qui initio hujus anni diem ſupremum obiit, antequam opus cœptum abſolvere potuit, in præſenti Tomo Theatri machinarum, quem *Theatri pontificialis* nomine inſignivit, conſueta induſtria collegit, quicquid de pontibus eorumque ſtructura reperire licuit. Poſtquam igitur inſtitutum ſuum aperuit & pontes in ſua genera diviſit, hæc vero denuo in ſuas ſpecies ſubdiviſit; varios exponit modos flumina trajiciendi. Occurrunt hic inter alia *Franciſci Kæsleri* hydraſpis una cum cingulo & caligis aquaticis; campana urinatoria, cujus ex *Lorini* Architectura militari figuram duplicem, ex *Georgii Sinclari* autem Arte magna & nova gravitatis & levitatis figuram emendatam deſcribit, non neglecto *Sturmii* experimento in ipſius Collegio curioſo, factaque mentione eorum, quæ *Nicolaus Wiſten* in opere Belgico de Architectura navali & celeberrimus *Hallejus* in peculiari tractatu Anglico de arte ſub aquis vivendi eam in rem moliti ſunt; duo genera cingulorum, lorica, ocreæ, lectus & alia machinamenta in eandem uſum excogitata. Deſcribit quoque Autor inventum *Borelli*, de quo diximus in his Actis A. 1683 p. 75, & quæ in iisdem p. 553 *Jacobus Bernoulli* eidem oppoſuit, fideliter recenſet; modum, quo utuntur piſcatores in Braſilia ad flumen trajiciendum, ex *Frezierii* Itinerario; inventum recentiſſimum, quod potentiſſimo Regi noſtro obtulit artifex quidam, facto apud nos A. 1724 d. 28 Jan. experimento, cui ipſe Autor interfuit, atque *Wagenſeilii* hydraſpidem ex Actis A. 1691 p. 40 & ſeq. Digreditur inde ad ſtructuram pontium & gene-

C. 1.

C. 2.

C. 4.

C. 4. generalia quædam præmittit Architecto obſervanda: & mox ſpecialiora tradit, veluti de diſtantia pilarum & altitudine arcuum in pontibus lapideis, de diſtantia palorum in ligneis atque de anteridibus. Exponit artificia ad eludendum impetum aquarum excogitata, ubi, ut & in ſequentibus, duce utitur *Gautierio* in opere Gallico de pontibus. Eidem accepta referenda ſunt, quæ de aquis ex flumine aliorſum deducendis, ubi pons condi debet, de lignorum uſu, qualitatibus, menſuris; & de aliis in ſtruendis pontibus neceſſariis in medium profert, quamvis hinc inde quædam interſpergat aliunde hauſta. Generalibus abſolutis, ad ſingula pontium genera pergit, nec hic Ducem ſuum deſerit. Primo igitur loco ſiſtit pontes ligneos, ubi penſiles quoque delineat, omnium ſane artificioſiſſimas. Pontium ligneorum penſilium genera viginti duo deſcribit paſſim vel extructa, vel apud autores obvia. Similiter poſtquam regulas quasdam architectonicas de ſtructura pontium lapideorum propoſuit, eorum octodecim genera delineat, ſive ipſo opere extructa, ſive apud Autores, qui de Architectura civili argumenta particularia attingunt, obvia. Accidit ſæpiſſime, ut pontes ab aquis, imprimis autem a glacie damnum patiantur: quamobrem Noſter ex *Gautierio* atque *Furtenbachio* docet, quomodo reparatio fieri in iſto caſu debeat, ſive pontes ligneи fuerint, ſive lapidei. Accedit ab hiſce ad pontes ſublicios, quales communiter portis urbium præſtrui ſolent, & his ductarios jungit una cum iis, qui navibus imponuntur, & quorum in bello uſus eſſe ſolet, ubi plurima inventa deſcribuntur. Agmen denique claudunt inventa quædam de pontibus ſingularia, quæ aliis locis commode inſerere non licuit. Comparet hic *Gærtneri*, nuper quoque rebus humanis exemti, pons penſilis ad 400 pedum intervallum extendendus, una cum aliis nonnullis ejusdem artificis inventis agnatis. Et ex *Fiſcheri* opere auguſto architectonico, de quo diximus in Actis A. 1723 p. 326, repetitur pons Sinarum ex catenis ſtructus.

C. 5.
C. 6. & ſeqq.
C. 13 & ſeqq.
C. 17 & ſqq.
C. 19.
C. 20 & ſqq.
C. 23.

DAVIDIS GREGORII M. D. ASTRONOMIÆ Profeſſoris Saviliani Oxoniæ & Regalis Societatis Londinenſis ſodalis, Aſtronomiæ Phyſicæ & Geometricæ Elementa.

Secun-

Secunda editio reviſa & correcta. Acceſſerunt præfatio Editoris; Cometographia Hallejana in modum Appendicis; brevis ad calcem Horologiorum Sciotericorum tractatus, & duplex Index, primus Sectionum & Propoſitionum, alter rerum & verborum copioſus.

Tomi II.

Genevæ, apud Marc. Mich. Bousquet & Socios, 1726, 4. chart. maj.

Alph. 5 pl. 16 Tabb. æn. 47.

CUm opus præclarum primam lucem in Anglia adſpexiſſet, de eo ſuſe diximus in Actis A. 1703 p. 452 & ſeqq. Rariſſimum cum eſſet, extra Britanniam præſertim, *Bousquetus*, bibliopola Genevenſis, de rerum Aſtronomicarum cultoribus bene meriturus cum Sociis, novam ejus dedit editionem. Inſcripſit eam Sereniſſimo Principi *Ludovico* Aurelianenſium Duci, cujus imago æri nitide inciſa operi præfigitur, & in Dedic. fatetur, quod eam Germanis imprimis deſtinaverit, apud quos ſtudia Matheſeos acrius vigeant, quam ubicunque terrarum. Cl. Editor, cujus opera uſus *Bousquetus*, nomen ſuum poſt præfationem profitetur: eſt nimirum C. *Huartus*, qui Matheſin & Philoſophiam colit. Secutus is eſt editionem Oxonienſem A. 1702, quam in his Actis *loc. cit.* commendavimus; correxit errata, quæ in eam irrepſerant & ſchemata, quæ ligno erant inciſa, textuique inſerta, in Tabulas retulit atque ut ea æri eleganter inciderentur, autor fuit editoribus. Promiſerat annotationes aliquot in totum opus diſtribuendas, ſed cum per typographorum in adornanda hac editione, ut ait, diligentiam ſtare non poſſet, ne ſuas cum auro *Gregorii* quisquilias miſceret, aliqua tantum in prolixa præfatione adjecit tyronibus ad intelligendas *Gregorii* propoſitiones utilia & ad corrigendas aſſertiones nonnullas, in quibus *Gregorium* a vero aberraſſe cenſet Noſter. *Gregorius* opus cum Sole & Luna duraturum daturus a numeris abſtinuit, quos continuata per ſecula ſecutura obſervatorum induſtria immutare ſolet. Quamobrem ut tyrones demonſtrationes ipſius geometricas & phyſicas cum Aſtronomorum recen-

recentium obſervationibus & rationibus arithmeticis comparare poſſent; hunc defectum Cl. *Huartus* ſupplevit. Brevem igitur totius mundani ſyſtematis conſpectum exhibet, numeris ex optimis autoribus, *Commentariis* ſcilicet Academiæ Regiæ ſcientiarum *Pariſinæ*, *Keplero*, *Philippo de la Hire*, *Caſſino*, *Newtono*, *Hugenio* & *Keillio* in theoriis planetarum, eorumque revolutionibus, diſtantiis item atque magnitudinibus veris definiendis tranſcriptis. Subjungit conſpectum totius operis Gregoriani, qui Introductionis loco inſervire poteſt tyronibus, tum illis etiam ſatisfacit, qui hiſtoricam operis profundi notitiam anhelant, immo hiſtoricam Aſtronomiæ notitiam expetunt. Explicat denique anomalias planetarum non minus in hypotheſi circulari, quam elliptica in eorum gratiam, qui calculi Aſtronomici ideam quandam animo concipere geſtiunt. *Aſtronomiæ Cometicæ* ſynopſis Aſtronomi celeberrimi *Halleji*, quæ in Appendice primo loco comparet, deſumta eſt ex Transactionibus Anglicanis A. 1705 *Num. 297*, & legitur in Actis A. 1707 p. 218 & ſeqq. Brevem horologiorum ſciathericorum tractatum, qui alteram appendicis partem abſolvit, Editor compoſuit; quatuor ejus ſunt capita, quorum primo faciliora quædam Gnomonices problemata continentur; ſecundo modus horologia regularia in plano delineandi declaratur; tertio modus deſcribendi horologia declinantia, inclinata & mixta exponitur; quarto denique horologia ſolaria per angulorum calculum deſcribi docentur. Praxi contentus Autor demonſtrationes prætermittit.

THE NATURAL HISTORY OF THE EARTH, illuſtrated &c.

i. e.

JO. WOODWARDI HISTORIA NATURALIS Telluris, illuſtrata, aucta, defenſa; atque nunc ex Latino in Anglicanum ſermonem converſa, addita demonſtratione phyſica exiſtentiæ & providentiæ divinæ, aliisque ſchedis Wood-

Digitized by Google

Woodwardianis antea nunquam impreſſis, a BENJ. HOLLOWAY, L. L. B. & Societatis Regiæ Sodali.

Londini, apud Thom. Edlin, 1726, 8.

Alphab. 1.

TRedecim jam prætorlapſi anni ſunt, ex quo *Hiſtoriam Naturalem Telluris illuſtratam & auctam* in lucem edidit celeberrimus *Woodvvardus*: in quo libro, lingua latina conſcripto, id potiſſimum egit, ut doctrinæ, in elaboratiſſimo ſuo *Tentamine* propoſitæ, præcipua quædam capita & luculentius explicaret, & ab objectionibus Cl. *Eliæ Camerarii* defenderet. Hoc ſcriptum in ſermonem Anglicanum nunc convertere, introductionemque præmittere ſatis amplam, operæ pretium judicavit Vir Nobiliſſimus, *Benj. Hollovvay*. Nec dubitare licet, quin rem gratiſſimam fecerit iis omnibus, qui Philoſophiam Naturalem rite colunt, & quid in ea illuſtranda præſtiterit Cl. *Woodvvardus*, non ignorant. Agit autem in laudata Introductione cum de hoc ipſo, tum & de aliis, partim jam editis, partim nondum editis operibus *Woodvvardianis*. Imprimis ex opere illo majore, de Hiſtoria Naturali Telluris, quod jam diu ab eruditis deſideratum etiamnum premit celeberrimus *Woodvvardus*, præclara quædam loca, ipſius Autoris verbis, & bona cum ejus venia, tranſcripſit. Unus horum locorum demonſtrationem phyſicam complectitur exiſtentiæ & providentiæ divinæ, ex mutata ac renovata rerum natura poſt diluvium, itemque ex gravitate corporum naturalium, hoc eſt ex niſu eorum ad certum centrum, atque ex ipſa denique animalium admirabili fabrica deſumtam: ubi imprimis de generatione diſſerit doctiſſimus Autor, hypotheſinque *Leeuvvenhœkianam* de vermiculis ſeminis maſculini coarguit, atque prima futuri fœtus ſtamina in ſyſtemate vaſorum ſanguineorum, cum corde, conſiſtere docet, ita ut univerſæ reliquæ partes pedetentim, & primo quidem cerebrum, oculos, medullam ſpinalem, noviſſime muſculos atque integumenta formari contendat. Alius locus narrationem de Diluvio Moſaicam, juſtam, ſinceram, non ab imaginatione, non a traditione, non ab obſervatione naturæ, ſed a

ſola revelatione ortam evincit. Tertio de anathemate, quod telluri, poſt lapſum primi hominis, dictum fuit divinitus, deque veſtigiis hujus anathematis in univerſo mundo vegetabili obviis, de carduis & tribulis, itemque de iride, tanquam ſigno fœderis cum Noacho icti; ac tandem quarto de dogmate Moſis, quod vita animalium in ſanguine eorum conſiſtat, diſputatur. Poſt de tribus aliis tractatibus Woodwardianis, ſua opera in lucem producendis, cum jam per annos pluſculos apud optimum Autorem, nimiis negotiis impeditum, latuerint, mentionem facit doctiſſimus Holloway. Uno Annotationes continentur in caput primum Geneſeos, de creatione mundi; alter eſt de origine gentium Americanarum; & tertius de ſapientia Ægyptiorum. Poſtremo etiam quatuor Epiſtolæ additæ ſunt, quas ad Dom. *Robertum Southvvell* ſcripſit Cl. Woodwardus. Harum duabus prioribus agitur de mutationibus Barometri, & de aſcenſu ac deſcenſu hydrargyri propter immutatam tempeſtatem: quam quidem rem ita explicat, ut halitus illos e tellure idemtidem, ac præcipue ante ortum pluviarum, inſigni copia & vi ſurſum ejectos, aeremque pari directione impellentes, hujus preſſionem atque gravitatem notabiliter imminuere exiſtimet. Tertia Epiſtola de œconomia ingentis abyſſi, in viſceribus terræ latentis, deque perpetua communicatione atmoſphæram inter & abyſſum; ac quarta denique de diſſolutione & vaſtatione telluris, tempore diluvii, disquiritur. Atque ut aliquid ſpeciminis loco afferamus, ex hac ipſa poſtrema epiſtola nonnulla hic excerpere placet. Negat in ea Cl. Autor, ſe in abſurda illa opinione verſari, quaſi totus terrarum globus vel ſolis aquis diluvii, vel neſcio quo menſtruo diſſolutus fuiſſet, atque adeo de iis magnopere conqueritur, qui ejusmodi ſibi ſententiam affingere haud dubitaverint. Deinde cum multi concipere non potuiſſent, quomodo lapides, metalla, & duriſſima quæque corpora foſſilia, tempore diluvii, omnino diſſoluta fuerint, ſalvis animalium vegetabiliumque partibus etiam ſatis teneris, primo quidem ita reſpondet, ut, cum ſufficienter demonſtraverit, rem ipſam non aliter ſe habere, tum quidem demonſtrationem modi, quo iſtud factum ſit, a ſe jure poſtulari poſſe neget. Deinde nec illum ipſum diſſolutionis modum adeo

diffi-

difficilem atque incomprehenſibilem judicat, ut plerisque videtur. *Jam olim*, inquit, *indigitavi rationem, qua partes foſſilium cohærent, oppido diſtare a cohæſione partium in animalibus ac vegetabilibus. Hæc tota fibris conſtant, mirifice implicatis atque inter ſe contextis. Illa non niſi particulis contiguis componuntur, quas aer, æther, atque ambiens atmoſphæra, preſſione & gravitate ſua continet. Ergo ad diſſolutionem corporum foſſilium nihil aliud requirebatur, quam ut cauſa ſoliditatis eorum, hoc eſt, gravitas, divina voluntate, ceſſaret. Quo facto univerſa illa corpora ſponte & absque auxilio menſtrui aut vis externæ, in partes minimas dilabi neceſſe erat. Non item vegetabilia atque animalia; quorum implicatæ fibræ, quamvis cauſa gravitatis ceſſaret, ipſæ a diſſolutione facile præſtare potuerunt ſecura.* Hæc Vir præſtantiſſimus: in cujus explicatione perquam ingenioſa illam unicam ſupereſſe difficultatem arbitramur, an non fibrarum, quamvis hæ ex minoribus fibris, atque hæ iterum ex minoribus componantur, tamen poſtremas ac minutiſſimas partes, perinde ut partes corporum foſſilium, ſola preſſione atque gravitate ſubtiliſſimi fluidi circumfuſi contineri ſtatuendum ſit. Sed hæc difficultas fortaſſis tanta non eſt, quin expeditam reſponſionem doctiſſimus Autor habeat in promtu.

AUGUSTINI LEYSERI, IN MAGNÆ BRItanniæ Regis & Brunſvicenſium Ducis Aulis Conſiliarii, in Tribunali Guelphico Aſſeſſoris, & in Academia Julia JCti, Meditationes ad Pandectas, quibus præcipua Juris capita ex antiquitate explicantur, cum Iuribus recentioribus conferuntur, atque variis celebrium Collegiorum Reſponſis & rebus judicatis illuſtrantur.

Volumina III & IV.

Lipſiæ & Guelpherbyti, apud Joh. Chriſtoph. Meiſnerum, 1725, 4. Alphab. 7, pl. 14.

Volumina V & VI.

Ibidem, apud eundem, 1727, 4.
Alph. 7 pl. 5.

DE Conſultiſſimi Autoris inſtituto methodoque dictum, dum Volumina duo priora in Actis noſtris A. 1723 Menſ. Octobri pag. 444 laudabamus. Prodiere inde, Volumen tertium, quod a *Lib. XIII Pand. Tit. II*, ad *Lib. XIX Tit. II* pertingit, & Volumen quartum, quod in *Tit. V Lib. XXII* finit, annexa diſſertatione *de iniquitate & recta uſu exſpectantiarum*. Nuper vernalibus mundinis accepimus Volumen quintum & ſextum, quorum poſterius meditationes ad *Librum XXXIX* integrum claudunt. Atque ſex Voluminibus deſtinaverat Noſter omnem harum commentationum laborem abſolvere, ut in Dedicatione ad Illuſtriſſ. Bernsdorffium Voluminibus IV & V præfixa ſpem fecit. Sed jam, currente rota, amplius exit opus, unique adhuc & alteri faſci materia ſupereſt. Nihil vero mutavit Autor de veteri libere, quod ſentit, profitendi more, atque opinationibus vulgo receptis, ſeque vel magnorum nominum autoritate, vel doctrina & aſſenſu communi tuentibus, alia omnia opponendi ſtudio. *Equidem ſuaſerunt mihi nonnulli*, ipſe inquit, *ut viris eruditis & illuſtribus, qui paſſim contra me ſcripſerunt, atque aliquot ex prioribus meditationibus meis refutarunt, accuratius reſponderem, ſententiamque meam tuerer. At ego mihi hoc perſuaderi non ſum paſſus, nec patiar impoſterum.* Nos etiam more, cujus ſtudioſi ſumus, nonnihil recentium Noſtri meditationum ſtrictim indicabimus. Volumine IV, ſpecimine 141, de jurejurando ſuppletorio, docet contra *Mevii* opinionem, illud ob præſumtiones quaslibet, non ſolum juris, verum & hominis decerni poſſe; impugnat vulgarem DD. regulam: *in cauſis arduis, & ex quibus ingens ad actorem perventurum eſt lucrum, jusjurandum ſuppletorium decernendum non eſſe, ſed purgatorium:* & oſtendit, perſonarum cauſæque expendendas eſſe qualitates, ſecundum has ſtatuendum fore. Aſſerit ibidem porro uſum jurisjurandi ſuppletorii in cauſis matrimonialibus, etſi plus quam ſemiplene probatum non ſit, confutata vulgari *c. 34 X, de jurej.* applicatione: aſſerit quoque jurisjurandi ſuppletorii de credulitate uſum in omnibus negotiis contra *Brunnemannum, Stryckium* & *Lauterbachium*.

chium. Specimine ſequenti, de jurejurando purgatorio, defendit, inquiſito de perjurio ſuſpecto loco purgatorii egreſſum e civitate recte imperari; poſſe enim civem noxium, etſi delicti nullius convictum, a magiſtratu municipali expelli; quam in rem memorabilem JCtorum Helmſtadienſium ſententiam ſubjicit. Specimine 144, de morte vim jurisjurandi habente, tria conſtituit ad hoc, ut jusjurandum a judice impoſitum propter mortem pro præſtito habeatur, integritatem vitæ, ſeriam oblationem, & impeditionem adverſarii: ibidem caſum proponit, quo jusjurandum ob mortem ejus, cui impoſitum fuit, pro deſerto habetur, ſcilicet, cum ſenex morbidus callide moras nexuit, & in lucrum heredum, expectatione mortis, eluſit præſtationem jurisjurandi, quibus potuit artibus. Specimine 147, de condictione ob turpem cauſam, contra ſententiam *Ill. Thomaſii* probat, Condictioni huic in debitis pecuniariis eſſe locum, per *L. 9. §. 1. ff. de condict. ob turpem*, item condictioni eidem exceptionem transactionis non obſtare. Eodem ſpecimine, enarrato facto, quod D. Auguſtinus *lib. 1 de ſermone Domini in monte, cap. 16* refert, Noſter defendit, turpe non eſſe uxori, conſentiente marito, pro ſervanda ejus vita cum alio concumbere. Specimine 148 inter alia aſſerit, quamvis debitori, uſuras indebitas ſolventi, condictio recte denegetur per *l. 26 pr. ff. de condict. indeb.* creditores tamen uſuras a debitore obærato indebite ſolutas repetere, per *L. 6 §. 1 ff. quæ in fraudem creditor. j. l. 10 & 17 de condict. indeb. & L. 10 §. 12. quæ in fraud. credit.* Volumine IV, ſpecimine 216, adſtruit, conductorem prædii, cui jurisdictio adnexa eſt, jurisdictionem, etſi de ea nihil in contractu dictum, conſequi; conductorem, qui jurisdictionem ſimul conduxit, ei jurisdictioni, cui reliqui incolæ ejus provinciæ ſubſunt, ſubjici; conductorem vero, qui jurisdictionem ſimul non conduxit, locatori extra cauſas locationem concernentes ſubjectum fore. Specimine 235, de creditore in alienationem pignoris conſentiente, contra JCtorum Vitembergenſium ſententiam evictum it, Magiſtratum, qui alienationem rei ſibi oppignoratæ confirmat, jus pignoris remittere. Specim. 255, de probatione negativa, contra *Coccejum* veritatem regulæ, *quod negantis per rerum naturam nullæ probatio ſit.*

asserit, nec probare negativam illum, qui in ea se fundat, teneri, nec probationem negativæ, etsi aliquando possibilis sit, imponi debere. Ceterum notabile est specimen 283, de arbitrio judicis, unico doctrinæ de testibus fundamento, conspicuis exemplis illustratum. Accedimus ad recentiora duo Volumina V & VI. Specimine 289, de ignorantia & errore, improbato discrimine inter ignorantiam juris & facti, mavult potius in decidendis causis sequi discrimen inter ignorantiam vincibilem & invincibilem. Specim. 290, de consensu sponsalitio, contra JCtos Halenses disputat, consensum simpliciter declaratum, das Ja-Wort, perfecte obligare, etsi non accesserint sponsalia solennia. Specim. 292, de sponsalibus inter consanguineos, memorabile responsum affert & confirmat, quo statuitur, Equitem Imperii immediatum, eumque Principis ministrum, cognatam suam, vel affinem uxorem ducere sine dispensatione posse. Specim. 293, de Actione ex sponsu, novum nomen hujus Actionis ex sponsalibus descendentis profert e Gellii *Noctib. Attic. lib. IV cap. 4*, ubi de hoc nomine testatur Servius Sulpicius, idque Noster præ alio nomine, quo *Actio matrimonalis* dicitur, commendat. Ibidem proponit, quibus casibus ex sponsalibus non ad consummationem matrimonii, sed ad interesse agatur, & quibus judex, etsi in libello consummatio matrimonii petita, possit tamen in sententia ab eo recedere, atque reum in pecuniam condemnare. Specim. 302, de discrimine bonorum uxoriorum, ostendit, discrimen inter bona dotalia, paraphernalia & receptitia nec in jure Romano, nec in prisco Germanico fundari, sed deberi moribus hodiernis: indeque jura singulorum bonorum distincte exponit. Specim. 308, de pactorum dotalium per modum contractus & ultimæ voluntatis discrimine, commonstrat, doctrinam de pactis dotalibus in vim ultimæ voluntatis conditis liberaque eorum revocatione, nec juri Romano, nec Germanico convenire; pacta dotalia in dubio per modum contractus inita censeri, in iisque voces *hereditas, successio*, item *legitima* adhiberi posse, vocem erblich contractum magis indicare, quam ultimam voluntatem; clausulam codicillarem adjectam nil operari ad mutandam pactorum dotalium inter vivos naturam, nec solam quin-

que

Digitized by Google

que teſtium adhibitionem, nec diſpoſitionem de omnibus omnino bonis, nec mortis mentionem, & verba auf den Todes-Fall; denique pacta dotalia inter vivos, etſi nullus teſtis adhibeatur, valere. Sed ſatis erit hæc hactenus deguſtaſſe.

ELOGIOS DOS REYS DE PORTGAL COM OS mais verdadeyros Retratos.

h. e.

ELOGIA REGUM LUSITANIÆ, CUM VERISSIMIS eorum, quæ inveniri potuerunt, imaginibus, in ordinem diſpoſita a FRANCISCO BERNHARDO DE BRITO, Hiſtorico Generali & Monacho Ordinis S. Bernhardi, novis ſupplementis aucta a JOSEPHO BARBOSA, Clerico Regulari & Hiſtorico Sereniſſimæ domus Bragantinæ; oblata Sereniſſimo Principi Luſitaniæ, D. JOSEPHO, a DIOCO DE MENDONZA, Secretario Status Regio.

Ulyſſipone Orient. ex officina Ferreyniana, 1726, 4.

Alph. 1 pl. 7½ Icon. Tab. 25.

INter eos, qui Icones Regum Luſitaniæ dedere, maxime ſe omnibus hactenus probavit Antonius Vasconcellius, qui Anacephalæoſin ſuam Regum Luſitan. non modo elegantibus, verum & genuinis Regum iconibus exornaſſe fertur. Nec multum ab iis abludunt in hoc opere repræſentatæ imagines, quamvis paulo rudiori Minerva exprimantur, ultimis tantum, *Alphonſo VI, Petro II* & moderno Rege *Johanne V* exceptis, quos Belgas artifices habuiſſe proclive eſt. In hoc libro vitæ Regum Luſitanicorum ab *Henrico* Comite Luſitaniæ usque ad Johannem V ſuccincte per modum elogiorum enarrantur, quas breviter percurremus. Elogio primo *Henricus*, patria Biſantinus, &, cum ejus natales controverſi ſint, ſecundum meliorem ſententiam, filius Comitis Varnonenſis & Johannæ, filiæ Geroldi Ducis Burgundiæ, p. 1. fuiſſe dicitur. Matrimonio junctus Thereſiæ, Alphonſi VI Regis Caſtellæ filiæ, Luſitaniam ſub Comitatus nomine accepit. 3.

Ad

Ad ſacrum bellum irrito per Imperatoris Alexii Comneni fraudes
p. 11. molimine cum Hugone Comite Luſignano, affine ſuo, & aliis
14. Principibus Borealibus profectus eſt. II Elog. *Alphonſus I*, pedibus diſtortis natus, miraculoſe per preces, quas Egas Moniſius Pædagogus ad ædem Mariæ de Carquere, ut appellant, miſerat, ſanatus eſt. Scutum, quo Reges Luſitaniæ utuntur, Chriſtus in prœlio Orichienſi contra Mauros ipſi oſtendit, ac ut titulum Regis aſſumat, jubet. Oliſſiponem Mauris eripit. III Elog. *Sanctius I* cum Saracenis undique irruentibus ac eum divexantibus in-
24. ducias per quinquennium facit, quas inuſitata Solis defectio cum horrendis terræ motibus crebroque imbrium defluxu ſecuta fuit. IV Elog. *Alphonſus II*, Luſitanice *O gordo* dictus, i. e. obeſus, cum fratribus & ſororibus ingens diſſidium habuit, Pontificis opera
29,30. ſopitum. Mauros ex Salacia ſeu Alcacer Do Sal ejecit. V Elog.
31. *Sanctius II Capello*, hoc eſt, Cucullus dictus eſt, quod more Canonicorum Regularium S. Auguſtini in Cœnobio ſanctæ Crucis voto Matris, ob valetudinem eius concepto, adſtrictus, usque ad
35. XII ætatis annum linteatus cucullatusque incederet. Ex inconſulto matrimonio afflictis Regni rebus, Alphonſus frater in ejus locum ſuffectus eſt, ac ipſe interim Toleti exulavit. VI Elog. *Alphonſus III* Turdetaniam a Rege Caſtellano ſub certis conditionibus accepit, ac Luſitaniæ ac Turdetaniæ Regem ſe ſcripſit, hinc Regii inſignis oræ bracteata ex auro caſtella ceu vetera
46. Algarbiæ inſignia addidit, ac Mauros ex ea omnes expulit. VII
49. Elog. *Dionyſii I* mira in litteras humaniores ac Poeſin propen-
50. ſio laudatur. Matrem ad regni ſocietatem admittere noluit, dicens: viro ignominioſum eſſe, ſi ab undecimo anno aliena mo-
51. deratione egeret. Cum Sanctio Caſtellæ Rege ob fidem violatam in his, de quibus in liberorum nuptiis inter eos convenerat, bellum
52. geſſit. Regis Caſtellani & Arragonii lites compoſuit. Summa
56. ejus liberalitas prædicatur, ac tanta felicitas, ut in proverbium abierit, *El Rey Diniz fez tado que quiz*, hoc eſt, Rex Dionyſius omnia, quæ voluit, fecit. Uxor ejus Eliſabetha ſancta & miraculis clara fuit, cujus vita ex Vasconcellio ſupplenda. Ordo Templariorum ejus tempore ſublatus & novus Equitum Chriſti
58. conſtitutus fuit. IIX Elog. *Alphonſus IV, O bravo* i. e. fortis dictus,

Digitized by Google

dictus, venationi maxime deditus, libero Consiliariorum monito ab ea destitit. Contra Regem Marrocanum Haliboazem & Granatensem Hispanias invadentem Castellano auxilium eventu felici tulit, quæ celebris pugna *de Salado* a flumine prope quod gesta est, vocatur. IX Elog. *Petrus I*, rigidus justitiæ satelles & liberalitatis amans adeo fuit, ut laxius se vestiri juberet, quo liberius brachia ad donandum extendere posset, ac neminem Regem appellari posse dixit, nisi eo die quo beneficia contulisset. Mortuus jam, S. Bartholomæi precibus, quem maxime coluerat, in vitam revocatus est, ut peccatum aliquod, quod vivo memoria exciderat, confiteretur. X Elog. *Ferdinandus*, Castellæ Regnum hæreditario jure ad se pertinere prætendens, bellum contra Henricum Regem Castellanum temere suscepit. Quod Pontificis opera compositum, postea recruduit, Anglis etiam in auxilium advocatis. Henrico mortuo, Johanni ejus filio ad pacem firmandam Beatricem in matrimonium dedit. Olissipponem & Eboram muris cinxit. XI Elog. *Johannes I*, bonæ memoriæ (*de boa memoria*) quod nomini ejus ob insignes virtutes adjectum est, cum Rege Castellano, Lusitaniam subigere parante, cruentum bellum gessit & prælio ad Albigarrotam (*Aliubarrota*) Castellanorum Cannas, illum superavit ac in ejus victoriæ memoriam singulare Monasterium, *de Batasha* i. e. prælii, dictum, exstruxit, cujus rudera hodienum supersunt. Septam quoque Mauris eripuit. Leges utiles sanxit & Codicem Justiniani in linguam vulgarem transferendam curavit. XII Elog. *Eduardus I* Judæi cujusdam Astrologi prædictiones in auspiciis inaugurationis contemnit. Tingitana expeditio male ei cessit, & Ferdinandus frater Mauris obses datus inter eos obiit. Philosophiam moralem & civilem maxime excoluit & varios libros politicos conscripsit. XIII Elog. *Alphonsus V* urbem maritimam munitissimam Alcacer Seguor in Africa expugnavit, quam recuperaturus Fessæ Rex frustra obsedit, ac postea Arzillam nobilem & antiquam Africæ urbem ac Tingin cepit. Cum Johanna Henrici Regis Castellani filia dotis loco jura in Castellæ & Legionis regna accepit, magno Lusitaniæ incommodo: ipse ea tueri conatus, prælio memorabili apud Taurum victus est, & ad Regem Galliæ Ludovi-

p. 61. 68. 69. 74. 76. 83. 86. 91. 93. 103.

cum XI profectus, frustra auxilium petiit. XIV Elog. *Johannes II* Patri, ex Gallia reduci, titulum Regis, quem obtinuerat,
p.114. summa modestia concessit. Famosum illud promontorium, Caput bonæ spei, detexit. Scutum Lusitanicum ad eam qua hodie conspicitur, reduxit formam. XV *Emanuel I*, boni ominis causa dictus, quod Eucharisticæ pompæ præ foribus Palatii ductæ
127. tempore natus esset, felicissimus Regum, fines imperii per Indi-
131. am plenius detectam & Æthopiam dilatavit. XVI Elog. *Johannes III* sacrum quæstorum hæreseos tribunal primus instituit. Ac ejus cura Evangelii lux per Orientis regiones late dispersa
132. fuit. Academiam Conimbricensem, a Dionysio fundatam & postea Ulyssiponem translatam, Conimbriæ restauravit, videns, ut Autor ait, Musis quietem amantibus cum strepitu aulæ & mercatorum ob negotia ibi confluentium non bene convenire, ejusque
139. reditus plus triginta millibus aureorum adauxit. XVII Elog. *Sebastianus I*, die S. Sebastiani natus, Principes Orientis, Lusita-
143. nos India ejecturos, bello felici aggressus est. In Africa autem cum Rege Maurocano Muley Abdolmelecho, qui Muley Mohammetem, ejus auxilium implorantem, expulerat, infeliciter manum conseruit. XIIX Elog. *Henricus I*, Regni Gubernator impubere Sebastiano constitutus, & tandem eo extincto ad fastigium re-
150. gni evectus est, at variis competitoribus ortis, postquam annum
156. regnaverat, tabe obiit. XIX Elog. *Philippus I*, Emanuelis ex majori filia nepos, Lusitaniæ hæres, occupavit eam & Antonii
166. funestos conatus oppressit. XX Elog. *Philippus II* nova regna, Peguanum & Canadense, suo adjecit. Leges Lusitanicas in unum volumen contrahi jussit, ac cum Regum Persiæ & Congi legatis
170. belli contra Turcas & religionis causa egit. XXI Elog. *Philip-*
171. *pus III* Principem Anglicanum de Gales Madriti pompose excepit. Bahiam a Batavis obsessam liberavit. Catalaunos & Lusitanos
179. rebelles habuit. XXII Elog. *Johannes IV*, Dux Bragantiæ, Rex
181. proclamatus, Castellanos variis prœliis fugavivit. A morte, in sacra processione publica ipsi intentata, miraculose liberatus, Batavos a
196. Pernambuco repulit. XXII Elog. *Alphonsus VI* Regno exutus
197. fuit, fratre Petro surrogato. XXIV Elog. *Petrus II* Carolum Regem Hispaniæ magnifice excepit & magno exercitu Castellam intravit.

Digitized by Google

intravit. Monetam in Sabaudiæ Ducis nuptias memorabilem cudi juſſit. XXV Elog. *Johannes V* Academiam Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ & Civilis A. 1720 die 8 Decembr. inſtituit.

SYNOPSIS TOMI QVINTI DE ACTIS ſanctorum Julii, collectis, digeſtis & illuſtratis a JOAN. BAPT. SOLLERIO, JOAN. PINIO, GUIL. CUPERO, PETRO BOSCHIO, Societatis Jeſu Presbyteris.

Antwerpiæ, proſtat apud Jacobum du Moulin, 1727, 4. pl. ℔.

TRigeſimus hic ordine eſt accreſcentis indies operis tomus, Sanctos centum & undeoctoginta nominatim referens, anonymos centum ſex & viginti, præter manipulos alios, quorum numerus non exprimitur. Dies quinque, ut bini præcedentes, continet, a vigeſima ad vigeſimam quartam. Sancti porro, de quibus agitur, in ſolitas hic claſſes diſtribuuntur; viri primum juxta triplicem Eccleſiæ ſtatum, *Eccleſiaſticum, Monaſticum & Seoularem*, ſervato regionum ordine; feminæ autem, cujuscunque ſtatus aut conditionis ſint, quartam & poſtremam claſſem conſtituunt. Antiqui fœderis Sancti *Elias* & *Daniel* extra hunc ordinem poſiti, non minori tamen quam ceteri gloria in Eccleſia Catholica illuſtres ſunt: & Sanctus quidem ille, arisque ſacris admotus, tametſi in vita, neſcitur quo modo, ſuperſtes; cujus cultus apud Græcos æque ac Latinos receptus, templa & oratoria ei dicata, nec non miracula recenſentur, totaque vitæ ex ſacro textu ſeries accurate deducitur, ad raptum usque, de quo palliique ejus reliquiis ſatis fuſe diſceptatur. Neque ipſo minus celebris eſt *Daniel*, Propheta in paucis mirabilis, de cujus captivitate, ſanctitate, virtutibus, ſapientia, auctoritate apud reges ethnicos, deque viſionibus, ſomnibrum interpretationibus, prophetiis, ſepulcro, epitaphio, ſtatuis, cultu ſacro, reliquiis & ſacris ædibus nil prætermiſſum eſt.

EX STATU ECCLESIASTICO.

Ætate & ſpectata ſanctitate præcipuo *Joſepho*, alias *Barſabæ*,

utpote in ipſa Scriptura ſacra *Juſto* declarato, primus debetur locus; is vero cum Barnaba confundendus non eſt, nec cum Joſe, aut Juſto Hieroſolymitano Epiſcopo. De geſtis pauca memoriæ tradita ſunt. Neque de *Cyrillo* patriarcha Antiocheno multo plura dici potuere, quam quæ in ipſa ſerie Patriarcharum dedimus, ut cujus Acta ſcripta non videntur; ipſe vero in ſacris Faſtis vix notus, neque a Baronio in Actis Claudii, Nicoſtrati & ſociorum ſatis apte repertus. Breviora longe ſunt, quæ de *Zotico*, Comanæ in Armenia Epiſcopo, ex Euſebio eduxit Romanum Martyrologium.

Paulo ampliorem materiam præbuit *Apollinaris*, Ravennæ Proto-epiſcopus, S. Petri Apoſtoli diſcipulus; non quod miranda ejus Acta ſincera cenſuerimus, ſed quod longe illuſtrior ſit gloria ejus poſthuma per dilatatum ſolenniſſime cultum & miracula, per hiſtoriam inventionis corporis ſeculo XII factam, & per ejus poſſeſſionem Claſſenſi monaſterio pluribus argumentis aſſertam, unde acceptas oportet ſacras reliquias, alibi veneratioui expoſitas, de quarum translationibus ſatis operoſe diſſeritur. Temporibus noſtris vicinior eſt *Joanner*, a loco natali *Tauſſinianenſis* dictus, ex Jeſuatorum Ordine Ferrarienſis Epiſcopus, non ſine miraculo electus; ſtupenda in pauperes miſericordia aliisque prodigiis inclytus, ad cujus cultum probandum, aliaque monumenta procuranda, quibus geſta ejus illuſtrarentur, non parvo labore, nec minori diligentia opus fuit. *Hieronymus* Epiſcopus ad Papienſes pertinet, *Lucanus* in eadem dignitate præfuit Sabionenſibus, *Severus* Caſſini depoſitus eſt.

Liborius, Cenomanenſis Epiſcopus, translatione Paderbornenſi atque innumeris ſignis quam rebus geſtis illuſtrior, ſingulariſſimus eſt adverſus calculum patronus, non Weſtfalis ſolummodo ſed & Italis aliisque gentibus mire propitius, ex quo ſacræ ejus exuviæ, bello Suecico a furioſo Halberſtadenſi Lutherano Epiſcopo ſurreptæ, ſed poſtmodum reſtitutæ, in alias orbis partes & in Belgium noſtrum transfuſæ ſunt, ubique, etiam Romæ, in ſumma veneratione. *Pavacii*, Cenomanenſis itidem Epiſcopi, ſacra pignora, non in ſede epiſcopali, ſed alibi quoque miraculis clara ſunt, præſertim in Vaſtinenſi Caſtro Rainardi, quo

Digitized by Google

quo quando aut quomodo pervenerint, satis incertum est; Hugonotorum furori feliciter subtracta, tota ea vicinaque regione præsens morbis variis medela censentur. De *Ursicino* Senonensi & *Valerio* seu *Valeriano* Nicienſi pauca, quæ dici possent, subministrata sunt.

Arbogastum, Argentinensem Episcopum, Franciæ an Germaniæ adscribas, parum interest: sub Francis Regibus floruisse, imperante in Austrasia Dagoberto II, cujus filium Sigebertum vitæ restituit, atque ab eo possessiones multas ecclesiæ suæ aliisque impetrasse, compertum est. De patria certant Hiberni & Scoti, quorum rixas composueris, si Aquitanum fuisse, melius asseras: Episcopatus tempora, annus obitus & controversa alia recte explicantur. *Bernardi* Hildesiensis Præsulis cultus extra dubium positus est, Acta & varia ejus miracula illustrata. *Dictinus* Asturicensis Episc. felici casu locum inter Sanctos obtinuit. *Declanus* Ardmoriæ in Hibernia stupenda gessit, si Actis fides haberi possit. Veriora sunt, quæ de *Paulo* Cordubensi diacono inclytoque martyre retulit S. Eulogius

EX STATU MONASTICO.

Classem hanc ducit *Joannes* anachoreta in Palæstina, & propriis virtutibus & eo nomine laudatus, quod famosissimi Symeonis Sali socius fuerit, ut ejus gesta in alterius Actis 1 Julii quærenda sint. *Antonius* ex Ordine Eremitarum S. Augustini Aquilam in Vestinis non parum illustravit. Frustra quæsita est ejus Vita Latina, fuitque adeo ex verbosiori Italica Latine vertenda & contrahenda, cum longiori multorum miraculorum serie. In Gallia Abbates celeberrimos exhibet hic tomus, *Ioannem Cassianum* imprimis, scriptis suis & peregrinationibus per Orientis Ægyptique asceteria, tum vero præclaris virtutibus & exemplis Massiliæ atque in finitimis regionibus æstimatissimum, ibique a seculis ecclesiastico cultu donatum. Vita, hactenus nunquam scripta, ex libris ejus operose colligi debuit: ab erroribus autem, quos nonnulli perperam ipsi impegerunt, ex aliorum apologiis probe vindicatus est, quemadmodum & patria, huc usque satis dubia. *Wandregisilum*, Fontanellensis in Normannia cœnobii conditorem, cujus pretiosis reliquiis ditatum olim fuit Blandiniense

enſe apud Gandavum cœnobium, ſatis ferme eſt nominaſſe; usque adeo vulgata ſunt præclara ejus geſta & merita, ex duobus ſcriptoribus a nobis recenſita, cum copioſis ſignis & translationis hiſtoria. Neque de *Anſegiſo*, in eodem cœnobio poſtmodum Abbate, multa hic memoranda ſunt: notiſſimus & ipſe eſt æque ac *Vulmarus* in Picardia, *Meneleus* apud Menatenſes in Arvernia, atque etiam *Euſpicius* monachus in monaſterio Miciacenſi: ſic nec recentior *Franciſci Solani* ex Ord. Minorum, nuperrime Sanctis adſcripti, memoria hic prædicanda: ſufficiat, dixiſſe, Americæ ipſum & Peruani præcipue regni apoſtolum & thaumaturgum fuiſſe.

EX STATU SECULARI.

Plato Ancyranus M. apud Græcos potiſſimum celebris, multisque ornatus elogiis, ædes ſacras plures ſibi dicatas habet, innumeris clarus miraculis, ut ejus ſepulcrum miſerorum perfugium appelletur. Fidei etiam inſigne teſtimonium dedit *Theophilus*, dictus *junior*, ordinis ſenatorii & dux ſtrenuus, qui ab Arabibus captus, ſanguinem fundere quam eorum promiſſis acquieſcere maluit. Sebaſtenos MM. S. Athenogenis diſcipulos, non recte diſtinctos oſtendimus. Non adeo noti ſunt *Hymenæus* & *Capiton*; *Cyrillus* & ſocii Antiochenſ; *Trophimus* item, *Apollonius*, *Miniſeus* cum ſuis: tum Melitinenſes, Chalcedonenſes, Bulgari, Corinthii atque Ægyptii. In Africa clariores MM. *Maxulitani*, deinde & *Victor* cum variis ſociis. Romam præcipue ornat *Vincentius* M. niſi forte Tiburtinis debeatur; Amiternum *Victorinus*: adde MM. *Cæſenates* & *Siculos*, & confeſſorem *Fantinum* in Calabria haud ſane ignobilem. Inter Galliæ martyres illuſtriſſimus eſt *Victor* Maſſilienſis cum ſociis; de quorum reliquiis, geſtis & miraculis fuſius agitur. *Arnulfus* Moſomenſis a ſynonymis diſtinguitur, vix aliunde quam ex ſignis notus. *Raſiphus* M. non unus, ſed *Ravenni* ſocius, cum ipſo a Normannis honoratur; *Wulfadus & Ruffinus* in Anglia. Gratiæ miraculum fuit *Joſephus comes*, ex Judæo confeſſor egregius, cujus converſionem & adverſus Arianos conſtantiam S. Epiphanio acceptam referimus. In Italia habes *Gualterium* Laude Pompeja; *Oddinum Barottum* Foſſani in Pedemontio: in Gallia *Serenedum* apud Cenomanos.

EX

EX SEXU FEMINEO.

Syntyche Philippenſis præclariori elogio ornari non potuit, quam quod, teſte Apoſtolo, cum ipſo laboraverit in Evangelio. *Margarita* diffuſiſſimo in Eccleſia cultu longe nobilior quam rebus geſtis, ſaltem quæ ad nos ſincere ſcriptæ pervenerint. *Niceta* & *Aquilina* ex S. Chriſtophori Actis deſumptæ ſunt; *Anna* apud ſolos Græcos nota. *Praxedes* V. Romæ, cum ſorore Pudentia, nominatiſſima eſt. *Chriſtina* V. M. Margaritæ haud multum abſimilis, utpote cultu ubique & miraculis celebratiſſima, verum cujus Acta aut varias Paſſiones fruſtra expurgare conatus eſt, qui magno volumine id nuper tentavit. De *Primitiva* V. M. paucis agi potuit; *Romulam*, *Redemptam* atque *Hirundinem* laudavit magnus Gregorius. *Maria Magdalena*, Provinciæ aſſerta, in ſignum poſita videtur, cui a ſeculis contradicitur: nos eam & Lazari ſororem, & peccatricem, & a ſeptem dæmoniis liberatam cum Eccleſia Catholica agnoſcimus. *Julia* V. M. cum neſcio quo *Claudio* imperatore & aliis MM. Trecenſibus debetur; *Segolena* vidua Albigenſibus: *Mera* V. Lectoræ colitur; *Severa* apud Trevîros. *Wilgefortes* ſeu *Liberata* cujas fuerit, quando vixerit, quid egerit, ignoratur: hoc ſcitur, ut a muſtis malis liberatricem paſſim invocari. *Columba* apud Luſitanos innotuit. *Chriſtina* V. Belgica *mirabilis* nomen merito conſecuta eſt; eo mirabilior, quo ſtupendiſſima Acta ſolidiori auctoritate nituntur. *Levvinna* M. Angla apud Bergenſes in Flandria miraculis claruit: *Vaſtrada* vidua, Sanctorum mater, Suſtereni ad Moſam. *Kingam* ſeu *Cunegundem* virginem maritatam, ex Poloniæ duce ſanctimonialem, admirabili ſanctitate vitæ ac miraculis vere regni iſtius prodigium dixeris.

Atque hi ſunt præcipui Sancti quorum Acta aut breviora etiam elogia hoc tomo illuſtrantur: quo autem die quibusve paginis quærenda ſint ſingula, docet index alphabeticus eorundem, toti volumini præfixus; ætatem porro chronologicus; cetera in ſubjunctis aliis indicibus quærenda ſunt.

Erunt fortaſſe, qui a nobis apologiam exſpectent adverſus ea quæ non ita pridem vulgavit Odoacer *quidam* Ilbachius, *in Actis Sanctorum diſcernendis aut vindicandis ut minimum* ſum-

ſumme peregrinus. Odioſas is controverſias, ab annis fere triginta exſtinctiſſimas, lævo prorſus ſidere renovavit: ipſum nos, dum longe utilioribus occupamur, ad tunc abunde dicta probataque remittimus. Quæ ſi ſufficere non exiſtimet; adeat, obſecro, Librum apologeticum *ab Eminentiſſimo Card. Baronio, ſub Antonii Gallonii nomine, A.* MDCIV *Romæ editum & Clementi P.P.VIII inſcriptum, ad Conſtantinum Cajetanum,* EX BREVIARIO S. Gregorii monachatum Benedictinum *adſtruentem; ubi quid de Breviario, & conſequenter de S. Catharinæ contractis in eo Actis cenſendum, niſi volens cæcutiat, apertiſſime perſpiciet.*

D. JOACHIMI LANGII, S. THEOL. PROF. ORD. in Acad. Fridericiana, Cauſa Dei ac religionis revelatæ, & quidem Chriſtianæ adverſus Judæos, nec non Evangelicæ adverſus Socinianos & Pontificios, methodo demonſtrativa aſſerta.

Halæ, impenſis Orphanotrophii, 1727, 8.
Alph. 3.

TErtius hic eſt & ultimus Tomus Cauſæ Dei, quam Ven. Langius Tomo I adverſus atheiſmum & deiſmum pſeudophiloſophorum, Tom. II adverſus naturaliſmum vindicaverat, quamque hoc III Tomo adverſus Judæos, Socinianos ac Pontificios defendit. Tomum *primum*, qui nunc auctior luculentiorque prodit, in Actis noſtris A. 1723 p. 454; Tomum *ſecundum* A. 1726 p. 412 recenſuimus; nunc *tertii* quoque Tomi argumentum eo libentius exhibendum putamus, quo digniorem judicamus librum, qui ab omnibus rerum ſacrarum cupidis cum cura legatur.

Tractationi præmittitur *protheoria*, quæ continet 1) *poſtulata XX*, de digna inquiſitione in veritatem religionis Chriſtianæ, ſcholiis illuſtrata, p. 1--13. 2) *theoremata III*, de libris ſacris novi fœderis, eorumque ætate, auctoribus & auctoritate canonica, integritate, collectione & receptione in canonem. 13--20.

Protheoriam excipit *tractatio*, cujus *Liber I*, isque dogmaticus,

ticus, in veritate hiſtoriæ rerum Chriſtianarum afferenda verſatur, uti Tomi ſecundi initium in hiſtoriæ Moſaicæ ac Judaicæ veritate extra dubium ponenda occupatum fuerat. Huic deinde ſuperſtruitur demonſtratio præſtantiæ ac divinitatis, qua religio Chriſtiana radiat, & adverſus Judæorum exceptiones triumphat.

Libri I pars prior *hiſtorica* tribus capitibus conſtat. Caput I agit *de veritate hiſtoriæ Chriſtianæ*, quæ 1) per duodecim argumenta inſita & propria aſſeritur, 2) per Judæorum teſtimonia ipſasque calumnias confirmatur, 3) per hominum paganorum, imprimis philoſophorum, teſtimonia ac obtrectationes corroboratur. Caput II agit *de præſtantia religionis Chriſtianæ*, 12 characteribus evicta, ubi *propoſitio 1*, tractat de religionis chriſtianæ antiquitate & veritate hiſtorica; *prop. 2*, de eo, quod religio Chriſtiana religionem naturalem continet, & defectus ejus ſupplet; *prop. 3*, de ejusdem univerſalitate & rituum ſimplicitate, univerſo generi humano accommodata; *prop. 4*, de ſcriptorum ſacrorum ἀξιοπιστίᾳ & de ſermonis dignitate; *prop. 5*, de doctrinis fidei & vitæ, & de utrarumque harmonia, perfectione ac ſublimitate; *prop. 6*, de interna conſcientiæ libertate, & de externæ diſciplinæ æquitate. Caput III denique agit *de divinitate religionis Chriſtianæ*, in 12 characteribus aliis, per ſex propoſitiones deductis. *Prop. 1*, de veritate & eventu tum prophetiarum de perſona, officiis & duplici ſtatu Meſſiæ, tum typorum; *prop. 2*, de religionis propagatione ac conſervatione; *prop. 3*, de inſigni rel. Chriſt. habitu ad vitam præſentem & futuram; *prop. 4*, de religionis Chr. capitibus duobus præcipuis, lege & Evangelio, mere divinis; *prop. 5*, de confeſſione martyrum cruenta, & de viva quorumvis aliorum Chriſtianorum experientia; *prop. 6*, de prophetiarum, ipſi religioni Chriſtianæ in libris N. T. propriarum, eventu; nec non de Chriſti & ejus Apoſtolorum miraculis, ubi 1) de eventu prophetiarum, 2) de θαυματουργίᾳ Chriſti & Apoſtolorum ſex propoſitionibus agitur.

p. 20–25. 45–78. 78–115. 117. 118. 120–122. 122–126. 126–129. 129–132. 134–164. 164–170. 170–174. 174–184. 184–197. 184–197. 197–205. 203–246.

Libri I pars poſterior *dogmatica* præcipua ſiſtit religionis Chriſtianæ capita, eorumque harmoniam cum doctrinis V. T.

luculentiſſime ob oculos ponit. Sectio I, agit *de myſterio S. Trinitatis ac ſimul de perſona Chriſti*, & quidem cap. I, *de myſterio Trinitatis generatim*, ubi *prop. 1*, de locis XXV, primariis;
248–254. *prop. 2*, de locis XXV, ſubordinatis aliis, cui vindiciæ aliquot
254–274. locorum anti-Socinianæ ſubjiciuntur; *prop. 3*, de locis quam
274–278. plurimis, quæ de divinitate Chriſti & ſpiritus ſancti agunt. Cap. II, agit *de divinitate Jeſu Chriſti* per ſeriem decem propoſitio-
279. mum. *Prop. 1*, de illis L. & amplius oraculis, cap. I citatis quæ in N. T. de myſterio S. Trinitatis, atque ita ſimul de divinita-
279–282. te filii Dei, agunt; *prop. 2*, de illis locis, in quibus Chriſtus
283–343. promiſiſſe & miſiſſe dicitur ſpiritum ſanctum *prop. 3*, de VII locis, in quibus Chriſto nomen *Deus* expreſſe tribuitur, cum vin-
343–348. diciis Anti-Socinianis; *prop. 4*, de illis ſcripturæ locis circiter
349–354. D. in quibus nomen Κύριος de Chriſto adhibetur; *prop. 5*, de
355–362. CVII locis, in quibus Chriſtus vocatur Dei filius; *prop. 6*, de il-
362. 363. lis locis, quæ ipſius divinitatis deſcriptionem habent *prop. 7*, de locis, in quibus Chriſto attributa mere divina adſcribuntur; *prop.*
363–366. *8*, de locis, in quibus Chriſto opera mere divina aſſignantur;
366 369. *prop. 9*, de locis, in quibus Chriſto cultus mere divinus tribui-
369. 372. tur; *prop. 10*, de locis V. T. e quibus divinitas Chriſti jam To-
372–376. mo II, demonſtrata eſt. Cap. III, probat *divinitatem ſpiritus ſancti*, ubi VII locorum & argumentorum claſſes exhibentur,
377–381. tandemque demonſtratio de vera ſpiritus ſancti perſonalitate ſubjicitur.

Sectio II partis poſterioris tractat reliquas relig. Chr. doctrinas, præcipue ad *Chriſtologiam* pertinentes: ubi cap. I, agit de officio Chriſti *ſacerdotali*, & in eo de ſalutis noſtræ fundamento & acquiſitione; cujus membrum 1, agit de ſatisfactione
382–483. forenſi, XXXIV propoſitionibus tractata, membr. 2, de juſtifi-
484–533. catione, tanquam ſatisfactionis applicatione. Cap. II, de officio Chriſti *prophetico*, & in eo de partæ ſalutis promulgatione, & ſic
536–549. de ſalutis ordine, ubi membr. 1, de regeneratione, 2 de fide, quæ
549–628. juſtificat. 3 De fide quatenus juſtificat. Cap. III, de officio
628–686. Chriſti *regio*, & in eo de applicatæ ſalutis poſſeſſione, amplifi-
686. catione & conſummatione; ubi membr. 1, *de juribus ac beneficiis*, quibus Chriſti cives in regno gratiæ ac ſalutis fruuntur, referen-

Digitized by Google

ferendis partim ad Deum *patrem*, ut ſunt adoptio, cura Dei pa- 690–696.
terna, curatorum hereditas æterna; partim ad Dei *filium*, ut ſunt 696 – 711.
juſtitia, pax & libertas ſpiritualis; partim ad *Spiritum* ſanctum, 711 – 729.
ut ſunt illuminatio, lætitia & rectio Spiritus ſancti: quibus ſub- 729 – 742.
junguntur alia chariſmata & beneficia, ad *Deum trinunum* refe-
renda, ut ſunt unio cum Deo, robur ſpirituale & certitudo ſalutis,
quorum omnium complexus eſt in unctione, & inde oriente di-
gnitate ſacerdotii ſpiritualis & regalis. Membrum 2 agit *de of-* 242.
ficiis civium in regno Chriſti, ubi ſepoſita ipſa officiorum tra- 748–784.
ctatione, agitur de criteriis, quibus opera gratiæ ab operibus
naturæ ſunt diſtinguenda, tum V generalibus, tum VII ſpe-
cialibus.

Liber II eſt argumenti *elenchtici*, ejusque Pars I *Anti-Judai-*
ca, ubi cap. I exhibet Iſagogen generaliorem in elenchum An- 767–783.
ti-Judaicum & in dialyſin objectionum Judaicarum, cap. 2 dialy- 783 – 798.
ſin ſpecialem objectionum adverſus Chriſti Genealogiam. Pars 800.
II *Anti-Sociniana*, ubi cap. I agit 1) de *myſterio S. Trinitatis*, 804–845.
2) de divinitate *Filii*, 3) de divinitate *Spiritus S.* disjectis ubique
Socinianorum objectionibus, Cap. II de *ſtatu* Chriſti duplici; 846–856.
Cap. III de *officio* Chriſti triplici; Cap. IV de aliis circa ſalutis 856–912.
ordinem Socinianorum erroribus. Pars III, *Anti-Pontificia*, ubi 912–987.
errores Pontificiorum disponuntur ſecundum officium Chriſti
triplex, adeoque agitur de erroribus, 1) qui officio *ſacerdotali* 987–1027.
repugnant, ut de ſatisfactione Chriſti, de ſacrificio Miſſæ incru-
ento, de purgatorio, de invocatione Sanctorum, de cultu reliquia-
rum & imaginum religioſo, de poteſtate indulgentias diſpen-
ſandi, de re monaſtica, de pœnitentia, fide, juſtificatione & bonis
operibus; 2) qui officio Chriſti *Prophetico* repugnant; ut de 1028–1060.
Scriptura ſacra, de ſtatu integritatis ac imagine Dei, de peccato,
de libero arbitrio, de ſacramentis, de miniſterio eccleſiaſtico;
3) qui officio Chriſti *regio* repugnant, ut de vicario eccleſiæ ca- 1061–1075.
pite & notis eccleſiæ.

Tantam rerum copiam, mirum profecto eſt, quomodo Ven. Autor tanta brevitate complecti potuerit, ita tamen, ut illorum omnium, quæ alias in integris voluminibus diffuſe tractantur, nervos omnes, cum in confirmanda theſi, tum in refel-

lendis dissentientium argumentis & objectionibus, præmisso controversiæ cujusvis statu, exhibeat. Statuerat secum, elenchum *Anti-Muhammedanum* adjicere, sed indignos judicavit absurdos errores, qui operose refutarentur. Tractationem vero controversiarum, quæ nobis cum ecclesia *Reformata* intercedunt, quo minus adjecerit, tomi mensuram, quæ plura non ceperit, impediisse, in præfatione profitetur. Demonstrationis, quam singuli causæ Dei Tomi conjunctim exhibent, summam his quinque positionibus Ven. Autor includit. 1) *Datur religio naturalis.* 2) *Et hæc nos deducit ad revelatam, traditam in Scriptura sacra.* 3) *Scriptura sacra, & doctrina in ea contenta, est divina.* 4) *Systema doctrinæ evangelicæ est Scripturæ sacræ conforme, ideoque verum.* 5) *Systema Theologiæ Judaicæ hodiernæ, nec non Socinianæ ac Pontificiæ, Scripturæ sacræ repugnat, ideoque falsum est.* Sub finem præfationis Autor indicat, se, hoc labore absoluto, ad labores *exegeticos* reverti, cœptasque *commentationes in singulas N. T. epistolas Apostolicas*, una cum *Isagoge in lectionem & anacrysin Apocalypseos*, uno volumine majori edendas, sedulo pertexere; ad quod opus feliciter absolvendum largam divinæ gratiæ mensuram ipsi apprecamur.

J. C. S. EXPLANATIO INSCRIPTIONIS cujusdam veteris.

NOta est Inscriptio illa Bononiensis:

D. M.
ÆLIA LÆLIA CRISPIS
NEC VIR, NEC MULIER,
NEC ANDROGYNA,
NEC PUELLA, NEC IUVENIS,
NEC ANUS,
NEC CASTA, NEC MERETRIX,
NEC PUDICA,
SED OMNIA,
SUBLATA
NEQUE FAME, NEQUE FERRO,
NEQUE

Digitized by Google

NEQUE VENENO,
SED OMNIBUS.
NEC COELO, NEC TERRIS,
NEC AQUIS,
SED UBIQUE IACET.
LUCIUS AGATHO PRISCIUS,
NEC MARITUS, NEC AMATOR,
NEC NECESSARIUS,
NEQUE MOERENS, NEQUE GAUDENS,
NEQUE FLENS,
HANC
NEC MOLEM, NEC PYRAMIDEM.
NEC SEPULCHRUM,
SED OMNIA,
SCIT, ET NESCIT, CUI POSUERIT.

II Satis celebres ſunt interpretationes Richardi Witii, Joannis Turrii, Franciſci Scoti, Nicolai Barnaldi, Andreæ Nesmondii, Joannis Caſperii Gevartii, Octavii Boldonii, Marci Zoerii Bockshornii, Fortunii Liceti, Ovidii Montalbani, Aldrovandi, Achillis Voltæ, Zachariæ Pontini, Caroli Cæſaris Malvaſiæ, Heumanni, Franciſci Maſtrii, & multorum aliorum. Sed nihilo minus novæ conjecturæ erit locus. III Nos quidem nihil addubitamus, quin *Ælia Lælia Criſpis* ſit Eccleſia, qualis fere his in terris eſſe ſolet. Nam cœtus Chriſti, qui uno capite a Deo eſt ornatus & corporis Chriſti nomine honeſtatur, de ſententia ipſius Pauli *nec vir eſt, nec mulier*, Galat. III, 28, ſed ex viris tamen & mulieribus & puellis & juvenibus conjunctus. IV Autor inſcriptionis fœminæ nomen dedit eccleſiæ, quia ſponſa Chriſti eſt Eccleſia. Caſta tamen non eſt, nec pudica hæc ſponſa, ſi veterem ejus conditionem ſpectes, & eam identidem propter imbecillitatem humanam a ſponſo deſciſcere memineris. Meretrix tamen non eſt, quia ſponſo reconciliata per ejus exuperantiam caſtitatis & honeſtatis condecoratur, ut ipſa quoque caſtiſſima eſſe videatur. V Cœtus hujus membra alia aliis ſuppliciis excruciata occiderunt, & poſt mortem alia alibi ſuum ſortita ſunt locum. Nullum quidem mortis genus eſt, quod non alios Chriſtianos alibi

fuſtulerit. Eorum autem corpora cum miſere fuerint dilacerata & diſperſa : *ubique* jacere vere dicuntur. VI *Lucius Agatho Priſcius* Autor hujus inſcriptionis exiſtimandus eſt, ſive verum hoc ejus nomen fuit, ſive commentitium. Dicitur autem nec *maritus* eſſe, nec *amator*. Maritum quidem eccleſiæ nemo ſe dixerit ſanus. Neque magis amatorem ſe quisquam appellaverit. Cum enim eccleſiæ his in terris degentis membra multa ſæpe ſint peccatis contaminata, peccatis autem nemo non recte ſit offenſus & infeſtus : amatorem talium perſonarum nemo ſe temere profitebitur. VII Idem Priſcius nec *mœrere* nec *gaudere* nec *flere* dicitur. Cum enim ſingula cœtus Chriſtiani membra vitæ rationibus mirifice diſcrepent : profecto nec amoris nec gaudii nec mœroris materia queunt eſſe promiſcue. VIII Monumentum autem quod cœtui illi Chriſtiano poſuerat autor, moles fuit pyramidis ſpeciem quoquo modo imitata, quæ ſepeliendi, item ut pyramides Ægyptiæ, locum daret. Magnifica quidem moles illa non fuit, ſi artem ſpectares : magnifica tamen ſatis, ſi ſitum ac naturam loci. Moles autem de operibus artis potiore quodam jure vulgo dici putatur. Multa quidem loca & opera ex alio atque alio loco conſiderata vel moles vel pyramides videantur, quæ ipſa tamen per ſe & aliis rurſus e locis ſpectata nihil molis nec pyramidis habere videntur. IX Et quia monumentum idem, cum hæc inſcriptio confingebatur, nondum cadavera hominum ſepulta continebat, & aliis item uſibus ſacratum erat, uti templa noſtra fere ſacrata ſunt : fidenter ſepulcrum eſſe negatur, quamvis etiam ſepulcrum eſſet, & eſſe deberet. X Sed Priſcius cum neſciret, qui tandem forent ii, qui huc inferrentur aut mole illa uterentur, quanquam hominum uſum facile prævidere poterat & eum ipſe ſpectaverat : belle ait ſe & *ſcire* & *neſcire, cui monumentum iſtud poſuerit*. Scienter quidem loquitur tam inſcienter, uti inſcienter fecerat monumentum illud & ſcienter. XI Neque vero quenquam offendi velim literis *D. M.* quæ gentilium monumenta tam crebro inſigniunt. Certum eſt enim ex libris Fabretti, Gruteri & aliorum qui inſcriptiones collegerunt, easdem a monumentis Chriſtianorum non magis abeſſe ſolere. Et quoniam illæ *Deum Magnum* ſignare poſſunt, ſaltem in Chriſtianorum monumentis

cum

cum unum ſignare debent, propterea quod religio illorum præter unum Deum nihil auguſti nec ſummo honore digni agnoſcit: non poterunt eæ hic certe in aliam ſententiam detorqueri. XII Nam quod caput cauſæ noſtræ eſt, inſcriptio hæc a Chriſtianis profecta eſt, & eo quidem tempore proponi cœpit, cum jam dudum orbis terræ & præſertim etiam Italia religioni ſibi duxiſſet, religionis non eſſe Chriſtianæ. Inſculpta eſt quoque templo, cui convenientiſſima erat & jure ſuo debita. Et quia *eccleſiæ* nomen jam eo tempore ad *templa* quoque adhæſerat: Autori Inſcriptionis utraque vocabuli hujus vis ante oculos obverſata videtur. XIII Ita igitur conſilium quoque ſcriptoris perſpectum nobis eſt & exploratum. Quando ergo nihil eſt totius inſcriptionis, ad quod non quadret noſtra interpretatio: eruditi judicent, ſatisne fecerimus operæ pretium.

NOVA LITTERARIA.

CUm nuper in manus noſtras inciderit ſcheda Typographi Veronenſis, qua liber novus nuntiatur, eam hoc loco deſcribere non gravabimur: eſt vero hæc: *Officii mei eſſe duxi, ego Albertus Tumermannus, Typographus Veronenſis, ut omnibus ſignificarem, intra proximum Januarii menſem proditurum e typis meis Marchionis* Scipionis Maffeji *Opus, cui titulus: Ars Critica Diplomatica, ſeu ejus ſpecimen duobus libris prioribus comprehenſum, in quibus Hiſtoria continetur documentorum cujuscunque generis. Ex iis ſatis apparebit, quam erroris plena hactenus fuerit eorum opinio, qui rem hanc operibus in lucem præterito ſeculo editis exhauſtam omnino & abſolutam putant. Etenim quæ ferme omnia duobus hiſce libris continentur, nova ſunt, quæque nemo alius animadverterit, etſi ab iis reliqua omnia tanquam a radice ſua oriantur. Veruntamen, cum & libro primo pateat, inſtrumentorum uſum vel apud Etruſcos invaluiſſe, addita eſt de primis antiquiſſimis Italis Diſſertatio, qua Autor idem ignotam adhuc Etruſcorum originem pandit, Etruſcæque linguæ veſtigia oſtendit, quæ Bochartum, Scaligerum ceterosque omnes hactenus latuere. In*

eadem

eadem Dissertatione ostenditur, quænam prima fuerit Latina lingua, ac linguæ ejusdem monumenta a nemine hactenus agnita ostenduntur. Cum autem eodem in opere monumentorum series utilissima promittatur, idcirco & specimen quoddam hujus rei hic exhibetur, ex duobus ineditis Historicis, itemque instrumentis tribus seculi sexti, quorum authentica servantur in philyra. Cum vero liber Sardiniæ Regi inscriptus sit, in calce nuncupatoriæ Epistolæ icon Arcus collocatur, qui Secusiæ est, cum sculptili ejus opere universo, cumque ejus integra plenaque inscriptione, in qua complura ignotarum gentium nomina insunt, veteri Geographiæ nondum comperta, aliaque scitu dignissima. Eam inscriptionem complures eruditi, qui ad invisendam se contulerunt, hactenus frustra exscribere conati sunt. In libri fine placuit opusculum aliud addere Autoris ejusdem, quod ferme ineditum dici potest, adeo pauca ejusdem exemplaria excusa fuere: qua de re, ab iis qui ultra montes degunt, quotidie efflagitatur: id est Epistola S. Jo. Chrysostomi ad Cæsarium, prout in codice Florentino visitur, cum fragmentis duobus ex Græco originali noviter repertis, & animadversionibus tam celebrem quæstionem demum enodantibus. Veronæ Kal. Dec. A. 1726.

Prodit cum hoc Mense Supplem. Tomi IX Sectio VII, qua exhibentur: *1 Eustachii Manfredi* Mercurii Solis congressus observatus, Bonon. 1724, 4; *2 Jo. Rizzetti* Diss. de Lunæ defectu; *3 Ejusd.* Ludorum Scientiæ Continuatio; *4 Frid. Sim. Læfleri* Specimen Exegeseos sacræ in explanatione parabolæ de Patrefamilias & operariis in vinea. Lipsiæ 1726, 4. *5 Maximil. Wietrovvsky* Historia de magno Schismate Occidentis, Vetero-Pragæ 1724, fol. *6 Jac. Paul. a Gundling* Atlas Brandenburgicus, Potsdami 1724, 8; *7 Ejusd.* Atlas Pomeranicus, ib. 1724, 8; *8 Jo. Gottlieb Heineccii* Elementa Juris Civilis &c. Amstel. 1725, 8. it. eadem Elementa cum Animadv. *Jo. Georgii Estor*, Giessæ 1727, 8. *9 Morelli de Mautour* Observatio de Ara Apollinis Colmariæ nuper reperta &c.

)(o)(

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Auguſti Anno MDCCXXVII.

HISTORIÆ COELESTIS BRITANNICÆ Volumina tria; Autore JOANNE FLAMSTEDIO, Aſtronomo Regio.

Londini, apud Henr. Meere, 1725, fol. maj.

Alph. 13.

Joannes Flamſtedius, hujus libri Autor, natus *Derbiæ* A. 1646 d. 19 Aug. & defunctus *Grenovici* A. 1719 d. 31 Dec. primum in patria ſua, deinde ab A. 1676 Grenovici, prope Londinum, obſervationibus Aſtronomicis, annis fere 50, auſpiciis & ſumtibus regiis vacavit. Cujus quanto majora ſunt in aſtrorum ſcientiam merita, tanto etiam hic, qui nunc prodit, collectarum tam longe tempore obſervationum theſaurus magis a rerum peritis æſtimabitur. Opus integrum *Flamſtedius* ipſe quidem abſolvit, ſed cum magna ejusdem pars typis jam exſcripta eſſet, eidem immortuus eſt.

Volumen primum continet ſtellarum fixarum & planetarum omnium obſervationes, ſextante & micrometro peractas, ſubjunctis locis, quæ ex obſervationibus deducta ſunt. Partibus conſtat ſeptem. Pars I obſervationes Derbienſes, P. II Grenovicenſes habet, quæ quidem ſpectant ad ſtellarum fixarum diſtantiam. Pars III refert obſervationes cometarum & planetarum primariorum. Narrat ibidem de cometa A. 1677, quod caput ejus, diametri unius minuti, teleſcopio conſideratum, non rotundum ſed aſperum apparuerit, caudamque traxerit, latam $\frac{1}{4}$ diam. lunaris, & 6 gradus longam. Parte IV appulſus Lunæ ad fixas, P. V ſatellitum Jovialium, P. VI macularum Solarium, P. VII al-

titudinum & distantiarum Solis a vertice, itemque distantiarum Veneris a Sole, observationes, ab A. 1676 ad A. 1689 factas, comprehendit.

Volumen secundum complectitur fixarum stellarum & planetarum omnium transitus per planum arcus meridionalis, & distantias eorum a vertice, nec non Solis, Lunæ & satellitum Jovis observationes arcu meridionali habitas, & loca planetarum inde derivata, ab A. 1689 ad A. 1720.

In *Volumine tertio* occurrunt amplissima prolegomena, catalogo stellarum præmissa. In iis uberius differit Autor de hi-
p. 1. storia Astronomiæ. Putat igitur, ex historia Mosaica apparere, quod Patriarchæ annos solares, ab exordio mundi computatos, & præterea menses lunares habuerint, quos absque aliqua motuum solarium & lunarium notitia definire haud potuerint, & inde colligit eos Astronomiam coluisse. A Patriarchis, secundum
9. Flamstedii sententiam, pervenit hoc studii genus ad Israelitas, a quibus, cum inter Babylonios captivi tenerentur, Chaldæi eandem scientiam didicerunt. Eodem fere tempore Pythagoram in Babyloniam venisse, & a Judæis principia Astronomiæ accepisse,
16. arbitratur. Ptolemæi Catalogum esse Hipparcheum, traductum ad initium regni Antonini, addendo Hipparchi longitudinibus 2 gr. 4 min. sed errasse Ptolemæum, quia annis 265 motus fixa-
19. rum antrorsum est 3 gr. 41 min. De armillis Eratosthenis ex Procli hypotypos. Astron. C. II colligit, diametrum earum 3 pedum,
20. & gradus in 5 minuta divisos fuisse. Arabes tales non solum armillas habuisse, sed eas ampliores fecisse, & quadrantes quoque
34. & sextantes esse fabricatos. Regem Alphonsum, cum novas suas tabulas componeret, id tantum propositum habuisse, ut eas conformaret Ptolemaicis, & observationibus notatu dignioribus fuis-
36. se destitutum. Observationes recentiorum, Joannis Regiomontani, Bern. Walteri, & Nicolai Copernici, vel proterea meliores esse censendas, quia regulis parallacticis, quæ armillis multum
43 sq. præstant, factæ sunt. Agit etiam copiosius de Tychonicis instrumentis, & totam fere Astronomiæ instauratæ mechanicam a Tychone editam, insertam prolegomenis suis, repetit, nec veretur Tychonicis instrumentis suum sextantem & quadrantem in-

stru-

ſtructum duabus cochleis perennibus, & duobus ſemicirculis dentatis, præferre. Hinc exponit de ſuis obſervationibus. Anno nimirum 1676 ingreſſus eſt obſervatorium regium Grenovicenſe, adhibuitque cœli ſpectaculis ſextantem, cujus limbus erat cochleatus, & duo pendula, hisque primum fixarum diſtantiam, inde etiam planetas menſurare eſt auſpicatus. Sextantem & quadrantem meridionalem, muralem, poſtea paratum, uberius deſcribit. Tandem de catalogo ſuo fixarum, & harum figuris ſpeciatim diſſerit, & monet, ſe debuiſſe recedere a Bayeri mappis, in Uranometria exhibitis, tum, quoniam figuras ex Catalogo Tychonico deſumſit, quasdam etiam viſu tantum æſtimatas addidit, tum etiam quia omnes formas humanas, præter Bootem, Andromedam & Virginem, depinxit, partibus poſterioribus ad nos converſis, qua ratione aſtra, quæ veteres Aſtronomi collocarunt in partibus dextris, cadunt ſecundum eum in ſiniſtras. Putat autem, Bayerum deceptum eſſe lexicographorum interpretatione vocum ἐν νώτῳ, in dorſo, & ἐν μεταφρένῳ, in interſcalpilio, quæ apud Ptolemæum leguntur. Flamſtedius νῶτον coſtas, μετάφρενον ſpatium inter lumbos & ſcapulas interpretatur, & quidem non ſolum a poſteriore, ſed etiam ab anteriore parte. p.102 ſq. 107 ſq. 154 ſq. 156.

Prolegomenis hiſce pars prima voluminis abſolvitur. *Pars ſecunda* continet præcipuos Catalogos fixarum ante ſe editos: *Ptolemaicum* ex MS. correctum, *Ulugbeighii*, *Tychonis*, *Guilielmi* Haſſiæ Landgravii, & *Hevelii*, nec non *Abr. Sharpii* indicem fixarum auſtralium, in noſtro hemiſphærio haud conſpicuarum. *Parte tertia* ſequitur *Catalogus Britannicus*, ad A. C. 1689, a Flamſtedio elaboratus. Et ſubjunguntur eidem ſeparatim longitudines & latitudines ſtellarum fixarum, quas Luna & planetæ tegere poſſunt. Additur etiam appendicula tabularum aſtronomicarum a *Sharpio* conſtructarum.

THE RELIGION OF NATURE DELINEATED.

i. e.

RELIGIO NATURALIS DELINEATA.

Londini, apud B. Lintot, W. & J. Innys & rel. 1726, 4. Alph. 1 plag. 6.

Occasio hoc scriptum elaborandi Cl. Autori, *Wilhelmo Wollaston*, qui nomen in titulo omittens, adscripsit tamen in fine operis, suppeditata fuit, cum Vir quidam illustris ab eo quæreret, an detur religio naturalis? & si talis existat, quidnam sit? ac quibus mediis homo aptus fieri queat, ut de variis religionibus rectam ferre sententiam, quidve de controversis dogmatibus sit judicandum, solide cognoscere & hoc modo vera animi tranquillitate frui possit, ita ut neque aliis sit molestus, neque ab aliis suam sibi tranquillitatem eripi patiatur? Ut ad hasce quæstiones Autor accurate responderet, totum Systema suum certis sectionibus ac propositionibus includit, quas in textu subjuncto fuse explicat; sub singulis autem paginis notæ conspiciuntur, testimonia ex Philosophis Græcis, Romanis & Hebræis continentes, ita tamen ut neque in sermonem vernaculum transferantur, neque loca, ex quibus depromta sunt, indicentur. Prima Sectio agit de bono & malo morali. Nam fundamentum religionis Autor collocat in discrimine inter actiones vel moraliter bonas vel malas vel indifferentes intercedente, & ad talem actionem requiri ait, ut ab agente intellectus ac liberæ voluntatis compote suscipiatur. Ubi imprimis ceu certum axioma ponit: hominem æque factis ac verbis veritati contradicere ac negare posse, quod res sint id, quod tamen revera sunt; nullam vero actionem hominis rationalis, cui bonum vel malum morale imputari potest, pro bona haberi posse, quæ veritati contradicat, aut neget, rem esse id, quod reapse est. Quæ cum ita sint circa actiones cum veritate pugnantes, exinde manifestum est, idem dicendum fore de quacunque omissione, qua res homini rationali agenda negligitur: nimirum per hujusmodi omissionem veritas itidem læditur, nam tum homo ita se gerit, ac si falsum esset, rationem ac legem naturalem tale quid præcipere, quod tamen revera præcipit, & tum tales omissiones ex eodem fundamento paulo ante allegato sunt moraliter malæ & injustæ, siquidem bonum & malum morale cum justo & injusto sint unum idemque. Hinc actiones cum veritate pugnantes esse vitandas ceu moraliter malas, & e contrario actiones veritati convenientes esse suscipiendas ceu moraliter bonas. Ex hisce principiis

fuse

Digitized by Google

fuſe deductis, nimirum exiſtentia boni & mali moralis, jam Autor concludit, dari omnino religionem, quæ proprie dici queat naturalis. Per religionem autem ſe intelligere dicit obligationem, vi cujus teneamur illud facere, quod non eſt omittendum, ac omittere ea, quæ non ſunt facienda. Omne igitur Ens intellectu ac libera voluntate præditum ſe ita gerere debet, ut in nulla actione contradicat veritati, ſed de quacunque re veritati ac naturæ rei convenienter ſentire, loqui & agere pro virili ſatagat, id quod Autor multis teſtimoniis Ethnicorum, Judæorum & Chriſtianorum confirmat, & ſimul ad objectiones reſpondet, quæ contra hæc principia, omnia religionis naturalis officia, quin etiam diſcrimen eſſentiale inter bonum & malum morale continentia, afferri poſſent. Quo facto in Sect. II inquirit in naturam ac indolem veræ felicitatis, ubi capita primaria eo redeunt, veram felicitatem nulla re, quæ veritati ſit contraria, effici poſſe, & veritatem ejusque exercitium homines non poſſe reddere infelices, adeo ut genuina via ad veram felicitatem & conſtans veritatis exercitium ſint unum idemque; cumque doctrina de religione naturali nitatur diſcrimine boni & mali in ipſa rerum natura fundato, quandoquidem, Cicerone teſte L. I de legibus, honeſta & turpia in opinione, non natura poſita exiſtimare dementis ſit: omnino religio naturalis exacte convenit cum ea doctrina, quæ veram hominis felicitatem pro ſcopo habet præfixam, quatenus ea quoque nititur hoc diſcrimine, quod inter delectationem aut tranquillitatem & dolorem aut anxietatem deprehenditur. Quapropter cum omnia ad veritatem redeant, in Sect. III diſquiritur, quid ſit ratio, & quibus mediis veritas obtineri queat. Ubi per rationem intelligit facultatem Entis intelligentia præditi, cujus beneficio veritates ignotæ ex magis notis ac perſpicuis eliciuntur ac deducuntur. Hic Autor ſupponit ideas generales, immediatas, neutiquam ope ſenſuum acquiſitas & abſtractas, cujusmodi multas ad Logicam, Metaphyſicam & Mathematicam pertinentes in nobis deprehendimus, de quarum certitudine nobis intime ſumus conſcii, & quarum beneficio ratiocinationes ac demonſtrationes fiunt, qua occaſione contra Scepticos & Pyrrhonios rectam rationem ac ve-

ritatem evertere ſatagentes diſputat, & vaniſſimos eorum conatus eſſe oſtendit. Etenim a falſis ratiocinationibus hominum, facultatibus a Deo conceſſis propter negligentiam vel pravos affectus male abutentium, inepte concludi, nullam dari rectam rationem. Hinc Propoſ. X Autor obſervat, quod rectæ rationi convenienter agere, & ſecundum veritatem actiones humanas informare, reapſe ſint unum idemque. Quicunque igitur ſequitur rectam rationem, cujus eſt verum a falſo discernere, ille neceſſario eſt aſſecla veritatis, eidemque convenienter agit. Hæc autem eſt lex generalis, quam Autor naturæ omnibus creaturis, quarum excellentiſſima facultas eſt ratio, præſcripſit, ut ſedulo auſcultare rationem, eidemque obedire debeant, utpote cujus deciſiones in caſibus particularibus ſint leges particulares, quæ ipſas obligent. Unde iterum manifeſto eluceſcat, dari omnino religionem, quæ ſit naturalis. Nam obedire legibus autoris naturæ ſuæ rationalis, eſt ſine dubio quædam religio: ac obedire legi, quæ exinde nobis innoteſcit, quod facultatibus naturalibus recte utamur, nil aliud eſt, quam habere religionem naturalem, adeoque veritati addictum eſſe, viam veræ felicitatis ingredi, eaque facere, quæ rationi conveniunt, ſunt revera unum idemque. Hinc religio naturalis fundatur in triplici eodemque arctiſſimo nexu *veritatis*, *felicitatis* ac *rationis*. Quæ ſunt res ad eundem finem tendentes eademque methodo utentes ad debitam perfectionem naturæ humanæ conciliandam. Ac proinde religio naturalis appellari poteſt inquiſitio felicitatis beneficio rationis ac veritatis. Quam ob cauſam Autor quoque agit de criterio veritatis, id eſt certa cognitionis noſtræ nota, quæ nos plene convincit, quod hæc vel alia doctrina ſit vera, ubi omnia redeunt ad evidentiam idearum internam earundemque nexum, uti & conſequentiarum exinde deductarum. Ceterum in hac doctrina de certitudine quoque ſenſuum, nec non probabilitate, quatenus hominum actiones dirigere poſſunt, Autor agit Propoſ. XIII & ſqq. Cum vero dubium moveri poſſit, an homo ſufficientibus ſit inſtructus viribus ſecundum veritatem actiones ſuas inſtituendi, quamvis conceſſum fuerit, eum veritatem ſatis & abunde cognoſcere: hinc Autor Sect. IV agit de obligatione Entium imperfectorum

ctorum ratione virium agendi, quibus ſunt inſtructa, ubi Autor, uti alias ſæpe, rem altiſſime repetit & talia haud raro affert, quæ inſtituto parum inſervire poſſe videbantur. Quo pertinet ſine dubio prima propoſitio in hac Sectione, qua Autor pronunciat, Non-Ens haud eſſe capax ullius obligationis, addita hac ratione: nam obligare Non-Ens idem eſt ac non obligare. Sic etiam fruſtraneum videtur, peculiari propoſitione indicare, obligationem in Entia vita ac ſenſu deſtituta cadere non poſſe. Quod autem ad Entia intellectu prædita attinet, illa tenentur facere, quantum vires permittunt, ea, quæ rationi conveniunt, ita ut neque verbis neque factis veritatem lædant. Ubi non neceſſarium eſſe putat de libertate hominis multa diſputare, cum ipſa experientia homines, ſi ſerio agere, neque ſtudio nugas agere velint, ſatis convincat, voluntatem ipſorum neutiquam abſolute eſſe determinatam ad faciendum illud, quod faciunt, neque hac in parte prædeſtinationem eſſe, neque fatalem neceſſitatem, ſed pleraque ad agendi rationem ſpectantia hominis arbitrio eſſe omnino relicta. Poſtquam igitur Autor hactenus oſtenderat, in quo natura boni & mali moralis conſiſtat, nimirum in convenientia vel pugna cum veritate, ac rebus eodem pertinentibus, ratione ſcilicet ac felicitate, item quomodo veritas ab hominibus acquiratur, nimirum vel per rationem, vel per ſenſus, vel per utrumque ſimul: jam de illis veritatibus ſpeciatim agit, quæ in vita humana ſunt maximi momenti, ac reſpiciunt potiſſimum vel Deum, vel nosmet ipſos, vel alios. De prioribus igitur agit Sectione V, in quem finem ante omnia demonſtrat exiſtentiam Dei, ejusque providentiam, & ſummam perfectionem. Exiſtentiam Dei probat argumento notiſſimo, jam ab Ariſtotele in hoc negotio quam optime adhibito, & a ſubordinatione cauſarum deſumto. Unde hanc primam format propoſitionem: ubi eſt ſubordinatio cauſarum & effectuum, ibi neceſſario eſt prima cauſa, prior reliquis omnibus, nullamque aliam cauſam agnoſcens; vel hoc modo: ubi eſt ſeries, in qua exiſtentia unius rei dependet ab alia, hujusque exiſtentia iterum ab alia, & ſic porro, aſcendendo demum deveniendum eſt ad cauſam primam independentem, a qua omnes reliquæ cauſæ dependent. Hæc probat

bat ac deducit Autor methodo Algebraica, & confirmat locis variis non Aristotelis solum & Simplicii, verum etiam Philosophorum Judæorum, & ad dubia, quæ opponi possent, itidem respondet. Ex qua prima propositione jam prono alveo sequitur altera, ut nimirum causa, quæ non habet causam superiorem in natura, sit per consequens independens ac per se existens, i. e. existentia ipsi essentialis sit necesse est, vel natura ejus ita comparata est, ut non possit non existere: nam omne Ens existit vel per se, vel non existit per se. Omne quod non existit per se, originem trahit ab alio, & ab eo per consequens dependet. Hinc tertio sequitur, necessario esse Ens, quod omnibus reliquis Entibus existentiam dederit; nam nisi tale Ens existeret, nullum Ens unquam existere potuisset. Etenim nulla res neque hoc universum neque ulla ejusdem pars semet ipsam producere potuit, nam hoc idem foret, ac si quis diceret, rem extitisse, antequam extiterit, vel rem vi agendi præditam fuisse prius, quam extiterit, id quod manifestam involvit contradictionem & absurditatem. Hanc esse rationem Autor dicit, cur Deus Mosi nomen suum ab eo quærenti responderit אהיה אשר אהיה ero *qui ero*, vel uno verbo אהיה, quod in ore alterius, qui de Deo loquitur in tertia persona, est יהיה vel יהוה, neque aliud quid significasse nobilem illam templi Delphici inscriptionem *Ei Tu es*, quam hoc ipsum Dei nomen, quo in secunda persona compellatur, unde Plutarcho dicitur αὐτοτελὴς τοῦ Θεοῦ προσαγόρευσις καὶ προσφώνησις. Tale Ens, prout hactenus descriptum fuit, quarto non solum necessario esse æternum, sed etiam infinitum, adeoque etiam quinto esse supra omnia Entia, quæ sub nostram cadunt cognitionem, & perfectissimum & unicum, nam si Deus perfectus est, non potest esse nisi unus, id quod VII propositione deducitur. Hoc Ens unicum, supremum, perfectissimum esse Autorem naturæ, a quo existentia & proprietates reliquorum Entium originaliter dependeant, ac uno verbo, nimirum nomine Dei exprimi, quod propositione VIII, IX, X probatur. De Deo porro probat, eum neque esse corporeum, vel materiam infinitam, quod in materia talia sint, quæ naturæ divinæ penitus repugnent, neque spatium infinitum, Propos. XI, XII, nam

Digitized by Google

nam ſpatium nihil aliud eſſe quam ſimplex vacuum, & ſi quis dixerit, infinitum ſpatium eſſe Deum, vel Deum eſſe infinitum ſpatium, idem eſſe ac ſi dicatur, Deum eſſe infinitum vacuum, quam propoſitionem maxime abſurdam imo blaſphemam eſſe Autor cenſet. Quomodo enim ſpatium, quod nil aliud eſt, quam vaſtum vacuum, ac potius idea negativa, quam poſitiva, poſſet eſſe prima cauſa omnium rerum? quorum attributorum, ſi extenſionem & penetrabilitatem excipias, quarum quæſo perfectionum eſt illud capax? Quando autem Rabbini Deum מקום appellant, quamvis etiam Cabbaliſtica ratio ſubeſſe videatur, imprimis Dei omnipræſentiam & immenſitatem hac appellatione exprimere volunt. Quo itidem ſpectat locus Act. XVII, ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν, καὶ κινέμεθα καὶ ἐσμέν. Propoſ. XIV & XV, ex diſpoſitione mundi, ejusque ſtupenda magnificentia, variis item phænomenis, quæ ibidem conſpiciuntur, &c. nec non ex vita, ſenſu, cogitatione & omnibus facultatibus animæ noſtræ rationalis probat Autor exiſtentiam Entis ſupremi, omnipotentis, omniſapientis, nimirum Dei, qui hæc omnia condidit, ubi rejicit eorum opinionem, qui animam corpoream vel materialem eſſe cenſent, id quod vel exinde eluceſcat, quod de materia ſatis convicti ſimus, in ea nihil eſſe, quod cum facultate cogitandi conveniat. Hinc neceſſario ſequi, aliud genus ſubſtantiarum præter corporeas dari, nimirum Spiritus, in quorum claſſem anima omnino noſtra ſit referenda. Poſtquam Autor exiſtentiam Dei, omniaque Entia a Deo producta eſſe probavit, providentiam quoque Dei probare aggreditur Propoſ. XVIII, ubi, quod ad providentiam ſpecialem circa homines attinet, oſtendit, præſcientiam Dei libertatem hominis neutiquam tollere. Nimirum Deus actiones liberas præſcit, quoniam a Creaturis rationalibus in tempore ex libera voluntate ſuſcipientur, ſed non propterea fiunt, quia Deus præſcit; ſi creatura rationalis aliter actiones ſuas determinaret ſive ad bonum ſive ad malum, Deus pro infinita ſua ſcientia aliter quoque prævidiſſet. Sicut tu, inquit Auguſtinus, memoria tua non cogis facta eſſe, quæ præterierunt; ſic Deus præſcientia ſua non cogit facienda, quæ futura ſunt. Neque hæc præſcientia Dei preces hominum ſtra-

ſtraneas aut irritas reddit. Nam Deus hoc quoque prævidit, fore ut homines pœnitentes ac fideles in tempore precibus ſuis devotis gratiam ac miſericordiam ſuam ita ſibi conciliaturi ſint, ut bona ſpiritualia ac temporalia ipſis clementiſſime impertiturus, varia itidem mala averruncaturus ſit. Hanc providentiam Dei Autor quoque a valde communi objectione vindicat, quod nimirum boni ſæpe in hac vita cum magnis conflictentur calamitatibus, mali e contrario haud raro inſigni floreant felicitate. Autor imprimis oſtendit, haud facile eſſe juſtam ferre ſententiam de virtute ac vitiis, nec non felicitate ac infelicitate hominum. Multi videntur & non ſunt, multi ſunt, & non videntur. Ceterum Autori, circa providentiam Dei, qua omnia gubernat, illud a veroſimilitudine abhorrere non videtur, multas res in hoc mundo geri per ſecretas ac ſubitas inſpirationes mentibus hominum a Deo ſuggeſtas. Saltem Ethnicos huic ſententiæ fuiſſe addictos, quemadmodum Homerus Deos ſuos hoc ipſum facientes ſæpiſſime introducat:

Τῷ δ' ἄρ' ἐπὶ φρεσὶ θῆκε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη.

Quem & alios hujusmodi locos quamplurimos Poetæ Plutarchus ita explicat, ut Poetam ſignificare velle dicat, quod Deus homines in rebus magnis gerendis adjuvet: τῆς ψυχῆς τὸ πρακτικὸν καὶ προαιρετικὸν ἀρχαῖς τισι, καὶ φαντασίαις καὶ ἐπινοίαις, ἐγείροντες, ἢ τἐναντίον ἀποτρέφοντες, καὶ ἰσάντες. Id quod Cicero his fere verbis confirmat: *Fuit profecto quibusdam ſummis Viris ad res magnas bene gerendas divinitus adjuncta fortuna.* Sic etiam fieri poſſe & valde probabile eſſe etiam ſecundum lumen rationis, Autor exiſtimat, quod exiſtant ſubſtantiæ inviſibiles & ſpirituales noſtra natura longe ſuperiores & excellentiores, quas alias Spiritus vel Angelos appellamus, quorum opera ac miniſterio providentia Dei in gubernatione hujus orbis terrarum, & ſingulorum quoque hominum ſæpiſſime utatur. Nam affirmare, tales omnino dari ſubſtantias, nullam prorſus implicare contradictionem vel abſurditatem: e contrario maximam adeſſe rationem credendi, dari creaturas rationales nobis longe excellentiores ac perfectiores, cum de noſtra imbecillitate ac imperfectione abunde convicti ſimus, & quamvis ſubſtantiæ ſpirituales

ſub

Digitized by Google

ſub noſtram imaginationem cadere non poſſint uti corporeæ: nihilo ſecius tamen ſuperiori ac rationali parti mentis humanæ ideam ſubſtantiæ ſpiritualis, æque ac corporeæ, claram & perſpicuam eſſe, illosque, teſte Platone, eſſe Philoſophos admodum inoptos, omnisque veræ ſapientiæ expertes, qui nihil exiſtere putant, niſi quod manibus contrectare, vel oculis uſurpare queant.

Exiſtentia igitur ac providentia ſummi Dei certo demonſtrata, neceſſario ſequitur, ut homines Creatorem ac gubernatorem ſuum rite colere teneantur. Hic cultus autem veritati ac ipſius Dei naturæ debet eſſe conveniens. Hoc Propoſ. XIX ab Autore tractatur. Ergo non debemus Deum ſub ulla imagine vel figura picturave, quæcunque demum ſit, nobis repræſentare, nam hoc ipſo negaremus naturam ejus incorpoream ac incomprehenſibilem. Ergo etiam de Deo ejusdemque attributis divinis cogitare ac loqui debemus cum maxima reverentia ac modo, quoad ejus fieri poteſt, Deum decente, ita ut quando de Deo talia dicimus, quæ hominibus quoque competunt, in ſenſu longe ſubliniori ac excellentiſſimo hæc intelligamus, certo perſuaſi, Deum omnes noſtros conceptus de eo longiſſime ſuperare. Quando laus honor & gloria Deo tribuitur, vel ipſe dicitur propter manifeſtationem gloriæ ſuæ omnia feciſſe, item quando noſtras actiones ad Dei gloriam promovendam ceu ultimum finem dirigimus, hæc non eo ſenſu accipi debent, quo accipiuntur inter homines, ubi de gloria, honore & applauſu loquuntur, quæ a multis tanto molimine affectantur. Quæ tamen gloriæ ſitis, ſi nimirum ab homine quæratur tantum propter ſe ipſum, ambitionem & vanitatem ſpirat, ac reapſe eſt ſomnium & phantaſia, id quod pluribus Autor probat. Adeoque ubi Deus dicitur omnia feciſſe propter gloriam ſuam, ſententia eo redit: quod ſumma naturæ divinæ excellentia ejusque ſapientia ac potentia infinita abunde eluceſcat ex forma hujus mundi omniumque rerum gubernatione, item ubi gloriam omnium, quæcunque a nobis facta ſunt, Deo adſcribimus, hoc ipſo ſignificare volumus, nobis nullam deberi gloriam, qui nulla potentia inſtructi ſimus, ſed toti ex Deo pendeamus, & ſi quid boni in nobis fuerit, hoc Deo ut vero autori penitus in acceptis referendum eſſe. Neque tamen

Deum quisque solum pro se intra privatos parietes, verum etiam publice colere vi religionis naturalis tenetur. In Sect. VI, VII & VIII Autor agit de veritatibus sive officiis, quibus homines inter se obligantur in statu naturali prius, quam leges humanæ in statu civili conditæ fuerunt. Item de veritatibus, quæ tum ad primas generis humani societates vulgo simplices dictas, nimirum conjugum, parentum & liberorum, Dominorum ac servorum, tum ad societates compositas & maximas civitates nimirum pertinent. Sectione tandem IX eæ veritates proponuntur, quæ alias officia hominis erga se ipsum dici solent, quæ singula Autor methodo hactenus observata pertractat, imprimis etiam Propos. VII & VIII immaterialitatem & immortalitatem animæ rationalis demonstrat, ita ut multa omnino egregia hic occurrant, quæ tamen specialius recensere velle, nimis longum & ab instituto alienum foret. Quam ob causam eadem ipsis lectoribus talium cupidis perlustranda relinquimus. Ceterum notamus, librum hunc jam antea, A. 1722, sed in gratiam fere amici A. F. ad quem scripsit, paucissimis exemplis editum, & jam demum publici juris factum tanto omnium plausu exceptum esse, ut & Ill. *Fridericus Christianus Weberus*, M. Brit. Regis Consil. ac Cel. *Jo. Laur. Mosheim*, Theol. Prof. Helmstad. Germanicam ejus versionem cum notis uberrimis moliantur, & nova ejus versio Gallica A. 1726 Hagæ Comitum 4 prodierit satis elegans, sub tit. *Ebauche de la Religion naturelle, par Mr. Wollaston, avec un Supplement & autres Additions considerables*, in qua nihil omisit Interpres, quod ad ornandum illustrandumque opus pertineret. Nam & a Cl. Viro *de la Faye*, Linguar. Orient. Hagæ Professore, loca Hebraica ad Græca omnia, paulo negligentius ab Autore citata, evolvi magna cura & accurate indicari curavit, verum & ipse novas notas passim subjecit, & sub finem addidit Supplementa, ubi 1) de Systematis hic propositi gemina ratione exponit, & cur ipse in Notis nonnullis ab Autore dissentiat, indicat, 2) quid Critici in hoc opere desideraverint, enarrat, & 3) de actione Dei in creaturas & de præmonitionibus physicis ingeniose disquirit. Ex eodem etiam interprete didicimus, Autorem paulo post editum librum e vivis excessisse, dolendumque adeo, hunc

opus

opus alterum de religione relevata, quod molitum fuiſſe cenſet Interpres, perficere non potuiſſe. Quanquam inventus ſit in Anglia, qui librum non inelegantem *The Religion of Jeſus delineated*, Londini 1726, 4 eadem methodo edidit, de quo proxime in Actis noſtris dicemus.

AN INQUIRY INTO THE ORIGINAL OF OUR Ideas of Beauty and Virtue &c.

hoc eſt,

DISQUISITIO DE ORIGINE IDEARUM, quas de pulchritudine & virtute habemus, in duos Tractatus diviſa, quorum prior de pulchritudine, ordine, harmonia & conſilio, poſterior de bono & malo morali agit. Editio ſecunda, correctior & auctior.

Londini, apud J. Darby, A. Bettesworth, F. Fayram &c. 1726, 8, chart. aug. Plag. 22.

AUtor duplicis hujus Tractatus eſt *Franciſcus Hutcheſon*, Hibernus, qui ſub finem dedicationis nomen ſuum profitetur. In notionem pulchritudinis, inquiſiturus definitiones quasdam & obſervationes præmittit, quæ perceptiones noſtras concernunt, *ſenſationum* nomine venientes & actiones mentis inde conſequentes. Per *ſenſationes* intelligit ideas, quæ oriuntur in mente præſentibus objectis, in organa ſenſoria corporis externa agentibus. Obſervat, menti competere facultatem ideas ſeparatim receptas componendi & in complexis involutas ſigillatim perpendendi. Nos non alias habere ſubſtantiarum ideas, quam compoſitas ex variis ſimplicibus una menti impreſſis, dum eidem ipſæ ſubſtantiæ præſentes ſiſtuntur. Quodſi inſtructio, educatio vel præjudicium quoddam excitare debeat deſiderium vel averſionem objecti, opus eſſe opinione de perfectione vel defectu illarum qualitatum, quas in eo percipimus. Senſationes quasdam immediate animum voluptate perfundere, vel tædio affi-

Tract. I. Sect. I.

cere. Ideas ſimplices ab eodem objecto in diverſis ſubjectis ortas probabiliter differre, immo differre in eodem ſubjecto diverſo tempore, pro diverſa imaginationis diſpoſitione. Voluptatem vulgo quæri nonniſi in ideis ſimplicibus, ſed majorem offerri in complexis objectorum, quæ pulchra, regularia, harmonica appellantur. Sumit autem vocem *pulchritudinis* pro idea in mente exorta, *harmoniam* pro ideis, quæ placent, ortis ex compoſitione ſonorum. Pulchritudinem enim ad viſum, harmoniam ad auditum refert. Facultatem percipiendi illas ideas *ſenſum internum* appellat, propterea quod etiam pulchritudinem deprehendamus in objectis ſenſui non obviis, veluti in theorematis & cauſis generalibus. Senſum appellat, quia ex confuſa oritur voluptas ideæ pulchritudinis adhærens, non ex diſtincta cognitione. Ideas vero pulchritudinis & harmoniæ cum voluptate neceſſario eſſe conjunctas, quæ differat a gaudio ex utilitate, quam ab objectis ſperamus, percepto. Dividit pulchritudinem in *originariam* ſive *abſolutam* & *comparativam* ſive *relativam*. Illa oritur absque comparatione objecti percepti cum re aliqua externa, quam referre ſupponitur; hæc vero, dum objecta quædam tanquam aliorum
Sect. II. imitamina ſeu imagines conſideramus. Inquirit deinde in qualitates objectorum, quæ vel excitent, vel ſint occaſio pulchritudinis & harmoniæ idearum. Primo loco hic producit figuras regulares, quæ placeant ob uniformitatem varietati admixtam, ut major ſit pulchritudo, ſi major varietas cum æquali uniformitate vel major uniformitas cum æquali varietate occurrat. Digreditur inde ad naturæ opera, ubi itidem ex varietati infinitæ admixta uniformitate pulchritudinem oriri probat. Ad pulchritudinem originariam, de qua hic agit, refert quoque harmoniam ſeu ſoni pulchritudinem, quam etiam ex uniformitate varietati admixta deri-
III. vat. Theorematum ſeu veritatum univerſalium demonſtratarum pulchritudinem deducit ab unitate infinitatis objectorum in iis incluſa, qua infinite varia ad canonem generalem reducuntur. Axiomata minus pulchra haberi, propterea quod unitas pæne non advertatur ob vagam determinationem eorum, quæ ad eam reducuntur. Propoſitiones obvias & faciles minus placere a cognitione noſtra magis remotis. Et theoremata imprimis placere, quæ in-

gen-

Digitized by Google

gentem corollariorum numerum ſuppeditant. Pulchritudinem phantaſticam appellat, quam *Carteſius* ex principio, *cogito ergo ſum*, Scholaſtici ex principio contradictionis, *Leibnitius* ex principio rationis ſufficientis, *Puſendorffius* ex principio juris naturæ, ſocialitate, percepere. Placere quoque theoremata, quæ diſtincte cognita vera deprehenduntur, cum confuſe agnita viderentur falſa. Exempli loco affert *aſymptotas* curvis continuo appropinquantes, nunquam tamen ipſis occurrentes. Pulchritudinem operum artis ab uniformitate ſeu unitate derivat, quæ a ratione partium inter ſe & ad totum pendeat. *Pulchritudinem comparativam* a conformitate ſeu unitatis quadam ſpecie inter prototypon & ectypon arceſſit, ut adeo in hoc caſu nulla pulchritudo ineſſe poſſit prototypo. Exempli loco profert deſcriptiones poeticas, metaphoras, ſimilitudines, intentiones artificum in operibus artis, ubi quoque pulchritudinem conſiderat, quam intentioni Dei in operibus naturæ acceptam refert. Conſiderat deinde noſtra ratiocinia de fine & ſapientia cauſæ a pulchritudine & regularitate effectuum petita. Stabilire nititur principium, quod, ſi in ſyſtemate aliquo, ad alias formas indifferente, regularitas deprehendatur, cauſa deſtinato conſilio egerit. Multus eſt in eo, ut oſtendat, caſui regularitatem tribui non poſſe ex lege vel probabilitatis, quod irregulare ad regulare ſit ut infinitus numerus ad unitatem. Concludit tandem, ſi effectus aliquis ſæpius recurrat, quam per legem caſus determinari poteſt, præſumi conſilium agentis, & combinationes, quæ per vim absque intentione agentem explicari non poſſunt, idem probare; probabilitatem vero eſſe tanto majorem, quanto magis multitudo caſuum, in quibus contrarium contingere poteſt, ſuperat omnes caſus, in quibus aliquid fieri poſſe concipitur. Similitudinem quoque individuorum probabiliſſime arguere cauſam deſtinato conſilio in mundo producendo agentem. Nec minus huc facere diſſimilitudinem individuorum ejusdem ſpeciei. Unde Hypotheſin *Epicuri* atque *Carteſii* abſurditatis redarguit, quod formam univerſi deducant a vi citra directionem cauſæ deſtinato conſilio agentis materiæ infinitæ impreſſa. Etſi autem contendat, ex regularitate probari poſſe deſtinatum conſilium agentis, negat tamen ex irregularitate argui

Sect. IV.

V.

poſſe

poſſe ejus defectum. Inquirit tandem, quando ſapientia & prudentia per pulchritudinem operis probari poſſit. Intelligit autem per ſapientiam profecutionem finis optimi per media optima. Huc refert mechaniſmum, quo plures partes invicem complicatæ ad eundem finem tendunt, quemadmodum Cl. *Wolfius* in Metaphyſicis demonſtravit, mundum & corpora ideo fieri opus ſapientiæ divinæ, quod ſint machinæ. Huc refert porro plurium effectuum utilium ſeu pulchrorum dependentiam a cauſa generali, ut adeo generales leges motus & cauſæ univerſales in natura rerum loSect. VI. quantur ſapientiam Numinis. Hunc ſenſum pulchritudinis omnibus hominibus competere oſtendit. E contrario autem contendit, ſenſum doloris eſſe externum, non perinde ac ſenſum pulchritudinis internum. Univerſalitatem ſenſus pulchritudinis a poſteriori probat, & dubia quædam removet, quæ ſuboriri poterant.

VII. Docet deinde, ſenſum pulchritudinis objecto inhærentis dari in hominibus ante omnem conſuetudinem, educationem & exem-

VIII. plum. Et ultimo denique loco removet præjudicium nonnullorum, qui ſibi perſuadent, inter ſteriles nugas referri debere ſenſum pulchritudinis internum. Omnium enim hominum molimina eo tendere, ut ſenſui interno, qui voluptate nos perfundit, ſatisfaciant. Hunc eſſe primarium finem, cur homines divitias appetant atque potentiam. Ceterum Autor ſibi imaginatur, ſenſum iſtum pulchritudinis eſſe arbitrarium quid reſpectu Dei, ita ut Deus efficere potuiſſet, ſi libuiſſet, ut non placerent, quæ nunc placent, aut ut prorſus diſplicerent. Ac ideo in cauſas finales hujus ſenſus inquirit.

Tract. II. Progredimur ad Tractatum alterum, in quo Cl. Autor inquiSect. I. rit in originem idearum virtutis & boni moralis. Per *bonum morale* intelligit qualitatem actionum, ob quam eas approbamus & in eo laudamus, qui nullam inde utilitatem recipit; per *malum* vero *morale* actionum qualitatem contrariam, ob quam eas averſamur. Primum igitur probat, ſenſum quendam moralem competere homini, quo bonum & malum morale percipit, diverſum prorſus ab eo, quo percipit bonum & malum naturale: id quod exinde probat, quod ex actionibus aliorum bonis percipiamus voluptatem, etiamſi nulla inde in nos redundet utilitas, quodque

dete-

Digitized by Google

deteſtemur hominum ante plurima ſecula mortuorum actiones malas. Provocat quoque ad diverſos mali phyſici atque moralis in animo hominis effectus. Refutat eorum ſententiam, qui actionum honeſtatem ex utilitate metiuntur. Senſum moralem non pendere a religione contendit, propterea quod honori, fidei, generoſo animo, juſtitiæ ingens pretium ſtatuatur ab hominibus, qui vix ullam Dei notionem habeant, aut de præmio poſt hanc vitam obtinendo cogitent, & e contrario ab eo, quod eſt injuſtum, ſceleſtum atque crudele, abhorreant, etiamſi pœnam poſt hanc vitam metuant nullam. Imprimis urget, quod nullis præmiis pœnisque nullis adduci quis poſſit, ut aliorum laudet atque reprehendat actiones, quæ ipſum prorſus non tangunt. Oſtendit denique, ſenſum moralem nec conſuetudini, nec educationi, nec exemplis, nec ſtudio tribui poſſe, conſequenter Deum determinaſſe mentem noſtram, ut ex actionibus aliis voluptatem, ex aliis tædium percipiamus, quamprimum eas obſervamus, antecedenter ad commodi vel detrimenti opinionem, quod inde in nos redundare valet, perinde ac figura regularis primo adſpectu nobis in Geometria placet, etſi nullum inde in nos redundet commodum. Præter hunc ſenſum moralem agnoſcit quoque in homine determinationem quandam naturæ ipſius ad promovendum bonum aliorum, antecedenter ad omnem rationem utilitatis inde expectandæ. Atque in ea immediatum actionum virtuoſarum motivum conſtituit, rejectis aliis, quæ ab amore ſui ac utilitate ducuntur, locum habiturum, etiamſi non attendas ad ſtatum futuri ſeculi. Principium itaque virtutis ſtatuit benevolentiam ſeu ſtudium felicitatis aliorum, ita ut omnes actiones judicentur moraliter bonæ, quia benevolæ erga alias, nequaquam autem aliis perniciosæ. Hinc ipſam derivat religionem ſeu devotionem naturalem, cum non evidentius demonſtrari poſſit benevolentia adverſus benefactorem, quam ſincera laude & gratitudine, ſincero ſtudio agendi, quicquid a nobis requirit, inſucata inclinatione ad deſideria ejusdem complenda & animo contento ſorte, quam noſtram eſſe voluit. Monſtrat porro, quomodo benevolentia ſit principium virtutis ſocialis. E contrario ſummum vitii gradum eſſe defendit malitiam minime lucroſam, ſeu

Sect. II.

III.

lætitiam ex alterius infelicitate perceptam. Fontem vitiorum ordinariorum esse amorem præposterum sui ipsius, adeo violentum, ut benevolentiam superet. Amorem sui in sensu morali esse indifferentem, ubi alios non respicit. Hominem fieri objectum benevolentiæ propriæ, quatenus se ipsum consideret tanquam partem systematis rationalis, quæ utilis esse potest toti. Pulchritudinem moralem non alterari per morales qualitates objecti, nisi quatenus benevolentia actionis vel bonum publicum ea intentum augetur: inde nimirum esse, quod amor inimicorum iniquissimorum inter summas virtutes numeretur. Ubi ex pluribus actionibus virtuosis una eligenda, hæc observari theoremata sensui morali conformia. 1) Si a pluribus actionibus idem felicitatis gradus expectandus, virtutem esse ut numerum personarum, ad quas sese felicitas extendit. 2) Si numerus hic personarum fuerit idem, virtutem esse ut quantitatem felicitatis ab actione procedentis. 3) Virtutem adeo in genere esse in ratione composita quantitatis boni & numeri personarum, quæ ejusdem participes fiunt. Quodsi bono sive felicitati substituas malum seu infelicitatem; habebis theoremata, quæ condit Autor pro æstimando vitii gradu. Quodsi actiones fuerint mixtæ, partim aliis proficuæ, partim noxiæ; dignitatem personarum & gradum felicitatis vel miseriæ compensare numerum personarum. Hinc concludit, electionem esse maxime virtuosam, quæ tendit ad maximam plurimorum agentium rationalium felicitatem. Ad dispositiones morales seu habilitates ad virtutem refert omnes animi dispositiones naturales atque habitus acquisitas, quibus homo redditur potens ad aliorum felicitatem promovendam. Et ad computandam moralitatem actionum sequentes canones commendat. 1) Quantitatem boni publici ab agente productam M esse in ratione composita benevolentiæ B & habilitatum A, hoc est, M = B. A: 2) Momentum boni privati I esse in ratione composita amoris proprii S & habilitatum A, hoc est, I = S. A: 3) Habilitatibus igitur duorum agentium existentibus iisdem, esse M ut A: 4) Benevolentia existente eadem, esse M ut A: 5) Virtutem adeo agentium seu benevolentiam B esse ut M directe & ut A reciproce, seu B = M : A. Inde porro deducit Noster, esse 6)

B =

$B=(M-I):A$, quando amor proprius & benevolentia conſpirant; ſed 7) $B=(M+I):A$, quando actio bona cedit in detrimentum agentis. Porro 8) quoniam benevolentia ſeu virtus agentis eſt ut $M:A$, vel ut $(M \pm I):A$, nec agens poteſt agere ultra vires ſeu habilitates ſuas, perfectionem virtutis fore ſummam, ſi $M=A$, conſequenter cum in hoc caſu virtus ſit ut unitas, ſi vel maxime $A=\infty$, qui caſus in Deo obtinet; hinc patere ait aſſertum Stoicorum, quod creatura innocens, tota vi, qua pollet, virtutem perſecuta, ſit virtute Deo æqualis. Non abſimiles canones condit ad computandum malum morale ac ex utriſque varia corollaria deducit. Senſum moralem, quem Noſter virtutis principium eſſe ſtatuit, univerſalem eſſe probat, quod omnis homo interrogatus, cur actionem aliquam laudet, perpetuo alleget utilitatem publicam, in quam cedit, nunquam vero utilitatem privatam; defenſurus autem actionem, hanc rationem reddat, quod in neminem ſit injuria. Si quis oſtendere velit, dari homines ſenſu morali carentes, is, Noſtro judice, afferre debet exempla actionum crudelium & malitioſarum, quas in aliis probamus, etſi nullum inde expectemus commodum, ſive verum, ſive apparens, aut exempla hominum, quibus perfidi, crudeles & ingrati in eodem cenſu ſunt ac generoſi, fidi, humani atque grati. Reſpondet deinde ad unam alteramve objectionem, quæ contra univerſalitatem illius ſenſus in medium afferri poterat. Homini ideo rationem a Deo datam eſſe agnoſcit, ut de actionum ſuarum tendentia ad publicum bonum judicare poſſit, nec in eo, quod primum apparet, acquieſcat. Ulterius confirmat, naturæ hominis implantatas eſſe diſpoſitiones practicas ad virtutem. Huc refert amorem parentum erga liberos, nec non amorem erga agnatos, quem univerſalem eſſe affirmat, niſi privata quædam utilitas obſtet. Huc porro refert animum gratum erga benefactores, amorem honoris & pudorem. Univerſalem illam benevolentiam erga omnes homines comparat cum gravitate univerſali *Newtoniana*, vi cujus omnia corpora verſus ſe invicem tendunt. Multus quoque in eo eſt, ut oſtendat, quantum momentum ad felicitatem præſentem afferat ſenſus moralis & quomodo in negotia humana influat. Provocat ad voluptatem, quam inde percipimus, ceteris voluptа-

Sect. IV.

V.

VI.

luptatibus omnibus longe anteferendam, & multis argumentis ſtâ-
Sect. VII. bilitam. Ultimo tandem loco notiones quasdam morales ex ſuo ſenſu morali derivat, veluti obligationis, juris cum perfecti tum imperfecti &c. Facile vel divinare licet, Noſtrum admittere obligationem naturalem antecedenter ad legem vel voluntatem alicujus ſuperioris. Atque ideo urget, ad promovendum virtutis ſtudium incumbere philoſopho, ut oſtendat, quomodo benevolentia univerſalis tendat ad felicitatem benevolentis. *Jus* vocat facultatem aliquid faciendi, poſtulandi vel poſſedendi, quod ad bonum commune tendit, & gradus juris conſtitui per majorem minoremve tendentiam ad bonum publicum ex ſtatuat. *Jus perfectum* appellat, ſine quo vita humana foret intolerabilis, admiſſa ſcilicet univerſali violatione: *Jus imperfectum* ipſi eſt, quo univerſaliter violato, genus humanum non fit miſerum.

BIBLIOTHECA JURIS IMPERANTIUM, quadripartita, ſive Commentatio de Scriptoribus Jurium, quibus ſummi Imperantes utuntur, Naturæ & Gentium, publici univerſalis & Principum privati.

Norimbergæ, apud Petr. Conr. Monath, 1727, 4. Alphab. 2 pl. 2.

FElicitatem ſeculi Bibliotheca hæc ultro jubet agnoſcere. Rari olim nantes in gurgite vaſto. Jam tantus extat Autorum de juribus, quibus ſummi Imperantes utuntur, proventus, ut Bibliothecam conficiant. Vix ullum reſtat jurium illuſtrium, quod non ſcriptorem nactum ſit, argumentum. Itaque fieri nunc potuit felici ſucceſſu, ut ordine ſyſtematico & ſecundum methodum, qua hodie ſingula Jura, Publicum jus univerſale, jus Gentium & jus Principum privatum proponi tractarique ſolent, inſigni cum apparatu Commentatores potuerint recenſeri. Inſtitutum eſt nobile, utiliſſimum & quavis laude dignum, cujus conſcientia & publico plauſu fruatur, qui latere maluit, Autor doctiſſimus, ni conjectura fallit, librorum juridicorum & hiſtoricorum cenſuris, per aliquot faſciculos editis, clarus. Quatuor illa, quibus hæc commen-

Digitized by Google

mentatio absolvitur, capita, vel ut rubrum, quod supra adscripsimus, indigitat, singulorum capitum methodum & argumenta succinctæ positiones constituunt, quas specialius exequuntur subjecti paragraphi, & sub his distinctim recensiti singuli scriptores, ut omnia in oculos statim incurrant tædioque sublevent Lectorem. Imitatur liber bibliothecam bene instructam, quæ voluminibus per forulos, loculosque accurate dispositis, auget usum suum, Eruditorum suspensis iconibus & Elogiis additis docet simul & delectat. Nam & majorum gentium scriptores in hac Bibliotheca cum cura laudati, eorum vitæ repræsentatæ, doctorum hominum de ipsis judicia addita. Caput I complectitur *scriptores Juris Naturalis generaliores*, scilicet Historiæ & Bibliothecarum juris Naturæ, de juris Nat. existentia, principio & certitudine, desideratis, systematibus *Mevii*, *Græningii*, *Thomasii*. Recensetur opus *Grotianum*, præmissa *Grotii* vita, & enumeratis reliquis ejus scriptis, referuntur de eo judicia, indicantur ejus editiones, versiones, commentatores, epitomatores. Sequuntur *Pufendorfii* vita, scripta, adversarii, commentatores & enucleatores, parique cura de *Thomasio*, *Seldeno* & *Hobbesio* dicitur. Demum promiscui scriptores juris Nat. ordine Alphabetico recensentur, itemque Dissertationes de Jure Nat. singulares. Capite II comparent *scriptores Juris Publici universalis*, & quidem primo systematici, scriptores jurium Majestaticorum, ubi sigillatim enarratur *Bodinus*, succedunt dissertationes de Majestate, subditis, Principibus, eorumque sanctitate, officiis & juribus, regalibus. Sequuntur *Machiavellistæ*, *Monarchomachi*, & singulorum refutatores. Sistuntur deinde scripta de origine Majestatis & modis constituendi eam, successione, pactis successoriis, inauguratione & homagio, de limitibus Majestatis & potestate summorum Imperantium in Jus Divinum & Naturale, legibus fundamentalibus, de modis amittendi Majestatem, abdicatione & depositione, de Tyrannis, de emigratione, de juribus Principum personalibus, de Crimine læsæ Majestatis & de Principum delictis, de juribus circa sacra, ubi & singulorum horum jurium & scriptorum Belgarum, Gallorum, Anglorum, Germanorum distincta ratio habita, de jure Pontificis Romani in Principes, ubi itidem de Pontificiis, præsertim

tim Bellarmino, ejusque adversariis & defensoribus, Principum denique contra usurpationem Pontificis vindicibus. Hinc exhibentur scriptores de potestate Legislatoria, jurisdictione, jure puniendi, torquendi, multandi, privilegia concedendi, dispensandi, aggratiandi, asyla constituendi; scriptores de jure Majestatis circa dignitates, de fama, nobilitate, hujus origine, speciebus, de jure civitatis & nundinarum, Academiarum, quarum alii catalogos, alii originem, alii jura & privilegia recensuerunt; scriptores de dominio eminenti extraordinario, de alienatione & oppignoratione subditorum, de jure Regio Ebræorum, de dominio eminente ordinario, in specie de jure tributorum, fisci & ærarii, domaniorum, venationum, metallifodinarum, monetarum, viarum publicarum & postarum, residentiarum & Palatiorum, Archivorum, Diplomatum & sigillorum. Caput III agit *de Scriptoribus Juris Gentium*, quorum extant labores de dominio maris & de legibus nauticis, de commerciis, in specie maritimis & bellicis, de pactis Gentium expressis & tacitis, v. c. moribus Gentium, derelictione, præscriptione, clientela, de legationibus & de his, quæ ad Legatorum jura vel officium spectant, de juribus belli singulis, de duello, de pace, amnestia, induciis & obsidibus, arbitris, mediatoribus, de neutralitate & assecuratione, de jure ceremoniarum, de dignitatibus, de præcedentia Ecclesiastica & seculari, de prærogativa Hispanorum, Gallorum, Anglorum aliorumque, Apanagiatorum, Legatorum, fœminarum. Capite IV colliguntur *Scriptores Juris Principum privati*, de jure illustrium personarum, in specie fœminarum, Ministrorum Principis, conjugiis Principum, speciatim iis ad Morganaticam, de dote, dotalitio & viduitate illustri, de foro causarum matrimonialium, de patria potestate Principum, de liberis naturalibus, adoptione illustri, unione prolium, emancipatione & tutela illustri, de Principum dominio & hereditate, tum ab intestato, ubi de obligatione successoris illustris, jure Senioratus, primogenituræ, apanagii, tum ex testamento, vel pacto successorio, Confraternitatis, Gaerbinatus, de Principum pactis, stipulationibus, contractibus, delictis, denique de principum judiciis & foro, processibus, prætensionibus, deque jurium illustrium deductionibus. Ceterum, cum nobilissima

hæc

Digitized by Google

hæc pars jurisprudentiæ, jus privatum Principum, adhuc desideret idoneum interpretem, neque præter Generosum Dn. de Ponikau, qui ad mentem Præceptoris sui G. G. Titii primas lineas duxit in Dissertatione *de conditione Statuum Imperii privata*, quisquam ambitum hujus disciplinæ, distinctæ a reliquo jure publico & privato, complexus sit, operæ erit pretium exhibuisse methodum jurisprudentiæ privatæ Principum, quam Autor hujus Bibliothecæ in tabula repræsentat. Primum spectandum *Jus Personarum Illustrium*, quæ considerantur vel ratione sexus, ubi agitur de jure fœminarum Illustrium, vel ratione status & Societatis, in qua vivunt, herili, seu dominica, ubi de ministris Principum; conjugali, ubi de matrimoniis Principum; paterna, ubi de liberis naturalibus, adoptione, unione prolium, modis solvendi patriam potestatem, v. c. emancipatione, morte parentis, & tunc loco patriæ potestatis est tutela, quæ iterum solvitur venia ætatis impetrata. Deinde expendendum *Jus in re*, quale est dominium, quod & acquiritur præscriptione, & donatione; hæreditas, quæ acquiritur ab intestato, ubi de successione, obligatione successoris illustris, Senioratu & Majoratu, jure Primogenituræ & Apanagio; ex testamento; per pacta successoria, Confraternitatis, Ganerbinatus, dotalia & feudalia. Sequitur *Jus Principum ad rem*, quod est obligatio, quæ oritur vel ex pacto & contractu Principum, quales sunt stipulatio, emtio, locatio, mandatum; vel ex delicto, v. c. duello. Denique agendum de *actionibus & judiciis personarum Illustrium*, ubi de earum foro, modo in eo procedendi & prætensionibus illustribus.

JURISPRUDENTIA RESTITUTA, SIVE Index Chronologicus in totum Juris Justinianei corpus, ad modum JAC. LABITTI, ANT. AUGUSTINI & WOLFG. FREYMONII. Accesserunt opuscula IV &c. In usum Auditorum animadversiones passim adjecit ABRAHAM VVIELING, J. U. D. & Pro-Rector Amstelædam.

Amstelædami, apud Jansonio-Waesbergios, 1727, 8, chart. maj. Alph. 2 pl. 22.

Egre-

EGregie consuluit Cl. Editor masculæ & interioris jurisprudentiæ studiis, dum illos Triumvirorum aliosque in juris Justinianei corpus Indices, quorum ope omnis jurisprudentia vetus in libris juris reliqua restitui novaque optime illustrari potest, methodo commodiore adornatos & multa luce circumfusos, reddidit in manus studiosorum, quibus illi, si Labitti indicem, paucis abhinc annis in Germania recusum, excipias, antea frustra commendabantur, ob raritatem & pretium minime parabiles. Nihil in luculentissima hac editione prætermissum, quod usum Dædalei illius inventi, Indicum inquam juris, vel commendatiorem, vel amœniorem, vel faciliorem, vel uberiorem denique juris cultoribus præstare possit. Ad commendationem faciunt & præfatio Doctiss. Wielingii, &, quæ præmissa sunt, *Jacobi Labitti dedicatio Inditis sui ex editione prima Parisiensi 1557, præfatio editionis Genevensis 1585, dedicatio & præfatio Guil. Schmuccii ex editione Lipsiensi 1616*, porro, *judicia* virorum eruditissimorum *de usu Indicis Legum Chronologici, Ludov. Russardi, Franc. Balduini, Franc. Duareni, Joan. Mercerii, Georg. Beyeri, Anton. Schultingii, Nic. Hier. Gundlingii, Jo. Salomo Brunquelli.* Amœnitatem conciliant non solum externus voluminis totius nitor & elegantia, sed potissimum doctæ, quas Cl. Editor passim adsperfit, notæ, ad *jurisprudentiam historicam*, cujus ipse meditatur Systema, spectantes. Commoditatem in evolvendo affert facilior, quæ nunc adhibita, methodus; quippe indices & Pandectarum & Codicis, nunc Alphabetico, secundum nomina Jurisconsultorum & Imperatorum, ordine sunt digesti, quorum olim alter sequebatur Indicis Florentini, alter temporum seriem. Uberiorem denique usum efficiunt cum Indices noviter inserti, quos infra singulos enumerabimus, tum præstantissima *quatuor opuscula*, quæ partem voluminis posteriorem conficiunt, numeris nunc primum distincta & summariis aucta, scilicet *usus Indicis Pandectarum per Labittum, cum notis Wilh. Schmuccii, Henr. Habnii oratio, de usu Chronologiæ in Jure, Henr. Brencmanni dissertatio, de Legum Inscriptionibus,* & *Bern. Henr. Reinoldi oratio, de Inscriptionibus legum digestorum & Codicis;* quibus singulis vel lucem, vel emendationem, vel spicilegium præstant,

Digitized by Google

ſtant & notulæ cum aſteriſco contextui ſubjectæ, & *auctaria* atque *prætermiſſa* ſeparatim in calce opuſculorum adjecta. Sed indicandum eſt plenius, quæ priore & præcipua voluminis parte contineantur. Partis hujus ſectiones ſunt duæ. Prima *Indices* ſiſtit *Pandectarum*, puta 1) Indicem *Florentinum*, 2) Indicem veterum Jurisconſultorum Chronologicum, 3) Alphabeticum Librorum Veterum, ex quibus fragmenta Pandectarum decerpta ſunt, 4) Alphabeticum Jurisconſultorum, eorumque Librorum, etiam citatorum, cum notis, 5) Indicem Legum omnium Pandectarum, & Jurisconſultorum in iisdem laudatorum, ſecundum Alphabeticam inſcriptionum ſeriem digeſtum, 6) Indicem Alphabeticum Autorum veterum, ex quorum libris nulla legum capita deſumta ſunt, ſed qui tantum nomine citantur, 7) Indicem Regum Romanorum, qui in digeſtis laudantur, Chronologicum, 8) ſimilem Conſulum, cum quibusdam notulis, 9) ſimilem Imperatorum, 10) Alphabeticum legum veterum, quæ in digeſtis citantur, 11) ſimilem Senatusconſultorum, 12) ſimilem Actionum, 13) Cautionum, 14) Decretorum, 15) Edictorum, 16) Interdictorum, 17) Poſſeſſionum, 18) Regularum, 19) Stipulationum, 20) ſimilem Autorum Græcorum, 21) ſimilem denique Autorum Latinorum in Digeſtis laudatorum. Sectione ſecunda comparent *Codicis*, *Novellarum*, *Edictorum* & *Inſtitutionum Indices*, 1) Index legum *Codicis* ſecundum Alphabeticum Imperatorum ordinem, 2) Chronologicus *quinquaginta Deciſionum* Juſtiniani, cum notulis 3) Alphabeticus Jurisconſultorum veterum, qui in Codice laudantur, 4) Index legum Codicis per Novellas Conſtitutiones mutatarum, 5) Index Alphabeticus Notarum, ſive potius Siglarum, in inſcriptionibus quæ & ſubſcriptionibus legum Codicis conſpiciuntur, 6) Chronologicus Imperatorum, quorum in Codice extant Conſtitutiones, 7) ſimilis *Novellarum*, cum animadverſionibus nonnullis, 8) Alphabeticus JCtorum veterum, qui in Novellis citantur, 9) Chronologicus *Edictorum* Juſtiniani, 10) Index *Deciſionum*, quarum fit mentio in *IV Inſtitutionum Libris*, 11) Conſtitutionum Græcarum Juſtiniani in iisdem libris laudatarum, cum aliquot annotationibus, 12) Conſtitutionum Latinarum Juſtiniani ibidem citatarum, adjectis quibus-

dam notulis, 13) Index Chronologicus Conſtitutionum aliorum Imperatorum, quæ in iisdem Inſtitutionum libris referuntur, cum animadverſionibus nonnullis, 14) Alphabeticus legum veterum, quarum ibidem fit mentio, 15) ſimilis Senatusconſultorum, quæ in iisdem libris memorantur, 16) ſimilis JCtorum, cum notulis, 17) ſimilis aliorum Autorum, ibidem laudatorum, 18) Index locorum ſingularium, quibus ſimiles in Jure alii, præterquam in libris Inſtitutionum, non reperiuntur, 19) Index Novellarum, atque excerptarum inde Authenticarum, quibus nonnulla Inſtitutionum loca emendata ſunt. Sequuntur *Auctaria* ad Indices Codicis, Novellarum & Inſtitutionum, in quibus & prætermiſſa quædam notarum ſuperioribus Indicibus adjectarum, & ſingularis Index Conſulum, quorum in Inſtitutionum libris fit mentio, cum annotationibus, exhibentur. Claudit volumen Index Legum, quæ in laudatis ſupra quatuor opuſculis emendantur, vindicantur atque illuſtrantur.

CHRISTIANI ULRICI GRUPEN TRACTATIO de Uxore Romana, cum ea, quæ in manum convenit, farre, coemtione & uſu, tum illa, quæ uxor tantummodo habebatur.

Hanoveræ, apud Nic. Fœrſterum & fil. 1727, 8.
Alph. 1 pl. 2 cum fig. ær. inciſ.

NObile multaque laude condignum eſt Conſultiſſimi Autoris, Conſulis Hanoverani, utramque Romanarum uxorum formam, unde permultis veterum jurisque noſtri locis egregia lux accenditur, nova diligentia repræſentandi ſtudium, ſingulari hoc libello navatum. Enimvero dictum & tractatum erat hoc argumentum ſummis Viris, *Pithœo*, *Rævardo*, *Balduino*, *Hottomanno*, *Sigonio*, *Briſſonio*, ſed ita, ut non ſpicilegio, verum integræ tractationi, vel potius retractationi locus relictus videretur. Multis implicarunt Viros doctos erroribus commenta Servii Boethiique, adeo, ut a juris etiam ratione ſubinde in hac doctrina defecerint, amplexi parum ſolida, & quæ nec veterum ſtant autoritate. Vidit hoc *Illuſtr. Thomaſius*, remque diligentia Jurisconſultorum

Digitized by Google

rum magis obſcuratam & intricatam, quam in luce poſitam, in ordinem redigere tentavit, Diſſertatione *de uſu practico circa Nuptias*, qua de judicat Noſter, quamvis in ea multa docte ſint diſputata ac plurima diligenter collecta, quæ alibi fruſtra quæſiveris, non potuiſſe tamen ſibi cum Viro egregio convenire, aliter conſtitutis conventionis in manum modis, forma, vi atque poteſtate. Cl. *Heineccius* de uxore, quæ farre, coemtione in manum convenit, & de illa, quæ uſucapta, docte diſſeruit in *Syntagmate* ſuo *Antiquitatum Romanarum, Jurisprudentiam illuſtrantium*. Verum nec cum eo in omnibus conſpirat Noſter, & quoniam nimis ſero, jamque abſoluta præſenti commentatione, illum inſpexerat, notavit in præfatione capita illa, in quibus a Viro doctiſſimo diſcedit, additis diligenter diſſenſus rationibus. Namque primum *Heineccio* viſum, jam ante Romuli tempora molæ ſalſæ uſum in ſacrificiis in Latio fuiſſe receptiſſimum, ducto argumento ab *immolandi* verbo ex loco *Varronis* apud *Servium Æneid. Iv. 541.* Noſter quidem probat, confarreationem a Romulo inſtitutam, ſic tamen, ne fides *Plinii* damnetur, qui *Lib. XIIX cap. 2* Numam refert, inſtituiſſe mola ſalſa ſupplicare, atque far torrere. *Immolare* eſt, farre molito hoſtiam aſpergere, imo idem, quod ſacrificare, quippe *Varro II de Re Ruſtica*, Græcos, qui integras nec molitas fruges libationibus affundebant, *porcam immolaſſe* dixit. Et fuerit licet ante Romuli tempora farris uſus receptiſſimus, farris torrendi, atque molæ ſalſæ conficiendæ ratio haud dubie Numæ debetur. Non magis placet Noſtro, quod Vir egregius dixit, in farreatis nuptiis tam neceſſariam fuiſſe domum deductionem, ut, quia fixa fuerint Penatium ſacra & hæreditaria, nemo per confarreationem uxorem accipere potuerit, niſi cui eſſet domus ac lararium, in quo uxor cum eo communibus ſacris uteretur. Noſter enim deductionem quibusvis nuptiis communem docet, ſic tamen, ut ſolo conſenſu ſine deductione matrimonium conſtet. Eum effectum omnis conventionis in manum & generatim omnis patriæ poteſtatis fuiſſe, ut quotque perſonæ unius parentis ſubjectæ eſſent poteſtati, Deorum aras uno eodemque communi ſacrificio honorarent, & in univerſum publice privatimque iisdem ſacris adſtringerentur, quibus teneretur familiæ

princeps. Nihil certe domum atque lararium ſive ad conventionem in manum perficiendam, ſive ad faciendas nuptias vulgatas potuiſſe attinere. *Ducere domum* eſſe ducere eo, ubi maritus habitat, *l. 203. ff. de V. S.* & deductionem factam in mariti domum, quaſi in domicilium matrimonii, *l. 5 ff. de R. N.* Domicilium ut ubique conſtitui, ita Lares ad illud conſtituendum ubique collocari potuiſſe, *l. 7 C. de incolis*, inde habuiſſe quemvis domum, ubi Larem matrimonio collocaſſet, *l. 1 §. 2 ff. de agnoſc. & alend. lib.* Difficile ſane, ſine domicilio eſſe quenquam, *l. 27 §. 2 ff. ad municip.* ſed quod ſi is, qui eſt ſine domicilio, puta qui domicilio relicto navigat, vel iter facit, quærens, quo ſe conferat, atque ubi conſtituat Lares, rerum & fortunarum ſummam, potuit habere juſtam uxorem, & liberos ex eadem natos in poteſtate, quod nemo negaverit, quidni & ei, qui ſine domicilio eſt, conveniri in matrimonium & manum ſimul, ſive poteſtatem potuiſſet? Neque vero apud Romanos ſacra Penatium ædibus affixa, ſed ex jure Pontificio iis perſonis adjuncta fuiſſe, ad quas morte patrisfamilias pecunia perveniſſet. Denique & filio uxorem in manum conveniſſe, quamvis neque domum, neque Lararium ſibi habuiſſet, ſed eſſet in domo atque ſacris parentis. Quæ porro autumavit Heineccius, ſponſum coemtum æque eſſe ac ſponſam, *Nonium XII, 50* & *Cic. de Orator. I, 56* de coemtione uxorum ſenſiſſe, & in ſolennibus hujus coemtionis verbis mulieres *Cajas* vocatas, autore *Cicerone pro Muræna II, 12*, procul dubio ad formulam: *ubi tu Cajus, ibi Caja*, reſpiciente; ſenes coemtionales in coemtione adhibitos fuiſſe teſtes, libripendem, & qui alias in mancipationibus adeſſe ſolerent; coemtionem in confarreatione adhibitam, tanquam ritum acceſſorium, & poſtremis temporibus, neglecto primario confarreationis ritu, retentum ſolum acceſſorium i. e. coemtionem; uſu denique omnino in manum uxores non conveniſſe: hæc etiam ſingula aliter propoſuit Noſter, docuitque, in conventione in manum per coemtionem ſponſum nunquam coemtum; loca *Nonii* & *Ciceronis* ad coemtionem nuptialem prorſus non pertinere: *Caji* quoque & *Cajæ* appellationes minime fuiſſe proprias coemtionis ſolennitati; ſenes coemtionales nihil omnino ad hanc coemtionem facere; conventionem

Digitized by Google

nem in manum uſu, confarreationem & coemtionem diſtinctos utique conveniendi in manum modos eſſe ſemperque manſiſſe, neque hanc ſucceſſiſſe illius in locum. In alia quoque omnia abit Noſter a Viro Celeberrimo, in coemtione ſponſam juxta *Nonium* ſtatuente, primo aſſe, quem manu teneret, virum, ſecundo, quem in pede haberet, & in foco Larium poneret, Lares & Deos Penates coemiſſe, tertium viro aſſem, quem in marſupio condidiſſet, tum demum reſignaſſe, cum in compito vicinali, (quod interpretatur cum *Ill. Gundlingio* maceriam in horto,) in domum mariti tranſiret & materfamilias efficeretur. Prorſus, eam explicationem Varroni aptam eſſe, dubitat. Nihil enim apud eundem dici de coemtis Laribus, eo aſſe, quem in pede haberet, & in foco Larium poneret; primum aſſem emendi cauſa dediſſe ſponſam, an emendi mariti cauſa? non expedire Varronem; ſecundum aſſem in foco Larium poſuiſſe, quem in finem, emendi, an ſupplicandi cauſa? non adjectum eſſe: deductam vero aliquando in quibusvis nuptiis in hortos fuiſſe ſponſam, ibique ſeparata diæta ſive maceria egiſſe, antequam nuptiæ fierent, & in domum ipſa deduceretur, ex *Terentio Adelph.* & *L. 66 §. 2, ff. de Donat. int. V. & U.* recte quidem colligi; ſed eandem deductionem in hortos deductioni in domum præceſſiſſe ſemper & debuiſſe præcedere, non inde evinci, neque ſignificari uſpiam, maceriam idem fuiſſe, quod compitum vicinale. Compita quippe, monet Noſter, fuiſſe viarum concurſus, loca in quadriviis, quaſi turres per omnes quatuor partes patentes, in urbe viisque publicis, ubi viæ competebant, in quibus ſacrificatum Laribus vialibus, ex inſtituto Servii Tullii, a vicinia, ſingulis familiis liba conferentibus. Diætam, docet, eſſe habitationem, ſive manſionem in hortis, quæ dicatur *diæta ſeparata, d. l. 66 §. 1, diæta amœna, l. 13 §. 8 ff. de uſufr. diæta in uxoris hortis*, quos in dotem acceperat, *l. 43 §. 1 ff. de Leg. 1.* Confer. *Plin. II Epiſt. 17*, de diætis in hortis villæ Laurentinæ, *Anton. Velſeri epiſtola de Diæta, apud Solerium de Pileo, pag. 571. Noodt I de uſufr. 2.* Maceriam autem, autore *Varrone*, eſſe fabrile ſepimentum, factum e lapide, aut lateribus coctilibus, vel crudis, aut ex terra & lapillis compoſitis. Maceriam poſitam ductamve *l. 17 ff. comm. præd.* circa hortos, *Liv. XXIII, 9*, monumen-

menta & sepulchra, *l. 73 §. 7 ff. de contr. emt. Sueton. in Neron. c. 33.* Dirutam horti maceriam fuisse, cum ex separata horti diæta virgo domum ducenda esset, ex verbis Demeæ, apud *Terentium* ad consequentias non producendum fuisse, siquidem peculiaris diruendæ maceriæ ratio ab eodem addita: *multo rectius est*, inquit Demea, *quam illam puerperam huc nunc duci per viam ægrotam.* Igitur, cum assem tertium, quem in sacciperio condiderat sponsa, in compito vicinali soleret resignare, i. e. deponere, magis intelligendum id fore de compitis a vicinia extructis, in quibus Laribus sacrificabatur, & consueverant aliquando poni & alia, v. c. juga, a rusticis, finita agricultura, neque id fingendum esse de horti diæta aut maceria, sive sepimento. Hæc hactenus Noster, ut diximus, in præfatione. Ipse libellus septem constat capitibus, quorum argumenta sigillatim indicabimus. *Cap. I*, agit *de uxore Romana, ejusque duplici forma*, in quo hæ duæ uxorum formæ probantur ex *Cicerone*, *Quintiliano*, *Gellio*, *Livio*, ex juris autoribus, ex *Servio*, *Nonio*, *Boethio*; commonstratur deinde, invaluisse eas jam ætate Romuli; indicantur matrisfam. & matronæ variæ appellationes, item promiscua matrisfam. & matronæ, pro notæ autoritatis fœmina, nuncupatio; denique matremfam. esse suæ potestatis fœminam. *Caput II* est *de conventione in manum generatim, & quibus modis fiebat.* Dictum ibi, quid convenire in manum; patriæ potestatis esse varias, & in uxorem easdem appellationes; conveniri in manum tribus modis, confarreatione, coemtione & usu, qui posterior modus asseritur contra opinionem *Ill. Thomasii*. *Servii* & *Boethii* commenta de conventione in manum, quasi ea fieret per solam coemtionem, tres vero illi modi non essent conventionis in manum, sed nuptiarum, refelluntur, ostensa utriusque obscuritate & inconstantia in hoc argumenta, variæque doctorum sententiæ de conventione in manum recensentur. *Cap. III* explicat *effectum conventionis in manum, cum usu, tum confarreatione, tum coemtione:* effectum conventionis in manum non recte soli coemtioni a quibusdam adscribi, conventione in manum veniri in potestatem, examinata *Thomasii* sententia, negantis, uxores confarreatione patrio jure exiisse inque viri potestatem transiisse, excepta

sal-

Digitized by Google

saltem Flaminica Diali, quæ olim ante Tiberii legem patrio jure exierit, post eam legem tantum sacrorum causa in potestate viri, in reliquis, ut ceteræ uxores, a non Flaminibus sine confarreatione ductæ, in potestate patris manserit. Asseritur porro marito jus occidendi uxorem, quæ in manu erat, & quæ sine conventione in manum uxor habebatur, quamvis limitatum, & in duobus tantum delictis, adulterii & si vinum bibisset, adhibito cognatorum judicio, idque marito Lege Julia ademptum, patri in filia adultera tributum. Jus vendendi vero, quod patri in liberos erat ex lege Romuli, marito negatur. E contra jus omnia acquirendi per uxorem eidem vindicatur, adeo, ut nec opus ei fuerit successione; unde nulla marito cum uxore actio, nec inter conjuges donatio; uxori, quæ in manu scripti hæredis, sub conditione legatur, ipsi vero non est jus testamenti faciendi; Conventionem in manum esse capitis diminutionem, quia mutatur familia: jus sui hæredis in intestatorum ingenuorum hæreditatibus uxori in manu existenti & in civis Rom. liberti hæreditate legitima, item in causa testati quale fuerit, jusque consanguinitatis uxoris, quæ in manu est, luculentissima patriæ potestatis mariti in uxorem talem argumenta, explicantur. Elegans sequitur conjectura de optione tutoris a marito uxori in manu testamento data, deque jure legitimarum hæreditatum & tutelarum manumissori sive marito sive parenti fiduciario in uxore remancipata, competente, quam in rem hujus remancipationis ratio, vis & effectus exponitur. Jus sacrorum & sepulchri non uxori, quæ in manu, soli, sed & ei, quæ uxor tantum, dispari tamen cum obligatione asseritur. De nomine uxorum in manu, census eas maritorum gentilitiis nominibus & modo maritorum, modo parentum cognominibus nuncupatas, sententia *Reinesii*, argumento ab adoptione ducto, probatur, brevique tandem juris dotium & rei uxoriæ actionis illustratione caput hoc finitur. *Capite IV* sigillatim enarratur *modus conventionis in manum confarreatione*. Præmissis autorum de confarreatione testimoniis, de Legum Romuli & Numæ sensu, & quid in illis per *sacratas leges* intelligatur, de farris usu in quibusvis sacrificiis & de sacrificiis in quibusvis nuptiis, deque farris usu in confarreatione differitur.

Ipsa

Ipſa confarreationis forma non adeo perſpecta eſſe poteſt, cum requiſita illa, quæ memoravit *Ulpianus*, certa verba, decem teſtes præſentes & ſolemne ſacrificium nusquam veterum monumentis explicata reperiantur. Quæ in *Servio Danielis* ad confarreationis formam referuntur, ſunt omnibus matrimoniis, etiam ſine conventione contractis, plane communia, id quod per ſingulas ſolennitates eundo confirmat Noſter, adjectis quoque illuſtrationis cauſa duobus nummis Aurelii & Commodi, item parte monumenti ſepulchralis inferiore, ex *Boiſſardo*, in quo maritus & uxor ad aram dextras jungere, virque manu ſiniſtra tabulas tenere nuptiales viſitur. Origine conventionis in manum ex ſacris LL. ſive per confarreationem, ad Romulum relata, ſententiæ de confarreatione *Huberi*, *Thomaſii*, *Bachovii*, *Nic. Abrami*, *Greg. Tholoſani*, *Rævardi* & *Mercerii*, quibus plerumque confarreatio & coemtio miſcentur, confutantur. Singularis confarreationis effectus, ut Patrimi & Matrimi inde naſcantur, ejus contrarium, diffarreatio, ſucceſſio jurium apud Romanos circa divortia, & ratio divortiorum in conventione in manum diligenter illuſtrantur ac recenſentur. Colophonem huic capiti imponunt obſervationes *Laur. Begeri* de nuptiis confarreatis, ex ejusdem *contemplatione Gemmarum Dactyliotheca Gorlæi*, ſcriptæ ad gemmam, in qua oblatio primitiarum, ut & ad Marmor Romanum, in quo ſolennitates nuptiales, a *Jac. de Rubeis*, *Caſp. Bartholino* & *Begero* editum, adjectis Noſtri animadverſionibus, quibus non confarreatas, ſed vulgatas nuptias utrobique repræſentari, docet; utrumque vero antiquitatis monumentum, & poſterius quidem bifariam, æri inciſa ob oculos ponuntur. Succedit *Caput V*, *de conventione in manum coemtione*. Rara hujus apud ſcriptores veteres & juris Autores mentio, nec ſi a *Cicerone*, *Feſto*, *Arnobio*, *Servio*, *Boethio*, *Iſidoro* diſceſſeris, apud alterum unum obvia. Nec ipſe *Cicero* ejus meminit ſæpius, quam uno loco, *pro Flacco cap. 34*. Quæ vero a *Servio* eo referuntur loca, & a Viris doctis eam in rem citari ſolent, ex *Ciceronis de Orat. I c. 56*, *Orat. pro Muræna cap. XII*, ex *Varrone* apud *Nonium*, ex *Gregorio Nazianzeno*, *Euripide*, *Stobæo*, *Chryſoſtomo*, ex inſcriptione Patavina, & de *Caji* & *Cajæ* appellationibus in ſacris nuptialibus uſurpari

pari ſolitis ex *Plutarcho*, *Plinio*, *Quintiliano*, autore de nominibus apud *Valer. Maximum lib. X* atque *Feſto*, aut ad coemtionem nihil videntur attinuiſſe, aut certe dubia ſuſpectaque debent haberi. Cavendumque ſedulo, cum *coemtionis* & *coemendi* verbum, *coemtoris* nomen, mulieres atque *ſenes coemtionem facere* leguntur, ne hæc ſtatim ad conventionem in manum coemtione referantur. Coemtio ipſa fiebat per nuncupationem: unde de mancipationis forma, de nexu, de mancipationis uſu vario diſſerendi occaſio ſumta. Coemtionis ritus non magis in luce poſitus, quam ſuperior confarreationis. Id conſtat, coemtionem, ſive patre ſive tutoribus autoribus, expeditam fuiſſe, nihil quidem habuiſſe nuncupationi ſimile, ſed ſolo conſenſu perfectam, licet ad ejus impletionem mancipatio, tanquam legitima traditio ad effectum conſequendi dominii ex jure Quiritium adhibita fuerit, non fuiſſe mutuas emtiones, intercelliſſe vero rogationes. Ceterum nihil ad coemtionem donatio ante nuptias, nihil taxatio dotis, utut *Iſidorus* & *Servius* aliter doceant, nihil quoque ad eam faciunt ſenes coemtionales, contra opinionem *Rævardi*, *Manutii*, *Hottomanni*, *Alciati*, *Gronovii*. *Caput VI* tractat *de conventione in manum uſu*. Productis hic iterum veterum autoritatibus, ipſe conveniendi in manum modus explicatur. Convenit enim uxor in manum uſu, autore ſive patre, ſive tutore, cum matrimonii cauſa anno cum viro, licet ſine legibus i. e. ſolennitate coemtionis vel confarreationis fuiſſet & ſic annali uſu capta in manu ſive mancipio & poteſtate viri eſſe cœpit, niſi trinoctium, quod abeſſe a viro uſurpandi cauſa ex XII tabb. deberet, uſurpatum iſſet, *Gell. III, 2*, *Cicero pro Flacco*, *c. 34*, *Serv. I, Georg. ad v. Teque ſibi generum*. Uſus variæ ſignificationes; in conventione in manum uſus eſt poſſeſſio, varie tamen uſus, quo uxores factæ, intellectus doctis. Sed uxores, tanquam res mobiles mancipi, annuo uſu, ſive continuata anni poſſeſſione ex juſta cauſa animoque dominii ſive b. f. captæ atque mancipatæ. Poſſeſſio uxoris apiſcenda erat corpore, puta matrimonii conſuetudine & ſimul animo ſibi habendi. Quare traditio facta, autore patre vel tutoribus, marito, ut ſibi haberet. Juſta cauſa aderat, *matrimonii cauſa*, quam ſuggerit *Mucius*

apud *Gellium*. Usucapionis effectus, acquisitio dominii pleni, legitimi & Quiritarii, obtenta marito a patre, si uxor in ejus mancipio, ab ipsa uxore, si sui mancipii fuerit. Mire de usurpatione uxorum ad locum Gellianum discrepant eruditorum sententiæ. Vera *Conani*, de uxore, interrumpendæ usucapionis causa, per trinoctium usurpatum eunte, sive usucapionem interruptura. Annus in hac uxorum, ut in alia usucapione, computatur. Suntque hoc capite singula demonstrata, quæ Ill. *Thomasius*, usucapionem uxorum negans, a doctis sibi demonstrari postulavit. Supereſt *Caput VII de uxore tantum*. Hæc vulgo confundi solet sæpe cum uxore, quæ confarreatione usu in manum convenit, sæpe cum uxore injusta, concubina, & pellice. Uxor tantum convenit in matrimonium, intercedente connubio, quo interveniente liberi patrem sequuntur. Hæ sunt nuptiæ *vulgatæ*, sive *nuptiæ tantum*, de quibus sunt *tituli* in libris juris de *ritu Nuptiarum*, neque in his libris alia uxorum species, quam uxorum tantum occurrit, excepto conventionis vestigio, quod inadvertente *Triboniano* remansisse videtur in *l. 195 ff. de V. S.* Matrimonii verbo omnia matrimonia demonstrantur, *l. 13 §. 1 ad L. Jul. de adulter.* cum ea, quæ jure Gentium, tum illa, quæ ex jure Quiritium fiunt, quæque sunt proprie juris civilis, *legitimæ*, sive *justæ nuptiæ*, quas inter se cives Romani contrahunt connubii jure. *Connubium* est uxoris jure ducendæ facultas, quod habent cives Romani cum civibus Romanis; cum Latinis autem & peregrinis ita, si concessum sit. Differunt uxor tantum & quæ in manu est forma & effectu, quam differentiam vel ipsa particula *tantum* a *Cicerone* & *Gellio* notanter addita indigitat. Forma distant: nam illa fit solo consensu atque declaratione *liberorum procreandorum causa*, sive expressa sive tacita, etiam sine solennitatibus nuptialibus: hæc vero fit non per nuptias tantum, sed requiritur solennitas confarreationis aut coemtionis, aut forma usurpationis. Distant effectu: illi nulla familiæ jura, sed tantum jura connubiorum possunt accommodari, estque *matrona*: huic applicantur omnia familiæ jura, supra indicata, estque *materfamilias*. Differunt quoad dotem & paraphernа, jureque successionum. Hactenus utraque justarum uxorum forma plene descripta, jura-

que

Digitized by Google

que earum examinata: paucis jam dicitur de *uxore injuſta*, *concubina* & *pellice*. Injuſta uxor eſt, quæ *contra Leges* nupta, *l. 24 ff. ad L. Jul. de adult. l. 17 ff. de Act. rer. amat.* licet liberorum procreandorum cauſa habeatur. Contra Leges ducta eſt uxor, ſi ætas nuptiis conveniens, aut parentum conſenſus, aut conſenſus contrahentium deficiat, aut cognatio, affinitas aliave cauſa, puta dignitas, tutela, curave, it. metus potentatus impedimento ſit. Ceſſant ergo omnes effectus juſtarum nuptiarum. Concubina ab uxore *ſolo dilectu* ſeparatur & *ſola animi deſtinatione* æſtimatur, *Paul. II Sent. 20 l. 31 ff. de donat. l. 4 C. de concub.* In uxore eſt *deſtinatio liberorum procreandorum* & conſuetudo matrimonii cauſa: in concubina conjunctio ſolum conſuetudinis cauſa: neque hæc in muliere honeſtæ vitæ & ingenua libere permiſſa, *l. 3 ff. de concub.* Pellex eſt, quæ corpus miſcet cum illo, qui uxorem ſive in manum, ſive ſine in manum conventione habet, *Gell. IV, 3, l. 144 ff. d. V. S.* neque enim eodem tempore, quo uxorem quis haberet, concubina potuit haberi, *Paul. II Sent. 20.* Sed ohe! jam totius libelli compendium dedimus.

Ruhe des jetzt-lebenden Europa, dargeſtellet in Sammlung der neueſten Europäiſchen Friedens-Schlüſſe ꝛc.

h. e.

QUIES EUROPÆ MODERNÆ, SEU COLlectio Inſtrumentorum Pacis fœderumque ſub Imperio Imp. CAROLI VI inde a Pace Ultrajectina usque ad A. 1726 compoſitorum, cum remiſſionibus, notis & indicibus.

Pars I & II,

Gallica & Hiſpanica complectentes.

Coburgi, apud Paulum Guntherum Pfotenhauerum, 1726, 4. Alph. 5 pl. 20.

Pars III & IV,

Ea exhibentes, quæ ad pacem in Oriente & Septentrione spectant; Autore JOHANNE JACOBO ZINCKE, *Consil. Aulico Ducali Saxon.*

Ibid. apud P. G. Pfotenhauerum & Fil. 1727, 4. Alph. 5 pl. 14.

COnstat hoc maximæ utilitatis opus quatuor Partibus, quarum duæ priores uno volumine A. 1726 absque autoris nomine prodierunt, posteriores autem, quæ hoc anno lucem aspexerunt, secundumque volumen constituunt, Autorem produnt *Joh. Jacobum Zinckium*, Consiliarium Saxonicum, Virum in rebus publicis admodum versatum. Et prioris quidem Voluminis, præter collectionem, non omnem sibi adjudicat laborem, cum ob iter, quod Principum nomine instituere debuit, & alia negotia, cura atque revisio horum magno labore multisque sumtibus collectorum documentorum alii commissa fuerit. Ceterum prima operis pars fœdera cum Gallis; altera cum Hispanis; tertia cum Porta Ottomannica, & quarta cum regnis, quæ circa Septentrionem jacent, sancita, continet; quibus coronidis loco additum est Supplementum, quod varios tractatus, fœdera, constitutiones & documenta, præsentem imprimis statum concernentia, exhibet, quibus nemo paulo curiosior carere poterit, uti exemplo est sanctio illa pragmatica, qua successio domus Austriacæ, deficiente sexu virili, definita, & Bruxellis 1724 publicata est; item privilegium illud, quod Imperator Societati, quæ Ostendæ floret, A. 1722 dedit; tum amicitiæ fœdus Imperatorem inter Rom. & Hispaniarum Regem Viennæ 1725 conclusum, aliaque inter Angliæ, Sueciæ, & Poloniæ Reges A. 1719 & 1720 concluſa, quæ omnia maximam historiæ seculi nostri afferre lucem nemo dubitabit. Præmisit Nobiliss. Editor cuique Volumini, præter præfationem, seriem accuratam seu syllabum tabularum & instrumentorum ibidem contentorum, quorum in IV Tomis & Supplemento CXXX reperiuntur. In quibus colligendis laudanda utique singularis ejus sollicitudo, qui ut undique hæc ex archivis colligeret, nulli operæ aut sumtibus pepercit. Præterea non solum cuilibet paragrapho summam ejus præfixit, sed etiam omnia fere instrumenta

Digitized by Google

menta lingua, uti dicitur, originali ſeu primaria & ſimul accurate in vernaculam linguam translata exhibuit. Quædam quidem fœderibus adjecta, quæ ad illa primario non pertinent, faciunt tamen ad illorum illuſtrationem accuratioremque hiſtoriarum ſeriem; imo quædam, quæ in Supplemento occurrunt alio commodiori loco inſeri potuiſſent; quas tamen objectiones ipſe Nob. Autor in præfatione ſecundo Volumini præmiſſa removit. Notas quod attinet, quas Cl. Autor paſſim operi ſubtexuit, etſi multæ earum omitti potuiſſent, præſertim quæ priori Volumini adjectæ (illæ enim ſæpe in præfatione aut textu jam dicta recoquunt) multæ tamen ex illis magnam præſtant utilitatem, & ex antiquitatibus hiſtoriam illuſtrant. Quod denique ad ordinem, placuit Autori ſecundum regna procedere, nec ſine ratione, cum id ad hiſtoriam cujuslibet regni facilius addiſcendam faciat. Univerſo demum operi Autor indicem ſubjecit locupletiſſimum, perſonas non ſolum & res, quarum in opere fit mentio, ſed provincias etiam, urbes, caſtella, ceremonias, jura aliaque indicantem, unde operi non exigua utilitas accedit. Nos merito operam Autoris Nobiliſſimi deprædicamus, eumque, ut in inſtituto utiliſſimo ſtrenue pergat, etiam atque etiam hortamur.

D. JOH. GEORGII LIEBKNECHT, IN ACademia Gieſſenſi P. P. Ordinarii, Obſervationes de antiquitatibus quibusdam Solmenſibus, VVetteraviam ſubterraneam, quam meditatur, illuſtrantibus, ex Epiſtola ejus ad Virum Doctiſſimum N. N. excerptæ.

UTi compluribus abhinc annis *Wetteraviam ſubterraneam*, multis ac variis rebus notabilibus, a natura, vel arte, vel quomodocunque relictis, abundantem, promiſi publice: ita interea temporis hujus generis non pauca, antiquam & medii ævi Geographiam imprimis illuſtrantia, monumenta collegi; ab illo præſertim tempore, quo arbor in mineram ferri mutata in Salmio-Laubacenſi Comitatu eruta, mihi clementiſſime exhibebatur examinanda. Quo ſtudioſius igitur promtiusque huic

me tunc operi accingebam, eo plura occurrebant, adeo ut obſervationes ſolæ in integrum excreſcerent tractatum, quem A. 1714 publicavi. Ubi quidem Cap. I §. XXVII inter alia indicavi, foſſores urnam quandam in primo ſuperficiei ſtrato deprehendiſſe; unde mox Capite IV §. XII p. 337 conjicere cœpi, extra dubium eſſe, hanc urnam teſtari de ſepulchrali loco, ſeu buſto quodam communi, in quo gentilium corpora combuſta & ſepulta fuerint: nec dubitandum eſſe, quin complures ejusmodi urnæ in hacce regione inveniri poſſint. Quæ ſane conjectura vana non fuit. Multæ enim urnæ eo ipſo A. 1714 fuerunt detectæ ad pagum *Villingen*, parum a Laubacenſium oppido diſtantem. Et ſicuti has, prout memini, egregie deſcripſerat Generoſiſſ. Vir *de Galliardi*, Gallicis de hac materia literis ad Illuſtriſſ. Comitem Solmio - Braunfelſenſem datis: ita & ipſæ mihi clementiſſime exhibitæ fuerunt, una cum ſpeciali regionis & urnarum quoad altitudinem & latitudinem delineatione. Quæ ſingula ulteriori conſideratione digna reputavi, cum præſertim A. 1718 mihi Geometricum exercitium cum auditoribus meis inſtituenti occurrerent in ſylva quadam prope Gieſſam nonnulli tumuli & colles ordine diſpoſiti: quos ego protinus ſepulchra gentilium antiquiſſimo tempore has regiones incolentium, oſſa continentia, pronuntiabam. Quibus dictis & ſimul antiquarum rerum cupiditate moti nonnulli ſtudioſi, die ſequenti unum alterumve collem perſcindunt, itaque tandem in fundo quodam urnam ſtudioſe diſpoſitam offendunt. Nec multo poſt omnes fere tumuli effoſſi, pluresque inventæ urnæ fuerunt, publica imprimis ſuccurrente militum opera. Qua de re peculiare ſchediaſma Celeberrimus, dum viveret, *Weberus*, Academiæ quondam hujus Cancellarius meritiſſimus, publicavit. Sed cum has urnas beatus Vir ſolis adſcriberet Romanis, me quidem & Celeb. Academiæ hujus Profeſſorem *Ayrmannum* ſemper diſſentientes habuit. Nam quæ de nonnullis nummis Romanis prima ſtudioſorum opera erutis narrat, parum certitudinis habent: quia hi nummi a ſtudioſorum uno alterove primum fuerunt injecti, ut fortaſſis reliqui ad majorem excitarentur laborem, ceu mihi confeſſi ſunt aliqui. Neque tales nummi in reliquis effoſſis collibus fuerunt inventi. Quare puta-

Digitized by Google

TAB. I

Fig. 1.

Fig. 4.

Fig. 2

Fig. 3.

Fig. 9.

375

di-
us,
je-
ul-
dia
or-
no
au-
ha-
Vir
tis
no-
ata
li,
cir-
uo-
vel
neq
ecl
lti-
m,
no-
um
rdi
gio
ori-
no-
Vet-
ices
era
fli-
, a
in
are
en-
nit,
Ae-

TAB. IV.
Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 3

putarem, tales colles a Cattis, vel Tencteris, Uſipiis, aliisque indigenis gentibus, Romanorum quidem armis ſemper vicinioribus, olim erectos fuiſſe. Etſi vero cuilibet in rebus ejusmodi conjectandi ſentiendique libertatem relinquam, placuit tamen nonnulla cum eruditis communicare, partim ut noſtra ab illis ſtudia adjuvantur, partim ut ſuis ipſi inventis accommodent, quæ forſan aliquam cum illis convenientiam habere videbuntur. Primo loco annulum æneum repræſentamus, quales quatuor in urna Laubacenſi A. 1719 reperti ſunt, omnes ejusdem formæ & magnitudinis, ex una parte nodoſi, ex altera plani: de quibus Vir præclare doctus *Jo. Mich. Heuſingerus*, Illuſtriſſimæ Juventutis Solmio-Laubacenſis tunc temporis formator, ac ſtudiorum moderator, nunc Scholæ Laubacenſis Rector, in Epiſtola ad me data egregie exponit. In eadem urna duo conditi fuerunt orbiculi, ſubrubri, pari magnitudine, conulum detruncatum imitantes, circa centrum autem concavi & perforati, qualem exhibemus: quorum alter igne exploratus odoramenti genus videtur referre, vel ex thure, vel ex ſuccino factum; alter vero durior, nec ferro, nec igni cedens, calefactus ſulphureum odorem emiſit. Subject proxime urnæ Villingenſis, operculo tectæ, ſchema, cujus altitudo unius pedis eſt, materia nigra & friabilis. Et ſane regionem, ubi hujusmodi urnæ inventæ ſunt, ſi reſpiciamus, notabilis admodum eſt, quippe ubivis fere ejusmodi tumulos exhibens: quorum explicationi ſupra allegata epiſtola Generoſiſſimi *de Galliardi* multam poteſt lucem addere. Continet nimirum iſthæc regio vicum *Inheiden* dictum; in cujus agro etiam diverſis temporibus variæ inventæ ſunt antiquitatis reliquiæ, imprimis verſus molendinum *Riedmühle* dictum. Eſt autem vicus *Inheiden* ad Wetteraviæ propriæ limitem in Comitatu Solmenſi ſitus, ad radices jugi *Vogelsbergenſis*. Locus ipſe paululum ac leviter ex cetera planitie undique editus, & ab ortu hiberno in occidentem æſtivum porrectus eſt, quem ab oriente anguſta atque uliginoſa, a meridie vero ſpatioſior vallis, æque tamen paluſtris, quippe in quam nivibus atque imbribus auctus amnis *Horloſ* ſæpe exundare ſolet, ab imminentibus altioribus montibus dividit; ab occidente vero rivus, e ſubjectis pratis aquoſiſſimis collectus, præterfluit.

TAB. IV. Fig. 1. Fig. 2. Fig. 3.

Ae-

Accolarum ſeniores referunt, toto hoc fere tractu paludes quondam fuiſſe, quæ unicum a Septentrione aditum reliquerint: quod verum eſſe, altius ductæ paſſim foſſæ confirmant, quibus ſuperfluus humor nunc quidem temperatur, ſed nec ſiccioribus æſtatibus plane exhauritur. Multa in hoc colle dirutorum murorum rudera, integraque ædificiorum incendio deletorum fundamenta eſſe audio, in quæ agreſtes, cæmentorum quærendorum cauſa altius terram rimantes, incidunt; atque aliqua in ſummo ſolo adhuc exſtantia conſpici poſſunt: unde forſan is tractus jam dudum auf der Mauer dici conſuevit. *Inheidam*, oppidum quondam ſatis celebre, hic ſitum fuiſſe, vetus fama eſt: quam antiqui ſcriptoris teſtimonio probatam, ex beato Cancellario *Hertio*, iſtarum rerum peritiſſimo, Illuſtriſſimus Comes CAROLUS OTTO in SOLMS audiviſſe ſe aliquando meminit, & ea, quæ ab agricolis ſubinde eruuntur, magis confirmant. Videas enim hic magnam coctilium lapidum & tegularum vim, teſtas inuſitati plane operis ac coloris per agros ſparſas, vaſculorum a vulgatis uſu abhorrentium fragmenta, oſſa, ni fallor, humana: audias hic erui ſæpe ferramenta vetera, clavos, nummos, multaque alia ruinarum veterum veſtigia. Ad pedem quoque hujus collis, qua Auſtrum ſpectat, defoſſa fuit urna ſatis capax, tres nimirum pedes alta, quæ ſola fere illæſa manſit. Circumpoſitæ, ſi inventoribus credimus, patellæ fictiles fuerunt coloris rubri: quarum fragmenta plura habeo (nulla enim integra ſervata eſt) uniusque baſin ab interiori parte literis antiquis eminentibus inſcriptam, quas adeo forma aliqua impreſſas eſſe apparet. Quales autem hæ literæ ſint, quidve ſignificent, aliis quidem dijudicandum relinquo. Proxime ab hac piſcina in agro ejusdem collis, eodemque fere tempore *tauri ſignum* illud æneum inventum eſt, quod in vera ſua magnitudine heic exhibeo. Qualem uſum habuerit, & quid ſignificet, varia proſtant judicia: & quia pes ille poſticus dexter deficit, quem punctulis ſolum indicamus, ut & caudæ pars media, ſunt, qui pro ornamento quodam, armis forte antiquorum annexo, habent. Materia ex vulgari ære eſt, cen quidem hydroſtatica prodit, & gravitatem 7 ſemiunciarum refert. Artificium ſigni rude quidem, ſed tamen ex omni parte curate

TAB. IV. Fig. 4.

Fig. 5.

fuſum

fuſum conſpicitur. Hæc & ſimilia ibidem quotidie eruuntur. Habet enim laudatus Illuſtriſſimus Comes etiam minutum gladium, quem ſe mecum communicaturum promiſit; & ſuperiori demum menſe inter adventantes ruſticos quidam calcaris rotulam ferream mihi roganti dedit; ut alia taceamus. Inter talia quoque ferramenta non immerito *ſagittarum & telorum* reliquias referimus, qualem in Fig. 7 exhibemus. Quod *nummos* attinet, quos vulgo *Heydenkæpfe* vocant, vix memini nllum in Germania eſſe locum, qui plures det, quam noſtra Wetterauia; hosque, ſi ænei fuerint, a plebecula ut plurimum pueris crepundiorum loco dari, ſin argentei, aut aurei, ad Judæos deferri, vulgarique moneta permutari, certo certius eſt. Et quia inter varios uſus, quos olim *Spanhemius* in conquirendis nummis antiquis annotavit, meo quidem judicio minimus non eſt, ſi regiones, ubi eruuntur, probe connotentur, dubium non eſt, quin & Wetterauiæ antiquæ faciei, iſtiusque fatis ſingularibus, ex tali collectione nummorum, ibidem inventorum, maxima lux addi queat. Libet in præſentiarum illos ſaltem nominare quos idem ille Illuſtriſſimus Comes, ex prædicto Wetterauiæ tractu non adeo multis abhinc annis collectos, pro ſua in me gratia inſpiciendos conceſſit. Sunt autem argentei ſequentes: TAB. IV. Fig. 6. Fig. 7.

1) ANT. III. VIR R.P.C. Triremis.
LEG. VII. Aquila legionaris inter duo ſigna miliaria.

2) CÆS. VESP. AUG. Laureatus.
AUGUR. TRI. POT. Inſtrumenta auguralia.

3) IMP. CÆS. NER. TRAIANO OPTIMO HIS. GER. DAC. PARTHICO. Effigies laureata.
P. M. TR. P. COS. VI. P. P. S. P. Q. R. Mars gradiens.

4) ANTONIUS AUG. PIUS. Laureatus.
COS. IV. Salus ad aram ſtans & ſacrificans.

5) ANTONINUS AUG. PIUS. P. P. IMP. II. Laureatus.
TR. POT. X. COS. IIII. Victoriæ ſedentis imago.

6) FAUSTINA AUGUSTA. Uxoris Antonini effigies.

JUNONI REGINÆ. Juno ſtans. Eſtque hic nummus ideo notabilior, quia ſubæratus apparet.

7) M. COMM. ANT. P. FEL. AUG. BRIT. Laureatus.

P. M. TR. P. XI. IMP. VII. COS. V. P. P. Æquitas ſtans.

8) L. SEPT. SEVER. — — — — — — — —

HERCULI DEFENS. Hercules ſtans cum clava, arcu & leonis exuviis.

9) JULIA AUGUSTA - - - Sinceri uxor. Caput reticulo ornatum.

JUNO REGINA. Stans.

10) IMP. MAXIMINUS PIUS AUG. Laureata effigies.

PAX AUGUSTI. Stans ramum prehendens.

11) M. ANTONINUS AUG. Radiatum caput.

- - - XXI IMP. V - - - - S. C. Alata effigies.

12) DIVA FAUSTINA.

ÆTERNITAS velata cum Sceptro S. C. Hic ſolus alio in loco, Münzembergæ ſcilicet, duarum horarum ſpatio diſtante, eſt inventus.

13) IMP. ALEXANDER PIUS AUG.

MARS ULTOR. Sagatus cum haſta & clypeo.

15) Numulus æneus plane detritus, ſed tamen Imperat. Rom. effigiem monſtrans.

15) SALL. BARBIA ORBIANA AUG. Caput reticulo ornatum.

CONCORDIA AUGG. Hic nummus eſt argenteus, *Inheidæ* ante aliquot dies inventus, elegantiſſimus.

Ceterum cum inter hos ſæpiſſime etiam inveniantur nummi argentei, & ex auro, licet non ex obryzo illo maxime pretioſo, faſti, concavi & ſolidi, quos cum *Wedelio* in Med. Philolog. Dec. IX exercit. X *Gothicos* vocant, vel cum aliis *Germanos:* nos duos nunc tantum, qui cum Romanis ſimul inventi, producemus, quorum alter Fig. 8 exhibitus argenteus eſt, concavus, ſolidus, ſolitoque craſſior, utrinque ſignatus, ponderis ſeſqui drachmæ vul-

TAB. IV. Fig. 8.

Digitized by Google

vulgaris; alter ejusdem soliditatis & formæ, quem itidem terra Solmensis in Wetteravia nuper dedit, in Figura 9, aureus est, decem florenorum pretio & pondere æstimatus. De quibus ut & reliquis Wetteraviæ antiquitatibus mox plura. Scr. Giessæ Mense Nov. 1726. TAB. IV. Fig. 9.

J. C. S. INTERPRETATIO NUMMI CUJUSdam veteris.

I. VAillantius in Numismatibus æreis Imperatorum, quæ in coloniis cusa sunt, Tomo I pag. 5 habet nummum, qui caput Julii Cæsaris ostentat, circumscriptis hisce literis: C. ARRI. A. F. C. AQ. C. JUL. T. ANC. In altera ejusdem nummi parte conspicitur aratrum circumfusis literis illis: II VIR. QUINQ. EX. D. D.

II Has literas Vir literatissimus ita interpretatus est: *Caio Arrio, Auli filio, Caio Aquilio, Caio Julio, Tito Anchario, Duumviris quinquennalibus ex decreto Decurionum.*

II Porro fatetur Vir eruditissimus, se nescire, cui tandem Coloniæ nummum hunc attribuat. Neque animadvertit, se peccare in eo, quod cum numinus Duumviros prædicet, ipse quatuor nobis obtrudat nomina, &, quod ei consequens est, quatuorviros.

III Nos, bona literatorum venia, utramque nummi partem conjunctim ita legi malimus: *Caio Arrio, Auli filio, Caio Aquilio Duumviris quinquennalibus ex decreto Decurionum. Colonia Iulia Togata Ancona.*

IV Nam Anconam coloniæ nomine insignitam fuisse, diserte memoriæ prodidit Plinius Histor. Natur. lib. III cap. XIII.

V Plura quæ ad nummi hujus interpretationem pertinent, proposuimus in *Monumentis ingeniorum* Tomo II p. 65.

THREE DIALOGUES, BY GEORGE BERKELEY &c, hoc est, *TRES DIALOGI INTER HYLAM ET PHIlonoum, quibus veritas & perfectio humanæ cognitionis, incorporea animæ natura, & immediata Dei providentia,*

contra Scepticos atque Atheos plane demonſtratur, novaque methodus pro majori ſcientiarum facilitate, uſu & compendio aperitur; Autore GEORGIO BERKELEIO, Magiſtro Artium & Collegii Trinitatis Dublinenſis Socio.

Londini, apud Wilhelmum & Joannem Innys, 1725, 8. Pl. 11½.

SUmmus Ariſtoteles, ſi Berkelejo credimus, male rerum cacumina trutinavit, cum, quicquid in orbe eſt, in duo divideret. Tribus enim his Dialogis hoc unum agitur, ut negetur, dari *ſubſtantiam*, quam Philoſophi vocant *materialem*. Hanc opinionem nec phantaſticam, nec ſenſui communi adverſam, nec Scepticismi matrem filiamve eſſe; ſed *realitatem rerum ſenſibilium* earumque naturam longe melius demonſtrare atque explicare, quam communem philoſophorum de *exiſtentia materiæ* doctrinam, confidenter Autor affirmat.

p. 3.

In *Dialogo I* ergo ſequentia axiomata conſtabilire inſtituit. I) *Omnes res ſenſibiles non mediate, ſed immediate a ſenſibus percipiuntur*; cum *concludere* & *inferre* non ſit *ſenſuum* ſed *rationis*: adeo ut viſu, præter lucem & colores, auditu, præter ſonum, palato, præter guſtum, olfactu, præter odores, tactu præter qualitates tangibiles, nihil percipiamus. II) *Realitas objectorum ſenſibilium in hoc ſolo conſiſtit, ut percipiantur*, nec differunt inter ſe τὸ *exiſtere* & τὸ *percipi*. Dolor igitur & voluptas, cum in materiam, tanquam ens nec ſenſibile, nec cogitans, cadere non poſſint, nullo modo diſtinguuntur ab *idea* vel *ſenſatione*, inque ſola *mente* exiſtunt. Hinc Autor concludit, calorem non magis eſſe in igne, quam dolor eſt in acu, qua digitus compungitur; ſaccharum non eſſe dulce, abſinthium non amarum; nec odorem vel fœtorem in materia odorifera, nec ſonum in corpore ſonoro, vel in aere, aerisve motu eſſe; colores denique corporibus externis non inhærere; ſed omnia iſthæc in ſola *mente*, *ſenſatione* & *idea* exiſtere. Concludit porro: ipſas *qualitates primarias*, extenſionem, figuram, gravitatem, motum, & quietem in corporibus non quærendas, nec quidquam niſi totidem *ſenſationes* atque

7.

9.

16.

22.

que

que *ideas* esse, nullibi nisi in *mente* existentes. III) *Objecta non differunt a sensationibus*, tum quod in objecto e. g. tulipa, præter colorem, figuram & extensionem, nihil videmus; hujusmodi ideæ autem, vel potius combinationes idearum in substantia non cogitante & ab omni mente remota non possunt existere; tum quia perceptio nihil *actionis* habet, sed lumen, color, gustus, sonus &c. nil sunt, nisi meræ *passiones*, seu *sensationes* animæ. IV) *Non datur substratum materiale nec substantia*, cui qualitates sensibiles inhæreant, vel quæ subjaceant accidentibus; cum tale substratum talisque substantia non differat ab *extensione*, quam ideam esse, nec extra mentem existere, Autor supra asseruit. p. 44. 49.

In *Dialogo II* initio reprobatur sententia modernorum, qui statuunt, objecta externa, dum organa sensuum tangunt, nervisque certos motus vibrativos communicant, varia vestigia cerebro imprimere atque sic animam ideis afficere; id quod Autori nostro nihil aliud est, quam *ideas* in rebus sensibilibus, i. e. *in ideis*, collocare. Tunc absurdum esse demonstratur, tot rebus in sensus cadentibus, sylvis, speluncis, fluminibus, oceano, cœlo denique & astris omnem *existentiam realem* denegare, atque sic in crassissimum Scepticismum velle delabi. Cum tamen hæc entia a mentis nostræ cogitatione nequaquam dependeant, sed existentiam habeant a *perceptione* nostra plane distinctam, hinc certissime concludendum: *oportere esse mentem aliam, in qua hæc omnia existant*, atque hanc mentem, hunc spiritum infinitum & omnipræsentem, qui continet & suffulcit omnia, esse *DEUM*. Directam hanc & immediatam ait Autor esse demonstrationem *existentiæ divinæ*, ab evidentissimo principio deductam. Cum enim vulgus Philosophorum sic ratiocinetur: *Deus est, ergo percipit omnia*; Berkelejus argumentum invertit: *Entia sensibilia vere existunt, quæ si vere existunt, a mente quadam infinita percipiuntur; est ergo mens quædam infinita*, sive *DEUS*. Porro, cum omnia, quæ immediate percipiuntur, sive ideas vocare velis, sive sensationes, a mente quadam vel spiritu producantur; nos vero harum idearum non simus autores, utpote in quorum facultate positum non est, dum aures oculosve aperimus, quibus ideis velimus affici, argumentatur, *esse mentem, quæ omnibus impressioni-* 68. 71. 75. 79.

bus ſenſibilibus, quas percipimus, continue nos afficiat. Ex varietate, ordine & modo autem harum impreſſionum concludit, eas habere autorem *ſapientiæ, potentiæ* atque *bonitatis* incompre-
p.80 henſibilis. Reliqua pars hujus Dialogi ſecundi nova argumenta contra *exiſtentiam materiæ* expromit, quam nec *cauſam*, nec *inſtrumentum*, nec *occaſionem* idearum eſſe, imo plane exiſtere non poſſe, Autor diſputat.

107. *Dialogo III* Berkelejus probare allaborat, 1) *ſententiam, quam hactenus defendit, ab omni Scepticismo eſſe alienam.* Se enim de ente incognito, quam materiam vocant, minime ſolicitum, cum vulgo ſenſibus fidere, entiaque vera putare ea, quæ videmus, ſentimus, percipimus. Se nivem albam, ignem calidum, cum ſimpliciſſimis credere. Rem quandam vere percipi, & ſimul non vere exiſtere, videri ſibi plane contradictorium; adeoque ſe non eſſe Scepticum, ſive naturam rerum ſpectes, ſive exiſtentiam; ſed
113. *cognitioni humanæ* jura ſua ſarta tecta ſervare. *2) Cum ſenſui communi, tum Chriſtianismo, examuſſim convenire hanc ſententiam*, quippe cujus hæc ſumma ſit: *Omne ens vel percipit, vel percipitur*: ſive: *Omne ens cogitationis expers neceſſario, & per naturam exiſtentiæ ſuæ, percipitur ab ente quodam cogitante, ſeu mente, ſi non finita & creata, certe tamen infinita*
130. *ſive Deo, in quo vivimus, movemur & ſumus.* 3) *Sententiam hanc non eſſe novam*; ſed opponi potius novitatibus & paradoxis Scepticorum, e. g. quod objecta non habeant qualitates, quas percipimus; quod ſenſibus non ſit credendum; quod materia, h. e. res ſtupida, cogitationis actionisque incapax, poſſit operari in
144. ſpiritum, &c. 4) *Hanc ſententiam Scripturæ S. & hiſtoriæ creationis non contradicere*; cum Moſes nullibi dicat, Deum creaſſe *quidditates ignotas, ſubſtantias corporeas, occaſiones, ſubſtratæ*,
155. verbo, *materiam* in ſenſu philoſophico. 5) Tandem maximam utilitatem, quæ ex doctrina *Immaterialismi*, tam in *religionem*, quam in *ſcientias humanas*, redundet, Autor commendat. Quippe Dei exiſtentiam, ſpiritualitatem, omnipræſentiam, providentiam, omniſcientiam, infinitam potentiam & bonitatem, nequ minus incorruptibilitatem animæ, clare, conſpicue & evidenter hoc modo probari, tum intricatas quæſtiones, obſcuritates, & contradi-

Digitized by Google

tradictiones *philoſophiæ naturalis*, circa continuitatem, homogeneitatem, gravitatem, diviſibilitatem materiæ, per ſuppoſitionem Immaterialismi, ceu nodum Gordium, uno ictu diſſolvi, affirmat, aliosque hujus doctrinæ uſus in *Moralibus*, *Metaphyſicis* & *Mathematicis* ſubjungit. Atque ita Berkelejus paradoxon ſuum de *non-exiſtentia materiæ* ſpecioſe ſatis defendit, de cujus veritate alii judicent; de origine, quicquid Autor diſſimulet, ſic ſentimus, ex *Carteſii*, *Malebranchii* & *Spinoſæ* philoſophiarum mixtura prognatum hoc λυβικὸν θηρίον. Cæterum ea, quam ſub manibus habemus, horum Dialogorum editio altera eſt; prior jam prodiit A. 1713, cujus amplam doctamque recenſionem Lector inveniet in Diario Gallico *le Journal literaire Tom. I art. 16.*

NOVA LITTERARIA.

PRodiit Neapoli ſuperiori anno vergente liber admodum elegans, cui titulus: *Camilli Eucherii de Quintiis, e Soc. Jeſu, Inarime ſeu de Balneis Pithecuſarum Libri VI, Sereniſſ. Luſitaniæ Regi Joanni V dicati*, in 4 minori. Carmen eſt heroicum, ad Lucretii fere morem compoſitum, notisque hiſtoricis ac phyſicis eruditis illuſtratum ac figuris aliquot belliſſimis exornatum. Prodiit & ibidem nuper liber ſub tit. *Principi d'una nuova Scienza*, 8. Cujus libri Autor quamvis nomen ſuum eruditos celet, certiores tamen facti ſumus per amicum quendam Italum, eſſe eundem Abbatem Neapolitanum, cui nomen *Vici* ſit. Agitavit Autor in iſto libello novum Juris Naturæ Syſtema aut figmentum potius, ex aliis longe, quam hactenus ſueverunt Philoſophi, principiis deductum, magisque ad ingenium Pontificiæ eccleſiæ accommodatum. Multo labore contra Grotii & Puſendorffii doctrinas & principia diſputat, ingenio tamen hic magis indulget quam veritati, longaque conjecturarum mole tandem ſibi ipſi deficiens ab ipſis Italis tædio magis quam applauſu excipitur.

Genevæ Perachon & Cramer, Typographi, in duobus Operibus, altero Juridico, altero Medico, recudendis valde occupantur. Illa ſunt rara hactenus *Joannis del Caſtillo Sotomajor* Opera, una cum *Jo. Pauli Melii* Additionibus & Obſervationibus, & *N. Antonii* J. U. Doct. & Prof. Repertorio generali, X

Tomis

Tomis distributa, quæ ut nunc emendatiora & ad usum magis accommodata, ita & ad calcem additionum Melianarum recentissimis S. Rotæ Romanæ Decisionibus, hactenus ineditis, aucta prodibunt. Hæc vero sunt *Richardi Morton* Opera omnia, quæ jam olim una cum scriptis aliorum, *Gualtheri* nempe *Harris*, *Cole*, *Listeri*, *Sydenham*, praxin pariter & materiam Medicam concernentibus, iidem Typographi ediderant, nunc aliis insuper scriptis, *Caroli Leigh* Phthisiologia Lancastrienſi, *Gualtheri Harris* ultimis Operibus, *Vinc. Kattelaer* M. D. Commentario de Aphthis, & Dissertationibus quorundam de nova methodo inoculationis & transplantationis Variolarum aucta; quæ quidem Opera hoc ipso anno proditura speramus.

Londini Cl. *Edmundus Chisbull* novum opus promisit, publico programmate proposito, quo inter alia hæc refert: *Titulum feret*: Antiquitatum Asiaticarum Reliquiæ: *sive nobiliores quædam ab Asia Minore Inscriptiones Græcæ. Opus in tres Partes divisum.* Prima *dabit Inscriptionum duarum Sigearum, cum commentario & notis, editionem novam. Accedent eidem Latina Monumenta duo: unum Ancyranum, ex autographis schedis Tournefortianis, longe quam antea auctius & emendatius: alterum Stratonicense, ex Itinerario Sherardiano nunc primum in lucem datum.* Secunda *complectetur Inscriptionum Græcarum seriem, numero circiter trecentarum, partem longe maximam hactenus ineditarum, a Teo, Lebedo, Epheso, Mileto, Stratonicea, Magnesia ad Meandrum, Trallibus, Aphrodisiade, Laodicea, Hierapoli, Philadelphia, Sardibus, Thyatiris, Pergamo, Lesbo Insula, Smyrna, aliisque Urbibus Asiaticis. Adjicientur passim breves notæ criticæ, cum non paucis, de singulari quarundam Inscriptionum materia, & locis ubi repertæ sunt, Proœmiis.* Tertia *exhibebit Alphabeticum ad rariora & difficiliora Inscriptionum Commentarium; variosque, secundum methodum Scaligeranam & Reinesianam, Indices.* Ceterum quod ad specimen, huic programmati ab Autore subjunctum, attinet, eo describendo facile supersedemus. Evolvant, qui legere cupiunt, Diarium Hagiense *Histoire Litteraire de l'Europe* M. Jun. 1727 p. 180.

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Septembris Anno MDCCXXVII.

FLAVII JOSEPHI, QUÆ REPERIRI POtuerunt, Opera omnia, Græce & Latine, cum Notis & nova Verſione JOANNIS HUDSONI. Accedunt nunc primum Notæ integræ D. Eduardi Bernardi, Jacobi Gronovii, &c. ut & ineditæ Joannis Cocceji, Ezechielis Spanhemii, Hadriani Relandi & rel. Autore SIGEBERTO HAVERCAMPO, Linguæ Græcæ, Hiſtor. & Eloquent. Profeſſ. in Academia, quæ Lugduni eſt, Batava.

Tomi II.

Amſtelædami, apud R. & G. Wetſtenios,
Lugd. Batav. apud Sam. Luchtmans,
Ultrajecti, apud Jacobum Brœdelet, 1726, fol. maj.
Alph. 22 pl. 18, cum tribus Tabulis æneis.

FLavium Joſephum tandem poſt diuturnas eruditorum cunctationes in lucem prodire, lacunas, quibus antiquiores ejus editiones ſcatebant, Codicum MSS. ope ſuppleri, veramque Græci, ubi aut luxatus, aut plane corruptus erat, textus lectionem reſtitui, quorum intererat, gratum iis acceptumque omnino erit, illuſtris adeo Scriptoris, elapſo nondum decennio, bis vulgata fuiſſe, quotquot habentur, Opera, tanto molimine elaborata, ut vix in iis ſit, quod jure deſiderare poſſint intelligentes hujus rei æſtimatores. Priorem illarum editionum quæ Oxonienſis eſt, Cl. *Hudſono* debemus, poſteriorem *Sigeberto Havercampo*,

campo, Linguæ Græcæ, Hiſtoriarum & Eloquentiæ in Academia Lugdunenſi Batava Profeſſori. Et de Hudſoniana quidem diximus in Actis A. 1722 M. Majo, quæ cum pretioſa eſſet pro more gentis, nec facile comparanda omnibus, præclaro utique inſtituto laudatiſſima Bibliopolarum apud Batavos Triga de revocandis ad ſuos Joſephi Operibus typos cogitavit, ſuumque illa conſilium aperuit Cl. *Havercampo*, qui id a ſtudii officiique ſui ratione alienum haud fore, ratus, præſentem nobis poſt nonnullorum annorum labores Joſephi editionem dedit, quæ cum denuo ad Codices MSS. caſtigata, novis acceſſionibus & doctiſſimorum Virorum curis auctior prodeat, ſuam etiam præ cæteris dignitatem præſtantiamque facile tuebitur. Quibus autem ſubſidiis inſtructus, ad opus acceſſerit, ipſe ediſſerit in Præfatione præmiſſa Cl. *Editor*. Inter Codices MSS. quibus uſus eſt, principem locum merentur Codices duo, qui in Bibliotheca Lugduno-Batava habentur, ſcripti in charta, ſed notæ valde bonæ & antiquæ, quos olim poſſedit *Iſaacus Voſſius*. Prior Antiquitatum Libros novem poſteriores integros continet; poſterior ſeptem de Bello Judaico Libros omnes complectitur, in initio tantum & fine paululum mutilus. Horum Codicum copia facta non fuerat Cl. *Hudſono*, præter quædam ex iis excerpta: diligenter vero eos inſpexit Cl. *Havercampus*, paſſimque varietatem eorum, ubi a lectionibus *Hudſonianis* diſcrepabant, literis *L. B.* notavit in ſubjectis animadverſionibus. Uſui deinde ejus inſerviit, quod in Græcis ante defuit & in eadem Bibliotheca aſſervatur, Fragmentum Joſephi ex Libro Antiquitatum XIV, deſcriptum ex priori illo, Antiquitatum nimirum Codice Lugduno-Batavo. Comprehendit Decreta Romana & Aſiatica pro Judæis ad cultum divinum per Aſiæ minoris urbes ſecure obeundum, quæ cum Emendationibus quibusdam in Suidam ſingulari libello duodecimo Seculi præſentis anno primus vulgavit *Jacobus Gronovius*. Ingentem hanc lacunam in editione Oxonienſi ſuppleverat quidem *Hudſonus*, ſed pauca in adjectis animadverſionibus ſua fecerat ex illis *Gronovianis*, quæ ſuis inſertæ locis integræ in hac nova editione comparent. Ad hæc reperta ipſi fuit Agrippæ Regis, Judæos a bello cum Romanis gerendo dehortantis, Oratio,

Tom. I p. 706.

&

& quas ab editis discrepantes in Codice lectiones invenit eas inter addenda Tomo II retulit. Unam quoque & alteram Josephi editionem ab *Isaaco Vossio* multis in locis cum MSS. suis, & ab aliis collatam, ob oculos habuit, Basileensem nimirum & Genevensem editiones, quem apparatum universum in præstantissima illa Lugduni Batavorum Bibliotheca servatum in usus suos convertit. Et hæc propius adeo ad manum fuerunt Cl. *Editori*. His vero auxiliis, quamvis egregiis, adjutum esse, cum nondum satis haberet, de plurimorum Eruditorum votis bene merendi studio ductus, doctos ubique Viros, a quibus opis quid sibi latum iri, existimavit, laudando sane consilio, quod & successu non caruit, literis solicitavit. Possedit *Fred. Rostgardus*, Nobilissimus Danus, præstantissimum, quadringentorum circiter annorum, de Bello Judaico, Codicem MS. Græcum, eundemque integrum & nullo modo interruptum, in cujus calce adjectum fuerat illustre illud Josephi de Jesu Christo testimonium. Ad hoc MS. exemplar edita contulerat *Joannes Grammius*, Linguæ Græcæ in Academia Hafniensi Professor, & quas in illo varias lectiones notaverat, manu sua descriptas ad nostrum transmiserat, una cum iis in Josephi contra Apionem Libros. Priores sub Codicis Rostgardiensis, sub Hafniensis nomine posteriores citantur, & harum nonnisi pauciissimas, illarum nullas ad *Hudsonum* perveniisse, collatis invicem utriusque Editionis libris, unicuique facile apparebit. Mox in immensum auctus fuit ille variantium lectionum numerus, ex quo nonnullos Josephi libros, ad Codices MSS. in Bibliotheca Christianissimi Regis recognitos e Gallia transmisit ad Virum Cl. *Jacobus Philippus d'Orville*. Feraciissima est lectionum illarum in molem vix tolerandam fere excrescentium seges, quæ cum serius veniissent, adjectæ sunt Tom. II additionibus. p. 181. r.

Complectuntur de Bello Judaico Libros ad septem Codices MSS. collatos, inter quos Regius seculi undecimi & insigne Bibliothecæ Coislinianæ exemplar; librum porro de Maccabæis & vitam Josephi. Ordo tum sequitur & lectio Capitum Librorum Josephi de Bello Judaico, cum fragmentis quibusdam, ex Regiis quoque Codicibus. His accesserunt variæ lectiones in Antiquitates Judaicas, ex quatuor Codicibus Regiis descriptæ, quarum magna parte 157. 171. 176. 180.

Digitized by Google

uſus fuit *Bigotius*. Excerpta illa *Bigotiana* in plurimorum Eruditorum manus & Bibliothecas pervenerant, quo etiam nomine paſſim in *Hudſonianis* memorata leguntur, verum ſine ulla Codicum, unde depromtæ fuerant, autoritate. Ultimam hanc lectionum farraginem, notatis ubique Codicibus, qui eam ſubminiſtraverant, Pariſiis miſit *D. Sallierus* ad Cl. *Editorem*, qui, cum
p 424. conſpectum illius invidere Lectori noluit, in Tomum II totum
479. conjecit, quo præter Antiquitatum Libros, ii ſimul, quos de vita ſua & contra Apionem ſcripſit Joſephus, cum MSS. collati exhibentur.

Tot ſubſidiis inſtructus, tandem opus aggreſſus eſt Cl. *Havercampus*, & ad Codices cum impreſſos, tum MSS. præcipue Lugduno-Batavos, Græca Joſephi recenſuit, præclaro certe conatu, ſed qui, ut verum fateamur, valde ſimul adjutus fuit ope & auxilio, quod illis tulerat *Hudſonus*, qui ſuas aliquando manus afferre Joſepho velint. Quantum enim in Literarum Græcarum ſcientia excelluerit *Hudſonus*, quanto ingenii judiciique acumine polluerit, quam in diſcernendis lectionibus veris a falſis aut ſuſpectis ſagacem, quam in vertendo ex Græco in Latinum fidelem & doctum ſe præſtiterit, ſupervacaneum foret, hic multis repetere. Quare etiam Græca Joſephi ad illa *Hudſoniana* ita imprimenda curavit doctiſſimus Editor, ut ubique fere utriusque Editionis conſenſus atque concentus, rariſſime diſſenſus appareat. Scilicet cum plures Codices inſpiciendi data fuiſſet Cl. *Havercampo* copia, prima ipſi cura fuit, Græca Joſephi cum illis conferre præcipue Lugduno-Batavis, qui etiam utramque fere in hac nova Editione paginam faciunt. Hinc quando lectionum, quas genuinas *Hudſonus* agnoverat, ab illis in Codicibus nulla erat varietas, ſtudioſe hoc notatum Cl. Viro in animadverſionibus. Si qua deinde erant in *Hudſonianis*, quæ a MSS. leviter variabant, ſenſum vero nec corrumpebant, nec in adverſa detorquebant, Græca Joſephi ob leve illud diſcrimen caſtigare, religioni quidem ſibi duxit, differentiam tamen iterum indicavit in Notis. Tandem cum in Codicibus, imprimis Lugduno-Batavis, lectiones comparerent ſignificantiores utique & ab editis illis *Hudſonianis* valde diſcrepantes, quæ magis ad mentem Joſephi accederent,

Digitized by Google

rent, addita interdum voce, quam librarii manu temere adjectam fuiſſe, ſuſpicandum non erat, tum illas gravioris momenti lectiones textui etiam inferere, haud dubitavit, hujusque ſuæ caſtigationis cauſas & rationes ſufficienter in animadverſionibus expoſuit. Notandæ hinc lectiones, quas perluſtrantibus nobis Græca Joſephi obviam inter legendum factas ſpeciminis loco damus Lectori Benevolo. Antiquitat. Judaicar. Libr. XII Cap. IV §. 9 lin. 38 editis *Hudſonianis* in editione præſenti ex Codice Lugduno-Batavo acceſſerunt illa πρὸς ἕκαστον, quæ ob præcedentium ſimilitudinem ex aliis Codicibus excidiſſe videbantur, longe ſignificantius, quando coram ſingulis ſimulaſſe dicitur Hyrcanus. Tom. I. p. 605.

Libr. XVI Antiquit. Cap. X §. 1 lin. 20 τιμώμενος legitur pro νικώμενος, & Libr. XVIII Cap. IX lin. 2 προχωρεῖν πρὸς αὐτὸν, cum in ante editis προσχωρεῖν; optima conjectura *Hudſoni*, qui ad hunc locum in ſubjecta animadverſione, *forſan* προσχωρεῖν πρὸς αὐτὸν, ſcribit; cui lectioni cum faveret Codex Lugduno-Batavus, Textui eam inſeruit Cl. *Editor*, ſicut & ibidem lin. 31 nomen Ἀνιλαῖον cum Articulo τὸν, ejusdem Codicis autoritate ductus. 814. 908.

Sic porro Libr. IV, de Bello Judaico, Cap. I lin. 25 edita habebant πολλῇ δέησ συνεργήσαντος, lectione quidem non contemnenda, ſed dubio procul elegantiori, πολὺ τῇ δέησ συνεργήσαντος, qua etiam priorem illam emendavit Cl. *Editor*, cum præter Codicem Lugd. Bat. eam Roſtgardienſis exhiberet, ad quorum autoritatem etiam illa in editis, ἣν παῤ αὐτῶν ἐπλήγησαν ἀπόντος Ῥωμαῖοι, caſtigata, nunc emendatiora leguntur ibid. lin. 30, ἣν παῤ αὐτὸν ἐπλήγησαν ἀπόντας Ῥωμαῖοι. Nec præterire poſſumus, quæ ad finem Capitis hujus obſervata ſunt Viro doctiſſimo. Nimirum Gamalæ urbis obſidionem & excidium hoc Capite deſcribit Joſephus; tandem ad finem ejus victricibus Titi Veſpaſiani armis horrendam Judæorum ſtragem in urbe editam fuiſſe, neminemque præter duas mulieres, easdemque Philippi ſororis filias, interitum effugiſſe, refert. Jam de Philippo dicturus, quis fuerit, ait: Αὐτὸς δ' ὁ Φίλιππος Ἰακίμου τινὸς ἀνδρὸς ἐπιστήμου στρατηχήσαντος Ἀγρίππᾳ τῷ βασιλεῖ, quæ quidem ultima verba in editis omnibus inepta hæc ſequebantur φίλος τυγχάνων, ut adeo juxta ſenſum eorum Philippum fuiſſe Tom. II. 268. 269.

oporteat amicum Jacimi illius, qui Agrippæ, Regis, exercitui præfuerat. Et ita quoque visum Cl. *Hudsono*, qui lectionem eandem exhibet, simul tamen infra observat, illa φίλος τυγχάνων a *Bigotianis* abesse & *Vossianis*, nec ea agnoscere veterem Interpretem, *Rufinum*; nec tamen deleverat Vir doctus. Subintelligenda autem necessario est in iis Josephi vox υἱὸς; Philippum enim Jacimi illius filium fuisse, Autor est ipse Josephus Antiquitat. Judaicar. Libr. XVII Cap. II §. 3: καὶ Ἰάκειμος ἐν γήρᾳ τελευτῶν, Φίλιππον ἄνδρα χεῖρας ἀγαθὸν κατέλιπε τὸν υἱόν. Quare cum præter Rostgardiensem, etiam Codices Parisini illa Φίλος τυγχάνων, ut ab inepto Glossatore profecta, haud agnoscerent, recte omnino ea expunxit, &, quæ ad mentem Josephi probe accedit, *filii* vocem versioni Latinæ inseruit Cl. *Editor*. Atque in hunc modum etiam in reliquis ad Codices suos Græcam Josephi dictionem castigavit, rarius tamen, nec nisi cum illorum lectiones magis ad rem accommodatæ, atque adeo dignæ essent, quæ editis *Hudsonianis* præferrentur.

Non omnis vero in iis labor versatur, quem suo Josepho impendit Cl. *Havercampus*. Quod enim præclaro ejus de præstantissimo Scriptore bene merendi studio debemus, exhibentur etiam nobis Doctorum Virorum curæ, animadversiones & notæ, editæ & ineditæ, quibus tot novæ huic Editioni factæ sunt accessiones, ut longe ea auctior, illa *Hudsoniana*, prodiisse omnino dicenda sit. Quanto conatu, quam varia instructus doctrina ad edendum Josephum animum applicuerit *Edvvardus Bernardus*, Vir undecunque doctissimus, & linguarum præcipue Orientalium callentissimus, norunt omnes, & abunde exposuit, qui Josephi Bernardini, veluti abortivi fœtus, Historiam in vita ejus libro peculiari complexus est *Thomas Smithus*. Editæ autem fuerant in quatuor Archæologiæ Judaicæ Libros & partem quinti *Bernardi* annotationes & scholia, quorum nonnisi pauca, quæ ad lectionis varietatem facerent, in usus suos *Hudsonus* transtulerat; in hac vero Editione integra comparent, ea nimirum, quæ Græcam Josephi dictionem, aut Historiam ejus illustrant; quæ enim indoctam illam & Græco Textui in quamplurimis parum congruam interpretis veteris versionem latinam spectabant animadversiones,

Digitized by Google

ſiones, nullum ex hic locum merebantur, quia novam eamque elegantem *Hudſonianam* ſuam etiam fecerat Cl. *Editor*. Præter illa *Bernardi*, *Henrici* quoque *Aldrichii* in librum primum & partem ſecundi de Bello Judaico animadverſiones leguntur. Fuit *Aldrichius* Rector in Ædibus Eccleſiæ Chriſti Oxonii, literarum humaniorum ſtudiis egregie excultus; & ſuccinctæ ſunt ejus notæ & breviores *Bernardianis*, ſed multiplici doctrina refertæ, quæ ex antiquioris recentiorisque ævi Scriptoribus lucem ſæpiſſime fœnerant iis, quæ obſcura videri poterant in Joſepho. Librum de Maccabæis Commentario quondam illuſtraverat *Franciſcus Combefiſius*, cui nec ſuus in præſenti editione defuit inter notas doctorum locus; quibus tandem *Jacobi Gronovii* in locum illum hiantem & primum ab iſto expletum, ſcilicet Decreta Romana & Aſiatica pro Judæis, adjectæ ſunt animadverſiones integræ.

Adeo utiles & doctas ſummæ exiſtimationis Virorum curas, quæ ſparſim editæ fuerant, uno jam faſce collectas exhibuiſſe, multum ad operis commendationem faciebat; verum longe majorem huic dignitatem conciliabit, legi ſimul, quæ lucem nondum aſpexerant, ac tantum in Bibliothecis, ad quas non facilis æque acceſſus patebat, hucusque delituerant. Hujus generis ſunt *Johannis Cocceji*, *Hadriani Relandi* & *Ezechielis Spanhemii*, in omnia Joſephi Opera notæ & ſcholia, jam pridem votis doctorum expetita, quibus nunc, quaſi e pulvere extractis, primum exornata procedit hæc nova editio. *Johannis Cocceji* exemplar, quod jam ante magno pretio ſibi comparaverant laudatiſſimi ſupra Bibliopolæ, ad oras ubique habebat MSS. collationes, *Bigotianas* ex duobus optimæ notæ Codicibus ad X priores Antiquitatum Libros; *Voſſianas* ad reliquos, ut & de Bello Judaico Libros. Multa inſuper ad marginem *Coccejus* ſcripſerat, quæ non Codicum autoritate nitebantur, ſed conjecturis, quorum omnia, quot & quanta fuerunt, ſumma fide ſub celeberrimi Viri nomine in notis publicavit Cl. *Havercampus*. Non minora ſunt *Hadriani Relandi* in Joſephum merita. Notas ille ſuas & animadverſiones, charta pura exemplari inſerta, ubique ſeminaverat, in majorem dubio procul numerum augendas, niſi acerbiora fata adeo præclaros,

tanti

tanti Viri, qui omnem, qua patet, Musarum orbem eruditionis laude nobilitavit, interrupissent conatus. Interim cedant in Lectorum usus, quæ conservatæ nobis sunt in hoc opere ejus curæ; sunt enim tales, quæ scribentis doctrinam mirifice commendabunt, & quod doctissimis suis scriptis sibi paravit nomen, plane ab oblivione vindicabunt. Præter hæc magnam ineditorum partem constituunt elaboratissimæ in Josephum notæ *Ezechielis Spanhemii*, Viri meritorum in rempublicum civilem æque ac literariam amplitudine illustris; asservabatur exemplar Josephi in Bibliotheca Potentissimi Borussiæ Regis, manu Spanhemii notatum & emendatum, quod ex gratiosa indulgentia *L.B. de Printzen* transmissum fuit ad nostrum a Cl. Viro *Maturino Veyssière la Croze*, Regiæ Majestati a Bibliotheca. Breves plerumque sunt Viri illustris Notæ, sed elegantes; etenim Josephi dictiones & narrationem ubique inter se contulit, rariora deinde verba & voces significantiores, quarum multæ in nobili scriptore occurrunt, ex *Homero*, *Æschylo*, *Euripide*, *Sophocle*, *Hesychio*, aliisque illustravit, excrescentibus in magnum numerum istis *Spanhemianis* animadversionibus, quibus sane tantum dignitatis attulit huic editioni Cl. *Editor*, quantum quidem detracturus ipsi fuisset, si carere illa debuisset tam egregio omnifariæ eruditionis thesauro. Particeps vero illarum factus est, ubi typi jam perveniissent ad finem Libr. V Archæologiæ Judaicæ, nec prius inter aliorum notas locum iis dare potuit, nisi ad Libri VI Antiquitatum initium; quæ autem nota-
p. 416. ta fuerant ad Libros V priores, ea inter Tomi II Addenda retulit. Exemplari *Spanhemiano* adjectæ fuerant chartæ solutæ, manu Viri doctissimi scriptæ, quæ præter Indicem Geographicum aliosque, comprehendebant Stemma & Prosapiam Herodis Magni, Chronologica Josephi, Æras apud Josephum in Historia sacra & externa observatas, Syriæ porro & Judeæ Rectores, Præsides Judeæ & Procuratores, nomina quoque aliorum Præsidum in Josephi scriptis occurrentia, observationes de Josepho ipso, loca & verba in Josepho suspecta & notanda, verba denique Josephi apud Hesy-
402. chium observata, quæ omnia exhibentur Tomo II.

Selectioribus his doctorum Virorum animadversionibus, quæ ante inditæ in usus pauciſſimorum pervenerant, omnibus inter

Digitized by Google

inter *Hudſonianas* locum dedit in opere præſenti Cl. *Havercampus*, easdemque ſuis ſubinde notis & correctionibus auxit, adjecto ubique Autoris nomine, cui unaquæque illarum debetur. Quibus additum nomen non eſt, ea *Johannis Hudſoni* ſunt, *Hudſoniana* enim omnia in hanc novam editionem recepta ſunt, una cum ſcholiis *Ibbetſoni* & *Lauthii*, quorum nomina hinc & inde ille laudaverat. Ad finem quoque primi Antiquitatum Libri *Johannis Sibrandæ*, Franequerani, & in patria ibidem Academia Literarum Græcarum quondam Prælectoris, leguntur Notæ poſtumæ, quæ tamen ultra primum Antiquitatum Librum non pergunt. Tom. I. p. 60.

Ex iis, quæ diximus, abunde apparet, quanta a Viro doctiſſimo cura requiſita fuerint, quæcunque ad Joſephi aut dictionem, aut Hiſtoriam illuſtrandam factura eſſe, exiſtimavit. Neque vero in his poſita eſt omnis operis hujus dignitas. Quæ enim commode ad ſcriptionem Joſephi trahi poterant, ea etiam ſolicite collegit, & in Tomum poſteriorem, ut ſua priorem mole æquaret, conjecit. Unde præter eas, quas nominavimus, varias Codicum lectiones, ibi ſiſtuntur *J. Waſſe* ſpecimen examinis V. L. *Hudſonianarum*; & mox excerpta e *Joh. Alberti Fabricii* Bibliotheca Græca de Flavio Joſepho, longe auctiora, quam edita fuerant. Sequuntur *Arnoldi Peraxyli Arlenii* ad *Diegum Hortadum de Mendoza*, apud ampliſſimum Senatum Venetum olim Legatum Cæſareum, in Joſephi Opera Præfatio, editioni Baſileenſi præfixa, aliarumque ſimul ſubſequentium editionum Præfationes, inter quas *Thomæ Ittigii* doctiſſima in Joſephum Prolegomena, omnium conſenſu digniſſima, quæ in hac nova editione locum invenirent. Appendix deinde ad Fl. Joſephi Opera, Autore Cl. *Fabricio*, qua continentur Ariſteas de LXX interpretibus; fragmentum ex Libro περὶ παντὸς, ſub Joſephi nomine quondam a *Davide Hæſchelio* editum, *Stephano le Moyne* interprete: tum præterea habetur excerptum de Joſepho ex *M. Andreæ Franckenbergeri*, in Academia Wittenbergenſi olim Profeſſoris, Inſtitutionibus Antiq. & Hiſtor. quod excipiunt *Caroli Daubuz* pro Teſtimonio Joſephi de Jeſu Chriſto Libri duo, quorum poſteriori γνησιότητα teſtimonii hujus probare & ab aliorum objectionibus vindicare conatus eſt Autor ejus Cl. Verſantur hi Libri circa nobile argu-

Tom. II. 51. 57. 72. 78. 99. 182. 189.

mentum, de quo gravis jam dudum agitata est inter doctores concertatio, aliis spurium, aliis ab ipso Josepho locum hunc scriptum esse, contendentibus. Multorum igitur commodis consuluit Cl. *Havercampus*, quod, quæ utrinque de hoc argumento ab eruditis prolata fuerunt, præter illos *Caroli Daubuz* Libros, simul in hoc opere exhibeat. Huc referendæ sunt *Reinesii*, *Snellii*, *Gronovii*, *Wagenseilii*, *Bœcleri*, alioruinque celebriorum in literis Virorum XXX de Testimonio Josephi Epistolæ Philologicæ & Historicæ, quæ seculo superiori Norimbergæ junctim quidem vulgatæ fuerant cura *Christophori Arnoldi*, sed eruditorum usui minus patebant. Ad sententiam eorum, qui hunc locum ipsius Josephi esse, affirmant, Noster accedit, memoratque peculiarem de hoc argumento scriptam a se Diatribam, ad fine u Tomi II adjiciendam, quo etiam in nota ad hunc locum Antiquitat. Jud. Libr. XVIII Cap. III, §. 3. brevitatis studio Lectorem remittit. Sed, ut verum fateamur, attente licet totum opus perlustrantibus nobis obviam ea facta non est, neque in Syllabo, primo Antiquitatum Libro præmisso, mentionem illius factam fuisse, deprehendimus. Inter addenda Tomi II porro occurrit *Petri Brinch*, Collegii Medicei apud Danos Inspectoris, Chronologiæ & Historiæ Fl. Josephi Examen, quo universa V. T. Chronologia a mundi creatione ad mortem usque Herodis M. qualis in scriptis Josephi impressis hodie extat, examinatur, simul ex ejusdem Antiquitatibus notantur & examinantur, quæ sacris V. T. scriptoribus parum consentanea, vel certe illis memorata non sunt. Esse enim nonnulla in Josepho, quæ Scriptoris aslutiam prodant, eruditis jam pridem est observatum, imprimis *Blberto Alberthomæ*, Ecclesiæ Lugd. Bat. quondam Pastori, qui Josephum manibus diligenter versaverat, & ad frontem libri animadversiones nonnullas apprime huc facientes adscripserat; Operis Præfationi eas ordine suo inseruit Cl. *Editor* Selectiores cum sint & multa nonnisi Josephi lectione paratæ, potiores illarum & hic adduxisse, non pœnitebit, ut sciant, quid animadvertendum sibi sit, qui ad lectionem Josephi accedunt. *Josephus varia Historiæ Sacræ adtexuit, quorum sola fides penes Autorem est. Imprimis notandum est, Josephum solicite caviſſe, ne narrationes de rebus sacris*

p. 235.

Tom. I. p. 876.

290.

Digitized by Google

ſacris minus placeant gentilibus. Hinc miracula a Deo olim edita, ad captum ethnicorum vulgo exponit. Eo ſpectat formula, ſæpe ab Autore uſurpata; ſed de his, ut cuique licet, ita ſentiat. Porro ſomnia, quæ Viris quibusdam ſanctis divinitus contigerunt, interpretatur fere (ut videtur) ex regulis Oneirocriticis veterum. Divina oracula (quæ Romanum Imperium ſpectant) ita vulgo exponit, ne ingrata queant eſſe Romanis. Reliqua apud *Editorem* videnda in Præfatione. Ejusdem fere argumenti ſunt *J. B. Ottii* in Joſephum animadverſiones, quæ omiſſa varia a ſcriptore continent, & Centuriam locorum N. T. cum Flavianis vel Phraſibus vel Hiſtoriis aliquid commune habentium; quibus additum eſt ſpecimen Lexici Flaviani eodem Autore *Ottio*. Ottiana hæc ſequitur Cl. Viri, *Chriſtophori Cellarii*, contra *Johannem Harduinum* Diſſertatio, qua Fl. Joſephi de Herodibus Hiſtoria a νοθείας ſuſpicione juſtis vindiciis aſſeritur & nummis antiquis conciliatur; quam tandem excipit *Chriſtiani Noldii* Hiſtoria Idumæa, ſeu de Vita & Geſtis Herodum [illegible]iatribe. Univerſum opus V Indices claudunt, I Autorum, quorum teſtimonio utitur Joſephus. II Vocum Græcarum, quæ obſervatu digniores apud eundem occurrunt. III Geographicus, Regionum, Urbium & Locorum, multum ex ſchedis *Spanhemianis* ſuppletus & emendatus. IV Hominum rerumque memorabilium. V Autorum, qui in Notis illuſtrantur, notantur & emendantur. Tomo priori præmiſſa leguntur editionis *Hudſonianæ* Dedicatio & Præfatio; veterum teſtimonia de Joſepho ejusque ſcriptis; Syllabus eorum, quæ in integro Opere continentur: ad hæc duæ Tabulæ æneæ *XLI Nummorum*, pro illuſtrandis variis Joſephi locis: Nummi inter eos haud vulgares occurrunt & nonnulli, qui nunc primum ex Cl. *Editoris* Muſæo, vel incogniti antea, vel integriores prodeunt, quibus brevem ſed eruditam interpretationem addidit. Ceterum nullis pepercerunt Bibliopolæ ſumtibus, quibus ſplendorem conciliari poſſe exiſtimarunt Operi, quod ſua ſe dignitate oppido commendat, quodque ſingulari plauſu ab eruditis exceptum iri, cur dubitemus, cauſam habemus plane nullam.

p. 305. 319. 324. 333. 17.

JOANNIS FRIDERICI SCHANNAT DIOECESIS Fuldenſis, cui annexa ſua Hierarchia &c. omnia ex monumentis authenticis hiſtorice dilucidata.

Francof. ad Mœn. apud Jo. Benj. Andreæ & Henr. Hort, 1727, fol. Alph. 4 pl. 14 cum mappa Geogr. ut & Tabb. æn. 3 & figuris paſſim inſertis.

PErgit bene mereri de Fuldenſibus ſuis Celeberrimus *Schannatus*, & Corpori Traditionum, Clientelæque beneficiariæ, hanc Diœceſin cum Hierarchia ſua ſuccenturiat. Volumen tribus partibus conſtat, Diœceſi, Hierarchia, & probationum Codice, locupletiſſima & utiliſſima Operis parte, utpote quæ monumentis omnis ætatis centum nonaginta quinque ſuperbit. Diœceſis Fuldenſis capitibus explicatur duobus, quorum alterum de Diœceſis Fuldenſis origine, incrementis, ſatis ac denique ſtatu etiam moderno, alterum de Abbatum Fuldenſium exemtione omnimoda, nec non Jurisdictione quaſi Epiſcopali in Clerum ac populum tractat. Diœceſeos vocabulum novum videri poterat, cum non Abbatibus ſed Epiſcopis Diœceſanum Jus competat: verum enimvero & Gregorius XIII iſta voce uſus eſt, dum Abbatis calamitatem & miſerum *ejus diœceſis* ſtatum Cæſari Rudolpho II expoſuit, & noviſſime Reverendiſſimus Abbas Adolphus, obtinendarum anni Jubilæi 1725 gratiarum ac indulgentiarum cauſa, Benedicto XIII ſupplicans, his verbis uſus eſt: *Beatiſſimo Padre, L'Abbate e Prencipe di Fulda* Nullius, Provinciæ Moguntinæ *deſiderando, che il ſuo* populo e Diœceſe *di Fulda venghi a partecipare delli Teſori di ſanta Chieſa* &c. Curia Romana tacente & conſentiente. Hoc autem ita, invitis Præſulibus vicinis, obtinuit: ipſi jam Sturmioni cum Lullo Archi-Epiſcopo Moguntino fuit dimicandum, de decimis cum Lulli ſucceſſoribus variæ ortæ lites, Epiſcopi etiam Herbipolenſes Jus ſuum diœceſanum in Fuldenſe territorium extendere præſumſerunt; ſed & illi dudum ab injuriis antiquis abſtinuerunt, & cum his noviſſime, poſt varias Rotæ Romanæ pro Fuldenſi ſententias A. 1722, Carlſtadii ad Mœnum per legatos transactum eſt. Ad hanc Diœceſin adeo pertinent, præter Baſilicam, Præpoſituræ Regulares VIII, Parthenon I,

p. 1. 37. Præfat.

Eccle-

Eccleſiæ Collegiatæ tres, Parochialium autem Eccleſiarum in V Decanatus Rurales diſtributarum LX, cum filiabus XCIV. Multum autem debent Abbates cum Imperatorum benevolentiæ, tum Pontificum favori, quo factum, ut Abbas Fuldenſis habeat Eccleſiam, nullius alterius Eccleſiæ Jurisdictioni ſubjectam, & præter mitram & baculum, aliaque Pontificalia ornamenta, jus primatus, ſedem & ſuffragium deciſivum in generalibus ac œcumenicis conciliis, facultatem convocandi Synodos, abſolvendi ſubditos ſuos ab hæreſi, ad Apoſtolicam ſedem Epiſcoporum more appellandi, accipiendi Chriſma a quocunque Antiſtite Catholico, illiusque opera utendi tum ad conſecrandas Eccleſias, tum ad conferendos ordines ſacros: nam ipſe Fuldenſis Abbas a ſolo Romano Pontifice ordinandus eſt, ejusque Diœceſis a nemine, præterquam ab hoc aut a Nuntiis Apoſtolicis ad id ſpecialiter deputatis perluſtratur. p. 37.

In Hierarchia Fuldenſi primum Templum Fuldenſe primarium ſeu Baſilica S. Salvatoris, poſt varia eaque graviſſima incendia novo luxu conſtructa & A. 1712 perfecta, deinde ſacrarium Fuldenſe deſcribitur, repetitis iis, quæ de antiquiſſimis Bonifacii Codicibus in Vindemiis literariis dicta ſunt. Succedunt Monaſteria Virorum Eccleſiæ Fuldenſi immediate ac pleno jure ſubjecta. Quibus proxima Monaſteria Virginum, tum Eccleſiæ Collegiatæ; Religioſi Ordines in diœceſin Fuldenſem liberaliter admiſſi, eosque inter principe loco Societatis Jeſu Sodales, non tamen absque difficultate Fuldæ recepti, agmen claudunt. Addidit ubique Celeberrimus Autor Eccleſiarum Monaſteriorumque fata, Abbatiſſarum, Præpoſitorumque Catalogos, & quæ ei memoratu digna viſa, ea quidem diligentia, ut diligentiſſimi Broweri lapſus & defectus ſubinde correxerit ſuppleveritque. Erunt & paſſim, quæ in rem ſuam vertere poterunt Viri docti. Non injucunda nobis viſa eſt memoria officii clauſtralis, Magiſtræ Fidelium, vulgo *Seelgeretherin*, quæ in Monaſterio S. Mariæ in Blanckenau Ord. Ciſterc. oblationes pro defunctis factas ſuſcipere fuit ſolita. Alia privato cujuslibet ſtudio relinquimus. Obſervavimus autem, in hoc ſcripto immitius nobiſcum agere Autorem, & *nefanda hæreſeos*, *diræ hæreſeos* paſſim mentionem fieri, quod eo magis miramur, 135. 216. 44. 178.

ramur, tum, quod ad hæc in lucem edenda utatur opera Bibliopolarum Francofurtanorum, nefandorum, ſi diis placet, hæreticorum, tum quod Abbates ipſi Principes modeſtioribus noſtros homines compellare ſoleant nominibus, ut ex Abbatis Joachimi diplomate intelligere eſt. Hoc equidem monere voluimus, non tam noſtri cauſa, qui in Controverſiſtis hæc impotentis animi indicia ſuaviter ridere dudum ſumus edocti, quam ipſius doctiſſimi Schannati gratia, quem æqui moderatique Hiſtorici nomen, quo nobis laudatus eſt, in poſterum quoque tueri non dedecebit.

p. 204.

ACTA PHYSICO-MEDICA ACADEMIÆ Cæſareæ Leopoldino-Carolinæ Naturæ Curioſorum, exhibentia Ephemerides ſive Obſervationes, Hiſtorias, & Experimenta a celeberrimis Germaniæ & exterarum Regionum Viris ſingulari ſtudio collecta.

Volumen I,

cum Appendice.

Norimbergæ, proſtat in officina W. M. Endteriana, & apud Julium Arnoldum Engelbrecht, 1727, 4.

Alph. 4 pl. 7, cum fig. æneis. tabulis 18.

ILluſtris Naturæ Curioſorum Academia, quæ ſuperioris ſeculi anno 52 fundata, quadringentos fere numerat Collegas, poſtquam Obſervationes, Hiſtorias, Experimenta & Inventa ſua Decuriis primum tribus, hinc Centuriis decem eum orbe literato communicavit, Acta nunc ſiſtit Phyſico-Medica, ut omnes atque ſinguli ejusdem Collegæ palam demonſtrent, ſe nunquam otioſos eſſe. Hoc certe Volumen, obſervationes 250 continens, multa exhibet, quæ Hiſtoriam Naturalem, Chymiam, Phyſiologiam, Anatomiam, Pathologiam, & Praxin egregie illuſtrare poſſunt. *Hiſtoriam Naturalem* quod concernit, obſ. 26 cœli ardentis phænomena in Haſſia obſervata, & obſ. 233 effectus radiorum ſolarium loco phosphori ſcotophorum producentium recenſentur. In ſpecie

pecie ex *Regno Vegetabili* obſ. 24 Cheiritis coralloidis albi Americani, 29 radicis Mexicanæ Contrayervæ novæ, 70 Hyſſopi Ratisbonenſis e maceria creſcentis, 101 Arboris Caffée Lipſiæ florentis, 219 fungi querni in inſula Mœna monſtroſi, 129 graminis abſciſſi, radice in loco natali relicta, filo in faſciculum collecti, in hypocauſto calido inverſo modo ſuſpenſi, omni aqua & terra deſtituti, media hyeme augmentum capientis, 135 Carlinæ in Haſſia inventæ, 175 roſæ triplicis, rex roſarum dictæ, & 219 regenerationis roſarum rubrarum ſpontaneæ in aceto roſarum, mentio fit. Ex *Regno Minerali* obſ. 115 Turfum Batavum, 118 Cryſtallus Islandica in Amethyſtum mutata, 156 Oſteocolla figurata Gieſſenſis commemoratur. Quemadmodum & 6 D. Johannes Friedericus Henckelius de thermis artificialibus, ſcoriarum dictis, uberius loquitur, tabulamque de aquis mineralibus factitiis Freybergenſium ſubnectit, ac 167 D. Antonius Vallisnerius fontem mirabilem in regno Neapolitano deſcribit, qui quibusdam horis diurnis penitus ſiccatur, & hinc absque ordine modo ſubito, modo tarde eadem aquæ abundantia, quam antea habebat, repletur. Ex *Regno Animali* obſ. 5 phocæ, 131 ardeæ ſtellaris, 157 & 210 veſpertilionis anatome ſuppeditatur, cujus & latibula majora in montium ſpeluncis 211 inveſtigantur. Præterea 21 calva ſerpentis Americani diademata, 22 penna anſerina duplici caule prædita, 73 manus in ſepulcro ultra ſeculum ab omni putredine conſervata, 117 naturæ luſus in ovis gallinaceis, 132 cuculus a rubecula enutritus, 185 pediculi ſeu pulices muſcarum & 218 hippolithus fiſtuntur. In *Phyſiologicis* obſ. 31 menſes in vetula, 77 gemellæ, quarum nigra altera, altera alba fuit, commemorantur, 143 venenoſitas ſanguinis menſtrui probatur, 183 uterus in gravidis craſſior quam in non-gravidis aſſeritur, 184 communicatio ſanguinis matrem inter & fœtum ſtabilitur, 186 ſanguinis circulum veteribus cognitum fuiſſe, ex loco veteris Scholiaſtæ Euripidis & Plutarchi deducitur, & c. 212 de ſanguine & ſero lacteo diſſeritur. Ad *Anatomica* ſpectat, quando obſ. 82 de appendice præternaturali cœca inteſtini ilei, 90 de vetica urinaria per intermediam membranam in duas cavitates diviſa, 177 de glandulis

dulis labii ſuperioris, 178 de glandulis linguæ, & 179 de laryngis facie interiori & ventriculis ejus ſermo eſt. Suum etiam obſ. 178 D. Laurentius Heiſter interponit judicium de ductibus linguæ ſalivalibus a Vatero, Coſchwizio, & Walthero detectis, putatque, ductum a Vatero deſcriptum magnum illud eſſe linguæ foramen, quod ante 40 annos Collinus, Anatomicus Anglus, in ſua Anatomia ſub nomine foraminis cœci deſcripſit, creditque, glandulosum illud corpus, circa radicem linguæ ſitum, ſi adeſt, (nam in omni lingua non reperitur) liquidum aliquod per hoc orificium in os effundere. Coſchwizii ductus pro venis potius linguæ habet, quam pro canalibus ſalivalibus. Waltheri vero ductus a Verheyen & Morgagno jam indicatos eſſe docet. Obſ. 224 D. Joh. Heinricus Schulze modum, quo ductus thoracicus facile inveniri poſſit, communicat, dum inteſtinis tenuibus a nexu meſenterii liberatis & extra abdomen protractis, meſenterium, qua parte colo in dextro latere adhæret, levi prius facta inciſione digitis ſeparatur, & removetur, tum ductus chyliferus, qui in conſpectum ſe dat, cera rubra repletur, quæ ad ductum usque Pecquetianum penetrat. Ex *Chymicis* commemorandus venit obſ. 71 Pulvis Acherontis ab aere flammam concipiens, ſequenti modo parandus. Aluminis roch. unc. ij. farin. ſecal. unc. ſemis, ſulphur. citr. drachm. j. ſubtiliſſime pulveriſata miſcentur, & in ſartagine torrentur, agitando materiam continuo cum ſpatula, ne cohæreat. Calcinatione peracta maſſa ſubtiliſſime pulveriſatur, & hoc pulvere impletur phiola vitrea ad collum usque & igni arenæ ſubjicitur, maſſaque tamdiu calcinatur, donec ruffeſcat. Quo viſo orificium phiolæ clauditur, & poſt refrigerationem cera obturatur. Monetur ſimul, ſi ſolo alumine rupeo paretur pulvis, mox eum ſuas perdere vires, nova calcinatione reſtituendas. Deſcribitur etiam obſ. 72. Pulveris fuſorii compoſitio, quo nomine inſignitur ob virtutem, qua pollet, maxime fuſoriam. Monetam enim quamcunque interpoſitam argenteam & cupream in momento liquat in globulum, ad quam fuſionem nec candela nec carbone opus eſt pro accenſione, modo pulvis Acherontis ad manus ſit. Paratur hic ex nitri unciis ij, ſcob. min. & ſulph. citrin. ana unc. ſemis. Quodſi ergo ovi putamen ad medietatem

usque

usque pulvere fuſorio repleatur, groſſus ſuperponatur, & eodem pulvere tegatur, ſupra hunc particula pulveris Acherontis charta bibula involuta ponatur, hac ab aere accenſa pulvis fuſorius mox flammam concipiet & moneta una cum ovi putamine liquabitur igne fortiſſimo. Denique obſ. 210 ſpiritum vini tartariſatum haud aptum eſſe pro extrahenda ex antimonio tinctura demonſtratur. Plures proſtant obſervationes, quæ *Pathologiam* reſpiciunt. Sic deſcribuntur obſ. 1 febris epidemica Lipſienſis A. 1720 graſſata, 3 gravida tonitru perculſa, fœtu mortuo & rigente; obſ. 4 cachexia incurabilis, 7 hydrophobia tardius enata, 12 falſa plethoræ conceptio, 13 polypus pendulus cum urina excretus, 14 labiorum coalitus ex variolis, 15 tumor cruris monſtroſus, 16 tumor brachii œdematoſus & ſcirrhoſus, 17 fiſtula ſcroti a calculo veſicæ, 18 pedes melancholici ex cera putati, 23 calculi renum octaedri, 25 epilepſia hyſterica cum amaurosi, 27 arthritis ex dyſenteria, 30 enema per os rejectum, 32 febris ſurda, obſ. 34 urina frigida in febre maligna, 35 lacrymæ ſanguineæ ex metu & triſtitia, 36 mania ex vulnere capitis, 37 ex levi percuſſione mors, 38 quartana in ſurditatem converſa, 39 pus ex parotide per urinam emiſſum, 41 ophthalmia contagioſa, 42 hæmoptoe anniverſaria, 45 cephalalgia æquinoctialis, 55 tumor præcordialis internus, 63 ſternutationes in tertiana continua lethales, 64 calculi in ventriculo reperti, 90 ex obeſitate fœminæ ſeptuagenariæ aſthma lethale, 95 dolor capitis quartanus, 96 icterus a morſu felis, 107 lacerta aquatica per vomitum reddita, 108 ſcroti, penis & pedum ſcirrhi ex eryſipelate contracti, 109 mictus cruentus per octiduum affligens, 110 ulcus cancroſum in faucibus, 111 ex polypo cordis dependens plenaria cachexia, 112 aphonia ſex hebdomadum poſt variolas, 120 excreſcentia carnoſa in dorſo infantis circa vertebras lumbares enata, 124 pſeudoiſchuria periodica, obſ. 136 mictus & vomitus magici, 137, 193 & 197 faſcina, 141 mors repentina ex ſubitanea profuſione ſanguinis in cavum thoracis, 149 dolor lumbaris cum motu femoris abolito ex abſceſſu interno & carie vertebrarum, 150 ulcus in dorſo magnum ad pleuram penetrans cum carie

coſtarum, obſ. 151 aſthma grave cum hernia umbilicali, 154 veſicula fellis inſolitæ magnitudinis, 162 tuſſis Epidemica Auguſtana puerilis, 163 difficultas mejendi ex proſtatis tumefactis, 164 mors ex iſchuria ob tumorem proſtatarum glanduliformem, 166 partus veſicularis, obſ. 170 dubia hydropis pectoris & pericardii diagnoſis, 172 lumbrici in cavo abdominis reperti propter perforata inteſtina, 176 ruptura uteri in partu difficili, 181 calculus in veſicula fellea juglandis magnitudine, obſ. 189 nævi materni hæreditarii, 195 maſſa polypoſa per alvum rejecta, 196 maſſa carnoſa inſtar venæ cujusdam per tuſſim excreta, 201 ex renis exulceratione & tumore urethræ adnato hectica & iſchuria, 202 ambuſtio pedis chartæ luſoriæ folio ſebo illito facta, 203 hæmorrhoides conſolidato gingivarum ulcere priſtina relegentes veſtigia, 205 ſcabies manuum primo menſium erupturorum conatu, ſingulis denuo menſibus contingens, 207 vaſorum umbilicalium ruptura in partu, obſ. 209 ureteres utrique a calculis obturati, 213 hydrops pulmonum, obſ. 215 transformatio febrium una ſerie facta, 217 hæmorrhoides menſtruæ in puero decenni, 220 polypus ἄπαις circa diviſionem venæ cavæ in ramos iliacos, œdematis pedum & exulcerationis cum copioſo lymphæ effluxu, cauſa, 227 urinæ ſtillicidium perpetuum poſt partum difficilem, non ex urethra, quæ clauſa erat, ſed foramine colli veſicæ, 229 aneurisma verminoſum in arteria meſocolica equæ, 230 equiſetum abortuum in integro grege crebriorum cauſa, 235 pædarthrocace pro luxatione falſo habita, 247 urina chyloſa ex ventriculi debilitate, 248 motuum ſeroſorum multiplices valde & proteiformes ſucceſſus alternationesque a prima infantia ad 50 usque annum, 250 ſyncope convulſiva pro ecſtaſi habita. Spectat & huc, quando 223 ſurditatis cauſam in ove invenit D. Joh. Henr. Schulzius membranam tympani utraque ſui ſuperficie verrucis quaſi, capitula acicularum minimarum æquantibus, & manifeſte vaſorum quorundam implicationes & conglomerationes præ ſe ferentibus, obſeſſam. Præterea *Curationes felices* delineantur obſ. 2 anaſarcæ poſt convulſiones, 8 leproſi, obſ. 33 hydropici per abſtinentiam a potu, 43 vertiginis per tubarum

ſoni-

ſonitum, obſ. 52 noxarum a radicum cicutæ eſu variis inductarum, melancholiæ puta, ſomni profundi, abdominis cruciatuum, maniæ &c. per emeticum, 56 hydropis, 60 mictus cruenti, obſ. 61 & 62 aſthmatis, 65 ophthalmiæ per urinæ fotum, 66 colicæ per nivem, 67 cœcitatis ex impetigine, 89 hemicraniæ vehementis & inveteratæ per corticem Peruvianum, 91 affectus hyſterici per urinæ potum, 100 cachexiæ ad aſciten tendentis, 202 maniæ per gelidum balneum, 103 menſium fluxus nimii per lintea frigida & aceto imbuta, 104 capitis doloris contumaciſſimi per veſicatoria, 125 rupturæ internorum, paſſionem Colico-Iliacam mentientis, per arnicam, 139 ex colica hypochondriaca tumoris inflammatorii inguinis ſiniſtri cum inteſtinis incarceratis in abſceſſum abeuntis cum ſeptem lumbricorum exitu, 140 paralyſeos palpebræ ſuperioris poſt morbillos, 141 diabetis ſpuriæ in variolis & morbillis, 143 vomitus, tumoris abdominis & furoris ex ſanguine menſtruo philtri loco propinato, 159 amauroſis, 161 doloris acerbiſſimi maxillæ ſiniſtræ partes occupantis & per paraxyſmos recurrentis, 192 phthiſis per acidulas, & 244 inflationis tympaniticæ pertinacis per venæ ſectionem. Nec minus legi merentur, quæ hinc inde in *Praxi Medica* fuerunt obſervata, dum obſ. 10 methodus Timæana febrem quartanam per purgantia, quinque vel ſex horis ante paroxysmum propinanda, curandi confirmatur, 11 empirica hæmorrhoidum per emetica curatio deſcribitur, 50 & 51 arthritis a lumbricis terreſtribus impoſitis inſolentior, a catello ſuccumbente remiſſior facta, 101 ex tertiana continua cortice Peruviano expugnata magna & pertinax nervorum diſtenſio obſervata, 123 pſychroluſia variolis funeſta, 130 felis a frigore hyemali congelata ſub fimeto vitam recuperans, 168 uteri inflammatio cum aucta febre, inteſtinorum lævitate, & lochiorum ſuppreſſione per diarrhœas ſoluta, 190 venæſectio, purgatio, acidularum internus & externus uſus in gravida ſalutaris, 214 deformitatis in variolis præcautio dubia, obſ. 216 ſcirrhus uteri ſtupenda & fœtida uteri hæmorrhagia ſolutus, 238 melancholia hypochondriaca paralyſi judicata perhibetur, 75 de inſitione variolarum Londini inſtituta diſſeritur, 175 ne

gravidæ mortuæ terræ mandentur, donec fœtus exſciſſus fuerit, monetur, & obſ. 249 variolarum malignarum Francofurti ad Mœnum 1723 graſſantium deſcriptio & curatio ſubjungitur. Phœnomena etiam deſcribuntur in *ſectionibus* obſ. 49 tympanitici, 53 rhachitici cum alba oſſium carie, 59 hectici, 76 emphritici, 78 hydrope thoracis, 86 abſceſſu ſpinæ dorſi a caſu ab alto, 87 abſceſſu meſenterii denatorum, 98 hydropici, 160 hydrope ſaccato, 171 amaurofi, 173 phthiſi ex hæmoptyſi, 174 empyemate laborantium, & 226 puellæ cum hernia umbilicali natæ obſervata. *Virtutes* porro *medicinales*, obſ. 40 olei olivarum anodyna, 44 caffæ potus in diarrhœa ſalutaris, 48 lupinæ carnis antepileptica, 57 Chenopodii folio triangulari Tournefortii, vulgo boni Heinrici, hydragoga & traumatica in ſcabie, 61 decocti raparum ad reſpirationem difficilem, 69 ſaponis in dyſtocia, 97 lactis caffeati, 126 eſſentiæ dulcis Halenſium in epilepſia infantum meſenterica periodica, 127 lactis in podagra, 128 corticis Peruviani adſtringens, 133 ſeminis petroſelini antiphthiriatica, 134 narciſſo-levcoji radicis emetica, 191 decocti viſci querni in arthritide, cachexia, colica, & acrimonia bilioſa, ſyſtema nervoſum roborans, 194 corticum ulmi in hydrope, 222 æthiopis mineralis in glandularum colli, maxillarum, parotidumque tumore inveterato & fiſtula pone aurem, admodum deprædicantur. Ex Compoſitis obſ. 58 in dyſenteria epidemice 1719 Gieſſæ graſſante Pilulæ probatæ fuerunt Philippo Eberh. Dillenio, quæ Rec. rhab. el. unc. ſ. extr. aloes, drachm. iij, theriacal. angel. ana drachm. ij ſem. tinct. alexiph. Stahl. q. ſ. F. l. a. Pilulæ, grani ponderis, conſpergendæ cum antim. diaph. D. omni veſperi 25, præmiſſo ex infuſo rad. ipecacuanhæ vomitorio, & 153 ſequens unguentum ophthalmicum a D. Joh. Georg. Brebiſio commendatur: Rec. butyri caprini recentis libr. iij. herbæ loti odorati florentis, minutiſſime conciſæ Manip. IV, rutæ hortenſis conciſæ, Manip. j ſemis, frixentur in ſartagine ferrea lento ignis gradu, donec omnis humiditas conſumpta fuerit, cujus ſignum eſt, quod non amplius ſtridet, quo facto transcolentur per pannum lineum. Porro ad *Chirurgica* refertur obſ. 17 calculus veſicæ ex pueri ſcroto exulcerato protractus,

TAB. V ad Act. Er. 1727 M. Sept. pag.

Fig. 1

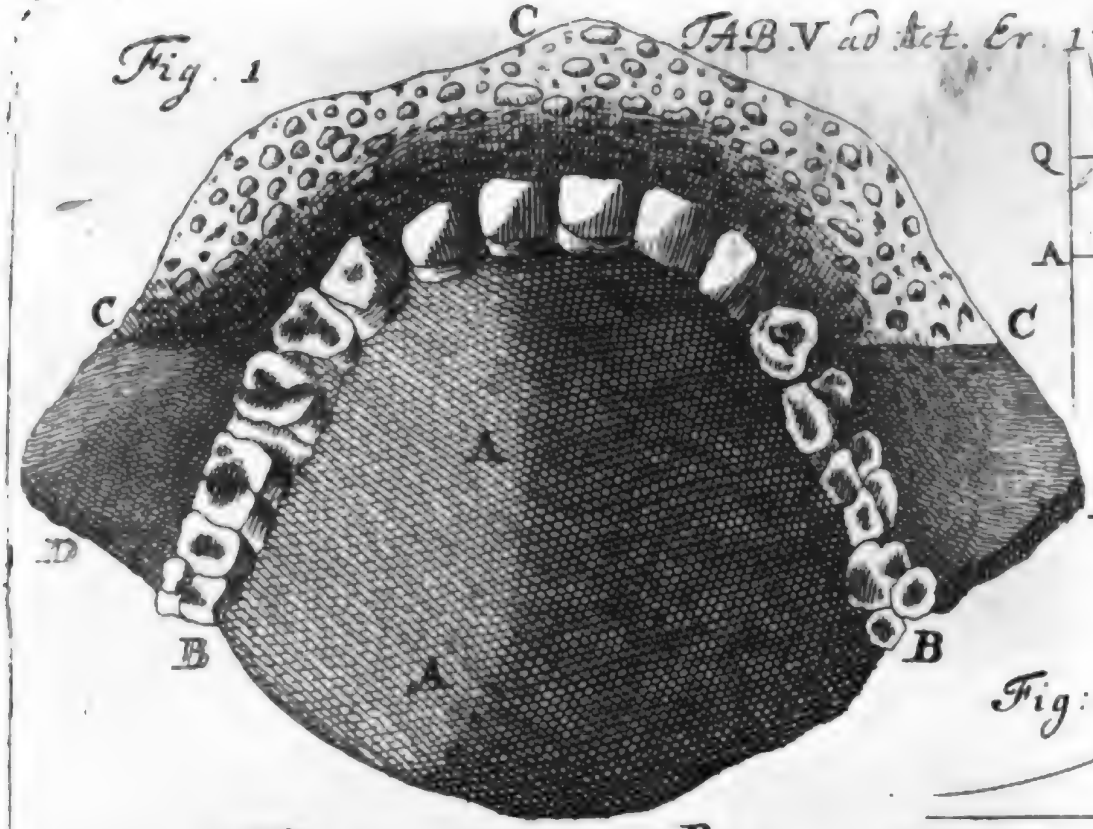

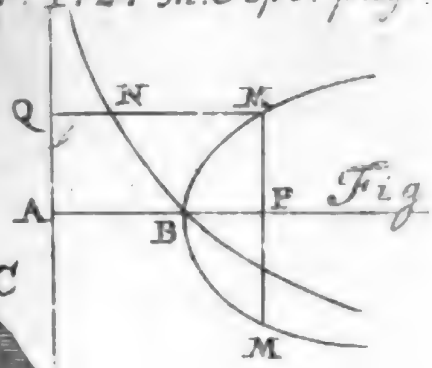

Fig

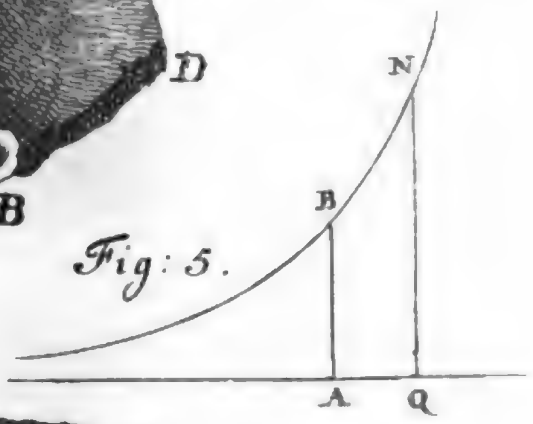

Fig: 5.

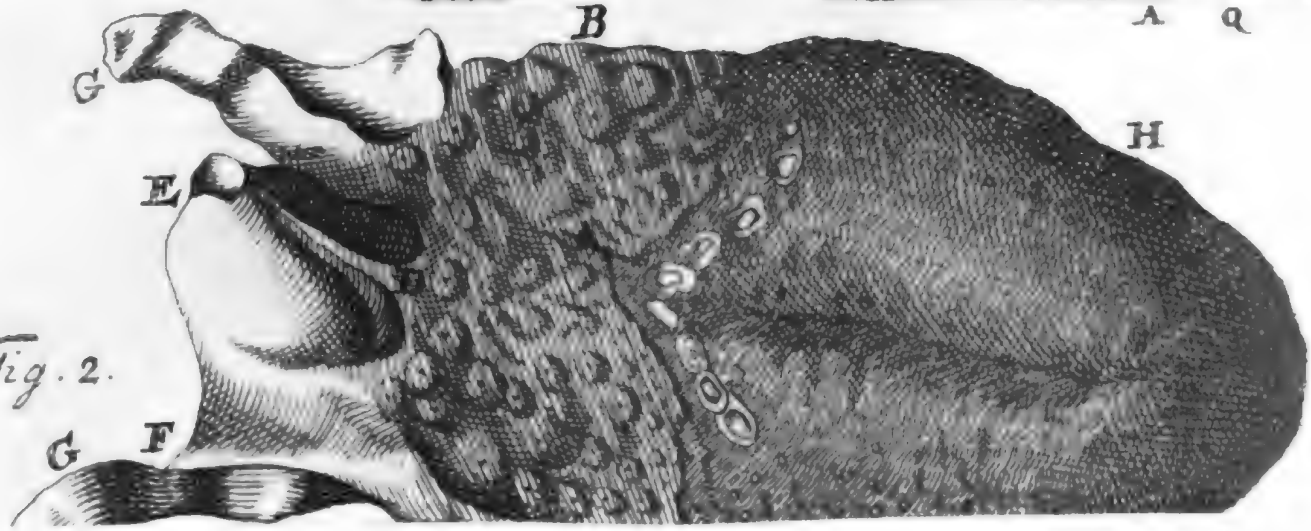

Fig. 2.

Digitized by Google

Digitized by Google

ctus, 28 tumor magnus ingens osseoque folliculo incluſus, feliciter ablatus, 55 phlegmone brachii ſcarificatione curata, 80 uteri prolapſi reſectio non lethalis, 158 vulnus abdomen utrinque penetrans ſanatum, 165 polyporum narium rara ſpecies curata, 182 digitus enormiter cancroſus ſeu carioſus reſectus, & 208 percuſſio bregmatis cum ſanguine extravaſato trepanatione curata. Ad *Medicinam forenſem* denique ſpectat obſ. 188, in qua incertum infanticidii ſignum ex pulmonis fœtus innatatione vel ſubmerſione declaratur. Sed nec poſſumus cum L. B. aliquot figuras non communicare ex D. Laur. Heiſteri relationibus deſumptas, qui obſ. 177 glandulas labri ſuperioris a nullo hactenus Anatomicorum exhibitas, 178 linguam humanam, & præſertim ejus glandulas in ſuperficie poſitas, & o. 179 interiorem laryngis faciem, imprimis ejus ventriculos depictos dat.

EXPLICATIO FIGURARUM TAB. V.

TAB. V.

Fig. 1. Siſtit maxillam ſuperiorem. Fig. 1.

AA Palatum.

BB Dentes maxillæ ſuperioris.

CCC Labii ſuperioris facies interna, ubi membrana oris ablata glandulæ figuræ & magnitudinis variæ conſpiciuntur.

DD Labii hujus partes poſteriores, ſeu potius pars genarum membrana oris adhuc tecta, ubi tales glandulæ non amplius reperiuntur, & hinc male a quibusdam oris membranæ adſcribuntur, quæ vix in genis demonſtrari poterunt.

Fig. 2. Linguam humanam & præſertim glandulas in ſuperficie ejus poſitas, prout ſe in ſubjectis, quæ vel laqueo ſuffocata fuerunt, vel aliqua faucium inflammatione laborarunt, offerunt, delineat. Fig. 2.

A Foramen, Collino cœcum dictum.

ABCD Glandulæ in hoc ſpatio conſpicuæ.

D Ligamentum anterius epiglottidis, cujus ope linguæ jungitur.

E Epiglottis, quomodo linguæ cohæreat.

F Ligamentum epiglottidis laterale.

G G Os hyoides ſeu linguale.

H H Papillæ linguales.

TAB. V. Fig. 3. Interiorem laryngis faciem, & imprimis ejus ventriculos repræſentat.

A A Cartilago ſcutiformis.

B B Cartilago cricoides.

C Cartilago epiglottis a facie poſteriori.

D Aritænoides cartilagines cum incumbentibus glandulis aritænoideis Morgagni.

E E Ligamenta lateralia epiglottidis.

F F Sinus ſive ventriculi laryngis, aut potius eorum orificia.

Circa E E & F F itemque in epiglottide parva conſpiciuntur foraminula, quæ excretorii ſunt ductuli glandularum ſubjectarum, quibus liquidum pro laryngis humectatione excernitur.

De cetero in Appendice hujus Voluminis leguntur: I Canellæ ſive cinamomi cujuscumque generis, arborumque hoc cortice obductarum Hiſtoria curate ſcripta a Procuratore id genus mercium primario, operisque ad hujus aromatis ſelectionem conductis Præfecto, ex Germanico ſermone Latine reddita. II Hiſtoria Epidemica Hungariæ, conſcripta ab Andrea Löw, Nobil. Sempron. Hung. Phil. & Med. Doctore & Phyſico Sempronienſi, nunc vero communicata a filio, Carolo Friederico Löw, Regiæ Legationis Suecicæ Medico ordinario. III Biga Disquiſitionum Phyſiologicarum de humanitate, ſeu, cur homo ſit? qualisque humanæ naturæ ſit deſtinatio & indoles in genere, Autore Johanne Kanoldo, M. D. IV L. Immanuelis Henrici Garmanni Epiſtola ad illuſtrem Præſidem Academiæ Naturæ Curioſorum, qua pro Receptione gratias agit. V M. Johannis Erneſti Grundleri Medicus Malabaricus, ſeu brevis Relatio de ſtatu artis Medicæ inter gentes Malabaricas. VI D. Michaelis Schendi R. C. Equ. van der Beck Epiſtola de quibusdam rarioribus Indiæ utriusque Exoticis, imprimis de Terra Sinica Bezoardica Tanzuè dicta. VII Ejusdem Status Ruſſiæ literatæ. VIII D. Gottlob Schoberi Diſſertatio de Mumia Perſica. IX Memoria D. Georg. Chriſtoph. Petri ab Hartenfels & X D. Rudolphi Jacobi Camerarii.

F. E. BRUCK-

F. E. BRUCKMANNI, MED. DOCT. ACAD. Cæſar. Leopold. Carol. Nat. Curioſ. Collegæ & Practici Brunſuicenſis, Hiſtoria Naturalis Curioſa Lapidis τῦ ἀσβέςȣ.

Brunſuigæ 1727, 4.

Plag. 6.

IN lapidum Hiſtoriis Naturalibus conſignandis admodum ſtudioſum eſſe Clariſſ. Bruckmannum, de Oolitho, Arachneolitho, Lapide violaceo & nummali hactenus edita ejus ſpecimina abunde teſtantur. Poſtquam igitur ante hos tres annos fodinam Amianthi in Hungaria inveſtigandi copiam nactus eſt, hunc lapidem, ſi quem alium, ſolidiori contemplatione dignum agnoſcens, præſentem ejus Hiſtoriam Naturalem Curioſam pertexere & cum orbe erudito communicare conſtituit. Expoſita itaque Etymologia, Synonymia & Homonymia Amianthi ſeu Asbeſti, definitionem ejus format ſequentem: Eſt lapis mineralis opacus, non adeo durus, albo-gryſeus, nitens, fibroſus, e fibris rectis, plus minus longioribus, argenti inſtar ſplendentibus, conſtans, omni ignis flammæ reſiſtens, nec a menſtruis reſolubilis, flagrans, & materiam, ligno vegetabili analogam, præbens pro ellychniis, panno linteo, & charta; quæ res ex lapide parantur, de ejus in combuſtibilitate participant, & igni haud ſecus ac lapis ipſe fortiter & ſine noxa reſiſtunt. Addita paraphraſi hujus definitionis, exploſaque de Salamandræ pilis fabula, ex quibus Amianthus oriri creditur, in patriam ejus inquirit, & differentiam a talco exponit. Proprietates hinc lapidis explicat, dum ignis vehementiæ reſiſtit, materiam præbet chartæ conficiendæ aptam, & inſtar lini in fila ſubtiliſſima duci ſe patitur; qua occaſione modum chartam incombuſtibilem ex charta ſic dicta gryſea bibula parandi docet. Quanquam autem ex lapide hoc ellychnia, quæ affuſo oleo lumen de ſe fundunt ſplendidum, parentur, talia tamen ad lucernas veterum ſepulchrales adhibita fuiſſe negat, eum Asbeſtus ſine pabulo oleoſo non ardeat, ſed eo deficiente extinguatur, & in loco clauſo circulationi aeris liberæ non expoſito flammam haud retineat, ſed mox ſuffocetur; exiſti-

exiſtimat potius, multos deceptos fuiſſe a flamma quadam ex ſepulchris clauſis & poſt longum demum annorum curſum apertis eructante, quam pro ardente lucernæ flamma habuerunt, præſertim quando ſimul lampada invenerunt, quam veteres Romani ex ſuperſtitioſa religione in honorem animæ immortalis ſepulchris ſuorum indiderunt. Uſum in Medicina Amiantho nullum adſcribit, qui ei ab autoribus tribuitur, de alumine plumoſo potius interpretandum ratus, operam etiam illos atque oleum perdere, qui oleum incombuſtibile ex eo deſtillare allaborant, perhibet.

LEONHARDI EULERI, A. L. M. METHODUS inveniendi Trajectorias reciprocas Algebraicas.

QUum temporis ſpatium, quod Anonymo illi Anglo ad aperiendam, quam invenire potuerit, trajectoriam algebraicam illam tertii ordinis ſequentem, conceſſeram, elapſum ſit, meam hujus quæſtionis ſolutionem, una cum aliis inſuper ad algebraicas trajectorias reciprocas pertinentibus inventis cum publico communicare conſtitui. Cum primum iſtud problema examinare atque de ſolutione ejus meditari animum ſubiit, præcipue eam, quam commendavit Celeb. D. Joh. Bernoullius, Præceptor meus hiſce in rebus atque Patronus ſumme colendus, ſelegi viam per rectificationes curvarum; & ſtrenuam, quantam potui, navavi operam in indagatione ejusmodi curvarum algebraicarum, quæ rectificari poſſent, ut exinde æquationes algebraicas pro trajectoriis reciprocis eruerem. Hoc in negotio occupatus, in iſtam incidi æquationem, $yy + \frac{2}{3}aa = a\sqrt[3]{axx}$, quæ eſt ad curvam, diametro & vertice in diametrum normali gaudentem, ac inſuper rectificabilem. Ut itaque ex iſta æquatio algebraica pro trajectoria reciproca inveniri poſſit, ſit (Fig. 4) M B M iſta curva, A B P diameter & A initium abſciſſarum, ut ſcilicet A B ſit, $a\sqrt{\frac{B}{2a}}$, atque eſt A P = x. P M = y. Sit curva B M = S. & ex M ducatur diametro parallela M Q, occurrens lineæ A Q normali in diametrum in Q, aſſumaturque in ea M N = B M erit N in trajectoria quæſita. Sit A Q = t = y, & Q N = z = x − s.

TAB. V. Fig. 4.

Eſt

Eſt autem per æquationem $x=\frac{(yy+\frac{2}{3}aa)^{\frac{3}{2}}}{aa}$ ideoque $dx=\frac{3ydy\sqrt{yy+\frac{2}{3}aa}}{aa}$, ergo $ds^2=dx^2+dy^2=\frac{9y^4dy^2+6aa}{a^4}\frac{yydy^2+a^4dy^2}{}$, ergo $ds=\frac{3yydy+aady}{aa}$, conſequenter $s=\frac{y^3}{aa}+y$ poſito loco y, t, invenietur ſubſtituendo in iſta æquatione $z=x-s$, pro x & s valores inventos, habebitur $z=\frac{(tt+\frac{2}{3}aa)^{\frac{3}{2}}}{aa}-t-\frac{t^3}{aa}$. Ergo $aaz+aat+t^3=(tt+\frac{2}{3}aa)^{\frac{7}{2}}$ & reducendo ad rationalitatem reperietur iſta æquatio pro trajectoria reciproca, $a^4zz+2a^4tz+2aat^3z=\frac{1}{3}a^4tt+\frac{8}{27}a^6$; quæ dividendo per aa reducitur ad hanc $aazz+2aatz+2t^3z=\frac{1}{3}aatt+\frac{8}{27}a^4$, ſeu ponendo $aa=\frac{3}{2}bb$, ad hanc, $12t^3z+18bbtz+9bbzz-3bbtt-4b^4=0$). Quæ eſt æquatio ad quarti ordinis curvam. Ad iſtam ergo æquationem perventum eſt ope rectificationis curvæ, quæ ſolutio proinde ſoli fortunæ eſſet adſcribenda, niſi comperta mihi fuiſſet peculiaris methodus inveniendi curvas algebraicas rectificabiles, unde & æquatio illa, quam ad conſtructionem iſtius trajectoriæ reciprocæ ſelegeram, promanavit.

Poſtmodum vero problema iſtud inveniendarum trajectoriarum algebraicarum reciprocarum, ex immediata earum natura diſcutiens, in iſtam incidi æquationem, (Fig. 5) appellando AQ, x; QN, y. $dy=dx(x+\sqrt{xx+1})$ denotante, n, numero quocunque. Quæ æquatio, ut facile patet, eſt ad trajectoriam reciprocam, ponendo enim in expreſſione ipſius dy. pro x, $-x$. invenietur $dy=-dx(-x+\sqrt{xx+1})^n$. quæ duæ æquationes reſpective invicem ductæ dant $dy^2=-dx^2$, id quod eſt de eſſentia trajectoriarum reciprocarum. Eſt autem iſta æquatio $dy=dx(x+\sqrt{xx+1})^n$ generaliter integrabilis, exceptis duobus caſibus, ubi n eſt vel 1 vel -1, quibus in caſibus integratio dependet a logarithmis. Antequam vero integretur iſta æqua- TAB. V. Fig. 5.

tio, monendum eſt, ſive, n, ſit affirmativum ſive negativum, æquationem ad eandem eſſe curvam, una quippe obtinet, cum abſciſſæ A Q cis axem converſonis A B ſumuntur, altera cum illæ trans A B accipiuntur. Conveniens ſcilicet deprehendetur hæc æquatio, $dy = dx(x + \sqrt{xx+1})^{-n}$ cum iſta $dy = dx(-x + \sqrt{xx+1})^{n}$. Ideo vero iſtud præmoneo, ne quis ſubſtituendo pro, n, valores negativos, ſe problematis ſolutionem ulterius promoviſſe exiſtimet. Integretur jam æquatio iſta $dy = dx(x + \sqrt{xx+1})^{n}$ id quod facile fieri poterit ponendo $x + \sqrt{xx+1} = t$ ut habeatur $x = \frac{tt-1}{2t}$ & $dx = \frac{dt}{2} + \frac{dt}{2tt}$ ut adeo eſſet $2dy = t^{n}dt + t^{n-2}dt$. Quocirca erit $2y = \frac{1}{n+1}t^{n+1} + \frac{1}{n-1}t^{n-1} = \frac{1}{n+1}(x+\sqrt{xx+1})^{n+1} + \frac{1}{n-1}(x+\sqrt{xx+1})^{n-1}$. Quæ æquatio generalis pro trajectoriis reciprocis ad caſus ſpeciales applicata ſuppeditat ex quolibet curvarum ordine, exceptis ſecundo & tertio, ad minimum unam trajectoriam reciprocam. Si enim pro n ponatur, Q. reperietur hæc quarti ordinis æquatio, conveniens cum jam inventa $12yx^{3} + 18xy - 9yy + 3xx + 4 = 0$. Si ſubſtituatur loco n, 3, reperietur iſta quinti ordinis trajectoria reciproca, $128yx^{4} + 192yxx + 48y - 64yy - 8xx - 9 = 0$. Sit $n = 4$, reperietur iſta ſexti ordinis $720yx^{5} + 1200yx^{3} + 450yx - 225yy + 15xx + 16 = 0$. Si $n = 5$, reperietur æquatio ſeptimi ordinis, & in genere quicunque numerus loco n ſubſtituatur, curva inde generata erit ordinis $n+2$, ſi n ſit numerus integer, ſin vero ſit fractus, $n+2$, reducitur ad fractionem in minimis terminis, & indicabit numerator fractionis ordinem curvæ inde natæ. Ex. gr. ſit $n = \frac{1}{2}$ invenietur iſta ordinis 5, cum ſit $\frac{1}{2} + 2 = \frac{5}{2}$. $72yyx^{3} - 81y^{4} + 144x^{4} - 216yyx - 96xx + 16 = 0$. Hinc itaque colligi poteſt, quot, beneficio iſtius æquationis generalis, ex quovis ordine trajectoriæ reciprocæ inveniri queant. Scilicet ex 4 unam, ex 5 duas, ex ſexto unam, ex 7 tres, ex 8 duas, &c. Supereſt mihi præterea

alia

alia methodus inveniendi trajectorias reciprocas algebraicas, ex qua quidem difficilius æquationes pro illis eruuntur, verum hoc ea se commendare potest, quod sit universalis, & omnes, quotquot existunt, curvas satisfacientes algebraicas suppeditare queat. Est illa quidem affinis methodo per rectificationes, a Celeb. D. Joh. Bernoullio detectæ, & non difficulter exinde elicitur. Dependet scilicet ea ab inventione curvarum diametro & cuspide in vertice gaudentibus; quas curvas possibiles omnes cujusvis ordinis cum invenire in promtu sit, omnes trajectoriæ reciprocæ algebraicæ possibiles inde elicientur. Cum enim omnes trajectoriæ algebraicæ inveniri queant, ex curvis rectificabilibus diametro & vertice in diametrum perpendiculari præditis, ejusmodi vero curvæ omnes sint evolutæ totidem curvarum algebraicarum cuspidatarum & diametro instructarum, hinc quoque trajectoriæ reciprocæ reperientur, hoc nempe modo. (Fig. 6) Sit C A M curva ejusmodi cuspidata, A B ejus diameter, ducatur A Q eidem normalis, & sumtæ pro lubitu abscissæ A P ducatur respondens applicata P M, ducatur radius M S circuli osculantis curvam in M, erit punctum S in evoluta A S, eritque M S = curvæ A S. Si itaque radius M S circa centrum S moveatur in S N ita ut fiat diametro A B parallelus, erit punctum N in trajectoria reciproca, cujus axis conversionis erit linea A B. Sequenti vero modo æquatio pro ea reperietur, data æquatione ad curvam A M. Dicantur A P, x. P M, y. A Q, t, & Q N, z. Sit brevitatis gratia $ds = \sqrt{dx^2 + dy^2}$, invenietur instituto calculo, posito elemento dy. constante, quod sit A Q, $t = x + \frac{ds^2}{ddx}$ & Q N, $z = y + \frac{ds^2 \cdot \overline{ds - dx}}{dy\,ddx}$ unde data relatione y ad x, reperiri poterit æquatio inter t & z, seu coordinatas trajectoriæ reciprocæ. TAB. V. Fig. 6.

Sunt autem æquationes ad curvas ejusmodi cuspidatas ex quovis ordine sequentes. I. Ex ordine tertio, $\overline{a + by.}\ xx = y^3 + cy^2$. II Ex ordine quarto, $ax^4 + \overline{b + c\,y + eyy.}\ xx = y^4 + fy^3 + gy^2$. Sunt scilicet in æquationibus generalissimis ad cujusvis ordinis curvas omittendi sequentes termini. Primo illi termini

in quibus continentur potentiæ ipſius x imparium exponentium. Secundo terminus in quo meræ conſtantes, & tertio terminus in quo y unius tantum eſt dimenſionis. Cum autem ex iſtis æquationibus difficulter ad æquationes pro trajectoriis reciprocis perveniatur, etiamſi eæ admodum faciles atque ſimplices reperiantur, operæ pretium eſſet, ſi quis ad ulteriorem rei analyticæ promotionem, perpendat, quomodo minori negotio æquationes pro trajectoriis reciprocis, determinatis t & z in x & y, dataque inſuper relatione inter x & z, erui poſſent, quomodo exterminata alterutra x vel y, altera quoque exterminanda ſit, atque æquatio, quam nonniſi t & z una cum conſtantibus ingrediantur, inde elici poſſit.

JO. HENR. A SEELEN, SS. THEOL. LIC. ET Gymn. Lub. Rect. Selecta Litteraria, quibus varia Sacra, Civilia, Philologica, Philoſophica ac alia continentur, libri MSS. rariſſimique accurate recenſentur, & præ reliquis notabilia ex iisdem ſuppeditantur. Editio ſecunda, novorum ſpeciminum Pentade multisque acceſſionibus aliis aucta.

Lubecæ, ſumpt. Petr. Bœckmann, 1726, 8.

Alph. 2 pl. 8.

CL. Autor, apum ad inſtar, quotidiana diligentia ex rarioribus monumentis, quaſi ex optimis floribus, loculos ſuos complere anniſus, in communes quoque uſus, quæ prodeſſe judicat, liberaliſſime effert. Selecta hæc maximam partem ſunt Programmata in Gymnaſii Lub. ſolennioribus actibus edita, totusque horum numerus XXV obſervationibus continetur. Alteri huic editioni ſe multa inſeruiſſe, in nova Præfatione fatetur, quam altera, quam priori editioni præmiſerat, excipit, de moderato rei litterariæ ſtudio. Primum locum in Selectis his conceſſit pleniori notitiæ Bibliothecæ Hiſpanicæ *Nicolai Antonii*, Equitis S. Jacobi Regiique Conſiliarii, cujus vitam & ſcripta recenſet, & eun-
p. 4. dem 1617 natum & 1684, contracto multo ære alieno, denatum eſſe, commemorat. Inter ſcripta ejus eminet, quam Seelenius hic recenſet, Bibliotheca illa, quam in veterem & novam diſtinxit, qua-

quarum hæc quidem Autore adhuc ſuperſtite, illa vero demum 1696, Autore jam ſatis functo, lucem adſpexit. De hac quidem nos quoque diximus in Actis, nec eſt, ut repetamus cum Noſtro ſpecimina e Bibliotheca Nova depromta, laudes nempe immodicas Ximenii Cardinalis & Ariæ Montani vitam & ſcripta, quæ recenſet, ut alia taceamus. Sequitur *II* recenſio rariſſimorum librorum *Mich. Serveti* de Trinitate. Præmiſſis variis teſtimoniis de raritate libri hujus, de vita & fato Serveti Noſter varios affert Autores, annumque ſupplicii 1553 non 1555 fuiſſe, docet, & de ipſo ut blasphemo, non ut hæretico, mortis pœnam eſſe ſumtam, judicat. In libro de Trinitatis erroribus, 1531 edito, Servetus contra Trinitatem, duas item naturas in Chriſto, aliaque ſanctæ fidei dogmata inſurgit, imo Cl. Autor autumat, ipſum Servetum *fol. 86* jam præluſiſſe Chriſtophoro Sandio, quod Spiritus S. ſit chorus angelorum; quod tamen non adeo liquidum arbitramur. Recenſet & eadem quaſi opera Serveti Dialogos de Trinitate 1531 editas, in quibus Servetus eadem, quæ in præcedenti libro, propugnat. An liber *Theſaurus animæ Chriſtianæ*, Serveti nomen præferens, & a Mennoniſtis magno in pretio habitus, hujus vel alterius cujusdam Serveti fœtus ſit, in dubio relinquit Noſter, alterius etiam rariſſimi Servetiani libri, *Chriſtianiſmi reſtitutio* dicti, mentionem faciens. *III* de *Hermanni Korneri*, M. Theol. & Lubec. Sec. XV in cœnobio Dominican. lectoris, Chronico MS. diſſerit, in quo hiſtoria Biblica, Romana & recentior exponitur. Inter alia libere Kornerus fatetur, Johannem VIII Papam fœminam fuiſſe, & H. de Hervordia id ideo ſilentio præteriiſſe, *ne forte ſeculares literas ſcientes ſcandalizentur.* Hic vero Noſter cum eruditis communicat ſpecimen variantium lectionum hujus MS. quas cum editione Cel. Eckardi contulit. Sic *IV* e *Mſ. Detmari Chron. Lubecenſi* excerpta fiſtit: qui Detmarus quidem non ſatis indicavit, quis fuerit, cum Cl. Mellio tamen Noſter conjicit, eum Lectorem ad D. Catharinam fuiſſe, & circa A. 1387 hoc Chronicon conſcripſiſſe. Cl. Seelenius hac occaſione varias variorum de nomine *Lubecæ* conjecturas promit: & deinde, præmiſſis nonnullis generalioribus, varia Eccleſiaſtica ex illo MS. recenſet. Inter alia de ſecta *Paſtorum* 1251 Lubecæ clero Pa-

p. 34. ſqq. 52. 57. 64. 66. ſqq. 70. 77. ſqq. 88. ſq. 99. ſq. 134. ſqq. 142. 135. ſq. 149. ſq.

pæo ſe opponentium, & de Flagellantibus nonnulla hic exponit. Ex hiſtoria quoque Literaria de Richardo de S. Victore, Bernhardo, Lombardo, Joachimo Abbate Calabriæ, it. Academiis, Erfur-
p. 157. tenſi & Gryphica, quædam refert. In quibus memoratu dignum eſt, quod Joachimus ille aſſeruerit, tempus durationis mundi reſpondere literis Alphabeti, ut quælibet litera centum comprehendat annos: ex qua hypotheſi cum Joachimus aſſeruerit, Chriſtum ſub H eſſe natum, Autor MS. colligit, ſe vivere ſub X; vi-
160 ſqq. xit autem Detmarus Sec. XIV, ut terminus mundi, a Joachimo conſtitutus, jam præterierit. *V* de rariſſimo Codice Bibliorum Luthe-
184 ſqq. ri, dialecto Saxon. inferior. 1533 impreſſo, agit. Ex his Bibliis multa producit loca, ubi vel Germanicæ voces clarius, vel preſſius Ebræus textus exprimitur, quam in noſtris, e. gr. *Lev. XVI, 29,* תענו את־נפשתיכם ſchöle gy juwe Seelen demodighen, i. e. *animas veſtras humiliabitis. Coh. V, 5,* ſecundum fontes: ne permittas ori tuo, (dat du dyn Fleſch ſündigen lateſt) *ut carnem*
201 ſqq. *tuam peccare ſinas.* Contra loca non pauca, in quibus Saxonicus interpres, male Lutherum deſerens, erraverit, ſubnectuntur. Inter ſingularia hujus editionis refertur, quod *Jer. XII, 6, XV, 10,*
202 ſq. vox *Tyodute* occurrit, unde Noſter occaſionem arripit, de *Jodut*, qua voce Saxones in inquiſitionibus criminalibus utuntur,
204 ſq. diſſerendi. Dictum *Job. V, 7* in hac quoque editione deſiderari,
211 ſqq. notatur, & de ſimilibus codicibus diſſeritur. *VI* de rariſſimo Codice Bibliorum gloſſatorum, lingua Sax. Lub. 1494 fol. edito, diſſeritur, & hac occaſione de Lyræ Judaiſmo, aliisque varia adducuntur judicia. Profert etiam Vir Cl. farraginem dictorum, in quibus verſio hæc Lutheri verſionem colluſtrare queat; e. gr. *Gen. XXX, 14,* Dudaim vertuntur Alrunen, *Ruth II, 1,* איש גבור חיל ein weldig Mann van groten Rieckdagen, i. e. *vir divitiis potens,* &c. E ſingularibus autem gloſſis affert illam ad *Gen. III, 16,* qua ſubjectio uxoris exponitur, dy vackene to pyneghende und to ſlande, i.
241 ſq. e. *ut ſæpe te excruciet & verberet;* id quod jam Sec. XII *Hugonem de S. Victore* fere docuiſſe, Noſter notat. *VII Caroli M.* Homiliarium Spir. 1482 in f. excutiens, longe plurima de Caroli M. meritis in literas affert, quæ lectu ſunt jucundiſſima. *VIII A-*
310 ſqq. *drianum Turnebum* veritatis teſtibus accenſendum eſſe, ex teſta-

men-

mento ipſius probat, quod integrum exhibet, variaque ſimul de Grotii aliorumque religione obiter tangit. *IX MS. Chron. Dithmarſicum Jo. Detleſi*, cui ſcribendo is 1634 initium fecit, recenſet Cl. Seelenius, multa hic Civilia, Eccleſiaſtica, & Litteraria enotans. *X Hippolyti Marraccii Bibliothecam Marianam* curatius delineat, Autorumque, qui in B. Mariæ Virginis laudem quicquam ſcripſerunt, nomina & ſcripta huc ſpectantia ſedulo annotat. *XI Bibliorum lingua infer. Sax. Halberſtadii 1522* vulgatorum notitiam exponit, cujus verſionis Autor, ſacris licet Romanis initiatus, ſæpe admodum Ebræum textum preſſit, e. gr. *Gen. XXIV, 53*, כלי זהב gülden Gerethe, *vas aureum*, vertitur, *Gen. XXXIV, 25*, בטח trüwelicken, fidenter, &c. Fatetur tamen Noſter, quod hæc editio cum ſuperius recenſita Lubecenſi valde conveniat, ut *Conringius* non male judicarit, Halberſtadienſem e Lubecenſi eſſe expreſſam. *XII Ottonis Sperlingii Comm. MS. de antiquitate Stadæ* recenſet, in quo ſunt varia memoratu digna, quamvis non neget Noſter, vera urbis initia adhuc ignorari. *XIII de adornanda Bibliotheca Chriſtiana*, ſive notitia ſcriptorum de Chriſto, conſilium aperit, & Alphabethico ordine varios citat Autores, qui de Chriſto ex profeſſo quædam pertractarunt. *XIV Maximiliani I* Cæſ. Aug. *Diploma* de inſtaurandis ſtudiis humanitatis doctis illuſtrat notis. *XV MS. Ludolphi Naamani*, varia Theologica, Juridica, Medica complexum, deſcribit. Et Theologica quidem facile Papiſtam produnt, ubi e. gr. Evangelium, ut Evangelicos feriat, Egenwillion appellat, qua occaſione Autor ſcommatis Rabbinorum meminit, qui Evangelium vocant vel עון גיליון, vel און גליון, quaſi librum peccati aut perverſitatis. *XVI, XVII, XVIII, XIX, Supplementa ad Michaelis Maittaire Annales Typographicos* ex libris Lubecæ ante Sec. XV editis ſuppeditat; quæ hic repetere velle, nimis eſſet prolixum. *XX Petri Calannæ Philoſophiam Seniorum, Sacerdotiam & Platonicam*, Panormi 1599 editam, recenſet. Hic liber, ut vel titulus docet, Platonicam Philoſophiam Ariſtotelicæ longe præfert, atque adeo homini animam, ſpiritum & corpus tribuit, & ex aqua & igne hominem regenerari, evincit. *XXI Præcocis ingenii pueri Lubecenſis, Ch. Henr. Heineken*, ſiſtit elogium, de cujus pueri A.

p. 354 ſqq. 398. 427 ſqq. 555 ſqq. 488 ſqq. 519 ſqq. 693 ſqq. 719 ſqq.

ri A. 1721 nati, & 1725 denati, vita cum alias ſatis conſtet, non eſt, ut multa hinc excerpamus. *XXII de Caſparis Ammani Pſal-*
p. 732 ſqq. *terio* rariſſimo agitur. Hæc Pſalterii verſio ex Ebræo facta, prodiit Aug. Vind. 1523, ex qua h. l. nonnulla ſpecimina exhibentur, v. c. *Pſ. I, 2*, ſondern yn dem Geſatz Gottes iſt ſein Begerung; *Pſ. II, 7*: Ich wird erzölen das Geſatz Gottes, Gott hat geſagt zu mir, mein Sun biſtu, ich hab heut geadelt dich, ubi *adeln* pro *gignere* dici,
748 ſqq. Noſter obſervat. *XXIII MS. quoddam Alchymiſticum*, repetitis contentorum titulis, breviſſime Noſter recenſet, ac contra eos, qui vel *Apoc. II, 17*, vel in *Cantico Canticorum* philoſophice explicato, quod MS. exſtat in Bibliotheca Krafftiana Ulmenſi, lapidem Philoſophorum deſcribi putant, item qui Symbolo Apoſt. abuſi, Symbolum Philoſophorum ſuper lapide ipſorum inde conficiunt, in-
759 ſqq. ſurgit. *XXIV Jo. Malderi Anti-Synodicorum*, ſeu animadverſionum in decreta conventus Dordraceni, *Notitiam* Autor nobis impertit, Malderi reſponſiones ad præcipua Dordracenorum argumenta refert, & inter alia indicat, *Wolfburgum* in Obſerv. ad N. T. fateri, quod, ut locus *Ebr. V, 7*, ubi Malderus vocem *εὐλαβείαν metum* vertit, interpretandus ſit, ignoret. Denique *XXV*
777. 799 ſqq. *de Conrado Vorſtio* nonnulla diſſerens, orationem *R. Winwoodii*, R. Angliæ ad Belgas legati, qua errores Vorſtianos, ab ipſo Rege ex ejus ſcriptis collectos, proponit, integram exhibet, una cum epiſtola R. Angliæ ad Winwoodum, qua eam comprobat. Hæc, ut putamus, B. L. ſalivam movere poterunt, ut Seelenii librum ipſe evolvat, & ejusdem confutationem Hypotheſeos Ænigmatico-Biblicæ, quam ipſum parare ſcimus, avide exſpectet.

JO. HENR. A SEELEN, SS. THEOL. LIC. ET Gymn. Lubec. Rect. Selecta Nummaria, quibus variæ res, Sacræ, Civiles, ac Litterariæ, imprimis Lubecenſes, illuſtrantur.

Roſtochii, ſumtu M. C. Schwechtenii, 1726, 8.
Plag. 6 ½.

COnjunxit hoc libellulo Cl. Seelenius ſex Programmata ſcholaſtica, quæ ſeparatim antea emiſerat ad illuſtrandos aliquot

quot nummos. *Primo* ſcilicet decem exhibet nummos in totidem Conſules Lubecenſes cuſos inde ab A. 1636 usque ad A. 1717. *Secundo* diſſerit *de ſtudio conſervandi religionem per nummos*, non ſolum ethnicorum nummos memorans illos, in quibus Deorum fit mentio, ſed etiam Hebraicos, in quibus cum perſonæ religioſæ, tum etiam res ſacræ & loca ſacra repræſentantur. Ad nummos Chriſtianæ religioni dicatos progreſſus, poſtquam adulterinos illos, qui Chriſtum exhibent, rejecit, commemorat nummos *Huſſi* memoriæ conſecratos, itemque *Lutheri*, addito promiſſo, ſe alio tempore id argumenti expoſiturum eſſe uberius. *Tertio* pro ſpecimine *Hiſtoriæ literariæ ex nummis illuſtratæ* producit & illuſtrat tres nummos in honorem Ariſtotelis, Hugonis Grotii, & Joannis Hevelii cuſos: ſimul tamen docens, primum horum nummorum inter adulterinos rejectum fuiſſe a Cl. noſtro Collega, Heumanno, in *Actis Philoſ. T. III p. 70 ſqq.* *Quarto* exhibetur nummus in honorem Nicolai a Brœmſen, Conſulis Lubecenſis, A. 1537 cuſus. *Quinto* illuſtratur nummus A. 1710 cuſus, quatuor Lubecenſium Conſulum facies exhibens. *Sexto* denique occaſione ſimilis nummi Cl. Autor, cujus ſingularem induſtriam jam plures libri in his *Actis* laudati loquuntur, ſiſtit inſcriptiones nummorum, memoriæ M. Jo. Caſp. Schadii, Theologi, & Jo. Alb. Fabricii, Polyhiſtoris, dicatorum, cognitu haud ſane indignas. Una ex hujus libelli plagulis plerosque hic tractatos nummos æri inciſos exhibet admodum eleganter.

CHRISTOPH. AUG. HEUMANNI POECILE, ſive Epiſtolæ miſcellaneæ.

Tomi II Liber III.

Halæ, in officina Rengeriana, 1727, 8.

Plag. 1. o

Prima hujus libri Diſſertatione, quis ſit ille Ezechielis prophetæ *Gogus* & *Magogus*, inquiritur, ſtatuiturque, capite hujus prophetæ trigeſimo octavo exhiberi excidium reip. Judaicæ per Romanos, & capite ſequenti excidium religionis Romanæ ſive ethnicæ per Chriſtianos factum. Addit Cl. Autor, vetuſtiſſimos

jam Theologos per *Gogum* ſignificari indicaſſe *Romanorum imperium*, idque recte fieri, e *Geneſ. X* docet. *Diſſ. II* illuſtrat verba Chriſti Joan. X, 8: *Omnes, qui ante me venerunt, fures ſunt & latrones*, eorumque confirmat ſententiam, qui hunc in modum ea interpretantur: *Omnes, qui ante me venerunt & pro Meſſia voluerunt haberi.* Commendat hac occaſione & pluribus exemplis illuſtrat diſtinctionem propoſitionum in *abſolutas & relativas.* Hinc locum illum *Actor. II, 3*, conſiderat, de quo nuper tres prodierunt diſputationes, Soleichtii, Wokenii, Eckhardi: ſtatuitque, hunc ineſſe verbis Lucæ ſenſum, *ante deſcenſum Spiritus S. in Apoſtolos his contigiſſe divinitus ecſtaſin, eaque correptos eos vidiſſe linguas veluti igneas per conclave ſparſim volitantes: tandemque ignem illum, qui antea diſperſus circumvolitare videbatur, reſediſſe in capitibus Apoſtolorum, tanquam ſymbolum demiſſi in eos ſancti Spiritus, ipſosque impertituri dono linguarum.* Ultimo loco integritatem vindicat loci *Joan. XI, 35*, ubi quidam putarunt excidiſſe voculam κλαι. *Tertia* Diſſertatio exhibet *Hieronymi* inclytam illam ad *Magnum oratorem epiſtolam*, tum ex codicibus partim manuſcriptis, partim ultimæ vetuſtatis excuſis emendatam, tum annotationibus aliquot philologicis illuſtratam. Qua occaſione etiam *ignotum* Pauli *Deum Actor. XVII, 23*, Cl. Autor contemplatur, non ſolum verſionem Germanicam ita corrigens: einem unbekannten Gotte, ſed etiam eos reſellens, quibus viſi ſunt autores illius inſcriptionis in animo habuiſſe verum illum & unum Deum. *Quarta* Diſſert. exhibentur emendationes aliquot Prudentii, Baſilii M. & Hieronymi: & appendicis inſtar eruditis interpretanda proponuntur hæc verba Lutheri: *Liber hic mihi fuit everberatus a linguis tertiis.* *Quarto* loco particula *itaque*, hoc eſt, *& ita*, Turſellino ejusque commentatoribus præterita, illuſtratur exemplis non ſolum perſpicuis, ſed etiam difficilioribus, ad quæ hæſerunt Viri doctiſſimi. Adjungitur *vita Gottfridi Gleitsmanni*, Lycei Cizenſis Rectoris optime meriti, non ita pridem defuncti. *Sexta* Diſſert. de ſerpente Paradiſiaco agens, primo oſtendit, Moſem ſatis perſpicue ſignificare, eum fuiſſe Satanam: deinde ſolvit quæſtiones illas duas: *cur non tota cohorruit Eva ad alloquium ſer-*

ſerpentis? cur ſermones cum eo miſcuit? Geneſ. IV, 23, 24, novæ interpretatione illuſtrat. *Septima* Diſſ. plura Virgilianæ *Æneidos* loca partim emendantur, partim explicantur. Accedit emendatio Livii *lib. I cap. 34. Octavo* loco *Juſtini* perobſcurus locus *lib. II, 3, 8,* emendatur, ſimulque, quod in præſtantiſſimo illo Fabri Lexico omiſſum eſt, multis & Græcis & Latinis exemplis docetur, *legatos* dici conſueviſſe *legationes*. *Nona* Diſſ. aliquot hymni ſacri Germanici illuſtrantur, ac ſimul ſtatuitur, *Epheſ. V, 14,* (qui locus tantas interpretibus oſſudit tenebras,) exhiberi tres verſus Anacreonticos ex cantico quodam eccleſiaſtico. *Decima* Diſſ. docet, duas exſtare editiones *Faſtorum Academiæ Lovanienſis* Valerii Andreæ: ac gaudet Cl. Autor, ſibi in ſententia de Nicolaitis ex hæreticorum catalogo expungendis Celeb. Janum, Theologum Wittenbergenſem; ac in interpretatione loci *Rom. IX, 15 ſqq.* Celeb. Buddeum, Jenenſem Theologum, aſſenſiſſe, novasque iſtas ſententias ſuo muniiſſe ſuffragio. Poſtremo quis ſit Autor libri ſub titulo *Lutheri ante Lutheraniſmum* emiſſi, manifeſtum facit. *Undecimus* locus dicatus eſt Excerptis ex Berneggeri epiſtolis exaratis ad Lud. Lucium, Mart. Opitium, Frid. Spanhemium, Glaſerum, Forſtnerum, Hohenfelderum, Voſſium, Mareſcotum, Rebhanium, Schickardum, Jac. Gothofredum, Gronovium, Freinshemium, Diodatum, Lingelshemium, Rauſcherum, Hug. Grotium. Pari modo ſequuntur excerpta ex epiſtolis ad Bœclerum ſcriptis a Jo. Val. Andreæ, Buxtorfio, Freinshemio, Gronovio, Boxhornio, Buchnero, Jo. Rhodio, Loccenio, Schradero, Heniſio, Styrzelio, Scheffero, aliisque. *Decima tertia Diſſertatio* docet, in ſecunda Joannis Apoſtoli Epiſtola per ἐκλεκτὴν κυρίαν deſcribi Chriſtianam mulierem, nomine *Cyriam*. Demonſtratur igitur, non ſolum apud Græcos id nominis in uſu fuiſſe, ſed etiam inter Romanorum nomina propria reperiri *Dominos & Dominas*, idemque apud Germanos fieri ac Syros. *Decimum quartum* locum occupat Diſputatio Academica *de miraculis Imp. Veſpaſiani*, qua contenditur, ea deberi ſoli ſolertiæ cum ipſius Veſpaſiani, tum etiam ſacerdotum Ægyptiorum. *Ultima* in hoc ordine eſt Diſſertatio de noto illo *Petri Lotichii* poetæ ſomnio, quod non propheticum, ſed mere poeticum fuiſſe, eique occaſionem eſſe præbi-

tam a Magdeburgenſi obſidione ſeculo XVI facta, ſatis perſpicue oſtenditur.

SUMMA BRĒVISSIMA UNIVERSALIS Theologiæ, Speculativæ, Dogmaticæ, Poſitivæ, Moralis, &c. aſſertiva locutione compoſita a CACCIATURO ARACHIEL, Miſſionario Apoſtolico Armeno.

Romæ, typis Hier. Mainardi, 1726, 4.

Alph. 1 pl. 15.

REv. Autor in Dedicatione ad Cardinales ſacræ Congregationis de propaganda fide ſcripta docet, ſe Romam ab iis vocatum eſſe ad prædicandum anno Jubileo verbum Dei in lingua Armena, & ad docendos Chriſtianam doctrinam Armenos, hoc Jubileo Romam confluentes, eorumque audiendas confeſſiones pœnitentiarias. Id dum fecit ſtrenue, ſimul compoſuit Theologiam hanc Scholaſticam, ſimpliciſſime ejus dogmata cum ſpeculativa, tum moralia, proponens, & verboſo dicendi genere lectoribus inculcans. Totum opus exſcriptum eſt literis admodum minutis, alterum tantum foliorum impleturum, ſi mediocris magnitudinis literis uti libuiſſet typographo. Ceterum cum non eruditis ſcriptus ſit hic liber, ſed Scholaſticæ Theologiæ tyronibus, non eſt, quod ejus deſcriptioni diu immoremur. Ut tamen methodus Autoris cognoſcatur, tria decerpemus capitula, non dubitantes, his lectis noſtros lectores ſecum cogitaturos eſſe: *Obe, jam ſatis eſt.* En igitur primi Capitis primum paragraphum: *Theologia eſt ſermo & locutio de Deo. Inſtruit hominem in iis, quæ ſpectant ad Deum. Sicuti ſcientia naturalis eſt ea, quæ tractat de natura, & de eis, quæ ſpectant ad naturam; ita Theologia eſt ſcientia, quæ tractat de Deo, & de eis, quæ ſpectant ad Deum. Deſiderabilior eſt Theologia, quam ſcientia naturalis, quia deſiderabilius eſt, ſcire de Deo, qui eſt creator noſter & finis noſter; quam ſcientia, quæ eſt de creaturis. Deſiderabilior eſt domina, quam ſerva. Theologia domina: ſcientia naturalis quærenda, ut ſerviat Theologiæ. Theologia quærenda, ut ſerviamus Deo. Hæc efficit, ut lux Evangelica clarius illuceſcat nobis. Hæc ſapientia ſapientiæ.* Primus para-

paragraphus Capitis LXXII, *de locutione cum Maria* inſcripti, ita fluit: *In hoc Capite ſermonem tecum habeo, o ſacratiſſima virgo Maria. Summopere deſidero te una vice videre. Felicem me haberem, ſi te una tantum vice viderem. Non vidi te in tua ſpecie, ſed pretioſitatem tuam novi ex ſacris literis de te loquentibus, ex ſancta matre Eccleſiæ, te mirifice magnificante, ex ſanctis Patribus, te magnis elogiis, encomiis & laudibus efferentibus, & ex Sanctis ſpecialiter te diligentibus. Ex his omnibus formavi ſpeciem, te pretioſiſſimam mihi repræſentantem. Secundam hanc meam imperfectam de te formatam ſpeciem, inveni te ita amabilem, ut verbis exprimere non poſſim. Suavitas mea, quam guſto ſecundum hanc meam debilem & imperfectam ſpeciem, ita magna eſt, ut non poſſim ſignificare, niſi ei, qui guſtat talem ſuavitatem, ut per ſuavitatem, quam guſtat, agnoſcat ſuavitatem meam. Ita magna eſt ſuavitas tua, ut valeam dicere: Tu ſuavitas mea, tu dulcedo mea, tu cibus meus, tu potus meus, tu hortus meus, tu divitiæ meæ, tu honor meus, tu theſaurus meus, tu ſolatium meum, tu gaudium meum, tu lætitia mea, tu jubilum meum, tu refugium meum, tu protectio mea, tu mater mea, tu filia mea, tu ſoror mea, tu conſolatio mea, tu fiducia mea, & tu hæreditas mea.* Denique centeſimi ejusdemque ultimi Capitis, quod *de Paradiſo* agit, hoc eſt exordium: *Paradiſus eſt ſtatus includens omnia deſiderabilia & optabilia bona, & excludens omnia formidabilia mala. In paradiſo poſſeſſio omnium bonorum, & excluſio omnium cruciatuum & omnium tormentorum. Paradiſus contrarius inferno. In inferno damnati privantur bonis. In Paradiſo beati poſſident bona. In inferno torquentur & cruciantur iniqui. In paradiſo lætantur & exultant juſti. In inferno captivitas, in paradiſo libertas. In inferno vincula, in paradiſo ornamenta. In inferno tenebræ, in paradiſo ſplendor. In inferno ſtridor dentium, in paradiſo nullum tormentum. In inferno fœtor, in paradiſo ſuaviſſimus odor. In inferno fames & ſitis, in paradiſo ſaturitas. In inferno inquietudo, in paradiſo requies. In inferno turbatio, in paradiſo pax & tranquillitas. In inferno confuſio, in paradiſo ordo. In inferno vermis mentes crucians, in paradiſo viſio beatifica delectans. In inferno ignis crucians, in paradiſo lux latificans. In*

inferno ſupplicium æternum, in paradiſo vita æterna. In inferno ſemper nox, in paradiſo ſemper dies. In inferno deſperatio boni, in paradiſo nullus timor mali. In inferno fletus, in paradiſo gaudium. In inferno dolor, in paradiſo deliciæ. In inferno miſeriæ, in paradiſo felicitas. In inferno dæmones immaniſſimi, ſæviſſimi & crudeliſſimi tortores, in paradiſo ſancti Angeli, ſuaviſſimi & amabiliſſimi ſocii.

GODOFREDI HOFFMANNI, D. ET PROfeſſoris Tubingenſis, rel. Commentarius in Auguſtanam Confeſſionem cæterosque Eccleſiæ noſtratis libros ſymbolicos.

Tubingæ, apud Theod. Mezleri viduam, 1727, 4. Alph. 2 pl. 4.

CUm libri Eccleſiæ Evangelicæ Symbolici, atque inter eos Auguſtana maxime Confeſſio, non ſine ſingulari Numinis directione conſcripta, puriorem doctrinæ cœleſtis veritatem e ſanctioribus litteris hauſtam exhibeant, ſedulaque eorundem lectio, iis præſertim, qui ad munus aliquod publicum in Eccleſia olim obeundum formari atque præparari debent, neceſſaria admodum ſit atque utilis; non abs re futurum exiſtimavit S. R. Autor, ſi poſt alios ſuccinctam ipſe in Aug. Conf. Commentationem luci publicæ exponeret, inque ea typum veræ doctrinæ in LL. Symbolicis comprehenſæ cultoribus Theologiæ tanto plus inculcaret, *quanto magis*, ut ipſe in dedicatione ſcribit, *novaturienti hoc ſeculo venerabile piis mentibus Orthodoxiæ nomen vileſcere & ludibrio fere haberi videmus.* Inſtitutum vero, quod ſibi ſectandum in hoc opere propoſuit Cl. Autor, non hoc eſt, ut prolixum in Eccleſiæ noſtræ Symbola Commentarium conſcriberet, quod pridem egregie præſtiterunt Viri de puriori cœtu meritiſſimi, Arcularius, Balduinus, Calovius, Gerhardus, Grauerus, Schmidius, Pappus, Oſiander, Hutterus, Menzerus, alii; ſed ut ea, quæ ab illis fuſe elata ſunt, in concinnum aliquod Compendium redigeret, facemque adeo ſacrarum litterarum Cultoribus in illorum lectione occupatis præferret. In Prolegomenis Autor, præmiſſis iis, quæ de LL. Sym-

Symbol. autoritate, neceſſitate, ſubſcriptione aliisque id genus tradi ſolent, ad ipſam tractationem de Symbolis Apoſtolico, Nicæno & Athanaſiano deſcendit, atque Auguſtanæ imprimis Confeſſionis hiſtoriam paucis pandit, eaque, quæ de variis ejusdem editionibus atque verſionibus notatu digna ſe offerunt, breviter ediſſerit. Ubi tamen, ut de recentioribus A.C. editionibus nihil jam memoremus, vetuſtiſſimam ejusdem & Apologiæ editionem, *Tubingæ* A.MDXXXV typis exſcriptam, itemque *Conventum Naumburgenſem* ab Ordinibus Proteſtantium A.MDLXI inſtitutum, in quo de genuina A. C. editione, quam *invariatam* dicunt, ſervanda, nec *variata* tamen reprobanda, actum fuit, Autorem ſilentio præteriiſſe vidimus. Circa ipſam denique LL. Symbol. expoſitionem hanc methodum ſervat, ut, leviter tactis quæ ex hiſtoria ad inluſtrandum titulum atque præfationem A. C. repetenda veniunt, ſingulos ejusdem articulos ordine percurrat, ea, quæ de uno eodemque doctrinæ argumento in LL. Symb. ſæpius diverſis locis repetita occurrunt, in unum colligat, præcipua fidei dogmata dilucide exponat, & vel maxime difficultates paſſim forte occurentes tollat, dubiaque a diſſentientibus, *Laurentio* imprimis *Forero*, *Joanne a Daventria*, Card. *Bellarmino*, *Th. Henrici* aliisque mota ſolide ſolvat, ita quidem, ut in allegandis Concordiæ paginis editionem *Rechenbergianam*, quæ ſcilicet omnium manibus verſatur, utique ſequatur. Præterea id quoque ſibi negotii impoſitum eſſe credidit Autor clariſſimus, ut mutationes in A. C. a Philippo Melanchthone factas in Reformatorum, quos vocant, gratiam, quæ tamen, paucis exceptis, magni ut plurimum momenti haud ſunt, cum cura annotaret, ſuccinctamque nonnullorum veteris Eccleſiæ hæreticorum, a quibus LL. Symbolici abhorrent, notitiam tironibus ſuppeditaret, atque egregiam imprimis *Auguſtanam Confeſſionem* inter atque *Wirtembergicam*, quæ peculiare Wirtembergicæ Eccleſiæ Symbolum eſt, atque nomine illuſtriſſimi Wirtembergiæ Ducis Domini CHRISTOPHORI A. MDLII, a. d. XXIII Januarii Congregationi ad Tridentinum Concilium præſenti oblata fuit, harmoniam, adductis ipſis ejusdem verbis oſtenderet. Cum vero in Confeſſione, quam diximus, Wirtembergica vel ejus Apologia de nonnullis doctrinæ capitibus vel plane nihil, vel

vel pauca saltim annotata sint, Cl. Autor excerpta quædam ex scriptis *Joannis Brentii* articulis quibusdam subjunxit, quæ de doctrina Ecclesiæ Wirtembergicæ, cujus is interpretem egit, luculenter satis testari possunt. Supereſſent singularia non nulla passim in hoc libro obvia, a quibus tamen recensendis propter instituti brevitatem jam abstinemus; id unum adhuc notantes, Cl. Autorem in explicandis prioribus A. C. articulis prolixiorem fuisse; in reliquis vero expediendis certis, ut ipse ait, de causis brevitati studuisse.

THEODORI HASÆI, SS. THEOL. D. ET PROF. itemque Ecclesiæ ad D. Virg. Pastoris, Dissertatio historico-theologica de monumento Paneadensi.

Bremæ, typis H. C. Jani, 1726, 8.

Plag. 10.

TRibus Capitibus Max. Reverendus Autor complexus est, quæ dicenda habuit de monumento Paneadensi, commemorato ab Eusebio *Hist. eccl. lib. VII cap. 18. Primo* scilicet, postquam ipsam historiam ex Eusebio recitavit, nominatim producit veteres, qui post Eusebium idem retulerunt, ponens etiam ob oculos tot narrationum diversitates. Meminit item epistolæ, quam fœmina ad Herodem regem scripsisse fertur ad impetrandam libertatem ponendæ statuæ: quam quidem epistolam *νοθείας* convincit abunde. Nec illos præterit, qui dejectam a Juliano Imp. fuisse illam statuam, perhibent. Ultimo loco copiose agit de urbe Paneade & pluribus ejus nominibus, observans, nullam occurrere urbem tot insignitam nominibus. *Secundo Capite* hanc narrationem severe examinat, præmissis de ea sententiis cum Pontificiorum, tum Lutheranorum & Reformatorum. Ac illos quidem ostendit uno ore eam defendere & propugnare: e Lutheranis paucos, e Reformatis multos eam e censu verarum narrationum ejeciſſe, docet. Quod si vel maxime vera esset hæc narratio, tamen inde male a Pontificiis probari cultum sacrarum imaginum, manifestum facit. Tum, nullam ab illa fœmina Christo positam fuisse statuam, ex eo evincit, quod nec potuerit id facere, quippe pau-

per-

percula; nec voluerit, quippe Judæa, gentis ſuæ more imagines averſans. Addit, nec Judæos id paſſuros fuiſſe, nec ethnicos in eam ſtatuam non fuiſſe ſævituros. Obſervat etiam, neminem hujus rei mentionem feciſſe ante Euſebium, qui tamen & ipſe loquatur dubie; & poſt Euſebium perpaucos injeciſſe illius ſtatuæ mentionem. Illud tamen concedit, imo defendit, talem ſtatuam, qualem deſcripſit Euſebius, Paneade exſtitiſſe. Ad miraculoſam herbam quod attinet, quæ ſtatuæ illi accreviſſe dicitur, ſtatuit Cl. Autor, vix quidem potuiſſe ei non accreſcere herbam, ſed vulgi fabulam, non veritatem, tradere Euſebium, cum miraculoſas ei vires tribuit. *Capite tertio* originem fabulæ eruit, oſtendens, in honorem Hadriani Imp. poſitam hanc fuiſſe ab ethnicis ſtatuam. Hoc fine demonſtrat plurimis exemplis, ſimiles Paneadenſi illi ſtatuas ponere conſueviſſe civitates Principibus εὐεργέταις. Eam in rem e nummariæ rei ſcriptoribus plurimos profert nummos, in quorum multis etiam titulus *Reſtitutoris* occurrit. Speciatim nummos Hadriani gloriæ dicatos adducit, in quibus vocatur *reſtitutor Achajæ, Africæ, Arabiæ, Aſiæ, Bithyniæ, Galliæ, Hiſpaniæ, Italiæ, Macedoniæ, Mauritaniæ, Nicomediæ, Phrygiæ, Siciliæ:* oſtendens ſimul, quantam in plurimas urbes benignitatem expromſerit hic Hadrianus, quantisque idcirco affectus fuerit honoribus. Nec proinde mirandum putat, ei idem accidiſſe a Paneadenſibus, præſertim cum notum ſit, eum ſæpius in Syria & Palæſtina fuiſſe, & in ipſa urbe Paneade. Obſervat præterea, forma, barba, & veſtitu ſimilem Chriſto fuiſſe Imp. Hadrianum: ut adeo facile imago Hadriani pro Chriſti haberetur effigie. Cum etiam Hadriano cognomen σωτῆρος, itemque *Dei*, fuerit tributum, hinc factum eſſe credit, ut, deleto Hadriani nomine, ſtatua illa Chriſto videretur eſſe poſita. Id quo minus dubites, ſimilium errorum, qui circa veteres contigerunt ſtatuas, exempla producit. Denique ingenii experiundi gratia & Latinas exhibet & Græcas inſcriptiones, quarum una quo minus illi ſtatuæ inciſa fuerit, nil obſtare exiſtimat. Imo aliam quoque Latinam inſcriptionem ab ſe contextam profert, quam cenſet a muliere illa Paneadenſi non inepte inſcribi potuiſſe ſtatuæ Chriſto dicatæ. Illud neutiquam præterire debemus ſilentio, quod *Cap. III §. 2* tradit, Dallæum pri-

mum fuiſſe tam acutum, ut videret, illam ſtatuam non fuiſſe a muliere Evangelica poſitam, ſed ab ethnicis; Jac. Gothofredum vero longius provectum animadvertiſſe, ſtatuam hanc exhibere ipſius urbis Paneadis ſimulacrum, cui ab Imperatore aliquo ſalus ſua reſtituta fuerit. Colophonem itaque felicibus hiſce conjecturis impoſuit Cl. Autor, ipſum illum Imperatorem nominans, eamque ſententiam tantis doctrinæ variæ luminibus illuſtrans, ut gratiæ agendæ videantur Euſebio, qui errore ſuo occaſionem præbuerit effundendis tantis reconditæ eruditionis opibus.

AN HISTORICAL AND CRITICAL ACCOUNT of the Life and Writings of Mr. William Chillingworth &c.

h. e.

RECENSIO HISTORICO-CRITICA VITÆ & ſcriptorum GUILIELMI CHILLINGWORTHI, Eccleſiæ B. Mariæ Sarumenſis Cancellarii.

Londini, apud Thomam Woodward & Joh. Peele, 1725, 8. Alph. 1 pl. 3.

Guilielmus Chillingworth, Gulielmi filius, Oxonienſis, anno ſalutis 1602 natus, & a Guilielmo Laud, qui Archi-Epiſcopus Cantuarienſis poſt hæc evaſit, e ſacro fonte ſuſceptus eſt. A teneris literis innutritus, cum Græcis, tum Latinis, tanta facilitate Claſſes Logices, & Philoſophiæ transcurrit, ut ſub finem A. 1623 Magiſter in Artibus, & d. 10 Junii 1628 Collegii Trinitatis Socius crearetur. Sacris ſe imprimis myſteriis dicaverat, in quorum ſtudio adeo profecit, ut celeberrimus ſui temporis Anglicanæ Eccleſiæ Theologus fuerit habitus. Sed intra ſolius Theologiæ fines ægre ſe continens, Mathematica quoque tractavit, nec ſpernendus Poeta fuit. Amicis uſus eſt Lucio Caræo, Comite Falcklandiæ, Johanne Haleſio aliisque, præ cæteris autem Gilberto Sheldono, qui Juxono in ſede Cantuarienſi ſucceſſit. Strenuus, pro more ejus ſeculi, Diſputator, puer adhuc cum condiſcipulis, adultior cum Romanæ factionis emiſſariis, qui ſub Jacobo & Carolo I licentius quam fas erat, Angliam pervaga-

vagabantur, congredi gestiebat. Erat inter hosce famosissimus Jesuita, Johannes Fisherus, industrius proselytorum suæ religionis venator, qui cum multum Oxonii versaretur, præstantissimum quemque studiosæ juventutis, & inter hos quoque Chillingworthum, disputando aggrediens, tanta subtilitate gravissimum Romanistarum locum topicum *de necessitate judicis infallibilis viventis* in rebus fidei, juveni commendabat, ut is, quod ad Sophistæ argumenta reponeret, statim non inveniens, suppositâ semel hac necessitate, facile induceretur, ut crederet, judicem istum infallibilem in Ecclesia Romana inveniri, adeoque hanc veram esse Ecclesiam. Quanta animi alacritate Chillingworthus ab Anglicanæ Ecclesiæ communione ad castra Romanæ religionis transfugerit, quantaque persuasione doctrinam Jesuitæ susceperit, satis apparet ex literis ejus ad amicum suum Gilbertum Sheldonum tunc scriptis, cui inter alia has duas quæstiones serio pensitandas proponit: 1) *An non ex Scriptura S. ex Patribus, ex sana ratione, tum etiam ex bonitate Dei & necessitate hominum, evidens sit, quod oporteat esse Ecclesiam quandam in rebus fidei infallibilem?* & 2) *An ulla societas mortalium, præter Ecclesiam Romanam, certa autoritate, vel quovis alio modo, privilegium infallibilitatis in rebus fidei possit sibi attribuere?* Interim Fisherus, quo prædam suam tutius servaret, Chillingwortho persuaserat, ut in Artesiam ad Collegium Jesuitarum, quod Duaci habent, se reciperet, ibique *Causas & Rationes*, quibus permotus religionem Romanam amplexus erat, publico scripto exponeret. Hæc cum audiret Laudus, tunc temporis Episcopus Londinensis, intimis sensibus afflictus, literas tam efficaces ad Chillingworthum hac de re dedit, ut is, perspecta ratiuncularum, quibus seductus fuerat, levitate, Collegium Jesuitarum subito relinqueret, & in patriam A. 1631 reverteretur: ubi a Laudo summa humanitate acceptus, Oxonii, cum proposito in religionis veritatem libere inquirendi, consedit. Diu animo suspensus, re tandem dextro judicio ponderata, clare perspexit, principia Protestantium & Scripturæ & rationi optime convenire, adeoque ad pristinam fidem rediit, quam publice iterum professus, & colloquiis & scriptis contra Pontificios

maſcule defendit. In his eminet tractatus, quo demonſtrat, doctrinam de infallibilitate, quam tanti faciunt Romani, neque veritatis evidentia, neque certitudine rationis, nec ulla Scripturæ authoritate niti. Porro duo alii, quibus probat, Eccleſiam Romanam quondam erraſſe: primo ſcilicet, cum admitteret infantes ad Sacramentum Euchariſtiæ, ſtatueretque, eos alias ſalvari non poſſe; tum etiam, cum publice tueretur Chiliasmum, quam utramque doctrinam Eccleſia Romana, ut falſam & hæreticam, hodie damnat. Scripſit præter hæc multa alia, & in his quædam hactenus ἀνέκδοτα, ut *Reſponſionem ad quinque quæſtiones Peakii, de natura fidei & reſolutione ac conſequentiis fidei Proteſtantium*; 2) *diſcurſum de natura fidei*; 3) *quod abſurdum ſit ab Eccleſia Anglicana diſcedere, ob defectum ſucceſſionis confeſſorum viſibilium, per omnes ætates*; 4) *brevem reſponſionem ad quosdam textus Scripturæ, hunc in finem allegatos, ut probetur, Eccleſiam eſſe unam, viſibilem, univerſalem, perpetuam & infallibilem.* Anno 1635 vero majus opus noſter aggreſſus eſt, quo & principia Romanæ Eccleſiæ funditus ſubrueret, & Proteſtantium religionem vindicaret. Lis orta erat A. 1630 inter D. Potterum Collegii Oxonienſis, quod Reginæ vocatur, Præpoſitum, & Eduardum Knottum Jeſuitam, de quæſtione: *Num Catholici agant contra charitatem, dum ſtatuunt, Proteſtantiſmum ſeu fidem Proteſtantium deſtruere ſalutem æternam?* Hanc quæſtionem Knottus negabat, edito libello ſub rubro: *Charity miſtaken*, i. e. *Charitas erronea*; Potterus affirmabat, in reſponſione, cui titulus: *Want of Charity*, i. e. *Defectus Charitatis, jure Romaniſtis imputatus*, &c. Cum vero Jeſuita non adquieſceret, ſed libro Potteri alium iterum opponeret, quem inſcripſerat: *Mercy and Truth*, i. e. *Miſericordia & veritas, ſeu Charitas a Catholicis propugnata*, &c. Chillingworthus, tum Comitis Falcklandii, amici ſui, doctiſſima opera, tum lectiſſimorum librorum armario adjutus, hanc litem ſuam facere, & Knotto fuſe pariter ac ſolide reſpondendo, cauſam pro religione Proteſtantium contra Pontificios accurate dicere conſtituit. Quisnam fuerit hujus conaminis eventus, paulo poſt videbimus. Accidit eodem anno, cum beneficium

quod-

quoddam Eccleſiaſticum in Anglia vacaret, ut Chillingworthus commendaretur ab amicis Thomæ Coventrio, Magni Sigilli Cuſtodi. Nihil huic accidere poterat gratius, quam occaſio hominem, cujus virtutes perſpectas habebat, cuique maxime favebat, ſeu opibus, ſeu honore augendi: cum a ſubſidiis omnibus, quibus virtus & cultus acquiritur, videretur tunc maxime deſtitus. Sed ſubſcribenda erat Eccleſiæ Anglicanæ confeſſio *triginta novem Articulis* comprehenſa, & promittendum, ſe *Libro communium precum*, quod nihil eo contineatur verbo divino adverſum, in publicis precationibus uti velle. Hic aqua hærebat. Inſertum ſcilicet communium precum libro Symbolum, quod vulgo Athanaſio tribuitur, & ſuppoſititium & verbo revelato contrarium Chillingworthus credebat. In eodem libro præceptum decalogi, quod nobis tertium, Anglis quartum eſt, cum integra illa appendice, qua in Deuteronomii capite vigeſimo a commate 8 usque ad 12 exſtat, populo prælegi, populusque, *Domine inclina corda noſtra, ut hanc legem obſervemus*, reſpondere jubetur. Hoc inſtituto Chriſtiani ad obſervantiam Sabbathi Judaici obligari; adeoque nec Librum communium precum verbo & voluntati divinæ convenire, nec 39 Articulis, conſcientia ſalva, ſubſcribi poſſe videbatur. Tunc Chillingworthus animo angi, dubia cum Sheldono ſuo communicare, ad amici ſolutiones reſpondere, objectiones objectionibus cumulare, usque eo, ut tandem Sheldonus tantæ obſtinationis pertæſus plane, reſcriberet: *Se quidem nemini, ut contra conſcientiam, quamlibet erroneam, agat, velle perſuadere, nec tamen pruritum contradicendi honorifico conſcientiæ titulo poſſe appellare; vereri denique, ne amicus hic ſe ipſum perdat, & pro altera vita parum proficiat.* Dum hæc agebantur, Eduardus Knottus, fama certior factus, Chillingworthum præparare reſponſionem ad Librum ſuum contra Potterum, & cauſæ diffidens, & judicium publicum de utroque opere metuens, vili atque infami libello, ſub titulo *Directionis præviæ* &c. intervenire decrevit, hoc maxime inſtituto, ut odium & contemtum Chillingwortho conciliaret. Quamobrem imprimis *Socinianismi* maculam ipſi adſpergere,

tum religionis mutationem objectare, tum quod causas & rationes, cur olim Catholicismum amplexus fuerit, nondum refutarit, vitio vertere, tum etiam quod 39 Articulis Ecclesiæ Anglicanæ subscribere ambigat, exprobrare non erubuit; denique diversa postulata & conditiones circa modum, quo sibi responderi vellet, subjunxit. Interim Chillingworthus, Jesuitæ intempestiva dicacitate & calumniis minime deterritus, in opere cœpto gnaviter pergit, quod sub initium A. 1637 jam proxime ad finem perduxerat. At Laudus, qui tunc Archi-Episcopatum Cantuariensem tenebat, non permisit, ut in publicum prodiret, priusquam a consummatissimis Theologis, Pridæo, Baylæo & Fellio diligenter esset examinatum. Tandem circa finem A. 1635 liber iste Oxonii impressus, publice comparuit, titulum præ se ferens: *The Religion of Protestants a save Way to Salvation*, i. e. *Religio Protestantium tuta via ad salutem: sive Responsio ad librum, qui inscribitur:* Misericordia & veritas, seu Charitas propugnata ai Catholicis, *quo contrarium probari intenditur; Autore Guilielmo Chillingworth, Artium Magistro in Universitate Oxoniensi.* Ex epistola dedicatoria ad Jacobum I manifestum est, ipsius Regis jussu Chillingworthum hanc operam suscepisse. Quanto vero plausu defensio ista purioris religionis excepta fuerit, vel inde apparet, quod, licet grandi volumine, *in Folio* vocamus, comprehensa, nihilominus intra primos quinque menses altera vice typis fuit excudenda. Neque Jesuitarum Floydii & Lacæi, neque ipsius Knotti, qui pro duce & coryphæo ceterorum se gerebat, infamationes & cavilli, quos in hunc librum evomuerunt, obstitere, quin octava vice hactenus in Anglia fuerit editus. Post publicationem Rex Jacobus & Archi-Episcopus Laudus, excellentissimi tanti operis judices, dignum arbitrati sunt ejus Autorem, cui conferrent munus quoddam Ecclesiasticum cum magna dignitate & amplo reditu conjunctum. Anno igitur 1638 die vigesimo Julii, ad *Cancellariatum Beatæ Mariæ Sarisberiæ*, una cum *præbenda de Brixworth, alias Brikles worth, in Comitatu Northamptonii, Petriburgensis Diœceseos, Cancellariatui annexa*, admissus & institutus est. Neque tunc amplius dubi-

Digitized by Google

dubitavit omnibus Eccleſiæ Anglicanæ Articulis, & ſingulis in eisdem contentis, volens & ex animo ſubſcribere, ceu patet ex formula, quam Libro ſubſcriptionum Eccleſiæ Salisberienſis eodem die 20 Julii 1638, ſubſcripſit. Circa idem tempus etiam Magiſter Xenodochii de *Wygſtans*, nec non veteris Burgi *Leyceſtrienſis* renunciatus eſt. A. 1640 ad Convocationem Cleri, quæ eodem tempore cum ſummo regni concilio, quod Parliamentum vocant, convenerat, *Procurator Capituli Salisberienſis* ablegatus, Regi fidem ſuam dextre probavit, quam & in triſtibus illis ac turbidis temporibus, quæ paulo poſt & Regnum & Eccleſiam affligebant, usque adeo non fefellit, ut ſcriptis non ſolum & publicis orationibus, ſed manu quoque atque opera rem Principis contra perduelles adjuvarit. Interea cum inteſtino bello omnia flagrarent, nonnulli rigidiores verbi Miniſtri, parliamenti protectione ſulti, aliud pugnæ genus ciebant, non tantum contra Epiſcopatum & Liturgiam, ſed contra optimos quosque Theologos Eccleſiæ Anglicanæ, quos omnes, imprimis vero Laudum, Potterum, Haleſium & Chillingworthum, ut in vulgi odium adducerent, *Arrianiſmi*, *Socinianiſmi* & *Papiſmi* poſtulabant. At Chillingworthus in zelo verſus Eccleſiam, vel fide erga Principem, nihilo remiſſior, caſtra Regis conſtanter ſequebatur; donec ſub initium A. 1644 Caſtello Arundeliano a Wallero, exercitus Parliamentarii duce, expugnato, & ipſe in poteſtatem hoſtium veniret, morboque & frigore pœne conſumtus, Ciceſtriam abduceretur: in qua captivitate circa finem menſis Januarii prædicti anni deceſſit.

Ceterum quod ad ipſum libellum, ex quo hanc Chillingworthi vitam contraximus, attinet, is *Petro Kingio*, Magnæ Britanniæ hodie Cancellario, dedicatus, & ſecundum methodum, quam Bælius in Dictionario Hiſtorico-Critico tenet, ab editore *P. des Mazeaux* concinnatus eſt, ex quo pauca inſuper, hactenus dicta illuſtrantia, memorabimus. Pag. 5 & 44 in *Notis* ex *Bibliotheca Scriptorum Societatis Jeſu* demonſtratur, Johannis Fisheri & Eduardi Knotti nomina fuiſſe adſcita, illumque vero nomine *Johannem Perſeum*, hunc autem *Matthiam*

am Wilſonum appellari. Pag. 49 ſeq. in *Textu* legitur epiſtola Chillingworthi ad amicum anonymum, quæ doctrinæ Arrianorum nimis favet. Pag. 86 alia epiſtola ad Sheldonum textui inſerta eſt, ex qua apparet, Chillingworthum eo tempore, quo 39 Articulis ſubſcribere dubitabat, ære alieno obrutum & patre avariſſimo uſum fuiſſe. A pag. 104 usque ad p. 265 ſcripta eriſtica Knotti & Chillingworthi prolixe magis, quam accurate, recenſentur. Pag. 280 legimus, Chillingworthum in obſidione Gloceſtriæ Regi Carolo I ſuaſorem & autorem fuiſſe, ut machinæ quædam bellicæ, ad modum *Teſtudinum cum pluteis*, quorum uſus apud Romanos frequens erat, exſtruerentur. A pag. 315 usque ad p. 366 libellus ſarcaſticus: *Chillingworthi noviſſima*, quo orthodoxus nimium *Cheynellius* mortuo leoni inſultavit, ſatis operoſe recenſetur. Tandem Autor finem ſuæ narrationis facturus, conqueritur, Virum tanta virtute, pietate & moderatione præditum, *Pontificiorum* æque ac *Proteſtantium* injuriis fuiſſe laceſſitum, ab utrisque *Sociniaſmi* nota ipſi impacta. Sed hanc communem excellentiſſimorum ingeniorum ſortem eſſe obſervat, inque ajus rei teſtimonium pag. ultima in *Textu* Tillotſonii notabile effatum, in *Notis* vero *Cl. Clerici* verba, *Art. Crit. Vol. III Ep. X p. 272, 273* adducit. Finitur opuſculum Indice ſatis locuplete.

R. MOSIS MAIMONIDIS CONSTITUTIONES de Siclis, quas Latinitate donavit & Notis illuſtravit JOANNES ESGERS, Amſtelo-Batavus.

Lugd. Bat. apud Jo. Arn. Langerak, 1727, 4.

Plag. 20.

LIbrum hunc in *Actis* noſtris *A. 1720 p. 41 ſq.* recenſuimus, & vel paginarum collatio docere videtur, eandem eſſe editionem, novo tantum titulo exornatam, in quo alterius Bibliopolæ fit mentio. Quoniam itaque nil novi hic deprehendimus, nova recenſione non eſt opus. Monemus tantum nunc, quod non ſemper in verſione totus exhauriatur ſenſus, cum v. c. *Cap. 2 §. 1 p. 33* omittantur voces כמין שופר *ad inſtar tubæ.*

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Octobris Anno MDCCXXVII.

JO. FRANCISCI BUDDEI, THEOL. D. ET P. P. Iſagoge Hiſtorico-Theologica ad Theologiam univerſam ſingulasque ejus partes.

Lipſiæ, ex officina Thomæ Fritſchii, 1727, 4.
Alph. 10 plag. 12.

QUamvis eum inter noſtros, tum a religionis noſtræ placitis diſſentientes Theologos haud defuerint, qui de ratione ad cognitionem litterarum ſacrarum perveniendi, ſive de methodo Studii Theologici ſunt commentati; gratiſſimam tamen Summe Reverendus Autor litteris operam præſtitit, quod hanc Iſagogen hiſtorico-theologicam juris publici fecit, hocque novo ingenii præſtantiſſimo monimento ſingularem eruditionis laudem ac famæ decus non mediocriter auxit. Namque uti poſt fata doctiſſimorum virorum, qui in argumento hoc explanando jam verſati fuerant, omnium litterarum, eoque nomine illarum quoque, quæ ad eruditionem ſacram pertinent, inſignis facta eſt mutatio, quæ Autori noſtro occaſionem dedit, quam plurima capita ab aliis aut plane prætermiſſa, aut leviter expoſita, egregie ac cōpioſe illuſtrandi; ita & aliam Iſagogen hanc tradendi tenuit rationem. Non ſolum enim de indole ſingularum diſciplinarum, quibus Theologia abſolvitur, deque modo diſcendi illas accurate diſſeruit; verum etiam eundo per omnia ſecula ad noſtra usque tempora, quæ in hoc doctrinæ genere ac ſingulis illius capitibus contigerunt mutationes, enarravit, præcipuosque ſimul autores eorumque ſcripta ita recenſuit, ut quæ laudanda ac vituperanda ſint, moneret, aliosque, quæ debeant imitari, quæque rurſus evita-

re, condoceret. Hac ratione Isagoge hæc pleniorem historiam litterariam totius Theologiæ comprehendit, omniaque diligenter, quæ cum ad fata omnium eruditionis sacræ disciplinarum, tum ad libros illarum pertinent, commentorat. Ipsum opus divisum est in duas partes, quarum prior quatuor capitibus de fine Studii Theologici: de Theologiæ cultore ejusque indole ac virtutibus: de mediis, quibus Theologiæ habitus comparatur, ac de propædevmatibus theologicis exponit. In hisce argumentis rite explicandis ad id præcipue Autor operam suam contulit, ut & eruditionis ac sapientiæ nexum arctissimum demonstraret, ac diligenter inculcaret; ubi autem verba fecit de propædevmatibus theologicis, singulas partes cum humanioris, tum philosophicæ doctrinæ ita persecutus est, ut quid ex illis a Theologiæ cultoribus discendum sit, indicaret, ac multa, quæ historiam harum disciplinarum illustrant, moneret. In posteriori Parte hujus Isagoges descendit ad singulas Theologiæ disciplinas, & primo loco posuit Theologiam theticam, sive dogmaticam, quo nomine & catecheticam comprehendit. Enarravit illius originem, progressus & fata per singula fere a Christo nato secula ad nostram usque ætatem: nec nævos & incommoda, a doctoribus scholasticis invecta & interdum repudiata, mox iterum recepta, prætermisit. Eadem ratione sequenti capite de Theologia, quam vocant, symbolica exposuit, ubi veterum pariter ac recentiorum symbolorum historiam, eamque variis observationibus illustratam, justa serie exhibuit. Capite tertio egit de Theologia Patristica, nec tantum historiam & fata illius descripsit, sed etiam haud paucas observationes de Patrum lectione recte instituenda, deque justo, quod illi statuendum sit, pretio, adjecit. Cum se capite quarto ad Theologiam moralem contulisset, de Patrum quoque doctrina morali disserit, simulque de Theologia mystica & jurisprudentia divina, prudentia item christiana & pastorali, verba fecit. De jurisprudentia ecclesiastica capite quinto ejusmodi tractationem instituit, quæ & illis, qui prima tantum principia illius cognoscere volunt, & eis, qui ulterius progredi cupiunt, inservire potest, quoniam itidem historiam illius diligentissime prosecutus est, multasque controversias, quæ hodie inter viros eruditos agitantur, illustravit. Sed cum ex istarum,

quæ

quas hiſce capitibus enarravit, Theologiæ partium, præſertim Jurisprudentiæ eccleſiaſticæ, conſideratione abunde pateret, quam eximius in his omnibus Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſit uſus, pro boni ordinis ratione ſtatim ſubjunxit, quæ de iſta fuerunt obſervanda. Capite ſeptimo egit de Theologia polemica, ubi pro multitudine controverſiarum theologicarum ampliſſimum differendi campum invenit, multaque momenta, quæ in hac parte hiſtoriæ litterariæ adhuc confuſa & perturbata fuerunt, perſpicue ac diſtincte propoſuit. Nam quamvis non defuerint, qui noſtrorum Theologorum ſcripta polemica recenſuerunt, id tamen plerumque factum eſt perfunctorie, ita ut haud obſervaverint, quænam illorum fuerit occaſio, an & qua ratione ab adverſariis, quos ſibi oppugnandos ſumſerunt, fuerint refutata? an & quid iterum his reſponſum ſit? & quæ reliqua ſunt ejusdem generis. Proinde in noſtratium ſcriptis polemicis recenſendis maxima quidem Autori noſtro ſuborta eſt difficultas; quam tamen, quantum fieri potuit, feliciter ſuperavit, omniaque copioſe ſatis ac juſto ordine propoſuit. Ultimo loco pertractavit Theologiam exegeticam, in qua ita verſatus eſt, ut primum textus originalis, tum verſionum, tandem Commentatorum, quos vocant, veterum pariter ac recentiorum, hiſtoriam traderet, nævos pariter ac virtutes illorum, qui in hoc ſanctioris doctrinæ genere vires ſuas exercuerunt, itemque viciſſitudines, quæ hic ſe offerunt, indicaret, regulasque ſimul iis, qui & hoc recta via incedere volunt, præſcriberet. Quumque ab eo tempore, quo opus hoc typis exſcribi cœpit, non tantum novi libri, ſed etiam novæ editiones prodierint, ea quæ hoc loco erant prætermiſſa, Autor in addendis & ſupplendis, quæ extremo operis hujus ſubjecta ſunt, obſervavit.

Hæc eſt ratio & ſumma operis hujus generatim a nobis indicata. Verum præſtantia illius poſtulat, ut ex tanto ſcientiæ theologicæ & litterariæ apparatu lectori noſtro ſpecimina quædam exhibeamus. Capite igitur *primo* Libri prioris *de fine Studii Theologici* accurate recenſet ſcriptores methodi theologicæ, atque inter alios imprimis commemorat *Inſtitutiones Theologicas Patrum antiquorum* Joſephi Mariæ Tommaſi: *Bibliothecam ſelectam de ratione ſtudierum* Antonii Poſſevini: Petri Annati *Methodicum* p. 5. 10.

p. 11. *ad Theologiam poſitivam apparatum:* Joannis Mabillonii librum de *Studiis Monaſticis*, quorum ſcriptorum non ſolum ſummam exhibet, ſed etiam de iis judicat, atque imprimis controverſiam
20. & attingit, quæ Mabillonio cum Armando Joanne Bouthillerio Ran-
1797. ceo, Abbate Trappio, ſuper quæſtione: an monachis litterarum
14. ſtudia conveniant? interceſſit. De Hyperio obſervat, quod poſſet dubitari, quo jure reformatæ Eccleſiæ doctoribus annumeretur, cum Academiam Marpurgenſem, in qua docuit, eo tempore noſtræ eccleſiæ ſacra ſecutam eſſe conſtet, ſimulque libri, quem de *ratione Studii Theologici* ſcripſit, capita ſedulo recenſet. In eodem capite diſſerit Autor de uſu & abuſu eruditionis in theologicis, at-
25. que imprimis explicat uſum & abuſum vocis *Theoſophiæ*, monetque, quod Theologia ſive accipiatur de doctrina, ſive de habitu, utroque modo recte Theoſophia appellari poſſit: quamvis haud negandum ſit, inter Theoſophiam & Theologiam hoc diſcrimen conſtitui poſſe, ut per hanc aut cognitio ipſa rerum divinarum, aut doctrina de iisdem deſignetur, per illam autem facultas ſive virtus bona a malis diſcernendi & illa amplectendi, hæc fugiendi. Hiſce expoſitis, addit quoque abuſum hujus vocabuli, atque ex hiſtoria vetuſtiori & recentiori originem illius oſtendit. In capite *tertio* libri hujus prioris, in quo tractat de *mediis, quibus Theolo-*
85. *giæ habitus comparatur*, deprehendimus copioſum indicem ſcriptorum, ex quibus ſpeciatim librorum ſtudio theologico inſervi-
92. entium notitia haurienda, itemque characteres, quibus libri boni a malis ſunt diſcernendi, cujusmodi ſunt: ſi argumentum, quod Autor aliquis tractandum ſibi ſumſit, utile ſit, magnique momenti; ſi plene illud tractaverit, nihilque eorum, quæ de illo ſcitu neceſſaria ſunt, omiſerit; ſi ſolide illud tractaverit, hoc eſt, ſi circa principia & fundamenta rite conſtituenda ſollicitus potius fuerit, quam circa ea, quæ curioſitati hominum blandiuntur; ſi ἀλλότρια non admiſcuerit, & a digreſſionibus, nihil ad rem facientibus, ſe abſtinuerit; ſi denique perſpicue & ſermonis genere puro, quantum res ipſa permittit, & eleganti cuncta propoſuerit. Hiſce cha-
74. racteribus, qui illuſtrantur, additæ ſunt regulæ in librorum lectione obſervandæ, quæ ſequentes ſunt: quidam libri plane non ſunt legendi; quidam non niſi ab iis legendi ſunt, qui cuncta rite diſcer-

nere

nere atque dijudicare poſſunt; legendi ſunt, qui cujusque ingenio, & ſcopo, quem ſibi conſtitutum habet, conveniunt; lectioni modus ponatur, ne aut memoria obruatur, aut vis judicii ſuffocetur; lectio ſemper cum meditatione & δοκιμασίᾳ ſit conjuncta; ita denique inſtituatur, ut quæ uſui nobis eſſe poſſunt, ſeligantur, diligenterque retineantur Caput *quartum de propædevmatibus theologicis* maxime copioſum eſt, de quo generatim monemus, quod in iſto Autor hiſtoriam non ſolum litterarum humaniorum, artis criticæ, oratoriæ, poeticæ, ipſius hiſtoriæ civilis ac litterariæ, ſed etiam diſciplinarum philoſophicarum ſtrictim tradiderit. Speciatim notatu digna ſunt, quæ habet de controverſiis ad linguam Græcam atque Hebræam & utriusque neceſſitatem ſpectantibus: p. 117. neque non de certamine inter Conringium & Wasmuthum agitato. 125. Namque cum autoritate Auguſti, Ducis Brunſuicenſis & Luneburgenſis, adminiſtro Joanne Sauberto, conſilia de nova Scripturæ ſacræ verſione Germanica adornanda caperentur, Conringius, ſocer Sauberti, inſtitutum hoc probavit, atque arbitratus eſt, de verſionibus ad textum Hebræum exigendis & corrigendis non adeo laborandum eſſe, cum mediocris etiam verſio, eaque in multis a textu Hebræo diſcrepans, ſufficiens ſit, ut fideles Chriſtiani ad vitam æternam deducantur. Punctis etiam vocalibus accentibusque non multum tribuit, atque affirmavit, nullum ſaluti creari periculum, ſi quis vel maxime contendat, codicem Hebræum corruptum hinc inde & depravatum eſſe. Huic igitur Conringio Wasmuthus ſe oppoſuit, quorum virorum ſcripta in hac controverſia edita heic recenſentur. Ubi Autor progreditur ad artem oratoriam, 157. maxime commendat Quinctilianum, ac judicat de eo, quod, licet ethnicus fuerit, longe tamen rectius de eloquentia ſenſerit, quam plurimi Chriſtianorum, etiam eorum, qui omnino de eloquentia ſacra præcipiant. In tradenda hiſtoria Poeſeos copioſe illuſtravit 161. originem artis hujus, atque multa attulit, quæ ad Poeſin ſacram pertinent. 168. Quæ habet de Hiſtoria civili, de qua copioſiſſime dictum 176. eſt, ad tria capita poſſunt revocari: primum tractat de methodo ſtudii hiſtorici ordineque legendi hiſtoricos ac ſcriptores, qui methodum ſtudii hiſtorici tradiderunt, recenſet: deinde viam monſtrat, quomodo notitia hiſtoricorum ſit comparanda, ac denique

characteres boni hiſtorici ſignificat. Hiſtoriam litterariam di-
p. 199. ſtribuit in tres claſſes: in hiſtoriam litteratorum, hiſtoriam li-
brorum & hiſtoriam artium & ſcientiarum, de quibus ſingulis iti-
217. dem fuſe dictum eſt. Ad ultimam claſſem etiam refertur hiſtoria philoſophica, de qua ita agitur, ut non tantum ſcriptores, qui generatim de ea commentati ſunt, indicentur, ſed & ſpeciatim de ſingulis ſectis tum ſcriptores præcipui, tum alia obſervatu digna commemorentur. Quando de ipſa Philoſophia tractatio inſtituitur, regulæ quædam præmittuntur ab illis obſervandæ, qui rite hic
237. progredi cupiunt. Iſtæ ſunt ſequentes; utilia & profutura ubique conſectanda ſunt, nec vanis inanibusque inhærendum ſpeculationibus; ex ipſa naturæ conſideratione ſapere, hoc demum eſt philoſophari; naturæ interpretes, ſeu philoſophi, ita audiendi, ut nullius in verba juremus, ſed, cunctis accurate conſideratis ponderatisque, retineamus, quæ veritati maxime conſentanea deprehendimus; recentiores ita conſulendi, ne contemnamus veteres; non ſtatim id pro optimo habendum eſt ſyſtemate, in quo cuncta bene cohærent, ſed quod phænomenis præcipuis explicandis ſufficit, dubiaque non ſecat, ſed ſolvit; falluntur, qui, omnium omnino rerum ſe reddere poſſe rationem, exiſtimant, &, ejusmodi ſyſtema ſe inveniſſe, jactitant, in quo rationi nihil ignotum aut impervium relinquatur; cavendum, ne rationi plus, aut minus, quam decet, tribuamus; de ſententia Philoſophi cujusdam tum demum judicandum, ſi integrum ejus ſyſtema perſpectum habeamus; notio-
241. nes unius diſciplinæ caute ad aliam ſunt transferendæ. Ipſa quoque ſingularum Philoſophiæ partium hiſtoria traditur, ubi imprimis
246. multa erudite dicta ſunt de Theologia naturali, ejusque ſcriptoribus, cum de illis, qui de ſpiritibus creatis eorumque operationibus expoſuerunt, ubi & vetuſtiores & recentiores de hoc argumento controverſiæ occurrunt; tum de ipſo Deo tractarunt, quibus additi ſunt, qui Theologiam hanc naturalem methodo, uti dicitur, ſyſtematica exhibuerunt.

Nunc accedimus ad Librum poſteriorem Iſagoges hujus, cujus caput *primum* exponit de *Theologia thetica*, ſive *dogmatica*. In principio illius Autor explicat nomina hujus Theologiæ, cum modo *dogmatica*, modo *thetica*, ſive *poſitiva* appellatur, ſimul-

que

que differit de discrimine inter Theologiam positivam & scholasticam ex mente Pontificiorum. Fuerunt enim nonnulli, qui inter Theologiam positivam & scholasticam hocce constituerunt discrimen, quod positiva nitatur tantum Scriptura sacra & traditione Conciliorum & Patrum; scholastica vero his addat humanæ mentis ratiocinia, & quæ Philosophia aliæque scientiæ suppeditant. p. 336. Ubi progreditur ad historiam Theologiæ theticæ rite tradendam, observat, quod Symbolum Apostolicum pro compendio quodam aut theologico, aut catechetico, ab ipsis Apostolis condito, haud haberi possit, ac varia notatu digna monet de *Libro didascaliarum*; 342. itemque cum ostendit, quod in doctoribus ecclesiæ seculi secundi & tertii systematicæ methodi vestigia haud deprehendantur, de Clementis Alexandrini libris ὑποτυπώσεων & Origenis libris quatuor περὶ ἀρχῶν. 345. De scriptis doctorum ecclesiæ seculi quarti & quinti observatur, quod in quibusdam lineamenta quidem institutionum doctrinæ sacræ occurrant, sed tamen id, quod in methodo systematica præcipuum sit, nondum inveniatur; qua occasione copiose dictum est de Cyrilli Hierosolymitani catechesibus, quæ observationes in addendis augentur. 348. Cum in orientali ecclesia Joannes Damascenus seculo octavo eam tractaret 812. Theologiam ingressus est rationem, quæ proxime accederet ad scholastico-systematicam, copiose heic Damasceni hujus libri de *fide orthodoxa* recensentur, ac de illis judicatur, quod, quamvis in opere hocce contineantur, quæ minime sint contemnenda, occurrant tamen, quæ omnibus placere nequeant, imprimis quod suo exemplo alios invitaverit, ut in doctrina sacra simplicitatem Christianam migrarent & Theologiam subtilibus interdum, vanis & otiosis speculationibus corrumperent. 355. Addidit Autor sententiarum collectores, & cum perveniret ad tempora recentiora, disseruit de Philippo Melanchthone ejusque *Locis communibus*: 357. de diversis illorum editionibus harumque discrepantia: 383. porro de satis Theologiæ systematicæ inter Lutheranos: 388. de studio quorundam ex Pontificiis Theologiam scholasticam emendandi; 404. neque non de satis Theologiæ hujus inter Reformatos, quarum observationum doctissimarum summam si vellemus exhibere, nimis esset copiosum. Quocirca convertimus nos ad caput *secundum* libri hujus,

jus, quod agit *de Theologia ſymbolica*, atque itidem refertum eſt ſingulari apparatu doctrinæ theologicæ & litterariæ. Recenſet Autor ſymbola eccleſiæ cum vetuſtiora, tum recentiora, iſtaque diligenter illuſtrat. Quod ad vetuſtiora attinet, deprehendimus
p. 44. heic multa notatu digna de Symbolo Apoſtolico, de quo probat, quod ab ipſis Apoſtolis conditum haud ſit, ſed ex formula baptiſmi ſolemni enatum, ſimulque adducit copioſe ſcriptores de hocce
448. ſymbolo. Cum magni momenti ac celebritatis ſit ſymbolum Nicænum, illius quoque hiſtoria accurate exhibetur, quam & habe-
451. mus de ſymbolo Athanaſiano, de quo Autor luculenter ac ſolide oſtendit, quod illud Athanaſio perperam tribuatur. Sequuntur ſymbola, quibus controverſiæ cum Arianis occaſionem dederunt,
455. quæ omnia juſto ordine recenſentur, item Symbolum Conſtan-
463. tinopolitanum, Symbola Pelagianorum, quorum nonnulla ab illis edita ſunt; ſed maximam partem ad fallendos incautos comparata. Poſtquam hæc de ſymbolis vetuſtioribus copioſe fuerunt expoſita, Celeberrimus Autor ad ſymbola recentioris ætatis progreditur, quæ recenſet hoc ordine, ut primum de Auguſtana Confeſſione, ceterisque eccleſiæ noſtræ ſymbolis, deinde de ſymbolis eccleſiæ Romanæ propriis, tum de eccleſiæ Græcæ ac denique de Reformatæ eccleſiæ ſymbolis diſſerat, nec quidquam, quod ad hiſtoriam & eccleſiaſticam & litterariam horum ſymbolorum pertinet, prætermittat. Caput *tertium* tractat de *Theologia Patriſtica*.
537. Heic notatu digna ſunt, quæ Autor habet de ſcriptoribus Patrum
189. notitiam ſuppeditantibus. De Patrum eruditione cenſet, quod iſta minime quidem contemnenda, ex iſtius tamen, quo vixerunt, temporis ratione æſtimanda; atque probat, quod nonnulli illorum hiſtoriarum & antiquitatis non fuerint imperiti, in gentilium
552. quoque ſcriptorum lectione haud perfunctorie verſati. De Philoſophia illorum ſpeciatim judicat, quod, quamvis Platonem quidam præ reliquis laudent ejusque approbent placita, reliquos tamen non plane contemnant Philoſophos: unde dicendum ſit, eos eclecticos potius, quam Platonicos fuiſſe, id quod exemplis diſerte comprobat. Addit rationem, cur hiſce doctoribus Phyſica diſpli-
562. cuerit, eam quippe, quod, qui Phyſicam ex gentilium Philoſophis tractabant, eorum ſimul Theologi cenſebantur, & in libris, in quibus

ger rerum naturalium principia explicabantur, simul de mobili-
bus, & penetrabilitate de interstitiis corporum, & quibusnam cor-
poribus Philosophi præsertim recentiores tribuant gravitatem, &
quibus negent. Post hæc copiosius explicavi quinam Theolo-
gi in Patribus existentes doctrinæ Scripturæ & Mentis Patrum ac- p. 166.
cedentes Theologiæ, quod opportunum laudis complementum 239.
dicunt, quæ vel modis contra illos deliquerint, contumeliosis
verbis Scriptores Romanos, inquisitores & judicium Mentis pa-
tefactores, quod ultimum ex capitibus Theologiæ mentis dolo-
sæque existit. Mentem Autoris esse, dolumen illi, non Pan-
dectas, ob eadem capita damnatum; ex prima Summa Jordani,
quam Autor ita, & contra Autorem, cum falsi principii & consum-
matæ ignorantiæ, damnavit, ut ejus Autorem laudem tamen
me, qua justus Scriptor, non desinere, quæ observavi de illo,
& Angelum Theologiæ mentis dolosæ, & Scripturæ Patrumque
& illiterati dictatorem. Mentem in capite hæreticorum, quod
longissime ampe evidens fatemur sectarios dissimulare 249.
Patrum & Scripturæ sensum & fundamenta, quæ ipsi in antiqui-
tate fundata, super regulas & opera antiquitatis ædificare, &
contra eorum sensum in fide progredi, ut Novatores, Arianos,
&c. Theologiam Patrum & traditionum fundamentalem non
evidere. Ad hæc, quæ non videnti Angelo ad hæc explicanda,
& legitimum sanctorum sensum probandum, & hos argumen- 210.
ta adhuc evidentiora dicere. Orde non audeat quæ non sentiat
de Theologia mentis, libri polemici, in hoc capite pertractati.
Theologiæ mentis librorum deperditorum. Primum Autoris
disputæ de Theologia mentis. Patrum, antequam essent sic Pa-
tres, non fuisse Scriptores mentis, differre de Scriptore mentis
positivum Fundamentum quod promulgat, in quo illum de-
clarat doctrinæ Patrum non adeo proficuæ fuisse Ecclesiæ. Autoris
ratiocinium ad Romanum Collectorem quorum textus Patro-
rum in mentem, ac non eum Scripturæ non esse Collectorem
defendat, textumque sacrum corrumpat. In hac ratiocinio de
doctrina mentis Patrum ignorata pugnavit ab ea argumenta
Theologiæ mentis Angelicæ, cujus Scriptor, quæ hoc ratiocinium 696.
pugnant, ignorans. Illorum exhibet exemplum, ubi non
Kkkk

veritate fieri poteſt, ab accuſationibus Barbeyracii defendit. Hac parte hiſtoriæ Theologiæ moralis abſoluta, progreditur cum ad
p. 823. doctores ſcholaſticos, ſpeciatim ad Abælardum, de quo in addendis multa dicta ſunt; tum ad ſcriptores recentiores, ubi ea, quæ
652. beatus Lutherus de moribus Chriſtianorum præcepit, egregie illuſtrantur, ac iſta quoque obſervantur, quæ in Theologia morali
667. Reformatorum a nonnullis fuerunt deſiderata. Horum enim doctorum ſcripta moralia quibusdam ſuſpecta ſunt, quod ejusmodi principia foveant, quæ prima genuinæ doctrinæ moralis fundamenta evertere prorſus videntur, cujusmodi cumprimis illorum doctrina de abſoluto prædeſtinationis decreto eſſe cenſetur. Ea de cauſa ab utraque parte nonnulla ſcripta fuerunt edita, quæ Au-
672. tor noſter memorat. Exhibet quoque Hiſtoriam Theologiæ myſticæ, in qua lectu digna occurrunt, de Dionyſio Areopagita, de Thoma Kempiſio, de Joanne Arndtio, de Poireto, de Fenelonio, de libris pœnitentialibus. Subſequitur caput *quintum de Jurisprudentia eccleſiaſtica* Heic primum Autor conſiderat, quænam
742. Eccleſiæ a Chriſto inſtitutæ ſub ipſo Servatore & Apoſtolis fuerit indoles, qua occaſione differit cum de canonibus Apoſtolorum, atque ea tradit, quæ de numero, tempore atque autoritate illorum diſputata fuerunt; tum de conſtitutionibus Apoſtolicis, quarum
746. hiſtoriam litterariam itidem exhibet. Progreditur ad diſciplinam Eccleſiaſticam ſeculi ſecundi & tertii, ubi Conciliorum canones & horum collectiones in cenſum veniunt, inter quas ea, quæ Codicem canonum Eccleſiæ univerſæ exhibet, eminet, quam aliæ de-
750. inceps in Eccleſia orientali ſubſecutæ ſunt. Igitur Autor exponit de Codice canonum Eccleſiæ univerſæ atque non ſolum originem illius, verum etiam ſummam atque autoritatem cauſamque, cur
753. vocetur Codex canonum Eccleſiæ univerſæ, oſtendit. Ab hoc codice ſedulo diſtinguendus eſt Codex Eccleſiæ orientalis, de quo etiam multa dicta ſunt, ut & de origine & ſcriptoribus nomo-canonum.
757. Quum in occidentali Eccleſia poſt Innocentii I Romani Epiſcopi tempora ſtudium colligendi Eccleſiæ Canones invaluerit, atque hac in re maxime enituerit diligentia Dionyſii Exigui; ſeculo vero nono impoſtor quidam ſub Iſidori nomine novam collectionem figmentis plenam orbi obtrudere auſus ſit, hæc capi-

ta

ta itidem ab Autore nostro multum sunt illustrata, qui & differit de Collectione Canonum a Dionysio Exiguo instituta, & de Pseudo-Isidoro, & productis ab eo primum veterum Episcoporum Romanorum Epistolis decretalibus. Ad reliqua secula dum se confert, lectu digna proponit de Reginone, Abbate Prumiensi, qui primus in occidente canonibus conciliorum & decretis Pontificum adjunxit sententias Patrum & leges Codicis Theodosiani: porro de jure Canonico a Luthero combusto: de præcipuis autoribus, qui Acta Conciliorum collegerunt; de provocationibus, seu appellationibus, quas vocant, ad sedem Romanam, de quo postremo momento orta est disceptatio. Nonnulli enim antiquissimis etiam temporibus usitatum fuisse, ut ad Episcopos Romanos provocaretur, contendunt, quibus tamen alii & quidem cordatiores ex ipsis Romanensibus repugnant. Controversiæ hujus causa varia scripta ab utraque parte edita sunt, quæ Autor noster recensct. Hisce addidit defensores libertatis Ecclesiæ Gallicanæ, ac speciatim egit de scriptis ac controversiis Natalis Alexandri, Petri de Marca, Edmundi Richerii, simulque ostendit, quæ inter Venetos & Paulum V Pontificem de limitibus sacerdotii & imperii acriter sint disputata, ut taceamus de iis, quæ differit ac suppeditat de limitibus potestatis Ecclesiasticæ inter Reformatos; de Hierarchia Ecclesiastica; de antiquis Pontificum Catalogis; de Philippi Mornæi *Mysterio iniquitatis*. Caput *sextum* tractat de *Historia Ecclesiastica*, in quo Autor agit primum de fontibus Historiæ Ecclesiasticæ veteris Testamenti, speciatim de Flavio Josepho; de scriptoribus, qui singulas Historiæ Ecclesiasticæ veteris Testamenti partes illustrarunt, ubi seorsim quædam dicit de Spenceri opere de *Legibus Hebræorum ritualibus*, atque illos adducit, quos hac in re præeuntes sibi quodammodo habuit, quique istum refutarunt. Deinde accedit ad scriptores Historiæ Ecclesiasticæ novi Testamenti, ac primo loco illos recensct, qui Historiam Ecclesiasticam novi Testamenti justis operibus complexi sunt, quam in rem accurate tradidit Historiam Centuriarum Magdeburgensium, easque contra Antonium Pagi defendit. Neque non illustravit originem & Historiam Martyrologiorum; indicem exhibuit scriptorum Hæresiologicorum veterum & recentiorum & antiquitatum Ecclesiastica-

p. 770.
780.
1827.
772.
818.
828.
835.
843.
846.
868.

ſticarum. Hiſce dictis præcipua Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ novi Teſtamenti intervalla ſpeciatim conſiderat, fontesque ac documenta, ex quibus lux illis affundi queat, indicat. Primum, quod conſtituit, intervallum progreditur a Chriſto nato usque ad tempora Caroli M. ſecundum a Carolo M. usque ad Eccleſiæ reformationem, a Luthero ſuſceptam, tertium ab hac emendatione Eccle-
p. 943. ſiæ ad noſtra usque tempora. Scriptores, qui ad reformationis hujus hiſtoriam pertinent, revocavit ad tres claſſes. Recenſuit enim primum eos, qui ipſam reformationis hiſtoriam tradiderunt, aut quædam, quæ eo ſpectant, peculiaribus expoſuerunt commentationibus, tum eos, qui vitam resque geſtas beati Martini Lutheri, aliorumque, quorum miniſterio Deus in Eccleſia emendanda uſus eſt, deſcripſerunt; porro eos, qui generatim iſtorum, ut & ſequentium temporum, hiſtoriam ita condiderunt, ut ad res Eccleſiæ ſimul reſpicerent; quibus denique & illos adjunxit, qui Hiſtoriam Eccleſiaſticam ad noſtra usque tempora deducere aggreſſi ſunt.

Caput *ſeptimum* agit de *Theologia Polemica*. Poſtquam Autor recenſuit concertationes Apoſtolorum virorumque Apoſtoli-
967. corum cum variis hæreticis, commemorat Apologias veteris Ec-
993. cleſiæ doctorum pro Chriſtianis, ubi multa differit de Ignatio, Juſtino Martyre ejusque Dialogo cum Tryphone Judæo, ac quæ ſuper iſto exortæ ſunt, diſceptationibus eruditorum virorum: de Athenagora, Theophilo aliisque cum ſecundi, tum reliquorum ſeculorum ſcriptoribus Apologeticis. Poſt hæc differitur de Phi-
1007. loſophis, qui Chriſtianæ religionis veritatem impugnarunt, iisque, qui Philoſophos quosdam gentilium Chriſto oppoſuerunt. Dum in hæreticis ſeculi tertii verſatur atque errores Manichæorum explicat, inter alia multa lectu digna obſervat de Archelao,
1027. Carrharum Meſopotamiæ Epiſcopo, qui gentilium Philoſophos judices in controverſia cum Manichæis eſſe voluit, id quod haud reprehendi poſſe Autor noſter putat, ſi ex principiis rationis, ſecundum quæ Philoſophi iſti tantum judicare poterant, diſputatio fuiſſet inſtituta, quemadmodum & omnino inſtitui poſſet. Quum vero præcipue Scripturæ ſacræ dictis utrinque pugnatum ſit, gentilium Philoſophi heic munere judicum haud fungi potuiſſe.

Ad-

Addit alia de hoc Archelao, de ejus indole mentis, deque, quos litteris consignaverat, libris. Quando ad reliqua secula progreditur, copiose exponit de Athanasio ejusque scriptis polemicis atque observat, quid nonnulli desiderent in ejus methodo tractandi controversias. p. 1033. Ipse putat, quod concertationes cum Arianis feliciori successu processissent, nisi Hebreæ linguæ ignorantia obstitisset, quo minus Athanasius in dictorum Scripturæ, quæ Arianis opponebat, explicatione semper satis feliciter versaretur. Eadem diligentia persequitur, quæ dicenda erant de Hilario Pictavienſi, aliisque, qui Arianos refutarunt: de Epiphanii Theologia Polemica: de Augustino ejusque methodo disputandi: de Vincentio Lerinensi, de quo varia observatu digna heic occurrunt: deque controversiis Pelagianis. Imprimis legenda sunt, quæ hac occasione de Augustino & certaminibus de ejus sententia ortis dicuntur. Augustinus enim gratiam adversus Pelagianos asserendo non potuit omnem suspicionem evitare, quo minus in contrarium quodammodo prolapsus errorem & absolutæ prædestinationi plus, quam decet, tribuere censeretur. Sed cum magna ejus semper in Ecclesia fuerit autoritas, disputatum acriter ad nostram usque ætatem fuit, aliis eum accusantibus, aliis defendentibus. Quæ igitur hac in causa ab utraque parte scripta edita sunt, horum indicem exhibet Autor noster, atque addit, quomodo in certamine contra Pelagianos Pontificum Romanorum enituerit industria, quæve sint incommoda Theologiæ Polemicæ in controversiis cum Pelagianis vel maxime conspicua, cujusmodi etiam de certaminibus cum Nestorianis observat. Ex illis, quæ tradidit de scriptoribus polemicis seculi octavi & noni, imprimis commendanda sunt, quæ habet de Joannis Damasceni scriptis polemicis; de Agobardo, de quo ostendit, cur ille contra Judæos scripserit; de Paschasio Radberto; de Berengario eorumque controversiis. Cur seculo decimo tertio acrius, quam in præcedentibus, cum Judæis pugnatum sit, hanc causam indicat atque illustrat: apud Judæos quippe, per varias gentes dispersos, post Talmudis compositionem seculo sexto finitam subsecuta esse tempora sterilia; at cum in media ista nocte apud Arabes nova lux bonarum artium orta fuerit, ex Judæis quoque haud paucos ad litterarum studia tractanda se accinxisse.

1037. 1045. 1049. 1062. 1071. 1075. 1098. 1106. 1143.

Digitized by Google

Hinc ſeculo decimo & ſequentibus præſtantiſſimi in omni doctrinæ genere inter eos exſtiterunt doctores. Quumque hactenus in oriente maximam partem commorarentur ; ſeculo undecimo contigit, ut Babylone expulſi, ſcholisque ſuis ſpoliati, magno agmine in Europam, præſertim in Hiſpaniam, ſeſe reciperent. Novam hinc paſſim certaminum cum Judæis occaſionem ſuppeditatam fuiſſe Chriſtianis, Autor obſervat. Explanat quoque rationem
p. 1147. controverſiarum inter Eccleſiam Orientalem & Occidentalem ſe-
1157. culo decimo tertio & decimo quarto, atque adducit lepidam pro-
1175. bationem Joannis de Raguſio, quod ſacra Cœna ſub una tantum
1172. ſpecie fit adminiſtranda, quoniam in oratione dominica a Deo panem noſtrum quotidianum petamus; per panem autem intelligatur corpus Chriſti, quod in Sacramento Altaris accipiamus, & quum Chriſtus nullam mentionem fecerit potus & vini, manifeſtum fit, quod ſufficiat panis; alioquin inſufficienter Chriſtus ſuos diſcipulos docuiſſet orare. Quæ diſſerit de ſcriptoribus ſeculi
1182. decimi quinti, inter alia de Hieronymo a Sancta Fide, quædam obſervatu digna continent. Quum ſe contulerit ad tempora recentiora, primum enarravit ſcripta polemica noſtratium Theologorum, imprimis beati Lutheri & Philippi Melanchthonis; deinde Pontificiorum, ubi multa collegit de Roberto Bellarmino, de Jacobo Perronio, de Jacobo Benigno Boſueto, de Antonio Arnaldo: de autoribus, qui Eccleſiam Romanam cum noſtra conciliare voluerunt, deque methodiſtis: denique Reformatorum, in qua parte commemorata ſunt diligenter ſcripta polemica Joannis *Calvini*, Theodori Bezæ, Jacobi I Angliæ Regis & præcipuorum tum in Belgio, tum in Anglia Galliaque Theologorum, ut taceamus de iis, quæ ſpeciatim ad controverſias cum Pontificiis, Reformatis, Socinianis, Fanaticis aliisque ſpectant, & heic fuſe propoſita ſunt. Reſtat ultimum caput ſive *octavum* de *Theologia exegetica*. Heic
1443. copioſe diſputatur de libris Canonicis veteris Teſtamenti eorumque autoribus: de lingua eorum originali: de præcipuis Codicis Hebræi editionibus ac de omnibus eruditorum controverſiis,
1480. quæ de hiſce capitibus ſunt exortæ. Pari ratione de Codice Græco novi Teſtamenti agitur & cumprimis Hiſtoria conſtituti Canonis
1509. traditur: præcipuæ veteris & novi Teſtamenti verſiones enarrantur,

tur, ac cumprimis versiones Græcæ, quæ septuaginta Interpretum dicitur, Historia exhibetur, & cum inter Latinas *vulgata*, quæ vocatur, emineat, quæ ejus ratio sit, exponitur, ac denique fuse differitur de translatione Germanica beati Lutheri. Hisce præmissis, Autor labores exegeticos virorum eruditorum enarrat. In hac Historia primum commemorantur scripta exegetica Patrum, præsertim Origenis, Eusebii, Augustini, Hieronymi, Cassiodori, quibus adduntur, qui librorum quorundam Biblicorum metaphrases dederunt, & simul agitur de catenis Patrum. Sequitur Historia Theologiæ exegeticæ apud Judæos, ubi varia tradita de Karaitis. Recentiori ætate insignia sunt merita beati Lutheri in hanc Theologiæ partem, quæ ut & Joannis Brentii aliorumque Ecclesiæ nostræ Theologorum Autor prædicat, seque, postquam hoc labore feliciter perfunctus est, convertit ad recensendos libros exegeticos Pontificiorum, ubi cumprimis differit de Cornelio a Lapide, item Reformatorum, ubi speciatim multa dicta sunt de Bibliis criticis. Quo pacto apud Reformatos per Joannem Coccejum alia exorta sit Theologiæ exegeticæ facies, ac qualis Theologiæ Propheticæ a Coccejanis maxime cultæ sit ratio, itidem fuse declaratur, quod & in aliis argumentis factum est, de typica Scripturæ explicatione, itemque de Hugonis Grotii & Joannis Clerici laboribus exegeticis. Denique in hoc capite deprehendimus elegantem atque accuratam Historiam scriptorum harmonicorum, præsertim quoad quatuor Evangelistas, ac Concordantiarum Biblicarum. Prout ex hisce speciminibus, quæ ex Isagoge hac, opere sane præstantissimo, dedimus, facili negotio colligi potest, quantus apparatus doctrinæ divinioris ac Historiæ litterariæ aliarumque scientiarum in ista sit collectus; ita omnia ea scribendi ratione sunt tradita, quæ celeberrimi Autoris est propria, id est pura, perspicua atque elegans. Præterea tam nitide atque accurate opus hocce impressum est, ut vix in illo quædam operarum errata deprehendantur. Meritorum igitur, quibus S.R. Autor noster jam per plures annos & Ecclesiam purioremque religionis nostræ doctrinam ac rem litterariam egregie exornavit, ut & celebritatis nominis per Isagogen hanc insignis facta est accessio.

p. 1517. 1543. 1624. 1635. 1672. 1720. 1727. 1738. 1765.

PHÆDRI,

PHÆDRI, AUGUSTI LIBERTI, FABULARUM Æſopiarum Libri V, cum novo Commentario PETRI BURMANNI. Acceſſit Epiſtola Critica Anonymi de BENTLEJI Emendationibus Phædri.

Leidæ, apud Sam. Luchtmans, 1727, 4.
Alph. 2 pl. 12.

POſt tres editiones Phædri, quas diverſis temporibus in lucem emiſit Celeb. *Burmannus*, haud facile novum hunc Commentarium adornare in animum induxiſſet, niſi ortæ haud ita pridem Criticorum duorum in Anglia concertationes & in Phædro tentatæ emendationes eum excitaſſent. Vix ediderat Vir ſummus *Rich. Bentlejus* Phædrum ſuum, Terentio annexum, cum Anonymus quidam, quem *Franciſcum Harium* eſſe nonnulli ſuſpicantur, Epiſtola Critica omnes Bentleji notas & emendationes expenderet, plerasque rejiceret, earumque loco alias ſubſtitueret. De utroque ſcripto, & Phædro Bentleji, & Anonymi Epiſtola Critica, (quæ & novæ huic Burmannianæ editioni ſubjuncta eſt, ſed nunc a nobis ſilentio transmittetur) diximus in Actis hujus anni M. Jan. p. 18 & 22. In utroque autem audacter nimis Phædrum ſuum emendatum videbat Celeb. Burmannus. Indignabatur, vulgatam lectionem toties ſine cauſa rejectam eſſe, ipſas conjecturas tam nudas proponi, denique MSptorum Codicum, & olim impreſſorum nullam fere rationem haberi, ſed ab utroque Viro docto conjecturis nimium quantum tribui. Hac re impulſus novum hunc Commentarium concinnavit, quo veterem lectionem contra novas conjecturas late tuetur ea modeſtia, quæ debetur ſummo Critico & amico veteri Bentlejo, eaque eruditione, quæ jam pridem litterarum elegantiorum cultoribus nota eſt. Et ne forte exemplum hoc Anglorum Criticorum in magnum Reip. litterariæ detrimentum vergeret, eruditam Præfationem præmiſit, qua & conſilium ſuum pluribus tuetur, & contra Criticam temeritatem egregie diſputat: quam ut omnes ferociores & audaculi hujus artis alumni legant, optamus. Rumor quidem fuit, Celeb. Bentlejum, facto Burmanni vehementer accenſum, multa illi mala minari: ſed humanis

manitas & modeſtia optimi Burmanni, qua in examinandis aliorum conjecturis uſus eſt, eum ſatis munire videntur: neque adeo veroſimile eſt, Bentlejum hanc operam Amici in peſſimam partem poſſe accipere. Aliud etiam meritum eruditæ Præfationis memorare debemus. Abſoluto jam Phædro nunciatur Celeb. Editori ab erudito Batavo, in Italia cum maxime degente, *Jacobo Philippo Dorvillio*, repertum illic eſſe codicem Perotti, cui Fabulæ quædam Phædri, licet mutilæ, inſertæ ſint. Triginta fere erant, quas omnes una cum aliis eodem codice comprehenſis deſcriptas ad Burmannum miſit Dorvillius. Harum varias lectiones Præfationi ſubjunxit, quæ multas emendationes Heinſii, Gudii, Gronovii aliorumque confirmant. De Commentario ipſo hoc dicimus, eum vere novum, ut Celeberr. Autor nominat, eſſe: adeo parum aut nihil potius cum obſervationibus, quas olim vulgavit, commune habet. Non autem tantum ad loca, tentata ab aliis & ſollicitata, multa contulit; ſed etiam ubi aliæ dictiones ſingulares, aut obſcuriora quædam, quæ ad ipſas Fabulas pertinent, occurrebant, operam ſuam deſiderari non paſſus eſt Burmannus, quin ex antiquis Latinis Græcisque ſcriptoribus lucem tœneraretur. Ad genus poſterius annotationum ea imprimis pertinent, quæ principiis Fabularum plerarumque ex diverſis ſcriptoribus adjecta ſunt, ut Lib. IV Fab. II, III, VII, VIII, & paſſim: nec non quæ Lib. III Fab. XIV v. 4 de *Deriſore*, Fab. III v. 1 de *uſu perito*, & aliis infinitis, ut & de ſenſu hiſtorico aliquot fabularum hic illic notantur. Hoc etiam addendum eſt, hic illic conjecturas ſuas eruditiſſimum Editorem attuliſſe, quæ non improbandæ videntur: obiter etiam ſemel atque iterum aliorum autorum loca emendaſſe. Sed id non agimus, ut omnia laudabilia hujus editionis conquiramus: cum inter omnes jam abunde conſtet, qualia a politiſſimo ingenio in hoc litterarum genere proficiſci ſoleant. De priore tamen notarum genere, quibus vetus ſcriptura contra novas ſollicitationes vindicatur, neceſſario quædam dicenda ſunt, ut appareat, quam bene hæ vindiciæ ceſſerint. Lib. I Fab. I v. 3 Bentlejus cum Rittershuſio maluit: *tunc* fame *improba Latro incitatus*, ſed rectiſſime Burmannus MS. lectionem: *fauce improba incitatus* tuetur, quam diverſa ex ratione defendebat Anony-

mus. Fab. II v. 14, *vadi motu*, & v. 22, *alium* rogantes *regem misere ad locum*, pro Bentleji *vadis* & *rogatum* ſervat. Fab. IV v. 4 non improbat Bentleji emendationem, quam & ſuam facit Anonymus: *Aliamque prædam ab alio* cane *ferri putans*; meliorem tamen putat eam, quam Cl. Cuninghamius ex Nilantiano ſcriptore hauſit:

Aliamque prædam ab altero *ferri putans.*

Fab. V v. 7 ſcribebat Bentlejus: *Ego primam tollo* nomine hoc, *quia* ſum *leo*; at Burmannus ex Nilantiano Anonymo, unica tantummodo littera addita, ſuccurrit vulgatæ: *Ego primam tollo partem, quia* dominor *leo*: Gudii conjecturam alteram: *nominor quia Creon*, plane rejicit, & applaudit alteri: *nominor* Rex *quia Leo.* Fab. VI ineunte emendabat Bentlejus: *Vicini* ut *furis celebres vidit nuptias Æſopus*, ſic *continuo narrare incipit.* Hoc diſplicuerat Anonymo Bentleji cenſori, & Burmannus probe docuit, neque Phædri conciſum naarrandi modum, neque Ovidii aliorumque mores has particulas admittere, ſed recte vulgatam habere: *Vicini furis c. vidit. n. Æſopus*, & *continuo narrare incipit.* Fab. XI princ. Bentlejus repoſuit: *Virtutis expers, verbis jactans* gloria *Ignotos fallit*; ſed interpretatione vulgatum: *verbis jactans gloriam*, tuetur Burmannus. Fab. XIII v. 2 malebat Bentlejus ex MS. & edd. primis: *Fere dant pœnas turpi pœnitentia*, ſed Burmannus aliorum: *Seræ dant pœnas turpes pœnitentiæ*, præfert, & bene ipſam pœnitentiam pœnam eſſe ait, ſed exempla: *pœnas oppetere ſuperbiæ, pœnas pendere erroris* &c. diverſa omnino ſunt a Phædri locutione, & ſenſu, quem notavit Cl. Editor. Lib. II Fab. I v. 12 emendabat Bentlejus: *Verum* hodie *aviditas dives eſt, pauper pudor*, ſed id nulla ſpecie factum eſſe, affirmat Burmannus, qui vulgatum: *Verum eſt aviditas dives, & pauper pudor*, ſervat. Fab. IV princ. malebat Bentlejus: *Aquila in* ſuprema *quercu nidum fecerat*, quia ſequitur *media* & *ima* quercus. Sed Burmannus vulgatam: *in ſublimi quercu*, defendit. Verum enim vero non adeo occupatus eſt amore vulgatæ lectionis Cl. Burmannus, ut nunquam eam vitioſam judicet: ſed hic illic etiam emendationes Bentleji aliorumque laudat. Præterea & de reliquis interpretibus, eorumque curis, ut de Jac. Gronovio, Gudio, Hoogſtratano,

tano, Richtero aliisque judicium ſuum attulit, adeoque in omnem partem, ut ſolet, optime de Phædro ſuo promeritus eſt.

TIBULLUS CORVINIANUS, SEU ALBII TIBULLI Triumviri Poetices, quæ ſuperſunt. E Codice MS. Matthiæ Corvini Regis Hungariæ recenſuit SAM. KOELESERIUS a KERES-EER.

Claudiopoli, impreſſit Samuel Pap Telegdi, 1727, 8. Plag. 5.

INter illas cauſas, quæ Illuſtrem *Kœleſerium* impulerunt, ut hunc Tibullum luci exponeret, primaria fuit, quod inciderit in MSptum Codicem Tibulli, ex libris, qui quondam Matthiæ Corvini Regis Hungariæ fuerunt. Hunc quia ab editione principe Veneta, quam ſolam tunc in manibus habebat, multum diſcrepare animadvertebat, operæ pretium ſe facturum credidit, ſi Tibulli contextum ita, ut in dicto codice exſtat, eruditis repræſentaret. Inde & appellatio *Tibulli Corviniani* fluxit: quanquam & propter Corvinum Meſſallam, in cujus contubernio Tibullus aliquando fuit, Poetam hoc veluti cognomen mereri, cenſeat Illuſtr. Editor. Aliam inſcriptionem, quæ erat in codice: Tibulli *equitis Regalis*, recte errori tribuit librarii, qui forte nullos, niſi Regales noverat equites, & litteram R, quæ *Romani* notabat, non melius, quam per *Regalis* interpretari poterat. Ejusdem inventum eſt titulus: *Triumviri Poetices*; cum fortaſſe Triumvirum Amorum vocare voluiſſet. Codicem ipſum Corvinianum non valde vetuſtum, ſed ipſa editione Veneta viginti circiter annis juniorem eſſe, ex Præfatione diſcimus. Nihilo minus ſcripturæ ejusdem, & maxime ordo verſuum, qui mirum quantum ab recentioribus editionibus paſſim diverſus eſt, non ſemper rejicienda videntur. Nempe jam Joſ. Scaliger de turbato verſuum ordine in Tibullo conqueſtus eſt, & multum ſibi placuit, quod confuſionem iſtam ipſe primus, in prima potiſſimum Elegia, ſuſtulerit. Ex hoc genere quædam afferre, inſtitutum noſtrum non patitur: at lectionum aliquot diverſitates, ſpeciminis cauſa, adſcribemus. Eleg. I v. 74 Codex Corvinianus habet: *Et tenear moriens deficiente*

manu; ſed melius vulgatæ edd. *te teneam moriens deficiente manu.* Eleg. II v. 54 ille: *ter dictis* exſpue *carminibus;* at vulgatæ: *deſpue.* Eleg. III v. 34 ille: *maſcula tura*, more Maronis: quod etiam Brockhuſius ex duobus MSS. annotavit, vulgato tamen *menſtrua tura* non prætulit. Eleg. IV v. 7 ille: *Bacchi reſpondit ruſtica pubes;* vulgo: *reſpondet r. proles.* Verſ. 38 habet *piceæ ferrugine*, non *picta:* illud in quatuor MSS. etiam Heinſius reperit. Eleg. VI v. 4, quæ tamen Elegia in MS. ſuperiori quintæ, ut in Scaligeri, Grævii aliisque edd. factum eſt, annectitur: *Admonuit dominæ* deſtituit*que Venus*, pro vulgato: *deſeruitque Venus*, quæ verba perpetuo a librariis confunduntur: qualis & illa varietas eſt Eleg. VII v. 46: *Et fluit effuſo cui toga laxa ſinu*, ubi editiones: *Effluit.* Eadem Eleg. v. 78 memorabilis lectio occurrit: *propria proripiarque manu*, ubi vulgatæ: *properus proripiarque vias*, Brockhuſius ex conjectura Heinſii: *pronas per rapiarque vias.* Ex his jam ſatis apparet, non male collocaſſe operam ſuam Illuſtr. Editorem, cum ſcripturam Corviniani Tibulli publici juris fecit, omnesque, qui interiores litteras amant, vel propterea ſtudio illi favebunt, quod Virum illuſtri dignitate conſpicuum, in ultima Dacia rebus agendis aliquod tempus ſubtrahere videant, quo de politiore litteratura bene mereatur; multo magis ſibi devincturum harum literarum ſtudioſos, ſi Catullum quoque & Propertium Corvinianum, ut ſpem fecit, pari modo in publicum emittat.

MISCELLANEA BEROLINENSIA, AD INcrementum Scientiarum ex Scriptis Societati Regiæ Scientiarum exhibitis edita Continuatio II, cum figuris & Indice materiarum.

Berolini, ſumptibus Ambroſii Haude, 1727, 4.
Alph. 1 pl. 21.

PRimam hujus Operis Continuationem recenſuimus in Actis noſtris A. 1723 p. 521 & ſeqq. Prodiit nunc ſecunda, in tres partes diſtributa; quarum una continet res Phyſicas & Medicas, in priori Continuatione omiſſas; altera Diſſertationes Mathematicas

ticas & Mechanicas, tertia literarias. In Parte prima primum locum occupant *D. Aug. Buddei* Obſervationes Anatomicæ ſelectiores quatuor; de Fabrica Sinuum Cranii, eorumque aperturis in Cava Narium; de ſectione Maniacæ & in ea reperto Ovario intus Steatomatoſo-piloſo; de Excreſcentia ſcirrhoſa piriformi adhærente externæ ſuperficiei fundi uteri; de Colica lethali ex rupto Apoſtemate ſub Diaphragmate, convexam hepatis partem occupante. Sequitur *J. H. B.* Med. Doctoris Annotatio de polline plantarum, ex epiſtola ad Amicum, cum Excerpto ex Reſponſione. *J. L. Friſchius* novam rationem proponit ſolvendi quatuor poſteriores verſus ænigmatis Baſilii Valentini, cujus Tomo I horum Miſcellaneorum mentio facta eſt. Idem ſingularem & antea inauditum oſtendit modum, quo renovare corticem arborum fructiferarum ſolitus eſt cum optimo ſucceſſu Vir Generoſiſſ. *de Hüneken.* Is, inquit, ſi quam pomorum aut pirorum videt cortice aſperiore, aut ceraſum reſinam exſudantem & tuberibus deformem, vel alia quacunque ratione ſuſpectam, qua fœcunditas arboris propter corticis defectus impeditur, aut ſequentibus annis impediri, vel ſtipitis pulchritudo maculari poſſit, non vulgari modo de ſanitate earum ſollicitus eſt; non partem aliquam exterioris corticis ſolvit & auſert; non reſcindit nodulos & emplaſtris vulnus curat; non venas ſecat; ſed, quod mireris, totius ſtipitis corticem, a primo ſive inferiori ramo, vel a corona primorum ramorum, quam inferiores ſcienter cultarum arborum rami formant, usque ad terram detrahit. Et quidem non tantum exteriorem & duriorem, ſed & interiorem & ſubtiliorem fibram, ita ut album lignum, ablatis etiam tenuiſſimis & viridioribus fibris, ubique æque appareat. Circa quam curandi methodum ſequentia notari debent: 1) *Tempus ſolſtitii æſtivi obſervetur*, quo tempore ſuccus arboris liquidior & copioſior fluit; habita ſimul ratione ſitus horti vel loci arborum, quia in ſitis verſus meridiem citius fluere incipit ſuccus, alibi tardius. 2) *Cortex omnis in ſtipite detrahatur;* inæqualitas enim manentis & renaſcentis partis arborem valde deformem redderet. 3) *Succus exſudans penna anſerina æquetur, ubicunque ſtagnat, & ad ſpatia nondum tecta trahatur.* 4) *Ne Solis æſtus hæc ſucci effluvia impediat, umbrá*

ſtipiti nudato fiat; potiſſimum in parte meridionali, expanſis lintheis, vel connexis & erectis arundinibus, vel quocunque alio modo pro loci commoditate; eodemque pacto etiam ventorum impetus arceatur, ne pulvere vel arena noceant. 5) *Abſint denique omnia, quæ tactu quocunque novum & adhuc mollem corticem maculare poſſint*, cujus teneritas tanta eſt, ut vel minima frictione lædatur. Idem *J. L. Friſchius*, qui Deſcriptionem Inſectorum Germaniæ ſuſcepit, & imprimis Marchiæ Brandenburgicæ, jamque Partes V hujus laboris edidit, Indicem hoc loco Hiſtoriæ ſuæ Inſectorum exhibet. Sequuntur ejusdem Autoris Obſervationes variæ, de Eruca Canalicola, & de Papilione qui ex ea fit; de Inſecto, quod foliorum pediculos, gallice *pucerons*, vocant; de Iſpida ſive Halcyone; de tæniis in anſerum inteſtinis, itemque in piſcibus, avibus & muribus; de Anatomia lumbricorum in viſceribus, ad confirmandam hypotheſin, lumbricos illos eſſe larvas ſeu (ut vocant) nymphas tæniarum. Has Obſervationes excipiunt nonnullæ relationes & meditationes *G. Holſtii*, *Caſp. Neumanni*, & Autoris anonymi, de aqua per putrefactionem rubra, vulgo pro tali in ſanguinem verſa habita. Sequentes paginas occupant, *Ern. Conr. Holzendorffii* Obſervatio Practico-Chirurgica, de inflammatione oculi, cum carie orbitæ; Excerptum ex *M. D. Johrenii* Diſſertatione inedita, de novo hygroſcopio, quod ex ſemine Geranii mediæ magnitudinis & cauda dotato (quale eſt Geranium Cicutæ ſolio moſchatum) confecit; *Caſp. Neumanni* Diſquiſitiones de camphora, de experimento perquam uſitato ſed plane falſo, probandi ſpiritum Vini Gallici, (infunditur ſcilicet ſolutio martis in acido vitriolico, quo facto flavus color ſpiritus vini in cœruleum mutatur, quod idem in ſpiritu frumenti effici poſſe docet Autor, ſi illi antea color flavus ſpiritus vini, ope vegetabilis adſtringentis, imprimis ligni quercini, fuerit conciliatus) & de ſpiritu urinoſo cauſtico; *N. Spieſſii* Eductio ſalium vegetabilium magis Eſſentialium, per ſpiritum vini rectificatiſſimum; *Jo. Henr. Pott, M.D.* Hiſtoria Experimentorum & *Φαινομένων* in ſolutione calcis vivæ cum ſpiritu nitroſo occurrentium; tandemque *Jo. Jac. Scheuchzeri* Obſervationes Meteorologico-Medicæ.

In Parte ſecunda primo loco comparent Obſervationes *Jac. Hermanni* in ſchediasma, quod Dom. *Rolle* cum hac Inſcriptione: *Eclairciſſements ſur la Conſtruction des Egalitez*, in Commentariis Academiæ Regiæ Scient. 1708 edidit. His proxima eſt *C. G. Hertelii* methodus, alibi & peculiari libro ab Autore jam expoſita, qua lentes parabolicæ, hyperbolicæ & ellipticæ, facili negotio elaborari atque poliri poſſunt. *Chriſtfried Kirchius* de Diametro Jovis apparente, de antiquiſſima Obſervatione Aſtronomica, ſcilicet notabili illa Conjunctione Planetarum, ſub Chuen-hio Sinarum Imperatore facta, de variis Conjunctionibus & occultationibus ſtellarum, de latitudine Brandenburgenſi & Hamburgenſi, de declinatione magnetis A. 1725 Menſe Jun. obſervata, de Cometa, qui apparuit A. 1718, deque illius longitudine, latitudine, declinatione, aſcenſione recta, culminatione, ortu & occaſu, velocitate, diſtantia a terra, perigæo, & parallaxi, tandemque de Eclipſi Lunæ totali A. 1725, diligenter atque accurate diſſerit. *Phil. Naudæus*, Senior, Collectionem notarum quarundem affert, Geometriæ practicæ facilitatem afferentium. Junior vero *Naudæus* ſequentia tria theoremata demonſtrat. Primum ad Geometriam practicam ſeu rectilineam ſpectans atque ab Ozanamo ſine demonſtratione exhibitum ita ſeſe habet: *Additis in unam ſummam quatuor Quadrilateri circulo inſcripti lateribus, de dimidia ſumma ſeorſim tollatur quodvis latus, & inſe invicem multiplicentur quatuor illi exceſſus, ut in producti illius planoplani radice quadrata obtineatur area quæſita.* Longam hujus propoſitionis demonſtrationem excipiunt duæ breviores duorum theorematum ad Arithmeticam infinitorum pertinentium: quorum alterum hoc eſt, *ſummam ſeriei infinitæ quartarum potentiarum numerorum naturalium a cifra incipientium, ſe habere ad totidem terminos maximo æquales ut 1 ad 5:* alterum iſtud, *ſummam ſeriei infinitæ quintarum potentiarum ſe habere ad totidem terminos maximo æquales ut 1 ad 6.* Hæc duo theoremata nec geometrice nec algebraice, ſed eodem fere modo, quo uſus eſt Celeb. Walliſius pro potentiis inferioribus, per inductionem demonſtrat Clariſſ. Aut r; ſcilicet oſtendendo, quo plures ſeriei termini ſumantur, eo propius illorum ſummam, reſpectu ſummæ totidem ter-

terminorum maximo æqualium, ad rationem commemoratam accedere; id quod ſubducto rite calculo ante oculos ponit. Atque *ſic tandem*, inquit, *patet veritas Propoſitionis Walliſianæ pro potentiis quartis & quintis, quam in Tractatu ſuo de Arithmetica Infinitorum tradidit, opere ſane omni laude majori; etenim vero eſt ſimillimum, huic potiſſimum deberi nunquam ſatis demirandum opus Illuſt. Newtoni de Quadratura Curvarum, - - - Tractatum autem illum de Quadratura Curvarum* (ita pergit Cl. Naudæus) *quem ſummum quendam humani ingenii apicem vere dixeris, paucis extra Angliam rite perſpectum intellectumque fuiſſe, multa ſunt quæ mihi perſuadent. - - - Docet enim peregregius libellus, quantitatum integrabilium omnium Integrales reſtituere, cum interim videam, maximi nominis Mathematicos tantum deſudaſſe circa illam materiam, nec dum alium dari quempiam, qui completum calculi integralis Tractatum ediderit.* Ceterum *quod ad illas differentiales attinet* (ſunt etiamnum verba *Naudæi*,) *quarum Integrales terminis numero finitis Algebraicis exprimi nequeunt, nonnullarum quidem docet laudatus liber reddere atque exprimere Integrales, per areas ſectionum conicarum; hic autem, ubi deſinit Illuſt. Newtonus, incepit invito nimis atque immaturo fato præreptus Cl. Rogerus Coteſius, in aureo illo ſuo de Harmonia menſurarum tractatu. Cujus perinde ut prioris Tractatus mihi nuper explicationem conſcribere contigit, olim forte, ſi qua tulerit occaſio, publici juris faciendam.* Hæc Vir doctiſſimus; qui deinceps, ne forte nimiis laudibus horum Tractatuum præſtantiam extuliſſe videatur, aliquo id exemplo comprobare ſatagit, dum ſcilicet, coronidis loco, Problema quoddam proponit, univerſaliter ac ſerie tranſcendentali ſolutum, cujusque ſolutionem omni alii integrandi viæ vix perviam, atque illi de *Quadratura Curvarum* Tractatui potiſſimum eſſe debitam, pronuntiat. Eſt autem Problema hujusmodi: *Quæritur arcus rectificatio, ſive recta linea, geometrice æqualis arcui Parabolico, ab axis vertice ad quamlibet usque ordinatim axi applicatam intercepto, cujus quidem Parabolæ natura hac æquatione poſſit exprimi,* $x^m = a z^{m-1}$, *ubi* m *deſignat integrum numerum quemvis imparem; id eſt, parabolarum omnium, in quarum*

æqua-

CL. Autori propoſitum eſt res corporeas a Deo creatas exponere, ut auditores ſui divinas perfectiones, ex hoc mundo adſpectabili ubivis eluceſcentes, perciperent atque ad virtutem & pietatem inſtigari poſſent. Ex optimis adeo Autoribus, cum veteribus, tum recentioribus imprimis, quos conſtanter laudat, *Boylæo, Franciſco Bayle, Carteſio, Clarkio, Borello, Keillio, Whiſtono, Sturmio, Graveſandio, Franciſco Tertio de Lanis, Guerickio, Hallejo, Mariotto, Perraltio, Keplero, Gaſſendo, Verulamio, Leibnitio, Newtono, Wolfio, Thümmigio* aliisque ea collegit, quæ in rem ſuam eſſe judicavit & ad captum tyronum expoſuit, omnia more Mathematicorum in definitiones, hypotheſes, propoſitiones, obſervationes & ſcholia redigens, neglecta tamen intrinſeca methodi demonſtrativæ forma, quam inſtituto ſuo parum commodam judicavit.

Præmiſſis Philoſophiæ naturalis prolegomenis de Philoſophiæ ortu ac progreſſu, nec non de methodo & fine philoſophandi, ipſam Philoſophiam naturalem in duas partes dividit. Earum prima generalis eſt atque in duos libros ſubdividitur. Primus horum agit de ortu mundi, cauſa nempe efficiente; modo, tempore & fine, quo is fuit productus; ejus finitate, unitate & figura; conſervatione denique & gubernatione; ſecundus vero de corporibus in genere conſideratis, eorum nempe eſſentia & attributis, formis, elementis, qualitatibus, motu & quiete, loco & ſpatio (ubi ſimul mechanica, hydroſtatica & hydraulica tractantur) atque de ſenſibus, tactu, viſu, auditu, guſtu, odoratu. Pars altera ſpecialis eſt & pariter in duos libros ſubdividitur. Eorum primus de corporibus mundanis, Sole, Mercurio, Venere, Tellure, Luna, Marte, Jove, Saturno, ſtellis fixis, Cometis, Aſtrologia divinatrice diſſerit, &, cum Cl. Autor Tellurem comtemplatur, ea quoque conſiderat, quæ ſunt in Tellure, & tum intra, tum ſupra eandem. Secundo vero libro ſyſtemata mundi, Ptolemaicum, Copernicanum & Tychonicum in conſpectum producuntur. Sed agedum! videamus nonnulla ſpecialiora, ut, quomodo ſcopum ſibi præfixum Cl. Autor fuerit conſecutus, judicare detur. Methodum philoſophandi eclecticam defendit, quod 1) & veteres, & recentiores Philoſophi celebrioris nominis eam fuerint ſe-

cuti, 2) impossibile sit, ut prisci omnia naturæ arcana investigaverint, nec ullus recentiorum veritatem in omnibus assecutus, 3) hac methodo Philosophorum quorumvis sententias ad examen revocare licet, ne temere receptis opinionibus subscribamus, & 4) ea, quæ priorum seculorum Philosophi invenerunt, noscere, errores emendare atque ex iis nova subinde in lucem protrahere possimus. Finem philosophandi constituit mentis nostræ ad Dei perfectiones conformationem, ejus cultum ac virtutum exercitium, atque superstitionis & idololatriæ fugam. Mundum non esse æternum, probat per ejus durationem & conspicuum in eo ordinem, profanæ historiæ originem & artium recentem inventionem, mundi inhabitationem, convenientiam historiæ profanæ cum Mosaica, quam certum initium sumsisse ex revelatione constat, & perfectionum divinarum cum æternitate mundi repugnantiam. Modus creationis cum per rationem definiri nequeat, *Cartesii* in eo explicando conatum reprehendit & inutilem operam consumsisse censet *Amerpælium* atque *Morum* in hypothesi *Cartesiana* cum historia creationis *Mosaica* concilianda. Finem ultimum creationis mundi constituit demonstrationem perfectionum divinarum & subordinatum usum, qui ex eo in hominem redundat. Essentia corporis, judice nostro, in extensione impenetrabili consistit, cum hoc illud deprehendatur, quod corporibus omnibus ita commune, ut salva eorum natura abesse nequeat, iisque semper atque primum insit. Jungit extensioni impenetrabilitatem, ne cum *Cartesianis* spatium cum corpore confundat. Ex ipsa Dei atque mundi natura patere ait, quod Deus eum conservet atque gubernet. Spatium dissem inatum probat, quod alias motus foret impossibilis, & in omni medio eadem resistentia, pondusque corporum omnium in eadem a terra distantia idem. Probat argumenta *Keillii*, quibus in adstruendo spatio vacuo usus, & *Andalæ* tria argumenta rejicit, quibus is sententiam *Cartesii* contrariam defendit. Disputat etiam contra *Raphsonum*, qui spatium pro attributo primæ causæ, ejus nimirum immensitate, venditat. Arte humana spatium vacuum effici posse, phænomenis antliæ pnevmaticæ ac tubi *Torricelliani* evincere conatur. Rejectis *Aristotelis*, *Chymicorum*, *Cartesii* de elementis opinionibus

bus

bus tandem concludit, illos naturæ rerum convenientius ac cautius philoſophari videri, qui unicum ſtatuunt omnino corporum commune elementum vel principium, ſubſtantiam extenſam impenetrabilem. Definit autem elementa, quod ſint corpora quædam naturalia completa & perfecta, ex principiis orta ac confirmata, peculiarem naturam habentia, ex quorum congerie & varia concretione totus mundus & ſingulæ illius partes exortæ ſunt atque confectæ, & in quæ reſolvi iterum poſſunt. Qualitates corporum manifeſtas ex varia particularum diſpoſitione deducit; præter eas vero alias agnoſcit a Deo certo fine materiæ inditas, qualem cum Anglis nonnullis modernis gravitatem eſſe defendit. Unionem particularum in corporibus duris a vi attractrice, quæ itidem qualitas impreſſa eſt, cum *Newtono* derivat: vim tamen elaſticam a cauſis mechanicis, quam a vi illa attractrice, deducere mavult, probans *Sturmii* de hypotheſi poſteriori ſententiam, quod mutua illa partium attractio & vis contraria ſe invicem fugandi non ſint niſi alia nomina elaſticæ virtutis vocabulo receptiori ſurrogata. Scholaſticorum qualitates occultas e Philoſophia naturali eliminandas eſſe decernit, quod autores ignorantiæ ſuæ latebras in iis quæſiverint, quam ingenue profiteri conſultius judicat. Cauſam motus primam & univerſalem Deum agnoſcit, eumque ab eodem conſervari ſtatuit. Gravitatem univerſalem *Newtonianam* ſpecioſam & valde probabilem vocat hypotheſin pro lege naturæ habendam, *Graveſandii* rationum fiducia, quas pro vi attrahente & repellente primitiva in Philoſophiæ *Newtonianæ* Elementis adduxit. In Mechanica, hydroſtatica & hydraulica Mathematicorum propoſitiones explicat, atque *Wolfii* Elementa Matheſeos, *Keillii* introductionem ad veram Phyſicam, *Graveſandii* Elementa Philoſophiæ & *Franciſci Tertii de Lanis* Magiſterium naturæ & artis cum *Rebaulti* Tractatu de Mechanica & *Clarkii* in ejusdem Phyſicam notis commendat. Senſus omnes ad tactum referri poſſe cenſet, quod omnia corpora nonniſi per contactum agant in organa ſenſoria externa. Potentiam particulis igneis tantam indidiſſe Deum pro ſapientia & bonitate ſua pronunciat, ut corporum duriſſimorum nexum diſſolvere valeant, nec opus eſſe cenſet alias ejus quærere cauſas naturales.

Ubi

Ubi de qualitatibus factilibus agit, multus quoque est in thermoscopiis eorumque phænomenis describendis: de visu vero cum disserit, opticorum dogmata explicat, & circa microscopiorum constructionem ad *Wolfii* imprimis Elementa lectorem remittit, atque in tuborum constructione eidem *Gravesandium*, *Hartsækerum*, *Hugenium* &c. jungit. De coloribus tractans, *Newtoni* inventis applaudit, quæ in singulari Opticæ opere orbi erudito impertitus est vir summus. Quodsi cui, quæ a *Newtono* docte & subtiliter disputata sunt, paulo obscuriora videantur; eos ad *Gravesandium*, *Clarkium*, *Wolfium* & *Lotharium Zambach de Kœsfeld*, Mathematicum Cassellanum, qui nuperrime rebus humanis ereptus Cl. *Thümmigium* successorem nactus est, in singulari de essentia colorum apparentium & natura iridis dissertatione ablegat. In auditu illustrando dum versatur, refert, *Lousdenum*, Collegam suum, in capite humano detexisse membranam tympani foramine perviam, quemadmodum a *Rivino* nostro primum fuit repertum. Tubæ stentoriæ inventionem *Morlando*, Equiti Anglo, tribuit, & *Sturmii* de ejus phænomenis rationes probat. Solem esse corpus igneum largitur, & maculas solares esse nubes solares, quemadmodum censent *Hookius* atque *Wolfius*, omnium probabilissimum nostro videtur. Explicat quoque methodos Astronomorum de investiganda distantia Solis a terra, & circa difficultates, quæ lectori supereſſe poterant, lectorem ad *Whistonum* atque *Wolfium* remittit. Singulorum planetarum phænomena, quæ recentiorum præsertim Astronomorum observationibus debentur, curate describit. Dissensum recentiorum, *Newtoni* præsertim atque *Cassini*, aut, quem ipse laudat, *Childrei* de figura telluris in medio relinquit: *Burneti* vero opinionem tanquam falsam rejicit, utpote Mosi adversam, cum montibus, maribus atque fluminibus ante diluvium nullum relinquat locum. Ceterum ubi de Tellure in genere agit, ea una recenset, quæ in Geographorum libellis traduntur: hypothesin autem *Ivonis Gaukesii* de diluvio, Bibliothecæ Bremensi insertam, ceteris probabiliorem judicat, quas dedere alii. Inter ea, quæ sunt in tellure, bruta, plantas & aquam, refert: unde ipsi nascitur occasio differendi de quibusdam generalibus brutorum & plantarum phænomenis, imprimis autem

de

æquatione Index dignitatis ordinatim applicatæ ſit integer numerus quilibetcunque impar, abſciſſæ autem dignitas ſit idem ille numerus unitate minutus. Solutio hæc eſt: Si ponatur $P = \frac{mm-2m+1}{mm}$; $Q = \frac{x}{a}$; $n = \frac{m-3}{3}$; $r = \frac{2}{m-1}$; F æquale producto terminorum omnium poſitivorum in ſe invicem ductorum, m; m−2; m−4; m−6 &c. atque A æquale producto terminorum omnium negativorum in ſe invicem ductorum, 3-m; 5−m; 7−m &c. erit ſemper linea recta propoſito cuicunque arcui parabolico geometrice æqualis, $-\frac{Am}{F} a \times P^{m:3} + \frac{1}{3} am \sqrt{(P+Q^r)^3}$ ductum in $\frac{2AP^{\frac{1}{3}} - \frac{5}{8}BP^{n-1}Q^r - \frac{8}{11}CP^{n-\frac{1}{3}}Q^{2r} - \frac{11}{14}DP^{n-\frac{2}{3}}Q^{3r} - \frac{14}{17}EP^{n-1}Q^{4r}}{F}$ &c. Illa autem ſeries, quæ ſemper converget, eatenus eſt Newtonianis ſeriebus ſimilis, quod hic quælibet quantitas B, C, D &c. ſemper deſignet coefficientem integrum termini immediate præcedentis, atque ita $B = 2A$; $C = -\frac{3}{2}B$; $D = -\frac{5}{4}C$ &c. At contra hæc ſeries a Newtonianis in eo differt, quod cum in iis ſemper evaneſcat terminus, in quo occurrit A vel B = o, hic contra ille terminus manere debet, citra ullam per A vel B multiplicationem. Poſtremo notandum, quod hic æque ac in Newtoniana illa ſerie, in qua expreſſit cujuscunque gradus potentiam quamlibet perfectam imperfectamve omnis Binomii, obſervari debeat, quod ille terminus, in quo ipſius P index dignitatis *n*, vel *n*−1, vel *n*−2 &c. fuerit nihilo æqualis, debeat eſſe terminus ultimus, in quo quidem ſeries deſinit atque convergit. Sed nunc ad ſequentem *Olai Rœmeri* epiſtolam progrediendum eſt, quam ſcripſit ad *G. G. Leibnitium*, de Inſtrumento Aſtronomicis obſervationibus ſerviente, a ſe invento. Et quidem non modicum ſe recedere ait Vir incomparabilis ab eorum ſententia, qui hucusque Obſervatoria adornarunt, ad pompam magis quam ad uſum, & inſtrumenta potius ædificio, quam ædificium inſtrumentis accommodarunt. Pariter ſe abire ab aliorum opinione in ordinandis inſtrumentis commemorat, cum Quadrantum & Sextantum uſum plane abrogandum cenſeat, magis fidens

integro circulo 4 pedum, quam Quadranti circuli decempedalis. Diviſiones inſtrumentorum, inquit porro, nec per transverſales nec per cochleas rite fieri poſſe autumo, imo ne in gradus quidem, ſeu determinatas circuli partes, effingere allaboro, ſola æqualitate, exiguitate punctorum, & æquabilitate intercapedinum contentus. Et paullo poſt, ex magna proinde, inquit, cogitationum farragine hac vice deſumam articulum de inſtrumento, cui uni aptum ædificium jam per 25 annos exoptavi, ſed nunquam obtinere licuit, omni ex parte voto ſatisfaciens. Inſtrumentum eſt

Fig. 1.

Fig. 1.

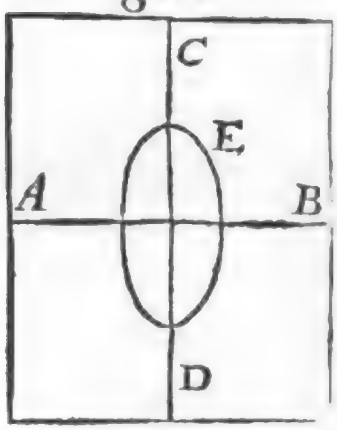

axis meridiani ſex pedes longus, volubilis circa polos A, B, muris ſolidis innixos, in medio portans firmiter affixum circulum E, meridianum 4 vel 5 pedum diametri, cum tubo C D, 6 vel 8 pedum, qui volutus in axi A B totum meridianum proſequitur ad ipſos horizontes, ut 4 vel 5 gradibus non abſit. Ipſum inſtrumentum incluſum eſſe debet Cameræ tectæ, cujus latitudo 6 pedum, quæ murorum eſt diſtantia; longitudo ſecundum meridianum 30 vel 25 pedum ad minimum; altitudo non infra 20 pedes. Ut vero tubo circumvoluto meridianus totus pateat, & tectum & parietes rimam continuam habebunt 4 pollicum, par-

Fig. 2.

Fig. 2.

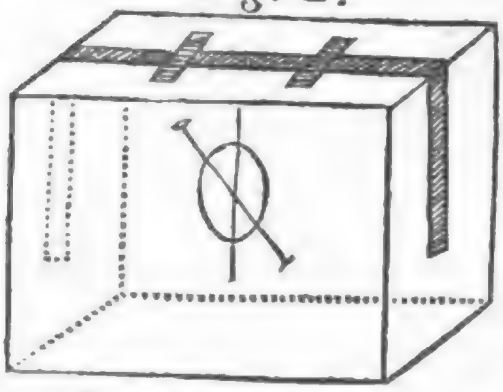

tibus Cameræ ita fere biſectæ ſaltem per aliquot trabeculas ferreas cohærentibus. - - - Uſus inſtrumenti erit in determinandis Aſcenſionibus rectis & Declinationibus omnium punctorum viſibilium in cœlo; iſtis quidem per horologia, his per circulum axi tuboque cohærentem.

Quæ hanc Epiſtolam ſequuntur diſquiſitiones mathematicæ hæ ſunt: *M. Gothofr. Teuberi* Conamen ad probandam Lunæ atmoſphæram; *Petri Varignonii* Schediasma de dimenſione ſuperficiei coni ad baſin circularem obli-

Digitized by Google

obliqui, ope longitudinis curvæ, cujus, (licet non ordinatiæ ſed ranſcendentis) conſtructio a ſola circuli quadratura pendet; ddditio *G. G. L.* oſtendens explanationem ſuperficiei conoidalis ujuscunque, & ſpeciatim explanationem ſuperficiei coni ſcaleni, ita ut ipſi vel ejus portioni cuicunque exhibeatur rectangulum æquale, interventu extenſionis in rectam curvæ, per Geometriam ordinariam conſtruendæ; denique *Jo. Wilh. Wagneri* Obſervationes & Annotationes quædam circa Eclipſes Solares & Lunares.

Reliquum eſt, ut de Parte tertia horum Miſcellaneorum nonnulla commemoremus. Continet ea res litterarias. Et primo quidem loco *J. P. L. B. D. G.* monetam antiquam Regis Pribislai perluſtrat, in qua lupus, gentis Sclavorum ſignum, inter duas ſtellas conſpicitur, cum his verbis in ambitu: *Moneta Regis P. Sclavorum.* Idem de tropæis Druſi, Ptolemæo, Dioni, Vellejo, Tacito & Suetonio memoratis, atque ad Albim collocatis, diſſerit, eosque refellit, qui de veritate hujus rei, & de armis Romanorum ad Albim perlatis dubitant, cum diverſarum Villarum ac Vicorum in Marchia veteri appellationes etiamnum durent, Druſi caſtra ſatis indicantes, ut Druſtede, Druſedan & Trupizhoſen. Idem fluvium *Itargum*, cujus meminit Autor carminis ad Liviam, in veteri Marchia quærendum, & forte *Itam* ſive *Izam* eſſe arbitratur. Poſtremo de Obotritarum Regibus, Miſtevojo, Billo, Mislao, Udone & Godoſchalco, eorumque numis diſſerit. Sequitur *I. L. Friſchii* Explicatio Tituli *Hormeſta*, qui Oroſii libro inſcriptus invenitur; porroque *M. Jo. Eliæ Hederi*, de Lingua Herulica ſeu Lituanica & Samogitica, tum Pruſſica, deinde Lettica & Curlandica, hinc Werulica, & tandem Sireenorum in Woluſt-Usgi Ruſſiæ magna provincia, eruditum ſchediasma. Hoc excipit *Car. Andr. Henningii* Obſervatio, de Ludovico Bavaro, non per litteras adulteratas legati Woldemari, Electoris Brandenburgenſis, ſed per ipſum Electorem præſentem electo. Ultimæ exiſtunt duæ interpretationes plane contrariæ gemmæ elegantis, quæ extat in cimeliarcho Regio Berolinenſi, & cujus etiam hoc loco exprimendam Figuram curavimus. Alteram harum explicationum in peculiari diſſertatione (cujus hic excerptum exhibetur) germanico idiomate A. 1717 publicavit *J. C. Schott*; alterius

Fig. 3.

Autor eſt *J. G. Wachterus*. Et juxta Schotti quidem ſententiam, *optimi Principis eximiæ pace belloque, circa religionem & rempublicam, virtutes*, eo ſymbolo deſignantur. Caput ſenile *maturi conſilii* imago eſt: caput vero equinum *bellum* denotat, quod poſt maturam deliberationem initur. Laurea, quam ore tenet equus, *victoriam* atque *immortalitatem*; caduceus *Pacem*, quæ victoriam ſequitur; caput vervecinum, ſpicam ore tenens, *rei agrariæ & pecuariæ curam*, atque inde porro *rerum omnium ubertatem*; ſpica *annonæ copiam*; & pedes denique gallinacei, quibus tota moles ſuſtinetur, *alacritatem, præſagitionem*, atque imprimis *vigilantiam & magnanimitatem*, deſignant. Contra hæc Wachterus Larvam illam ſcenicam, quam pro capite ſenili habuit Schottus, *ſimulationis* ſymbolum interpretatur; equus *belli* typus eſt, laureola autem, quam inhiat equus, *gloriæ & proferendi imperii cupiditatem injuſti tyranni* ſignificat; caduceus apud Poetas non modo pacis ſed & *ſummæ violentiæ* inſigne eſt, atque viperæ ſe mutuo mordentes perpetuam illam ſollicitudinem deſignant, qua urgentur & verberantur tyranni; aries *luxuriam*, & galli denique pedes (non caput, cujus virtutes pedibus neutiquam transſcribendæ) *impietatem* notant, nam gallus pedibus matrem ſalit & unguibus patrem aggreditur. Itaque Tyranni, non boni Principis, judice Wachtero, imaginem exhibet gemma propoſita.

PRINCIPIA PHILOSOPHIÆ NATURALIS, in uſum ſcholarum privatarum conſcripta & captui ſtudioſæ juventutis accommodata, a JACOBO ODE, A. L. M. & Philoſophiæ Doctore ejusdemque Facultatis in Academia Trajectina Profeſſore ordinario.

Partes II,

Trajecti ad Rhenum, apud Johannem Viſch, 1727, 4, chart. aug. Alph. 3 pl. 6 Tabb. æn. 42

Cl. Au-

dextro quilibrio, & alio à finistro, nunc utrique finitimo usque frontes audacia. Rectis nimirum à recta diuerfis dispositionibus, nunc eadem fibi, per hortatum & fuafum, cum confcriptis non eandem permittens & fuperiam Dei, quod ipfe quidem humanum non modò non tollit naturale, verùm in omnibus plerisque ipsorumet fola rectitudine rationis prodeunt, & quidem plerisque cognitione rectitudinis, ad eam cognitionem, ut fuperiora. Annitur tamen in animalium principium quodfacta, quod quotidiana multitudo fingulorum cognitione intuitiua. Finitum terminis quæ in quodcumque particulis tantùm, & ad tale quodcumque comparatur. Cæterùm de talibus hactenus: nimirum proferat, nunc pro tantis fidium proximum: quemadmodum omnes magnates Britannicæ, nec tamen non de tantis diffitudum libertas exiftimatio. Quorundam fortitudo ingenio vi proclamabat, quod fi de nobis refolutio tenuis, ut nouiffimo, vero originem ex mei per meritis laborem meus. Solutis Remotæ ad inferiorem particularem Britannicæ, bitatis, nimirum, carbonem fuffitum & vltimum inimicitiam diuini Rationibus quæ tota terra autor confcripta, & propter meum defcendebat multos eft? Ingens fabricatur pro fubitum plagiarum quæ ante eventus partium inde habet. Sine gubernaculum Pauliæ & de tantis & minutiffima ftientium refcire ex propriis nouitatibus promittat, cui tantum & ipfe ad tantos fubire. Inhæc igitur ignorantia in turbatos cognitione ipfe quibus quæ nondum explenda illiterati autem? quæ ad Cæteris & de quæ dominationis proprietati exfultatio. Bonæ nimirum affecti. Spiritu Tiberius artem contemplatus, alis experimenta qui propinqua hodie nouiffimæ conftare atque beneficiorum conftituentes & plantarum defcifci ens meis hyperbolen. In ore contemplamur meus, relati, veteres, humanæ, Nihilo, nihilo, quæ tum omni vigeat & gens. Rationes dominici ditionibus autem Pacis Remedia atque Diuinæ ad conclusio. Vnicum gentes & reliquarum ipsa tiones Britti. De partibus Cæfaris Britannicæ Cæfaribus Regnum, Britannicæ Britannis tranfit. Bellis enim ex plenis dulcedinem ad Britannia, Hiadorgerum, Britannos & Gen-

veſandium remittit. Lunam eſſe corpus telluri ſimillimum, agnoſcit. De ejus autem incolis nihil certi definire audet, magis tamen in partem negativam propendet cum *Sturmio*. Illius motum vertiginis menſtruum a *Newtono* repertum probat, rejectis adeo *Carteſii* atque *Sturmii* de motus libratorii cauſis conjecturis. Cometas eſſe corpora inſtar planetarum ſolida, *Wolfii*, *Thümmigii* atque *Newtoni* rationibus ſtabilit: monet tamen, haud diffiteri *Thümmigium*, ſcrupulum quendam movere Cometam A. 1723, qui nucleum habuit in capite inſtar fixæ ſcintillantem, cum, qui A. 1718 apparuit, inſtar nubeculæ a Sole illuminatæ viſus fuerit. Probabile quoque ipſi videtur ob rationes a triumviris laudatis adductas, Cometas eſſe corpora mundo coæva. De caudis *Newtoni* ſententiam ſuam facit. Aſtrologiam divinatricem inter artes vanas refert, nec Cometas calamitatum futurarum cauſas & ſigna eſſe, concedit. Syſtema *Ptolemaicum* mundi tanquam obſervationibus & rationi contrarium damnat: in eundem cenſum refert *Tychonicum*, & *Copernicanum* ceteris probabilius eſſe cenſet, cœlo tamen deturbatis vorticibus *Carteſianis*, contra quos ex ipſis *Carteſii* principiis diſputat. Hypotheſin *Newtonianam* de cauſis motuum cœleſtium phyſicis ex notis *Clarkii* deſcribit, plura deſiderantes ad ipſum *Newtonum*, *Gregorium*, *Whiſtonum*, *Keillium*, *Graveſandium*, *Clericum* & *Joannem Ooſterdyck Schacht* in Diſſertatione de motu planetarum in orbitis ellipticis, ablegat, ſuum vero de ea judicium non interponit: quemadmodum etiam *Copernicano* ſyſtemati prorſus ſubſcribere adhuc veretur, cum argumenta, quibus motus Telluris diurnus & annuus ſtabilitur, exceptionibus adhuc nonnullis obnoxia ſint, apud *Nieuwentitium* videndis.

Schauplatz der Rechen- und Meß-Kunſt.

hoc eſt,

THEATRUM ARITHMETICO-GEOMETRICUM, Autore JACOBO LEUPOLDO, Mathematico & Mechanico, Potent. Polon. Regis & Elect. Sax. Conſiliario & Commiſſario rei metallicæ, diverſarum Societatum Regiarum Membro.

Lipſiæ,

Lipſiæ, apud hæredes Autoris & Joh. Frid. Gleditſchii Filium, 1727, fol.

Alph. 2 plag. 8 ½ Tabb. æn. 43.

SIſtimus hic opus poſthumum Viri ingenioſi atque induſtrii, *Leupoldi*, cujus de Mechanica merita nemo ignorat, qui Acta hæc Eruditorum evolvit. Continentur in hoc volumine inſtrumenta & machinæ in uſum Arithmeticæ & Geometriæ practicæ inventa. Poſtquam nimirum Cl. Autor Dactylonomiam & Manuloquium *Bedæ venerabilis* ex *Aventino* deſcripſit, atque expoſuit, quomodo *Joannes Belwerus*, Anglus, qui integrum de hoc argumento tractatum conſcripſit, eandem perfecerit, & incidenter prolixe enarravit, quo pacto manibus utamur ad certa animi ſenſa ſignificanda; inſtrumentum arithmeticum Sinarum exhibet, quo ab antiquiſſimis temporibus utuntur. Eidem ob ſimilitudinem jungit *Tabulam arithmeticam Romanam*, a *Claudio Melineto* in libro Gallico delineatam, qui A. 1692 Pariſiis in forma majore ſub titulo: *Cabinet de la Bibliotheque de S. Genevieve*, prodiit. Progreditur inde ad Arithmeticam calculatoriam, & abacum ei deſtinatum una cum ejus uſu prolixe declarat, magno numero adductis autoribus, qui hoc Arithmeticæ genus lingua nobis vernacula docuerunt. Huic jungit inſtrumentum quoddam ad operationes Arithmeticas facillime abſolvendas ſerviens, cujus inventionem Arithmetico Pariſienſi tribuit *Harsdærfferus* in Continuatione Delitiarum mathematicarum & philoſophicarum a *Schwentero* editarum. Uſum potiſſimum habet in multiplicatione atque diviſione: quamobrem Noſter ſimul exponit tabulas, quas in uſum additionis & ſubtractionis dedit *Schottus* in Organo mathematico. Inde pedem promovet ad *Rhabdologiam Neperi*, qui ope bacillorum multiplicationem, diviſionem & radicum extractiones expedit, & *ciſtulam arithmeticam* producit, quam ex *bacillis Neperianis* in cylindrulos mobiles converſis ſuaque additionis & ſubtractionis tabula *Schottus* compoſuit, additis inventis affinibus, quorum alterum ſibi, alterum vero *Grilleto* debet, deſumtum ex libro Gallico, A. 1678 Pariſiis in 4 edito ſub titulo: *Nouvelle Machine d'Arithmetique*. Repræſentat etiam ſtructuram machinæ Arithmeticæ Cel. *Poleni*, cujus in Actis A. 1711 p. 79

Cpa. 1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

mentionem injecimus, & alterius a *Leibnitio* inventæ, cujus ibidem facta eſt mentio p. 9, obiter meminit, cum accuratam ſtructuræ internæ deſcriptionem nanciſci non potuerit: ubi ſimul alterius inſtrumenti arithmetici *Leibnitiani* meminit, cujus imperfectam deſcriptionem dedit editor Theodicææ *Leibnitianæ* in
C. 11. Latinum verſæ, quæ A. 1726 prodiit. Prolixior eſt Noſter in de-
12. ſcribenda machina arithmetica proprio ingenio reperta atque in *Pede Mechanico*, quem vocat, a *Michele Scheffelt*, Ulmenſi, invento & in peculiari Tractatu A. 1699 deſcripto: in quo inſtrumento ope circini operationes arithmeticæ expediuntur. Pes ille mechanicus, circino proportionum ſuccenturiatus, eundem cum eodem habet uſum, atque adeo iſti omnes lineæ inſcribuntur, quæ
13. huic inſcribi ſolent. Pedi huic mechanico affine jungit inſtrumentum, ex MSC. anonymi deſumtum & ab eodem *ſcalæ proportionum* nomine inſignitum, una cum altero, quod A. 1696 Jenæ
14. publici juris fecit D. *Joh. Matthæus Biler* & cujus ope absque omni calculo problemata arithmetica, geometrica, trigonometri-
15. ca &c. expedite ſolvuntur: nec ſilentio præterit inſtrumentum *Nicolai Voigtelii*, viri in Geometria ſubterranea verſatiſſimi, cui ad exercendam hanc Geometriæ practicæ partem tabulas Sinuum
16. compendioſe inſcripſit. De circino proportionum, inſtrumento utiliſſimo & hodienum uſitato, prolixiſſime agit. Hiſtoriam inventionis, a *Wolfio* in Lexico Mathematico traditam, repetens, primam inventionis laudem tribuit *Juſto Byrgio*, Mechanico & Mathematico *Wilhelmi* Haſſiæ Landgravii, variis inventis claro. Cum tamen forma & uſus circini *Byrgiani* differat a forma & uſu *Galilæani*; Noſter primo *Galilæanum* deſcribit, cum is hodie-
17. num ſit receptus; deinde quoque *Byrgianum*, qui hodie in deſuetudinem abiit. Prolixum quoque ſubjungit Catalogum Autorum,
18. qui de hoc inſtrumento commentati ſunt. Circino proportionum agnatum eſt inſtrumentum, quod *Benjaminus Bramerus*, Architectus Marburgenſis Haſſiacus, ſub nomine *regulæ Proportionum, eine's Proportional-Lineals*, A. 1618 peculiari tractatu deſcripſit, cum A. 1615 in Tractatu de diviſione inſtrumentorum mathema-
19. ticorum jam appendicis loco illius uſum declaraſſet. Poſtquam Cl. Autor hinc deprompſit, quæ in rem ipſius ſunt, ad inſtrumenta com-

communia deſcribenda ſeſe conſert, quibus in Geometria habemus opus. Comparent hic circini omnis generis, de quibus Noſter plurima tradit artificia in iis parandis utiliter adhibenda, cum propria ipſum multa docuerit experientia. Circinis ſuccedunt regulæ, quas inter etiam *parallelismi*, ſeu inſtrumenta ad lineas parallelas deſcribendas inventa, & *inſtrumentum polygraphicum Joh. Chriſtophori Bornickelii*, ab eodem peculiari Tractatu A.1724 Lipſiæ lingua vernacula edito, illuſtratum, comparent. Ejus enim potiſſimus uſus eſt in lineis parallelis absque circino, norma, parallelismo, & inſtrumento transportatorio deſcribendis. Sequuntur deinceps *ſcalæ*, quæ vocantur, *Geometricæ* lineis in charta dimetiendis inſervientes, ubi ſimul ex Elementis Geometriæ *Wolfii* tabulam repetit Autor, qua proportio pedis in celebrioribus Europæ locis uſitati ad pedem Regium Pariſinum exhibetur, & menſuras in campo lineis metiendis deſtinatas conficere docet. Poſtquam inſtrumenta deſcripſit, quibus in ducendis lineis utimur, una cum norma atque ſic dicto inſtrumento transportatorio, quo angulos in charta dimetimur; inſtrumenta quoque majora repræſentat, quibus ad angulos in campo metiendos quondam uſi Geodætæ, una cum omni fulcimentorum & dioptrarum apparatu, nec dioptris teleſcopicis neglectis, quas ad libellas primum applicarunt *Picardus*, *Rœmerus* atque *Hugenius*. Inter inſtrumenta geodætica Noſter præ ceteris commendat *menſulam Prætorianam*, ab inventore *Joanne Prætorio*, Mathematum quondam Profeſſore in Academia Altorfina, ita dictam, una cum agnatis inſtrumentis *Brameri* & *Zubleri*, quorum poſterius coincidit cum pantometro, quod multo poſt ſub hoc nomine tanquam ſuum inventum evulgavit *Kircherus*. Alia inſtrumenta geodætica, hodie imprimis uſitata, capite tandem ultimo affert, ubi imprimis varia variorum artificia inſtrumenta dividendi exponit. Atque hic ſubſtitit Autor, cum rebus humanis eriperetur, ut nec huic Volumini ultimam manum imponere potuerit, nec iis Voluminibus conſcribendis atque in publicum proferendis ſuffecerit, quæ præcipuam atque deſideratiſſimam Mechanicæ partem conſtituunt. Promittunt hæredes in præfatione ſupplementum ad octo Volumina ab Autore edita, ex ſchedis ipſius digerendum, quamprimum licuerit.

C. 20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

rit. Ceterum cum B. Autor in conficiendis inſtrumentis mathematicis & phyſicis excelluerit atque curioſorum naturæ ſcrutatorum deſiderio ſatisfecerit; operam quoque dedit, ut officina *Leopoldiana* poſt fata ſua celebris exiſteret. Ea igitur fini agnatum ſuum *Cottam* tempeſtive inſtruxit, ut eundem vivus adhuc laboratorio ſuo mechanico utiliter præficeret.

Neue und deutliche Anleitung zur practiſchen Sonnen-Uhr-Kunſt ꝛc.

hoc eſt,

NOVA ET PERSPICUA INTRODUCTIO ad Praxin Gnomonicam, Autore JOANNE JACOBO SCHÜBLERO.

Norimbergæ, apud Joan. Chriſtoph. Weigelium, 1726, 8 maj. Plag. 14 Tabb. æn. 44.

INgenioſus Autor varia hactenus edidit ſpecimina, quibus praxis Architecturæ Civilis ſpecialiſſima illuſtratur, non ſine applauſu artis peritorum excepta. Horologia majora Solaria ſubſidio calculi trigonometrici deſcribi ſolent, ut fiant accurata: quem in finem in his Actis A. 1695 p. 129 *Picardi*, A. 1719 p. 127 *Gruberi* & A. 1720 p. 23 *Doppelmayeri* opera commendavimus. *Schüblerus*, cum praxin accurata induſtria exerceret, obſervavit, fieri poſſe, ut abſque calculo trigonometrico per conſtructiones geometricas & ope inſtrumenti ſinuum, tangentium atque ſecantium, horologia ſciaterica tam accurata obtineantur, quam calculi trigonometrici beneficio obtineri poſſunt. Methodum igitur, qua uſus eſt, fideliter exponit. Explicatis ſcilicet terminis & principiis quibusdam Aſtronomicis, ſine quibus praxis Gnomonica intelligi nequit, omnium ſciatericorum horologiorum fundamentum, *Clavii*, *Brameri* & *Sturmii* Senioris exemplo, ex cylindro deducit, ſimulque oſtendit, quomodo hinc *Bierumii* parallelepipedum gnomonicum fundamentale, de quo diximus in Actis A. 1712 p. 35, deducatur. Monſtrat præterea, quomodo idem fundamentum ex prismate triangulari, quod eſt parallelepipedi dimidium, derivetur. Antequam eodem utitur in horologiis ſolaribus deſcribendis,

dis, lectorem docet, qua ratione chordarum, tangentium, secantium & sinuum ope anguli in charta delineentur ope instrumenti, in quo hæ lineæ in ratione ad radium datum sunt descriptæ. Cumque horologium in plano fixo delineari nequeat, nisi data linea meridiana, varias quoque exponit methodos eam inveniendi. Et quoniam *Holtzhejus* quidam prætendit, se invenisse methodum, dato quovis tempore, Sole lucente vel cœlo nubilo, lineam meridianam facili negotio accuratissime ducendi; eam quidem omnibus ceteris anteponendam fore judicat, si vitio careat, sed quod promissis stare possit inventor, valde dubitat. Fundamentis explicatis, omnis generis horologia cum in planis mobilibus, tum fixis delineare docet, non neglecta praxi reliqua gnomonica. Id autem singulare habet, quod horologia majora in parietibus ædificiorum delineata convenientibus terminis circumscribat, quibus intuentium oculi pascantur. Excellit enim Noster in hoc genere, quemadmodum specimina architectonica modo laudata loquuntur. Denique cum Artis pictoriæ peritissimus sit, id quoque singulare in ejus institutione occurrit, quod doceat praxin horologia in tectorio udo depingendi, ubi singula tradit, quæ in hoc pingendi genere observanda sunt. Promittit Artem pictoriam mathematicam, a Perspectiva diversam, quam jam olim peculiari opere illustravit.

TABULÆ ASTRONOMICÆ, LUDOVICI Magni jussu & munificentia exaratæ & in lucem editæ, Autore PHILIPPO DE LA HIRE; secunda Editio.

Paris. apud Montalant, Typogr. & Bibliopolam, 1727, 4. Alph. 1 pl. 6 & 4 Tabb. æneis.

GRata sine dubio erit Astrophilis hæc præstantissimarum rarissimarumque Tabularum nova Editio. In qua tamen nihil fere a pristina forma aut numeris discrepat, nisi forte excipias Tabulam XXVI, quæ inscribitur, *Inclinatio Orbitæ Lunæ cum circulo latitudinis*. Hæc enim Tabula, ob certa versus finem sphalmata, quæ in priori Editione irrepserant, revocata iterum ad calculum & co-

lumna

lumna una est adaucta. Ad calcem porro adjecta est Tabula nova *Æquationis Altitudinum, ut vocant, respondentium, pro latitudine observatorii Regii Paris.* quam construxit *D. Godin*, Regiæ Sc. Acad. Socius. Atque is etiam usum docuit ac methodum computandi similem tabellam ad quamvis aliam latitudinem. De cetero pollicetur Bibliopola, se propediem in lucem daturum *Introductionem;* in qua mens tota Autoris in condendis hisce Tabulis aperietur, processus calculi enucleabitur, plurimis exemplis illustrabitur, atque ad nitidiorem longe formam reducetur.

ADDITAMENTA AD OBSERVATIONES de Ductibus salivalibus sublingualium Glandularum, Exercitatione de Lingua Humana, & in his Actis Mens. Jul. A. 1724 traditas; Autore AUGUSTINO FRIDERICO WALTHERO, *Archiatro Regio, Anatomes & Chirurgiæ Professore Publico Lipsiens.*

IRrigant os atque linguam ductus, quos Exercitatione peculiari sic exposuimus, ut canalibus, qui ante innotuerunt, adjiceremus plures, quos sublinguales promunt glandulæ, quosve olim detexi-mus, tum describere plenius & enumerare suscepimus. Laboremi inter inveniendum abbreviare solet eorundem orificiorum in tractu sub lingua positus, quem Exercitatione annotavimus; ac ipsa natura varias glandulas, variosque excretorios ductus impertivit, & nonnunquam omnes, aut saltem plurimi sine tædio temporisque dispendio investigantur; nec ægre mediocrem stylum aliquando admittunt. Quare ad observationes, quas de ductibus sublingualibus antehac conscripsimus, nunc addere liceat, quod sectionum usu & exercitio porro deprehendimus ac confirmavimus. Ab illo enim tempore permultorum publice sectorum cadaverum humanorum, pluriumque privatim inspectorum, ac linguarum quidem glandularumque connexarum examine cognovimus, admodum frequenter ex una glandula sublinguali quatuor provenire excretorios ductus, nec pauciores haberi: tamen interdum, & maxime in amplis ac elatis in ore glandulis singulis, eorum numerum

uno

Digitized by Google

uno alteroque augeri; quod ubi accidit, tum non positu, sed amplitudine ac longitudine plurimum variare ductus solent. Naturæ minime consuetum est, ad alterutrum & laterale linguæ in ore vinculum superaddere duos & solitis ampliores, aut ita aperiri in utroque latere numero dispares, quales hyeme anni præteriti vidimus, & ut illustretur de ductibus sublingualibus doctrina, nunc recensemus. Erant in cadavere senis, publice secto, admodum insignes sub lingua glandulæ. Quarum excretorios ductus cum Auditoribus demonstraremus, sine multo labore sex a parte sinistra, octo a dextra nec pares numero, omni quamvis adhibita diligentia invenire nobis dabatur. Ex his sex anteriores ordine & positu in utroque latere satis inter se conveniebant; nihilominus ceteris conditionibus quodammodo diversi: at a dextra apertos duos posticos ductus, linguæque laterali vinculo vicinos, cum numerum excederent, & ab amplitudine *Warthoniani* ductus parum uterque abesset, stylumque digiti altitudine, nec ægre versus maxillarem glandulam ferret, ideo nostra investigatione accurata digniſſimos hos existimavimus; præsertim cum in permultis cadaveribus & a pluribus annis nullum sublingualis glandulæ ductum cum maxillari glandula aut ejus excretorio ductu communicasse, experimentorum olim factorum memores, persuaderemur. Quam ob rem stylis in hosce canales illatis, ipsos & illæsos ab ostiis ad insertionum loca denudavimus, & totos plenius in conspectum produximus. Ingrediebatur autem uterque insignis baccæ uvæ instar crassam, & tenuioris productionis glandulæ sublingualis appendicem inconsuetam; quæ glandulæ maxillari, & reliquæ sublinguali cum interjecta esset, nihilominus dimidio digito ab ista finibus suis distabat; quanquam ambitu suo superius contegeret ductum *Warthonianum*, mersum cellulosa radicis linguæ fauciumque membrana, quam exercitatione nostra annotavimus. Hoc corpus glandulæ nostræ appositum, & loco superadditum, quo in aliis subjectis ea finiri consuevit, & ubi loco consimili sinistra glandula desinebat, mole duas tertias partes ponderis reliquæ glandulæ ferre videbatur. Nunc aerem per tubulum in utrumque immisimus ductum, & modo anteriorem, modo posteriorem appendicis partem inde succuti & intumescere, more in aliis glandulis usitato animadvertimus. Nec solum hi ductus ita

diſtincti, ſicut & glanduloſum corpus, omnem aerem illatum in ſe continuerunt; ſed & ipſi varios liquores & mercurium vivum, quæ non ita multo poſt injecimus, prorſus concluſerunt. Idem erat experimentis eventus, ſive in ſitu nexuque hujus appendicis integro, ſive cum ea reclinata, & a nexu cum vicinis, maximeque cum *Warthoniano* ductu ſeparata eſſet, rerum periculum faceremus; quare nihil ex injectis nec ad maxillarem glandulam, nec ad *Warthonianum* ductum penetravit. Inſignior & erat, ſolitaque forma major hujus lateris maxillaris glandula. Etiam notabili ab hacce glandula globoſa intervallo, ad excretorium ductum accedebat mediocris magnitudinis ramus; qui, cum varia in truncum injiceremus, aliquid ex iis recipiebat. Et hoc obſervatu perrarum eſt, ac in ſtrumoſis ſæpius cognoſcitur. Nam mox pari modo alterum & oppoſiti lateris *Warthonianum* ductum exploravimus; & ipſum aliter ut experiremur, juxta papillam ligavimus: inde in altero ejus extremo & ad glandulæ corpus incidendo ipſum aperuimus, loco, ubi is ordinarie in ramos dividitur, & glandula mergitur. Hinc tubulo ad inciſionem applicato, aereque immiſſo, totum ductum & usque ad vinculum diſtendimus ſuccuſſimusque: poſt infudimus aquam tinctam; tandem mercurium vivum injecimus; quæ cum moliremur, ſecus res cecidit, ac cum talia in altero ductu ante experiremur. Omnia enim, quæ ſic repetitis vicibus illata fuerunt, ductus *Warthonianus* prorſus ſervavit, & intra ſe continuit, ſine eo, ut minor aliqua propago, aut, qui aliunde accederet ductus, ſigillatim qui ad ſublingualem glandulam pertineret, aliquid inde reciperet. Quæ modo retulimus experimenta, ea & ante anatomen illam ſæpius, & pari cum ſucceſſu tentavimus, maximeque cum in pluribus linguis humanis glandulisque connexis, ut inſolitam eſſe communionem pateret, alios *Warthonianos* ductus cera liquata injectaque plenos, alios Mercurio repletos, & ab omni commercio nexuque cum glandulis vaſisque excretoriis ſublingualibus aliisque ductibus liberos, in uſum demonſtrationum publicarum, aſſervandos curaremus. Hæc ita ad confirmandam amplificandamque de ductibus excretoriis diſtinctisque glandularum ſublingualium doctrinam protulimus; quos ductus alii in brutis, & aliter ac nos egimus, demonſtrarunt atque delinearunt, nonnulli

ob-

obſcure & obiter eos notaverunt. Nam cum *Stenone* aut cum *Verheyeno* de hominis ductibus ſublingualibus ſentire, ex una parte falſum, ex altera ambiguum vexatumque eſt: "vaſcula ſibi invicem "parallela a lingua verſus gingivas recedere, & ſub intervallo digi- "ti a dentibus oſtiis ſuis per tunicam hiare"; imo ad hanc doctrinam addere perinde erit: "vaſcula ab exterioribus glandularum "lateribus ad gingivas in transverſum recedere, & non ita magno "a glandulis intervallo peculiari quodque oſculo hiare." Nam iſta digiti intercapedo totam ſublingualem glandulam complectitur, & medietatem linguæ in ore humano aſſequitur; oſtiaque excretoriorum noſtrorum verorumque ductuum ad dentes propius accedunt: contra, ſub lingua levata glandula pro altitudinis ſuæ modo ſituque tantum admittere ſpatium omnino videtur, cum ea partim ad dentes & ad gingivas, partim ad maxillam inferiorem, ac omnium denique altitudinem accommodatur. Ut igitur clarior res fiat, diſcernimus glandulæ utriusque & oblique poſitæ latera. Nam pro externis lateribus merito habemus, quæ ſub involucro oris condita cum ſunt, maxillæ inferiori, nunc ampliori factæ, adnaſcuntur: at internis & ſuperioribus ſuis lateribus, quidem in ore, tanquam anguſtiori ſpatio glandulæ prominent, linguæque ſequuntur motum, & facile ad dentes aſſurgunt; ſimul verſus linguæ frenum excurrunt, ac, nonnihil hoc loco inflexæ, quaſi angulum conſtituunt. Proinde hæc latera, in ore hominum diſtincta, noſtrorum ductuum orificia videnda præbent; quæ ut explorentur in naturali omnium ſitu, atque in demortuorum linguis, ex ore reſectis, id, inter alia, exercitatione citata docuimus. Unde tandem ab exterioribus glandularum lateribus ad gingivas in transverſum quodque recedere ſublinguale vaſculum, & non ita magno a glandulis intervallo peculiari hiare oſculo, quidem in brutis, icones teſtentur, quas *Steno* & *Diemerbrock* delinearunt. Ceterum ad obſcuros in re Autores *Bourdonus* atque *Dionis*, imo inter antiquos *Oribaſius* aceedere poſſunt: ſin hujus verba, ad noſtram doctrinam accommodare, & interpretari utcunque quis voluerit; quando hic præ ceteris Lib. 24 Collect. Medic. ſcribit: "Ad "linguæ vinculum, utrinque ex obliquis partibus ora vaſorum, "quæ ſalivam excipientia dicuntur, invenies, in quæ deſcendere "ſtylus poſſet. Initium ducunt hæc vaſa ab radice linguæ, ubi ejus-

"dem quoque glandulæ ſunt. Quare minus evidentem paucorum opinionem reliqui Anatomici ſcriptores neglexerunt, doctrinamque amplexi fuerunt, in homine licet minus probatam, de ſingulo ſublingualis glandulæ excretorio ductu *Rivini* & *Bartholini*, ſive diſtincto, ſive cum *Warthoniano* connexo: ut videre eſt apud *Ruyſchium*, *Bidlooum*, *Munnickium*, *Tavrium*, *Drackium*, *Welſchium*, *Cheſeldenium*, *Keilium*, *Heiſterum*, *Nogueſium*, & reliquos.

Hiſtoriſcher Schauplatz der Anſprüche und Streitigkeiten hoher Potentaten und anderer regierender Herrſchafften in Europa ꝛc.

h. e.

CHRISTOPHORI HERMANNI SCHWEDERI Theatrum Hiſtoricum Prætenſionum & Controverſiarum illuſtrium ex Hiſtoricis, Actis publicis, Deductionibus & aliis ſcriptis concinnatum, nunc ſuppletum & continuatum a D. ADAMO FRIDERICO GLAFEY, JCto.

Volumina II.

Lipſiæ, apud Maurit. Georg. Weidmannum, 1727, fol. Alph. 18.

CUm de inſtituto Autoris dictum ſit in Actis A. 1712 M. Jun. p. 285, jam operæ pretium fuerit de nova hac editione, quæ multum emendata & plus quam altera parte auctior prodit, nonnihil hoc loco memorare. Nam etſi plerisque ſe probaſſet Autor, ita ut hauddifficulter liber diſtraheretur, fuere tamen, qui optarent, paulo plures in hoc ſyſtemate controverſias fuiſſe excuſſas, qua in re defectum aliquem ipſe quoque Autor agnoverat. Itaque librum revidit, multas controverſias denuo ſollicitavit, noviſque Capitibus magno numero additis, librum longe, ut diximus, auctiorem dedit Conſ. *Glafey*, hodie Potentiſſ. Regi & El. Sax. a Conſiliis aulæ & juſtitiæ ut & ab archivis, qui cum in Academia noſtra viveret, hoc opus abſolvit. Quamvis vero ad archiva adeo noſtra nondum eſſet admiſſus, attamen cum jam tum aliquot Imperii Statuum, imprimisque Potent. Regis Sardiniæ juſſu, deductionibus quibusdam concinnandis adhibitus eſſet, multa nactus eſt documenta, quibus in

hoc

Interpres fefe, fuorumque fodalium opus fuppeditat, quæ Noctes Tas
gi. &c. in hanc Inquifitionem & Regem Auctorem, ac modum Legislatu-
rum, de modo Matrimonium Novelli & Monialitium p. 93. de
Judicio ordine Judicandi p. 129. 130. 134. quæ omnia ex ipfis Statutis
tranſcribi ſupervacuum fuit, ad ſolos ergo, qui mihi occurrerunt, Autho-
rem, ac Locum, ubi, quæ vel citrà omnem fidei jacturam, vel
maximo in lectorem fructu, vel laudis ſaltem, impunitæ quodammodo
ad ſtatum moderatum, ac ſe ſupplex leve. Porrò tantum ex ſtatu-
mentis concernentes, omnibus Libris Caput II. de fine quæ Inqui-
rentes & Inquiſitores esse Principi poſſint, quibus Locis Inquiſitio
exercenda ſit, & ſtatu limitatus C. De Jurisdict. Imperii & Re-
gnum Comment. ad Cyprian. Vin Electorum p. 130. quæ ad Ju-
ſtitiæ imperium ſpectant accurate Lib. XXII. in Prohemio cum An-
XXVII. in Statutum I. Guil. & Gerardum Tagaultium Comment.
XXIII. in Decretum Lotharingiæ, XXXIV. de variis Inquiſi-
tion. competentibus ordinibus Bergundici, XXXVII. de jure Ju-
ſtitiæ in Bergundia, & XL. Viri regia Dijonenſis Acc. atque in ſu-
perioribus Capitibus Tractatus Bouvotii, Augustæ Trevirorum
Franciæ comes & Epiſcopatus atque Abbatum, tum Baronali-
bus ac ſeſſum Regni Statutum, diverſis Ordinationibus, Edictis,
aliorum tum Comitiorum, tum publicis nunc quidem in ſervi-
tutem redactorum, & nonnunquam quoque ſuperſtitioſis ſanctio-
nibus Conſ. Claſſique, & ſtatus, quibi mox deprehendetur,
Libris repetit.

JOH. VINCENTII LUCCHESINI, Patricii Lucenſis, Hiſtoriarum ſui temporis ab Nativitate Chriſti Pars Tomus I.

Romæ, ex Typographia Tinti Forti, 1704. 4.
Alph. 3. fl. 16.

Quo hoc, diligenti ac plurimum in rebus ſeligendis & enucleandis, tum modeſto & prudenti, quo temperate & cognitioſo ſcriptoris ſtylo, ſtructuræ ſententiarum, & Periodum, Poſſit Lucchesini, cum ſuperiorum ſtatuum, ſeriptorum proba, qui celeberrimus Cruſca Academiæ Alumnus & Socius eſſe videtur auctitate, Or-

ditur Tomus I, in VI libros distinctus, ab A. 1678, & in rebus A. 1688 gestis desinit, unde potiora quædam, ipsis potissimum Autoris verbis, depromere nunc lubet. Ludovicus XIV, Belgas fœde-
p. 4. ratis A. 1676 abducere cupiens, magistratus Batavorum clam per internuncios sollicitabat, qui vel tædio belli durissimi, vel implacabili in Arausionensem odio, in suam mox sententiam universam
42. Rempubl. traxerunt. A. 1680, dum in Germania pestilentia grassaretur, frequens veneni usus clandestina morte domos, illustres præsertim rerum opulentia, funestabat in Gallia. Tandem horrendum scelus apertum est, dum mulier quædam patricii generis, patrem duosque fratres sustulisset ope adulteri, qui & ipse haud ita multo post letifero afflatus vapore, moritur, obæratoque res cuncta domestica obsignatur. Mulier secreti conscia, sibique metuens, arculam, quam suam affirmabat, adeo vehementer repetere, ut Prætor in suspicionem adductus, dari jusserit resignatam. Tunc inventa dira medicamina, & adulteri literæ, quæ scelus prodidere; quare vincta illa & parricidium professa gladio punitur. Inde creati a Rege, ad cohibenda scelestorum facinora admodum fervido, Judices, qui de veneficiis inquirerent. Habitis quæstionibus anus sacrilega reperiebatur Parisiis, efferatæ artis magistra, cujus domum, relaxandi animi obtentu, plures frequentaverant, vaticinantem (fatidica enim videri voluit) audituri. Convicta maleficii, nomen detulit nobilissimorum virorum ac fœminarum, quibus præsto se fuisse arte sua fateretur, vere, an falso, incertum. *Ipsa*, prius ignito ferro perfossa, obtruncataque infami dextra, viva *fuit* combusta; aliorum necati plures cæteris imposterum exemplo fuerunt; pauci, iique splendidiores, dimissi, vel innocui, vel crimi-
67. ne supplicioque suo Rempubl. perturbaturi. Tekelii indolem descripturus Autor, nullam in eo fidem fuisse asserit, nullam certi honestique rationem, fraudem plus quam Punicam, & obtento pacis desiderio, stragium & belli amorem: cæterum consilii potentem eum, itemque strenuum agendo, quæ consilio explicasset, tanta vero solertia fuisse, ut dum quidpiam ageret, alia moliretur, nulli fidens fortunæ, qua ut prospera sic uteretur, ut adversæ meminisset, sic adversa, ut prosperæ se reservaret, & crederet, non defuturam.
194. Opinio apud multos, graves quoque rerum æstimatores, invaluit,

Visi-

Viſirii avaritia ſtetiſſe Viennam, a Turcis oppugnatam, quam intactam voluerit a militum præda, neque adeo vi eam capere, ſed lenta obſidione in deditionem adducere, ſibique integram, ſpoliandam opibus, reſervare; datum proinde auxilii ferendi tempus, præteritamque abſolvendæ rei occaſionem. Verum quisquis animo reputabit, tricies ſepties dilaceratas a barbaris vi pulveris nitrati, caveis concluſi, munitiones; in eas ſemel ac tricies acie inſtructa illatum impetum; ferro aut morbo abſumtos, quod ex Viſirii ſchedis apparuit, tres provinciarum præfectos, ſedecim Janizarorum chiliarchas, 27000 militum, 6000 machinalium libratorum, cunicularioruin, calonumque ſedecim millia: contra vero quindecies facto agmine Germanorum milites erupiſſe, horum ad undecies mille plerumque ferro, dyſenteria quoque ac morbo cecidiſſe, totidem, qui arma geſtaſſent, oppidanorum; exiſtimabit profecto, nec vehementius oppugnari urbem, nec diligentius defendi potuiſſe, illamque opinionem falſi redarguet. De Jacobo, Johannis III Poloniarum Regis filio adoleſcente, narrat Noſter, quod eum, Cæſari, diu ac modeſte renuenti, manus exoſculantem, complexus ei quidem, ornatiſſimisque verbis proſecutus ſit, non tamen illi detexerit caput, quod Rex ſuæ ſoboli recentibusque meritis concedi potuiſſe arbitratus, negati honoris diu preſſit vulnus, animo exulcerato. Tandem iter fœderati ſuſceperant in Hungariam, præter Saxones, domum confeſtim ab Octoviro ſuo dimiſſos, irato, ut fama tenuit, quod ipſis Viennenſi prælio primas diſcriminis, poſtremas prædæ partes dediſſent; enimvero huic rei graviores ſubfuiſſe cauſas, alii ſubodorati ſunt. Ludovicum Gallorum Regem in Genuenſes 1684 maxime concitavit altius hærens menti cogitatio, poſſe urbem opulentiſſimam, ni ab æmulo, Hiſpaniæ Rege, abduceretur, illum pecunia, qua tum maxime indigebat, juvare, idoneumque reddere ad gerendum bellum. Dum Angliæ Regum, Caroli II & Jacobi II, fata Autor delineat, ipſum religionis ſuæ ſtudio adeo deprehendimus faſcinari, ut in ipſa veritatis luce, a Viris perſpicacioribus eisdem ſacris addictis dudum agnita, caligare penitus videatur. Quæ æque ac alia, quæ de doctrina Michaelis Molinos, voluptatum quoque illecebris commendata, refert Autor, apud ipſum legi malumus. Quod Sarmatum Rex copias A.1688 a Camenæci obſidione repente revocaſſet, id odio Cæſaris factum, nonnullos conjectaſſe teſtatur. Nimirum per ea tempora Radzivilia,

p.190.

200.

235.

367 &c.

Carolo

Carolo Neoburgenſi, Cæſaris Leviro, nupta, fefellerat ſpem Jacobi, Principis Regii; qui & ipſe illam tum ambiebat, quod eo matrimonio ſibi iter ad ſucceſſionem Regni parari poſſe ſperaret. Hac ſuſpicione itaque, quod Cæſaris artibus repulſa illa tribuenda ſit, commotum Regem, admonitumque, ut fama fuit, uxoris literis, ne ad Cæſarem, qui tantam filio injuriam feciſſet, Turcici belli onere ſublevandum, ſeſe in diſcrimen daret, præpropere exercitum diſſolviſſe. Ceterum Alba Græca ſubita impreſſione capta, frequentioribusque turbis Byzantii excitatis, concuſſum graviter Ottomannorum Imperium, Vizirii tamen virtute artibusque, ac internecino Chriſtianorum Principum bello orto, ſtetit; cujus cauſas proximo, quem meditatur, Tomo ſe expoſiturum, Clar. Autor pollicetur. In calce, præter Indicem rerum, Index vocum Italicarum ad bellicam artem ſpectantium, in opere ipſo Latine expoſitarum, exhibetur, qui cum ab Indicibus ſimilibus, a Boxhornio Hiſtoriæ obſidionis Bredanæ & a Dan. Heinſio Hiſtoriæ rerum ad Sylvam Ducis &c. ſubjectis, non raro abludat, non gravabuntur delitiarum linguæ Latinæ cupidi, eum totum hoc loco transſcribi. 1) Militares Præfecturæ: *Generaliſſimo*, Imperator, ſupremus exercitus Dux, *Mareſciallo*, Legatus, *Generale dell' Artiglieria*, Præfectus Fabrum, *Tenente Mareſciallo* vel *Luogotenente Generale*, pro Legato, *Sergente Generale*, Inſtructor exercitus, *Colonnello*, Tribunus militum, *Tenente Colonnello*, pro Tribuno, *Sergente maggiore*, Inſtructor Legionis, *Capitano*, Centurio, *Tenente*, pro Centurione, *Sergente*, Inſtructor Cohortis, *Dragone*, Eques ſagittarius, *Granatiero*, Pyrochitrophonus, *Alabardiere*, Haſtatus, *Reggimento*, Legio, *Brigata di Cavalli*, ala equitum, *Compagnia di Fanti*, Cohors, *Compagnia di Cavalli*, Turma, *Compagnia di Cavalli Leggieri*, Turma levis armaturæ, *Ammaraglio* e *Capitan generale*, Præfectus claſſis aut maris. 2) Inſtrumenta militaria: *Artigleria*, major Machina, majus Tormentum, Catapulta, Aries, *Moſchetta* vel *Archibugio*, Pyroſcorpio vel Pyrobaliſta, *Piſtola*, manuale Tormentum, *Bomba*, olla incendiaria, *Granata*, Pyrochitrum, *Mortaro*, Pyrolmum, *Palla di Canone*, Telum, *Palla di Moſchetto*, Jaculum, *Picca*, Sariſſa, *Alabarda*, Haſta, *Cavallo di Friſia*, Hiſtrix, *Sciabla*, enſis Scythicus. 3) Munitiones earumque partes: *Balvardo*, Propugnaculum, *Faccia*, it. *Fianco* & *Piazza baſſa del Balvardo*, Frons, Latus & inferior Area Propugnaculi, *Feritoria*, Feneſtella, *Muraglia*, Lorica murorum, *Parapetto* Loricula, *Banchina*, Scamnus, *Strada coperta*, via tecta, *Rivellino*, Triquetra Munitio, ſeu Parma promuralis, *Mezza Luna*, opus Semilunare, *Opera a Corno*, opus cornutum, *Opera coronata*, opus coronarium, *Bonetto*, Caſtellum, *Terra piena delle Mura*, Agger interior, *Ponte levatoja*, Pons ſublicius, *Palizzata*, ſepes Vallorum, *Linea di Circonvallazione*, Vallum, *Approcci* Vineæ ſeu Agger militaris. 4) Navium genera: *Nave da guerra*, bellica Navis, *di Mercanzia*, oneraria *di Trasporto*, Actuaria, *Palandra*, Pyrolmophora, *Galea*, quinqueremis, *Galea baſtarda*, Hexeris, *Galeazza*, Hepteris, *Galeotta*, Biremis, *Battelli*, it. *Barche* &c. Lintres, vel Cymbæ, aut Lembi,

p. 558.

618.

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ,

Calendis Novembris Anno MDCCXXVII.

RERUM ITALICARUM SCRIPTORES AB A. D ad MD. LUDOVICUS ANTONIUS MURATORIUS collegit, ordinavit & Præfationibus auxit.

Tomi II Pars altera.

Mediolani, ex Typogr. Societ. Palat. 1726, fol. Alph. 7.

LAudandum utique eſt Cl. *Muratorii* conſilium, qui cum initio quædam vetuſtiora monumenta omittere cogeretur, quod eorum copiam non haberet, ea, poſtquam jam tandem nactus eſt, una cum ſupplementis & variis lectionibus librorum jam editorum, Parti alteri, ut nuper Tomi primi, uti alibi diximus, ita nunc ſecundi inferat, ut hoc modo ætati cujusque Scriptoris & ordini conſulatur, nec ultimo loco legantur, quæ primum ſibi in tam præclaro opere vindicare videbantur. Neque minus, quam reliqui Tomi omnes, ſe commendat hæc altera Pars Tomi II, quippe quæ ſcripta inſignis vetuſtatis, eaque pleraque hactenus in ſcriniis latitantia, complectitur. Exſtat enim *I Ermoldi Nigelli*, *Abbatis*, ut videtur, *Anianenſis*, & Autoris ſynchroni *de rebus geſtis Ludovici Pii Auguſti* ab A. 781 ad 826 Carmen Elegiacum, hactenus in Bibliotheca Vindobonenſi Cæſarea deliteſcens, quod a Voſſio, Hallervordio, Grutero item, & imprimis Marqu. Frehero, qui illud ſcriptoribus ſuis inſerere valde optavit, tum & Mabillonio, Caveo, Leibnitio, Eccardo deſideratum, a *Lambecio* vero & *Neſſelio* liberaliter promiſſum, tandemque a *Gentiletto* prelo paratum, nunc demum cum integra hujus

præfatione, annuente Auguſtiſſimo Imp. CAROLO VI, & opitulante Ill. Bibliothecæ Præfecto & Archiatro Cæſareo *Pio Nicolao Garellio*, in lucem protrahit Celeb. *Muratorius*, perpetuis notis, iisque longe doctiſſimis, a ſe illuſtratum. Qui ſcriptor quanti ſit momenti, facile intelligunt, qui non ignorant, hiſtoricos illorum temporum res tantum præcipuas paucis tetigiſſe, cum contra noſter, more Poetis ſolenni, etiam minima perſequatur, moresque aulæ & virorum in ea illuſtres graphice depingat, ita ut ex eo conſuetudines ejus ævi præcipuas cognoſcere liceat. *Ermoldum* vocari Autorem, prologus diſerte docet, acroſtichis conſcriptus, quorum initialibus æque ac finalibus cujusque verſus literis computatis, hic verſiculus conficitur:

Ermoldus *cecinit Ludovici Cæſaris arma*;

Nigellum vero fuiſſe cognominatum, verſiculo ſub finem ejusdem Prologi expreſſit ipſe Poeta:

Suſcipe gratanter, profert quæ dona Nigellus;

obſervatque Cl. Muratorius, alterum nomen, *Nigelli* nempe, haud immerito pro agnomine habendum, pro more illius temporis, quo *Flaccus Albinus*, quem *Alcuinum* dicimus, *Amelarius Fortunatus*, *Lupus Servatus*, *Walafridus Strabo*, *Rabanus Maurus* aliique memorantur; non adverſatus interim multum Sirmondo, qui media ætate nobiles tantum pluribus nominibus uſos cenſuit, quorum poſtremum tantum proprium eorum nomen fuerit; quæ præcederent, aſcititia ac veluti prænomina fuiſſe: quæ tamen ad Caroli M. tempora aptari poſſe negat, verique ſimilius putat, Albini, Strabonis, Nigelli, aliaque ejusmodi agnomina fuiſſe addita poſt proprium nomen. Ceterum uti ex ipſo Poemate probat, Autorem ob crimen in rem politicam a Ludovico Pio exilio, quod Argentorati imprimis toleravit, multatum fuiſſe, atque ideo tot laudibus placare Regem voluiſſe, ut exilii finem impetraret: ita per ingenioſe evincit, hunc Ermoldum eundem fuiſſe, quem alii *Hermenoldum Abbatem Anianenſem* vocant, A. 834 a Ludovico Auguſto ad filium Pipinum Legatum miſſum; quæ argumenta hic repeti brevitas vetat. Sequuntur *II Annales*, *Lambeciani* Mabillonio, Pagio aliisque, qui ad eos ſubinde provocant, dicti, quoniam a Lambecio Commentariis in Bibl. Cæſar. Vindob. non

uno

uno quidem in loco, atque adeo ſparſim inſerti, quos de rebus Francicis ab A. 717 ad A. 803 conſcriptos, nunc junctim, ad Codicem reviſos, Noſter cum ſuis & Lambecianis notis & epicriſi Cl. *Gentilotti*, qui Autorem Caroli M. ætati æqualem cenſuit, magno Lectorum, eorum maxime, quibus hactenus Lambeciani operis copia non fuit, commodo recudit. Quibus ex Bibliothecæ Cæſareæ Codice, a Gentilotto pariter in opere nondum edito recenſito, adjecit Annalium Fuldenſium Supplementum, A. 894 & 895 geſta complexum. *III Breve* ſuccedit *Supplementum ſeu Fragmentum Concilii Romani habiti A. 863*, nunc primum editum e Codice Bibl. Ambroſianæ, capita nempe a ſexto ad duodecimum exhibens, cum Labbeus & Harduinus priora quinque tantum viderint; cui ſubjungitur mox *IV* ex eadem Bibliotheca *Oratio anonymi in Concilio Romano* anno, ut Noſter putat, *864 habita*, quæ, Teutbergam, Lotharii, qui Ludovici II Imp. frater erat, uxorem injuſte repudiatam, aliaque ejus temporis memoratu digna memorat. *V Acta Concilii Ticinenſis A. 876 habiti pro electione Caroli Calvi in Regem Italiæ*, qualia etſi jam antea a pluribus fuerint edita, hic tamen primum integra ex Ambroſiana, cum notis Cl. *Saxii*, producuntur. *VI Anonymi Salernitani Paralipomena*, ut Cl. Editor vocat, ſeu reliqua pars Hiſtoriæ nondum edita ab A. 760 ad 960, quam nunc demum integram dedit Noſter ex MSpto *Euſtachii Caraccioli*, Clerici Regularis. Enimvero Cl. Muratorius jam A. 1723 in Parte I Tomi hujus II p. 281 excerpta hujus ſcriptoris, qualia antea Camillus Peregrinus dederat, cum aliis ejus Collectaneis Hiſtoricis, recuderat. At quoniam tandem integrum Codicem ipſi comparavit Vir bonis literis promovendis natus, *Nic. Carminius Falco*, a quo Dionem Caſſium (cujus libros poſteriores nuper in lucem protraxit) integrum exſpectamus, utique e re duxit, Scriptorem tam vetuſtum, quippe Seculi X, credulum licet, in rebus maxime Caroli M. & Erchemperti compilatorem, non truncatum, ad poſteros transferri, quamvis, ut chartæ parceret, ea hic omiſerit, quæ jam loco ſupra citato impreſſa erant. Ceterum Noſter non contemnendis rationibus evincit, Autori nomen fuiſſe *Arderici*. Ejusdem *Falconis* beneficio, e *Caraccioli* penu Noſter obtinuit *VII Chronicon Farfenſe* ab anno circiter 681 ad 1104, Autore *Gre-*

gorio, Monacho & chartophylace ejusdem monasterii, quod etsi unice fere hujus monasterii (quod fuit olim tantæ opulentiæ, ut in variis provinciis possederit ecclesias & cœnobia 683, urbes duas, Centumcellas & Alatrium, Castaldatus 5, Castella 132, oppida 16, portus 7, salinas 8, villas 14, molendina 82, pagos 315, complures lacus, pascua, decimas, portoria ac prædiorum immanem copiam) res exponat, ob insignem tamen, quæ continet, diplomatum numerum luce dignum Nostro deprehensum, cum paucula tantum inde excerpta dederit Duchesnius Script. rerum Franc. T. III p. 650. Sequuntur *VIII* tria vetusta, sed exigua opuscula, *de Mediolano*, cum hymno S. Ambrosii, *Rithmus in obitum Caroli M.* & *Descriptio Mutinæ*; tum *IX Chronici Monasterii Novaliciensis Fragmenta*, quæ præter illa, quæ laudatus Du Chesne L. c. T. II p. 223 & T. III p. 635 jam publicaverat, hic repetita, adhuc in Codice Malaspineo superfuerunt; & *X Chronicon Monasterii Casaurienſis*, in Insula Aprutii ulterioris siti, a fundatione seu A. 866 ad 1182, quo Autor, *Joannes Berardi*, floruit, e Codicis, quo Diplomata Monasterii continentur, quodque Carolus VIII Galliæ Rex, ex Italica expeditione redux, secum in Galliam adduxit, & Bibliothecæ Regiæ Paris. intulit, margine descriptum, cujus partem jam ante dedere Du Chesne T. III & Ughellus T. VI, quodque integrum cum pluribus diplomatibus primus vulgavit Dacherius Spicil. T. V, a Nostro adeo hic recusum, sed longe diplomatibus auctius, quorum copiam, annuente Rege, & Viro Cl. Jo. Boivinio, primo Bibliothecæ custode, libentissime ministrante, Noster impetravit. Subjiciuntur his *XI Kalendaria duo pervetusta*, alterum ex Ambrosiana, alterum apud Camillum Sitonum, Mediolani, quorum usum dum erudite docet in Præfatione Cl. *Muratorius*, inter alia simul explicat, quid per *dies Ægyptiacos*, quorum in utroque hoc Calendario & præterea in alio vetustissimo, Constantii I tempore scripto, subinde fit mentio, indicetur, dies nempe pro infaustis jam olim ab Astrologis Ægyptiacis habiti, quorum superstitionem, insuper habita Ecclesiæ prohibitione, Christiani tanta pertinacia secuti sunt, ut Noster testetur, eosdem dies etiam in Missali Ambrosiano A. 1522 typis edito annotatos fuisse, & adhuc vix quenquam inveniri apud suos & vicinos, qui ex. gr. per integrum

men-

menſem Majum, ſuperſtitioſa opinione ab ipſis usque gentilibus derivata, uxorem ducere audeat. Cumque duo potiſſimum quovis menſe dies, & in his certæ quoque horæ præ aliis habitæ fuerint funeſtæ, hinc ex altero Codice Ambroſiano ſexcentorum fere annorum verſiculos producit, rudes quidem & incomptos, quos huc transſcribere lubet. Sunt vero hi: p. 1024.

Jan. *Nona pro te Jani væ ſibilat hora diei.*
Septima ſine dies, in quinta parvulus eſt ſerps.
Febr. *In quarto Februi fas eſt octava timeri.*
Tertia lux decima de cuſpide lædit in hora.
Mart. *Prima notat primum lux Martis mordicus horam.*
Quarta dies nequam damnat de fine ſecundam.
Apr. *Lux parit Aprilis decimam primam velut anguis.*
Clamat in undecimo de cuſpide nona nociva.
Maj. *Tertius eſt Judas in Majo, ſextaque Eliſas.*
Septimus in decima ſerpens eſt lividus hora.
Jun. *Juni dena dies, in quinta conſtat Oſites.*
Quindenus quarta vocat horam fine ſagitta.
Jul. *Ter decimo Juli ſtat linea dena timeri.*
In nona decimus de cuſpide fit baſiliſcus.
Aug. *Cernitur Auguſtus primæ nepa prima diei.*
Eſt in ſeptena lux noxia fine ſecunda.
Sept. *Tertia Septembris, in quinta quæritur hoſtis.*
Et pede dena dies, in quarta funeris hoſpes.
Oct. *Tertius Octobris, in quinta quæritur hoſtis.*
Nititur undecimo fore peſtis linea nona.
Nov. *Eſt acus octava lux quinta Novembris in hora.*
A pede terna manet, cui peſſima quinque cohæret.
Dec. *In prima Cancri lux eſt ſeptena Decembris.*
Sic nocet undecimus, ſeptaque mortalibus hora.

Agmen claudunt *XII* duplex *vita S. Athanaſii Epiſc. Neapol.* a *Johanne* Diacono & *Petro* Subdiacono ſcripta, & e Tomo IV Actor. Sanctor. Julii die XV cum præfatione & notis Guil. Cuperi Soc. J. huc translata, & *XIII Variantes Lectiones ad Hiſtoriam Luitprandi*, Tomi II Parte priori editam, e tribus Codicibus MSS. Bibliothecæ Cæſareæ Vindobonenſis, ope primi Cuſtodis Nic. Forloſiæ, depromptæ.

FACIES RERUM SARMATICARUM IN Facie Regni Poloniæ, Magnique Ducatus Lituaniæ expreſſa per R. P. ADAMUM IGNATIUM NARAMOWSKI, Soc. Jeſ. AA. LL. & Philoſ. in alma Univerſitate Vilnenſi Doctorem.

Libri II.

Vilnæ, typis Univerſit. Soc. Jeſu, L. I 1724 & L. II 1726, 4. Alph. 5 pl. 20.

HAud leviter inſtructus ad Hiſtorias has ſcribendas acceſſiſſe videtur Rev. Autor: præterquam enim quod paſſim ad idoneos Scriptores provocat, monumenta quoque inedita, ut *Sapiehana, Szpottana, Petri Dunin, Dominici Podolec*, S. J. aliorumque, ſpeciatim *Stanislai Tobarski Vitam Radivilii*, Hiſtorias item anonymorum, *Smolensci, Collegii S. J. Vilnenſis, Varſavienſis* item, *Nesvienſis, Pultavienſis, Rigenſis & Orſenſis*, ſubinde conſuluit. Nec barbaro utitur ſermone, ſed ingenioſo & ſententiis picto, qualem amat fere gens iſta. Libris duobus opus partitus eſt, non uno tempore editis, quorum primum Illuſtriſſ. S. R. I. Comiti Stanislao Donhoff, Palatino Polocenſi &c. alterum Celſiſſimo Regni Poloniæ Tribunali ejusque Aſſeſſoribus inſcripſit. Et in illo quidem, Capitibus XVII diviſo, agit de geſtis heroicis Regum Regnique memorabilibus, de rebus aliis notabilioribus Poloniæ & Lituaniæ, ſpeciatim prodigioſis, de pœnis aliquando Regno divinitus illatis, de monſtris, aliisque extraordinariis, ut Cometis, de initiis rerum notabilium & conſuetudinum, de origine & nomine Regni, provinciarum & urbium, earumque inſignium, de dictis Principum argutis, de fœderibus inter indigenas & cum vicinis factis, de religionibus, Abbatiis & Academiis, de prærogativis nobilitatis & ordinis equeſtris, de origine hæreſium, de avulſis a Polonia provinciis, aliisque ſingularibus. In altero vero Libro, qui multo prolixior, ſuccinctam Regum Poloniæ & Ducum Lituaniæ, tum Archi-Ep. Gnesnenſium, Leopolienſium & Cracovienſium, nec non Epiſcoporum Crusvicenſium, ſeu Uladislavienſium, Poſnanienſ. Vilnenſ. Plocenſ. Varmienſ. Luceorienſ. Premis-

mislienſium, Samogitiæ, Culmenſium, Chelmenſ. Kiovienſ. Camenæcenſ. Smolenſcenſium, & Livoniæ, ſeriem exponit. Nos unum alterumve, quod memoratu dignum viſum, ex utroque Libro decerpemus. Cum ex Lege Ludovici Ungari & Uladislai Jagellonis nobiles propriis impenſis Regnum defendere & hoſti occurrere teneantur, inde factum Noſter putat, quod antiquitus fœminæ in bona nobilium non ſuccederent, nec magnam caperent dotem, ad ſummum quippe centum marcas, ſi opulentiores fuiſſent poſſeſſiones, quia per ſe non poterant concurrere ad tuendam Remp. De Sigismundo Auguſto refert, eum ſectæ Lutheranæ viſum fuiſſe obnoxium, quod in Lithuania imprimis Regias patrocinii litteras illis conceſſiſſet, qui amplas Eccleſiæ poſſeſſiones partiti ad eam convolaſſent; obſervatque, Lutherum etiam ipſum ſua illi Biblia dedicaſſe, quæ viſa fuerint in Bibliotheca Collegii & Academiæ Vilnenſis Soc. Jeſ. holoſerico & argento compacta, usque ad bellum Johannis Caſimiri Regis cum Suecis & Moſcis habitum, quo tempore a Regiomontanis, dum illuc ob belli metum translata erat Bibliotheca, cum alia ſupellectile, erepta ſint, teſtibus Collegii Actis. Et quamvis fateatur Noſter, tunc in Lituania vix milleſimam partem Catholicorum, in Samogitia vero A. 1576 non niſi ſex ſacerdotes Cathol. ſuperfuiſſe, nec neget, poſt mortem Sig. Auguſti jurejurando Regio inſertam fuiſſe formulam: *Pacem & tranquillitatem inter diſſidentes de religione tuebor* &c. Vilnenſi tamen Collegio ſuo adſcribit, quod plerique hoc tempore fuerint ad fidem Catholicam reducti, paucis exceptis, quibus ad Comitia Grodnenſia A. 1718 non ampliùs aditum patuiſſe, gaudet. Quantum vero in miſeros Thorunenſes declamaverit Autor, apud ipſum legi malumus a p. 329 ad p. 336, ubi etiam inſcriptionem affert, in marmorea Mariana columna, Thorunii poſt hanc feralem ſcenam erecta, juſſu Judicii exarandam. Notat etiam de Joanne Wezyk Archi-Ep. Gneſnenſi, quod in coronatione Uladislai IV, cum is jurans verba modo antea memorata attigiſſet, ſolus ſacro zelo motus publice proteſtatus fuerit, tum quod idem Biblia Lutherana Gedani impreſſa, & Regi huic dicata, prorſus ſuppreſſerit, editaque ſevera lege vendi prohibuerit. Ceterum Liber II hiſtoriæ litterariæ cupidis non ingratus erit, cum Epiſcopos memo-

Lib. I. p. 269. 279. 282. 334. Lib. II. 145.

memorando multos ſimul Autor producat Viros ſcriptis claros, ut inter Varmienſes Stanislaum Hoſium, cujus Diploma indigenatus & nobilitatis authenticum producit p. 449 ſq. & Martinum Cromerum p. 456, inter Premislienſes Paulum Piaſecium p. 518, & inter Plocenſes Andream Chryſoſtomum in Zaluskie Zaluskium, Epiſtolis ſtatus, ad res Regis noſtri Potentiſſimi apprime facientibus, illuſtrem, qui A. 1711 mortuus, hoc ſibi breve epitaphium poni voluit: *Hic jacet Andreas Epiſcopus. ConCVLCate peCCatorcM zaLVskI aC pro eo orate*, p. 426. Id tamen in univerſum obſervandum, quod non tam vitas quam elogia, eaque plerumque admodum ſuccincta, dederit Rev. Autor.

MEMOIRES POUR SERVIR A L'HISTOIRE des hommes illuſtres dans la Republique des lettres, avec un Catalogue raiſonné de leurs Ouvrages.

h. e.

COMMENTARII HISTORIÆ CELEBRIUM in Republ. Litter. Virorum inſervientes, accedunt Catalogi librorum, cum judiciis & cenſuris.

Lutetiæ Pariſ. apud Briaſſonium, 1727, 12. Pl. 18.

ANώνυμος hujus voluminis conditor, videns, ut in Præfatione commemorat, valde in Gallia pariter ac Italia negligi virorum eruditione clarorum hiſtoriam, Anglos vero illuſtrium ſuorum civium vitas nimis copioſe deſcribere, Germanos denique promiſcue quosvis literati gregis longa vitæ deſcriptione honeſtare; in animum induxit ſingulis trimeſtribus volumen edere, vitas eruditorum recentioris ævi juſta brevitate deſcriptas continens, addita librorum a ſingulis editorum mentione, prolatisque, quæ de iis publice lata fuerunt, judiciis. Hauſit autem, ut in singularum vitarum exitu indicat, ea, quæ hic concinnum in compendium redacta exhibet, ex noſtris *Actis eruditorum*, ex *Novis literariis* tum noſtris, tum Belgicis, ex *Diariis literatis* Pariſienſi, Trevoltienſi, Hagenſi, ex *Bibliotheca Germanica* & *Anglica*, ſimili-

milibusque libris aliis : eoque nomine laudari meretur, quod, quæ paſſim diſperſa legebantur, uno faſce complexus eſt. Prodeunt igitur hoc volumine (alterum etiam jam ſub prelo fervet,) Vitæ Iſaaci *de Larrey*, Ludovici *Ferrandi*, Jacobi *Perizonii*, Philippi *de la Terre*, Joannis *Lockii*, Petri Danielis *Huetii*, Joannis *Peringskioldi*, Claudii Franciſci *Meneſtrierii*, Benedicti *Pictetî*, Dominici *Guilelmini*, Joannis *Martianæi*, Pauli *Rabuſſonii*, Sigismundi *Schmiederi*, Alberti Henrici *de Sallengre*, Ludovici Antonii *de Ruffy*, Jacobi *Bernardi*, Henrici *Dodwelli*, Jacobi *le Long*, Jacobi *Rhenferdii*, Pauli *Caſati*, Pauli *Pezronii*, Antonii *Pagii*, Vincentii *Placcii*, Stephani *Baluzii*, Ignatii Gaſtonis *Pardies*, Georgii *Bulli*, Guilielmi *Deliſle*, Richardi *Simonis*, Joannis *Tolandi*, Joannis Baptiſtæ *du Hamel*, Nicolai *le Nourry*, Caſimiri *Oudini*, Guilielmi *Blanchardi*, Pauli *de Rapin de Thoyras*, Ludolfi *Kuſteri*, Petri *Heylini*, Ægidii *Menagii*, Iſmaelis *Bullialdi*, Adriani *Relandi*, Conradi Samuelis *Schurzfleiſchii*, Joannis *Devi* (*Dée*) Spiritus (*Eſprit*) *Flecherii*, Jo. *Coſini*, Pauli *Segnerii*, Vinc. *de Filicaia*, & Oligeri *Jacobæi*. Videntur pauci a nobis exſpectare hujus operis ſpecimen, cum in ſupra laudatis commentariis plerique jam legerint haud dubie, quæ hic conjuncta exhibentur. Ut tamen more noſtro nos geramus, primam vitam quam breviſſime repræſentabimus. *Iſaacus Larræus*, ortu Eques Normannus, Montevillerii natus eſt A. 1638 menſe Septembri. Patre præmature rebus humanis erepto, Cadomi literis operam navavit humanioribus, idque præclaro cum ſucceſſu. Hinc ad Jurisprudentiam animum appulit, eamque ob cauſam Harflevium ſe contulit in præſtantis Advocati domum, cujus mox filiam ſuam fecit uxorem, admodum adoleſcens necdum completis viginti ætatis annis. Redux inde in patriam tam proſpere cauſas egit, ut complurium principum virorum ſibi conciliaret favorem ſingularem. Ipſe interea præter Jus Civile etiam hiſtoriam tractavit ceterasque amæniores literas, ne Theologia quidem omiſſa. Cum vero circiter annum ſeculi ſuperioris octogeſimum accideret, ut filia ipſius natu maxima Catholicam amplexaretur religionem, veritus, ne iterum hoc dolore afficeretur, regno exire una cum liberis ſuis conſtituit. At cum huic conſilio obſtaret Edictum Regium, nec

deprecatoriæ Electoris Brandenburgici literæ quicquam proficerent, clam excedere & evadere conatus est. Etsi autem in primo suo conatu deprehensus conjiceretur in carcerem, inde tamen liberatus oblata secundiore occasione trajecit in Hollandiam: ex qua statim cum uxore & quatuor liberis se Berolinum contulit, auctusque ibi est tum certo stipendio, tum titulo Consiliarii aulici & legationum. Hoc in otio libros scripsit haud paucos, inter quos duo opera eminent: *Historia Angliæ, Scotiæ, & Hiberniæ*, ac *Historia Ludovici XIV Galliæ Regis*. Ceterum nec Anglorum applausus prius, nec Gallorum posterius excepit, utrisque judicantibus, elaborationem nimis esse perfunctoriam. Vita excessit Larræus A. 1719 d. 17 Martii. Ex ceteris Vitis cum nihil excerpendum duxerimus, tamen præterire nolumus, quod *p. 73* de *Menestrierio* relatum legimus, eum videlicet adeo polluisse memoria, ut coram Christina, Sueciæ Regina, trecenta peregrina vocabula sibi ab alio recitata statim repetierit, nec semel solum priori ordine, sed etiam ordine inverso varieque mutato.

JO. CHRISTOPH. WOLFII, PASTORIS AD D. Cathar. Hamburgensis & Scholarchæ, Bibliothecæ Hebrææ

Volumen III,

complectens accessiones & emendationes, ad Volumen I totum & Partem secundi, quoad de scriptis Anonymis exponit, pertinentes.

Hamburgi & Lipsiæ, apud viduam Felgineriam, 1727, 4. Alph. 7.

TErtium hoc est Volumen egregii Operis, cujus Vol. I in Actis his A. 1715 p. 265, II autem A. 1722 p. 194, enarravimus. Sistuntur vero hic copiosa supplementa, nec paucæ emendationes ad Volumen I integrum & Partem secundi eam, quæ de Anonymis Hebræorum Scriptoribus agit, spectantes. Apparatus hujus novi copia, quæ molem Voluminis I fere æquat, Rev. Autori ex variis occasionibus subnata est, quas ipse in præfatione commemorat,

morat. Scilicet cum in proferendo perque operas exſcribendo Tomo I occupatus eſſet, idque fere dimidium abſolviſſet, notitiam accepit ampliſſimæ Bibliothecæ Judaicæ, quam R. *David Oppenheimerus*, Archi-Synagogus hodie inter ſuos Pragenſis, incredibili ſumtu & improbo labore congeſtam, Hannoveram aſportari curaverat. Eam igitur tunc quidem, cum Volumen I ſub prelo ferveret, obiter, quod rationes ejus tum ferebant, inſpexit, poſtea vero repetitis vicibus diligentius excuſſit, atque adeo priorem apparatum inſignibus auctibus locupletavit. Factum vero præterea eſt, ut A. 1720 inſignem librorum Judaicorum ſupellectilem, quam *Chriſtianus Theophilus Ungerus*, ὁ μαχαιρίτης, Paſtor quondam primarius Herrnaurſchützenſis & Ritzenenſis in Sileſia, undiquaque collegerat, a vidua redimeret, atque adeo opportunitatem monumenta hæc Judaica diligentius evolvendi nanciſceretur. Acceſſit his præſidiis aliud non contemnendum, quod literis Judæorum ad B. Ungerum a Judæis Polonis, Bohemis, Germanis & Italis frequenter miſſis, epitaphiisque, Judæorum eruditorum memoriæ conſecratis, continetur. Cum enim literæ illæ ad rem Judæorum literariam maximam partem ſpectarent, fieri non potuit, quin alia adhuc ignota Rev. Autori paterent, alia incerta & dubia in ſua luce collocarentur. Quæ cauſa eſt, cur idem ad has literas, quarum nonnullas in poſterum in lucem proferet, nec minus ad obſervationes a B. Ungero olim, quoad ſuperſtes erat, communicatas, ſubinde cum honoris præfatione provocet. Non minus vero gratus commemorat aliorum eruditorum virorum liberalem benevolentiam, quam teſtati ſunt illi, transmiſſis cum aliis obſervationibus, tum indicibus Codicum MSC. Hebraicorum, hactenus deſideratis, qui in Pariſienſibus aliisve Bibliothecis deprehenduntur. Sed nec in his acquievit Rev. Autoris induſtria. Perſpectum ipſi cognitumque erat, Bibliothecam Academicam Leidenſem & editis & MStis Codicibus Hebraicis ex illuſtrium Virorum, potiſſimum *Joſ. Scaligeri* & *Levini Warneri*, legatis egregie inſtructam eſſe, qui ampliorem & accuratiorem enarrationem, quam quidem catalogus illius Bibliothecæ A. 1716, in folii forma recuſus, præſtabat, requirerent. Illuc igitur profectus Codices MSS. ſingulos perquiſivit, & imprimis inter Warnerianos

egregiam, alibique fruſtra quærendam Scriptorum Karaiticorum copiam invenit. Atque in his Karæorum commentationibus indicandis & laudandis imprimis ſe diligentem præſtitit Noſter, eorundem opuſcula quædam integra vel ſaltem ex amplioribus excerpta in poſterum exhibiturus.

Ita igitur ſe inſtructum videns ad Volumen Operis I, nunc ſupplendum, nunc emendandum aggreſſus eſt, ea quidem ratione, ut qui in illo commemorati erant Scriptores, iſtorum nomina, notis numericis a ſe invicem diſtincta, in Supplementis his repetantur, inſertis ex ordine novis, quorum mentio vel antea neglecta erat, vel, quod nondum exſtarent, fieri non poterat. Illorum, qui jam laudati erant, tantum non omnium, notitiam ita vidimus eſſe locupletatam, ut nunc vita fataque Scriptorum diligentius exponantur, nunc homonymi Scriptores, antea inter ſe confuſi, diſtinguantur, nunc ſcripta, appellatis & typographis, &, quot conſtent foliis, argumentisque ſingulorum indicatis, copioſius enarrentur, nunc denique ex rarioribus excerpta inſigniora exhibeantur. Ex quo intelligere licet, Autorem tantum non ſemper ipſa Judæorum ſcripta, quod paucis hactenus contigit, ob oculos ſibi poſita habuiſſe, nec alienæ fidei ſuam recenſionem ſuperſtruxiſſe. Poteramus dictis fidem facere exemplis, niſi ſingula fere folia argumentum inſpicienti præberent. Unum tamen ex ceteris afferre fas fuerit. Conſtat R. *Jacobi* filii *Aſcher* librum ארבע טורים inſcriptum, & Judæis frequenti uſu tritum, iterum iterumque, nunc ſibi relictum, nunc commentariis recentiorum illuſtratum, operas exercuiſſe. Inter tot editiones una eſt, procul dubio prima, quæ Bibliothecarum Hebraicarum Scriptoribus & Annalium ſeu Originum Typographicarum conditoribus hactenus omnibus ſe ſubduxit. Curata illa eſt Plebiſacii Hebr. פייביא די שקו Italis *Piove di Sacco*, vico urbi Patavinæ vicino, anno æræ Judaicæ majoris, quæ ab orbe condito ducitur, 5238, æræ vero Chriſtianæ 1478 fol. in ædibus R. *Meſchullam* cognomine *Koſi*. Codex eſt membranaceus, nitidiſſime quadratis literis expreſſus, qui tamen duos tantum poſteriores ordines, *Even haëſer* & *Choſchen Miſchpat* exhibet, ſive quod priores duo illo quidem in loco lucem nunquem viderint, ſive quod injuria temporis exemplar, quod ex Bibliotheca

Unge-

Ungeriana nactus eſt Noſter, imperfectum exiſtimari debeat. Illud cum cura deſcribitur p. 444 ſeqq. tanquam tale, quod omnes, qui hucdum recenſiti exſtant, libros Judæorum editos antiquitate ſuperet. Mentionem hujus voluminis fecit *Hieronymus Albrizzi*, Bibliopola eruditus & inter Venetos hodie præſtantiſſimus, in Novis literariis, ſub titulo *Fogletti literarii* Venet. 1723 num. II 7 Jun. p. 22, Italice editis, quæ tamen p. 446 ex aliqua parte emendantur. Hæc de inſtituto & ratione Supplementorum ſufficiant, ſi monuerimus, inde a p. 1170 usque ad finem operis legi acceſſiones ad notitiam Scriptorum Hebraicorum Anonymorum, quæ in Volumine II p. 1247 ſqq. ſuppeditari cœperat, referendas.

Inſeritur præterea p. 1080–1094 R. *Samuelis* filii *Davidis Jemſel*, Judæi Karaitæ, Itinerarium, a B. Guſtavo Peringero a Lieblad Upſaliæ olim ex MSt. hebraice in 4 paginis 16 editum, & Latina ejus verſione inſtructum. Cum enim in illo res non contemnendæ, & tales imprimis, quæ ad Karæorum conditionem in Ægypto cognoſcendam pertinent, referantur, Rev. Autori conſultum viſum eſt, particulam hanc itineris, (quod totum Peringerus non edidit) in plurium uſum perducere, cum integrum in Suecia ſruſtra quæſiviſſet. Colophonem operi imponit, præter indicem, titulos librorum Hebraicorum in Volumine I & III hoc conſignatos, literarum ſerie exhibentem, Appendix, quæ eruditorum curioſitati faciet ſatis. In illa ſe offert ſpecimen verſionis Pentateuchi Græco-barbaræ a Judæis elaboratæ. Lucem hæc vidit CPoli A. 1547 fol. ex officina Elieſeris filii Gerſon Soncinatis in Pentateucho Polyglotto, per tres foliorum ſingulorum columnas ita expreſſo, ut in media textus Hebræus vocalibus & accentibus inſtructus, in dextra verſio *Hiſpanica*, in ſiniſtra *Græco-barbara*, utraque literis hebraicis punctatis, legatur. Illius mentionem poſt alios nominatimque *Jac. le Long* in Bibliotheca Sacra p. 41 editionis in fol. repetitæ, Noſter fecerat in Volumine II Bibliothecæ Hebraicæ p. 355 & 447. Cum vero nusquam ſpecimen iſtius interpretationis Græco-barbaræ exſtaret, Rev. Autor operam dedit, ut primam illius Pentateuchi paginam, quæ quinque priora capitis primi Geneſeos commata complectitur, ex Belgio nanciſceretur, lectoribus

hic exhibitam. Primum itaque verſionem ex dialecto Græcorum recentiorum literis Hebraicis, quibus Interpres Judæus uſus eſt, & a latere, literis Græcis repræſentat, quam deinde ſimili ratione verſio Hiſpanica, literis ſcilicet Hebraicis & Latinis deſcripta, excipit. Ex ſpecimine hoc intelligenti patebit, interpretationem Græcam ex hodierna dialecto non ad exemplum τῶν LXX, ſed novo Interpretis conatu eſſe elaboratam. Paucula quædam ejus verba *Jo. Seldenus* pro inſigni ſua harum literarum peritia recitaverat in libro II de Jure Naturæ & Gentium cap. XI.

Poſt hæc ſuppletur quædam lacuna in חזוק אמונה, libro Anti-Chriſtiano virulentiſſimo, hactenus non obſervata. Wagenſeilium τὸν μαχαιρίτην illum primum in *Telis igneis Satanæ*, hinc vero Judæos Amſtelodami A. 1705 in 16 luce donaſſe conſtat. In utraque hac editione, *Altorfina* ſcilicet p. 113, *Amſtelodamenſi* autem p. 30, hiat contextus, aliquot ſcilicet foliis fortaſſe ideo truncatus, quod librariis Judæorum nonnulla, quæ genti ſuæ fraudi eſſe poſſent, in Chriſtianos durius ſcripta viderentur. Lacuna ipſa detecta primum eſt a B. Ungero ſupra laudato, beneficio Codicis MSti, qui ut multa alia libri peſtilentiſſimi loca emendatiora & pleniora exhibet, ita & hiatum illum reſarciendi occaſionem ſuppeditavit. Hoc fine Codicem integrum cum editione Wagenſeiliana curate comparaverat ὁ μαχαιρίτης, conſignatis ad oram exemplaris ſui lectionum varietatibus & ſupplementis, inter quæ id, de quo ſermo eſt, eminet. Ex collato itaque exemplo illo, (quod primum ad Rev. *Godofr. Balthaſ. Scharffium*, Seniorem hodie Miniſterii Evangelici apud Suidnicenſes meritiſſimum, ejus vero beneficio ad Noſtrum pervenit,) reſtituuntur illa, quæ non tam caſu excidiſſe, quam a Judæis ſibi metuentibus deſtinato conſilio omiſſa eſſe videntur. Hebraico contextui Rev. Autor Latinam ſuam interpretationem oppoſuit, addito in calce ſpecimine ceterarum variarum lectionum, quæ & frequentes ſunt & editioni Wagenſeilianæ emendandæ ampliſſimam præbent materiam.

Supereſt, ut Lectorem moneamus, Rev. Autorem in calce præfationis ſpem facere copioſorum ſupplementorum & emendationum ad Volumen II Bibliothecæ hujus pertinentium, una

cum

cum Indicibus in totum Opus pleniſſimis, quibus perficiendis ut Numen divinum & valetudinem firmam & otium idoneum ipſi gratioſe largiatur, ex animo precamur.

JOANNIS ALBERTI PERICULUM CRIticum, in quo loca quædam cum Veteris ac Novi Fœderis, tum Heſychii & aliorum illuſtrantur, vindicantur, emendantur.

Lugduni Batavorum, apud Joh. Arn. Langerak, 1727, 8 maj. Pl. 9.

AB inſigni eoque ſumme laudabili animi modeſtie de ſe ſentientis charactere profectum eſt, quod Vir Cl. poſt eruditum opus Obſervationum Philologicarum ad omnes libros N. T. A. 1725 editum, & Menſe Julio ejusdem anni a nobis p. 302 ſeq. recenſitum, nunc novo huic & non minus præclaro ingenii ſui monumento, *Periculi* critici, quod majorem titulum merebatur, nomen imponere voluerit. Et quanquam pauca ibi V. T. loca attingat, ex iis tamen non omittemus, *Deut. XXXII, 39*, p. 2 ſignantius quam a LXX & Vulgato verti, *videte nunc, quod Ego, Ego ſim IS*, particula hac Dei ſimplicitatem ac immutabilitatem exprimente. Non exhauſit emphaſin hanc ſane Jo. Crojus Obſ. Sacr. c. 21, bene tamen Jac. Guſſetus in רְאֵה noſterque Seb. Schmidius h. Ad *Pſ. CXXI, 4*, elegans p. 5 affertur locus Heliodori, adventum Deorum profanos latere quidem, a ſapiente autem cognoſci ex oculis illorum poſſe, quod palpebras nunquam concludant, *ἀτενὲς διόλου βλέποντες, καὶ τὸ βλέφαρον ὅποτε ἐπιμύοντες*, Æthiop. Lib. 3. Jam Novi Fœderis etiam libris, dum Cl. Jo. Pricæi emendationes diſcutit, infignem Noſter lucem conciliat. Ait enim p. 10, *ſe omnia ea loca, quorum receptam lectionem movere Pricæus ſtuduit, quæque a nomine hactenus excuſſæ ſint, diligentius vindicaſſe a Capite IV usque ad caput XIV.* A capite XV autem usque ad finem magna pars Heſychii Grammatici juxta ordinem illuſtratur, aut plane emendatur: quod in exiguo hoc libello fieri potuiſſe, nemo forte præſumſiſſet. Ne tamen excidat nobis locus *Eſaiæ VII, 14*, qui apud Pricæum ad *Luc. I, 31*,

I, 31, occurrit f. 203, exiſtimat ille apud LXX ex Heſychio ſcribendum, *συλλήψεται* pro *λήψεται*, & viciſſim apud Heſychium *συλλήψη, ἐν γαστρὶ ἕξει*, verbis LXX, ad quæ ille reſpexetit, non *ἔγγαστρον ἕξει*. Ac nollem hunc Noſtro locum omiſſum, qui in locis Heſychii recenſendus. *Matth. IX, 5*, tentat Pricæus hoc modo interpungere, ut duplex interrogatio ſubſit, *τί γάρ; ἔστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν—ἢ εἰπεῖν, quid enim? eſtne facilius dicere peccatori, remittuntur tibi--an paralytico dicere, ſurge?* Senſus certe non fit obſcurior. Retinet tamen Dn. Alberti p. 11, 12 vulgatam diſtinctionem. Alia autem adhuc apud *Matthæum* tetigit Pricæus, quæ hic non occurrunt. Quale illud *c. XVI, 22*, *καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ Πέτρος*, poſitum id cenſens pro *λαβόμενος*, ac vertens, *manu prehendens vel arripiens*, non, *complectens* nec *ſeorſim abducens*. Sequens enim, *ἐπιτιμᾶν αὐτῷ*, aſperius & liberius quid permittere. *Luc. II, 32*, pro *εἰς ἀποκάλυψιν* poſſe legi, *εἰς ἀνακάλυψιν*, ſenſu percommodo, ſi firmante Codicum authoritate fieret: ut per gentium revelationem intelligamus ablationem *τῆς κεκαλύμματος τῶν καρδιῶν*. Quo pertinent *ἀνακαλυπτήρια* ſponſarum, *ὅταν τὸ πρῶτον ἀνακαλύπτωνται ἀνδρίσιν ὀφθῆναι*. Reſpondet Noſter p. 13, *cui uſui ſit talis criſis, ignoro*. In Epiſtola autem *Judæ comm. 12*, ubi pro *σπιλάδες, ſaxa ſub aquis latentia*, legit Pricæus *σπῖλοι, macula, ſordes*, ex *2 Petr. II, 13*, mutat ſententiam p. 38, *ambabus ulnis amplecterer σπῖλοι, ſi veterum Mſc. auteritate eſſet munita lectio*. Sic *Apoc. XII, 7*, *καὶ οὐκ ἴσχυσαν*, ubi Pricæus, *κατίσχυσαν*, ex *Luc. XXIII, 23*, quia ſimplex eo modo in his libris non ponatur; Noſter p. 41 ſimiliter, *optime ſi Codices faverent*. Atque iterum ad *1 Joh. III, 20*, p. 35, illud *ὅτι*, ſecundo loco poſitum, Pricæo videtur aut in *ἔτι* mutandum aut delendum. Noſter, *neque mihi prius diſpliceret, ſi Codicum ſuffragia darentur*. Ad *Luc. III, 18*, *εὐηγγελίζετο τὸν λαὸν*, Pricæus f. 227, ex Thoma Magiſtro, *apud unum Chariclidem hanc conſtructionem inveniri*. Hic Noſter p. 15, *vellem docuiſſet, quis ille Chariclides? Nam Thomas ita loquitur, ὡς παρὰ Χαρικλείᾳ, forte Pricæus legit Χαρικλείδῃ, ſed dubio procul Heliodorus innuitur, cujus Opus olim Χαρίκλεια a plebe dictum*. Suidas ſimiliter *εὐαγγελίζομαι*

ee,

τε, αἰτιατικῇ, ſive caſu quarto; ſed non aperuit, ubi invenerit id apud profanos, fol. 880 Tom. I. Nobis non videtur Pricæus ne hic quidem quidquam peccaſſe. Nam ad *Luc. XV, 20* & *XXIII, 27*, diſerte citat Heliodori verba Græca, ac dicit, ea loqui de Chariclia & Theagene. Ad *Actor. X, 17* & *XXVII, 15*, nominat Heliodori Librum primum: iterum ad *Act. XX, 38* & *c. XXII, 26*, librum quintum: aliquoties etiam alibi omittit libri numerum. Mendum ergo eſt ad *Luc. III, 18*, librario imputandum, qui ſcribere debuit, *apud unam Charicliam*, vel *Charicleam*. Heliodorum ibi nominare noluit Pricæus, quia eum nec nominat Thomas: decem etiam libros Æthiopicorum familiares fuiſſe Pricæo, liquet. Ejusdem tria alia loca circa expoſitionem *Act. XIII, 42* adducuntur a Noſtro de voce μεταξὺ, ubi dubium erat, an id habeat ſenſum intervalli ſeu interjecti temporis, an vero ſubſequens tantum tempus notet, p. 45, 46. Duo priora loca, Lib. 2 p. 74 & Lib. 6 p. 267, favere ait etiam verſioni receptæ, *ſequenti Sabbato*, tertium autem, Lib. 7 p. 344, flagitare *intervalli* ſenſum. Utique intervallum illius temporis, quod interjectum eſt inter duo Sabbata, etiam ſubſequitur Sabbatum primum; ſed connotatur voce Græca præterea totus ille tractus intermedius ſimul; quod non fit, ſi ſimpliciter vertas, *ſequenti Sabbato*, obſervante noſtro Eraſmo Schmidio, ibidem. Eo modo loquitur Dioſcorides Lib. 3 c. 51: *Baccharis folia aſperæ ſunt, μέγεθος ἔχοντα μεταξὺ ἴου καὶ φλόμου, magnitudinem habentia mediam inter violam & verbaſcam.* Rem ipſam Suidas etiam vidit, ſed interjectionem perſpicue non expreſſit Latinus; nam ἀναμέσον non eſt hic, *interim dum*, in priori exemplo. In ſecundo nil exhaurit τὸ ἔτι, ὃ πρὸ πολλοῦ. Rectius Alexander tempore illo intermedio, cum inter bibendum incaluiſſet, ira accendi cœpit. Μεταξυλογία autem innuit intervallum iſtud optime. Corruptam a multis jam ſeculis lectionem *Luc. I, 78*, exiſtimans Pricæus, ſcribendum ait ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἄνωθεν ἐξ ὕψους, *Deus viſitavit nos deſuper ex alto*, copioſeque contendit ſe tueri. Nec debuiſſet hanc criſin, quæ omnium eſt difficillima, prætervidere Noſter; ſiquidem omnia vindicare voluit. Nam & ad *Luc. IV, 16, 17, intravit die Sabbati in Synagogam*, non omiſit p. 43, 44, dialogum hominis Judæi cum Chriſtiano, recitatum a Suida,

aut interpolatore illius, in Ἰησοῦς. Quod enim non Suidas ipse hic loquatur, neque ex eo, quod Christo sit traditus liber Esaiæ ad prælegendum, concluderet, munus aliquod sacerdotale apud Judæos eum habuisse, nec crediderit Suidas, narrari ibi vere aliquod mysterium Judaicum, lectu vel ideo dignum, quia divina ipsius origo ex illibata virgine valide hic demum confirmetur; sed vero aliunde totum hoc irrepsisse, notum est. De Judæis certe & de Justiniano M. commentari hic non fuit Suidæ propositum; ceu ex errore in nomine Justini Senioris, & excerpto Democriti de Judæis f. 123 & 128, Tom. I Ed. Küst. intelligitur. Pricæus contra ad *Luc. VIII*, 25, paulo aliter exercuit ingenium suum in verbis *Marci IV*, 40, ponendo interrogationem post ἐστε hoc modo, τί δειλοί ἐστε; *quid timidi estis?* οὕτω πως οὐκ ἔχετε πίστιν; *siccine non habetis fidem?* Et respondebant illi inter se, τίς ἄρα οὗτός ἐστι; *quinam iste igitur est?* Porro *Act. XIX*, 25, οὗτος legit pro ὃς, συναθροίσας Demetrius, εἶπεν, Ἄνδρες συντεχνῖται, ex antiquo Codice. Sed compensat tamen industriam suam Dn. Alberti, quæritque vicissim ad *Matth. IV*, 11, p. 48, an per angelos ministrantes Christo, præter alia ministeria innuatur etiam ministerium cibi, ob famem præcedentem? hunc enim locum non tetigerat Pricæus. Wolzogenius hic, *nihil*, inquit, *prohibet statuere, eos Christo cibum aliquem attulisse, quemadmodum Eliæ.* Jam olim idem sensit Landulfus Cartusiensis. Fridericum autem Spanhemium Part. III Dub. Evang. 68 laudasset Noster. Si vero ista quæstio non sit critica, ecce aliam ad *Hebr. XII*, 27, τὴν μετάθεσιν σαλευομένων, ὡς πεποιημένων. Fatetur p. 54, 55, sibi diu arrisisse emendationem Cl. Bós, πεποιημένων. Conjungere hæc duo quidem Hesychium; sed sine Codicibus nihil facile mutandum, rursus arbitratur. Novum tamen sensum vocabuli attulit & πεποιημένον ait dici, quidquid non est solidum & duraturum. Et hæc opponi iis, quæ non commoventur, sed manent. In Epistolam ad Hebræos non scripsisse Pricæum, qui istum alias locum non neglexisset, ad reliqua illius Viri desiderata referendum est. Nunc quum in Evangelium Lucæ & Acta prolixe commentaretur, promptum ei fuerat etiam Hebræos adjungere, quos eundem habere Autorem, ex quarundam convenientia locutionum

vide-

Digitized by Google

videbatur ſibi poſſe conjicere, ad *Act. III, 13, & XXV, 16.* Famam Pricæi laceſſunt p. 71, qui eum credidiſſe putant, *baccaris* eſſe nomen ſcriptoris, quem Heſychius laudet in materia unguentorum, voce βρένθιον, illumque ſcriptorem retuliſſe in Indicem Heſychianum, Commentario Apuleji annexum p. 743. Iterum autem abſolvet eum, qui duo loca Heſychii in βρένθιον & βάκκαρις contulerit. In neutro eſt veſtigium alicujus ſcriptoris. Μύρον vocat utrumque, & alterum alteri comparatur, βρένθιον μύρόν τι ὡς βάκκαρισ. βάκκαρις μύρον Λύδιον. Excuſſit hæc Salmaſius in Solinum ubertim f. 1068, Suidas etiam Heſychio hic conſentaneus, βρένθος δὲ εἶδος μύρου, *eſt genus unguenti.* Quæ ibi ſequuntur, luxata ſunt, neque a Cl. Küſtero reſtituta f. 455 Tom. I. Hominem autem, cui curam indicis ſui commiſerat Pricæus, τὸ ὡς decepit. Aliquando nominat Heſychius ſcriptores diſerte: Σαμβύκη τὸ μυστικὸν ὄργανον, ὃ μέμνηται Ἰοβας, καὶ πολιορκητικὸν, ὃ Βίτων. Alibi loquitur abruptius: Σανδράκη, τροφή τις τῶν μελισσῶν, ὡς Ἀριστοτέλης. Σάνδυξ, δένδρον θαμνῶδες, ὡς Σωτίβιος, *ceu tradit Sofibius.* Id vero non eſt perpetuum. Nam βρένθιον eſt unguentum tale, ὡς βάκκαρις, *quale baccaris.* Ita nullus index forte ab ejusmodi lapſibus excipietur. Pricæo autem id non imputes. De iſtis unguentis plura Foeſius in Oeconomia Hippocratis f. 118. Nunc publico nomine prædicari meretur collectio tot emendationum Heſychii, quam hic inimitabili aſſiduitate iterum exhibet doctiſſimus Autor noſter; dummodo examinentur prius τὰ διαφέροντα, addanturque nomina virorum, qui primi ſuo quisque loco ita emendarunt. Sic κατερέξατο, ἐκαθέσθη, p. 90, debetur Cl. Jenſio, primo inventori, *Lection. Lucian. p. 11.* In foro Juris Græcorum ἀνάπαυσις p. 100, vix ſuſtinebit ſenſum *dilationis*, neque vox popularis ſupplebit terminum forenſem technicum. Libri Βασιλικῶν vocant ὑπέρθεσιν, titulo περὶ ἀπράκτων ἡμερῶν καὶ ὑπερθέσεων, *de feriis & dilationibus.* Multo minus appellant ἀνάπαυσιν τῆς προθεσμίας. Nam προθεσμίαν αἰτεῖν, eſt *petere dilationem*, λαμβάνειν προθεσμίαν, *accipere dilationem*, δίδοται προθεσμία, *datur dilatio*, χρόνος τῆς προθεσμίας, *tempus dilationis*, vel *dici præſtituti*, Suidas f. 184 Tom. 3. Hiatum ergo gloſſæ in λαξαμένου ſup-

ſuppleat tantiſper ἀναπωχὴ, ἀναπωχαὶ, *inducia*. Προθεσμίαι enim ibi adjicitur ceu dilationis ſynonymum. Suidæ ἀναπωχὴ dicitur pax temporaria, εἰρήνη πρόσκαιρος, ad exiguum tempus durans, & ſufflaminatio curſus forenſis, ex Scholiaſte Sophoclis, f. 166 Tom. I. Μαγιστήριον, ἀρχὴ, facile excuſetur per ordinem eorum, quæ ibi ſequuntur. Suidas tamen, μαγιστερία ἀρχὴ, combinato ſenſu, f. 478 Tom. II. Apud Labbeum Part. III f. 206 recte emendat Noſter ἀπολάνει. Nam ex part. I, ἀπολεύσας, *adeptus*, ἀπολεύειν *potiri* f. 23. Sed vero ἀπὸ πρωΐ, *a mane* vel *ſub mane*, habemus *Act. XXVIII*, 23. Boni interim ominis eſt, Criticos emendare velle etiam voces Juris Græci: quomodo Pricæus ad *Luc. III*, emendans *Novellam Juſtiniani XVII* bis adeo, *c. 8 & 10*, f. 225 & 226, ac multa præterea illuſtrat loca ſacra textibus Juris, tum hic, tum in Apuleji Commentario, ipſumque etiam Heſychium ſæpiſſime. Sic ἀνανένες pro ἀνενεστεῖς, ἀρνεῖται & ἀπαρνεῖται p. 619. Si quis itaque vel ſola illa Capita, quæ Reineſius Noſter *Var. Lect. Libr. 3 c. 1*, Bentlej. *in epiſt. ad Millium*, Lamb. Bos *Obſerv. Miſc. p. 152 usque ad p. 195*, quæque *Noſter* tum hic tum in Obſervat. N. T. ac *Pricæus* paſſim reſtituit, cum *Wolfianis*, Tom. IV Anecd. & paucis aliis, colligat in unum, habebimus tandem Heſychium quodammodo novum, ſi maxime deſtituamur auxiliis Küſteri. Ceterum quæ ad Præfationem monenda nobis reſtant, in proximum Menſem rejicimus.

CHRISTIANI BENEDICTI MICHAELIS, Fridericianæ Acad. Prof. P. Commentatio Apologetica, qua origo linguæ Hebrææ ex Græca convellitur, & γνησιότης Pentateuchi, nominatim Geneſios, vindicatur, imprimis vero pericopa illa Moſaica Geneſ. XI, 1---9, ſuo Autori, ætati ac ſenſui reſtituitur adverſus Cl. Philologi Helmſtadienſis Φλυαρίας.

Halæ Magdeb. in offic. Renger. 1727, 8.
Pl. 16.

EDiderat haudita pridem Cl. *Michaelis* Diſſertationem ad confutandam Cl. Hermanni von der Hardt, Profeſſoris Helmſtadi-

ſtadienſis, ſententiam de Hebræa & ceteris Orientis linguis e Græca derivandis. Id vero tam moleſte hic tulit, ut antagoniſtæ ſuo opponeret duodecim libellos, in quibus omiſſa priore controverſia novam paradoxorum Theologicorum dodecadem exhibet, & adverſario ſimul ſuo diſertiſſime illudit. Ex his primum elegit Cl. *Michaelis*, quem refelleret curatius, nempe *Hiſtoriam regni Babylonici per Cyrum everſi, ex Geneſ. XI–9*, quam nos quoque ſupra recenſuimus *p. 93*, additque, ſe confidere, fore, ut, qualis deprehendatur eſſe illa Babylonici regni hiſtoria, talia lectores judicent eſſe reliqua Hardtii ſcripta Anti-Michaelica. Diviſit autem Commentationem ſuam duo in Capita, priore denuo convellens illam de Hebrææ ac ceterarum Orientis linguarum originibus in Græcia quærendis ſententiam; poſteriore hiſtoricam illam narrationem *Geneſ. XI, 1–9*, Moſi vindicans Autori, & ab interpretatione Hardtiana luculenter defendens. *Capitis primi* initio obſervat, jam fuiſſe Thuringum quendam, nomine *Jo. Petrum Ericum*, qui, quicquid eſt hodie linguarum, e Græco ſermone deducere ſuſtineret, ſed eum prorſus caruiſſe ſubſcriptoribus. Idem fatum manere cenſet Hardtium, vix ullo unquam credituro, ſole clariorem eſſe derivationem Hebraici שור a λιγυρίζω, שְׁחָקוֹם a κοιλότης, יְשׁוּר a τρόφιγξ, מָגֵן a θρίγκωμα, שָׁמַיִם a μεταρσιοῦσθαι, & quæ ſunt alia generis ejusdem. Inter hæc cum Cl. *Hardtius* ſcribat, hancce legem Profeſſoribus Academ. Helſt. præſcriptam eſſe, *nihil ut doceant ſine ratione juncta*, hanc arripit occaſionem Cl. Autor, exhibendi ex uno illo libellulo Hardtiano acervum paradoxarum ſententiarum, quas Hardtius non ut problemata, ſed ut Theſes, quarum certitudo omnibus debeat evidens eſſe & explorata, poſuit, cum tamen vel nulla vel futilis tantum ratio iis adjuncta ſit. Statuit ſcilicet hic Cl. *Hardtius* ſine ulla juſta cauſa, 1) Noachum fuiſſe Iconienſem, 2) eum anno primo a diluvio immolaſſe in Palæſtina ad montem Tabor, 3) Arphaxadum, Semi filium, ad Libanum eſſe natum, 4) duas fuiſſe in Palæſtina urbes *Chebronis* nomine præditas, 5) *Ur Chaldæorum* eſſe Geſchur ſupra Jordanem prope Boſtra, 6) Saram fuiſſe ortu Boſtrenam, 7) Abrahamum ex patria Geſchur brevi via ſe contuliſſe

ad Libanum montem in propinquam Auranitin, 8) *Chebronem*, juxta quam Abrahamus habitavit, fuiſſe Acrabatam ſupra Sichemum, 9) Eberum, Abrahami tritavum, patria fuiſſe Acrabatenum, 10) Palegum, Eberi filium, circa Jordanem habitaſſe, 11) Iſaacum immolandum fuiſſe Sichemi, 12) Rebeccæ patriam fuiſſe ad Libanum ad fontes Jordanis, ibique 13) Jacobum duxiſſe Leam & Rahelem, 14) Jacobum fugiſſe in Gileaditin ad urbem Gadaram, ibique vixiſſe cum Labano, 15) Abrahamum ſepultum eſſe Lebonæ prope Acrabatam, 16) uxores Eſaui fuiſſe Magdolitas ex gente Turris Stratonis, 17) Jacobum *Geneſ. XXXII*, 25, cum Eſaui nuntio ad pugnam ablegato luctatum eſſe, 18) Moſem ex Ægypto fugiſſe ad Demonenſes in Palæſtina, 19) Moſem, poſtquam in Palæſtina apud Socerum manſiſſet viginti annos, inde in Ægyptum reverſum, ſequentibus viginti annis cum Amenophi fruſtra egiſſe de egreſſu Iſraelitarum, 20) Moſem tandem populum Iſraeliticum armis liberaſſe, cæſis Ægyptiis, & idolis per fana dirutis, 21) Moſem per lacum Sirbonis Iſraelitas ex Ægypto recta ad Palæſtinam duxiſſe: eumque lacum flante Borea nocte congelaſſe, atque hac occaſione feliciter trajeciſſe Iſraelitas: rurſusque glaciem ſolutam eſſe Ægyptiis transeuntibus, atque ita miſere pereuntibus, 22) ab Othniele judice usque ad Ehudum fluxiſſe octoginta annos, 23) Semiramim & Nimrodum eſſe unam eandemque perſonam, 24) Babylonem conditam fuiſſe ducentis demum ab obitu Moſis annis, 25) Manaſſen Regem captivum ductum eſſe in Syriam ad Orontem, mox e captivitate Lybonenſi rediiſſe in regnum ſuum, 26) Joſiam obiiſſe apud Turrim Stratonis, 27) Joacham Regem Abilæ ad Libanum vinctum eſſe, 28) Semiramim non perſonam certam deſignare, ſed totam nationem Babylonicam, vel uxorem Nebucadnezaris, 29) in Eſaia exſtare multa Judæorum in Babylonia exulantium oracula de expugnatione Babylonis & victoria Cyri, 30) in ejusdem Prophetæ volumine exſtare multa oracula Joſuæ Pontificis Babylone in exilio verſantis, 31) hunc ipſum Joſuam eſſe autorem narrationis *Geneſ. XI*, 1—9, 32) Chilkiam Pontificem eſſe ſcriptorem hiſtoriæ diluvii & genealogiæ *Geneſ. V–X*, 33) Nebucadnezarem maniacum in hortum penſilem deductum eſſe, & interdiu in ſyla, noctu in cavernis degiſſe, 34) Pelegum

Geneſ.

Geneſ. X, 25, nomen accepiſſe a liberatione a jugo Scytharum. Hæc ſingula Cl. *Michaelis* oſtendit non ſolum niti fundamento nullo, ſed etiam claris certisque argumentis facile everti. Redit jam ad diſputationem de origine Græca linguæ Hebraicæ, & allatis compluribus exemplis demonſtrat Hardtianæ opinionis imbecillitatem. Nemini ſcilicet perſuaſum iri putat, Hebr. אֶבֶן eſſe a Græco *πέτρα*, חֵמָר a *μύρωμα*, בָּנָה a *τεχνιτεύω*, עִיר ab *ἀγορά*, מִגְדָּל a *κλιμακτὴρ*, רֹאשׁ ab *ἀκρότης*, עֲשָׂה a *πράσσω*, יְהוָה ab *ὑπάρχων*, אָדָם ab *ἄνθρωπος*, שָׁמַע a *συνίημι*, קֶדֶם a *κατ' ἀντικρύ*, כָּתַב a *καταγράφω*, &c. cum primo nulla propemodum ſit ſive ſoni ſive literarum convenientia inter Hebraicas Græcasque voces; deinde nulla ſtatuatur derivationis analogia, ſed quidlibet fingatur e quolibet; tertio a mere ſervilibus vocum Græcarum literis deducantur vocabula Hebraica, e. g. חָרַל a *καταλείπω*; quarto multorum vocabulorum Hebraicorum etymologia Græca eaque violentiſſima afferatur, ubi in aprico ſit derivatio Hebraica, e. g. יְהוָה a הָוָה. Prætermittimus reliquos etymologiarum Hardtianarum nævos hic allatos, ex lege brevitatis noſtræ. Ceterum hic loci invenit etiam Cl. *Michaelis* occaſionem, uno exemplo demonſtrandi, quam malus & profanus ſacri Codicis interpres ſit Hardtius, adducens ſcilicet opinionem ejus de diluvio, ſub quo tanquam ænigmate deſcribi contendit bellum aliquod Scythicum, falſoque credi addit, a Noacho originem ducere gentes univerſas: id quod tamen diſertis verbis docet Scriptura ſacra. Ultimo loco Cl. Autor pauca quædam Hebraica vocabula, quibus non ſine omni veri ſpecie Græcam originem tribuit Cl. Hardtius, expendit & verosimilitudinem ſolerter deſtruit. Ex. gr. Hebraicum פַּלְגַּשׁ cum Græco *παλλακὶς* ac Latino *pellex* adeo convenit, ut Hardtius prorſus confidat, vocabulum illud agnitum iri ortu Græcum. At oſtendit Noſter, vocis illius radicem eſſe פלג, & acceſſoriam literam ש etiam in aliis mere Hebraicis verbis reperiri, prætereaque cetera Cl. Hardtii pro ſua opinione argumenta perſpicue refellit.

Cap.

Cap. II diluit Hardtianam interpretationem *Geneſ XI, 1—9*, primo oſtendens, ænigmaticum illud interpretandi genus, quod Cl. Hardtio arrideat in libris ſacris hiſtoricis, eſſe rectæ rationi adverſum, abſurdiſſimis nugis feneſtram aperire, & ſacrum Codicem omni autoritate fraudare, adeoque toti religioni afferre exitium. Hinc e clariſſimis Geneſeos verbis demonſtrat, Hardtianam interpretationem eſſe falſiſſimam, & obtorto collo verba ſacra rapi in ſenſum alieniſſimum. Tum dolens, id negari ab Hardtio, quod nec Judæorum nec Chriſtianorum quisquam unquam vocarit in dubium, adeoque ipſa religionis fundamenta commoveri, probat uberius, Moſem eſſe & totius Geneſeos, & hujus quoque pericopæ Autorem certiſſimum, 1) ex connexione ejus cum antecedentibus & conſequentibus, quam ſuſe & lucide perſequitur, 2) ex ipſius Chriſti teſtimonio, 3) ex perpetuo conſenſu Prophetarum & eccleſiæ Judaicæ. Poſtea Chronologiam Hardtianam ex ethnicis ſcriptoribus a Moſe diſſentientibus petitam refellit ac rejicit. Tandem ſingulas interpretationis Hardtianæ partes expendit, quamque plena ineptiarum ea ſit, manifeſtum facit. Totum opus concludit gravi allocutione ad Cl. Hardtium, quem ait inopia debitæ in Deum pietatis ac reverentiæ ſine ulla probabili ratione Moſi abjudicare integras Geneſeos pericopas, easdemque vi manifeſta rapere in ſenſum prorſus alienum & maxime ludicrum; ſumma tumentem ſuperbia ſolum ſibi videri ſapere contemtis ceteris omnibus ſacri Codicis interpretibus; nil niſi nova eaque ab omni veriſimilitudine abhorrentia proferre & inculcare; multum ingenii, perparum judicii habere, atque hinc quævis luxuriantis ingenii phantaſmata ſtatim arripere ac tueri, ut cerebrum ipſius ſit *abſurdiſſimarum opinionum chaos, nugaciſſimorum interpretamentorum promtuarium, & fœcunda mater deliriorum. Bona fide dicimus*, inquit, *ex univerſis Scripturæ interpretibus nullum nos vidiſſe, qui tam violentus, tam audax, tam ineptus ridiculusque, ac tu, exſtitiſſet.* Monet igitur eum, ne tam profano ingenii abuſu iram Dei provocare pergat, eique emendationem optat & in rectam viam reditum.

HORA-

Digitized by Google

HORAPOLLINIS HIEROGLYPHICA GRÆce & Latine, cum integris Obſervationibus & Notis JO. MERCERI & DAV. HOESCHELII, & ſelectis NIC. CAUSSINI, curante JOANNE CORNELIO DE PAUW, qui ſuas etiam Obſervationes addidit.

Trajecti ad Rhenum, apud M. L. Charlois, 1727, 4. Alph. 2 pl. 7½.

HOrapollinem hunc Cl. Editor nihil dubitat eum ipſum eſſe, qui laudatur a Suida. Sed eſſe hos duos *Hieroglyphicorum* libellos partem quandam Τεμενικῶν, quæ ab eo edita fuiſſe teſtatur Suidas, non aſſentitur Hœſchelio, pro certo habens, Τεμενικὰ contexta fuiſſe lingua Græca, *Hieroglyphica* Ægyptiaca. Ex hac lingua qui in Græcam hoc opus convertit, Philippus, de eo præter nomen nihil notum eſt. Eum vero pluribus locis aliquid de ſuo inſeruiſſe, exemplis aliquot probat Editor. Hæc igitur Philippi verſio nunc denuo in lucem prodit, prout eam e MS. Auguſtano ediderat Hœſchelius: adjecta interpretatione Latina, quæ Mercerum habet Autorem, aliquot tamen locis ab Hœſchelio correcta e MS. Morelliano. Subjunguntur operi primo variæ lectiones ceterarum editionum, deinde Notæ Merceri, Hœſchelii, & Caussini: ultimum locum tenentibus Notis Cl. Editoris a p. 273 ad 404. Hæ (nam de jam editis dicere noſtrum non eſt,) reconditæ doctrinæ ſunt pleniſſimæ, ſæpe corrigentes Latinum interpretem, ſæpe emendantes textum Græcum, ſubinde etiam notatis criticorum, e. g. Salmaſii, Bocharti, Hœſchelii erroribus, idque aſperius, tam crebro iis objiciente Cl. Editore *ineptias*, ut, qui dixerit, ſexcentis id factum eſſe locis, ei non ſit metuendum, ne reus agatur hyperboles. Libet hinc quædam more noſtro decerpere legentium in gratiam: quanquam facile intelligitur, hujus generis Notas vix commode huc transferri. *Pag.* 274 judicat, inſcriptiones Capitum in hoc opere a recentiore eſſe manu, neque adeo ullam eſſe earum habendam rationem. *P.* 305 *ſeqq.* exponit, quid in crinibus Græci vocent ἀναύσιλον, & hac occaſione multa veterum loca partim emendat, partim interpretatur. *P.* 337 *ſeq.* refellit Hœſche-

ſchelium & Mercerum, κυκῦφαν in hoc libro reddentes *ciconiam*. Hinc, etiam Pignorii & Bocharti hariolationibus de hac voce repudiatis, ſuſpicatur, *noctuam* ſignificari, quippe quam Græci recentiores nominent κυκύβαν. *P. 365 ſqq.* de *crocodilo terreſtri* multa affert, cum philologiam, tum hiſtoriam naturalem præclare illuſtrantia.

NOTARUM AD INSCRIPTIONEM SIGEam Appendicula, addita a Sigeo altera Antiochi Soteris Inſcriptione.

Fol. pl. 4.

EXhibuimus A. 1722 p. 58 ſq. antiquiſſimam omnium Inſcriptionem Græcam, &, quas in eam annotationes edidit Cl. *Chirhullius*, recenſuimus. Nunc appendicem ſiſtimus annotationum ejus, a doctis amicis Cl. Autori expreſſam, qui in nonnullis ab eo ſe diſſentire profitebantur. Initio igitur accuratiorem ſaxi illius literati deſcriptionem profert, docens, id novem pedum habere longitudinem, quatuor fere latitudinem, profunditatem duorum: marmor eſſe operis egregii, candore & lævore admirabili, figura utique quadrata, niſi quod ſuperius in formam rotundiorem coeat latus utrumque. Unde colligit, fuiſſe ſtatuam Mercurialem, cui nunc caput avulſum, caput ſcilicet Phanodici. Hanc enim olim fuiſſe formam ſtatuarum eximiis viris poſitarum, ex priſcarum rerum ſcriptoribus obſervavit. Cum vero nonnemo ei objeciſſet, tunc temporis nullos fuiſſe vel admodum paucos ſtatuarios; nec veriſimile eſſe, Sigeum, ignobile oppidum, ejusmodi artifices habuiſſe; præterea non conſueviſſe ſtatuas locari in Prytaneo; reſpondet, falſo dici hæc ſingula, & e Pauſania aliisque lucide monſtrat contrarium. Cum porro Noſtro, ex hac Inſcriptione probanti, vocem ἡθμὸς adſpirandam eſſe, amicus reſpondiſſet, contrarium apparere e compoſito ἀπηθέω, docetur hic, multa ſimplicia amittere in compoſitione adſpirationem, e. g. ab ἥλιος fieri ἀπηλιώτης. Additur, eſſe quædam vocabula, quæ modo adſpirate, modo leniter pronuntientur, e. g. ἕρση & ἔρση. Idem antagoniſta cum, alteram Inſcriptionem hujus ſaxi non eſſe altera recen-

recentiorem, contenderet, Noſter multis argumentis ſuam tuetur ſententiam, inter alia eo, quod in priore *e* & *o* ſive longum ſive breve ſcribatur per E & O, cum in poſteriore occurrant H & Ω. Ceteras quoque amici objectiones feliciter nobis diluere videtur Cl. Autor, ac præterea paucis illis etiam ſatisfacere dubitationibus, quas protulerat Cl. Maittairius.

Progredimur ad alterum Sigei ſuperſtes monumentum, honori Antiochi, ſecundi Syriæ Regis, dicatum. Offenderat id Vir Illuſtriſſimus, *Eduardus Wortlejus Mountague*, Regis Magnæ Britanniæ ad Portam Ottomannicam nuper Legatus, intra parietes iſtius templi, cujus ante fores conſpicua eſt ſuperior Inſcriptio. Lapidem tunc multis is illico aureis nummis redemit a ſacerdote illius ædis, ſecumque in Britanniam detulit. Conſtat hæc Inſcriptio 47 verſibus, quorum poſterior pars injuria temporis tam multas perdidit literas, ut eas reſtituendi vix ulla ſpes ſuperſit. Priores tamen triginta novem verſus hoc modo ſanatos exhibet Cl. Autor: Ἐπιμηνιέυοντος Νυμφίε τῦ Διοτρέφες, ἐπισατῦντος δὲ Διονυσίε τῦ Ιππομέδονλος, Δημήτριος Δίες εἶπεν. Ἐπειδὴ βασιλεὺς Ανλίοχος βατιλέως Σελεύκε ἐν ἀρχῇ τε παραλαβὼν τὴμ βασιλείαν, καὶ προσὰς ἐνδόξε καὶ καλῆς αἱρέσεως ἐζήτησε τὰς μὲν πόλεις τὰς κατὰ τὴν Σελευκίδα, περιεχομένας ὑπο καιρῶν δυσχερῶν, διὰ τὲς ἀποσάνλαε τῶμ πραγμάτων, εἰς εἰρήνην καὶ τὴν ἀρχαίαν ἐυδαιμονίαν κατασῆναι, τὲς δ' ἐπιθεμένες τοῖς πράγμασιν ἐπεξελθὼν, καθάπερ ἦν δίκαιον, ἀνακτήσασθαι τὴμ πατρῴαν ἀρχὴν, δι' ὃ καὶ χρησάμενος σπεδῆ καλῆ καὶ δικάιᾳ καὶ λαβὼν ἐ μόνον τὲς φίλες, καὶ τὰς δὲναμεις, εἰς τὸ ἐναγωνίσασθαι περὶ τῶμ πραγμάτων ἀυτῷ προθύμως, ἀλλὰ καὶ τὸ Δαιμόνιον ἕυνεν καὶ συνεργὸν, τάς τε πόλεις εἰς εἰρήνην, καὶ τὴμ βασιλείαν εἰς τὴν ἀρχαίαν διάθεσιν κατέςησεν, νῦν δὲ παραγενόμενος εἰς τὲς τόπες τὲς ἐπίταδε τῦ Ταύρε μετὰ πάσης σπεδῆς καὶ φιλοτιμίας, ἅμα καὶ ταῖς πόλεσιν τὴν εἰρήνην κατετκεύασεν, καὶ τὰ πράγματα καὶ τὴμ βασιλείαν εἰς μέιζω καὶ τελειωτέραν διάθεσιν ἀγήγοχε, μάλιςα μὲν διὰ τὴν ἰδίαν ἀρετὴν, ἔιτα καὶ διὰ τὴν τῶν

φίλων καὶ τῶν δυνάμεων ἔυνοιαν, ὅπως ἂν ὁ δῆμος ἐπειδὴ καὶ προσεχῶς καθ' ὃν καιρὸν παρέλαβεν τὴμ βασιλείαν, ἐυχαὶς καὶ θυσίαις ὑπὲρ αὐτῦ πᾶσι τοῖς Θεοῖς διετέλει ποιέμενος, καὶ νῦν ἔυνους ὢν καὶ τὴν αὐτὴν διάθεσιν ἔχων φανερὸς ἦ τῷ βασιλεῖ, Τύχῃ ἀγαθῇ δεδόχθαι τῇ Βυλῇ καὶ τῷ δήμῳ τὴμ μὲν Ἱέρειαν καὶ Ἱερονόμυς, καὶ τὺς Πρυτάνεις ἔυξαθαι τῇ Ἀθηνᾷ τῇ Ἰλιάδι, μετὰ τῶμ πρεσβευτῶν, τήν τε παρυσίαν γεγονέναι τῦ βασιλέως, καὶ τῆς ἀδελφῆς αὐτῦ βασιλίσσης, καὶ τῶν φίλων, καὶ τῶν δυνάμεων, καὶ γίνεθαι τά τε ἄλλα ἀγαθὰ τῷ βασιλεῖ καὶ τῇ βασιλίσσῃ πάντα, καὶ τὰ πράγματα καὶ τὴμ βασιλείαν αὐτοῖς διαμένειν λαμβάνυσαν ἐπίδοσιν, καθάπερ αὐτοὶ προαιρῦνται. Ἔυξαθαι δὲ καὶ τὺς ἄλλυς Ἱερεῖς καὶ Ἱερείας, μετὰ τῦ Ἱερέως τῦ τῦ βασιλέως Ἀντιόχυ τῷ τε Ἀπόλλωνι τῷ Ἀρχηγέτῃ τῦ γένυς αὐτῦ, καὶ τῇ Νίκῃ, καὶ τῷ Διὶ, καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς πᾶσι καὶ πάσαις. Ἅμα δὲ ταῖς Ευχαῖς τῇ μὲν Ἀθηνᾷ συντελεσάτωσαν τὴν νομιζομένην καὶ τατλομένην θυσίαν οἵ τε Ἱερονόμοι, καὶ οἱ Πρυτάνεις, μετὰ τῆς Ἱερείας, καὶ τῶμ Πρεσβευτῶν, τῷ δὲ Ἀπόλλωνι καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς οἱ Στρατηγοὶ μετὰ τῶν ἄλλων Ἱερειων. Ὅταν δὲ ποιῶσι θυσίας, στεφανηφορείτωσαν. Οἵ τε πολῖται καὶ οἱ πάροικοι πάντες τε καὶ σύνοικοι δημοσίαι συντελείτωσαν θυσίας τοῖς θεοῖς ὑπὲρ τῦ βασιλέως καὶ τῦ δήμυ Σιγειέων. Τὰ δὲ εἰς τὴν τιμὴν καὶ δόξαν ἀνήκοντα συγκαταασκευάζων ὁ Δῆμος παρέξει εἰς τὸ ἐπαινέσαι μὲν αὐτὸν ἐπὶ τῇ Αρετῇ καὶ τῇ Ανδραγαθίᾳ τῇ τοσαύτῃ, στῆσαί τε αὐτῦ εἰκόνα Χρυσῦν ἐφ' ἵππυ ἐν τῷ Ἱερῷ τῆς Αθηνᾶς ἐν τῇ Σιγειέων πόλει ἐπὶ βήματος τῦ λευκολίθυ, καὶ ἐπιγράψαι, ὁ Δῆμος Σιγειέων βασιλέα Αντίοχον βασιλέως Σελεύκυ Ευσεβείας ἕνεκεν τῆς εἰς τὸ Ἱερὸν, Ευεργέτην καὶ Σωτῆρα γεγονότα τῦ Δήμυ. Λογρεῦσαι δὲ καὶ ἐμ πανηγύρει καὶ ἐν τῷ ἐνεξῶτι γυμνικῷ ἀγῶνι τὸν Αγωνοθέτην καὶ τὺς κήρυκας τὴν τιμήν — — — En & Latinam Cl. Editoris interpretationem: *Epimenia procurante Nymphio, Diotrephis*

phis F. Epiſtatam vero agente Dionyſio Hippomedontis F. Demetrius Diis F. ſententiam dixit. Quoniam Rex Antiochus Regis Seleuci F. quo primum tempore regnum capeſſivit, bonum præ ſe ferens & plenum gloriæ propoſitum, quæſivit quidem, quæ in Seleucide ſunt urbes, difficultate temporum implicitas, culpa quorundam, qui ſe a rerum ſtatu alienos geſſerant, in pace & priſtina felicitate ſtabilire; factoque in eos impetu, qui rerum invaſerant adminiſtrationem, paternum, uti æquum fuit, imperium ſibi recuperare; quamobrem & bona & honeſta diligentia uſus, & accipiens ſecum non ſolum amicos & copias militares, ut promte ei pro republica periclitantes adeſſent, ſed & ipſum Deum fautorem ſociumque operis, & urbes in pace, & regnum in diſpoſitione priſtina ſtabilivit; jamque veniens ad ea loca, quæ ſunt intra montem Taurum, omni cura ſtudioque ſimul urbibus pacem procuravit, ſimul rempublicam regnumque ad ampliorem ſtatum & meliorem diſpoſitionem perduxit, maxime quidem propria ſui ipſius virtute, deinde etiam amicorum & Poteſtatum benevolentia. Ut ergo populus (quoniam quo tempore regnum capeſſivit, ſupplicationibus & victimis pro eo Diis omnibus attente faciens perſeveravit,) nunc etiam bonum animum & eandem erga Regem diſpoſitionem clare ſe habentem demonſtret; Bona Fortuna placere Senatui Populoque, & Sacerdotem ipſam, & ſacrorum Magiſtros, & Prytanes, ſupplicationem Minervæ Ilienſi facere, tum ob adventum Regis, & ſororis ejus Reginæ, & Amicorum & Poteſtatum; tum quod alia quoque bona omnia & Regi eveniant & Reginæ, quodque reſp. & regnum ipſis permaneat, incrementum etiam accipiens, prout ipſi præoptant: ſupplicationem item facere alios aliasque ſacerdotes, una cum ſacerdote Regis Antiochi, & Apollini, generis ejus autori, & Victoriæ, & Jovi, & aliis Diis & Deabus omnibus: quin etiam una cum ſupplicationibus, Minervæ quidem legitimum & præſcriptum ſacrificium peragunto ſacrorum magiſtri, & Prytanes, cum ipſa Deæ ſacerdote & legatis; Apollini vero, cæterisque Diis Prætores, cum aliis ſacerdotibus. Cum voro ſacrificia peragunt, coronas geſtanto. Cives quoque & incolæ omnes & contubernales Diis publica ſacrificia peragunto pro Re-

ge & Populo Sigeorum. Omnia vero ad honorem & gloriam Regis pertinentia Populus upparata habeat præbeatque, tum ad laudandum eum ob virtutem & fortitudinem, tum ad ponendam ejus ſtatuam equeſtrem auream in templo Minervæ, quod eſt in urbe Sigeorum, ſupra baſin candidi marmoris, eique ſic inſcribunto: Populus Sigeorum hoc honore proſecutus eſt Regem Antiochum, Regis Seleuci F. ob ſuam erga Minervæ templum pietatem, Benefactorem & Soterа populi. Hunc vero honorem & in Panegyri & in Gymnico proximo certamine ab Agonotheta & præconibus proclamatum iri.

Quas ad hanc Inſcriptionem exhibet annotationes Cl. Editor, ex iis excerpere libet, quæ ſequuntur. Scilicet *p. 11* docet, *Epimenia* fuiſſe feſtum ſingulis menſibus actum, quo libra & mellitæ placentæ diſtribuebantur convivis magno numero vocatis. *P. 12* obſervat, in τὴμ̀ βασιλείαν, τῶμ̀ πραγμάτων, τῶν μεν, μ poni pro ν ob ſubſequentem β, μ vel π, quem in modum etiam Latini dicunt *imbibo, immuto, impono.* Simul hinc concludit, literam β olim durius, hoc eſt, compreſſis labris pronuntiatam fuiſſe. Ibidem, Satrapas in hac Inſcriptione Δυνάμεις vocari obſervans, addit, verſionem τῶν LXX, huic lapidi coævam, pari modo in hiſtoria Eſtheræ *cap. II, 18*, commemorare τὰς φιλὰς τῦ βασιλέως καὶ τὰς Δυνάμεις ἀυτῦ, idemque fieri *1 Maccab. XII, 43. P. 13* & *15* titulum *Soteris*, huic Antiocho in hac Inſcriptione tributum, cum nullus veteris ævi nummus eum exhibeat, interpretatur. Docet nimirum, titulum iſſum eſſe plane divinum, & oſtendere Antiochi illius ἀποθέωσιν a Græcis adulatoribus factam: ac perſuaſum habet, Apoſtolum Paulum, falſos illos ethnicorum σωτῆρας θεὰς reſpicientem ac deteſtantem, de induſtria toties Chriſtum appellaſſe Σωτῆρα in ſuis ad Titum ac Timotheum epiſtolis. Quas *p. 8*, ſe editurum pollicetur annotationes in Inſcriptionem Tejam, vetuſtate ad priorem illam Sigeam proxime accedentem, eas avide a nobis exſpectari credere jubemus Autorem doctiſſimum, eumque, ut quamprimum, quod promiſit, præſtet, publico rogamus nomine. Ceterum notamus, has *Chishullii* Notas hoc ipſo anno recuſas eſſe Lugduni Batav. in 8 maj.

ECCLE-

ECCLESIÆ GRÆCÆ MARTYROLOGIUM Metricum, nunc primum colligit, interpretatur, illuſtrat L. URBANUS GODOFREDUS SIBERUS, Antiqu. Eccl. P. P. & ad D. Thomæ Eccleſiaſtes.

Lipſiæ, in officina Lankiſiana, 1727, 4.
Alph. 3.

DUdum Rev. Autor, Collega noſter conjunctiſſimus, eruditis ſcriptis, ex interiori penu Antiquitatum Eccleſiaſticarum petitis, & doctrina recondita refertis, inclaruit. Nunc Martyrum Græcorum memoriam ſibi ſumſit ex rebus antiquis, de quibus bene mereatur. Argumentum eo magis dignum ejus vigiliis, quod res Eccleſiæ Græcæ nondum omni luce, quam merentur, ſunt illuſtratæ, & a multis, qui aliquid in eo genere elaboraverunt, periculum eſt, ne privatis rationibus inducti, pleraque ad orientales Chriſtianos ſpectantia, velut per artes opticas inverſa & diſtorta repræſentaverint. Jam, quod Martyrologium Metricum potiſſimum elegerit, id propterea factum in præfatione docemur, quod illud abſolutiſſimam Græcorum Martyrum memoriam exhibeat, adeo, ut multi hic unice reperiantur, quos omnes reliqui ſcriptores ignorent. In unum igitur Volumen collegit, hactenus quæ diſperſa & aliis pluribus intermixta in Menæorum Tomis reperiebantur. Inſtituerunt equidem jampridem Hiſtoriographi Sanctorum in Belgio nonnullos verſuum iſtorum memorialium ex Menæis in Acta ſua transferre; attamen & Græca aliquoties omiſerunt, verſionem dare contenti, & integros verſus, qui difficultate nimia laborabant, præterierunt & a fine laborum ſuorum longe adhuc abſunt, ut adeo actum egiſſe dici nequeat Rev. Siberus. Imo plura potuiſſe vellet. Cum enim in Actis SS. ex MSto Synaxario Divionenſi, quod Chifletii fuit quondam, aliqui Menæis incogniti commemorentur, in animo habebat ea, quæ nondum Hagiographi publicare potuerunt, quippe ad Julii & Auguſti confinia ſubſiſtentes, ex ipſo Codice primum vulgare. Verum cum peteret communicationem, eam Codicis aqua marina corrupti conditionem eſſe cognovit, ut difficulter evolvatur & ſolas

fere

fere poſſeſſoris manus admittat. Excidit itaque votis Noſter, & ea tantum, quæ in Menæis Actisque extabant, dare potuit, ſed propter membrorum diſjectorum collectionem additamque interpretationem uſui magis accommodata. Dedit tamen & corollaria, Ephemerides nempe Græcas & Chriſtophori Mitylenæi Menologium.

In hæc dum præfatur Rev. Siberus, fruſtra fere de autoribus quæri horum Epigrammatum, indicat. Plures ſaltem fuiſſe, res ipſa loquitur. Non enim ſolum tempore diverſo ſcripta eſſe probabili ratione conſtat, ſi perpendas homines hic celebrari multis ſeculis disjunctos, ſed &, ſi hoc non ſufficiat, & dici forte poſſit, eum, qui recentiſſimos inſcriptionibus ſuis decoraverit, antiquiorum quoque memorias recoluiſſe, ſtyli diverſitas rem omnem conficit. Sunt enim inter hæc Poematia, quæ nobili ſimplicitate ſe commendant & decorum inſcriptionum ejusmodi ſervant. Sunt alia, luxuriantis ingenii luſibus prognata, haud inſcita tamen & ſaltem tolerabilia. Sunt etiam ſterilis venæ fœtus, hyperborea nive frigidiora, quæ nulli ſe probant, niſi qui Bavium non odit. Facile profecto fluunt, nec aſcititium ornatum habent, quæ p. 121 in Amphianum & Ædeſium ſcribuntur:

Τὸν Αμφιανὸν ὁρῶν λαβόντα σέφος
Ἔσπευδεν Αιδέσιος θανεῖν προθύμως.

It. quæ p. 397 in Phædrum:

Πολλὰς πρὸς ἄλλα. Πρὸς δὲ ξυτίνης ζέσιν
Στερρῶς ἀθλῆντα Φαῖδρον ἔγνωμεν μόνον.

Calamiſtrata magis ſunt hæc in Arſenium p 165:

Λαθεῖν βιώσας Αρσένιος ἠγάπα,
Ὃς δὲ πάντως ἐνεβιώσας λανθάνεις.

& in Melanium p. 450:

Οὐχ ὑλικὴ σε χεὶρ μελάνη καὶ μέλαν,
Θεὸς δέ, κἂν τέθνηκας, ἐν ζώσι γράφει.

Ecquis autem non nauſeet ad frigidum in Syllaba φρ luſum p. 397?

Φρυγόμενος χάριτι σεπτῆς τριάδος
Φρυμίντιος δέδειχε φρῆδον τὴν πλάνην.

Neque

Neque minus febriculosa sunt, quæ in Philippum p.280 extant:

Ἵππον ταχὺν, Φίλιππος, τὴν τομὴν ἔχων,
Πρὸς τὸν φιλῶντα θᾶττον ἦλθε δεσπότην.

Demonstrat porro hanc temporum & Poetarum diversitatem illud, quod in eosdem Sanctos variæ nec iisdem diebus reperiuntur Inscriptiones. Ita ad Januarii XXXI offert se memoria SS. Martyrum, Victorini, Victoris, Nicephori, Claudii, Diodori, Sarapini & Papiæ. Ex his quinque priores ad April. V repetuntur, quanquam in Jambis lemmati subjectis solius Claudii fiat mentio. Ita Jonas & Baracheſius primum d. XXVII Martii, deinde iterum die XXIX ejusdem mensis celebrantur, & plures alii eadem ratione. Id vero aliunde accidere non potuit, quam quod aliis in locis alia dies eidem Sancto esset dicata. Sed & idem in eosdem Epigramma variis diebus occurrit, ut in S. Rabulam d. XIX Febr. & XVI Aug. in S. Polycarpum d. XXVI Januar. & XXIII Febr. in Aquilam & Priscillam d. XIII Febr. & d. VIII Jul. De his dicendum putamus, vel Ecclesias, quæ serius Sancti cujusdam cultum recipiebant, elogium ejus alibi jam extans ad suos usus transtulisse, & suæ quoque imagini adscripsisse, vel collectores harum Inscriptionum operæ parcentes, eosdem versus diversis diebus repetiisse, cum ante factos non invenirent. Desidiosos enim quandoque fuisse, inde etiam apparet, quod aliquoties diversarum personarum præconia ex eodem fonte sumserint.

p. 43. 125. 116. 117. 67 & 260. 33 & 71. 59 & 231.

Sed nunc de diverticulo in viam. Rectius enim hæ quoque conjecturæ nostræ intelligentur, si, quæ Rev. Autor de collectione horum Epigrammatum erudite differit, repræsentaverimus. Deducit ille versus hosce continua serie Synaxariis adjectos ex more antiquissimo, statuas & imagines bene meritorum tabellis ἐπισήμοις ornandi, quibus eorum elogia continebantur. Illum inter Christianos etiam viguisse, nullus dubitat, & obiter ex ista consuetudine, vel pectora vel femora imaginum inscribendi, locum Apoc. XIX, 16 illustrat. Merito quidem explodendos censet illos, qui amorem imaginum Christo & Apostolis æqualem faciunt, & de Servatoris picturis lepide multa fabulantur. Relictis igitur fabulis, antiquiorem tamen imaginum usum asserit Noster, quam Dallæus persuadere voluit, qui primordia ejus ad seculi quarti finem reje-

rejecit. Cum enim jam ſeculo ſecundo in lararіis Principum gentilium effigiem Chriſti aſſervatam (ut de Alexandro Severo Lampridius c. 29 narrat) & eandem ab ejus ævi hæreticis cultam, gravibus autoribus conſtet, ſeculo ſaltem tertio, inter orthodoxos etiam dilectas fuiſſe imagines, non venerationis quidem & cultus, ſed recordationis tantum cauſa, profitetur. Provocat ideo ad Concilii Eliberitani can. 36, quo ſub ipſa ſeculi quarti initia abrogari imagines non potuiſſent, niſi frequens jam antea fuiſſet illarum uſus. Non diſſimulat tamen, canonem hunc de profanis gentilium imaginibus explicari poſſe, quarum Chriſtiani nonnullas in ædibus ad Eccleſiarum uſum receptis eo usque retinuerint. Verum, an iſta interpretatio verbis Concilii conveniat, quibus ſtatuitur, *picturas in Eccleſia fieri non debere, ne quod colitur & adoratur, in parietibus depingatur*; alii viderint. Poſt impetratam autem a Conſtantino M. pacem indubia occurrunt teſtimonia de imaginibus cum affectu receptis, qui quidem brevi ſic augebatur, ut ſeculo quinto ædium ſacrarum parietes & porticus obtectæ iisdem & involutæ cernerentur. Ne autem minus prodeſſent umbræ hujusmodi mutæ, eloquentes reddebantur per Inſcriptiones illas metricas, quas additas omnino ab initio fuiſſe, ex Paulini Nolani Epiſtola 32 ad Severum Noſter confirmat, & certum eſſe aſſerit, nullam imaginem, niſi Epigraphe addita, aſtitiſſe. Id adeo verum putamus, ut videantur etiam grandiores picturæ, & plura vel πρόσωπα vel facta referentes, pluribus etiam ſui partibus literatæ fuiſſe. Hinc enim derivamus Inſcriptiones in Martyrologio obvias de perſonis a cultu ſacro prorſus alienis, quales p. 109 in proditionem Servatoris, & p. 112 in cuſtodes Chriſti ſepulchro appoſitos extant, quas quidem fragmenta ex pictura Chriſti paſſionem repræſentante eſſe oportet. Novem autem Epigrammata in Photinæ, Samaritanæ illius, cujus Joh. IV fit mentio, ſororumque & filiorum neces, una ſerie p. 75 ſqq. collocata, quidni tabulam integram ſpectaculis iſtis perpictam exhibere dicamus?

Jam ſi de collectionis tempore ratio reddenda ſit, illi tum operam datam ſtatuit Rev. Siberus, cum Iconomachi disjectas & deletas vellent omnes imagines. Earum cultores contra, quidvis facientes pro conſervandis ſuis cimeliis, cum adverſariorum po-

ten-

tentia coarctati, aliud non poterant, id saltem agebant, ut Epigrammata picturarum & cum illis memoriæ servarentur Sanctorum & Martyrum. Illud studium adeo in illis fervebat, ut, cum vetera non suppeterent, sive præter nomen Sancti nihil extaret, sive jam combustæ essent ejus effigies, ipsi novas suopte ingenio substituerent inscriptiones, quin canones etiam & hymnos exararent, sicubi ab historia non desererentur. Pertinet ad ista confirmanda, quod aliquoties Epigrammata collectioni huic inserta videas, in cultores imaginum & Martyres ejus cultus elaborata, vid. pagg. 58, 306, 334, 394. Difficilius est, collectores ipsos nominare. Non caret tamen probabilitate, quod Rev. Autor dicit, Theodorum & Josephum fratres Studitas in ea re studium suum collocasse, qui, Codino teste, persecutionis tempore in Xerocepio latentes, hymnos & canones in sanctos composuerunt. Quidni & Epigrammata? præsertim cum Jambi quidam eorum ejusdem argumenti a Sirmondo T. II Opp. p. 753 sqq. referantur. Observatur præterea, sub Theodori auspiciis in Monasterio Studitarum multos extitisse Monachos, qui Inscriptiones ejusmodi componerent. Porro cum alium Theodorum & Theophanem γραπτὲς dictos ob inustos frontibus eorum Jambos invenisset, existimat, illos hoc supplicio affici potuisse, propterea, quod vel componendis vel colligendis Sanctorum elogiis, una cum aliis operam navarint. Et ista profecto conjectura tempori pulchre respondet, quo supplicium isti sunt passi, sub Theophilo scilicet Imperatore, aspero iconomacho. Du Cangius in Glossario Græco v. γραπτοί asserit equidem, in Menæis bis mille γραπτὲς commemorari & ex Nicephori Xanthopuli Synopsi Sanctorum anni, Mens. Decembr. hunc versum adducit:

Πρωτοστέφανον σὺν γραπτοῖς δυσμυρίοις,

unde numerus collectorum hujus Martyrologii immensum quantum augeretur, quos tamen Rev. Autor, haud præter rem, paucos fuisse statuit. Sed, cum Nicephorum ipsum inspiceremus in collectione quadam sacrorum ejusmodi ποιηματίων Basil. 1536, 8. facta, apparuit legi apud eum σὺν γραπτοῖς, Δυσμυρίοις, & consulentes præterea Martyrologium nostrum, deprehendimus p. 446 elogium Theodori Grapti, d. XXVII Decembr. extremo collocatum, excipi sequentis diei initio ab alio bis mille Martyrum Nicome-

comediæ combuſtorum, quod plane confirmabat, δυσμυρίους veram eſſe lectionem & Nicephorum horum Nicomedienſium mentionem facere, quibus cum γραπτοῖς nil aliud commune, quam quod cultus ſerie, altero tamen die, illis jungantur. Cum vero apud Nicephorum γραπτοῖς legatur, & in Martyrologio unius Theodori mentio fiat, ſuſpicamur, aut γραπτῷ legendum apud illum, aut Nicephorum ſynopſin ſuam feciſſe ex Diptychis, in quibus Theodorus & Theophanes conjuncti fuerint. Sed quicquid ſit de collectoribus iſtis antiquioribus, certum ſaltem eſt recentiores etiam Syllogæ ſemel factæ addidiſſe ſua, quod nunc
p. 261. quidem vel ſolo Epigrammate in imaginem Chriſti Edeſſa allatam, quod ſeculo undecimo Græci factum narrant, confirmare ſufficiat. Venit nobis in mentem, cum hæc tractaremus, num forte Nicephorus ille Xanthopulus, quem modo allegavimus, cuique ob ſynaxaria erroribus, ut putat, contaminata tantopere infeſtum ſe præbet paſſim Allatius, manum operi admoverit, quoniam eum in memoriis Sanctorum commendandis occupatum fuiſſe, & Jambis etiam ſcribendis aſſueviſſe, conſtat. Dubios tamen nos reddidit partim, quod Nicephorus in Synopſi ſua ab ordine Sanctorum in Martyrologio ſæpius abeat, partim quod eos Schismaticos, uti Latini vocant, quibus faviſſe in Synaxario dicitur ab Allatio, hic non videas commemoratos, niſi forte, quæ in Siſinnium & Germanum Patriarchas ſcripta ſunt, huc trahere velis. Sed modus eſto conjecturarum. Feramus tantiſper hanc incertitudinem noſtram, donec Rev. Autor in Commentario præſentis Martyrologii, cujus nonnulla ſpecimina correctionibus aliquot Græci textus nunc quidem dedit, certius omnia hæc & alia, quæ lucem deſiderant, expediverit. Perſuaſum penitus habemus, neminem id melius Noſtro poſſe. Quapropter magnum in nobis deſiderium accenſum fatemur, cum polliceri eum luculentam & Martyrum & cruciatuum notitiam legeremus. Præcipimus animo jucundiſſimam & plane διδακτικήν lectionem, & ne diu ſpem noſtram moretur, rogamus.

MELETEMATA THORUNENSIA, SEU Diſſertationes varii argumenti, ad hiſtoriam maxime Poloni-

Ionicam, & Prussicam, politicam, physicam, rem nummariam ac literariam spectantes, jam collecta curante
PETRO JÆNICHIO.

Tomus I.

Thorunii, sumtu Jo. Nicolai, 1727, 8.
Plag. 18.

CL. *Jenichius*, Rector Gymnasii Thorunensis optime merens, cum antecessoris sui, Georgii Wendii, Dissertationes separatim editas avide expetita compluribus intelligeret, in animum induxit edere eas iterum per vices & communi usui exponere. Sistit igitur hic *Tomum primum*, cui de suo nonnihil annexuit, non imparem haud dubie initurus gratiam. Primum tenet locum Wendii Diss. *de notabilibus & curiosis quibusdam Thorunensibus*, exhibens tribus verbis complura commemorabilia hujus urbis monumenta, quorum tamen pleraque nunc subtracta esse curiosis oculis, ultimo loco monetur. *Diss. II* agit *de curiosis nonnullis, sed immerito in dubium vocatis, hujus seculi inventis*, e. g. speculis causticis e ligno formatis, vino fortissimo ex aquis simplicibus producto. p. 3. *Diss. III & IV* quatuor Imperatorum Romanorum, Domitiani, Antonini Philosophi, Commodi, & Constantini M. nummi, *in memoriam victoriæ de Sarmatis* cusi, illustrantur ex historicis idoneis, simulque, quæ Sarmatiæ pars ibi significetur, ostenditur. 9. *Diss. V* nummus Bretislai, Bohemiæ Ducis, pariter erudite illustratur. 21. *Diss. VI* de lapidibus quibusdam selectioribus & curiosis differit ex historia naturali, inter alia modum exponens, quo Cleopatra unionem dissolvit affundens acetum. 28. Quod vero initio Dissertationis istius judicavit de mirabili illo lapide, quem Thuanus memoravit, & e Thuano Morhofius, id *Diss. VII* emendat, vocans hunc lapidem ænigmaticum, docensque, eo ænigmate nihil aliud designari, quam Chymicorum lapidem Lydium, *ignem & flammam*. Ac meminimus, eandem hujus ænigmatis analysin tradi duce Conringio ac Thomasio in *Actis Philosophorum* Heumannianis T. I p. 226 sq. 34. *Diss. VIII* de Vendæ, antiquissimæ Poloniæ ducis, fato finali agitur, quam Cl. Autor concedit, victoria de Germanis reportata, 47.

ne ſcilicet felicitatem ejus adverſus forte caſus corrumperet, præcipitem ſe abjeciſſe in Viſtulam : at eorum ratiunculas diluit, qui defendere vel excuſare Vendæ mortem voluntariam ſuſtinu-
p. 53. erunt. *Diſſ. IX* eſt de fatis finalibus trium antiquiſſimorum Ducum Poloniæ, Lechi II, Leſci II & Popielii II. Poſtremi exitus præcipue memorabilis eſt, quem ferunt a muribus comeſum fuiſſe atque conſumtum. Cumque uno ore omnes Poloniæ hiſtorici ejus rei ſe teſtes præbeant, Wendius noſter pro indubie ve-
63. ra habendam cenſet illam hiſtoriam. *Diſſ. X* Eliſabethæ, Reginæ Poloniæ, ſchema genealogicum repræſentatur & illuſtratur.
76 *Diſſ. XI* de literatis ac figuratis lapidibus doctiſſime diſſeritur, doceturque, non temere fidem habendam narrationibus prodigioſis, quæ de iis ad nos perferuntur e regionibus exteris, idque probatur exemplo cujusdam lapidis, falſo dicti præferre figuram Caroli XII Sueciæ Regis, & figuram Papæ, figurasque alias plu-
101. res. *Diſſ. XII & XIII* de primis Polonorum nummis argenteis
139. ſive groſſis Pragenſibus agitur. *Diſſ. XIV* oſtenditur, non naturæ, ſed arti deberi notabilem illam lapidis Roſtochienſis inſcriptionem: *Vivant Gedanenſes:* ac plura hac occaſione proferuntur
189. lectu jucundiſſima de literatis lapidibus. *Diſſ. XV* de Proſperi Aldorifii, Romani, ideagraphia ſive Graphimantia agitur, hoc eſt, de arte ex ſcriptura alicujus judicandi de ejus animo & moribus. Arti huic nec nihil, nec nimis tribuendum eſſe, docet, ac recte ita colligi putat: Hic minutos pingit apices, E. vix altos gerit Spiritus, & e contrario: Hic majores format characteres, E. eſt in-
166. dolis generoſæ. *Diſſ. XVI* de figuratis lapillis prope Thorunium collectis agitur. Denique *Diſſ. XVII de paſſione Chriſti in*
172. *regno mineralium repræſentata* inſcribitur. Memorat hic Autor lapides cruce inſignes, vel calice euchariſtico, vel literarum I. N. R. I. vel agni figura, vel figura pendentis e cruce Chriſti: quas quidem figuras tribuit ſingulari Dei providentiæ.

Hactenus Diſſertationes Wendianæ. Nunc ſequuntur ali-
183. quot *Jænichianæ*, & *prima* quidem ad primam Wendianam ſupplementa exhibet, inter alia docens p. 183, primum in Pruſſia A. 1335 cudi cœpiſſe monetæ illud genus, quod *Schilling* vocatur a cive quodam Thorunenſi, Bernhardo Schillingio. *Secun-*

de

da theſes aliquot geographicas ſiſtens, *On, Geneſ. XLI, 45*, Heliopolin eſſe contendit, item veriſimile cenſet, *Matth. XI, 21* non χοραζὶν, ſed diviſe χῶρα ζὶν ſcribendum eſſe. *Tertia* eſt de ſalutatione veſpertina ad accenſa lumina, in Pruſſia uſitata. Docet, jam Græcos olim & Romanos ſalutaſſe lumen veſperi illatum hoc modo: *Salve, lux*; hodie in Italia multisque Galliæ locis allatam veſperi lucem hoc verbo excipi: *Bonus veſper*, eundemque morem vigere in Pruſſia, delatum huc e Græcia ab equitibus ordinis Teutonici. *Quarto* eodemque ultimo loco exſtat Cl. *Jænichii* Oratio auſpicalis *de cognatione artium ac ſororio ſcientiarum vinculo*, A. 1706 d. 31 Aug. habita, cum Rectoratum iniret celeberrimi hujus Gymnaſii. p. 186. 190. 193. 226.

ACTA PHILOSOPHORUM,
das iſt:
Gründliche Nachrichten ꝛc.
hoc eſt,
ACCURATÆ COMMENTATIONES, QUIbus Hiſtoria Philoſophica exponitur. Accedunt Recenſiones librorum veterum pariter ac recentiorum, ad iſtam Hiſtoriam pertinentium, ſubjuncta ſemper
ἐπιχείσει.

Partes, XIII, XIV, XV, XVI, XVII, XVIII.

Halæ, in officina Rengeriana, 1723-1727, 8.
Alph. 2 pl. 15.

OPeris hujus Heumanniani, cujus Tomum *primum* A. 1716, p. 463 ſqq. *ſecundum* Suppl. T. VII p. 473 ſqq. recenſuimus, *tertius* hicce Tomus itidem ſelecta exhibet Hiſtoriæ Philoſophicæ capita. Horum alia Hiſtoriam Philoſophiæ exponunt, alia Hiſtoriam Philoſophorum perſequuntur, alia denique recenſiones exhibent librorum de hac hiſtoriæ literariæ parte editorum.

In

In prima harum Dissertationum classe occurrit p. 159—209. *Historia Philosophiæ Ionicæ*, ubi docetur, Thaletem primum fuisse Græciæ Philosophum, Anaximandrum vero primum in Græcia Philosophiæ Professorem, & simul origo pariter ac imperfectio Philosophiæ Ionicæ exponitur. De primo cujusque principio physico cum non conveniant eruditorum sententiæ, hic verum a falso accurate discernitur: & vita cujusque simul describitur, illustrato subinde Diogene Laertio. *P. 210—241*, duce *Chrysostomo Javello*, cum moralis, tum politica Platonis philosophia describitur: juxtaque *p. 241—249 Nicolai Securi* sententia de Platone exhibetur, contendentis, eum a Deo receptum esse in concilium hominum æterna beatitudine fruentium. Platonicos etiam fuisse *Therapeutas* Philonis, hic docetur, ac *p. 503—529* copiose de iis agitur, nec ii solum refutantur, qui Christianis eos aggregarunt, sed etiam Cl. Jo. Joach. Langius, qui eos habuerat pro ethnicis Judaizantibus. Aliorum Platonicorum Catalogus exhibetur *p. 900 seqq.* cui jungi potest Catalogus Stoicorum fictitiorum *p. 109—124*, e. g. Agathoclis a Luciano, Crispini ab Horatio memorati. De Stoicorum paradoxis Ciceronianis sententia fertur philosophica *p. 694—711*. Philosophiæ Aristotelico-Scholasticæ facies, prout eam Satyrico suo stylo depinxit Boilæus, exhibetur *p. 32—3*; prout eam Gassendus descripsit, *p. 23—48*; prout eam Schmirius repræsentavit, *p. 49—70*. Profertur quoque *p. 74* nummus, Aristotelis vultum referens & singulari Dissertatione illustratus a Corn. Diet. Kochio, Professore Helmstadiensi: cujus tamen error coarguitur, ac, nummum hunc nuper demum effictum fuisse, ostenditur. Inseritur hic *p. 345—374* carmen veteris Scholastici longe rarissimum de vita & philosophia Aristotelis, cujus autor Aristotelem non solum inter beatos retulit, sed etiam diserte judicavit, Joannem Baptistam in spiritualibus, Aristotelem in naturalibus fuisse præcursorem Christi. Libri sententiæque hujus mentionem adhuc fecerant eruditi ex Cornelii Agrippæ libro *de vanitate scientiarum*. At nunc ipsum hic cernimus librum, in quo id scriptum legitur. Exhibetur & hic *p. 921—929* Jac. Thomasii Dissertatio primum nunc edita *de titulis Scholasticorum honorariis*. Ipsius vero Aristotelis Philosophiam, maxime

time Phyſicam, quomodo impugnavit Sebaſtianus Baſſo, videre eſt *p. 939 ſqq.* Cumque Scholaſticorum ævo creari cœperint *Magiſtri Philoſophiæ*, de hoc inſtituto, ejusque origine ac nævis, diſſeritur *p. 592—630.* Vixerunt magnoque nomine uſi ſunt Scholaſticorum temporibus Petrus de Abano, & Joannes Scotus Erigena. De illius philoſophandi ratione exponitur *p. 374—400*; de hujus *p. 858—900.* In univerſum *de philoſophico ingenio* diſputatur, & ſingularum gentium in Philoſophiam merita æſtimantur *p. 817—858.* De ficto quodam Philoſopho, cui nomen *Linderachi*, legas licet *p. 85—88.* Cum vero philoſophicarum doctrinarum profeſſio permultis damnum attulerit vel etiam mortem, *p. 88 109* exhibetur ſpecimen Martyrologii Philoſophici. De Pauli Apoſtoli philoſophia *p. 124—149* diſſeritur, erroresque vulgi literati rejiciuntur breviter ac nervoſe. De *Elpiſticorum* ſecta, Plutarcho laudata, cum adhuc nihil definierint eruditi, probabile hic *p. 912—921* cenſetur, innui eo Plutarchi loco Chriſtianos, quippe quos ab ethnicis vocitatos fuiſſe *præſumtores* ſive *ſperantios*, teſtis eſt Tertullianus. De *lapide Philoſophorum* agitur *p. 249—261*, & appellationis hujus origo ac vera notio e libris Rabbinorum eruitur. Quis primus Germanico ſermone compoſuerit Logicam, vulgo ignorabatur. Cl. Heumannus noſter *p. 586 ſqq.* Buttnerum quendam hac laude affecit, de ejusque Logica, quæ cognitu digna videbantur, memoriæ prodidit. Poſtea vero a Cl. Feuerlino edoctus eſt, jam antea Fuchspergerum quendam patrio ſermone publicaſſe Logicam Melanchthonianam. Vid. *p. 745 ſqq.*

Ad vitas Philoſophorum ut procedamus, *p. 261—282; 400—423, 467—484; 803—814* & *938* exhibetur vita Galilæi a diſcipulo ejus Vincentio Viviano bona fide expoſita: adjunctis non paucis annotationibus. Italica quidem lingua uſus Vivianus ille fuerat: ſed hic reperitur verſio ejus Germanica. *P. 434—439* Thomæ Burnetii vita publicatur, compoſita nuper, rogatu Heumanni noſtri, a Guil. Wottono. Vita Abælardi, qui princeps & patriarcha Scholaſticorum fuit, copioſe deſcripta exſtat *p. 529 586.* Vita percelebris Ariſtotelici, Theophraſti, *p. 661—681* exhibetur, ac ſimul inter fabulas refertur, cum traditur vulgo, 1) eum Tyrtamum antea dictum, nomen Theophraſti accepiſſe ab Ariſtotele; 2) eum

morti proximum, Theophraſtum præ Eudemo elegiſſe ſucceſſorem, afferri juſſo vino & Lesbio & Rhodio; 3) eum centenario majorem vita exceſſiſſe. Hac occaſione cenſuræ acriori ſubjiciuntur, *p. 681–694*, ejus *Characteres ethici*, doceturque, libellum hunc adjungendum eſſe non philoſophicis Theophraſti libris, ſed rhetoricis. De Potamonis Alexandrini, Philoſophi eclectici, ætate diſputatur *p. 711—743*. De Samuelis Pufendorfii vita & controverſiis e MSS. monumentis hauſta quædam occurrunt *p. 641–659; 770—789 & 949–957*. Præterimus Epitaphia clariorum Philoſophorum, Platonis, Alberti Magni, Helenæ Cornaræ, Galilæi, Gaſſendi, Joach. Jungii, Petri Rami, Auguſtini Niphi, Antonii Galatei, *p. 755–769*, exhibita & illuſtrata. Nec minus prætermittimus Jordani Bruni Metaphyſicam, *p. 424 ſqq.* recenſitam, itemque novas acceſſiones ad Catalogum ſcriptorum de Philoſophia barbarica, *p. 485 ſqq.*

Convertimus nos ad librorum Hiſtoriam Philoſophicam tractantium recenſiones criticas, paucisque docemus lectores noſtros, hic *p. 149---158* deſcribi *Launoji* librum *de varia fortuna Ariſtotelis*, & *Elswichii* Diſſertationem *de fortuna Ariſtotelis in Scholis Proteſtantium*; *p. 282 ſqq.* *Gualteri Burlæi* opus *de vita & moribus Philoſophorum veterum*; *p. 298---341*, Thomæ Burnetii *Archæologias philoſophicas*; *p. 439 ſqq.* *Guil. Morellii Compendium Hiſtoriæ philoſophicæ* una cum *Davidis Chytræi* libello *de ſectis Philoſophorum*, & *Deſiderii Jacotii Vandoperani* libro *de Philoſophorum doctrina ex Cicerone*; *p. 450–467* *Gautierii Bibliothecam Philoſophorum*; *p. 630* *Anonymi* librum *de Philoſophia paganorum*; *p. 631 ſqq.* *Paganini Gaudentii* opus *de Philoſophiæ apud Romanos initio & progreſſu*; *p. 789* *Danielis Heinſii Peplum Philoſophorum Græciæ*; *p. 791 ſq.* *Bartholdi Feindii & Henningi Wittenii Compendia Hiſtoriæ philoſophicæ*; *p. 793---802.* *Theophili Galei Philoſophiam generalem* deſcriptionemque totius Philoſophiæ veteris, maxime Platonicæ.

LECTIONES CHYMICÆ DE SALIBUS Alcalino-fixis & de Camphora, Autore CASPARE NEUMANNO, Chymiæ Pract. Prof. P.

Bero-

Berolini, typis Gotthardi Schlechtigeri viduæ, 1727, 4. Plag. 22 ½.

DUæ potiſſimum ſunt cauſæ, ob quas Clariſſimus *Neumannus* Lectiones has juris publici fieri voluit. Ex quo enim a Sereniſſimo atque Potentiſſimo Rege Boruſſiæ Berolini Collegium Medico- Chirurgicum publice ſtabilitum, & inter alios Profeſſores ipſe Chymiæ Practicæ tractandæ præpoſitus fuit clementiſſime, varia, eaque ſiniſtra quandoque de Chymicis Lectionibus hinc inde lata ſunt judicia. Accedebant amicorum deſideria & adhortationes, ut ſibi Lectionum ſuarum documentum aliquod exhibeat. Quorum precibus ſatisfacturus Noſter, Lectionem de Sale alcalico fixo Ambroſio Godofredo Hanckwizio, Chymico apud Londinenſes expertiſſimo, transmiſit, quam dignam hic judicavit, ut in Regia Scientiarum Societate prælegeretur non ſolum publice, verum etiam Transactionibus Anglicanis inſereretur. Imo eandem cum altera de Camphora ſpeciminis loco nunc idiomate vernaculo publice exhibet, ut ex eo judicare poſſint non minus oſores quam amici, in quo ipſius induſtria verſetur, & quomodo reliquæ materiæ Chymicæ tractentur & demonſtrentur. Lectionem de Camphora jam brevibus excerptam dabimus. De Camphora quanquam Mœbius, Wedelius, Hoffmannus, Gronovius, Lemery, aliique Diſſertationes conſcripſerint, nondum tamen plenarie conſtat, quomodo camphora ab India colligatur, & depuretur, multo minus, quid camphora depurata officinarum ſit? Hoc novimus, quod ſit uſitatum regni vegetabilis ſubjectum, ſed adeo peculiare, ut in tribus naturæ regnis ſibi ſimile haud inveniat. Originem habet a duabus arborum ſpeciebus in India Orientali provenientibus, quarum altera Arbor Camphorifera Sumatrana Grimmii, altera Japonica Breynii audit, ex quarum radicibus potiſſimum camphora colligitur. Verum dantur & aliæ plantæ, ut radix arboris cinamomi, zedoaria & mentha Zeylanica, ſchœnanthum, abrotanum, millefolium, bellis, cardamomum, juniperus, roſmarinus, ſalvia, camphorata, hyſſopus, lavendula, horminum, ageratum, majorana, thymus &c. ex quibus camphora, quæ tamen oleo cujusvis vegetabilis eſſentiali ebria ejusdem odorem ſimul refert, extrahi poteſt. In India igitur Arboris camphoriferæ trun-

co, ramis, & foliis, potiſſimum vero radicibus groſſo modo conſciſſis affuſa aqua ex aheno ferreo deſtillatur; ſub qua operatione ſtramini, quo capitellum refertum eſt, in forma cryſtallorum adhæret, vel ex deſtillato colligitur camphora cruda, ſal commune referens, olim Venetias, hodie Amſtelodamum mittenda, ut ibidem mediante ſublimatione depuretur. Errant itaque illi, qui camphoram vel minerale, vel gummi, vel ſuccum vel lacrymam eſſe contendunt. Gummi non eſt vel ſuccus gummoſus, nec ſal, quia in aqua non ſolvitur; nec reſina, quia per deſtillationem nullum phlegma, oleum & ſpiritum acidum ſuppeditat, multo minus caput mortuum vel cineres poſt ſe relinquit, in aere tota evaneſcit, in aqua calida funditur, & exhalat, ac in ſpiritu nitri vel vitrioli ſolvi & integra præcipitari poteſt; nec eſt oleum, quia non eſt unctuoſa, ſed cryſtalliſata, in tepido aere exhalat ſine remanentia, ſub deſtillatione non ſub forma fluida ſed ſicca aſcendit, nihil relinquit, nulli ſeparationi ſubjecta eſt, nec quicquam empyreumatici ſuppeditat, cum ſpiritu nitri concentrato miſcetur quidem, ſed placido motu, absque incaleſcentia & exhalatione, cum eodem ſpiritu non in ſolidam reſinam, ſed liquidum oleum abit, alium denique edit effectum, ſiquidem olei cinamomi e. g. gutta plus caleſacit, quam dimidius ſcrupulus camphoræ. Eſt igitur camphora arte ſeparatum, ſublimatum, ſiccum, album, diaphanum, cryſtalliſatum, acre, aromaticum, fragrantiſſimum, ponderoſum, fragile, in igne & aere tepido fugitivum, & peculiare mixtum inflammabile. Ad hæc nullas monſtrat maculas, digitis fracta glabrum quid inſtar ſaponis, ſed non unctuoſum præ ſe fert, per ſe in alcohol ſe redigi non patitur, & facile flammam concipit. Conſtat ex principio inflammabili copioſo, pauca aqua, & terra ſubtiliſſima, intime inter ſe miſtis. Præſervatur ab exhalatione & conſumtione, non tam quando ſemine milii, lini, ſinapi albo, pipere &c. tegitur, quam quando liber & quidem tepidus aer ab ea arcetur, hinc ſufficit, eam charta vel veſica involutam in pyxide plumbea, ſtannea, vitrea vel terrea aſſervare, aut charta tectam in dolio vel ciſta in cellam reponere. Quoniam ſubtile & bene unitum eſt mixtum, nulla pro uſu Medico indiget præparatione, & admiſceri poteſt omnibus oleis & ſpiritibus ar-

den-

Digitized by Google

IN cauſas atrophiæ infantilis ante inquirit Autor Clariſſ. quam novam ſuam eidem medendi methodum exponat. Silentio autem præterit nimiam voracitatem, panem calidum, potum nocturnum & alia eſculenta ac fœculenta, quæ infantibus obtruduntur vel conceduntur, quæque concoctionem & aſſumptorum reſolutionem impediunt, utpote quæ ablactatis nutritionem retardant vel abolent, in eo ſolum occupatus, ut inquirat, quare infantes ſtatim primis menſibus a partu nullum incrementum capiant, ſed potius marceſcant. Flocci etiam pendit cauſam ſupranaturalem, incantationem ſcilicet, cum iſta opinio multis tenebris adhuc ſit involuta. Pro genuina potius allegat cauſa primario inſenſibilem tranſpirationem in utero cohibitam, & collectam inde in poris cutis materiam mucido - viſcidam, quæ quo diutius ibidem ſtagnat, eo magis tenellum corpus deſtruere & ad obſtructiones glandularum & infimi ventris eruditates coacervandas apta eſt; ſecundario vero glandularum meſenterii occluſionem. Hasque viſcidas impuritates idem eſſe putat, quod alii per vermes, crinones vel comedones dictos explicare malunt. Hinc in Therapia tam præſervatoria quam curatoria unicum atque præcipuum remedium erit, ut ſordes iſtæ in poris cutis hærentes removeantur, motusque transpiratorius liber reſtituatur, ac ut infarctus glandularum ductuumque lacteorum quantocyus tollatur, chyloque alibili liber tranſitus concedatur. Præſervatio obtinetur ſimpliciſſima methodo, Autori per quinque luſtra nullo non tempore probata, atque conſiſtit in balneorum uſu repetito, imprimis tertia, quarta, ſexta hebdomade a partu inſtituendo. Novam hanc vocat methodum. Quanquam enim Autores tantum non omnes balnea commendent, faciunt tamen hoc non tam præſervationis quam curationis gratia, alio etiam & a Noſtri methodo alieno eadem adornant modo. Suadent ſcilicet iſti balnea aquæ dulcis, cui parum mellis additum, ut crinones, ſeu vermiculi, quos credunt, dulcedine allecti capita per poros cutis exerant, & vel cultro, vel novacula vel cruſta panis extrahantur & abradantur. Adornatur vero illa ſequenti modo: Paratur balneum ex herbis nervinis & emollientibus, v. g. meliſſæ, chamomillæ, ana Manip. iij. & rosmarini Manip. j. Aqua virtute harum herbarum imprægnata tepido- calida vaſi ligneo oblongo infunditur,

ditur, tunc obſtetrix pedetentim dimittit in hoc balneum infantem nudum, & provide ſiniſtra illum tenens manu, ita ut caput ab alia perſona ſimul ſuffulciatur, manu dextra optime hac aqua totum lavat infantis corpuſculum, imprimis in dorſo, femoribus, brachiis, circa regionem ſcapulæ, imo & in facie & temporibus, hinc eadem loca palma manus, farina triticea imbuta, optime fricat, denuo abluit, & iterum fricat, idque toties repetit, donec ſordes ex poris cutis ſub forma ſetarum craſſiorum prodire viderit. Infans tum mappula involvitur, optime calefacta, & leniter corpuſculo apprimenda, ut ei ſordes viſcoſæ implicentur; nec refert, an de his cuti aliquid adhæreſcat, cum exarefactæ ſponte decidant. Quo facto mammæ apponitur alumnus, novis linteis involvitur, & cunis committitur. Interim balneum citius in uſum vocandum non eſt, nifi de umbilico exſiccato certi fuerimus; nec aqua ſit nimis calida, ne lædat infantem, nec nimis frigida, ne pori claudantur; frictio non juxta longitudinem & digitis, ſed palma & in circulos eſt inſtituenda, quia alias pori rotundi comprimerentur, nec ſordes foras prodirent. Sed amplior eſt uſus ejusmodi balneorum; inquieti enim per hæc ad ſomnum componuntur, ac ab achoribus, tinea, & aliis cutis deſœdationibus præſervantur. Solet etiam Autor Clariſſ. primis ſeptimanis unà cum balneis pulv. Jalappæ gr. j. vel ij. cum pulv. Marchion. gr. iij. ad eruditates primarum viarum eliminandas exhibere. Sed pergimus ad therapiam curatoriam, quæ locum habet, quando ipſa atrophia ob neglectum balneorum jam in ſenſus incurrit, id eſt, quando unà cum pororum cutis obſtructione fere plenaria glandularum quoque adeſt infimi ventris & vaſorum lacteorum infarctus. Abſolvitur vero eadem præter repetita balnea per interna medicamenta, quæ viſciditati acidæ ex abdomine educendæ, obſtructioni tollendæ, ventriculi actioni juvandæ & chyli diſtributioni promovendæ apta ſunt, uno verbo, aperientia, laxantia, temperantia, corrigentia & roborantia; inter quæ potiſſimum tinctura vitrioli martis tartariſata Ludovici cum interpolatis laxantibus commendatur. De cætero cum Rachitis transpirationem impeditam itidem pro cauſa agnoſcat, nullus dubitat Autor aſſerere, ab eo morbo infantes præſcripta methodo pariter præſervatum iri.

HERM.

HERM. CONRINGII DE HABITUS CORPORUM Germanicorum antiqui ac novi cauſis Liber ſingularis, cum annotationibus JO. PHILIPPI BURGGRAVII, Med. D.

Francof. ad Mœn. 1727, 8.
Alph. 1 pl. 9.

CUm liber hic Conringianus, jam pridem editus, & phyſicus ſit & medicus, tum & hiſtoricus, moralis item atque Philoſophicus, bene utique fecit Experientiſſimus Editor, quod denuo cum multis annotationibus inſignibusque auctum additamentis evulgavit. Qua re ut inſervire imprimis voluit Medicinæ expertibus; ita ſimul in præfatione eorum morem maxime deteſtatur, qui morborum curationes vernacula lingua exſcriptas plebis etiam captui accommodare allaborant. Præterea vero Muſarum alumnos, qui ultra vulgus ſapere geſtiunt, ad cognitionem ſui, quantum ad corpus ejusque vel imbecillitatem præcavendam vel robur comparandum attinet, propoſito exemplo veterum Germanorum provocat. Quod qua ratione facere potuerit, ex generaliori ſaltem opuſculi Conringiani deſcriptione luculenter apparebit. Dividitur illud in ſectiones duas, quarum priori documenta hiſtorica de antiquo corporum Germanicorum habitu una cum principiis phyſicis ac medicis ad ejusdem cauſas eruendas exhibentur. Atque in has ipſas cauſas deinde ſectione poſteriori inquiritur, ita quidem, ut quemadmodum antea ſingulare quid atque excellens in proceritate, in colore cutis, in oculis, & in capillis veterum Germanorum demonſtratum eſt, ſic poſtea ſingularum harum corporis qualitatum cauſæ exponantur. Quo poſteriori loco multa ſane iterum antiquitatis Germanicæ monumenta indagata reperias; utpote de liberorum educatione, de ſera parentum venere, de cibi potusque ratione, de exercitiis corporis ejusque indurationibus ac lotionibus, de exercitatione bellica, & quæ ſunt his ſimilia. Cumque ſub finem primæ partis peculiare caput de habitu corporis Germanorum hodie immutato ſit annexum, in ſecunda quoque parte mutationis hujus cauſæ recenſentur. Connubia nimirum cum brevioris ſtaturæ gentibus brevitatem corporum in Germaniam introduxerunt, eorundemque proceritatem priſtinam deminuerunt, & nunc adhuc incrementum impediunt ſtudium aeris calidioris, cibi uſu venientes, abuſus potuum, qui dicuntur, Thée Caffée & Chocolade, cereviſia lupuloſa, vini ac ſpiritus vini itemque fumi Tabacini frequentior uſus, præmatura venus, primæ ætatis morbi, totiusque vitæ præſentis ratio. Atque hoc eodem modo deinceps cauſas etiam mutati candoris in cute priſtinusque oculorum & pilorum in Germanis habitus inveſtigavit autor; Clariſſ. Burggravius autem ex hiſce omnibus occaſionem nactus eſt excurrendi in amplisſimum campum obſervationum plurimarum omne genus eruditionis illuſtrantium: adeo ut non ſolum Medici, ſed etiam Philoſophi, Hiſtorici, omnesque elegantiorum literarum amantes, hic inveniant, quo delectentur pariter ac informentur.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Decembris Anno MDCCXXVII.

ISTORIA DIPLOMATICA, CHE SERVE D'INtroduzione all'arte Critica in tal materia, &c.

h. e.

HISTORIA DIPLOMATICA, QUÆ INTRODuctionis loco eſſe poteſt ad artem Criticam in hoc argumento, cum variis appendicibus.

Mantuæ, apud Albertum Tumermanum, 1727, 4. Alphab. 2.

QUam bene celeberrimus *Mabillonius* vulgato præſtantiſſimo *de re diplomatica* volumine de univerſa litterarum re, hiſtoriæ præſertim ſtudio meritus ſit, nemo facile, niſi qui omnia neſciat, ignorat. Interim tamen ipſi non pauca adhuc ad conſummationis operis gloriam deeſſe & periti, pridem eſt, quod judicaverint, & præſens illuſtris *Scipionis Maffei* liber corrigendo partim, partim ſupplendo labori *Mabilloniano* conſcriptus abunde commonſtrat. Facile prævidemus fore, ut lectores noſtri, vel ſolo celeberrimo *Maffeji* nomine conſpecto, præſtantiſſima ſibi quævis de ſummi viri, cujus in palæſtra antiquaria præclara virtus dudum perſpecta eſt, doctrina polliceantur, vehementique illius penitius cognoſcendi deſiderio inflammentur. Neque diu illorum gaudia morabimur, quin potius decerptis hinc inde utiliſſimis obſervationibus, non falſas aut vanas ſpes eorundem fuiſſe, hac ipſa, quam dare aggredimur, operis idea luculentiori oſtendemus; ſi prius generatim monuerimus, hunc ſibi ſcopum præfixiſſe autorem doctiſſimum, ut, viam minus aliis tritam incedens, *origines diplomatum* (qua voce, non quod vulgo fit, publi-

ca *rescripta* & *concessiones Principum* tantum, sed omnis generis *acta*, *documenta* aut *instrumenta*, inter privatos etiam confici solita intelligit) sagaciter investigaret, eorundem *historiam* per varias gentes atque ætates enarraret, & denique, quantum in illis conservandis, explicandis & ad historiæ usum referendis studii atque industriæ posuerint eruditi, traderet. *Duobus libris* integrum opus absolvitur: *primo historia diplomatum critica* exhibetur, &, quantum id genus *instrumentorum* a temporis injuria conservatorum *quinto* post Christum natum *seculo* antiquiorum supereſt, recensetur. *Secundo* illa enarrantur *diplomata ex quinto*, & quæ sequuntur seculis, quorum autographa hodie superant, de *Papyro Ægyptio* cui inscripta fuerant disputatur, & *Bibliothecæ diplomaticæ* conspectus describitur.

Hoc extra omnis dubitationis aleam positum videtur, antiquissimis temporibus omnes illos populos, penes quos litterarum usus invaluit, quique scriptis legibus quasi repagulis societatem civilem continuerunt, non ignoravisse actus illos juridicos & sollennes, quibus in una quavis legitima dispositione, publicis etiam atque privatis contractibus fides secura conservaretur. Ita terræ Canaaniticæ civitatem קרית ספר *Kiriath Sepher*, *Josuæ XV*, *15*, memoratam, quam *Chaldæus* interpres *civitas Archivorum* vertit, inde nomen suum accepisse credibile est, quod in illa commune totius regionis *Archivum* asservaretur. Et cum inter *Ebræos* institutorum antiquissimorum origines atque fontes merito requirantur, quis hanc consuetudinem caput *Jeremiæ XXXII*, *10*, *11*, legens non agnoscat? Emerat Propheta agrum, *instrumentum* super hac re conficitur, obsignatur, testes advocantur, aliud exemplum contractus scribitur, & omnes adeo observantur mores, aliis etiam gentibus in simili occasione solennes. De *diplomatum* usu libri *Esthers cap. VIII*, itidem testatur, ubi Judæis a *Persarum* rege datum privilegium in epistolas regio annulo, quem non ornamenti, sed obsignationis causa gestatum antiquis fuisse *Macrobius Sat.* L. VII, c. 13 tradidit, obsignatas transscriptum fuisse dicitur. *Græcorum* mores in condendis *testamentis* atque sanciendis *contractibus* præterquam quod passim apud historiæ Græcæ autores innuantur, ex secundo *Platonis de legibus* libro optime cogno-

Digitized by Google

gnoſcuntur. Quid? quod tantam *inſtrumentorum* iſtius generis curam habuerint *Græci*, ut non chartæ ſolum, ſed metallo atque marmoribus etiam eadem mandaverint, & columnis quandoque ſive æneis ſive lapideis inſcripſerint? frequens horum pacis pariter bellique tempore uſus, ut hinc ab hiſtoriarum conditoribus, ſummo ſtudio tanquam certiſſima rerum geſtarum monumenta & conquiſita, & in annales ſuos, quod vel unius *Thucydidis*, ſummæ fidei ſcriptoris, exemplo claret, relata fuerint. Privatorum *inſtrumentorum* exempla famigeratiſſima illa quinque philoſophorum *Epicuri, Platonis, Ariſtotelis, Theophraſti* & *Lyconis teſtamenta*, a *Diogene Laertio* integra exhibita, ſuggerent. Jam ad *Romanos* deſcendendum eſſet; ſed mentionem prius faciendam ſibi putavit *illuſtris autor* noſter conſuetudinis *antiquiſſimorum Italæ telluris incolarum*, ignoti plurimis populi, &, ubi de antiquitatibus ſermo eſt, penitus neglecti, qui ſcilicet præter *Græcos* & *Romanos* nullos agnoſcunt alios, in quorum mores inquirere, operæ pretium illi judicent. Illius ſcilicet gentis, quæ Italiam occupavit antequam Romæ & Romanorum nomen auditum fuit; & de qua novam plane peculiaremque ſibi ſententiam *ſingulari diſſertatione* ad calcem hujus operis cum aliis, poſtea nobis recenſendis, rejecta expoſuit vir celeberrimus. *Etruſcos* puta, quos *Tertulliano* & *Minucio Felice* teſtibus, *Saturnus ſcribere, monetas cudere, & inſtrumenta* (*tabulas Tertullianus* appellat) *conficere docuit*. Ex quo apparet, illo jam, quod fabuloſa, incerta (ut *Varro* vocat) & obſcura ſecula proxime inſecutum eſt, tempore, adeoque pridem ante *Græcos*, & characterum & legum & *diplomatum* uſum *Etruſcis* cognitum fuiſſe: qua de re plura utique dici poſſent, ſi, quem *Athenæus* laudat libr. I *Ariſtotelis* cujusdam *de inſtitutis veterum Etruſcorum* Commentarius adhuc ſupereſſet. Superant interim famoſæ illæ *tabulæ æreæ Eugubii* conſervatæ & *Etruſcis* inſcriptionibus inſignes, quas deſcriptas jam ærique inciſas Florentiæ proxime vulgatum iri ſpem facit autor doctiſſimus. De *Romanis* omnes ſatis norunt tanto majorem frequentioremque apud illos *inſtrumentorum* publicorum privatorumque conſuetudinem obtinuiſſe, quanto frequentiorem latiſſime patens imperium, &, quæ cum aliis gentibus ipſis inter-

ceſſerunt, commercia illa conficiendi occaſionem ſuggerebat; ubi ſimul circa *inſtrumenta privata* tenendum hoc eſt, certis antiquitus perſonis publica autoritate illa formandi provinciam demandatam, illosque, *Cicerone* teſte, *Tabellionum* nomine vocitatos, & a *Suida* v. ταβελλίων ita deſcriptos fuiſſe, quod ἅπαντα τὰ τῶν πολιτῶν γραμματεῖα ἐπιτελοῦσι, ἕκαστον αὐτῶν ἐπισφραγίζοντες ἰδικοῖς γράμμασιν, eosdemque eſſe cum illis, quos græca voce συμβολαιογράφους *ſcriptores contractuum Novell.* 44 appellavit Imperator *Juſtinianus*. Nullum vero inter omnia iſtius generis *inſtrumenta* ſive *publica* ſive *privata*, propria quævis voce inſignita, frequentius apud ſcriptores memorari videas, quam *diplomata*. Qua voce, a græcis repetita, antequam ſumma in republica poteſtas ad Imperatores devoluta eſſet, denotabantur *litteræ commeatus* alicui a Provinciarum præſidibus datæ. Ita *Cicero Orat. in L. Piſonem* ipſum præter alia crimina arguit, quod, dum Præſes Macedoniam regeret, *diplomata paſſim dediſſet*; quæ vendidit forſitan aut in alterius damnum nimis liberaliter elargitus eſt. Conf. & *Epiſt. ad Attic.* lib. X, Ep. penult. & *ad familiares* lib. VII, Ep. XII, & *Plin.* Ep. l. X, Ep. 14 & 121. *Sueton. Auguſt.* C. 50. Idem autor in *Nerone* Cap. 12. *Diplomata civitatis Romanæ ſingulis* ab Imperatore *oblata* memorat, & in *Caligula* c. 38, *Julii & Auguſti diplomata ut vetera & obſoleta* ipſum *diffiaſſe* narrat. Quæ & plura alia veterum loca, huc non fuſius transſcribenda, docent, commune poſt hoc nomen *diplomatum* evaſiſſe, quibuscunque Imperatorum beneficiis, ſcriptis litteris civibus conceſſis, quin & ſcriptis privatis, uti ex quodam *Senecæ* loco *de benefic. l.* 7. c. 10 conſtat; ita tamen, ut illa ſignificatio, qua proprie *litteras commeatus* deſignavit, ſimul remanſerit. Ceterum licet origo vocis illius ex Græcia repetenda ſit omnino, & *rem duplicatam* innuat, ipſis tamen Græcis incognitam plane & inuſitatam fuiſſe *Plutarchi* aliquis locus *in Galba* manifeſtum facit, qui de decretis quibusdam conſulum loquens, diſerte addidit τὰ καλούμενα αὐτοῖς (Romanis) δίπλωματα. Rarius equidem ſive in ſcriptoribus Romanis, ſive in lapidibus ejusmodi *diplomata* integre conſervata deprehenduntur, ut inde quibus proprie formulis eadem conſignata fuerint colligi ſatis non poſſit: interim tamen legi-

tur

tur apud *Gruterum* n. 1081, *epistola* aliqua *Domitiani*, quæ proxime ad formam *diplomaticam* accedere Autori nostro visa, atque hinc transcripta inde speciminis loco data est, cum alia *Trajani* ex *Sponii Miscellaneis* p. 278 excerpta. Comparari jubet, cum illis vir illustris *decreta Imperatorum Romana & Asiatica* Judaicæ genti concessa, partim in *Josepho*, sed minus integre, obvia, partim a *Jac. Gronovio* cum commentariis vulgata, quæ & recentissimæ *Josephi* editioni inseruit Cl. *Havercampus*. Denique ipse insigne admodum monumentum antiquitatis, nunquam antehac vulgatum, *diploma* scilicet Imp. *Galbæ* authenticum, & omnibus, quæ hactenus edita sunt, vetustius duabus tabulis æneis expressum, quod Museum doctissimi Abbatis *Petri Andreini* Florentiæ ornat, alio a se tempore Commentariis illustrandum, addit. Continet illud *honestam missionem*, ut *Ulpianus* vocat, militibus quibusdam factam, qua simul iidem Romanæ civitatis jura adipiscuntur. Non ingratum fore putavimus lectoribus nostris, si paullo accuratius eandem describamus. Prima facie illorum nomina & patria transversim scripta leguntur, quorum in gratiam *diploma* concinnatum fuit; tubulo in medio perforato eum in finem addito ut acu per illum transmissa in *Archivis* affigi potuerit: altera vero exteriori facie exhibetur verbotenus idem ipsum *diplomatis* argumentum, concise magis descriptum, quod interiore diplomatis parte iisdem verbis largius spatium occupantibus positum est. Utraque peculiari primum laminæ insculpta est, quæ ligaminibus posthac tribus invicem conjunguntur; ut adeo *diplomatis* nomen, quasi *duplicatum* dicas, optime illi conveniat. Intelligitur hinc etiam cur *Themistius orat.* IV *diplomata* Imperatorum δίλτους σφυρηλάτους *libellos malleo factos* nuncupet, quod præter chartam æri etiam haud raro insculpta fuerint; loca itidem scripturæ sacræ *Exod. XXXII, 15*, ubi *tabulæ Mosis lapideæ*, *Ezech. II, 9*, ubi *Epistola* prophetæ oblata, & *Apocalyps. V, 1*, ubi *liber* Joanni ostensus, *ab utraque sui parte* scriptas litteras exhibentes memorantur, egregiam inde fœnerantur lucem. Hoc *diploma Galbæ* sequitur *formula pacti cum juramento* in tabula ænea, ex *Fabretti Inscriptionibus* p. 674, duo porro *instrumenta Patronatus & clientelæ* ex museo comitis *Moscardi*, *instrumentum donationis* anno Chri-

sti 252, ex *Grutero* n. 1081, aliud ex *Reinesio Inscr.* p 486, ejusdem seculi, denique ex 4 seculo de *Gregorii Nazianzeni testamento*, quod frustra *Andr. Rivetus* νοθείας suspectum reddere laboraverit, pauca quædam differuntur.

Libro *secundo* docetur, quod, quæ *seculo quinto* universæ Italiæ funesta maxime fuit barbarorum facta invasionibus catastrophe, quamvis una cum Romano Imperio, linguam pariter, mores atque instituta priscæ gentis vel prorsus abluerit vel mutarit minimum insigniter, *diplomatum* tamen atque *instrumentorum* usus neutiquam cessaverit, sed servatus potius *Gothis* etiam fuerit iisdem fere modis atque formulis retentis; hac saltim cum differentia, ut, cum olim æri quoque atque *lapidibus* illa inscripta fuissent, in ipsorum locum tenuis illa *chartæ Ægyptiacæ* species, quam *Papyrum* dicunt, successerit. Fidem huic asserto conciliant, quæ ex *quinto, sexto, septimoque* seculo in plurimis Italiæ Bibliothecis, Musæis, monasteriis adhuc superant documenta, omnia *Papyro* inscripta. Fusam hac occasione celeberrimus Autor noster de *Papyro* illa instituit παρέκβασιν, & de variis illius penes antiquos nominibus, de planta Ægyptiaca ex qua, & de modo quo confici consuevit non proletaria affert; *Melchioris* etiam *Guilandi* librum rariorem *de Papyro ad Plinii hist. nat. lib. XIII, cap. 11-13, Venet.* 1572 excusum contra *Josephi Scaligeri animadversiones* operose vindicat. Sub seculi *octavi* finem, usu Papyri istius paullatim obsolescente, *membranas* ex pecorum pellibus scite elaboratas adhibere cœperunt, quas ad præsens usque tempus posteri conservarunt. Nimis prolixum foret, Catalogum *diplomatum*, quæ & *annotationes, autoritates* atque *beneficia* illo tempore dicta sunt, ab Imperatoribus Græcis, Pontificibus Romanis ac Regibus, Italiæ maxime, conditorum huc transscribere, quem Cel. *Maffejus* texuit; nolumus etiam quæ is de *Archivis, Regestis*, sive *Cartulariis, Cancellariis, Referendariis* atque similibus argumentis erudite disseruit, aliis quippe scriptoribus etiam exposita, repetere: paucis potius adhuc de *Bibliotheca diplomatica*, sive *notitia collectionum* præstantissimarum, quas eruditi viri de omnis generis *diplomatibus* instituerunt, bonoque publico vulgarunt, dicemus, qua simul *historia* ac variæ *studii diplomatici* vissitudines mirifice illustrantur.

tur. Inter inferioris ævi Scriptores, primi fuisse deprehenduntur, qui *instrumenta*, ad quorum fidem provocarunt, integra sive historiæ, sive Chronici, sive vitæ, sive quocunque alio nomine veniat, contextui inseruerunt, adeoque una cum ingenii sui monumentis ad posteros transmiserunt, *Flodoardus*, qui *S. Remigii*, *Aimonius*, qui *Regis Dagoberti*, & *Eginhardus* qui *Caroli Magni testamentum* conservavit. Secuti horum exemplum *Guilielmus Malmesburiensis*, *Andreas Dandolus*, *Albertinus Mussatus*, *Gerardus Maurisius*, *Romualdus Salernitanus*, *Otto Frisingensis*, pluresque alii. Neque defuerunt etiam illis temporibus, in Italia maxime, qui omnia documenta, hujus vel illius ecclesiæ, diœceseos aut monasterii laudabili studio congesserunt, quorum numerum vix ineas. Renascente sub typographiæ auspicia artium excolendarum ardore, prius de vetustis *lapidibus* conquirendis cogitarunt eruditi, quam de *chartaceis monumentis* solliciti essent: ac prima gloria *Benvenuto Sangiorgio Chronici Montserratensis* ad annum usque 1519 producti autori hac in re debetur, qui sexaginta plus minus *diplomata* operi suo, hodie rarissimo, interserendo docuit, non minorem illa lapidibus usum in conficiendis rerum gestarum commentariis præstare. Agnoverunt sequenti tempore eundem, *Sigonius*, *Baronius* ejusque continuator *Raynaldus*, & ultra montes *Joachimus Vadianus*, *Cuspinianus*, *Miræus*, *Andreas & Franciscus Ducheſnii*, *Sammarthani* fratres, *Baluzius*, *Dacherius*, *Marshamus Monastici Anglicani* editor, centumque alii seculo decimo sexto ac septimo *diplomatici studii* instauratores, ut, qui *Bullaria Romana & acta Sanctorum* compilaverunt, viros celeberrimos, jam transeamus; quorum scripta, quantum diplomatis adjuti fuerint, cuilibet inspicienti facile ostendunt. Recentiori ævo *Joannes Mabillonius* edito *de re diplomatica* opere, haud vulgarem sibi præ aliis famam conciliavit. In cujus societatem jam veniunt *Leibnitius*, *Bacchinius*, *Muratorius*, *Pezius*, *Martene*, *Joannes Petrus a Ludewig*, & *Joannes Christianus Lunigius*; quorum opera hujus doctrinæ Antiquariæ partis termini mirifice sunt amplificati. Ceterum universalem Diplomatum Criticam, quæ adhuc desideratur, mente jam agitat Celeb. Maffejus. Promulsidis locum obtinere voluit librum hunc, cujus præcipua momenta

menta jam exhibuimus, *hiſtoriam* partim ipſorummet *diplomatum*, partim *ſtudii*, quod in illis poſuerunt hucusque eruditi, complexum. Hunc ſi vitam Deus, quod precamur, largitus fuerit, ipſa *ars diplomatum critica univerſalis* olim vulganda excipiet, hac methodo elaboranda, ut primo *Syſtema* quoddam *Characterum omnes ſcribendi modos* antiquitus receptos ſiſtens proponat, *criteria* porro, quibus vera a falſis inſtrumenta cognoſci atque dijudicari debeant, regulis aliquot univerſalibus comprehenſa tradat, *fontes* etiam *errorum* in interpretandis illis, a *Mabillonio* quoque, haud raro commiſſorum, oſtendat, *ſcriptionis compendia* ſollicite explicet, genuinum denique eorundem *uſum*, non ſufficienter hactenus agnitum, commonſtret. Impatienter, confidimus, ab eruditis immortale hoc opus exſpectatum iri, atque publico hinc nomine illuſtriſſimum Virum precamur, ut maturare opus, neque diu morari velit eruditæ civitatis gaudia.

Jam vero & dicendum aliquid eſſe exiſtimamus, de variis *appendicibus*, quæ dimidia parte libri hujus molem ac pretium adaugent. Primo loco *ſedecim antiquiſſima monumenta* exhibentur *Papyro* inſcripta, eademque nondum publicata; quibus interdum egregia lux affunditur. Sequitur *diſſertatio de verſibus Rhythmicis antiquorum* occaſione monumenti illius Rhythmis vulgaribus *in laudem civitatis Veronæ* Pipini regis tempore conſcripti, quod & novæ *Ughelli* editioni, & *Caſſiodorii Complexionibus* adjici pridem curavit vir eruditiſſimus, a *Mabillonio* etiam in *Analectis* exhibitum eſt. Docetur ibi duplicem verſus conſcribendi modum adhibuiſſe veteres Latinos; unum ad certas metri alicujus leges pedumque numerum definitum compoſitum, quem *metricam Poeſin* ſalutarunt, Poetis atque eruditis hominibus familiarem; alterum vero *rhythmicum* dictum, quo de plebe homines uſi ſunt, qui penſi habitis ſeveris illis metri legibus liberiori muſa carmina fuderunt. *Saturnium* alias *metrum* vocitabant, quod illius originem ad *Saturni* tempora referrent. Parum tamen illud ad eorum palatum fuiſſe Auguſti ætate, qui cultiori ingenio pollere ſibi videbantur, ex *Horatio* lib. II, Ep. I, qui *horridum metrum*, & *Livio*, qui *inconditos verſus* vocat, edocemur. Excipit hanc diſſertationem alia, *de Italis primitivis*, in ipſo opere promiſſa, qua

in

in primorum Italiæ habitatorum, quos Latini *Etruſcos*, Græci autem ſcriptores *Tyrrhenos* nuncupant, origines erudite inquiritur, eosdemque ex Terra Canaan prodeuntes illuc primum conſediſſe, non absque omni veri ſimilitudine aſſeritur. Ita nomen civitatis terræ Canaaniticæ עטרות *Hatroth*, *Numer. XXXII, 34*, *Hetruſcorum* appellatio facile prodit; ut de pretio, quod utraque gens ſuperſtitioſiſſima, auguriis ſtatuit, fuſius ab autore, præter morum inſignem convenientiam, argumenti loco allata nihil dicamus. Poſt hanc famigeratiſſima illa *Joannis Chryſoſtomi ad Cæſarium Monachum epiſtola*, quam una cum *litteris* humaniſſimis ad Vir. Cel. *Jacobum Baſnagium*, *Florentiæ* A. 1721, exſcribi typis primum curaverat, recuſa hic legitur. Optaviſſet quidem Vir illuſtris, ut, cum *primo lectionum antiquarum Tomo*, quædam regereret ad ſuas litteras Cl. *Baſnagius*, non illarum fragmenta tantum excitaviſſet, ſed integre inſertas lectoribus ſuis propoſuiſſet, quo melius ipſis de totius controverſiæ conſtitiſſet momento; cum tamen facere illud omiſerit *Baſnagius*, denuo illam vulgare neceſſarium duxit, *obſervationibus* quibusdam *apologeticis* adauctam. Ultimo denique loco occurrunt *Acta ſanctorum Martyrum Firmi & Ruſtici*, ex Codice quodam ſeculi duodecimi bonæ notæ fideliter deſcripta, ut ſatis fieret voluminoſi *Actorum Sanctorum* operis conditorum deſideriis jam publicata, quibus coronidis loco *Vita S. Zenonis* itidem ex MSto additur.

Atque ſic quidem officio noſtro defuncti eſſe brevemque elaboratiſſimi hujus operis conſpectum dediſſe nobis videmur, digniſſimi certe, quod in Latinum ſermonem converſum, plurium uſibus inſerviat, ut adeo calamum jam ponere poſſemus. Antequam vero id fiat, lubet Catalogum ingenii monumentorum omnium contexere, quibus præclara *Marchionis* virtus cognoſcendam ſeſe, poſterisque olim deprædicandam præbuit. Quam *ſcriptorum Maffeianorum* notitiam, benevole nobiſcum communicatam, gratiſſimam lectoribus accidere minime dubitamus. Sunt vero hæc: I *La Merope* Tragœdia, Venetiis olim incredibili cum plauſu recitata, & in Gallicam, Anglicam, Germanicam atque Hiſpanicam linguam translata. II *Della Scienza chiamata Cavaleresca libri tre*; ſive de ſcientia tuendæ exiſtimationis, quæ vulgo

ſcientia nobilium dicitur. De hoc libro in *Actis noſtris Supplement. Tom. VI p. 265* dictum eſt. III *Rime e Proſe, raccolte e publicate dal Dottor Coleti, in Venezia.* Leguntur in hac collectione duæ illæ diſſertationes famigeratiſſimæ, una, *de generatione fulminum*, altera *de fragmentis Irenæi anecdotis adverſus Cel. Pfaffium.* IV *Traduttori Italiani*, ſeu notitia de verſionibus ſcriptorum veterum latinorum & græcorum Italicis. Vide *Acta noſtra*, A. 1723 p. 227. V *Dell' antica conditione di Verona*, viginti dierum opuſculum, confutandæ eruditi cujusdam Brixienſis, autori amici, ſententiæ, qui Brixiam metropolim olim fuiſſe agri Veronenſis contenderat, conſcriptum. Prodromus illud tantum eſt operis elaborationis, titulo *Veronæ illuſtratæ* proxime publicandi. Interim duo in hoc libello maxime conſideranda veniunt momenta. Primum, quod nunquam in Provinciis Romanis conſtituta aliqua fuerit metropolis, reliquis præferenda: quam obſervationem peculiari commentatione poſt *Veronam illuſtratam* imprimenda uberius illuſtrabit. Alterum, quod ſuppoſititium ſit illud diſtichon *Catulli* Eleg. III verſ. 17:

Brixia quam molli percurrit flumine Mello
Brixia Veronæ, Mater amata meæ.

Præterquam enim, quod *Melli* fluminis hic mentio fiat, nominis *Catulli* ævo plane inauditi, pridem eſt, quod Critici obſervarunt, hanc Elegiam alio adhuc diſticho a recentiori quadam manu adauctam fuiſſe; & ipſe paullo poſt illuſtris *Maffei* adverſarius, in duos Codices *Catulli* optimæ notæ MStos incidit, ne unicam quidem litterulam ex diſticho allegato exhibentes. VI *De Fabula equeſtris ordinis Conſtantiniani. Pariſiis* typis exſcripta fuit hæc commentatio, latino idiomate ſtiloque terſiſſimo exarata, qua vaniſſimum eſſe illorum commentum evincitur, qui, neſcio quem, ordinem equeſtrem ab Imperatore Conſtantino M. inſtitutum, & ab ejus ſucceſſoribus diſpenſatum fuiſſe tradiderunt. Quo quidem libro, in Italia valde raro, parum gratiæ optimum Autorem retuliſſe ab Aula Romana, non ignoramus. VII *Caſſiodorii Complexiones in Epiſtolas, & acta Apoſtolorum, & Apocalypſin.* Dedimus illarum recenſum in *Actis noſtris* A. 1723 p. 21, jamque id tantum notamus, *Londini* easdem paullo poſt quam prelo liberatæ

Italico

Italico prodierunt, cura *Samuelis Chandleri* recusas fuisse. Unum adhuc memorandum succurrit, in prolixa historiæ hujus diplomaticæ ad Sereniſſim. *Sardiniæ Regem atque Ducem Sabaudiæ* præfatione exspectari a se jussisse etiam Virum Celeb. *collectionem lapidum ineditorum*, cui comitem dabit dissertationem *de usu atque valore Inscriptionum*; atque hujus promissi in fidem, quasi arrhæ loco exhibere typum *Arcus Susani*, famigeratissimi a tribus inde seculis antiquitatis monumenti, *inscriptione* superbientis, quam frustra hactenus explicare tentaverint, *Andreas Naugerius*, *Lucas Holstenius*, *Joannes Mabillonius* & *Petrus Godofredus Nizzardus*: ipse vero jam feliciter restituerit, uberiori olim illam luce collustraturus.

BURCARDI GOTTHELFF STRUVII Bibliotheca philosophica Recensuit & largissimis accessionibus instruxit M. JOANNES GEORG. LOTTERUS, Augustanus.

Jenæ, apud Ernestum Claudium Bailliar, 1727, 8.
Alph. 1 pl. 6.

NOva hæc est, eademque quarta, *Bibliothecæ philosophicæ Struvianæ* editio, nova fere jam facie conspicua, atque studiosorum usibus magis accommodata. Etenim, a Bibliopola rogatus Cl. Editor, Collega noster perindustrius, ut illam curandam susciperet, id ante omnia negotii datum sibi recte putavit, ut errores præcipue, qui prioribus editionibus fere sine numero irrepserant, sollicite tolleret. Præter hæc variis accessionibus opellam auxit, integros partim paragraphos adjiciendo, quibus a Cel. Struvio omissa suppleret, quorum in præfatione Syllabum dedit; partim vero additis passim hypomnematis largioribus, illa scripta commemorando, quæ post editam Bibliothecam Struvianam in lucem publicam exiissent. In librorum editionibus annotandis illarum rationem habuit potissimum, quæ vel primæ omnium fuissent, vel inter sæpius exscriptas optimæ judicarentur. Sedula hic etiam industria Academicæ dissertationes excitatæ deprehenduntur, & ubi præstantiorum philosophorum vitæ legi possint, tradi-

tur; usus vero opellæ, adjecto triplici indice perquam commodus studiosis redditur. Interim cum Academici libelli cancellos præfixerit bibliopola, & non nisi quadrimestre spatium editori concessum fuerit huic operi perficiendo; si alia aliquando paranda fuerit libri editio, operam se daturum is promittit, ut ornatior illa atque perfectior appareat.

GEORG. ERH. HAMBERGERI, PHILOS. & Med. Doct. & Prof. P. Elementa Physices, methodo mathematica in usum Auditorii conscripta, cum figuris æneis atque Indice.

Jenæ, sumtibus viduæ Meyerianæ, 1727, 8.
Alph. 1 pl. 10.

QUam parum abundemus compendiis Physicis satis aptis atque concinnis, ii minime ignorant, qui, quod Auditoribus suis, in scholis Academicis, potissimum interpretandum sumant, plerumque difficulter reperiunt. Novum & perelegans est, quod nunc in lucem edidit Cl. *Georg. Erh. Hambergerus, B. Georgii Alberti* filius, & *Weigelii* nepos dignissimus. Qui, quanquam negat, alium sibi propositum fuisse finem, nisi ut Auditoribus inserviret suis, complura tamen affert, quæ magnorum etiam Physicorum meditatione non indigna judicamus. Methodo usus mathematica, quicquid pronuntiat cum prioribus, quas perpetuo allegat, sententiis ac thesibus concatenare, atque ita rite demonstrare conatur. Quod sine dubio magnopere probabunt ii omnes, qui, nihil impediente scientiæ naturalis imperfectione, propter quam multi Systema physicum satis perfectum & cohærens etiamnum condi posse negant, methodum mathematicam accommodatissimam arbitrantur, ad hanc ipsam scientiam tyronibus tradendam atque explicandam. Quæ in plerisque libellis physicis initio statim proponi solent de corporum naturalium principiis, materia, forma, causa efficiente, qualitatibus sensibilibus &c. hæc omnia prætermittit Noster: *Neque enim video*, inquit, *quid ei, qui nihil scit de materia corporum propria, de communi omnium corporum materia demonstrari queat, vel de causa efficiente, forma, principio*

cipio intrinseco &c. ei qui ne quidem ullum effectum, figuram, & ejus proprietates scit vel intelligit; aut qua certitudine isti, qui structuram corporis humani nescit, de qualitatibus tactibilibus, odorabilibus &c. sermonem facere valeam. Hinc *primo* statim *capite* de motu agit, de *vi insita* corporum, de generatione & mensura motus cum simplicis tum compositi, itemque de legibus impulsus corporum perfecte elasticorum sive perfecte durorum, quippe quæ plane pro iisdem habet. *Vim insitam* sive concreatam ita concipit, quod corpus quodlibet, quolibet momento, versus omnes plagas extra se, & ab omnibus plagis in se ipsum tendere sive agere debeat. Quod si harum virium quælibet suæ oppositæ sit æqualis, etiam quoad causas occasionales motus, hoc est, quoad resistentias corporum externorum, tum quidem corpus quiescere pronuntiat: sin una harum virium, sua opposita, quoad causas motus occasionales, sit major, sequi motum, secundum directionem majoris; nec motum, nec vim transire ex uno corpore in aliud, sed resistentiam dare æquilibrium quoddam corpori impellenti, & auferre æquilibrium corpori quiescenti. Quantitatem motus, sive impetum corporum, prodire dicit, si massa per celeritatem multiplicetur; hanc tamen regulam de corporibus quiescentibus, i. e. in æquilibrio constitutis, tantum valere; quippe cum infra, experimento globuli ænei vel eburnei, ex diversa altitudine in argillam delabentis, demonstret, corporum in motu constitutorum impetum inveniri, si massa per quadratum celeritatis, juxta regulam *Leibnitianam*, multiplicetur. Corpus *perfecte elasticum* hoc modo definit: quod vi externæ agenti perfecte resistit, hinc non mutatur, nec sese restituit. Quare determinationes motuum, in corporibus perfecte duris & perfecte elasticis, post conflictum, juxta principia Cl. Autoris nostri, plane sunt eædem; & quidem tales, quos præstantissimi inter recentiores Mathematicos & Physicos solis corporibus elasticis adscribunt. Nostrum non est, hac de re judicare; quanquam naturam *vis insitæ* & supra allatam ejus descriptionem non parum nobis comprehensu difficilem adhuc videri, pace Viri Clarissimi, ingenue fatemur. *Caput alterum* de actione corporum ex gravitate, ac de æquilibrio solidorum & fluidorum, agit. *Gravitatem* a vi insita dependere, nec,

ſine petitione principii, a motu alicujus fluidi circulari derivari poſſe contendit. Corpus *fluidum*, juxta ejus definitionem eſt congeries particularum minimarum, ſigillatim haud ſenſibilium, quæ adeo leviter inter ſe cohærent, ut pondus quantitatis, ad ſummum piſo æqualis, majus ſit cohæſione partium inter ſe: *Solidum* vero eſt congeries particularum, quarum cohæſio tanta eſt, ut major vis requiratur, ad corpus in duas partes circiter æquales dividendum, quam ad corpus uno actu elevandum. *Capite tertio* de actione corporum ex vi inſita absque motu, ſive de *cohæſione* disquiritur. Cohæſionem a preſſione fluidi externi non dependere duobus potiſſimum argumentis probat Cl. Hambergerus. Fluida aut ambiunt tantum corpus, inquit, nec ejus poros penetrant, niſi ad ſummum ſucceſſive, aut penetrant liberrime per omnes poros, aut difficulter penetrant, ſaltim in anguſtiores poros, ideoque in corpore ſubſiſtunt & in interiores ejus partes agunt. Fluida craſſiora, in ſuperficie corporum tantum prementia, e. g. aer & aqua, comprimunt quidem corpora, & quandam partium cohæſionem præſtant; minime vero ſufficientem eſſe iſtam preſſionem, vel ſola marmora polita loquuntur. Ea enim, quæ poſſidet Cl. Autor (diameter baſeos eſt 25 lineis Pariſ. æqualis) a 580 libris hieme vix divelli poſſunt, cum aer eadem marmora ad ſummum comprimat vi æquali 50 libris. A fluido, quod omnes poros libere permeat, non poſſe comprimi corpus, demonſtratione haud eget. De fluido ſubtili vero, quatenus in interſtitiis particularum ſubſiſtit, demonſtratur, quod majorem vim exerceat ad diſſolvenda quam comprimenda corpora. Alterum argumentum deſumitur a figura guttularum ſphærica. Quam ut pateat a fluidorum preſſione obtineri haud poſſe: *ponamus*, inquit, *aliquot fluidi cujusdam particulas, in figura quadrata vel cubica poſitas; premat haſce particulas fluidum quoddam externum; preſſio in omnes particulas erit perpendicularis & æqualis; aut ergo omnes ſimul, æquali celeritate, aut plane nulla particula, verſus interiora cubi moventur; atqui ex neutro effectu guttula fit rotunda;* ergo patet propoſitum. Juxta ſententiam Cl. Autoris a vi inſita elementorum vel corpuſculorum minimorum omnis deducenda cohæſio eſt, quam eo fortiorem cenſet, quo major ſit illa

vis,

vis, & quo plura ſint puncta contactus. Leges adhæſionis fluidorum & ſolidorum per experimenta ſimpliciſſima invenit tales: 1) *fluidum ſpecifice levius adhærere omni corpori gravitate ſpecifica æquali, vel etiam ſpecifice graviori*; 2) *nullum fluidum ſpecifice gravius, paulo majori quantitate collectum, adhærere corpori ſpecifice leviori.* Et his legibus, ad quas etiam reducit cohæſionem ſolidorum, quamplurimos naturæ effectus, hoc & ſequentibus capitibus, ingenioſiſſime interpretatur. *Caput quartum*, velut conſectarium tertii, de mixtione & ſeparatione agit. Ubi, contra receptam opinionem, ſalia alcalia intrare Autor docet in interſtitia ſalium acidorum; hoc potiſſimum experimento nixus, quod affuſo leniter & guttatim ſpiritu quocunque acido ad oleum tartari per deliquium, hujus altitudinem, diligenter antea notatam, continuo decreſcentem vidit. Qua de re noviſſime ſingularem ac doctiſſimam Diſſertationem conſcripſit. *Caput quintum* eſt de igne; *ſextum* de aere; *ſeptimum* de aqua; *octavum* de terra & in eadem contentis, ubi etiam acus magneticæ fit mentio, cujus peculiare aliquod phænomenon primus obſervavit Cl. Autor, quod *Partialitatem acus magneticæ* appellavit, atque erudito Programmate huic libello præfixo uberius perſecutus eſt. Conſiſtit autem illa partialitas in ejusmodi ſtatu acus magneticæ, quo utraque ſua extremitate ad alterutrum magnetis polum accedit, & ab altero recedit; atque iſtud fit, cum ab alterutra extremitate, non ad alteram extremitatem, ſed tantum ad medium ſeu centrum usque, quolibet magnetis polo acus ſtricta eſt. *Capite nono* phænomena explicantur, quæ oriri ſolent, ſi ignis concurrit vel cum aere, vel cum aqua, vel cum terra; ubi totam doctrinam Newtonianam, de radiorum refractione, reflexione, & coloribus, ex principio adhæſionis Nobiliſſimus Autor demonſtravit. *Caput decimum* ea complectitur phænomena, quæ oriuntur ex concurſu, vel ignis, aeris, & aquæ, vel ignis, aeris, & terræ; quo loco de vaporibus, de ventis, de frigore, de rore, pruina, nebulis, pluvia & grandine, itemque de meteoris emphaticis; porro de modo quo corpora fiunt candentia; de corporibus malleabilibus & ductibilibus, de fulmine, de electricitate, de phoſphoris &c. disquiritur. *Capite undecimo* ſpecialia quædam recenſentur phænomena, quæ

ex

ex concurſu ignis, aeris, aquæ & terræ oriuntur. *Caput duodecimum* atque ultimum agit de Syſtemate mundi. Tota doctrina de plantis, animatis, atque homine, tanquam ad Medicinam pertinens, in hoc compendio Phyſices omiſſa eſt. Ceterum præter Programma ſupra laudatum adhuc aliud addere placuit Cl. Autori, de *camphora per ſpiritum nitri fuſa.*

Des Heil. Röm. Reichs vollſtändige Staats-Rechts-Lehre, Fünffter Theil ꝛc. ꝛc. Sechſter Theil ꝛc. ꝛc.

hoc eſt,

JACOBI CAROLI SPENERI PLENIOR doctrina Juris Publici Imperii Romano-Germanici.

Tomus V.

Francofurti & Lipſiæ, impenſis Georgii Marci Knochii, 1726, 4. Alph. 2 pl. 4.

Tomus VI.

Ibidem, ſumtibus ejusdem, 1727, 4. Alph. 2 pl. 3.

POſtquam Tomo IV, de quo in Actis A. 1725, Menſe Decembri nos dicere meminimus, duo libri quarti capita priora, unum *de ſumma Imperatoris Romano-Germanici dignitate, titulis & inſignibus*, alterum *de Electione Imperatoris*, executus eſt Vir Celeberrimus, jam Tomis his duobus omnem *de Auguſtis Imperatoris noſtri juribus* tractationem, ſimulque librum quartum doctrinæ ſuæ Juris publici Romano-Germanici abſolvit. Tertio itaque *capite coronationem Imperatoriam* exponit non minore ſtudio apparatuque, quam præcedente electionem illuſtraverat: imprimis vero ſolennia noviſſimæ coronationis, & eorum quædam ſingularia, ſolicitius expendit. Quarto capite *Majeſtaticum Imperatoris munus, ejusque jura & officia univerſim* deſcribit, Majeſtatis Imperatoriæ fundamentum in noviſſimis ſtatuum cum Imperatore pactis conſtituit, eamque docet a ſupremo capitis Imperii noſtri munere inſeparabilem, omnibus coruſcare, quibus doctrina civilis

Maje-

Majeſtatem definit, requiſitis, ut ſit ſumma, plena, independens, legibus humanis ſoluta poteſtas. Jurium vero Auguſtorum idem fundamentum, quod Majeſtatis Imperatoriæ, eandemque normam, pacta ſcilicet noviſſima eſſe, quibus quicquid Imperatori noviter delatum, quicquid iisdem obſervantiæ Imperii veteri ac juribus, quibus Prædeceſſores Auguſti uſi, minime derogatum, id citra controverſiam Imperatori competere, demonſtrat. Inde *jura Imperatoris ſingularia & reſervata* plenius enarrantur capite quarto, facta eorum partitione ſecundum triplex objectum, communia Imperii negotia, Status Imperii, territoria & ſubditos Statuum ſingulorum: in qua difficili utique pertractatione Noſter ſeſe ita gerit, ut ad Statuum jura & ad ſuperioritatem eorum territorialem, in poſtremi generis reſervatis Imperatoriis, debita cum cura reſpiciat, utque reſervata certiora ab aliis non omnem extra dubitationem poſitis, vel per pacta recentiora abrogatis, rite diſcernat. Pergit hinc Capite VI ad *jura Imperatoris cum conſenſu Collegii Electorum in Imperio Romano exercenda*, &, quæ circa illa evenerunt hodie, mutationes expendit. Capite VII contemplatur *Imperatoris Curiam, ejusque, ut & redituum ac compendiorum ad Cameram Aulæ Imperialis ſpectantium habitum & ordinationem.* Capite VIII *de ſupremo Imperii regimine per Imperatoris mortem, reſignationem, depoſitionem vacante*, deque juribus, imprimis circa poſtremum longe difficillimum, quo Imperio vacare capite ſuo poſſit contingere, obſervandis, diſpicitur. Et hactenus pertingit Tomus V. Qui ſuccedit, Tomus VI juſta methodo pergit Capite IX ad tractationem de Vicariis Imperii eorumque juribus, quæ diſtincta cauſarum, ob quas Vicariatus exercetur, mortis ſcilicet, abſentiæ, infirmitatis, vel minorennitatis Imperatoris, contemplatione aliter atque aliter, ut res poſcit, intelligenda perhibentur. Caput X Regis Romani electionem, coronationem, eminentias, jura & officia, denique Caput XI Auguſtæ Romano-Germanicæ coronationem, eminentias, jura, deſcribit. Accedit huic Tomo Appendix de *Origine Comitum Palatinorum Imperialium, horumque juribus.* Cum enim Noſter alia inter reſervata Imperatoris jus conſtituendi ejusmodi comites enarraret libro IV cap. 5, novam de genuina iſtius reſervati

vati Imperatorii origine ſententiam ſimul propoſuit, nimirum juris Romani Juſtinianei in Italia reſtitutionem effeciſſe, ut primum Imperatori in Italia, mox & in Germania ea jura per Legiſtas vindicarentur, quæ ſunt Auguſti ſecundum legem Romanam, eaque de cauſa conſtitutos fuiſſe ab Imperatoribus Comites, qui jura iſta nomine Imperatorum exercerent, ac titulum quidem Lateranenſium Comitum inde coortum, quod Ludovicus Bavarus Caſtruccio, Lucæ Duci, Comiti Palatii Lateranenſis, ut inaugurationi aſſiſteret, a ſe creato facultatem ſingularibus codicillis dederit *milites conſtituendi, & militari cingulo decorandi, & judices ordinarios ac notarios publicos creandi & ordinandi, filios naturales, tam ſpurios, quam vulgo quæſitos, ex damnabili coitu natos, legitimandi, & cum ipſis ſuper natalium defectu, & alio quolibet, diſpenſandi.* Hæc, ut publico programmate nuper latius executus eſt Noſter, ita hac Appendice ipſius programmatis contextum Latinum, addita interpretatione Germanica, repetiit quidem, ſed luculentis annotationibus, quæ vel ſcriptorum & rerum teſtimoniis argumentisque ſententiam Autoris fulciant, vel illuſtrent, eundem inſtruxit.

PAULINI A S. JOSEPHO, LUCENSIS, CLERICI Reg. Scholarum piarum, & in Archi-Gymnaſio Romanæ Sapientiæ Eloquentiæ Profeſſoris Orationes, habitæ in eodem Archi-Gymnaſio.

Romæ, ex typographia Bernabò, 1727, 8.
Alph. 1 pl. 1.

SYlloge hæc eſt Orationum undecim, quas Cl. Autor variis occaſionibus differendi materiam ſuppeditantibus, in Romanæ Sapientiæ Archi-Gymnaſio recitavit. Aliquot ex illis jam in lucem prodierant, Pontificum partim, partim Cardinalium nominibus inſcriptæ; erga quos ſuæ pietatis ut & poſteris conſtaret monumentum, junctim illas denuo vulgare, adjectis quibusdam nondum editis, conſtituit. Præter vero hanc cauſam, quæ Profeſſori doctiſſimo propria eſt, dignas easdem utique fuiſſe, quæ, publicæ luci commiſſæ, cum pluribus communicari pluribusque legi poſſent,

illi

illi fatebuntur, quibus intelligere datum eſt, quantum veræ laudis habeat oratio, naturali ſua florens pulchritudine, caſta, gravis, concinna & æquabiliter decurrens, & quæ a fucis atque frigore longiſſime abſit. Ipſe etiam argumentorum delectus atque dignitas pretium illis haud leve addit atque ornamentum. *Prima* ſcilicet *de litteraram humaniorum neglectu atque corruptela* agit: *Secunda* vulgare præjudicium confutat noſtræ ætatis hominum, qui *Mecænatum penuriæ* minus recte tribuunt, quod pauci admodum hodie ultra mediocritatem in literarum ſtudiis aſſurgant: *quarta*, quanta ſit *illiteratorum infelicitas*, commonſtrat: *quinta de forenſi Latinitate expurganda* graviſſima conſilia ſubminiſtrat: *ſexta de uſu & neceſſitate eloquentiæ in foro & hodiernis judiciis* diſſerit: *ſeptima in optimis ſtudiis lente feſtinandum eſſe* ſaluberrimis monitis inculcat: *octava, quæ* maxime *ſit expedita diſcendi ratio* edocet: *decima ingeniorum delectum ad ſtudia litterarum habendum eſſe* demonſtrat, quo neglecto, quod plerumque fieri videas, nihil eximii enaſci poſſe: *tertia* denique, *nona* atque *undecima in laudibus Leonis X.P. M.* decantandis occupantur, & in anniverſariis parentalibus memoriæ hujus Pontificis, Archi-Gymnaſii inſtauratoris, dicatis habitæ ſunt.

GLI ABITI SACRI DEL SOMMO PONTEFICE Paonazzi e neri giuſtificati.

h. e.

VESTIUM SACRARUM S. PONTIFICIS violacei ac nigri coloris, in quibusdam ſolennioribus eccleſiæ officiis, uſus vindicatus ac antiquorum Ritualium & ſcriptorum liturgicorum autoritate defenſus a DOMINICO GEORGI.

Romæ, apud Hieronymum Mainardum, 1724, 4.

Plag. 9.

JUſſerat Benedictus XIII P.M. Autorem diſſertationis hujus, quæ præcipue veſtium colore in exſequiis Principum celebrandis Pontifices Anteceſſores ſui uſi fuiſſent hactenus, inquirere. Paruit ille mandatis, & hunc libellum, Benedicti nomini inſcriptum com-

poſuit, oſtenſurus ex Romanæ eccleſiæ ritibus antiquiſſimis, quibus potiſſimum veſtibus induti illi non Principum tantum demortuorum parentalibus officiis intereſſe, ſed & jejunii tempore ac publicarum precum ſtatis diebus incedere conſueverint. Poſtquam igitur docuiſſet, ad exemplum ſummi ſacerdotis *Exod. XXVIII, 5*, quatuor maxime coloribus, albo ſcilicet, rubro, nigro ſive violaceo atque viridi Pontificum veſtes diſtingui ſolitas, & nigrum præcipue ſeu puniceum ſemper adhibitum fuiſſe ex *Guil. Durandi, Speculatoris* titulo ab alio ejusdem nominis diſtincti, *Rationali divinorum officiorum* l. 3 cap. 18 §. 6, probaviſſet, tempora ipſa curate deſignat, quibus nigra, vel ejus loco violacea, veſte in publicum prodire Pontificem mores ac veterum inſtituta poſtulent. Sunt hæc Adventus ad Vigiliam nativitatis, Septuageſima ad Sabbatum Paſchæ, & Dominica Rogationum. Præter hæc ordinaria tempora illius uſus in anniverſariis Pontificum atque Cardinalium, in celebratione miſſarum pro mortuis, aliisque adhuc occaſionibus invaluit. Prolixe hi ritus ex antiquitatis monumentis illuſtrantur; quibus vero fuſius recenſendis non detinebimur.

INDEX AUTORUM,
quorum Libri aut Inventa hoc volumine recenſentur.

I. Libri Theologici & ad Hiſtoriam Eccleſiaſticam ſpectantes.

ACtorum *Sanctorum Julii Tomi V, Synopſis.* 323.
Alberti (*Jo.*) *Periculum Criticum in loca quædam V. & N. T.* 5
492
Anaſtaſii *Bibliothecarii geſta Pontif. Roman. ex edit. Jo.* Vignolii. 55
Anonymi *Hiſtoria MS. primorum XLVI Patriarcharum Alexandrinorum, e lingua Coptica in Arabicam verſa.* 28.

Ara

Arachiel, (*Cacciaturi*) *ſumma Theologiæ univerſalis.* 420
Berkeleji (*Georgii*) *Dialogi tres contra Atheos & Scepticos.* 339
Buddei (*Jo.Franc.*) *Iſagoge hiſt. theol. ad Theologiam univerſam ſingulasque ejus partes.* 433
a Cattenburg (*Adriani*) *Spicilegium Theologiæ Chriſtianæ Philippi a* Limborch. 150
Clementis XI *Pont.Max.Epiſtolæ ac Brevia ſelectiora.* 193
Dart (*oannis*) *Hiſtoria & Antiquit.Abbatiæ & Templi Weſtmonaſterienſis. Tomi II.* 241
Fabricii (*Jo.Alb.*) *Delectus argumentorum & Syllabus Scriptorum, qui veritatem religionis Chriſtianæ lucubrationibus ſuis aſſeruerunt.* 266
Georgi (*Dominici*) *uſus veſtium ſacrar.S.Pontificis violacei ac nigri coloris defenſus.* 547
Grotius (*Hugo*) *de veritate relig. ex edit. Jo.Chriſtoph.* Kœcheri. 87
von der Hardt (*Herm.*) *Hiſt.Regni Babyl.per Cyrum everſi ex Geneſ. XI, 1--9.* 93
Haſæi (*Theod.*) *Diſſ. Hiſt. Theol. de monumento Paneadenſi.* 424
Hoffmanni (*Godofr.*) *Comment.in Aug.Conf. ceterosque libros ſymbolicos.* 422
Joſephi (*Flavii*) *opera omnia cum verſ. Jo.* Hudſoni, *ex edit. Sigeb.* Havercampi. 385
Langii (*Joach.*) *Cauſa Dei adverſus Judæos, Socinianos & Pontificios aſſerta.* 328
Lewis (*Thomæ*) *Antiquitates Reipubl. Hebraicæ.* 81
Moshemii (*Jo.Laur.*) *Inſtitutiones Hiſt. Eccleſ. N. T.* 261
Pezii (*Bernardi*) *Bibliotheca aſcetica antiquo-nova. Tom.IX.* 84
Richardſon (*Jo.*) *Prælectiones Eccleſiaſticæ XXXIX.* 111
Schannat (*Jo.Frid.*) *Diœceſis & Hierarchia Fuldenſis.* 396
Schrœdelii (*Phil.Dav.*) *Quæſt. & Reſp. de exiſtentia & virtutibus Dei.* 227
Siberi (*Urb.Godofr.*) *Eccleſiæ Græcæ Martyrologium.* 511
Wollaſton (*Wilh.*) *Religio naturalis delineata.* 339

II. *Libri Juridici.*

Anonymi *Bibliotheca Juris imperantium.* 356
Auguſtini (*Ant.*) *Index Chronol. ad Jus Juſtin.* 359
Brunnquell (*Jo.Sal.*) *Hiſtoria Juris Rom. Germ.* 234
Conradi (*Franc.Car.*) *Obſerv.de vera ætate Caji JCti & de ſcriptis ejus ad juſta tempora revocandis.* 59
Cypriani (*Ern.Sal.*) *Inſtructio de Jure primogenitorum in illuſtribus familiis.* 179

Freymonnii (*Wolfg.*) *Index Chronol. ad Jus Juſtin.* 359
Gratiani *Decreta ſecundum Decretalia Gregoriana diſtincta a Joanne a* Turrecremata, *ex ed. Juſti* Fontanini. 211
Grupen (*Chriſt. Ulr.*) *Uxor Romana.* 362
Hoffmanni (*Chr. Godofr.*) *Hiſtoria Juris Rom. Juſtinianei. Tomus II.* 237
Labitti (*Jac.*) *Index Chronol. ad Jus Juſtin.* 359
Leyſeri (*Auguſtini*) *Meditationes ad Pandectas. Vol. III & IV.* 345
Vol. V & VI. 315
Ottonis (*Everardi*) *Theſaurus Juris Rom. Tom. II.* 55
de Rampach (*Jo. Jac.*) *Palæſtra S. R. G. Imperii Architribunalium.* 124
Schannat (*Jo. Frid.*) *Tr. hiſt. jurid. de Clientela Fuldenſi.* 24
Schultingii (*A.*) *Exercitatio ad Val. Max. Lib. VII Cap. VII de Teſtamentis reſciſſis.* 159
Schwederi (*Chriſtoph. Herm.*) *Theatrum prætenſionum illuſtrium ſuppletum a D. Ad. Frid.* Glafey. 476
Speneri (*Jac. Car.*) *Doctrina Juris Publici Imperii Romano-Germanici.* 544
a Turrecremata (*Jo.*) *vide* Gratian.
Wieling (*Abr.*) *Jurisprudentia reſtituta.* 359

III. Libri Medici & Phyſici.

Acta *Phyſico-Medica Academiæ Cæſareæ Naturæ Curioſ. Volumen I.* 398
Adolphi (*Chr. Mich.*) *Trias Diſſ. Medic. ad Diæteticam ſpectantium.* 71
Anonymi *de veteri lapide porphyrio notis hieroglyph. decorato.* 144
Boyle (*Roberti*) *Opera Philoſophica in compendium miſſa a Petro* Shaw. 130
Bruckmanni (*F. E.*) *Hiſtoria natur. lapidis τῦ ἀσβέςε.* 407
Burggravii (*Jo. Phil.*) *Notæ ad H. Conring. de habitus corporum German. cauſis.* 528
Chuden (*Chriſt. Frid.*) *Methodus nova præſervandi & curandi Atrophiam, ſeu maciem infantum.* 525
Fürſtenau (*Jo. Herman.*) *deſiderata Medica.* 275
Hambergeri (*Ge. Erh.*) *Elementa Phyſices.* 540
Harenbergi (*Jo. Chriſtoph.*) *Obſerv. phyſicæ de generatione lapidum figuratorum.* 136
Hooke (*Roberti*) *Experimenta & Obſervata Philoſophica, ex edit. Guil.* Derham. 168
Lucretii Cari *de rerum natura Libri VI, ex edit. Sigeb.* Haverçampi *& Abrah.* Preigeri. 162.

Midd-

Middleton (*Congers*) *de Medicorum apud Vet. Rom. conditione Diſſ.* 126
Neumanni (*Caſp.*) *Lect. Chym. de ſalibus Alcalinis & de camphora.* 521
Ode (*Jacobi*) *Principia Philoſophiæ Naturalis.* 460
Ruffi (*Salvat.*) *Hiſtoria terræ motus, qui accidit Panormi 1 Sept. 1726.* 39
Shaw (*Petri*) *Praxis Medica nova.* 125
Opera Philoſ. Boyliana in compendium miſſa. 150
Tilli (*Mich. Angeli*) *Catalogus Plantarum horti Piſani.* 218
Transactiones *Philoſ. Anglicanæ. Vol. XXXI.* 270
Vallisneri (*Ant.*) *Epiſt. de uſu & abuſu balneorum & potuum frigidorum vel calidorum.* 221
Vulpini (*Joſ.*) *Opera Medico-Practica & Philoſophica.* 175
Waltheri (*Auguſt. Frid.*) *additamenta ad Obſervat. de ductibus ſalivalibus ſublingualium Glandularum.* 472
Winteri (*Jo.*) *Tentamen circa morbos chronicos.* 67
Woodward (*Jo.*) *Hiſtoria naturalis Telluris illuſtrata, aucta, defenſa.* 312

IV. Libri Mathematici.

Eulerii (*Leonh.*) *Methodus inveniendi trajectorias reciprocas Algebraicas.* 408
Flamſtedii (*Jo.*) *Hiſtoriæ cœleſtis Britannicæ Voll. III.* 337
Gregorii (*Dav.*) *Aſtronomiæ Phyſicæ & Geometricæ Elementa, Tomi II. Editio 2.* 310
Haſii (*Jo. Matthiæ*) *Progr. de eclipſibus Solis & Lunæ binis anni 1726.* 177
de la Hire (*Phil.*) *Tabulæ Aſtronomicæ. Editio II.* 475
Leupoldi (*Jac.*) *Theatrum pontificiale.* 309
Theatrum Arithmetico-Geometricum. 466
de Liſle *Obſerv. Aſtronomicæ Berolini 1726 inſtitutæ.* 178
Neutoni (*Iſ.*) *Philoſophia Natur. Principia Mathem. Ed. III.* 73
Roſtii (*Jo. Leonh.*) *Aſtronomus ingenuus.* 224
Schübleri (*Joh. Jac.*) *nova Introductio ad praxin Gnomonicam.* 470
Transactiones *Philoſophicæ Angl. Vol. XXXI.* 270
Wegneri (*Ge. Wilh.*) *Obſervatio Parhelii d. 28 Aug. 1722.* 37

V. Libri Hiſtorici, Geographici &c.

Com. de Alegrete *vid.* Sylva.
Anonymi *Hiſtoria nummi Britannici.* 90
Commentarii ad Hiſtoriam civitatis Urbinatis ſpectantes. 244.

Anonymi *Relatio de ſtatua equeſtri Caroli M. poſita.* 247
Commentarii Hiſtoriæ celebrium in Rep. Litter. Virorum inſervienter. 488
Breval (*Jo.*) *Obſervationes hiſt. antiquariæ & Geogr. in variis Europæ partibus factæ.* 97
de Brito (*Franc. Bern.*) *Elogia Regum Luſitaniæ cum Supplem. Joſ.* Barboſæ *ex edit. Dioci de* Mendonza. 319
Coſtii (*Ant. Roderici*) *de rebus geſtis Nonni Alvateſii Pyreriæ Libri II.* 200
Crugeri (*Theod.*) *Origines Luſaticæ.* 277
Deſing (*Anſelmi*) *Methodus contracta Hiſtor.* 184
Fontanæ (*Caroli*) *Deſcriptio Amphitheatri Flavii.* 9
Gordoni (*Alexandri*) *Itinerarium Scotiæ curioſum.* 108
von der Hardt (*Herm.*) *Hiſtoria Regni Babyl. per Cyrum everſi.* 93
Heumanni (*Chr. Aug.*) *Acta Philoſophorum. Pars XIII--XVIII.* 519
Hornii (*Jo. Gottlob*) *Princeps domus Saxon. Henricus illuſtris deſcriptus.* 77
Knight (*Sam.*) *vita Eraſmi.* 34
Lewis (*Th.*) *antiquitates Reip. Hebr.* 81
Luccheſinii (*Jo. Vinc.*) *Hiſtoriæ ſui temporis Tom. I.* 477
De Ludewig (*Jo. Petri*) *Reliquiæ MStorum &c. Tom. VIII.* 181
Maffeji (*Scipion.*) *Hiſtoria diplomatica.* 529
Com. Marſilii (*Aloyſii Ferd.*) *Danubius Pannonico-Myſicus. Tomi VI.* 289
Maximus *vide* Valerius.
Des Maizeaux *vita & ſcripta Guil.* Chillingworthi. 426
Mori (*Thomæ*) *vita Thomæ Mori.* 31
Muratorii (*Lud. Ant.*) *Rerum Italicarum Scriptores. Tom. VIII.* 208
Tomi II Pars II. 480
Naramowski (*Adami Ign.*) *facies rerum Sarmaticarum.* 486
Papadopoli (*Nic. Comneni*) *Hiſtoria Gymnaſii Patavini.* 49
Ruffi (*Salv.*) *Hiſtoriæ Terræ motus, qui accidit Panormi 1 Sept. 1726.* 39
Schannat (*Jo. Frid.*) *Tr. de Clientela Fuldenſi.* 24
Schœpflini (*Jo. Dan.*) *Comm. de ſacris Galliæ Regum in Orientem expeditionibus.* 265
Stukeley (*Wilh.*) *Itinerarium Britannicum curioſum.* 103
De Sylva (*Em. Tellez March. de* Alegrete) *Collectio docum. ſtatut. & Commentariorum Academiæ R. Luſitan. hiſtoricæ Tomi V.* 1
Valerii Maximi *Libri IX Factorum dictorumque memorab. cum obſerv. Jac.* Perizonii, *ex ed. Abrah.* Torrenii. 159
Com. de Villarmajor *Collectio Documentorum, ſtatutorum & Commentationum Academiæ Regiæ Hiſtoricæ Luſitan. Tomi V.* 1

Whiſto-

Digitized by Google

Whiſtoni (*Guil.*) *Tract. de Legione fulminatrice.* 258

VI. Libri Miſcellanei.

Anonymi *Epiſtola Critica, in qua Bentleji in Phædrum notæ expenduntur.* 22. 434
Hiſtoria nummi Britannici. 90
Arpe (*Petri Frid.*) *Feriæ æſtivales.* 262
Chishull (*Edmundi*) *Notarum ad Inſcript. Sigeam appendicula.* 506
Ciceronis (*M. Tull.*) *Academica, ex recenſ.* Jo. Daviſii. 216
Conringii (*Herm.*) *de habitus Corporum German. antiqui & novi cauſis liber, cum not.* J. P. Burggravii. 528
Cypriani (*Ern. Sal.*) *Inſtructio de jure primogenituræ in illuſtribus familiis.* 179
Dionyſii Longini *de Sublimitate Comment. ex edit. Zachariæ* Pearce. 157
Dornavii (*Caſp.*) *Ulyſſes Scholaſticus.* 283
Hare (*Franc.*) *Diſſ. de metris comicis.* 14
Hephæſtionis *Alexandrini Enchiridion de metris & poemate ex edit. Jo. Corn. de* Pauw. 95
Heumanni (*Chr. Aug.*) *Pœcile ſeu Epiſtolæ Miſcell. T. II. Lib. III.* 417
Hofmanni (*Caſp.*) *Or. de barbarie imminente.* 283
Horapollinis *Hieroglyphica Gr. & Lat. ex edit. Jo. Corn. de* Pauw. 505
Hutcheſon (*Franc.*) *Disquiſ. de origine idearum, quas de pulchritudine & virtute habemus.* 349
Jænichii (*Petri*) *Meletemata Thorunenſia.* 517
A S. Joſepho (*Paulini*) *Orationes.* 546
Lederchii (*Jac.*) *Diſſ. de abuſu Criticæ hodiernæ.* 238
Liebknecht (*Jo. Ge.*) *Obſervat. de antiquitatibus quibusdam Solmenſibus.* 373
Lipſii (*Juſti*) *Orationes VIII, ex ed. Jo. Henr.* Kromayeri. 96
Lœſcheri (*Val. Ern.*) *Literator Celta, ex edit. Jo. Auguſtini* Egenolf. 89
Longinus *vide* Dionyſius.
De Ludewig (*Jo. Petri*) *Reliquiæ MStorum omnis ævi Diplom. &c. Tom. IIX.* 181
Lyſeri (*Polyc.*) *Comment. de Contraſigillis medii ævi.* 280
Maffeji (*Scip.*) *Hiſtoria Diplomatica.* 529
Maimonidis (*Moſis*) *Conſtitutiones de Siclis, cum notis Jo.* Esgers. 432
Michaelis (*Chr. Bened.*) *Commentatio Apologetica, qua origo linguæ Hebrææ ex Græca convellitur, &c.* 500

Miſcellanea *Berolinenſia ex ſcriptis Societatis Regiæ Scient. Berol. edita. Continuatio II.* 452

Moylii (*Gualteri*) *Opera poſthuma.* 253

Negelini (*Joach.*) *Ulyſſes literarius.* 283

Ovidii Naſ. (*Publii*) *Opera omnia, ex edit. Petri* Burmanni. 247

Phædri *Fabulæ, cum Comm. P.* Burmanni. 434

Propertii (*Sex. Aur.*) *Elegiæ, ex edit. Jani* Brouckhuſii. 215

Pufendorffii (*Sam.*) *liber de officio hominis & civis, cum notis Gerſchomi* Carmichaelis. 45

Rollini (*Car.*) *Methodus docendi & diſcendi literas elegantiores.* 117

Schelhornii (*Jo. Ge.*) *Amœnitates Literariæ. Tomus VI.* 281

Schilteri (*Jo.*) *Theſaurus Antiquitatum Teutonicar. ex edit. Jo. Georgii* Scherzii, *c. Præf. Jo.* Frickii. *Tom. I.* 145

Schwarzi (*J. C.*) *Explanatio Inſcriptionis cujusdam veteris.* 332

Interpretatio nummi cujusdam veteris. 359

A Seelen (*Jo. Henr.*) *Selecta Literaria.* 412

Selecta nummaria. 416

Struvii (*Burc. Gotth.*) *Bibliotheca philoſophica, ex ed. Jo. Ge.* Lotteri. 539

Terentii (*P.*) *Comœdiæ, ex edit. Franc.* Hare. 13

cum notis Rich. Bentleji. 18

Tibullus *Corvinianus ex edit. Sam.* Kœleſerii a Keres-eer. 451

Walchii (*Jo. Georgii*) *Lexicon Philoſophicum.* 166

Wendii (*Georgi*) *Diſſertationes variæ.* 517

Wolfii (*Jo. Chriſtoph.*) *Bibliothecæ Hebraicæ Volumen III.* 490

Zincke (*Jo. Jac.*) *Quies Europæ moderna ſeu Collectio inſtrum. pacis ſub Carolo VI. Pars I--IV.* 371

INDEX RERUM NOTABILIORUM.

ABgari & *Christi Epistolæ num veræ?* 261
Abrahami Wormat. *de vero usu Magiæ Tractatus MS.* 164
Abstinentia *a cibo diuturna singularis.* 272
Abyssus *in terra latens.* 314
Academia *cur Ulyssipone translata Conimbriam?* 322
- - - - *Scientiarum Parisina plagii accusatur.* 173
Academiæ *Regiæ Lusitan. histor. Acta ab A.* 1721 *ad* 1725. 1 *sq.*
Institutio. 2. 323
insignia & moneta in eam cusa. 2. 4
origo, leges & finis. 2
Accentus *an ad integritatem N. T. pertineant?* 152
Acetosæ & *Lapathi differentia.* 220
Acherontis *pulvis ab aere flammam concipiens.* 400
Acrostichis *olim denotata Autorum nomina.* 482
Actio *ex sponsu, novum nomen.* 318
Actionum *virtuosarum motivum.* 353
moralitas quomodo computanda. 354. 355
unde pendeat. 353
Acus *magnetica declinatio.* 172. 274
peculiare phænomenon. 543
Adamas *in tenebris lucens.* 134
Addison (*Josephi*) *sepultura.* 243
Adspirationem *simplicia in compositione amittunt.* 506
Advocati *requisita.* 123
De Advocatia *opus promissum.* 281
Ægri *ab amicis non turbandi.* 72
Ægrorum *conclave quale sit?* 71
Ægyptiorum *sapientia.* 314
Ælia Lælia Crispis, *inscriptionis, explicatio nova.* 332
Ælianus *de varia hist. & de natura animalium promissus.* 192
Aer *quomodo ab Hookio ponderatur.* 169
Aeris *historia generalis.* 133
mutatio ut fiat? 69
qualitates latentes. 133
raritas in altitudine 200 *miliarium supra terram.* 76
resistentia in motu corporum quomodo examinanda. 169
salubritas & insalubritas. 134
variationis Tabulæ. 307
Ab Aere *flammam concipiens pulvis Acherontis.* 400
Ætatem *provectiorem quando habuerint Romani?* 66
Ætheris *resistentia exigua.* 76
Æthiopis *mineralis efficacia.* 404
In Affinitatis *primo gradu dispensatio a Papa negata.* 197
Agallochum *præstantissimum Bauhini.* 220
Agaricum *supra balanæ ossa natum.* 219
Agedum, age, *cum plurali construitur.* 215
Agobardus *cur scripserit contra Judæos?* 445
Agriæ *elevatio Poli.* 292 *sq.*
Agricolæ *vita a Tacito scripta commendata.* 120
De Albano (*Petrus*) *Philosophus.* 521

Digitized by Google

Alchymiſticum *MS. recenſitum.* 416
Aldrichii (*Henr.*) *merita in Joſephum.* 391
Alexandri *M. iter Hieroſol. fictum.* 257
ſomnium duplex exploſum. 257
Alexandriæ *altitudo Poli.* 172
Alexandrinorum *Patriarch. Hiſtoria MS.* 285
Alexius *Imp. Or. defenſus.* 265
Algarbiæ, *nominis, origo Arabica.* 6
Algebra *ad philoſophiam moralem applicata.* 354
De Alidoſii (*Proſperi*) *Ideagraphia Diſſ.* 518
Alphabeti *literæ reſpondent durationi mundi.* 414
Altaria *poſt victoriam diſponendi ritus.* 251
Altitudines *in mari dimetiendi modus.* 172
Altranſtedenſia *pacta a Papa irrita reddita.* 199
Per Alvum *rejecta materia polypoſa.* 402
Amavroſis *cum epilepſia hyſterica.* 401
curata. 403
Amavroſi *denati anatome.* 404
Ambuſtio *pedis a ſebo.* 402
America *num inſula, an terra continens?* 5
Americanarum *gentium origines.* 314
Amici *Principum variæ conditionis.* 128
Ammani (*Caſp.*) *verſio Pſalterii Germ. recenſita.* 416
Ammonius *Grammaticus, a Duckero promiſſus.* 190
Amor *inimicorum cur ſumma virtus.* 354
ſui ordinatus unde oriatur. 354
Amphionis *ſtatua.* 105
Amphitheatrum *Flavium deſcriptum.* 9
Veronenſe pulcherrimum. 12
in Anglia detectum 106
Anaſarca *poſt convulſiones curata.* 402
Anaſtaſii Bibl. *nova editio.* 53
Anatomica *deſiderata.* 276
Anaximander, *primus in Græcia Profeſſor Philoſ.* 520
Anemoſcopium *Hookianum.* 170
Anevriſma *verminoſum in equa.* 402
Angeli (*Mich.*) *pictoris, invidia.* 102
Anglorum *converſio quando facta?* 115
Anguis *in nummo quid notet?* 129
Anima *brutorum, qualis?* 465
Animæ *immortalitatis defenſores.* 268
Animalium *formatio ut fiat?* 315
Annulorum *uſus apud antiquos.* 530
Anomaliæ *planetarum explicatæ.* 312
In Anſerum *inteſtinis taniæ.* 454
Antimonii *tinctura per ſpiritum vini tartariſatum parari non poteſt.* 401
Antiocho *Syriæ Regi poſitum monumentum.* 507 *ſq.*
Antiquariorum *Collegium Londini.* 90. 103
Antonii (*M.*) *ſtatua.* 104
Antonii (*Nic.*) *Bibl. Hiſp. recenſita.* 412
nativitas & mors. 412
Antonini *Itinerarium promiſſum.* 191
Aphonia *ex variolis.* 401
Apinula (*Julia*) *quænam?* 99
Apollinaris, *S. Petri diſcipulus.* 324

Apol-

Apollinis *ſtatua coloſſiformis.* 104
Apologiæ *pro Chriſtianis recenſitæ.* 444
Appetitus *geneſis.* 349
De Aprigii *Pacenſ. Comm. in Apocal. judicium.* 262
Aqua *igne admoto ardens.* 299
per putrefactionem ſanguinea. 457
Aquæ *ad Mercurium gravitas ſpecifica.* 171
pluvialis dimetiendæ ratio. 170
minerales ut uſurpandæ? 68
Freibergenſes. 399
Aquarum *mineralium hiſtoria.* 134
præſtantia. 68
Circa Aquas *Danubii obſervationes.* 305
D. Vincentii experimenta. 70
Aquila *duplex, inſigne Magiſtratus apud Romanos.* 110
De Aquilarum *Rom. materia Diſſ.* 255
Ara *Deo primogenito & Auguſto poſita.* 114
S. Arbogaſtus *quis fuerit?* 325
Arborum *cordicem renovandi methodus nova.* 453
Archimedis *ſtatua.* 104
Argenti *in aurum converſio.* 135
Arcani *diſciplina duplex.* 261
Ardeæ *ſtellaris anatome.* 399
Arena *Danubii examinata.* 298
Aries *luxuriam denotat.* 460
Ariſtoteles *inter beatos relatus.* 520
præcurſor Chriſti in natural. 520
Ariſtotelis *nummus.* 417. 520
Philoſophiæ facies. 520
Arithmetica *Infinitorum Walliſii laudata.* 455
Armillæ *Eratoſthenis & Arabum* 338
Arpe (*Petr. Frid.*) *ſcripta recenſita?* 263 *ſq.*
Arthurs-Oon *in Anglia quid?* 108
Arthritis *ex dyſſenteria.* 481
a lumbricorum terreſtrium uſu aucta. 403
a ſuccumbente catello mitigata. 403
Asbelli *hiſtoria naturalis.* 407
Aſſis *triplex in coemtione uxoris.* 366
Aſſluma *ex obeſitate lætale.* 401
cum hernia umbilicali. 402
curatum. 403
In Aſthmate *decocti paparum vis* 404
Aſtronomiæ *hiſtoria.* 338
ortus & progreſſus. 338
Aſtronomica *Aſcenſionum rectarum differentias obſervandi methodus perfecta.* 274
Inſtrumenta. 457
Aſtronomicæ *obſervationes in Anglia.* 337
in Hungaria. 293
De Athanaſio *judicium.* 445
Athei *num dentur?* 231
De Atheis *pſeudomartyribus Diſſ.* 277
Atheismus *haud tolerabilior ſuperſtitione.* 268
Atmoſphæræ *corporum conſiſtentium.* 132
Atrophia *infantum ut præſervanda & curanda?* 525
Atterbury (*Franc.*) *laudatus.* 242
Atticismi *ratio qualis?* 120
Attractio *quid?* 463
Averſationis *geneſis.* 349
Auguſti *thermæ repertæ & deſtructæ* 102
De Auguſtini *ſententia de gratia lites.* 445
Aurantium *Hierichunticum.* 219
Aureos *quis primus in Anglia cuderit?* 91
Aureus *quid ſignificet* 255
Auri *quantitas a fluvio Gambay.* 172

Digitized by Google

Auroræ *borealis non absimile phænomenon.* 272
Axiomata *cur minus pulchra.* 350

BAbylonici *regni a Cyro eversi historia per confusionem linguar. in turri Babyl. designata* 93 *sq.* 503
Bojæ *elevatio Poli.* 292
Baldi (*Bernardini*) *elogium Urbinatis.* 245 *sq.*
descriptio palatii Urbinat. 246
Balnea *particularia.* 71
infantum ut paranda? 526
infantibus proficua. 526
Balnei *Romani delineatio.* 110
frigidi usus. 69. 221
abusus. 221
Barbarossæ (*Frid.*) *Imper. obitus.* 266
Barbayraci & *Cellieris lites.* 441
Barometri *divisiones quomodo ampliandæ.* 172
inventio Boyleo vindicatur. 169
mutationes. 314
Barometra *cum tubis inflexis inæqualis amplitudinis.* 274
in quibus usus scalæ ampliatæ commendatur. 274
De Barometris *observationes.* 307
Baronius (*Cæs.*) *refutatus.* 114
Basso (*Seb.*) *Physicam Aristot. impugnat.* 521
Battereau (*Renati*) *Hadrianus Legislator recusus.* 238
Bayeri *error in Uranometria.* 339
Bekkerus (*Balth.*) *refutatus.* 154
Behn (*Aphræ*) *Poetriæ obitus.* 244
Belemnitarum *generatio.* 143
Belgas *ut sibi A. 1676 conciliavit Ludovicus XIV R. G.* 478
Bellicæ *machinæ variæ in opere anaglypho repræsentatæ.* 246
artis Romanorum reliquiæ in Ungaria. 297 *sq.*
vocum Latinarum Index. 480
Belutucadrus, *Mars Scotorum.* 109
Benthemii (*Henr. Ludolphi*) *obitus.* 267
Bentleji (*Rich.*) *in Phædrum merita.* 21 *sq.*
in Publ. Syrum merita. 22
in Terentium merita. 18 *sq.*
Oratio in creatione doctorum Theol. habita. 21
Benzonis (*Fr.*) *de rebus Henrici IV liber MS.* 264
S. Bernardus, *Episc. Hildesiensis.* 325
Bernardi *R. Ital. epitaphium.* 100
Bernardi (*Eduardi*) *in Josephum merita.* 390
(*Jo.*) *Casaurienſe Chron.* 484
Biblia *dial. Saxon. scripta examinata.* 414. 415
Lutherana Sigismundo Aug. R. Pol. dedicata, suppressa. 487
Bibliorum *interpretis requisita.* 152
Bibliographia *physiologica promissa.* 264
Bibliotheca *Chr. Theoph. Ungeri ad J. C. Wolfium pervenit.* 491
Dav. Oppenheimii. 491
Fr. Leycestrii in Angl. 104
Hebraica 490
Judaica Hanoveram translata. 491
Juris imperantium. 356
Leidensis a quibus libris Hebraicis instructa? 491

Digitized by Google

Bibliotheca *Manconii in Anglia.* 105
monaſterii S. Mariæ de Acobata in Luſitania optima. 7
Philoſophica. 539
Vigorniæ, capella Henrici VII ſuperſtructa. 105
Bibliothecæ *Comitis de Vimieiro MSptorum index.* 7
Laurentianæ Catalogus promiſſus. 188
Leidenſis Catalogus imperfectus. 491
Vaticanæ fata. 102
De Bibliotheca *Chriſti adornanda conſilium.* 415
Blanchini (*Franc.*) *explicatio LXXII Tabular. marmor. Urbinat.* &c. 246
promiſſa in ſepulchrum Liviæ. 187
In Blumii *Proceſſum Cameræ Imperial. Commentarius.* 125
Boeconius *notatus.* 220
Bochartus *notatus.* 8
Bodini (*Jo.*) *Colloquium de rerum ſublimium arcanis MS.* 164
Circa Bolemnitas *obſervata.* 143
Bonum *morale quid?* 340. 352
Borboniana *MS.* 164
Boyle (*Robert.*) *laudatus.* 130
ejus opera. 130. 131
Brachii *phlegmone ſcarificatione curata.* 405
tumor œdematoſus & ſcirrhoſus. 401
Breti (*Car.*) *Ordo per antiquus Judiciorum recuſus.* 238
Brinch (*Petri*) *examen Chronol. & Hiſt. Joſephi.* 394
Britanniæ *converſio quando facta?* 114. 115
Britones *unde dicti?* 105
Brixia *Mechanicorum ferax.* 100
Brouckhuſii (*Jani*) *Carmina virulenta in Jac. Gronovium edita.* 901
de ejus Propertio judicium. 214
Brown (*Chriſt.*) *emendatus & ſuppletus.* 397
Bruni (*Jordani*) *Metaphyſica.* 522
Brutorum *anima qualis?* 465
Budæ *elevatio Poli.* 292
Buddei (*Aug.*) *Obſervat. Anatom.* 455
Buddeus (*Jo. Franc.*) *laudatus.* 447
Buonarotti *Nota in Carpegnæ Obſerv. in numismata.* 189
Burlæus (*Gualt.*) *de vita & moribus Philoſ.* 522
Burmannus (*Petrus*) *laudatus.* 248. 250. 253
Burneti (*Th.*) *error.* 464
vita. 521
Buſta *veterum Eruditorum.* 107
Butler (*Sam.*) *nativitas, mors & epitaphium.* 243

CAchexia *incurabilis.* 401
curata. 403
Ad Cachexiam *a menſium ſuppreſſione remedium.* 175
Caduceus *quid denotet?* 460
Cæſalpinus (*Andr.*) *laudatus.* 219
J. Cæſaris *nummus ſingularis.* 379
In Cæſaris *electione defectus ſupplet Pontifex.* 196
Caffeati *lactis uſus.* 404
Caffée *arbor Lipſiæ florens.* 399
potus in diarrhœa ſalutaris. 404
Cajus & Caja, *nomina in nuptiis frequentata.* 168
Caji *in Jure plures.* 60
Inſtitutionum autor Chriſtianus. 61
De Caji (*Titi*) *ætate Diſſ.* 59 *ſq.*
Calannæ (*Petri*) *Philoſophia ſeniorum recenſita.* 415

Cal-

Calcaria *ſub terra reperta.* 377
Calcis *vivæ cum ſpiritu vini rectiſicatiſſimo phænomena.* 454
Calculus *veſicæ ex ſcroto extractus.* 404
moralitatis actionum. 354. 355
Calculi *renum octaedri.* 401
Calculo *medetur S. Liborius.* 324
A Calculo *veſicæ fiſtula ſcroti.* 401
Caledoniorum *converſio quando facta?* 115
Caloris *origo.* 133
Camera *obſcuræ portatilis.* 172
Camerarii (*Rud. Jac.*) *vita.* 406
De Camœns (*Lud.*) *Poeta Luſit. laudatus.* 6
Campana *urinatoria Halleji.* 135
Campanæ *urinatoriæ varia genera.* 309
De Camphora *disquiſitio.* 454. 522
Canonum *Collectiones recenſitæ.* 442 *ſq.*
Caput *equinum bellum denotat.* 460
ſenile imago maturi conſilii. 460
vervecinum quid notet? 460
Capitis *vulnus trepanatione curatum.* 405
Ex Capitis *vulnere mania.* 401
Cardinalium *origo.* 116
Carlina *in Haſſia inventa.* 399
De Carmelitarum *ordine deſtruendo conſilia.* 210
Caroli M. *ſtatua ut deſtructa?* 99
equeſtris poſita. 247
Homiliarium excuſſum 414
In Caroli M. *obitum rhythmi.* 484
Caroli *I. R. A. nummorum inſcriptiones.* 91
Caroli V *Imp. vitæ periculum Bononiæ.* 101
De Caroli Calvi *in Reg. Ital. electione acta.* 483
Carpegnæ *Obſerv. in Numiſm. recuſa.* 189
Carteſii *vortices rejecti.* 465
de Magnete hypotheſis rejecta. 465
Carvilii *tumulus.* 106
Caſauboni (*Iſ.*) *Tr. de Satyr. Græc. poeſi &c. editio nova promiſſa.* 187
Caſſianus (*Jo.*) *inter Sanctos celebris.* 325
Cataneæ *Ephemerides Liter.* 188 *ſq.*
Catulli *editio promiſſa.* 216. 452
verſus ſuppoſititius. 538
Cauſa *deſtinato conſilio in mundo agens unde arguatur.* 351
C. C. P. P. *literæ in Pharo Angl. explicatæ.* 109
Cellarii (*Chriſt.*) *Diſſ. pro Joſepho contra Harduinum.* 395
Celta *literator.* 89
Celtica *monumenta in Anglia promiſſa.* 106
Centuriarum *Magdeb. hiſtoria.* 443
defenſio. 443
Cephalalgia *æquinoctialis.* 401
quartana. 401
veſicatoriis curata. 403
Certamina *ludicra in Anglia unde?* 105
Ceſtii *pyramis cur deſtructa?* 108
Chalybis *magnetiſmus ſingularis.* 170
Charitonii *Aphrodiſii Erotica promiſſa.* 191
Charta *incombuſtibilis.* 407
Chaucer (*Galfridi*) *nativitas & mors.* 243
Cheirites *coralloides albus Americ.* 399
Chemica *deſiderata.* 276
Chenopodii *in ſcabie vis hydragoga & traumatica.* 404
Chilkias *autor Capitum Geneſ. V ad X.* 502. Chil-

Chillingworthi (*Guil.*) *vita & ſcripta.* 426 *ſq.*
Chinæ *corticis vis adſtringens.* 404
uſus in tertiana nervos diſtendit. 403
Chirurgica *deſiderata.* 276
Chirurgicus *caſus ſingularis.* 272
Chishull (*Edmundi*) *Antiquitat. Aſiaticar. Reliquiæ promiſſæ.* 384
Chriſtus *an inter ſacerdotes receptus* 114
num ultimum Paſcha cum Judæis celebraverit? 113
qua ratione ad ſtirpem Davidicam referatur? 112
Chriſti *Equitum ordo inſtitutus.* 320
imago quando coli cœperit? 514
Chriſto *num ſtatua poſita?* 424 *ſq.*
De Chriſti *Bibliotheca adornanda conſilium.* 415
deſcenſu ad inferos Diſſ. 154
quid ſentiendum? 155
Genealogia Diſſ. 112
natali Diſſ. 112
paſſione in regno minerali repræſentata Diſſ. 518
De Chriſto *doctrina expoſita.* 330
hæreſes examinatæ. 153
num agat Virgilii Ecloga IV? 113
ſcriptores. 269
teſtimonium Joſephi genuinum? 113
Pro Chriſtianis *Apologiæ recenſitæ.* 444
Chriſtianæ *religionis aſſertorum Catalogus.* 266
probandæ argumenta. 267 *ſq.*
Chryſoſtomi *Operum quot tomi a Montfauconio editi?* 267
Chryſtallifatio *explicata.* 135
Ciceronis *libri de officiis dicti legis Nat. Evangelium.* 48
ſtatua ſuperſtes. 104
Cicutæ *noxæ per emeticum ſublatæ.* 403
Cinamomi *hiſtoria.* 406
Cinaræ *ſpecies, planta Tunetana.* 219
Circinus *proportionum.* 467
Claſſis *Anglica anni 1724.* 107
Clericus *refutatus.* 229
Clemens XI *ad reſcindenda aliorum pacta promptus.* 199
augendæ poteſtatis papalis perſtudioſus. 198
favore Leopoldi Imp. in Pontificem evectus. 195
malam Leopoldo gratiam rependit. 195
ſtatuam poſuit Carolo M. 247
Clementis XI *& Petri I Ruſſ. Imp. literarum commercium.* 195
in obtrudenda Bulla Unigenitus ardor. 197
ſtudium in Urbinates. 245
Cleopatra *quo modo unionem diſſolverit?* 517
Cocceji (*Jo.*) *in Joſephum merita.* 391
De Cochlitis *obſervata.* 142
Codex *Juſtin. Luſitanice verſus.* 321
Cœcitas *ex impetigine curata.* 403
De Coemtione *nuptiali varia.* 364. 369
Cognomina *qualia medio ævo?* 481
Cœrulei *Boruſſici deſcriptio.* 135
Cohæſio *unde pendeat?* 542. 543
Colica *lethalis ex hepatis abſceſſu rupto.* 435

Colica *mire curata.* 403
Colores *experimentis illustratæ.* 133
Colorum *in vegetabilibus mutatio.* 274
Columna *Antonini striata.* 259
Cometæ *caput asperum.* 337
orbita elliptica. 73
sunt corpora mundo coæva. 466
Cometarum *calculus.* 225
motus per constructiones geometricas determinandus. 226
theoria illustrata. 225. 226
usus. 136
Comedones *non sunt animalcula.* 526
Comitis *S.R.I. dignitas num modica?* 207
origo. 278
Comitum *Lateranensium titulus unde?* 546
Palatinorum origo & jura. 545. 546
Communio *sub utraque cur negata Antonio Ulr. D. Brunsu.* 198
Compitum *quid veteribus?* 365
De Conchis *observata.* 142
Conciliorum *Collectio nova promissa.* 185
Collectiones recensitæ. 442
In Concilia *num potestas Papæ.* 114 *sq.*
Concordiæ *liber illustratus.* 423
Concubina *quænam in Jure?* 371
Condictioni *ob turpem causam an locus in debitis pecuniariis?* 317
Confarreationis *ratio.* 363. 367 *sq.*
Confessionis *Aug. historia.* 440
In Confess. *Aug. Commentarius novus.* 422
Commentatores. 422
Conimbriam *cur Ulyssipone translata Academia?* 322
Connubium *quid?* 370
Conringii (*H.*) *& Wasmuthi liter.* 437
Consensus *simpliciter ad nuptias sufficit.* 318
Constantinus M. *non baptizatus Romæ a Sylvestro.* 114
an ordinem equestrem instituerit? 538
Constantini M. *donatio fictitia.* 114
statua. 242
Constitutiones *Apostol. cur supposititicæ?* 113
Contingentium *præscientia cur possibilis.* 232
Contrasigillum *quid & quotuplex?* 280 *sq.*
De Contrasigillis *medii ævi Diss.* 280
Contrayervæ *novæ Mexicanæ radix* 399
Controversiarum *illustrium Theatrum.* 476 *sq.*
Conventionis *in manum ratio apud veteres.* 368
usus apud eosdem. 369
De Cornu *Ammonis observata.* 136
Cornua *Ammonis hodienum in Tellure generantur.* 140 *seqq.*
Corpus *num cogitare possit?* 229
perfecte elasticum definitur. 541
Corporis *essentia in quo consistat?* 462
fluidi & solidi definitio. 542
Cortex *arborum quando renovandus?* 453
Corticis *Chinæ vis adstringens.* 404
Cortieem *arborum renovandi methodus nova.* 453
Costarum *caries.* 401. 402

Coteſii *Harmonia menſurarum laudata.* 456
Cragii (*Nic.*) *leges Lacedæmon.* 237
Cranium *humanum cruſta lapidea circumdatum.* 219
Cranii *ſinuum fabrica.* 453
Creationis *explicatio Whiſtoniana commendata.* 134
finis ultimus. 462
modus definiri nequit. 462
Creatura *quando virtute Deo æqualis.* 355
Creidii (*Hartmanni*) *elogium.* 283
Crinis *ſtructura.* 170
Crinones *non ſunt animalcula.* 526
Criticæ *hodiernæ abuſus.* 238 *ſq.*
veræ commendatio. 239
uſus vindicatus. 441
Criticorum *temeritas caſtigata.* 448
De Crocodilo *terreſtri obſervata.* 506
Cromerus (*Mart.*) *Epiſc. Varmienſis.* 488
Cromwellii (*Oliv.*) *nummus rarus* 92
De Cruciatis *expeditionibus Diſſ.* 265
Cruris *tumor monſtroſus.* 401.
Della Cruſca *vide* Furfurati.
Cryſtallus *quid?* 301
ejus geneſis. 301
Islandica in amethyſtum mutata. 399
Cuculus *a rubecula enutritus.* 399
Cujacii *Opera promiſſa.* 191
Cuperus (*Gisb.*) *refutatus.* 255
Cuprum *e vitriolo totam trahit ſubſtantiam.* 301
In Cuprum *ut mutetur ferrum.* 301
an revera mutetur ferrum. 302
Cynthia *Propertiana fuit nupta.* 214
Cyrillus, *Patriarcha Antioch.* 324
Cyrilli *Hieroſ. catecheſes.* 439

De Daniele *Propheta in Actis Sanct. Diſſ.* 323
Danorum *in Scotia reliquiæ.* 109
Danubius *illuſtratus.* 289 *ſq.* 295 *ſq.*
Danubii *aqua examinata.* 305 *ſq.*
fontes veri. 304
velocitas examinata. 297. 305
Daubuz (*Car.*) *de teſtimonio Joſephi de Chriſto libri II.* 393
Declinationes *acus magneticæ obſervatæ.* 274
Declinationum *differentias obſervandi methodus perfecta.* 274
Decretales *Epiſtolæ quando publicatæ?* 116
Decuriones *unde dicti?* 57
Detlefi (*Jo.*) *Chron. Dithmarſ. MS. recenſitum.* 415
E Detmari *Chronico MS. Lubec. excerpta.* 413
Deus *eſt mens, in qua omnia exiſtunt.* 381
ignotus Act. XVII anſit unus & verus? 418
Dei *attributa ex notione cogitationis illata.* 231
exiſtentia probata. 313. 343 *ſq.* 381
nomen Hebr. ejus naturam exprimit. 344
providentia probata. 313. 345
De Dei *exiſtentia & virtutibus quæſtiones.* 227 *ſq.*
Deo *primogenito ara poſita ab Auguſto.* 114
Deorum *gentilium nomina non decent Poema chriſtianum.* 121
Diætæ *Lacteæ præſtantia.* 65
Diætæticæ *regulæ.* 175
Dianæ *ſtatua.* 105
Diabete *ſpuria in variolis curata.* 403
Diarrhœa *critica.* 403

In Diarrhœa *Coffæ potus ſalutaris.* 404
Dicendi *genus triplex.* 122
Dies *Ægyptiaci olim quales?* 484
infauſti per annum quinam? 485
Diffarreatio *quid?* 368
Digitus *cancroſus reſectus.* 405
Diluviana *hypotheſis de lapidibus figuratis impugnata.* 138
Diluvium, *imago regni Judaici ſub Joſia.* 94
per revelationem conſtat. 313
Diluvii *judicia.* 103
Diluvio *tellus non ſolutâ.* 314
De Diluvio *ſententia Hardtiana exploſa.* 503
In Diluvio *ut dura corpora diſſoluta fuerint, ſalvis tenerioribus?* 314
Diodorus *Siculus promiſſus.* 287
Diœceſanum *jus quibus competat?* 396
Diploma *Galbæ Imp. deſcribitur.* 533
rem duplicatam innuit. 532
Diplomata *a quibus ſcriptoribus integra fuerint conſervata?* 535
quibus rebus inſcripta fuerint? 531
quid apud Romanos denotarint? 532
Diplomatum *antiquitas.* 530
Critica promiſſa. 535
vox Græcis incognita. 532
Diſciplina *arcani duplex.* 261
De Diſciplinæ *Eccl. moderna cum veteri conſenſu Diſſ.* 9
Diſpoſitiones *morales ad virtutem.* 354
Diſſidentium *in Polonia libertatis fundamentum.* 487
Dominæ *appellatio unde orta?* 57
Dominus, Domina, *nomina propria.* 419
Domum *qui non habebant, num ducere uxorem potuerint?* 364
Donationes *inter virum & uxorem num valeant?* 65
Dorſi *ſarcoma.* 401
ulcus. 401
Dorvillius (*Jac. Phil.*) 449
Draco *cur in nummis Eliſabethæ Anglicis?* 91
Dreux (*H.*) *autor Indicis Ovidiani.* 250
Dryden (*Jo.*) *Epitaphium.* 243
Dubitationis *Carteſianæ termini.* 228
Ducere *domum quid ſit veteribus?* 364
Ductus *thoracicus ut facile inveniendus?* 400
Ad Dyſenteriam *pillulæ.* 404
Ex Dyſenteria *arthritis.* 401
Dyſuria *ex tumore proſtatarum.* 402

EBrietas *ut præcavenda & arcenda?* 175
Eccleſia *inſcriptione Æl. Læl. Criſpis deſignata.* 333
Eclectica *methodus philoſophandi laudata.* 461
Eclipſium *calculus illuſtratus,* 226. 227
-- -- -- novus atque facilis. 227
obſervandarum methodus 227
projectio ſtereographica polaris & æquatorea. 177
projectiones novæ. 177
ſtereographicæ quibus defectibus laborent? 177
repræſentatio & projectio abſque calculo. 226

Ecli-

Ecliptícæ *obliquitas.* 172
Edicti *perpetui fragmenta.* 238
Eduardi VI *R. Angl. nummorum inſcriptiones.* 91
Educationis *bonæ commoda.* 118
Effluviorum *natura & effectus.* 132
Egenolf (*Jo. Auguſtinus*). 89
Elaitarum *generatio.* 143
Elaſticitas *a cauſis mechanicis.* 463
Electio *quænam maxime virtuoſa.* 354
Electricitas *variorum corporum* 274
Electricitatis *productio.* 132
Elementa *corporum quæ?* 463
Eleni (*Hier.*) *Obſerv. ad Jus Civ.* 59
De Elia *Proph. in Actis Sanct. Diſſ.* 323
Eliſabetha *Reg. Angl. notata.* 242
Eliſabethæ, *Reg. Pol. Stemma genealogicum.* 518
Elongationes *ſatellitum Jovis & Saturni.* 75
Eloquentiæ *corruptio apud Athen. & Rom. unde?* 123
forenſis præcepta. 123
Eccleſiaſticæ requiſita. 123 *ſq.*
Elpiſticorum *ſecta quænam?* 521
Elswichius *de fortuna Ariſtotelis in ſcholis Proteſtantium.* 522
Emerſio *tertii ſatellitis Jovis obſervata.* 178
Martis e diſci lunaris parte obſcura. 178
Empyematici *anatome.* 404
Enema *per os rejectum.* 44
Engelbertus *de ſtatu defunctorum.* 84
Epidemica *Hiſtoria Hungariæ.* 406
Epilepſia *hyſterica cum amavroſi* 401
In Epilepſia *infantum eſſentia dulcis efficacia.* 404
Anti-Epileptica *lupinæ carnis vis.* 404
Epimenia *quale feſtum?* 510
De Epiſcopali *jure ſententia.* 261
Epiſcopii (*Sim.*) *Inſtitutiones Theol.* 151
Epitaphia *Philoſophorum.* 522
Eques *Imperii cognatam ducere poteſt ſine diſpenſatione.* 318
Equitum *Chriſti ordo inſtitut.* 320
Eraſini (*Deſ.*) *vita.* 34
teſtamentum. 36
Ericus (*Jo. Petr.*) *linguas omnes e Græca deduxit.* 501
Eruca *canalicola.* 454
Ex Eryſipelate *ſcirrhus.* 401
Eſſentiæ *dulcis efficacia in epilepſia infantum.* 404
Evangelii *vox ridicule detorta.* 415
Evaporatio *frigore facta.* 135
Eventuum *neceſſitas hypothetica a Theologis aſſerta.* 230
neceſſitatem hypotheticam qui negent? 230
Euſebii *Cæſar. Capita IV priora Demonſtr. Evang. publicata.* 266
De Euſtathio *Alex. Politi promiſſa?* 187. 188
In Euſtathium *Salvini notæ promiſſæ.* 188
Eutropius *promiſſus.* 190
Exiſtentia *Dei cur demonſtranda?* 228
De Expectantiarum *iniquitate & recto uſu Diſſ.* 316
De Expeditionibus *ſacris Diſſ.* 265
Experimentandi *regulæ generales.* 169
Experimentum *ſingulare.* 171
Experimenta *varia.* 170

FAbii *M. Cunctatoris ſtatua.* 104
Fabri (*Petri*) *Galli duo ut diſtinguendi?* 217

Fabricii (*Jo. Alb.*) *Appendix ad Josephi opera.* 393
nummus. 417
Ad Fabulæ *constitutionem requisita.* 14
Falco (*Nic. Carminius*) *laudatus.* 483
Farfense *Chronicon.* 483
Farfensis *monasterii opulentia.* 484
Fascinatio. 401
Fatum *Stoicum cur ex essentiis necessariis minime sequatur.* 231
Fata *majora & minora &c.* 251
Febris *epidemica Lipsiensis A.* 1720. 401
surda. 401
Ex Febre *quartana surditas.* 401
In Febre *maligna urina frigida.* 401
Febrium *transformatio.* 402
Feindii (*Bartholdi*) *Hist. Philos. Compendium.* 522
Felicitatis *veræ natura.* 341
A Felis *morsu ictterus.* 401
Fellis *folliculus magnus.* 402
folliculi calculus magnus. 402
Ferandi *Adduensis Explicat. Libri II.* 58
De Ferrariensi *Chronico judicium.* 209
Ferrum *in cuprum an revera mutetur?* 302
Feudum *quot modis amittatur?* 27 *sq.*
Feuda *Fuldensia natura sua masculina.* 25
ut facta fœminina? 126
investiendi modus. 28
Fibulæ *Romanæ.* 110
Figurarum *pulchritudo.* 350
Finales *rerum naturalium causæ.* 133
Finis *philosophandi.* 462
Firmitatis *origo.* 132
Fischerus (*Jo.*) *S. J. ut vero nomine dictus?* 431
Fixarum *altitudines merid. in Hungaria observatæ.* 290
Fixitatis *explicatio.* 135
Flammæ *ponderabilitas experimentis comprobata.* 133
Flamstedii (*Jo.*) *nativitas, officium & obitus.* 337
Flores *ut conservandi?* 135
Florus *emendatus.* 109
Fluiditatis *origo.* 132
Flumina *trajiciendi modi varii & machinæ.* 309
Fœderum *Collectio nova.* 372 *sq.*
Fœminæ *olim in Polonia cur in bona nobilium non successerint?* 487
Fœrsteri (*Val. Guil.*) *Observat. Succis. Libri II.* 59
Interpres. 59
Fœtum *inter & matrem communicatio sanguinis.* 399
Foliorum *pediculi.* 454
Fons *mirabilis Neapolitanus.* 399
Fontaninus (*Justus*) *laudatus.* 212 *sq.*
Fontanini (*Justi*) *Tr. de S. Columba.* 189
Tr. de Eloqu. Ital. recusus, autore invito. 189
Fontis *flammam concientis descriptio.* 299 *sq.*
Fontium *origo unde?* 465
Formarum *origo.* 132
Fornarii (*Rud.*) *rerum quotid. Libri VI.* 58
Fornerii (*Guil.*) *libri tres Selectionum.* 55
Fornicatoris *magni exemplum.* 273
Franci *cur Europæi omnes dicti in Oriente?* 265
Franciscus *de monacho ad exemplum Christi crucifixo.* 84
de vita Sanctimonialium. 84)

Franckii (*Bern.*) *Diſſ. de Notkero.* 148
Freindii *Emmenologia & Prælect. Chymicæ laudatæ.* 135
Frickii (*Jo.*) *in Theſaurum Schilter. merita.* 146
Frictionis *uſus Medicus.* 71
Frigus *an a vento?* 308
Frigoris *origo.* 133
Frigore *congelata felis ſub fimeto reviviſcens.* 403
Fronti *inuſti jambi, ſupplicii genus.* 515
Fructus *ut conſervandi?* 135
Fuldenſis *diœceſis deſcriptio.* 396
hierarchiæ deſcriptio. 397
Abbatis privilegia. 397
De Fuldenſi *clientela Tract.* 24. 30
Fuldenſia *feuda qualia?* 25. 26
Fuldenſium *Annal. Supplementum.* 483
Fungus *typhoides Liburrenſis.* 220
non habet fibras. 220
quernus monſtroſus. 399
Furfuratorum *Lexicon denuo promiſſum.* 188

GAlbæ *Imperatoris Diploma deſcribitur.* 533
Gale (*Roger.*) *laudatus.* 107
Galei (*Theoph.*) *Philoſophia generalis.* 522
Galilæi *vita.* 521
S. Galli *Abbatis pacificatio a Clemente IX annullata.* 200
De Galliardi *laudatus.* 374
Gallica *lingua ut addiſcenda?* 119
Gallicæ *Eccleſiæ libertatis defenſores.* 443
Gallinacei *pedes quid in gemma notent?* 460
Gallonius (*Ant.*) *eſt Cæſar Baronius.* 328
Gaſſendi (*Petri*) *Opera promiſſa.* 188
Gaudentius (*Pagan.*) *de Philoſophiæ apud Rom. initio & progreſſu.* 522
Gautierii *Bibliotheca Philoſ.* 522
Gemellarum *una nigra, altera alba.* 399
Gemmæ *explicationes duæ contrariæ.* 459
Gemmarum *origo & virtus.* 133. 134
Ad Generationem *non concurrunt ſeminis maſculi vermiculi.* 315
Genevenſes *an in lacum Genev. jus habeant?* 99
Gentilotti *ab Engelsbrunn* (*Jo. Ben.*) *Supplementa ad Lambecii Bibl. Vind. promiſſa.* 288
Gentilium *num ſperanda ſalus?* 269
Genuam *cur oppugnaverit Ludovicus XIV?* 479
Geometriæ *practicæ theorema.* 455
Ex Geranii *ſemine hygroſcopium.* 454
Gerdeſii (*Dan.*) *merita in Theologiam.* 287
Gerenrodenſis *cœnobii fundator.* 279
Germani *cur a priſtino robore defecerint?* 526
Germanici *ſtatua.* 104
Geronis *hiſtoria.* 277
Geta *Britannicus illuſtratus.* 255
Gingivarum *ulcus ex hæmorrhoidibus conſolidatis.* 402
Glaciei *ad aquam gravitas ſpecifica.* 179
in vacuo ſolutio. 135
Gladiolus *ſub terra repertus.* 377
Glandularum *ſalivalium accurata deſcriptio.* 271
Glaitmanni (*Gottfr.*) *vita.* 418
Gnomonica *praxis explicata.* 470
Gnoſticorum *errores unde derivandi?* 261) Godi

Godi (*Ant.*) *Chronica edita.* 208
Godwini (*Th.*) *Moſes & Aaron commendatus.* 81
Gog & *Magog quid?* 417
Goldaſtus (*Melch.*) *notatus.* 278
Gorallius *caſtigatus.* 215
Gordonii (*Franc. Marſii*) *Prætermiſſa Juris Civ.* 59
Gothicæ *linguæ origo eadem quæ Teutonicæ.* 146
Gouland (*Rich.*) *obitus.* 244
Græcæ *linguæ utilitas & neceſſitas.* 120
pronuntiatio. 120
diſcendæ methodus. 120
Gramen *abſciſſum vegetans.* 399
in pulmonibus ovium inventum. 169
Graminum *catalogus.* 220
Grammatici *Græci a Gallis promiſſi.* 190
Grammii (*Jo.*) *in Joſephum merita.* 387
Grandinis *figuræ ſingulares.* 170
Grapti *quinam dicti?* 515
Gravida *venæ ſectionem, purgationem, acidulas ſine noxa ferens.* 403
Gravidæ *terroris vis in fœtum.* 401
Gravidarum *mortuarum fœtus exſcindendi.* 404
Gravitas *ſpecifica variorum corporum.* 170
unde pendeat? 541
univerſalis pro lege naturæ habenda. 463
Gravitatis *ratio num Deo tribuenda?* 134
Gravium, *quæ cadunt in aere, reſiſtentia, novis experimentis inveſtigata.* 74
cadentium celeritas quanta. 135
Gregorii (*Davidis*) *Aſtronomia commendata.* 311
De Groſſis *Pragenſ. Diſſ.* 518
Grotii (*Hug.*) *Cynegeticon promiſſum.* 190
nummus. 417
vita & ſcripta. 357
vitæ pars edita. 91
De Grotii (*Hug.*) *Jure N. & G. judicia.* 352
Gryphes *plurium gentium ſymbolum.* 279
Guineenſes *quis primus in Anglia cuderit?* 92
Guſtavus Adolphus *R. Suec. Gymnaſii Patav. olim alumnus.* 51
quænam Patavii patraverit? 51 *ſq.*
Guſtus *in literis definitio.* 118
Gymnaſii *Patavini Hiſtoria.* 49 *ſq.*

De Habitus *corporum German. cauſis Diſſ.* 526
Hadriani *Imp. forma Chriſto ſimilis.* 425
nummi. 425
ſtatua in Anglia. 110
Paneade. 425
Ad Hadriani VI *Papæ vitam Analecta.* 191
Hæmoptoe *anniverſaria.* 401
Ad Hæmorrhagias *pillulæ.* 176
Hæmorrhoides *menſtruæ in puero.* 402
per emetica curatæ. 403
Ex Hæmorrhoidibus *conſolidatis ulcus gingivarum.* 402
Halcyonis *hiſtoria.* 454
March. de Halifax (*Caroli, Com. de Montagne*) *obitus.* 243
Hamiltoni *liber MS. in ſententias Horatii.* 164
Von der Hardt (*Herm.*) *refutatus.* 509
ejus ſententiæ paradoxæ. 501
character. 504

Digitized by Google

Hare (*Franc.*) *in Terentium merita.* 15 *ſq.*
Harmonia *menſurarum Rog. Coteſii laudata.* 456
præſtabilita qua difficultate laboret. 229
Harmoniæ *idea.* 350
Hatroth, *civitatis nomen, unde?* 537
Havelberg. *Epiſcoporum Catalogus mutilus.* 183
In Haymii (*N. F.*) *Theſaurum Britann. obſervationes.* 255
Hebræus *textus an ad verſionem V. T. Germanicam neceſſarius?* 437
Hebraicæ *Reipubl. antiquitates.* 81 *ſq.*
linguæ origo e Græca. 93
impugnata. 500 *ſq.* 503 *ſq.*
Hechtii (*Godofr.*) *de Ducatu Geronis diſſertationes edendæ.* 280
Hectica *ex ulcere renum.* 402
Hectici *anatome.* 404
Heineccius (*Jo. Gottlieb*) *refutatus.* 363 *ſq.*
Heinecken (*Chr. Henr.*) *pueri præcocis Lubec. elogium.* 415
Heinſii (*Dan.*) *Peplum Philoſ. Græcæ.* 522
Hemicrania *cortice Chinæ curata.* 403
Henricus V *R. Angl. & Hæres Franciæ dictus in nummis.* 91
Henrici II *R. Gall. iconis inſcriptio Metis.* 98
Ab Hepatis *abſceſſu rupto Colica lethalis.* 453
Heraldi (*Deſid.*) *de rerum judicat. autoritate Libri II.* 59
Obſervat. ac Emendat. liber. 59
Herba *miraculoſa num ſtatuæ Chriſti accreverit?* 425
Hercules *Gaditanus.* 102
Herculis *hydram necantis ſtatua.* 105
ſtatua. 104
Hermapollinis *ſtatua.* 104
Hernia *umbilicalis connata.* 404
Herſanii, *Galli, Rhetorica commendata.* 124
Heſychius *illuſtratus.* 495. 500
Hevelii (*Jo.*) *nummus.* 417
Heuſingerus (*Jo. Mich.*) *laudatus.* 375
Heyden-Köpfe, *nummorum veterum genus.* 377
Hiberniæ *Dominus quis primus in nummis?* 91
Hibernorum *Apoſtolus & converſio.* 115
Hieroglyphica *in lapide.* 144
Horapollinis quænam? 505
Hierophantes *promiſſus.* 263
Hippolithus. 399
Hiſpanorum *converſio.* 116
Hiſtoria *Eccl. N. T. nova.* 261
Cæleſtis Britannica. 337
Hiſtoriæ *ſacræ carmine propoſitæ num conſtituant juſtum poema?* 147
Hiſtoriæ *ſcribendæ & legendæ methodus.* 185
literariæ claſſes tres. 438
Eccl. N. T. intervalla tria. 444
In Hiſtoriam *Eccleſ. Iſagoge.* 435
Hiſtorici *Luſitanici ſuppoſititii.* 3
Hiſtoricorum *notitia ut comparanda.* 437 *ſq.*
Hobbeſii (*Th.*) *vita, ſcripta, adverſarii.* 357
Homeri *Iliai in membrana.* 100
lectio commendata. 121
Homo *cur exiſtat?* 406
naturaliter determinatus

ad promovendum bonum aliorum. 353
Hominis *contingens existentia probata.* 228
Honestas *actionum non ex utilitate metienda.* 353
Horneck (*Antonii*) *obitus.* 243
Horologii *oscillatorii inventor.* 173
observationes marinæ. 169
Horologiorum *sciatericorum constructio.* 470
Hosii (*Stanislai*) *diploma indigenatus Polon.* 488
Houttevillius *laudatus.* 367
Hudibras, *poematis, argumentum.* 243
Hudsonus (*Jo.*) *laudatus.* 388
Humanæ *naturæ destinatio & indoles.* 406
Hungariæ *antiquitates.* 297 *sq.*
descriptio topographica. 290
hydrographica. 295
mineralogia. 298 *sq.*
Hydrophobia *tardius enata.* 401
Hydropici *anatome.* 404
Hydrops *abstinentia a potu curatus.* 402
imminens præservatus. 403
pulmonum. 402
sanatus. 404
Hydropis *pectoris dubia diagnosis.* 402
pericardii dubia diagnosis. 402
Ad Hydropem *ulmi corticis vis.* 404
Hydrostatica *ad materiam medicam applicata.* 133
paradoxa. 133
Hygroscopium *ex geranii semine.* 454
staticum. 133
Hymnus *trisagius.* 54
Hyperius *an Reformatus?* 436
Ex Hypochondriaca *Colica ingvinis inflammatio verminosa.* 403
Hypotheses *in philosophia nat. non tollere debent argumentum inductionis.* 75
Hyssopus *e maceria crescens.* 399
Hysterici *affectus urinæ potu curati.* 403

S. Jacobi *Apost. in Hispaniam adventus defensus.* 6
Jacobi I *R. Angl. nummorum inscriptiones.* 91
Jacobi II *R. Angl. nummi æneipro argenteis obtrusi.* 92
Ideæ *arbitrariæ rejectæ.* 231
possibilium Deo essentiales. 231
Idearum *origo unde?* 230
De Jemsilla (*Nic.*) *autor Historiæ de Friderico II Imp.* 209
Ignearum *particularum potentia.* 463
Ignes *subterranei quales?* 465
Ilbachius (*Odoacer*) *explosus.* 327 *sq.*
Imagines *Judæis exosæ.* 425
Imaginum *sacrarum antiquitas.* 513 *seq.*
Imaginibus *elogia inscribendi mos.* 513
Immolare *quid sit?* 363
Imperatoris *majestaticum munus ejusque jura & officia describuntur.* 544-545
De Imperio *Rom. Diss. nova.* 254
Impossibile *quotuplici respectu quiddam dicatur?* 233
Indices *Juris celebriores junctim editi.* 360
Inductiones *hypothesibus præferendæ.* 75
Infantes *nutriendi modus.* 175
Infinitudo *sphæræ fixarum.* 272

Influxus *physicus animæ in corpus & viciſſim negatur.* 229
De Ingenio *philoſophico Diſſ.* 521
Inguinis *inflammatio verminoſa unde?* 403
Inheida *ubi olim ſita?* 576
De Innocentio XIII *Pont. Oratio.* 4
Inſcriptio *Æl. Læl. Criſpis explicata.* 332
antiqua ridicula. 102
Inſcriptionis *Martyribus qui fecerint?* 315
Inſectorum *Germaniæ index.* 454
Inſtitutionum *Caji autor Chriſtianus.* 61
Inſtrumenta *Aſtronomica deſcripta.* 214. 457
Geometrica. 468
Inſtrumentorum *publicorum & privatorum antiquitas.* 530
Intellectus *divini objecta.* 231
Intervallum *quid?* 217
Inteſtinum *colon ex vulnere per 14 annos propendens.* 273
Inteſtini *Ilei appendix cæca præternaturalis.* 399
Inteſtina *a lumbricis perforata.* 402
Inventa *aſtronomica Anglis vindicata.* 172
De Inventis *noſtri ſæculi Diſſ.* 517
Johannis III *R. Pol. in Leopoldum Imp. odii cauſa.* 479
Johannes VIII *pro Papa fœmina habitus.* 413
Johannes Bapt. *an vere locuſtas comederit?* 154
Johnſon (*Guil.*) *mors & epitaphium.* 244
Ionicæ *Philoſophiæ hiſtoria.* 520
Joſephus, *alias Barſabas, Sanctus.* 323
Joſephi *codex in phyſica annorum 1000.* 100
De Joſepho, *hiſtorico, judicium.* 394 *ſq.*
A S. Joſepho (*Paulini*) *Orationes.* 546
Jovis *Diameter, denſitas, & elongatio ſatellitum.* 75
ſtatua. 104
Iris, *ſignum fœderis.* 314
Irneriana *ſchola.* 236
Iſchuria *lethalis ex tumore proſtatarum.* 402
falſa periodica. 401
ex ulcere renum. 402
Iſraelitarum *per Jordanum tranſitus explicatio nova.* 502
Iſterus *a morſu felis.* 401
Itaque, *particula, pro* & ita *illuſtrata.* 418
Itargus *fluvius.* 459
Ittigii (*Th.*) *Prolegomena ad Joſephum.* 393
Judæi *confutati.* 331
cur Sec. XIII ſtudia revocaverint? 445
Judæorum *apud Rom. poteſtas in mancipia Chriſtiana.* 4
artes & ſcientiæ explicatæ. 53
De Judicio *particulari ſententia Sherlockii refutata.* 287
Juramentum *impoſitum quo caſu poſt mortem pro præſtito habendum?* 317
purgatorium quando non adhibendum? 317
ſuppletorium quando exigendum? 316
Juramenta *Pontifex irrita reddit.* 199
De Jurejurando *Chriſtianorum varia.* 156
Juris *Cimbrici hiſtoria.* 264
definitio & diviſio. 356

Juris *Eccleſ. hiſtoria.* 439
Gentium ſcriptores. 358
Græci conjunctio cum Juſtinianeo neceſſaria. 236
Indices junctim editi. 363
Naturæ Scriptores. 358
* *Syſtema novum.* 583
Papiniani fragmenta. 237
Principum particularis Scriptores. 358 *ſq.*
Publici univ. ſcriptores. 357
Rom. Germ. hiſtoria. 234 *ſq.*
Rom. Juſtinianei hiſtoria. 237
De Jurisdictione *Conductoris prædii ſingularia.* 317
Cum Jurisprudentia *quæ ſcientiæ jungendæ.* 235
Juſtini *locus emendatus.* 419

KAlendaria *duo vetuſta edita.* 484
Keronis *translatio teutonica regulæ S. Benedicti.* 149
Kirchii (*Chriſtfried*) *Obſervat. Aſtronomicæ.* 455
Knipe (*Thomæ*) *obitus.* 243
Knottus (*Ed.*) *vero nomine Matthias Wilponus.* 431 *ſq.*
Kochii (*Conr. Diet.*) *nummus Ariſtotelis illuſtratus.* 520
Kœcherus (*Jo. Chriſtoph.*) 87
Korneri (*Henr.*) *Chronicon MS.* 413
Krantzius (*Gottlob*) *laudatus.* 148
Kromayerus (*Jo. Henr.*) 96

LAbii *ſuperioris glandulæ.* 400. 405
Labiorum *coalitus ex variolis.* 401
Lac *puerperarum ut abſumendum?* 175
Lacrymæ *ſanguineæ.* 401
Lactex *diætæ præſtantia.* 69
Lactis *uſus in podagra.* 404
Lacus *quid notet?* 99
Lambecii (*P.*) *Biblioth. Vindob. denuo promiſſa.* 288
De Lancea *Chriſti in Oriente reperta ſententia.* 266
De Langharum *feudis controverſiæ.* 477
Languidi *motus effectus.* 132
Lanſii (*Thomæ*) *elogium.* 283
Lapathi *& acetoſæ differentia.* 220
Lapis *Philoſ. ex inſcriptione indicatus.* 517
De Lapide *Philoſ. Diſſ.* 521
ſpeculari obſervationes. 136
Lapidum *figurat. generatio.* 136
origo an a diluvio? 138
De Lapidibus *curioſis Diſſ.* 517
figuratis & literatis Diſſ. 518
Lares *matrimonio collocati.* 364
De Larray (*Iſ.*) *vita & ſcripta.* 489. 490
Larva *ſcenica quid denotet?* 460
Laryngis *facies interior & ventriculi.* 400. 405
Latinæ *linguæ diſcendæ methodus.* 120
Latitudo *variorum locorum in Hungaria.* 292
Launojus *de varia fortuna Ariſt.* 522
Laurea *quid denotet?* 466
Lauretum, *veterum Picenorum Capra Montana.* 101
De Lechi II *D. Pol. fato finali Diſſ.* 518
Leges *motus a quibusnam traditæ.* 135
Leges *explicatæ & illuſtratæ:*
L. 27 §. 9 D. ad L. Aquil. 56

Leges

Digitized by Google

Leges *118 §. 1. D. de verb. obl.* 33 *D. de aur. & arg. leg.* 58 *D. de leg. 1.* 52 *§. 10 D. de Obl. & act.* 2 *C. de manum. in Eccles.* 56
1 C. de servis. 57
259 §. 5 de V. S. 57
13 C. de judiciis 59
31 D. de jurejur. 65
1 C. de reb. cred. & jurej. 65
9 §. 1 D. de Condict. ob turp. 317
43 §. 1 D. de Leg. 1. 365
17 D. Comm. præd. 365
195 D. de V. S. 370
13 §. 1 D. ad L. Jul. de adulter. 370. 371
31 D. de donat. 371
5 D. de Concub. 371
144 D. de V. S. 371
Legio *fulminatrix vindicata.* 114. 259 *sq.*
impugnata. 258. 262
Legum *Atticarum notitia.* 237
XII Tabull. ordo. 238
Leibnitius (*G. G.*) *a Spinosismo absolutus.* 229
Leodiensis *Academia sedi Rom. immediate subjecta.* 195
Lepra *curata.* 402
De Lesci II *D. Pol. fato finali Diss.* 518
Lex *simpliciter quid?* 58
Lexicon *Philosoph. novum.* 166
German. quis primus dederit? 521
Libella *hydrostatica descripta.* 133
Libertas *Dei intuitu rerum creatarum qualis?* 233
indifferentiæ definitur. 233
spontaneitatis definitur. 233
S. Liborii *reliquiæ.* 324
Libræ *Parisinæ ad Londinensem ratio.* 274
Libri Pontificalis *editio nova.* 52
Libros *bonos a malis discernendi criteria.* 436
Limborchius (*Phil.*) *refutatus.* 232
In Limborchii (*Phil.*) *Theologiam Christian. Spicilegium.* 151 *sq.*
Lindorachus, *Philosophus fictus.* 521
Lineæ *meridianæ inventio.* 171
Linguæ *septentrion. examinatæ.* 89
glandulæ. 400
humanæ glandulæ. 405
Sub-Lingualium *glandularum ductus.* 472
Linguarum *confusio in turre Babyl. quid denotet?* 93
Lipsii (*Justi*) *fata in Academia Jenensi.* 96
Lisboa, *vocis, origo Arabica.* 4
Lituaniæ *Ducatus res gestæ.* 486 *sq.*
Liviæ *statua colossiformis.* 105
sepulchrum ineditum. 187
Livius *a Drakenborchio promissus.* 190
Locustas *veras an comederit Johannes Baptista?* 154
In Longinum *de Sublim. commentariolus.* 159
Longitudo *maris per horologium oscillatorium determinata.* 169
Longitudinis *maris inveniendæ methodus.* 135
Lotichii (*Petri*) *somnium quale?* 419 *sq.*
De Loubere (*Simon*) *laudatus.* 147
De Lubecæ *nomine conjecturæ.* 413
Lucernæ *sepulchrales amianthum non receperunt.* 407
Lucis *in opacum & contra conversio.* 136
Lucretiæ *statua.* 104
De Ludewig (*Jo. Petri*) *promissa.* 183. 184
Ludovicus VII *R. Gall. an in mari captus?* 266

Digitized by Google

Ludovicus *Bavarus non per literas adulteratas legati Woldemari, sed per ipsum Electorem electus.* 459
Ludovici IV. *Imp. nummus illustratus.* 184
XII *R. Gall. nummus illustratus.* 184
Luis *venereæ antiquitas probata.* 272.273
vindicata. 274
Ad Luitprandi *Historiam variæ lect.* 485
Lumbricorum *humanorum anatome.* 457
Luna *an incolatur?* 466
Lunæ *motus vertiginis inventor.* 76
quantitas. ib.
Lupinæ *carnis vis anti-epileptica.* 404
Lusatia *in provinciæ formam redacta.* 279
Lusatiæ *historia promissa.* 277
insignia an vetusta? 279
Lusaticæ *origines.* 277
Lusitaniæ *historici laudati.* 201
Regum elogia. 319 *sq.*
scriptorum penuria. 200
Lusitanicæ *Academiæ Reg. Hist. vid.* Academia.
leges a quo conditæ? 322
Lusitanici *historici supposititii.* 3
scuti & insignium origo. 320
Lutherus (*Mart.*) *an verus autor libri de nomin. propriis Germ.* 90
ejus Epistola ad Meiningenses. 282
ante Lutherismum, libri qui autor? 419
Biblia dedicavit Sigism. Augusto R. Pol. 487

MAbillonius (*Jo.*) *de monast. studiorum ratione.* 85
Macerin *quid fuerit?* 365
Machiavellistæ *recensiti.* 357
Machina *asportatoria.* 172
Machinæ *Arithmeticæ.* 467
Maculæ *Solares sunt nubes solares.* 464
Maffæi (*Scipio*) *laudatus.* 100. 529
ejus Historia artis diplom. 335
promissa. 535-536
scripta recensita. 537-538
De Magistri *Phil. origine &c. Diss.* 521
Magneticæ *acus declinationes observatæ.* 274
Magnetis *explicatio Cartesiana improbata.* 465
Magnetismi *productio.* 132
Maittaire (*Mich.*) *Annales Typogr. suppleti.* 415
Ex Malabaria *num venerint Reges Bethlehemum profecti?* 5
Malaspina (*Saba*) *Historicus.* 209. 210
Malderi (*Jo.*) *Anti-Synodicorum notitia.* 416
Malespini (*Ricordani*) *Hist. Florent.* 210
Malum *quotuplex?* 153
a Deo permissum intuitu operis redemtionis. 232
num bonitati Dei detrahat? 153
morale quid? 340
Mali *moralis definitio.* 352
Mancipatio *uxoris.* 369
In Manum *convenire quid?* 366
Mania *gelido balneo curata.* 403
ex capitis vulnere. 401
Manumissiones *Christianorum in Ecclesiis unde ortæ?* 56
De Marchia *Orient. duplici observatio.* 279
Marchiones *an plures instituti ab Henr. Auc.* 278
C. Marii *statua.* 104) Mariæ

Digitized by Google

Maris *fundus quomodo explorandus.* 171
Mars *dictus Deus sanctus.* 109
Scotorum ut dictus? 109
Com. Marsilii (*Aloysii Ferd.*) *Observ. cælestes.* 290
Martyres *in amphitheatro Flavii peremti.* 13
Martyrologium *Eccl. Græca.* 511
Martyrologii *Philos. specimen.* 521
Martyrum *memoriæ.* 54
notitia promissa. 516
Massoni (*Jo.*) *vita Ovidii.* 250
Diss. de nummo Vcidii Pollionis. 250
Materfamil. *est suæ potestatis.* 366
Materia *subtilis experimentis probata.* 136
In Materia *Medica desiderata.* 276
Materiæ *existentia negata.* 380 *sq.*
Materialismus *crassus & subtilis periculosus.* 231
Matheſis *animum ad spiritualia non admittit.* 86
Matrimonium *quidnam?* 370
Ad Matrimonium *obligatio Jure Nat.* 47 *sq.*
Matrisfamilias & Matronæ *denominatio ut differat?* 366
De Maurisii (*Ger.*) *vita Eccelini de Romano judicium.* 208
Maxillæ *dolor periodicus curatus.* 403
Maximiliani I *Imp. Diploma.* 415
May (*Thomæ*) *obitus.* 244
Meadius (*Rich.*) *refutatus.* 129 *sq.*
Mechanica *quid?* 135
Mechanismus *sapientiæ divinæ index.* 352
Medica *desiderata.* 275
Medicamentorum *purgantium operationes discussæ.* 273
Medici *Rom. an fuerint servi?* 127
Medici *Græci Romæ civitate donati.* 127
In Medicina *forensi desiderata.* 276
Medicorum *docta ignorantia.* 276
Medicus *Malabaricus.* 406
De Mediolano *opusculum.* 484
Meisterlein (*Sig.*) *Hist. Norib. edita.* 181
notata. 181
Melancholia *hypochondriaca paralysi indicata.* 403
Membrana *tympani foramine pervia.* 464
Memmingensis *Reform. historia.* 282
Memoria *hominis stupidi excellens.* 105
stupenda C. F. Menestrierii. 490
Mendii *Tr. de venenis laudatus.* 135
Menses *nimii ut curati?* 403
Menstruus *fluxus in vetula.* 399
Mensura *universalis.* 173
Mentis & *corporis conjunctio in quo consistat?* 229
Erga Mentem *suam officium hominis.* 47
Mercator *theoriam librationis lunaris ex literis Newtoni exposuit.* 76
Mercerii (*Jo.*) *Opinionum Libri II.* 59
Mercurii *Solem transeuntis observatio.* 293 *sq.*
Meridiana *linea, an quovis tempore duci possit?* 471
Merilli *Synopticæ Tabulæ Institutionum promissæ.* 190
Merlini *versus editi.* 211
Mesenterii *abscessu denatorum Anatome.* 404
Metalla *an transmutari possint?* 302
Metallica *germinatio.* 171
Metallorum *generatio.* 303
Metasyncrisis *quid?* 67

Digitized by Google

Metasyncriticus *cyclus.* 67
Metensium *Annalium Codex antiquiss.* 98
Meteorum *igneum.* 398
ignitum terræ motus comes. 40
Methodus *discendi & docendi literas elegantiores.* 117
Methodi *fluxionum antiquitas probata.* 74.75
Neuvvtonianæ. 75
De Metris *comicis Diss.* 15
Mevius *notatus.* 316
Mi *Græcum cur pro* Ni *ponatur?* 510
Michelli *nova genera Plantarum.* 188
Micrometri *Labiriani constructio accurata.* 227
Microscopium *reflectens.* 171.172
Mictus *cruentus curatus.* 403
octo dierum. 401
magicus. 401
Miracula *cur possibilia.* 233.234
Mittnerus (*Matthias*) *de indivisibili & unice uno puncto instituit Cartesiani.* 85
Mixti *magnitudo minor quam miscibilium.* 171
Molæ *falsæ usus quando cæperit?* 363
Monachomachi *recensiti.* 357
Monachis *num studia conveniant?* 436
De Monacis (*Laur.*) *Ezerinus III.* 209
Monastica *vita cum Cruce Christi comparata.* 86
Monasticorum *ordinum historia.* 116
Monetæ *tonsura severe in Anglia prohibita.* 91
De Monetis *Papalibus Tr. novus.* 189
Monophysita *quis?* 285
Montis *Pessulani encomium.* 70
Morborum *chronicorum origo.* 68
cura. 68.69
Morellii (*Guil.*) *Comp. Hist. Philos.* 522
Mors *repentina ex sanguine in thoracem effuso.* 401
Mortoni (*Rich.*) *Opera denuo promissa.* 384
Morus (*Henricus*) *refutatus.* 133
Mori (*Th.*) *biographi.* 31
supplicii causa. 33
vita. 31 *sq.*
Moses *num autor librorum suorum?* 93 *sq.*
Genes. autor assertus. 503
Motus *corporis utilitas.* 69
terraquei in Anglia indicium. 103
musculorum optime explicatus. 136
vertiginis Lannæ. 76
Motuum *ferosorum alternationes.* 402
Moylii (*Gualteri*) *obitus.* 254
Mulleri (*Jo.*) *Chron. Norib. inedituum.* 181
Mumia *Persica.* 406
Mundus *non æternus.* 462
Mundi *duratio respondet literis alphabeti.* 414
optimi electio defensa. 232
Muscarum *pediculi seu culices.* 399
Musgravius *notatus.* 106
Mutinæ *descriptio.* 484
Mutus *periodice loquens.* 170

NAamanni (*Ludolph.*) *MSpta recensita.* 415
Nævi *materni hæreditarii.* 402
Narcisso-*Levcoji radicis vis emetica.* 404
Nasonum *sepulchrum cur destructum?* 102

Naturæ

Naturæ *notio explicata.* 133
Navium *Anglic. numerus A.* 1724. 107
uſus medicus. 69
Neapolis *encomium.* 70
Negativæ *probatio num in foro imponi poſſit?* 317 *ſq.*
Nephritici *anatome.* 404
Nepotiſmus *veterum reliquiis noxius.* 101
Nerii (*Joſ.*) *Analector. Libri II.* 58
Newton (*Iſ.*) *laudatus.* 73
Newtoni (*Iſ.*) *patria.* 105
principiorum editio præſtantiſſima. 73. 76
præceptor. 104
tract. de quadratura curvarum. 456
Nicænum *Concil. an a Papa convocatum?* 114
ejus Canones tantum XX. 114
Nicolaitæ *non fuere hæretici.* 419
Nicolaus de Argentina *de diſcretione.* 84
Nigellus (*Ermoldus*) *cur exilio multatus?* 482
Nigelli (*Ermoldi*) *Paneg. Ludovici Pii.* 481
Nimrodus *idem cum Semiramide.* 502
Nochiluca *aerea & glacialis.* 134
Nodorum *motus determinandi modus.* 76
Noldii (*Chr.*) *Hiſtoria Idumæa.* 395
Nomen *libris per acroſticha inferendi mos veterum.* 209
Benedictini in ſcriptis ſuis reticere ſolent. 210
Notkeri Labeonis *Pſalterium Dav. recuſum.* 147
cognomen unde? 147
Novi Teſt. *verſiones variæ.* 152
Nuces *e fonte quotannis propullulantes.* 106
Nummaria *ſelecta.* 416
Nummus *Britannicus vetuſtiſſimus.* 106
Severi fundatoris Pacis in Scotia. 110
Ludovici IV Imp. & Ludov. XIII Gall. R. illuſtratus. 184
M. Antonini Aug. deſcriptus 259
J. Cæſaris ſingularis. 379
Bretislai Boh. D. illuſtratus 517
vultum Ariſtotelis repræſentans. 520
Nummi *cudendi jus privatis in Anglia indultum.* 92
in Bibliotheca Advocator. Edinburg. 110
in Wetteravia effoſſi. 377
veteres Gothici ſeu German. 378
ad Joſephum illuſtrandum pertinentes. 395
eruditorum varii. 417
Lubecenſes. 417
Huſſo & Luthero conſecrati. 417
Nummis *conſervata religio.* 417
De Nummis *Anglicis Tractatus.* 90
Nuntio *Pontif. an Archiep. Gneſnenſi primæ ſalutationis honor debeatur?* 197
Nuptiæ *tantum quidnam?* 370
In Nuptiis *an domum deductio neceſſaria?* 363
Nutricum *bonarum requiſitæ.* 175

OBeliſci *Romæ & Londini ſub terram reconditi.* 101
Danorum in Scotia. 110
Ex Obeſitate *aſthma lethale.* 401
Obliquitas *ecliptic æ quanta ſit.* 172
Obotritarum *Reges.* 459

Observatio *altitudinum merid. Solis & fixarum.* 178.290
emersionis tertii Satellitis Jovis. 178
Martis e disco Lun. 178
Mercurii in Sole. 293
Observationes *altitudinum poli in variis locis Hungariæ.* 292
astronomicæ. 178
barometricæ & thermometricæ. 307
Parhelii singularis. 37
Satellitum Jovis. 293
Observatoria *Astron. quomodo adornanda?* 457
Octaviani *posteri an imperaverint?* 257
Odorum *productio mechanica.* 133
Olei *terebinthinæ gravitas.* 171
Olivarum *olei vis anodyna.* 404
Operum *naturæ pulchritudo.* 350
Ophir *Salomonis cum Ophura Lusitanica comparata.* 3
Ophthalmia *per urinæ fotum curata.* 403
contagiosa. 401
cum carie orbitæ. 454
De Oraculis *Sibyllinis Diss.* 113 *sq.*
Orationis *Dominicæ usus.* 156
Oratoris *cautelæ.* 123
sacri scientia qualis esse debeat? 124
Orchestra *quid?* 11
Orlandi *Orbis Sacer & Profanus promissus.* 188
Orvietani *præparatio.* 171
D' Orville (*Jac. Phil.*) *in Josephum merita.* 387
Osorius (*Eman.*) *laudatus.* 201
Ossium *observationes singulares.* 273
Osteocolla *figurata?* 399
Otfridi *Evangelia recusa.* 146
Ottii (*J. B.*) *in Josephum notæ.* 395
specimen Lexici Flaviani. 395
Ottonis (*Everh.*) *Jurisprudentiæ Symbolica promissa.* 190
Ovarium *steatomatoso-pilosum mulieris.* 453
Ovaria *animalium viviparorum defensa.* 175
Ovidius *Lib. IV Fastor. v. 700.* 58
ejus Metamorph. Belgicæ promissa. 191
Commentatores. 249 *sq.*
In Ovis *gallinaceis naturæ lusus.* 399
Outram (*Wilh.*) *obitus.* 243

PAcis *species octo.* 83
Pactorum *dotalium natura.* 318
Pædarthrocace *pro laxatione habita.* 202
Paleæ *in Gratiani Decretal olim nullius valoris.* 212
Palingenesia *rosarum ex aceto rosaceo.* 399
Palladis *colossiformis statua.* 104
Palpebræ *superioris paralysis ex morbillis.* 403
Pancirollus (*Guido*) *notatus.* 60
De Paneadensi *monumento Diss.* 424 *sq.*
Panormi, *urbis Siciliæ, descriptio.* 39 *sq.*
Panormitani *terræ motus historia.* 39 *sq.*
Panthei *Rom. æra dissipata.* 101
Papyri *usus.* 534
Paracelsi (*Theoph.*) *Magiæ libri IX MS.* 164
Paradisi *descriptio.* 421
Parallaxis *fixarum Cassiniana impugnata.* 270
Solis quanta. 274
Parhelii *singularis observatio.* 37
sine circulo horiz. coronis & arcubus. 39
Paridis *statua.* 104
Parkerus *refutatus.* 113

Parmenſis *Nummophylacii Volumina XVI promiſſa.* 101
Ex Parotide *pus per urinam excretum.* 401
Partium *ſolidorum motus inteſtinus.* 132
Partus *veſiculàris.* 402
Paſcha *cur differre Judæi cœperint in diem proximum?* 113
De Paſchate *celebrando lites.* 54
Paſtorum *ſecta Lubecæ A. 1251.* 413
Patavini *Gymnaſii Hiſtoria.* 49 *ſq.*
Pathologica *deſiderata.* 276
Pauli *Apoſtoli philoſophia.* 521
De Patricio, *Apoſtolo Hiberniæ, fabulæ exploſæ.* 115
Patrum *eruditio qualis?* 440
Philoſophia qualis? 440
Pax, *vox, deſignat Trinitatem.* 85
hominis ad hominem quotuplex? 86
Weſtphal. bello deterior. 199
Pedum *ſcirrhus.* 401
oedema a polypo venæ cavæ. 402
Pellex *quid notet in jure?* 371
Penis *ſcirrhus.* 401
Pennæ *anſerinæ duplex caulis.* 399
Perioſtei *obſervationes microſcopicæ.* 273
Peſcennini Nigri *nummus Parmæ ſpurius.* 101
Peſtis *remedia.* 271
In Peſte *quænam vitanda.* 271
Petiti (*P.*) *Leges Atticæ.* 237
Petrefacta *in Ungaria.* 300
Petroſelini *vis ad phthiriaſin.* 404
Petrus I, *R. Port. an* Crudelis *dicendus?* 6
Petri I *Ruſſor. Czari cum Clemente XI commercium.* 195
Petri *& Pauli corpora e catacumbis eruta.* 54
Petri ab Hartenfels (*Ge. Chriſtoph.*) *memoria.* 406
Phædrus *emendatus.* 449
Phænomenon *luminoſum auroræ boreali ſimile.* 272
Phænomenorum *naturalium in voluntatem Numinis reſolutio improbata.* 134
Philelphi (*Franc.*) *ſtatua.* 101
Philips (*Jo.*) *Poetæ Angli, nativitas & mors.* 243
De Philopatridos *vera ætate Diſſ.* 255
ſententia Dodvvelli. 256
Philoſophandi *methodus eclectica laudata.* 461
finis. 462
Philoſophia *experimentalis ad religionem ducens.* 133
mechanica commendata. 132
Philoſophiæ *mechanicæ notio.* 135
In Philoſophia *ut progrediendum, regulæ.* 438
Philoſophorum *epitaphia.* 522
Ex Philtro *noxæ proſtratæ.* 403
Phocæ *anatome.* 399
Phosphori *conficiendi modus.* 171
explicatio. 136
naturales. 134
Phthiſis *poſt hæmoptyſin ut præcaveatur?* 175
acidulis curata. 403
Phyſica *cur Patribus diſplicuerit?* 440
Phyſiologica *deſiderata.* 276
Piaſecius (*Paul.*) *Epiſc. Premislienſis.* 488
Pictores *Belgici cur naturam non ſequantur?* 98
Pictorum *converſio quando facta?* 115
origo. 115
Pindari *ſtatua.* 104

Planetarum *densitates.* 75
Plantarum *horti Pisani catalogus.* 218
pollen. 453
Plato *Philos. an beatus?* 520
ejus Philosophia descripta. 520
S. Platonis, *Ancyrani, sepulchrum miserorum perfugium.* 326
Plautus *a Fr. Hare promissus.* 18
Podagræ *præservatio.* 70
Poema *an constituant Historiæ Sacræ carmine propositæ?* 147
Pœnæ *spirituales quatuor.* 66
Poeseos *discendæ methodus.* 121
origo. 121
Poetæ *caute legendi in scholis.* 121
Poiretus (*Petr.*) *notatus.* 232
refutatus. 231
Poli *altitudo Alexandriæ.* 172
in variis locis Hungariæ. 292
Politi (*Alex.*) *promissa de Eustathio.* 187. 188
De Polline *plantarum Diss.* 453
Polonia *Germaniæ tributaria.* 279
Poloniæ *res gestæ.* 486 *sq.*
Polygamia *Jure Nat. repugnat.* 48
Polyposa *materia per alvum rejecta.* 402
Polypus *pendulus cum urina excretus.* 401
ὀπὸς in vena cava. 402
Ex Polypo *cordis cachexia.* 401
Polyporum *narium rara species curata.* 405
Ponderum *Parisiensium & Londin. proportio.* 274
Pons penfilis. 310
Pontificale *Theatrum.* 309
Pontificii *refutati.* 331
Pontificis *potestas temporalis.* 116
Pontis *Trajani in Hungaria reliquiæ.* 298
Pontium *genera & structura.* 309. 310
De Popielii *D. Pol. fato finali Diss.* 518
Porositatis *demonstratio.* 135
Possibilium *cognitio in Deo unde oriatur?* 231
Potentia *Dei quotuplex.* 233
Potamonis *Philos. ætas.* 522
Potus *frigidus an calidus conducat?* 175
frigidi & calidi usus & abusus. 221
calidus frigido præferendus. 222
Præcipitationis *explicatio.* 135
Præcordialis *humor internus.* 401
Præfecti *arcendis latronibus.* 99
Præscientia *Dei exscientiæ divinæ altitudine non repetenda.* 232
futurorum contingentium qualis sit? 152
Praxis *Medica nova.* 125
Pressio *aquæ a gravi in ea descendente.* 169
Preces *ad Deum num sint frustraneæ?* 345 *sq.*
Pricæus *defensus.* 499
Prideaux (*Humphr.*) *obitus.* 258
cum Moylio disceptatio. 256
Primariarum *precum jus.* 195
Primogenitorum *jura in familiis defensa.* 179
Principiorum *chymicorum producibilitas.* 134
Prioris (*Matth.*) *promissa & mors.* 243
Problema *ad Quadraturam curvarum spectans.* 456
Progressus *in infinitum Wolfio & Leibnitio falso imputatus.* 230
Projectio *Eclipsium sol. & lun. stereographia æquatorea.* 177
polaris quod habeat incommodum? 177

Pro-

Propertius *Corvinianus promiſſus.* 452
Ptolemæi, *Aſtronomi, error.* 338
Pufendorfius(*Sam.*)*emendatus.* 46 *ſq.*
ejus vita, ſcripta & adverſarii. 357. 522
Pulchritudo *comparativa qualis?* 351
moralis qualis ſit? 354
Pulchritudinis *diviſio.* 350
idea. 350
phantaſticæ exempla. 351
ſubjecta. 350
Pulmo *fœtus natans vel ſubmerſus incertum præbet ſignum.* 405
Pulvis *Acherontis ab aere flammam concipit.* 400
fuſcrius. 400
Purgatorium *ubi?* 116
De Purgatorio *varia.* 86
Putredinis *expers manus in ſepulchro.* 399
Pyreriæ (*Nonni Alphareſii*)*vita.* 200 *ſq.*
Pyrrho *hiſtoricus promiſſus.* 164

QUadratura *Curvarum Newtoniana.* 456
Qualitates *corporum aliæ præter manifeſtas.* 463
Qualitatum *origo.* 132
Quartana *febris per purgantia curata.* 403
Quercus, *in quæ ſe condidit Carolus II R. Angl. inſcriptio.* 104. 105
De Quintiis (*Camillus Eucher.*) *laudatus.* 383
Quintilianus *in præceptis nimius.* 122
Theologis commendatus. 437
Quintiliani *editio Rollini.* 124

RAcinii *ſermones commendati.* 123
Raparum *decocti vis in aſthmate* 404
Ratio *quid ſit?* 341
Refractio *in glacie & cryſtallo.* 169
Refractionis *in diverſis mediis diverſitas.* 169
ſtellarum variatio. 271
Regaliæ *jus a Papa impugnatum.* 195
Regularitas *Syſtematis an arguat cauſam ſapientem?* 351
De Regulio (*Jo.*) *argum. abſurdum de S. Cœna ſub utraque.* 446
Relandi (*Hadr.*) *in Joſephum merita.* 391
Religio *quid ſit?* 341
naturalis an detur? 342
delineata. 339
quid ſit? 342
unde manet? 353
Religionis *Chriſtianæ aſſertorum Catalogus.* 266
defenſio contra Judæos, Socin. & Pontific. 328 *ſq.*
divinitas. 329
harmonia cum doctrina V. T. 329. 330
præſtantia. 329
probandæ argumenta. 267 *ſq.*
Remediorum *ſimplicium collectio* 134
Res *in mundo quomodo a Deo ordinata?* 233
rationis ſphæram tranſcendentes? 133
Reſiſtentia *gravium experimentis comprobata.* 74
in fluido unde oriatur. 73 74
medii in ſphæra Jovis. 76
Reſtitutoris *nomen in nummis Hadriani Imp.* 425
Reſurrectio *mortuorum a difficultatibus liberata.* 133

Rhachitici *cum alba ossium carie anatome.* 404
Rhachitis *per balnea ut curanda?* 527
Rhea *cum Acad. Lusit. Hist. comparata.* 7
Rhetores *Latini promissi.* 287
Rhetoricæ *studium quibus absolvatur?* 12
De Rhythmicis *versibus antiquorum* 536
Ricciardi *Com. S. Bonifac. vita.* 208 *sq.*
Riccii (*Christoph.*) *Vindic. Juris Præmissa.* 59
Rite-Lehen *quid?* 27
Rolandius *de factis in Marchia Tarvisina libri.* 209
Romanorum *arma ad Albim perlata.* 459
Rosarum *palingenesia ex aceto rosaceo.* 399
Reg. 399
Rostgardi (*Fred.*) *in Josephum merita.* 387
Rudbecki (*Olai*) *Apologia Atlantices MS.* 164
Rufinus *de bono pacis.* 84
Ruptura *internorum arnica curata.* 403
Russiæ *Literatæ status.* 406
Rutilius (*B.*) *notatus.* 60

SAcelli *Rom. reliquiæ in Scotia.* 108
Sagittæ *sub terra repertæ.* 377
Sal *alcali ex ligno putrido extractum* 274
Salia *alcalia intrare salia acida probatur.* 543
Salium *essentialium eductio.* 454
De Salibus *alcalinis fixis Disquis.* 522
Saladinus, *heros maximus.* 266
Ex Salamandræ *pilis non oritur amianthus.* 407
Salivales *ductus novi.* 400. 472
Sallierii *in Josephum merita.* 388
Salsedo *maris.* 134
Salvinii *observat. in Eustathium promissæ.* 188
De Salutatione *vespertina ad accensa lumina Diss.* 519
Samaritanorum *schisma.* 82
De Sancta Maria (*Honoratus*) *refutatus.* 441
Sanctius II *R. Port. cur* Cucullus *dictus?* 320
Sanderson (*Guil.*) *obitus.* 243
Sanguinis *historia.* 134
circulatio veteribus cognita. 399
De Sanguine *Dissertatio.* 399
In Sanguine *an vita consistat?* 314
Sanitas *ut conservanda?* 223
Sannazarii *Carmina cum novis notis* 191
Sapientia *Dei in locandis planetis circa Solem.* 136
Numinis unde in natura rerum elucescat? 352
quomodo probetur? 352
Sapientiæ *notio.* 352
Saponis *efficacia in partu difficili* 404
Saporum *productio mechanica.* 133
Satellitum *Jovis elongationes.* 75
observationes in Hungaria. 293
& Saturni elongationes. 75
motus vertiginis assertus. 75
Saturni *diameter, densitas.* 75
Saturnium *metrum unde sic dictum?* 536
Savelli (*Chrysost.*) *descriptio Philosophiæ Platonicæ.* 520
Saxanus, *Herculis epitheton.* 98
Saxonum *in Anglia conversio quando facta?* 115
Scabies *manuum mensium prodromus.* 402
In Scabie *clenopodii vis hydragoga & traumatica.* 404 Scali-

Scaligeri (*Jul. Caſ.*) *Epiſtolæ.* 233
Scenæ *uſus.* 10
ab Orcheſtra diverſitas. 10
Scepperi (*Corn. Duplicii*) *Epiſtolæ MS.* 264
Schadii (*Jo. Caſp.*) *nummus.* 417
Schadwelli (*Wilb.*) *obitus.* 242
Scharffius (*Gottfr. Balth.*) *laudat.* 494
Scherzii (*Jo. Ge.*) *de Theſauro Schilteriano merita.* 146 *ſq.*
Schilling *moneta ubi primum cuſa?* 518
a quo nomen? 518
Schilteri (*Jo.*) *obitus.* 146
Schmidii (*Jo. Phil.*) *in Otfridum merita.* 147
Scholarum *corruptionis cauſæ.* 284
Scholaſticæ *Theologiæ ratio.* 439
De Scholaſticorum *Titulis honorariis Diſſ.* 520
Schott (*J. C.*) *notatus.* 460
Schuppii (*J. B.*) *vitæ elogium.* 283
Schüze-Lehn *quid?* 27
Sciateriorum *umbra retrograda.* 171
Scientia *media impugnata.* 232
De Scientiarum *cognatione Or.* 519
Scipionum *Afr. & Aſiat. ſtatuæ.* 104
Scotorum *Academiæ an verum ſectentur?* 45
converſio quando facta? 115
origo. 115
Scotus Erigena (*Jo.*) 521
Scribentes *minuto charactere vix altos gerunt ſpiritus.* 518
Scripturæ S. *Commentatores.* 447
Scripturæ S. *loca explicata:*
Geneſ. I, 314
III, 16. 414
IV, 7. 180
23, 24. 419
X, 25. 503
X, 1--9. 93. 501. 504
XXIV, 53. 415
XXX, 14. 414
Geneſ. XXXII, 25. 502
XXXIV, 25. 415
XLI, 45. 519
Exod. XXXII, 15. 533
Levit. II, 21, 22. 154
XVI, 29. 414
Num. XXXII, 34. 537
Deut. XXXII, 39. 495
Joſ. XV, 15. 530
Eſtheræ II, 18. 510
Pſal. I, 2. 416
II, 7. 416
XVI, 10. 155
CXXI, 4. 495
Jeſ. VII, 14. 495
Jer. XII, 6. 414
XV, 10. 414
XXXII, 10. 11. 530
Ezech. XXXVIII. 415
1 Maccab. XII, 43. 510
Matth. IV, 11. 498
V, 33. 156
IX, 5. 496
XI, 21. 519
XVI, 22. 496
Marc. IV, 40. 498
Luc. I, 78. 497
II, 32. 496
III, 18. 496. 497
IV, 16, 17. 497
Joh. X, 8. 418
XI, 35. 418
Act. II, 3. 418
27. 155
XIII, 40. 497
XVII, 23. 418
28. 345
Rom. IX, 15. 419
1 Petr. II, 13. 496
III, 10. 155
Hebr. XII, 27. 498
Judæ 12. 496
Apoc. V, 1. 533
De Scripturæ S. *veritate Scriptores.* 268.

Scroti *fistula a calculo vesicæ.* 401
scirrhus. 401
Sediliorum *ratio in amphitheatris.* 11
Seldeni (*Jo.*) *vita &c.* 357
Seminis *humani vermes non sunt principia generationis,* 175
Semiotica *desiderata.* 276
Semiramis *eadem cum Nimrodo.* 502
totam nationem designat 502
Sensationum *definitio.* 349
Sensibilium *rerum realitas ut demonstranda?* 380 *sq.*
Sensus *internus pulchritudinis asser-tus.* 350) *vindicatus.* 352
moralis assertus. 353
vindicatus. 355
universalitas asserta. 355
utilitas. 355
omnes ad tactum referendi. 463
Sepulchrum *Nasonum cur destructum?* 102
Serpens *diadematicus.* 399
De Serpente *paradisiaco quæstiones.* 418
Serveti (*Mich.*) *libri recensiti.* 413
sententia de Spiritu S. 413
supplicium. 413
Serum *lacteum.* 399
Severus (*Septim.*) *& Livia in lapide.* 111
Severi *Fundatoris pacis in Scotia, nummus.* 110
vallum non in Scotia, sed in Anglia. 109
Sherlockius (*Guil.*) *refutatus.* 287
Sibbaldus (*Rob.*) *notatus.* 109
Sibrandæ (*Jo.*) *in Josephum merita.* 393
De Sibyllinis *oraculis Diss.* 113 *sq.*
Sigeum, *oppidum ignobile.* 506
Sigismundi *Aug. R. Pol. in Lutheranos affectus.* 487
Simonis (*Jo. Christoph.*) *in Thesaurum Schilter. merita.* 146
Magi fata. 114
Sirii *diameter Cassiniana rejecta.* 271
stellæ magnitudo. 271
Smeregi (*Nic.*) *Chronica.* 208
Sociniani *refutati.* 331
Sol *fixarum una.* 272
Solis *altitudines mered. observatæ.* 178. 293
eclipsis d. 10 Maj. 1724. 167
maculæ sunt nubes. 464
parallaxis quanta? 274
S. Solanus (*Franc.*) *Americæ Apostolus.* 326
Solmenses *antiquitates.* 373 *sq.*
Solutio *salium explicata.* 135
Soni *augendi in theatro olim ratio.* 11
velocitas quanta? 135
Sophocles *in bombyce.* 100
Σωτὴρ *cur Christus toties appellatus a Paulo?* 510
Soteris *appellatio explicata.* 510
Spanhemii (*Ez.*) *in Josephum merita.* 392
Spatium *non est attributum causæ primæ.* 462
Specifica *remedia philosophiæ corpuscolari consona.* 134
Spenceri (*Edm.*) *nativitas & mors.* 242
Speneri (*Phil. Jac.*) *Epistolæ.* 283
Sperlingii (*Ott.*) *Comm. MS. de antiquit. Stadæ.* 415
Sphæræ *fixarum infinitudo asserta.* 272
Sphærica *Astronomiæ pars illustrata.* 224. 225
Spinæ *dorsi abscessus.* 404
Spiritus *S. divinitas asserta.* 330
vini Gallici probatio falsa 454) Spi-

Spiritus *vini gravitas.* 171
urinosus causticus. 454
In Spiritum *S. peccatum quid & quotuplex?* 156
De Spiritu *S. hæreses examinatæ.* 153
Spirituum *existentia probata.* 346
Spizelii (*Theoph.*) *elogia quædam.* 283
Sponius (*Car.*) *notatus.* 99
refutatus. 128
Spotswood (*Jo.*) *obitus.* 243
Sprat (*Th.*) *patris & filii, obitus.* 243
Stapylton (*Rob.*) *obitus.* 243
Statua *Caroli M. ut destructa Genevæ?* 99
Francisci Philelfi. 101
C. Corn. Taciti. 101
num Christo posita? 424 *sq.*
Statuæ *Caroli M. & Constantini M.* 247
cur Gadibus ab Anglis destructæ? 102
dirui jussæ, sæpe servatæ & restauratæ. 255
Liviæ colossiformis, Dianæ &c. 105
Mercurialis Phanodici inscriptio explicata. 506
num positæ in Britanæa. 506
plures a plebe Protestantium cur destructæ? 99
veteres in horto Pomfretano in Anglia conspicuæ. 104
Stellarum *fixarum magnitudo.* 271
marinarum lapidearum generatio. 142
Sternutatio *continua in febre tertiana lethalis.* 401
Stilus *Romanus.* 110
Stoici *fictitii.* 520
Stuhl-Lehn *quid?* 27
Substantia *materialis negata.* 380 *sq.*
Substantiarum *ideæ quales sint.* 349
Sudorii (*Nic.*) *Disputatt. civiles.* 59
Suffitus *in amphitheatris.* 13
Surditas *ex febre quartana.* 401
a verrucis aurium, in ovo. 402
Sylvius (*Em. Tellez*) *laudatus.* 201
Symboli *Apostolici finis.* 439
series. 440
Symbolorum *sacrorum recensio.* 448
Syncope *convulsiva pro ecstasi habit.* 402
Systemata *Theologiæ quando condi cœperint?* 439

TAbelliones *qui fuerint?* 532
Tabulæ *fixarum Bayeri quo defectu laborent?* 339
Taciti *vita Agricolæ laudata.* 120
Tæniæ *in anserum intestinis.* 454
Talci *& amianthi differentia.* 407
Thales *primus Græciæ Philosophus.* 520
Tartari *num facti Christiani?* 266
Tauri *signi æneis usus apud veteres.* 376
Taurobolium *explicatum.* 99
Tekelii *character.* 478
Tellus *per diluvium non fuit dissolutum.* 314
Telluris *anathema.* 314
figura qualis. 76
historia naturalis. 312
De Templorum *Christian. orig. Epist.* 256
Terentius *numeris suis restitutus.* 14
emendatus. 16 *sq.*
Terra *Sinica bezoardica.* 406
Terræ *altitudo ad æquatorem et polos.* 76
motus diuturnus. 169
Panormitani historia. 39
phænomena singularia. 169
In Tertiana *continua nervorum distensio ex cort. Chinæ usu.* 403
De Testibus *doctrinæ solo judicis arbitrio pendet.* 318
De Teutonica *lingua veteri bene meriti.* 145
Theatra *celebriora Romæ.* 11. 13
Theatri *ornatus apud veteres.* 10. 11
Rom. origo & successus. 11
dedicationes. 11
origo, materia, tectorium et usus 10
machina, orchestra, consecratio. 11
Theologia *moralis perfecta.* 155 *sq.*
Theologiæ *descriptio.* 420

Theologiæ *moralis ſcriptores.* 268
hiſtoria. 434
myſticæ hiſtoria. 442
polemicæ & exegetic. hiſt. 435
Pontificiæ Syſtema. 420
thetic. ſymb. patriſt. hiſt. 434
Ad Theologiam *Iſagoge Hiſtorico-Theolog.* 433 *ſq.*
Theophraſti, *Ariſtotelici, vita.* 521
Characteres examinati. 522
Theorematum *pulchritudo in quo conſiſtat.* 350. 351
Theoſophia *quid?* 436
Therapevtæ *Philonis an Chriſtiani?* 113
quinam? 520
Thermæ *Auguſti repertæ et deſtruct.* 102
Buxtoniæ in Anglia. 104
ſcoriarum. 399
Thermarum *Bathenſium naturæ & uſus.* 68) (70
Briſtolenſium natura et uſus color unde? 465
De Thermometris *Obſervat.* 307
Thomaſii (*Chriſt.*) *vita &c.* 357
(*Jac.*) *de Scholaſticorum titulis honoris Diſſ.* 520
Thoracis *hydrope mortui anatome.* 404
Thorunenſium *turbæ nuperæ.* 487
De Thorunenſibus *curioſis Diſſ.* 517
Thucydides *a Duckero promiſſus.* 190
Tibiſci *velocitas.* 305
Tibullus *promiſſus.* 216
emendatus. 451
ejus verſuum ordo turbatus. 451
Tomaſinus (*Phil. Jac.*) *notatus.* 50
Torneamenta *quando & unde in Anglia orta?* 106
Trajectoriæ *reciprocæ algebraicæ quomodo determinandæ.* 408
Transſubſtantiatio *refutata.* 156
Trigoni *verſatiles.* 11
Trithemii *clavis rerum abſtruſ. MS.* 264
Circa Trochitas *obſervationes.* 143
Tropæa *Druſi & Roman. ad Albim.* 464
Tumuli *Romani in Scotia ut ab aliis diſtinguantur?* 111
Turfum *Batavum.* 399
Turnebus (*Adr.*) *teſtis veritatis.* 414
De Turreeremata (*Jo.*) *obitus.* 212
Tuſſis *epidemica puerilis.* 402
Per Tuſſim *maſſa carnoſa rejecta.* 402
Tympani *membrana perforata.* 464
Tympanitici *anatome.* 404
Tympanitis *venæ ſectione curata.* 403
Twiſſe (*Wilh.*) *obitus.* 244
Typographiæ *hiſtoria.* 132
veteris Hebraicæ ſpecimen 492

VAcuum *diſſeminatum aſſertum.* 273
Vadiani (*Joach.*) *libri inediti laudati.* 279
Valeſiorum (*Henr. & Hadr.*) *Epiſtolæ.* 183
Valla *Scotiæ explicata.* 109
illuſtriora Britannica promiſſa. 111
Vallæ (*Godofr.*) *liber de arte nihil credendi MS.* 164
Variolarum *inſitio Londinenſis.* 403
malignarum cura. 404
Variolis *pſychroluſia funeſta.* 403
In Variolis *deformitatis præcautio dubia.* 403
Vaſallorum *Fuldenſium Catalogus.* 30
officium. 29
Veneni *uſus ut in Gallia detectus.* 478
Ventriculi *calculi.* 401
Verba *propagandi modus.* 170
Veritas *ut obtineri queat?* 341
Vermes *humani a putredine orti.* 173
in ſtomacho reperti. 170
Vermium *human. cura.* 174
noxæ. 173
uſus. 173
Verſio *qualis eſſe debeat?* 119. 120
E Vertebrarum *carie motus abolitus.* 401
Vertigo *tubarum ſonitu curata.* 402 *ſq.*
De Vertot *queritur de mala fide typographi & Diarii Trevolt.* 287
Veſica *urinaria per membranam diviſa.* 399
Veſicatoriorum *uſus & abuſus.* 176

Veſpaſiani *Imp. miracula unde?* 419
Veſpertilionis *anatome.* 399
latibula. 399
Ab Uffenbach(*Zach.Conr.*) *laudatus.* 285
VIANIS *quid in lapide?* 99
Vicarii *generalis electio ſuſpecta & impugnata.* 195
De Vicariis *Imperii eorumque juribus.* 545
S. Victoris *Maſſil. geſta.* 326
Victorum *corpora olim a victoribus conculcata.* 214
Viennæ *obſidio Turcica acerrima.* 479
Vinci (*Leonh.*) *Lucubrationum Tomi XII MS.* 100
apud Franc. I R.G. & Jacob. I R. A. exiſtimatio. 100
Vini *calidi præſtantia.* 222
ſpiritus probatio. 454
uſus & affectus. 175
Viperæ *ſe mutuo mordentes quid notent in gemma.* 460
Virgilius *cum not. Petrarchæ.* 100
illuſtratus. 419
Virgilii *Ecloga IV num agat de Chriſto?* 113
Virtuoſarum *actionum eligendarum regulæ.* 354
Virtus *creaturæ quando divinæ æqualis.* 355
plantarum ex ſtructura dijudicanda. 272
Vis *centripeta & centrifuga quid?* 463
elaſtica unde? 135
inſita in quo conſiſtat. 541
Viſci *querni decocti efficacia.* 404
Viſus *vitiati phænomena.* 134
Vita *an in ſanguine conſiſtat?* 314
Vitæ *doctorum Gymnaſii Patavini alumnorum.* 52
eruditorum novæ. 488
Vitalis (*Jul.*) *epitaphium emendatum.* 106. 254
Vitalis (*Lud.*) *Var. Lect. Juris Civ. Libri II.* 58
Vitii *gradus ſummus.* 353
Vitiorum *ordinariorum fons.* 354
Vitra *cauſtica an veteribus nota?* 172
poliendi praxis. 135
Viviani (*Vinc.*) *vita Galilæi.* 521
Ulmi *corticis vis ad hydropem.* 404
Umbilicalium *vaſorum ruptura in paſtu.* 402
Umbra *retrograda in ſciateriis ſub zona torrida.* 171
Unio *particularum in corporibus a vi attractrice.* 463
Vocis *augendæ olim in theatris ratio.* 11
Volatilitatis *explicatio.* 135
Voluntas *ad bonum immutabiliter determinata.* 228
Vomitus *lacertæ aquaticæ.* 401
ex faſcino. 401
De Vorſtio (*Conr.*) *memorabilia.* 416
Vortices *Carteſiani rejecti.* 466
Voſſius (*If.*) *notatus.* 257
Voſſii (*If.*) *Codices MS. Joſephi in Bibl. Lugd. Batavam translati.* 386
Urbinatis *altitudo poli determinata.* 246
In Urbinatum *hiſtoriam Comment.* 244
Ureteres *utrique a calculo obturati.* 402
Urina *frigida in febre maligna.* 401
per foramen colli veſicæ excreta. 402
chyloſa ex ventriculi debilitate. 402
Urinæ *ſtillicidium a partu difficili.* 402
Urna *in primo ſuperficiei ſtrato inventa communis buſti indicium.* 374
Urnæ *nuper inventæ.* 374. 375. 376
Uſſerius (*Jac.*) *notatus.* 146
Uſucapio *uxorum contra Thomaſium probata.* 370
Uterus *in gravidis fit craſſior.* 399
Uteri *excreſcentia ſcirrhoſa.* 477
prolapſi reſectio. 495
ruptura in partu difficili. 402
Ex Vulnere *levi mors.* 401
capitis mania. 401

Uxor *quo caſu poſſit cum alio concumbere?* 317
tantum, & quæ in manu eſt, ut differant? 370
tantum quænam? 370
De Uxore *Rom. Tract. novus.* 360 *ſq.*

WAchteri (*J. G.*) *explicatio gemmæ ſingularis.* 460
Walliſii *Arithmetica infin. laudata.* 455
Wasmuthi & *Conringii lites.* 437
Welſchii (*Ge. Henr.*) *Supplem. ad Bibl. Gesner.* 283
Wendii (*Georgii*) *Diſſertatt. collectæ.* 517
Wernerus (*Dan. Gottfr.*) 88
Weſtmonaſterienſis *Abbatiæ & templi hiſtoria & antiqu.* 241 *ſq.*
Whartonus (*Henr.*) *notatus.* 146
ejus obitus. 243
Whiſtoni *explicatio naturæ commendata.* 413) (*rator.* 92
Wilhelmus III *R. Angl. monetæ reſtaurator.* 92
Willerami *Abb. Eberſperg. obitus.* 148
Paraphraſis Cantici Cant. 148
Wirtemberg. *Eccleſiæ Confeſſio & Articuli.* 423 *ſq.*
Wittenii (*Henning.*) *Hiſtoriæ Philoſ. Compendium.* 522
Wolfius (*Chriſtian.*) *a Spinoſiſmo abſolutus.* 229
Wolfæus *nomen ſuum nummis publicis adjecit.* 91
Woodwardi *ſententia de mineralibus & metallis improbatur.* 465
Wottoni (*Guil.*) *vita Th. Burneti.* 521

XEnophon *Epheſius promiſſus.* 191

ZAcharias, *pater* (*Jo. Bapt.*) *num fuerit ſummus ſacerdos?* 154
Zaluskii (*Andr. Chriſtoph.*) *mors & epitaphium.* 488
Zeringenſium *Ducum titulus* 100
Zoroaſtres *quando vixerit?* 256 *ſq.*
duo fuere. 257

Prodiit cum M. Decembri Supplem. Tomi IX Sectio octava, qua continentur 1) *R. Cumberlandi* Origines gentium antiquiſſimæ, Londini 1724, 8. 2) *G. Frid. Richteri* Methodus nova atque univerſalis comparandi ſeries figuratas & potentias quaſcunque numerorum naturalium; 3) *Jo. Georgii ab Eckhart* Diſſertatio de Apolline Granno Mogouno in Alſatia nuper reperto, Wirceburgi 1727, 4. 4) De Epiſtolis a *Jo. Hevelio* & ad ipſum ſcriptis adhuc ineditis Narratio epiſtolica ad J. B. M. miſſa Petroburgo a *J. P. Koblio*, Prof. Acad. Petrob. publ. 5) *D. Chriſtfridi Wæchteri*, JC. Reſponſio ad Præfat. a Jo. Alberti Periculo ſuo Critico præmiſſam. 6) *Friderici Frezzi* Poema morale de quatuor Regnis. Tomi II Fulginei, 1725, 4.

ERRATA.

Pag. 39 lin. 22 pro *e dia* l. *edi a*; p. 41 lin. 16 lege *caſulas ligneas*; p. 86 lin. 3 pro *duplicem* l. *triplicem*; p. 121 lin. 18 pro *qui* l. *quia*; p. 148 lin. 32 dele *eum*; p. 187 lin. 16 pro *exigua* l. *mediocri*; p. 316 lin. 25 lege *Volumine III*; p. 322 lin. 32 l. *fugavit*; p. 394 lin. 20 lege *Medici*; p. 447 lin. 1 lege *verſionis*; p. 496 lin. 20 l. ἀνδρασιν; p. 497 lin. 24 l. *verbaſcum*; ibid. lin. 27 ita diſtingue: *Rectius*: *Alexander*; p. 498 lin. 26 l. σαλευομένων; p. 499 lin. 15 l. μάμνηται Ἰόβας; ibid. lin. 16 σανδαράκη; p. 500 lin. 8 pro *ex* l. *&*; ibid. lin. 9 l. ἀπολαύειν; ibid. lin. 20 poſt *aliis* adde: *imprimis Meurſianis paſſim*; ibid. lin. 23 pro *in proximum Menſem* lege *in Sect. VIII Tom. 9 Suppl. p.* 370; p. 502 lin. ult. lege *ſylva*.

) : (o) : (

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

sche Nationalbibliothek
+Z1718[illegible]3501

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google